PETRI BEMBI
CARD. EPIST.
LIBRI XVI

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRI BEMBI CARD.

EPISTOLARVM FAMILIARIVM, LIBRI VI.

EIVSDEM, LEONIS X. PONT. MAX. NOMINE SCRIPTARVM, LIB. XVI.

H. van Hoffum 1822.

Wolff Calcar.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS M D L I I.

18805
Bibliotheca Facult. Philosophiae Prov. Cist. Obser. S.7

AD TYPOGRAPHOS, ET BIBLIOPOLAS.

AVLI III. Pontificis Maximi, Caroli V. Imperatoris, Henrici Gallorum Regis II, Illustrissimi Senatus Veneti, Cosmi Medicis Florentinorum Ducis II, Herculis Estensis Ferrariæ Ducis, Francisci Gonzagæ Mantuæ Ducis, nec non aliorum Principum, sub quorum ditione libri imprimuntur, priuilegijs cautum est; ne quis intra annos quindecim, præter eũ, cui Carolus Gualterutius mandarit, hosce Petri Cardinalis Bembi Epistolarum libros im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

preſsioni ſubijcere, aut ab alijs impreſ-
ſos uenales habere audeat. Qui horum
Principum auctoritatem hac in re ne-
glexerit, is non ſolum è chriſtianorum
ſe cõmunitate exterminatum, ac exe-
crationibus appetitum, ſed ea etiam
pecunia, quæ in ſingulis illorum diplo-
matis continetur, mulctatum cogno-
ſcet. In quo ne quis ignorantiæ pre-
textu ob locorum interualla merito ſe-
ſe excuſare poſsit, ea quæ ſubſequun-
tur diplomata imprimenda curauimus.

PAVLVS PAPA III.

NIVERSIS & ſingulis præ-
ſentes literas inſpecturis ſalutem,
& Apoſtolicam benedictionem.
Cum, ſicut dilectus filius Carolus
Gualterutius Fanenſis nobis nuper
exponi fecit, ipſe diuerſa opera Latina, & Græca,
ac etiam materno ſermone ſcripta per Bo. Me. Pe-
trum Cardinalem Bembum compoſita, ſicut ab eodem
Cardinale in eius ultima uoluntate, eidem Carolo
demandatum fuit, ad publicam literatorum hominum
commoditatem imprimi facere intendat: Nos eiuſ-
dem Caroli precibus ſuper hoc nobis humiliter porre-
ctis inclinati, ob memoriam etiam ipſius Petri Car-
dinalis, doctiſsimi & eruditiſsimi uiri, omnibus &
ſingulis librorum impreſſoribus, & bibliopolis in
uniuerſo orbe Chriſtiano conſtitutis, ſub excõmuni-
cationis latæ ſententiæ; in noſtris autem, & ſanctæ
Romanæ Eccleſiæ Prouincijs & locis mediate uel
immediate ſubiectis, commorantibus, etiam ſub amiſ-
ſionis librorum, ac centum ducatorum auri de Came-
ra, Cameræ Apoſtolicæ applicandorum, pœnis inhi-
bemus, ne intra quindecim annos, à datis præſentium
computandos, opera dicti Petri Cardinalis, quæ ipſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Carolus imprimi fecerit, etiam si aliàs impressa fuerint, dummodo ue! aucta, uel reformata, aut in melius redacta sint, sine expresso consensu dicti Caroli imprimere, aut impressa uendere, uel uenalia habere ullo modo audeant, uel præsumant. Mandantes locorum ordinarijs, & in locis nostris ipsorum locorum officialibus, ut contra secus facientes ad executionem dictarum pœnarum procedant iuris & facti remedijs opportunis; contrarijs non obstantibus quibuscunq;. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die tertio Decembris M. D. XLVII. Pontificatus nostri anno quartodecimo.

PRIVILEGIVM

PRIVILEGIVM

CAROLI V. IMPERAT.

CAROLVS Quintus Diuina fauente Clementia Romanorum Imperator Augustus, ac Rex Germaniæ, Hispaniarum, utriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis &c. Notum facimus tenore præsentium uniuersis. Quum noster et Imperij Sacri fidelis dilectus Carolus Gualterutius nobis reuerenter exponi curarit, se magno labore & grauibus impensis, in communem studiosorum utilitatem, nuper typis excudi curauisse. Epistolas Latinas R.^mi quondam Cardinalis Bembi; uereri tamen ne idem opus, post quàm publicatũ fuerit, alij temere æmulentur cum ipsius non leui detrimento; Et propterea nobis humiliter suplicauerit, quatenus ex solita nostra clementia ipsius indemnitati prouidere dignaremur, NOS cum eos qui suo labore, suoq; sumptu id efficiunt, ut optimi quiq; auctores quàm emendatissimi in lucem prodeant, fauore & gratia nostra dignos iudicemus, eius Gualterutij postulatis clementer exauditis, tenore præsentium, & ex certa nostra scientia statuimus et sancimus, ne quis omnino per totum Romanum Imperium, cuiuscunque

Universidad de Deusto
Biblioteca

status aut conditionis existat, dictarum Epistolarum Bembi opus a præfato Carolo Gualterutio editum, per decennium, ab illius prima editione, sine ipsius Gualterutij consensu imprimere, aut alibi impressum adducere seu uendere publice uel occulto præsumat, sub pœna quinq; Marcharum auri puri, pro dimidia fisco nostro Cæsareo, reliqua uerò parte ipsi Carolo Gualterutio, præter librorum amissionem, quos ipsi Carolo ubicunque iocorum reperti fuerint, per se uel suos sibi uendicare, inq; suam potestatem redigere fas esto, irremissibiliter applicãdarum. Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum et sigilli nostri appensione munitarum. Dat. in oppido nostro Bruxellensi die decimo Mensis Octobris. Anno Domini Millesimo quingentesimo quadragesimo octauo, Imperij nostri uigesimo octauo, & Regnorum nostrorum trigesimo tertio.

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiestatis proprium.

Obernburger.

PRIVILEGIVM

PRIVILEGIVM HENRICI GALLORVM REGIS.

HENRY par la grace de DIEV Roy de Frãce, Aulx preuost de Paris, Seneschal de Lyon, Bailly de Rouen, & à tous noz aultres Seneschaulx, Baillyz, preuostz & aultres noz Iusticiers & Officiers, ou leurs lieutenans quel appartiendra, salut & dilection. Scauoir uous faisons que nous uoullans gratiffier L'ambassadeur de nostre tressainct Pere le Pape, Residant pres nostre personne, en la priere & Requeste quil nous à presentement faicte, Pour ces causes, & aultres bonnes considerations à ce nous mouuans, auons inhibe & deffendu, inhibons & deffendons, à tous imprimeurs & libraires de noz Royaume & pays, que iusques au temps & terme de quinze ans prochainement uenans, commencans au iour & date de ceste presentes Ilz n'ayent à imprimer, ne faire imprimer les œuures composez par le feu Cardinal Bembo, tant en Grecx Latin que Italien, ne ceulx qui ont iaesté imprimez & qui restent encores à imprimer, mettre & exposer en uente si ce n'est du conge & permission de Charles Gualteruy de Fan, auquel ledict feu Cardinal à laissé par testament ceste charge. Et ce sur peine quant aulx Infracteurs desdictez inhibitions

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibitions & deffences de confiscation desdictz liures & damande arbitraire. Si uous mandons, commettons, est expressement enioignons, que noz presentes inhibitions & deffences uous faictes crier chascun en uostre Regard à son de trompe & cry publiè es lieux acoustumez à faire sembles crys & proclamations, de sorte que personne nen pretende cause d'ignorance. Et si apres lesdictez inhibitions & deffences aucunez sont trouuez y contreuenir, uous procedez alencontre deulx par les paynes susdictez ainsy que uerrez estre à faire par Raison, Car tel est nostre plaisir de ce faire, uous auons donne, & donnons plain pouuoir, puissance, auctorite, commission & mandement especial. Mandons & commandons à tous noz Iusticiers, Officiers, & subgectez que à uous en ce faisant soit obey. Donne à loynuille le XVIII. Iour de Iuing. Lan de grace MDXLVIII. Et de nostre Regne le deuxiesme.

Par le Roy

De laubespine.

RANVTIO

RANVTIO FARNESIO
CARDINALI SANCTI ANGELI
GALEATIVS ROSCIVS S.

EX OMNIBVS ijs honoribus, qui maximi ab amicis haberi possunt mortuis, nullus est (mea quidem sententia) tam insignis, neq; tam stabilis, quàm quicquid illi præclarè in uita gesserint literis mandare, et si quid ipsi memoria dignum scripti reliquerint, in lucem edere, ac quasi posteritati cõsecrare, ne eorum interitu nominis quoque fama obliuione obruatur. Cætera enim, quæ in funeribus celebrandis, uel in sepulchris statuendis, inanibusq; simulachris collocandis curari consueuerũt, fugacia, caducaq; sunt, & ad præsentis uel parum longinqui temporis gratiã magis, quàm ad posteritatis memoriam spectare uidentur: cum partim in ipso funere statim intereant, partim uetustatis ui labefactata, mox tamen frangantur & corruant. At si quæ doctè, ornateq; de illis, uel ab illis potius scripta extiterint; ea & firma, & stabilia sunt: tantúmque abest, ut ulla conflci, aut consumi ætate possint, ut quo uetustiora sint, eo habeantur à posteris sanctiora. Hoc cum Carolus Gualterutius uir & officiosus & prudens rectè perspiceret, post Petri Bembi interitum, ut mortui laudem (quem tantopere uiuum amarat)

rat) ab omni hominum silentio, atque obliuione uindicaret, nulli sumptui uel labori parcens, omne suum studium, omnem mentem & cogitationem, in illius doctissimis atque ornatissimis lucubrationibus edendis defixit, nihil existimans ad perpetuum amici decus, & sempiternam gloriam defuturum, si perficeret, ne quibus tam præstantis eius ingenij & doctrinæ expressa apparerent indicia, monumenta interirent. Ac præter cætera, quæ iam & Hetrusco, & Latino sermone conscripta in hominum conspectum lucemq; protulit, multas quibus ille latinè cum suis familiaribus agebat, summa diligentia collectas literas, nunc in medium proferre, & sub tuo potissimum nomine edere constituit: Cuius consilium mihi uehementer probatur. Spero enim cum id opus foras exierit, Auctori gloriosum fore: ijs qui legent apprime utile, nonnullis uerò gloriæ cupidis adeò iocundum, ac gratum, ut hoc gratius proferri his temporibus potuerit nihil. Quotus enim quisque est, cum suum uel suorum cuiusque nomen senserit his literis contineri, ad quem non summa, ac propè singularis ex hac editione letitia peruenerit? Nemo enim tam est auersus à gloria, qui non aliquid de se, quod nulla posteritatis obscuret obliuio, mandari monumentis desideret. Quod quibus ingenij imbecillitate assequi non licet, gratissimum est posse aliorum scriptis adipisci. Si quis uerò non satis magnum ex hac lectione percipi posse fructum existimat, uehementer

errat.

errat. Nam ut uerborum proprietatem, & elegantiam: ut grauitatem sententiarum & ornamenta dicendi præteream, in quo cæteros ætatis suæ scriptores tanto interuallo Bembus anteceßit, ut ab optimis illis latinæ eloquentiæ parentibus nemo propius abfuisse uideatur: Vt ea igitur omittam, quæ multos quidem secutos, hunc planè consecutum esse facilè dixerim: multa uel nostris, uel parentum nostrorum nata temporibus, quæ plerique quemadmodum latinè dici possent antea hæsitabant; is tam puris, diluci-dis, adeoq; appositis uerbis expreßit, ut iam dum eadem tractanda acciderint, certißimum ducem habeamus, cuius uestigia sequi atque obseruare poßimus. Auctoris autem gloriæ augendæ atque amplificandæ, quantum hoc epistolarum uolumen adiumenti sit allaturum: cùm ex ijs, quæ de eius orationis proprietate, & ubertate paulò ante me dicturum negaram, statui potest; tum quod in eo quandam expressam quasi formam, figuramque præstantißimæ Bembi uirtutis cernere licebit. Nam & quibus doctorum, atq; optimorum hominum familiaritatibus floruerit; & quàm beneficus, quàm ad bene de illis merendum propensus, quàm denique in amando constans fuerit, facilè ex illarū lectione colligitur. Apparet enim hunc illorum hominum exemplum nunquā esse secutum, qui si quando altiorem dignitatis gradum conscenderint, ueteribus spretis, nouis ac potentioribus amicitijs indulgent, cum is non minus in

retinendis,

retinendis, quàm in conciliandis amicitijs diligens semper fuerit. Quòd uerò te unum ex omnibus delegerit, ad quem potißimum hunc librum Carolus mitteret, multis iuſtißimisq; cauſis adductum intelligo, atque adeò iuſtis, ut ſi tam Bembum conſulere liceret, nemini ex illius uoluntate, atque auctoritate potius quàm tibi mitteretur. Dici enim nõ poteſt, quàm uehementer te ille iam inde uſque à pueritia tua dilexerit; non ſolum amore illo communi in uniuerſam familiam tuam, cui ſe quàm plurimum debere profitebatur, ſed præcipuo quodam in te, ac ſingulari, quòd egregiam quãdam & præclaram indolem tuam perſpiceret, quòd te diſcendi ſtudio incenſum, & ad litteras adeò paratum, ac promptum, ut dicere ſoleret ſe neminem uidiſſe unquàm, qui & quæ traderentur facilius perciperet, uel percepta firmiori memoria cuſtodiret: Cum uerò ineunte ætate tua non nullas latinè à te ſcriptas literas legiſſet, tantum ſuſceptam in te beneuolentiam in dies auxit, quantum te in ijs ſtudijs, quæ ſibi placerent profeciſſe ſentiret. Mirum eſt enim ut ille non ſolum hæc ſtudia, ſed eorum ſtudioſos amarit. Addendum eſt his, quòd in ea incidimus tempora, quibus homines & ſcribendi inſcij aliorum ſcriptis iudicandis teretes nimis, ac religioſus adhibent aures. Ac propterea quaſi neceſſe fuit, te iſta amplitudine & doctrina uirum, his monumentis adeſſe, ut ad omnes curioſorum impetus, quaſi murus quidam exiſtimationis tuæ ſit oppoſitus.

Prudenter

Prudenter igitur Carolus qui ad opimam Bembi gloriam hunc ueluti cumulum uoluit accedere, & huic gloriæ tuendæ te quaſi patronum adhibendum cenſuerit. Nunc humanitatis tuæ eſt librum ut à Carolo munus libenter accipere, & ut Bembi opus eo ſtudio, atq; animi lætitia acceptum perlegere, quo doctiſſimi illius uiri ſoles omnia, quæ uix unquàm te uideo de manibus tollere: Me uerò qui illud ad te perferendum ſuſceperim, uelim ea tantum cauſa adductum exiſtimes, ne eius, qui plurimum apud me & beneficijs & amicitia poteſt, ſtudijs ac uoluntati obſterem, in tam æquam ſcilicet, & honeſtam officij partem uocatus, præſertim cum tibi munus omnium gratißimum pariter ac iocundißimum me ferre certò ſciam. Quod ut ſit, Auctoris dignitas, uetuſq; in te beneuolentia, & Caroli fides maximè poſtulat, & ipſe omnibus precibus à te contendo. Vale. Romæ. Idibus Septemb. M D L I I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRI BEMBI CARDINALIS
EPISTOLARVM FAMILIARIVM
LIBRI VI.

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM
FAMILIARIVM
LIBER PRIMVS.

AD FVNDVM SALETIANVM.

Petrus Bembus Ioan. Alexandro Vrticio præceptori
S. P. D.

OPTABAM equidem, ut semper multum, nunc uero maxime, te uidere & colloqui: ut de addiscendis Græcorum litteris, quod tu sæpe mihi suasisti, deq; profectionis meæ consilio, quod adhuc te latet; & prudentiã, & amorem in me tuum, ut debebam, cõsulerem. Erat enim æquissimum, ut quem ego unum, secundum Bembum patrẽ meum, omnium hominum colui maxime; & cuius, cum prope in sinu altus, tũ consilijs, et præceptis semper usus sum; ab eodem etiam sententiam peterem ijs in rebus, quæ magnopere ad totius meæ uitæ rationes pertinerent. Sed cum existimarem fore, ut ante quam quicquam statuerem, ad te ueniendi tempus mihi non deesset; repente omnia ita sunt immutata; ut & cõsilium profectionis capere, & profectionem maturare coactus sim, sic profecto, te ut conuenire non potuerim. Huius festinationis causam Carolus frater meus ad te deferet: itaq; nihil de ea

nunc quidem. De meo autem consilio uolui ad te ipsa perscribere ex Noniani bibliothecula, in qua erã, cum has ad te litteras dabam. ad quod quidem consilium capiendum, eo solutior fui; quod id abs te probatum iri nõ dubitaui ex ijs sermonibus, quos tu mecum proxime, cũ una fuimus, habuisti: eos te memoria tenere arbitror. Sed uenio ad consilium meum. Est in Sicilia Messanæ Constantinus Lascaris, uir, nõ modo Græcus, sed etiam Byzãtius: quæ quidem urbs sola ex uniuersa Græcia retinere probitatem illam Atticam antiqui sermonis, si qua residet adhuc quidẽ eius linguæ probitas, plane dicitur. Eaq; in urbe ludum aperuit, exercuitq; multos iam annos & caste, nec sine dignitate. Is ualde omnium hominum sermone laudatur. Scripsit de primis Grammatices elemẽtis librum ad instituendos pueros, qui habetur & legitur. Hunc ego illum esse statueram, qui me doceret, si tu annuisses; uel, propterea quod esset ipse in eiusmodi doctrina facile princeps, est autem ab optimis doctoribus ars omnis haurienda, uel, quia in Sicilia eam artem exerceret: ubi non domesticis curis, non publicis, non amicorum officijs, nõ paternis ullis muneribus a discendi studio interpellarer, eò si me contulissem. Quod cum mihi placuisset, essemq; de eo cũ Angelo Gabriele meo loquutus, sic ab eo discessi, ut se mecum ad idem muneris uenturũ esse diceret: ego autem illi etiam gratias agerem, quod se mihi comitem profiteretur. Iis ita constitutis rebus, dies aliquot iam abierãt, cum mihi esset persuasissimum nihil aggredi,

greci, nisi tu meum consilium probauisses. Nunc autem, cum plane cogar te non salutato proficisci, ferã animo æquiore, propterea quod non uereor, ne tu id non solum probes, sed etiam gaudeas, ausum me esse tantum uiæ capescere, ut aliquando eum sermonem addiscerem, quo tu carendum mihi esse non putasti; qui me Latinas litteras docuisses. Habes consilium profectionis meæ. De quo utinam tibi antea scripsissem: pacatiore animo in uiam me darem. Nunc is me scrupulus tenet, & puto tenebit; quo ad abs te litteras accipiam: Quod tamen tarde uideo fore. Nam Bembus quidem pater, posteaquam meum cognouit ea in re animum, me etiam collaudauit: Neq; ullum boni patris officium prætermisit; ut nihil mihi deesset cum ad profectionem, tum multo magis etiam ad mansionem: quam minus annuam futuram non dubitabat: Ego uero etiam bimam puto fore. Sed nolui eius molestiam augere, ut existimaret se tam longo in desiderio mei futurum. Itaq; cras naui ad Fossam Clodiam; quod uelim Dij approbent, reliquum iter in equis conficiemus. Vale. Quarto kalen. April. MCCCCLXXXXII. De Noniano.

PATAVIVM.

P. B. Ioanni Alexandro Vrticio præceptori S. P. D.

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt, quibus mihi de reditu è Sicilia meo gratularis: Video etiam

quam gaudeas, quod statuerim istic esse ad rationes studiorum meorum persequendas: quæ tamen mihi multo certe iocundiora futura sunt; si te (quod spero) ducem habuero non ipsorum modo studiorum, quorum mihi & dux, & moderator semper fuisti, uerumetiam reliquæ meæ uitæ. Quod uero scribis te nouum uiuendi consilium cogitare; intelligo quorsum euadas. Te autẽ, pro tuo in me amore, proq; mea erga te obseruantia, et pietate, oro obsecroq; ne quid deliberes, ante quam te uideam: quod ipsum tamen breui futurum puto. multum porrò interest utriusq; nostrum, ut te alloquar, ante quam aliquid noui aggrediare. Vale. Sextodecimo kalen. Sept. MCCCCLXXXXIV. Venetiis.

PATAVIVM.

P. B. Ioanni Alexandro Vrticio præceptori S. P. D.

CAESARIS commentarios, quos petijsti, dedi Lyco meo ad te perferendos. Liber de Gallia, quem requiris, est is quidem apud Bembum patrem, fere cum reliquis meis libris omnibus. Scripsi autem, ut illum mihi mitterent. Ad colles Euganeos quod me inuitas, est mihi gratum. Nunquam ad id propensiore animo fui; quam nunc sum. Sed nollem te tuosq; comites demorari. Tantum habeto, me ad te, cum primum potero, esse uenturum. De Aurelio quod quæris; is Taurisum nudiustertius est profectus. Vale.

fectus. Vale. Septimo Kalendas Septemb. MCCCCLXXXXV. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Bernardo Bembo patri S. P. D.

MESSANAM uenimus ad quartum nonas Maias, nauigatione usi perincommoda: quod uix, cum discedens a te, pedibus me facturum putarem, mutaui consilium cum essem Neapoli, propter hospitiorum infrequentiam; tum ipsa hospitia ab omnibus rebus imparatissima. Itaq; naviculam nacti, decimo die Siciliam tetigimus nauseantes. Sed absterserit nobis omnem molestiam, Constãtini Lascaris humanissima congressio. Qui nos excepit libentissime, & liberaliter est pollicitus. Idq; re præstat. Erudimur enim, mira ipsius diligẽtia, tũ amore prope paterno. Omnino, nihil illo sene humanius, nihil sanctius. Reliqua etiã omnia satis ex sentẽtia. Vrbs, præclaro loco posita ad mare, portu amplo atque tutissimo. Aëris mira temperies. Annona rerum ad uictum omnium, cum uilis, tum luculenta. Quæ tibi nota esse uolui, ut cõfideres, nos hic, etiam cum uoluptate futuros. Helenæ matri meæ multam salutem, & Carolo fratri, & Antoniæ sorori. Vale mi pater optime atq; optatissime. Tertio kalen. Iunias. MCCCCLXXXXII. Messana.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VENETIAS.

P. B. Bernardo Bembo patri, & Paulo Pisano Triumuiris S. P. D.

BAPTISTAE Barzizij medici, atq; philosophi, hominis, & omni uirtutum genere perornati, & mihi amicissimi, causam, uel salutem potius, & fortunas omneis commēdo uobis maiorē in modum. Huius rem totam, uos, si iam (ut arbitror) ex ipso cognouistis; puto eum mea commendatione non egere: satis enim uobis illum, uel causæ genus, uel ipsius sanctitas, & summa uirtus commendauit. Sin autem non cognouistis: date operam (obsecro) ut uirum egregium, & innocentem maliuolorum hominum calumnia, & dolo malo ereptum e sinu coniugis, ex amplexu suorum, errantem tot annos, & iam senem, patriæ tādem, & ciuibus, et domui suæ restituatis. Ego, cum eius causa uehemēter laboro; tum uestræ dignitatis, & fidei interesse plurimum existimo, ne is uestram opem frustra imploret. Quid enim iniustius; quam si a doctis, & sanctis uiris, homo innocentissimus, philosophus præstantissimus deseratur? quod si is aliquando per uos restitutus, redierit ad suos; pulcherrime uos cōfido, in meq; recipio, operam uestram, & officium posuisse, existimaturos. Valete. Tertio kalen. Maias. MCCCCLXXXXV. Patauio.

Venetias.

VENETIAS.

P. B. Bernardo Bembo patri S. P. D.

DOLOREM meum, quem quidem incredibilem, ex Helenæ matris meæ, fœminæ innocentissimæ, mihiq; charissimæ morte percepi; illæ ipsæ tuæ litteræ quæ attulerunt, magna ex parte etiam lenierunt, mirabiliterq; temperauerunt. Eodem enim tēpore, & illam extinctam esse, & te hanc fortunæ iniuriam fortiter, ac prudenter ferre cognoui. Quod quidem mihi, si in tanto mœrore iocunditati locus aliquis dari potuit, iocundissimum; si non potuit, opportunissimum certe fuit. Nam cum duæ essent causæ, quibus maxime commoueri debui ad luctum; una, quod me parente optima, meiq; amantissima orbatū uiderem: altera, quod te priuari lectissima, prudentissimaq; cōiuge, cū qua, duo de quinquaginta annos, sine ulla querela cōcordissime uixisses, tibi patri meo, acerbissimum, atq; luctuosissimum putarem futurum. Harum duarum causarum altera, me abs te leuari sentiebam; cum ipsis in litteris tuis, quas mihi, eius rei nuntias miseras, plurimas rationes colligeres, quibus me consolareris, admoneresq;, ut ea prudentia, quam (ut ipse aiebas) præ me ferre cæteris in rebus soleo, etiam hoc tempore uterer. Non enim uideo, qui me consolari potueris; nisi te prius ipse fuisses consolatus. Itaq; una me causa doloris (ut dixi) abs te leuatum puto: non quod te, tam profundo

accepto uulnere, nihil omnino dolere, nihil lamentari existimem. Carere enim sensibus non possumus; ut ea, quæ nobis in uita cum charissima, tum iocundissima fuerunt, amisisse non moleste feramus. Sed in ipsa molestia tenere quẽdam modum, & adhibere, quasi dominam & magistram sensibus, rationem, plane possumus. Id qui sunt assequuti, magnum eos a Dijs immortalibus beneficium consequutos puto: aduersa enim atq; acerba omnia moderate ac temperanter ferunt. Quod, quoniam te præstare uideo; liberor eo dolore; qui, si tuas litteras non legissem, plane me confecissẽt. Restat altera causa doloris, eius mulieris (quæ quidem mihi, secundum te, rerum omnium quæ sub cœlo sunt, charissima, iocundissimaq; semper fuit) ipsa priuatio, atq; amissio: quo dolore, me, nulla temporis longinquitas liberabit. Quandiu enim me, meus memoriæ sensus non relinquet; tandiu doleam necesse est, illius morte, maximum mihi meæ uitæ præsidium, atq; solatium esse sublatum. Quæ enim res mihi unquam accidere potuit tam acerba, tamq; dura; cuius ego non, in illa uiua, cum mœrori consolationem, tum iacturæ compensationem inuenerim? Quos euentus rerum secundos, quas honestas uoluptates, quas dignitates, quem honorem mea mihi studia, curæ, uigiliæ pepererunt; quibus in omnibus assequendis rebus, non illius plane, uel industria, uel labor, uel consilium & pietas mihi præsto fuerit? Illa, me præsentem fouebat, absentem tuebatur: hilari, mœrenti, otioso, laborioso, opportuna mihi

tuna mihi æque, atq; suauissima semper fuit. Quam ob rem illius morte quin angar, & dolore afficiar; donec uiuam, atq; illi superero; nunquam profecto erit. Quoniam uero tu, cum quidem uel easdem ipsas, dolendi, atq; mœrendi causas habeas, quas ego habeo, uel etiam aliquanto plures, atq; iustiores; adhibes tamen dolori tuo modum; utar equidem tuo exemplo, cum hac de causa, tum propterea, quia me multum, tuarum litterarum cohortatio, ad molestiã cohibendam, & ad luctus compescendos commouit: neq; committam, ut, qui te patrem meum, superstitem habeam; aliquid putem contigisse mihi posse, nõ moderate ferendum. Itaq;, cum dolebo (dolebo autem, ut dixi, semper) temperate id faciam; quemadmodum te facere uideo: nisi me decipis, idq; falso te ostendis facere, quo me facilius consolere. Quæ in re, si mihi persuadere possem, dissimulatione te uti doloris tui; agerem tecum multis uerbis; conarerq; ostendere, nihil tibi accidisse, quod ægre, aut etiam non tranquille, tibi ferendum existimares. Quid enim, tu non tranquille feras, uxorem tuam optimam, prudentissimamq; fœminam; ex qua liberos susceperis, qui tibi etiam nepotes iocundissimos procreauerunt; clarissimi nominis, summæq; dignitatis mulierẽ, septuaginta prope annos natam, integris semper usam sensibus, inter tuas & suorum manus, placato ac tranquillo animo decessisse? Ecquæ tu maiora, atq; uberiora, ut tibi ex illa contingerent, cum eam uxorem ducebas, poscere, atq; optare munera, a Dijs immortalibus

immortalibus potuisses; quam ea, quæ commemoro, tibiq; contigerunt? Non est tuæ prudentiæ, mi pater, aut etiam patientiæ; qua quidem uirtute, mihi unus, omnes philosopos superasse semper es uisus; quibus de rebus, maximas etiam, Dijs immortalibus agere gratias debeas, quod ijs longissimo tempore fueris potitus; eas res cum a te tandem reposcant ij, qui dederunt, te inuitum restituere; & tanquam noua, atq; inopinata perpessum lamentari. Sed quoniã omnino, quæ mihi à te scripta sunt, ea plane omnia, puto ex animi tui sententia esse profecta; teq; ita sentire, quemadmodum scribis, existimo; non faciã, cum impudenter; ut, in quo ipse tibi optime omnium consuluisti, ego quoq;, in eo, tibi meum consilium explicem, quasi præstantius tuo: tum inepte; ut qui me uberrime prudentissimeq; consolaris, egere consolatione existimẽ: itaq; ipse etiã mittendis literis ad te leuandum, & consolandũ accedam. Redeo igitur ad illud, ut tibi affirmem, etiam in altera illa causa doloris mei minuenda, atq; lenienda, illam ipsam consolationem tuam, multum, & profecisse iam, & esse in dies profuturam. Quanto enim eam sæpius lego, aut mecum ea, quæ scribis considero; tanto me magis colligo, atq; confirmo, uenioq; in eam sententiam; ut & istud mali, quod nobis nunc contigit, & quicquid alicui potest contingere aduersi, atq; duri; a quo quidem absit culpa; id omne existimem non immoderate esse ferendum. Itaq;, quàm opportuna mihi, quamq; fructuosa tua remedia fuerint,

rint, uides: quæ quidem alteram mœroris mei causam abstulerunt, alteram lenierunt. Quæ cum ita se habeant; te tuo pacato, & sedato animo, me meis, non nimium fractis luctu, & lamentatione sensibus, cogitare decet, qua ratione, illius uita functæ manes optimos, atq; sanctissimos, deq; nobis optime meritos, charissimamq; memoriam, præstantius atque laudabilius prosequamur. In quo quidẽ, quoniã multa; iam te conari præclare intelligo; dabo ipse operam ut quicquid in me amoris illa, dum uiueret, quicquid studij, officij, pietatis contulit; nõ frustra, neq; temere uideatur contulisse. Vale. Decimo kalen. Decembris. MDIX. Vrbino.

FLORENTIAM.

P. B. Angelo Politiano S. P. D.

REDDIDERE mihi, Sicilienses negociatores codicillos tuos: quibus petebas, ut Cõstantinum cõuenirẽt; atq; ab eo tibi, Claudiani Gigantomachiã, quã habere illũ audieras, impetrarent: meq;, hic si repperirissent, salute plurima impertirẽt tuis uerbis; rogarentq;, ea in re ut sibi adessem: quod me certo esse facturũ cõfidebas. Sane eas litteras lubẽter legi: erant enim tua manu scriptæ. Feci etiã, quod uolebas facere me. Nemo est enim doctorum hominum, quos ego oẽs sanctissime me Hercule omnium & purissime colo, cui gratificari porro tam cupiam, quam tibi. Verum quam habet Constantinus Claudiani Gigantomachiam,

machiam, ea potius Blattomachia est. Etenim annis superioribus, dum inter uetustos quosdam, ac iam prope defletos libros, quos ei non doctus homo quidã dono dederat, singula ipse (ut sui moris est) diligenter inspiceret cũ Hesiodi fragmentis in charta extremæ paginæ proxima; Claudiani Gigantomachiæ titulum repperit, & pauculos tantummodo exametros: tum alterã iterũ chartã, in qua opus desinebat: Cætera tineæ depopulauerant ita, ut legi non possent: hæc quoq; ipsa corrupta et infida satis; ut quæ ab indoctis librarijs describuntur. At poterant fortasse corrigi, dices, quæ te offenderunt: Sane sic est; neq; ego id non cogitaui. Sed sum ueritus, ne si emendare tibi librum uoluissem, Phormionem Philosophum imitarer, ausum imperatori Hannibali præcipere, quibus artibus optime res ipsa procederet militaris. Igitur, quæ habui, ita, ut erant, huic epistolæ subtexui. Quanquam in illis ipsis quæ desiderantur, non ualde multum amisimus. Nam ex uersuum numero, quem eo in libro eiq; operi librarius supputauit, Gigantomachiam omnem Carminibus CXXXXV constare tute met uidebis. ut credibile plane sit, Claudianum, eo in poëmate conscribendo, lusisse potius, quam ullum poëtæ sibi nomen quæstuisse. Constantinus te saluere plurimum iubet: Is te sic admiratur, ut amet; sic amat, ut in quo tibi usui esse, uel cura eius, uel studium, uel etiam labor possit, nihil sis ab eo frustra postulaturus. Ego & Angelus Gabrieles meus, idem in te amando mihi, qui

qui etiam in studijs litterarum socius, Ioanni Miradolæ Pico tuo, Imo uerius Phœnici hominum (ut ipse ais) plurimam salutem dicimus. Vale. Quarto decimo kalen. Decembris MCCCCLXXXXIII. Messanæ.

AD FORVM IVLII.

P. B. Hieronymo Saorniano S. P. D.

ACCEPI cum tuis litteris puerum, quem ad me misisti, mihi iam propterea gratum, quod abs te uenit: Eius indoles satis ingenua est; & libero digna. Animus (ut mihi uisus est) cum mei studiosus; tum ad discendum multo promptissimus: In quo alterum diligo; alterum curabo, ut si quam ille de me spem cœperit: ea ne frustretur. Magdalenæ tuæ uelim dicas, subiratum ei me esse, quod tibi semper filias pariat. Opto Hieronymum paruulum dari mihi, qui cum ludam. Vale.

Quarto kalen. Ianuarias. MCCCCLXXXXIIII. Venetijs.

MESSANAM.

P. B. Ioanni Baptistæ Stato, Iuliani Cardinalis sancti Petri ad Vincula familiari S. P. D.

VELLEM ita fortuna tulisset; ut aut tecum ego, & Angelus meus in Sicilia mãsissemus; aut tu nobiscũ Venetias traiecisses. Certe neq; in ullo nostri desiderio

siderio esses nunc tu quidem; nam esse in aliquo sa-
ne puto: neq; nos in tanto tui, non dicam desiderio,
sed plane etiam mœrore uersaremur. sumus autem in
maximo, tum quia post discessum nostrum litteras
abs te nō modo nullas accepimus, sed ne uocem qui-
dem: tum quia scimus, & quam te iam pertæsum sit
eorum negociorum, quibus detinere; & quam cu-
pias Italiam non iam modo prospectare, sed etiam
tangere. Quod ad nos attinet, reuecti sumus so-
spites ad nostros lares, qui nos hilare susceperunt:
salui parētes: salui nostri oēs: et apud utrosq; recte.
Angelus ex sorore nouam prolem, ego Bernardum
patrem meum, in amplissimo magistratu triumuira-
tus constitutum, sororem iuueni egregio nuptui col-
locatam, atque eam pregnantem repperi. Aduentus
noster, quo insperatior, eo etiam gratior fuit: ne-
que enim expectabamur, nisi cum triremibus Hispa-
nienſibus: Nam Brittānienſes, in quibus scripſera-
mus nos uenturos, istinc (ut scis) etiam sine no-
stris litteris soluerunt, atque huc appulerunt octauo
ante nos, die. Post primos dies, quos totos dedimus
salutationibus congressibusq; amicorum, ego Pata-
uium concessi; inde in Nonianum; ibi confeci inte-
grum triduum: quod mihi uisus sum non rusticari,
sed uiuere. Cæterum, nequid desideres de ratione
studiorum nostrorum, statuimus uterque Patauium
secedere, & philosophiæ nos tradere, sic tamen, ut
ne omnino poēticæ nūtium remittamus: quæ me qui-
dem mirabiliter delectat. Interea in cōparanda Græ-
corum

corum librorum bibliotheca detinemur. De Gallorū
in Italiam aduentu, puto te audiuisse. Vox hic erat nona uulgata.
Alpes regem traiecisse, & consedisse aliquot dies
Susæ, oppido Cisalpino, tum in Salassis iam esse: quæ
res aliquantum hominū mentes cōmouit; aures sane
impleuit magnis rumoribus. Cum Neapolitanus, tum
Mediolanensis exercitus, castra in Flaminia posuere:
nec absunt longius XVI. mil. passuum. Signa non-
dum cōtulere: nec creduntur collaturi. Classes quid
conentur, quo in mari sint; quod minus longe abes,
puto te omnia temporius, quā nos intellexisse: quod
si uera sunt, quæ nuntiantur; & Rex Gallorum is
erit, qui esse debebit; magna iam fundamenta iecit
uictoriæ suæ. Sed ut ad te redeam, & ad quercum il- digressio.
lam tuam; quam quidem excidere nec Hispanæ secu-
res potuerunt, neque poterunt ullæ; non queo dice-
re, quāta in expectatione sit omnium plane iam ho-
minum. Itaque breui puto fore, sub eius umbratu u-
tranq; in aurem facile ut dormias. Ferrando Acunio
Siciliæ proregi; cuius ego uirtutem, temperantiam, uixit laud.
grauitatem, humanitatem nec admirari unquam de-
sino, nec laudare satis possum; plurimam salutē di-
cito meis & Angeli mei uerbis. Pruinæ nostro etiam.
Politiani poēmata habebis cū his litteris. Colā pue-
rum, cum ueneris, tecum adducito; aut, si non ue-
nies, ad nos mittito: mihi enim gratius facere nihil
potes. Ille si erit mecū, facultatis ad discendum tan-
tum habebit, quantum uolet: neque sibi quicquam
deerit, non præceptorum copia, non librorum su-
pellex,

pellex, non otium. Id quid sit, ipse puto cognoscet. Nos te uehementer expectamus. Vale.

XXII kalend. Octobris. MCCCCLXXXXIIII. Venetijs.

MESSANAM.

P. B. Ioanni Baptistæ Stato S. P. D.

SCRIPSI ad te proximis diebus plenā epistolam rerum omnium, quas te scire uelle arbitrabar: nūc autem ualde coniector, te iam e Sicilia decessisse. Quanquam quidem in scribendo, mihi coniectura tecum uti non licet. Nam de te, post nostrum discessū, nihil dū etiā audiebamus. Quod si hæ te nostræ litteræ non offendent, in tā parua iactura nihil querar. Mallē etiam (quod spero) frustra scripsisse me: teq; iam impositum nostris triremibus aduentare; quæ in nostro mari uel sunt iam; uel diu abesse non poterunt. Ego tamen neq; nihil prorsus; neq; singula persequar; sed utar breuitate. Itaque Bembi, & Gabrieles tui omnes ualent. Bembus pater meus, ualde te amat, ualde tibi omnia uult, quæ optas, euenire. Nos Patauium feceßimus, quod tibi antea scripseram facturos esse nos, ad otia litterarum, præsertimq; philosophiæ. Res Gallicæ, quando iam hyēs est, refrixerunt. Tu uale, ac ueni, Sed quid, quid aliud uolebam dicere? Etiam. Caue ne Colam puerum nobis defraudes. Nihil ei deerit ad bonas litteras perdiscendas, quod cupere ipse mihi maxime uidebatur; sibi si

sibi si ipse non deerit. Vale.

kalen. Octobris. MCCCCLXXXXIIII. Ex Suburbano Patauino.

VENETIAS.

P. B. Marco Sanuto, Prætori Bergomatum designato S. P. D.

QVIA nesciebam, an conuenire te possem ante quā proficiscerere; statui per litteras ea petere abs te, quamobrem te maxime conuentum cupiebam. Cum Dauide Brembate longa mihi necessitudo est, et hospitium uetus. Eum ego, cum propter spectatam uitæ integritatem, uirtutem, mores liberalißimos; tum quia me ipse unum omnium impensius diligit, ita amo, ut neminem magis ex omnibus hospitibus meis. Is me etiam compatrem sibi appellauit, in initiando filio suo Coriolano. In summa, nihil est, quod me ei debere non putem, ea me ille beniuolentia prosequitur, atq; illum ego. Est præterea Vincentius Brissanus, huic Dauidi, quem dixi, longa uitæ consuetudine unice carus; mihi etiam, cum ea ipsa de causa, tum certe propter morum suauitatem, & studiorum similitudinem, quibus utriq; delectamur, iucundißimus. Hos ego unos ex omni Bergomatū ciuitate, cuius tibi Prætor gerendus est, magnopere amo, et utor familiarißime, iam inde a Bernardi Bembi patris mei Bergomensi Prætura; quod cognoueram & bonos, & probos uiros, et gratos homines, et plane dignos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos mihi & amandos, et tuendos susciperem. Peto igitur a te maiorem in modum; ut cum illò ueneris, amplectare eos mea causa; suscipias in fidem tuam; ornes etiam, quibus rebus honeste possis: Putesq; te mihi ipsi dare, quicquid in illos conferes, uel officij, uel liberalitatis. Spondeo autem tibi, bene te officium positurum: homines enim cognosces tua amicitia, tuaq; familiaritate dignissimos. Vale.
Non. Nouembr. MCCCCLXXXXIIII.
Ex Suburbano Patauino.

VENETIAS.

P. B. Nicolao Domineo S. P. D.

ACCEPI cum epistola, mel & placentas abs te: uel potius, cum placentis mellitam epistolam tuã. Rides? sic profecto erat. Nihil assentatione utor. Quæris, qui? Belle sane. Epistola enim in mel ceciderat: credo quia puer in manibus eam habuerit, dum liguriret: atque ita ceciderit. Iam mihi uideor placentas tibi persoluisse, hoc ænigmate soluto. Mel ipsæ tuæ litteræ combiberũt. Itaque nihil tibi debeo, nisi epistolam. Eam tibi nunc dependo his litteris. Vides ut tecum iocer? Quod ais de Ruzerio: Ego ad illum scripsi statim, ut mihi tuæ litteræ sunt redditæ. Epistolã reliqui Angelo Gabrieli meo huc proficiscens, Cypriano dandam ad eius fratrem. Ille statim dedit. Quare Cyprianus in culpa est, si redditæ meæ litteræ non sunt. Vale.

Nonis

Nonis Nouemb. MCCCCLXXXXIIII. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Paulo Pisano Equiti, Sextumuiro, & Triumuiro designato S. P. D.

GRATVLARI quidem me per hanc epistolam oportet; atq; unum id plane mihi esse faciundũ scio: Cui autem gratuler potissimum; id mihi dubium facit, uel uirtus, uel etiam felicitas tua. Nam quod Romana Legatione defunctus sis, laborioſa illa quidem, & graui; quod sospes redieris ad tuos; de eo tibi esse statuo gratulandum: idq; me tecum recte facere puto. Quod autem nondum etiam reuersum in patriam, illa te amplissimis magistratibus honestarit, de qua, te optime meritũ omnes homines prædicant; in eo mihi uidetur, non tam tui, quàm etiam reip. habitam fuisse rationem. Illa enim, ex quo te uti cœpit, uberes semper fructus ex te, uoluptatesq; percepit: tu uero & in ijs legationibus, quas antea gessisti, passus es permagnos fluctus laborum: & ex his muneribus, quæ nunc geres, maximas es, ut mihi quidem uidetur, negotiorum undas tempestatesq; perpessurus. Tum etiam illud accedit; quod eæ munerum acceßiones, ut ego semper existimaui, quæ in optimos ciues fiunt, non tam ad eorum pertinẽt dignitatem; quæ quidem aucta esse semper debet ipsa satis ex sese; quàm ad reip. gloriam sempiternã: cui quid potest esse gloriosius, quàm a uiris sapien-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tibus, regi & gubernari? Quod ſi tui ſimiles, in noſtra urbe multos ciues haberemus; fortaſſe hæc illa eſſet reſp. quam beatã eſſe dicere uere liceret. Itaq; ut ad me redeam, quo genere gratulationis utar, nõ ſatis explicatum habeo: uel habeo potius, ac plane iam ſcio. Nam quod in tua felicitate poſitum eſt, de eo tibi eſſe gratulandum puto: quod in uirtute, reip. niſi me malis tu, hac epiſtola philoſophari: ut ea una, quæ in animo ſita ſunt, tua demum ipſius ducam; deq; ijs tibi gratuler potiſſimum: Quæ autem fortunæ ſubiecta ſunt, de ijs cum rep. bene actum putem; in qua & caſus, & fortuna plerunq; dominantur. Sed uides quo labor? Iam mihi eſt, de utroq; ſcilicet, & tibi & reipub. gratulandum. Neq; enim uereor, ne quis me reprehendat; ſi nouerit mihi cum ſapientiſſimo philoſopho, & Senatore præſtantiſſimo eſſe ſermonem. Sit itaq; ſane hoc Paule, ſit inquam, & nobis eueniat ſæpius, ut tibi & reip. gratulemur. Cupimus enim; quod etiam optare debent omnes boni; ut & tu illam exornes ſemper, & illa te: ita enim & ſeſe illuſtrabit illa maxime; & ipſe ſempiternã facies bene agẽdo, beneq; conſulendo memoriam nominis tui. Et uero enim ſemper optimi cuiusq; ciuis gloria cum reipub. gloria coniuncta eſt: neq; clara eſſe ulla reſp. poteſt ſine ſuorum ciuium ſplendore ac dignitate. Cæterum, quod ſupereſt, gaudeo etiam plurimum mihi; qui te in Triumuiratu uideo collegam Bembi patris mei fore; quem quidem ille, unum ſibi maxime omnium optauerit contigiſſe; poſtea quam ei Marcum

ei Marcum Sanutum collegam alterum Prætura Bergomenſis eripuit. Vale.

Decimo kalen. Maias. MCCCCLXXXXV. Patauio.

BERGOMVM.

P. B. Paulo Piſano Equiti, Prætori Bergomatum S. P. D.

QVIA non eſt obſcurum, quàm me ames: neque ipſe poſſum facere, quin tibi commendem eos, qui cum optimi uiri ſint, & mihi aliqua neceſſitudine coniuncti; putant ſe abs te ſuum ius, me petente, aſſequi poſſe facilius: Neq; tu debes recuſare, quo minus multos tibi obliges honeſtos homines; pro quibus ueteres tui familiares te rogant præſertim ijs in rebus, in quibus (quæ tua eſt humanitas) non tu illis quidem deeſſes, etiam ſi te nemo rogaret. Itaque Petrum Franciſcum Manzonium, patre orbatũ optimo ſane uiro, commendo tibi diligentiſſime. Is contra patruos agit: qui in petitione ſummæ, quam ei debẽt, Bergomatium cuiusdam legis auxilio, ſatis imbecillæ quidem, ac leuis, rem iniuſte impediunt, contra Patauinorum leges grauiſſimas, quorum ille municeps eſt. Peto igitur a te; ut rem cognoſcas; & cum primum poteris iudices: Nec patiaris, probum hominem, & mihi in ea neceſſitudine, quam cum Patauinis habeo, coniunctiſſimum; eludi & fruſtrari ab iniquis uiris. Non dicam plura; ne aut amici cauſæ

uidear, aut amori erga me tuo diffidere. Vnum addam: Quantum tuæ operæ Manzonio præstiteris hac in re; tãtum me amari abs te posthac existimaturum. Vale.

Septimo kalen. Aug. MIID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. Marco Sanuto, & Paulo Pisano Equiti, Quintumuiris S. P. D.

BARTHOLOMAEI fratris causam & dignitatem; cuius tuendæ, atq; augendæ occasionem, fortuna maximam posuit in uestri Collegij potestate; commendo uobis maiorem in modum. Qua quidem in re nihil mehercule nunc scriberem: cum, & sciam Bembum patrem meum id fecisse diligentißime; & ipse satis existimem, uos, pro nostra necessitudine, libẽter omnia, quæcunq; ad nostram dignitatem pertineant, uestra sponte susceptu ros. Sed mouit me, cum summus erga me amor, summaq; charitas fratris mei: cui ego parem meam charitatem, & amorem præstare semper cupio: tum opinio ipsa de uobis mea. Quia enim utrunque uestrum, eo loco prope habeo, quo patrem ipsum meum; putaui ad illam uestram ueterem in nos, & in omni tempore, per se propensam uoluntatem, et nunc patris mei postulationibus excitatam, si accederet stimulus aliquis fidei, & obseruantiæ erga uos meæ; fore, ut in eam curam animo citatiore incumberetis. Sed quoniam uel ex patris litteris, uel de MARCELLO

de Marcello sororis meæ uiro, aut etiam de ipso fratre meo, quibus ille in rebus, uestro auxilio egeat cognouistis; nolo agere uobiscum multis uerbis, præsertim, hominibus occupatißimis. Itaque a uobis breuiter, et familiariter, etiam atq; etiam peto; ut quicquid in me, quicquid in patrem meum, uniuersamq; nostram familiam, de studio uestro, de gratia, de auctoritate, de opera, estis ullo unquam tempore collaturi; id omne nunc, in fratris mei causam conferatis. Nihil erit alias; quod a uobis petere nostra familia tanta contentione debeat, quãta hoc petit: nihil fere; quod illi a uobis æque magnũ tribui poßit. Quãquam quidem, non tam est id magnum ipsum sua mole, ac pondere; quàm nostra ipsorum existimatione, & uoluntate; neq; minus cum reip. utilitate, quàm cum fratris mei dignitate coniunctum. In quo si tantum ualebimus apud uos, quantum sane debemus; dabo ipse operam, pro mea portione; ut uos uestri facti nunquam pœniteat: quos quidem etiam confido reipub. causa magnos ex ea re fructus percepturos: resp. ipsa certe percipiet. Valete.

Tertio kalen. Iunias. MID. Ferraria.

AD FORVM IVLII.

P. B. Ioanni Cynthio S. P. D.

ACCEPI, post discessum tuum, binas litteras abs te; quarum alteræ me delectarunt; quod cum ijs erant Philomusi, docti hominis litteræ ad me; cui

ego ſtatim reſcripſi: In alteris nihil erat noui: niſi, quod tibi non probabatur conſiliũ profectionis meæ. Ego uero quid de me alij exiſtiment, minus laboro: modo ipſe mihi cõſcius ſim, recte facere me. Illud mihi eſſe non molestum nõ poteſt, quod proficiſci me, ad huc quidem, non ſinit pater. Ille enim, niſi compoſitis animis potentißimorum populorum, mihi proficiſcendum eſſe non putat: quod ſi præſciſſem; aut te non dimiſiſſem, aut multo ante, quam de pace Italiæ, armis decerneretur, diſceßiſſem. Nunc autem, cum eò perducta res ſit; ut plane, quod uelim, breui quietura eſſe omnia uideantur; ſpero me propediem profecturum: quod cum erit; tum quid tibi faciendum ſit, poteris cognoſcere. Parentes tuos, et Petrum auũculum iube ſaluere. Hieronymo Saorniano dic meis uerbis, ualeat, cum ſua tam feſtina digreßione. uix horam cum Bembo? de qua etiam, nihil ei debeo: neque enim uerbum ullum: quod ſi diſceſſum non maturauiſſet. ſcio quibus illum beaſſem modis. Hunc homini ſcrupulum ſi iniecerís; dabis illi offam, quam mordeat. Vale.

Septimo Idus Aug. MVD. Venetijs.

VENETIAS.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

EGO in Noniano adhuc quidem ſum: expecto autem quid egerit pater, de domo, ut quid mihi agẽdum ſit, primum ſciam. de eo cum me certiorem feceris, Pa-

ris, Patauium reuertar: domum curabo, parata ut ſit: ut cum ueneris, quæ in mea diligentia poſita ſunt, eorum abs te nihil deſideretur. Tu uelim intereà, quæ tibi mandaui, perficias, ut mecum eſſe quàm primum & quàm commodißime poßis. Olei quantum uidebitur tecum adducito: Sudæ τὰ ὑπολείποντα, ualde opto ut deſcribi mandes ex eo libro, quem ſcis. Fratrem tuum nollem iſtic eſſe ſine te. Iam ætas ad diſcẽdum idonea: & ipſe ingenio peracri, & quod ego maximi facio φιλομαθὴς τε καὶ μνημονικὸς. Proinde tu, etiam atque etiam uide, quàm æquum ſit, tam bonum ingenium inter fœminas deliteſcere. Tibi hoc in primis curandum cenſeo. Vale.

Sexto kalen. Octobris. MCCCCLXXXXV.

De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

NON fuit tanti, comitijs & foro intereſſe; ut ludis noſtris careres. Nam, ut ſcias quibus te uoluptatibus defraudaueris; tres fabulæ actæ ſunt per hos dies, Plautinæ duæ, Trinummus, & Penulus, & una Terẽtij, Eunuchus: quæ quidem ita placuit; ut etiam ſecundo, & tertio ſit relata. Itaq;, quinq; dies habuimus pulcherrimorum ludorum: ad quos, cum magnus numerus confluxiſſet, noſtrorum ciuium (noſti enim morem ciuitatis) & ego ſingulos de te percunctarer; omnes mihi reſpondebant, magnum ciuem te eſſe factum

Universidad de Deusto
Biblioteca

factum. O præclaram reuersionem tuam. Sed heus tu, Vide, ne te homines magnum ciuem appellent, propterea, quod parui æstimes amicos tuos. Valde enim uereor; ne tu cæteros perinde tractes, ut me soles: qui cum mihi pollicitus esses, te huc uenturum; nihil minus cogitauisti. Quod si te reliqui talem experiũtur, qualem ego expertus sum; debes credere, magnũ ciuem non esse illum, qui parui suos ciues facit: sin autem, ego unus deludor abs te; minus id doleo, cum tu particeps nõ fueris mearum uoluptatum. Sed hæc more nostro. Ego te uehementer expecto: qui si ueneris; quanquam theatra ſileant, erit tamen quod rideamus. De Antonio nihil plane audio iam diu. Tu, si me amas, cura, ut quid illo factum ſit, ſcire poſſim. Matrem tuam, & ſororem, & ſororis uirum ſaluta meis uerbis. Vale.

kalen. Martijs. MID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

SVBANTEA, quàm tibi has litteras ſcriberem, ex commentario rerum urbanarum, miſſo a Marcello mihi, cognoui, non ſine magna mea quidem uoluptate, ijs comitijs, quæ proxime habita ſunt, adnocationem rerum publicarum, tibi, omnibus ſuffragijs eſſe delatam. Quod munus, & ſi neq; nouum tibi, & mihi iam multo ante, quaſi ea, quæ oculis cernimus, ita cogitatione præceptum contigerit; tamen quia

quia ſciebam, quantum tua intereſſet hoc tempore, habere te aliquid publicæ curationis, ubi poſſes tuum ingenium exercere, et te oſtendere reip.; præſertim, in quo eſſet non parium propoſitum præmium gloriæ, laboribus tuis, coniunctum, cum magna ſpe augendæ rei tuæ familiaris; primum gratulor tibi, ut debeo, uehementer: DEOSq; rogo, ut tibi iſtum magiſtratum fortunent: quasq; tibi difficultates, & labores propoſuerant in ſacerdotij petitione; cui tu quidem fere triennium, conſtanter magis, quàm feliciter impendiſti; eos, & nunc tibi, iſto in obeundo munere, & poſthac in reliquis aſſequẽdis, ſuo longo fauore, perpetuaq; liberalitate ſartiant. Deinde te plane rogo; ut, quoniam alteram aduocationem, quã pene puer aſſequutus es, non geſiſti; nunc, cum gerere incipies munus tuum, memineris quo in theatro, quamq; tu perſonam ſis acturus: Neq; tantum ad ea ſpectes, quæ tibi erunt ante oculos; quam etiam ea cogites, quæ ſunt e longinquo futura: Hoc eſt, ut quam expectationem hominum excitaſti ipſe de te, tua humanitate, gratia, facilitate, morum elegantia, ſtudijs deniq; noſtris communibus; eam tu ſuſtineas; aut etiam augeas: putesq; te nunc quidem fundamẽta iacere non huius ætatis modo, ſed plane etiam ſenectutis. Multum enim intereſt, ad omnes annos ijs, qui ad remp. capeſcendam accedunt; quales ipſi primas operas patriæ dederint, & ciuibus ſuis. Quod ſi tu in eam cogitationtm incubueris, in quam incumbere ſane debes, & profecto incumbes, niſi es oblitus tui; Vt

tui; Vt cures; ut quantum de te polliceri sibi in posterum homines possint, id omne spectetur nunc, tanquam e primis arborum pomis, sic ex isto munere tuo; spondeo tibi iã, te semper facillime omnia, quæcunq; optabis, consequuturum. Neque hæc ideo scribo; quia non mehercule tu ea multo melius dispicias, quam ego: sed quia te ualde amo, non possum facere; quin ad ea, ad quæ te scio satis esse incitatum per te te, addam ipse quoq; tibi stimulum amoris & beniuolentiæ meæ. Vale.

Quarto kalen. Apr. MID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

MAGNAM in disputationem me tuæ litteræ uocauissent, si otio abundarem, ut tu existimas: Sed non abundo. Matris enim meæ, peraduersa, & perdifficilis ualetudo, quæ misella conflictatur, Patauij multos me dies tenuit, & cum hæc scriberem, tenebat: quæ me fœmina quantum amet, quanti faciat; multi sciunt: quantum ego illam amare debeam, quãti facere; tu es optimus testis. Itaque, non modo non sum ruri, atque in libris, & litteris; quæ mihi abs te hoc tempore objiciuntur; uerum in magnis etiam curis uersor noctes & dies; quæ mihi rationem omnem, & sensum eripiunt scribendi. Sed tamen si se mater subleuarit; quod Dijs approbantibus spero propediem futurum; & mihi licuerit esse in meo

Noniano

Noniano, ut possim ueram causam habere ad tuas litteras respondendi; faciam id, quod mihi uideris uelle facere me; & ne fugere iudicium uidear, pangam ostendamq; tibi (si potero) uillaticum nostrum otium & agreste litterarum, quod abs te accusatur, non esse posterius, aut minus præclarum uestro illo negotio forensi, & urbano, quod tantopere laudas. Quanquam quidem id ipsum otium, non tam sæpe assequor, quàm uellem. Nam abduco equidem me interdum, ab omni cura rerum, cum familiarium, tũ etiam publicarum, quantum possum; dedoq; litteris: Sed me hercule nescio quo pacto, in eo consequendo, nunquam tam secundo uento usus sum, quin is mihi statim reflarit: & tanquam in Euripo, sic in ea ratione uitæ uix incepi currere, cum reducor. Sed hæc in aliud tempus reijciamus. Quod ais de nuptijs nostrorum Gabrielium; ualde gaudeo. Quod te ad me uenturum recepisti; nihil mihi poterit esse iocundius. Itaq; te, & Petrum Pascalicum philosophum, & Oratorem Ruzerium collegam tuum, cum primũ mea rura tetigero, uehementer expectabo. Sed uellem etiam Harmonium poëtam: Sum enim non minus Φιλόμουσος, ut nosti; quàm Φιλορήτωρ. Nam Philosophum me non audeo dicere. Tu fac interim ualeas; & laboranti reip. adsis angustißimis temporibus: quam nos non deseruimus, quemadmodum scribis; neq; unquam deseremus: sed tamen eius muneribus, quæ uobis magnis uiris deferuntur, plane æquo animo caremus. Vale.

Prid. Id.

Prid.Id.Sept. MD. Patauio.

PATAVIVM.

P. B. Angelo Gabrieli S. P. D.

TRIBVS tuis litteris breui respondebo. Quod non ueneris eo consilio, ut te istic cures: mihi gratum est. De re tua, habes litteras a matre tua, fœmina prudentißima; quam sum hodie alloquutus. Antonium expecto cum ijs rebus, quas scribis eum adducturum. Vestem tuam habebis, quam primum erit, cui dem. De Tabellis Barbaris, sic habeto, me, in magna spe esse conficiendi negocij ita, ut uolumus. Te hic esse ea de causa, necesse nihil est; si erit; faciam te certiorem. Ego, quod efficere hac in re possim, cura, diligentia, studio, auctoritate, precibus, pollicitationibus, neq; desisti agere, neq; desistam. Omnino tu bono animo es: οὐ πτερυγίζω: sic tamen, ut si assequar, quod cupimus; non erit id præter spem. Si non assequar; Ita me defendam, ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται. Vale. Decimo kalen. Decembris. MD. Venetijs.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS.

VENETIAS.

P. B Antonio Bolduo S. P. D.

VM NVPER, de Scytha, homine doctißimo intellexissem, a uestro Decemuirum Collegio, Scribas publicos recenseri; uosq; in ea re, magna cura id agere, ut indoctus quisq; prætereatur, subrogenturq; ex omni ciuitate maxime litterati uiri: constituerã cum mea, tum reip. causa te conuenire: ut si nos quoque, hanc ad rem, aliquid afferre adiumenti potuissemus ciuibus nostris; id per te fieret, cum uirum præstantißimum; tum quem ego unum ex nostris hominibus, & obseruo summopere, & colo. Sed cum improuisis amicorum litteris, quibus Patauium arcessebar, impulsus, statuissem discedere, neque tu esses domi; hæc scripsi in naui, putans, pro mea in te beneuolentia, et pietate, tantum apud te ponderis habitura; quantum si præsens, ea ipsa tecum egissem. Ioannem Baptistam Scytham, rhetorem, uirum, & poëticis in studijs illustrem, atque omnium uirtutum genere perornatum, commendo tibi maiorem in modum. De huius hominis ingenio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis ingenio, doctrina, probitate, humanitate plura scriberem ad te, præsertim hoc tempore; quo quidē cupio tibi esse illum quàm notißimum: nisi tu eum satis, ut audio, multo antea cognouisses. Is igitur ualde cupit sibi esse inter scribas publicos, aliqua cum dignitate locum: qua quidem in re, si te patronum habuerit; facile existimat se, quod optat, consequuturum. Nihil autem non modeste cupit; nihil non uerecunde. Sed indigent honestæ etiam, & iustæ postulationes, auctoris cuiusdam omnino & ducis. Ego itaque, te, etiam atque etiam rogo; ut hominem audias: suscipias eius rem omnem; eiq; auctor & adiutor uelis esse. Quid est enim magis proprium ciuis optimi, & præstantißimi; quam causam suscipere doctißimi, et sanctißimi uiri, præsertim cum reip. dignitate coniunctam? Nā quod postulat, ut in scribarum adolescentium Collegio doctorem, & magistrum ludi esse ipsum iubeatis; in eo mihi quidem uidetur non tam sui, quam etiam reip. habere rationem. Quanquam scio non defuturos, qui, ut multa sæpe alia huiusmodi, sic etiam superuacaneam esse hanc ipsam operam putent: quibus tamen interdum uereor, ne superuacanea uideantur etiam ipsa studia litterarum. Quod si tui similes, in nostra rep. multos ciues haberemus; neque posceret ipse Scytha uos quicquam potius, quàm postularetur a uobis: neque plus in restituendis urbis pontibus & uijs: quod quidem nunc sit: quàm in instituendis nostris ciuibus, honestandisq; laboraremus. Nunc autem, quia minus

minus multi sunt, qui litteratos uiros tueātur; scias in te unum, tanquam e theatro, omnium oculos esse coniectos: quibus certe ita optime satisfeceris; si nunc Collegium Scribarum, iam prope collapsum, unius Scythæ subrogatione confirmabis. Ego sane, quia noui uires ingenij tui; satis scio esse id in tua manu. Peto igitur à te tanto scilicet studio; quanto putas debere me pro homine doctißimo, et mihi summa familiaritate coniuncto; ut eum ita ornes hac in re, tua auctoritate, & gratia; ut intelligat, & meam commendationem magnum apud te pondus habuisse, & te libentißime fauere hominibus doctis. Demum ita tibi persuade; te eum mihi rem gratißimam esse facturum, si id feceris; tum hominem tibi deuinctum & tua & reip. familiaritate dignißimū. Vale. Nono kalen. Iulij. MIIII D. De Naui.

PATAVIVM.

P. B. Andrioni Artusino S. P. D.

MANE accepi litteras abs te, quibus mihi cōmendas Verlatum Vicetinum: Egi cum Bembo patre ut res postulabat. Nam quod de Sicilienſibus nostris commendationibus scribis; probe te intellexi. Albulam tuam conualuisse, sane gaudeo. Itaque, saluere illam iube meis uerbis. De Antoniano negocio nihil habeo, quod scribam; nisi unum; totam rem mihi non probari. Quid? quæris, Ita me Dij ament, ego cum illo nostro, bene actum puto. Trypho nobis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum est quotidie. Accepi alteras abs te litteras ueſperi. De conducenda domo, non est, quod festines. Pater enim, quando ad nos uenturus sit, ne ipse quidem coniectari potest: cui tamen, quo impedimento sis futurus cum uenerit, non uideo. Ego de me ipso deliberare nihil possum. Vale.

Decimo kalē. Mar. Venetijs. MCCCCLXXXXVI.

RAVENNAM.

P. B. Andrioni Artusino S. P. D.

QVOD prospera nauigatione usus sis; ualde lętor; eoq; magis; quod nihil abs te nuntiabatur. Cum enim pyratarum insidias, tum Austri uenti uim, importunitatemq; metuebam. Nunc, quoniam tam belle nauigasti; statui ipse quoque, mari me potius committere, quam Padi fluminis prolixitatem emetiri. Itaque biduo erimus in naui. Sed omnino Ariminum cogito, non ad te: modo me non destituant Aquilones tui. Parentes mei tibi salutem ascribunt. Ego Albulæ tuæ, & fratri, & Ariminensi Gentili. Vale. Venetijs. IX. kalen. Mart. MDIX.

TAVRISVM.

P. B. Bartholomeo Agolanti S. P. D.

QVAM uellem, nunquam statuisses Romam hoc tempore inuisere, præsertim mecum: cui quidem nihil optabilius contingere, nihil iocundius potuisset; quàm

quàm te habere, non solum itineris ac uiæ, sed etiam studiorum, consiliorum, cogitationum denique mearum omnium socium. Nam quoniam, quemadmodum cupiebamus, in Bernardi patris mei comitatu, locum tibi esse nullum uideo; angor noctes ac dies: neque mehercule mihi, esse ea paterna legatio iam suauis potest: quid dico suauis? imo non ingrata, uel non laboriosa potius. Quanquam quidem adhuc pendeo animi; neque plane statutum habeo, de profectione hac, quid sim facturus: ita perturbari mihi omnia uideo, peruertiq; uniuersum comitatus ordinem, ab impudentissimis hominibus: qui negari sibi nihil uolūt; neque tutum est. Itaque instant; clamitant; conqueruntur præteriri se amicos, Lædi uetustam beneuolentiam: DEVM atque hominum implorant fidem; si non ea feceris, quæ postulant. Quamobrem necesse nobis fuit; ut satisfieret ijs, quos dico; ut etiam ex domesticis, planeq; familiaribus nonnullos, & quidē huius profectionis cupiētissimos, inuiti reijceremus: quorum est unus Aurelius Superchius iureconsultus, cum doctus & probus uir, tum Bembo patri meo, cui assessor in Veronensi prætura fuerat, perfamiliaris; mihi uero etiam plurimis, tum magnis, tum ueteribus necessitudinis causis plane cōiunctissimus. Quæ cum ita sint; peto a te, ut si tibi ea probabuntur, quæ dico; æquo animo accipias non tam quidem excusationem meam, quam etiam dolorem quo afficior, occasionem tam bellam fruendi tui, mihi tam importune surripi: ignoscasq; rerum

& locorum angustiæ ; desq; id temporum necessitati. Si non probabuntur ; accingas te itineri, tanquam extra ordinarium comitem. Nam ut tibi satisfaciam ac tuis ; ullorum hominum reprehensioni me obijcere non uerebor. Ioannem Aur. præceptorem tuum, & Galeacium Facinum, & Castellum uelim plurima salute impertias meis uerbis. Vale.

PISAS.

P. B. Antonio Rontionio S. P. D.

ET AB Oratore uestro, homine humanissimo, & ab omnibus ijs ; qui te amari a me, meq; abs te diligi sciunt ; quotidie salutor ex te. Ego uero cum illis magnas gratias habeo, qui tam officiosi sunt ; tum eos semper rogo, ut te itidem saluere iubeant meis uerbis ; rogentq;, si quid est, in quo aut te iuuare, aut tibi gratificari possimus ; des operam, id ut sciamus : eam esse inter nos beneuolentiam, eam necessitudinem amoris ; ut nihil tam sit tuum ; quàm ego ipse, meaq; omnia. Id si illi faciunt ita, ut pollicetur ; non uereor, ne nos beneuolentiæ nostræ oblitos putes : Si non faciunt ; hæc scripsi tibi, ut nos scires tales esse erga te; quales summus erga me amor tuus, & studia nostra, rationesq; postulant. Vale.

XII kalen. Septembris. MCCCCLXXXXVI. Venetijs.

Brixiam.

BRIXIAM.

P. B. Hieronymo Donato Prætori Brixiæ S. P. D.

ALEXANDRVM Aphrodiseum ; cuius de anima libros abs te latinos factos miseras mihi de mẽse Octobri ; legi magna cum uoluptate, cũ eius philosophi causa, tum tua. Nam neq; ille conuerti a quoquam, meo quidem iudicio, aut elegantius potuisset, aut maiori cum fide : neq; tu paruam laudem in eo explicãdo mihi assequutus uidebare. Nunc autem ; cum me absente mei libellum, quem de Aetna scripseram, edidissent ; ne nihil omnino ipse ad te darem, præter litteras ; eum tibi librum mitto ; ut habeas illius meæ profectionis interpretem. Vale.

Octauo Kalend. Iun. MCCCCLXXXXVI. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Hieronymo Donato Legato S. P. D.

CVM essem in Noniano, Ex litteris Marcelli, sororis meæ uiri, certior factus sum, Prodominatum Ferrarienſem tibi, omnibus suffragijs esse delatum : itaq;, te Bernardo Bembo patri meo successurum. Quæ quidem res, quãquam fere, nihil mihi nouæ uoluptatis attulit : nam ita futurum existimabam, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

coniectura modo ductus, sed certa quadam opinione animi, ac iudicio maximis tuis, atque amplissimis in remp. meritis confirmato; tamen ista declaratio omnium ordinum uoluntatis erga te, cum summa tuæ dignitatis illustratione, atque amplificatione gloriæ, mihi iocundissima sane fuit. Quare primum tibi, ut debeo, gratulor, non tam, quod munus es honorificentissimum adeptus: quanquam est id quidem certe magnum ipsum per sese; quàm quod multis petentibus, magnis & claris uiris, longe tu unus dignior habitus es, qui id assequerere: optoq; ut quam tu semper reip. gratiam acceptorum ab illa munerum, bene agendo beneq; consulendo retulisti; eam illa reponat tibi, sua perpetua tui honestandi, & augendi uoluntate. Sed mihi crede, his unis Comitijs, nostra ciuitas magnum dedit, & tuorum in se meritorum testimonium, & charitatis erga te suæ. Deinde lætor Bembi patris causa: qui; ut iam illud prætermittã; quantam is uoluptatem capiat, semperq; ceperit ex omni accessione dignitatis tuæ; certe coniunctiori homini tradere magistratum non poterat; quemadmodum, neq; tu accipere a magis amante tui. Ego autem; quoniam fortasse ad Ferrariense nostrum philosophiæ studium, propter angustias temporis, aliquid erit addendum de tua præfectura; neq; patrem decessisse mihi persuasero, cum tu aderis; & magnum insuper magistrum sum habiturus. Non enim arbitror eo in loco remp. agere solummodo uelle te; sed etiam interdum philosophari. Vale.

Nono

Nono kalen. Septembr. M.IID. Ex Noniano.

ROMAM.

P. B. Hieronymo Donato S. P. D.

His diebus, cum essem Venetijs, & mihi Trypho Gabriel meus nuntiauisset, quæ acta essent a se de Sacerdotio, in quo proxime sibi erat cessum; ostendisset q;, quoniam ad te proficisceretur, quemadmodum ipse uelles, ita esse eam rem uel moras, uel etiam exitum habituram; Gratulatus sum illi, hac ex parte multum; quod ei contigerit, hoc tempore, te habere, prope fortunarum suarũ, nominis, dignitatis, patronum. Nam fere, neque res ipsa maioris ponderis esse poterat, quàm est; neq;, qui eam conficeret, sanctior, aut fortior uir, aut doctorum & bonorum hominum, quorum in primis est unus Trypho, certe amantior. Ego autem quanquam scirem, his de causis, negotium commendatione non egere; cui etiam, si eguisset, uel Tryphonis ipsius fratres honestissimi, & grauissimi ciues, & in nostra urbe clari, uel familiæ splendor, & gratia, satis mihi uidebantur suffragari per se se; tamen, quia Tryphonem ita diligo, ut neminem magis; non possum facere, quin tibi significem, non te solum, Gabrielium tibi familiam obligaturum, si tua opera id assequentur, quod cupiunt; sed etiam meam; a qua ille uniuersa tam amatur uehementer, quàm a me. Quanquam sane obligasti tu quidem nos sæpe alias plurimum. Sed nulla est omnino tanta debitio; cui amoris, & beneuolentiæ posse addi

Universidad de Deusto
Biblioteca

se addi semper aliquid ferè non uideatur: animus enim qui debet, non circũscribitur. Itaque, ut ad eas causas, quibus antea ad rem conficiendam mouebare, adiungas etiam cõmendationem meam; pro eo, quãti me facis, te etiam atque etiam rogo. Vale.
Nonis Decembribus. MIID. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Dominico Grimano Cardinali S. P. D.

AQVILEGIENSE Sacerdotium, magna Senatus frequentia, magno fauore ciuitatis, magno hominum, & deorum studio tibi delatum esse gratulor. Neque tibi solum gratulor; qui uitæ tuæ instituto, præter animi bona, debès existimare nihil esse præcipue tuum: sed & patriæ gratulor, & tuis. Hæc enim in te augendo, longe plus ornamenti accepisse mihi quidem uidetur, quàm dedisse: & ij certè quia minus sese, extra fortunæ aleam receperunt; maiorem omnino ex tua gloria, quàm tu, & fructũ sunt, & uoluptatem percepturi: in quibus cum sit Angelus Gabriel meus; quem ipse quantum amem, & tu, & omnes intelligunt; uide uel hac una ex parte, quã ueram habeam causam, quamq; solidam gratulandi. Reliquum est, ut DEOS orem; cum fauere tibi omnes occœperint, ut semper, hãc ipsam insistant uiã ita; ut cum ad summam prudentiam, summam doctrinam, summasq; tuas uirtutes, summa etiam felicitas adiungatur. Porro de nostra familia, ita tibi

persuadeas uelim; ut si quid ipsa in te, si quid in patrem tuum, uirum amplissimum, si quid in fratres operæ, officij, studij, gratiæ, dignitatis conferre unquam poterit; nihil sis desideraturus. Vale.
Septimo Idus Septemb. MIID. Venetijs.

VTINVM.

P. B. Dominico Grimano Cardinali S. P. D.

SVMMO gaudio affectus sum ex ijs litteris, quas ab Angelo meo proxime accepi: quibus mihi significabat, quàm insigne tu nuper in eum beneficiũ, quamq; humaniter & liberaliter contulisses. Nam etsi ego semper ita existimaui, eius te adolescentis, uel probitatem, optimosq; mores, uel certe, doctrinã, & mirificum ingenium iacere, & tãquam in obscuro esse, diutius non passurum: tamen uehemẽter lætor, hominis mihi coniunctissimi, & quem ego semper, in germani fratris habui loco, fouendi atq; ornandi abs te initium factum. Nunc autem; quoniam illi mecum omnia semper communia fuere; hæc scripsi tibi; ut scires, non te uni tantum egenti ciui opẽ, & auxiliũ præstitisse, aut omnino uni familiæ; qui Angelo Gabrieli præstiteris; sed & mihi etiam, & familiæ meæ. Neq; enim est dicendum; quorum hominum animi sententia, & uoluntate coniuncti, copulatiq; sunt, quibus animis fortunæ imperatur; eos etiam suas ipsorum fortunas non easdem putare. Itaque ago tibi gratias pro mea portione, quã possum

maximas:

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximas: petoq; duas res a te: unam, ut quantum tibi debere ipsum Angelum sentis, pro eo, in quo tu illũ erigis iacentẽ, ac subleuas, tantũ me quoq; ipsum, certe tibi semper obligatum putes: alteram; ut si te, clienti tuo uiro innocenti, ac frugi, deq; te benemerito dedisse operam existimas; pergas, ei te beneficum, ac liberalem præstare. Omnino mihi quidem ita uidetur: nec esse quicquam tam proprium magnorum uirorum; quàm benefacere quàm plurimis; neq; te habere quẽquam ex omni familia tua; a quo, uel magis memorem animum, & gratum acceptorũ a te munerum, uel uberiores fructus operæ, ingenij, studiorum tibi ipse polliceri possis. Vale.

Idibus Septembribus. MIID. Ferrariæ.

MONOPOLIM.

P. B. Ioanni Baptistæ Portensi S. P. D.

DIVERSIS temporibus, binas litteras dedi ad te, pro negotijs Monopolitanensibus Antonij Tinti mei. Nunc scribo tertio, eadem ipsa illa negotia commendans tibi, maiorem in modum. Sed quibus uerbis agam tecum, nũc demum plane nõ reperio: Vereor enim; ne si iterum patrocinium tuum, plurima contentione depoposcero, diffidere tibi uidear; si leui, ne parum nunc etiam profuturus sim homini mihi amicissimo, et cui prodesse plurimum cupio, hoc præsertim tempore; quo eius multum interest, esse illum tibi quàm commendatissimum; tuamq; illi auctoritatem,

tem, officium, studium, gratiam, postremo etiam diligentiam non deesse. Pudet me, uel reipublicæ causa, utrum honestissimum, in re tam plana, tanta contumelia a perditis hominibus affici. Quid, si ciuem Venetum addidero? quid, si etiam optimè de rep. meritum? Sed ego plane ἄνοσος; qui hæc tecum; cui quidem omnia non minus nota sunt, quàm mihi. Itaque agam iam paucis. Procuratorem suum, Ioannem Andream, probum uirum ad te, tanquam ad patronum, mittit Antonius. Huic tu, si tantum operæ tuæ præstiteris, quantum satis erit ad Antonij pecunias exigendas, causamq; conficiendam; cum ego sane non minus tibi debebo, quàm ipse Antonius; tum efficiã profecto, ut te homini & optimo, & grato dedisse beneficium cognoscas, qui præsto fueris amico meo. Sin autem non præstiteris; ego tamen id ipsum non præstaturum esse te, ante quam accidat, posse fieri non existimabo. Vale.

XIII. kalen. Decemb. MIIID. Ferrariæ.

VENETIAS.

P. B. Tryphoni Gabrieli S. P. D.

MANE conscribenti mihi Asulanos meos; in quibus matutinæ operæ multum insumo, & fere omnes horas antelucanas; redditæ sunt abs te litteræ: quibus sum magnopere delectatus: Nam cum ex ijs, & recte tibi esse; & mandata te mea confecisse omnia cognoui; tum ex ubertate orationis tuæ, atque

facundia,

facũdia, magnam acceßionem abs te factam esse uideo, in studijs litterarum, & stilo instituendo: quo uno, quid mihi esse potest iocũdius? Nosti enim quãti faciam mores illos suauissimos tuos: quibus cũ doctrinam adiunxeris (quod quidem ipsum iam facis); nihil erit prorsus a me postea, cum hac uoluptate conferendum. Itaque perge mi Trypho: animiq; tui lenissimum temperamentum, acutissimumq; illud ingenij tui acumen exorna, quantum potes, litterarum, & doctrinæ splendoribus: Quæ res te, non amicis modo tuis cariorem facere; sed etiam illustrare apud omnes gentes poterit. Sed hæc tu fortasse melius intelligis, quàm ego. Itaque, uenio ad reliquas partes epistolæ tuæ. Gratum est mihi, quod scribis amantissimum esse mei, Ludouicum Capellum tuum: qui quidem, in tam perditis moribus nostræ iuuentutis, elegantem adolescentem, & probum, pene pro miraculo duco. Itaque, amatur iam is a me profecto, non minus quàm ab illo ego. Quod consulis, ut dolori meo adhibeam modum, & ualetudini, animiq; tranquillitati seruiam; facerẽ equidem si possem, præsertim, hortante & monente te: sed profecto non possum: reuoluor enim eodem singulis horarum punctis; & quid amiserim cogito. Nosti autem certe ipse uulnus meum, quàm adactum sit, ut uix mihi uideatur coire unquam, & sanari posse. An ignoras, maximorũ dolorum unam esse sanationem, in mora? quam quidem ad rem, si quid afferre auxilij ulla res alia potest; ij sunt conuictus, & quotidianæ consuetudines amicorum.

rum. Nos autem postea quam discesßimus abs te, neminem unum habuimus, quo paulo familiarius uteremur. Quod si tu affuisses; non uereor, ne abs te magnopere fuissemus adiuti, multumq; detractum iam esset, de nostri doloris magnitudine. Quare, si me amas, aduola: aut si id facere non potes; ueni saltem ad nos, de Quæstura Veronensi fratris tui; quã, initurum esse illum propediem existimo, ex deßignationis coniectura. Vale.

Tertio Idus Decembr. MIIID. Ferrariæ.

VENETIAS.

P. B. Tryphoni Gabrieli S. P. D.

Et si incredibilem cepi uoluptatem, ex eo, quod mihi significasti de confectione Sacerdotij tui; quod quidem, uel ex ijs litteris, quibus ad tuas respondebam, cognoscere potuisti, uel certe, facilius ex amoris mei erga te magnitudine metiri; tamen illud meũ gaudium, ualde imminuit intermißio litterarũ tuarum, quæ post eum diem est subsequuta. Nam cũ me, non tam præsentia mouerent, quàm ea quæ putabam fore; hoc est, cum mihi, non maiorem lætitiam attulisset ipsa rei absolutio, quam caperem ex eo, quod cogitabam, qualis posthac tuæ uitæ ratio esset futura, quod tuum otium, quæ studia, qui dies; neque solum gauderem tua causa, sed (ut uerum fatear) etiã mea: sperabam enim me aliquando, totos dies tecum uicturum; itaq; in partem me tuorum bonorũ conijciebam;

ciebam; De ijs rebus omnibus, cum tu ad me nihil postea scripseris; quasi mare uentis cessantibus; sic illa redundantia uoluptatis meæ paulatim resedit. In quo quanta tua culpa sit, ipse uideris: quanquã quidem, non tam tibi excitanda mea lætitia fuerat, quàm plane etiam sustinenda. Illud autem te rogo; ne patiaris in hac ignoratione tui diutius me esse: & siue habes aliquid noui, quod me uelle scire intelligis, siue nõ habes; id ipsum scribito, nihil esse quod scribas. Demum quid agas, ubi sis, quid cogites; si me amas, & te amari scis; fac me quam primum certiorẽ. Ego de meis cogitationibus; quas tibi tam semper esse notas uolui, quàm essent mihi; nihil statutũ habeo, præter ea quæ scis: puto autem te scire, me maxime cupere, atque in ea cura esse noctes & dies; ut aliquãdo liberum tempus nanciscar, in nostra studia incumbendi. Asulani mei plane dormiunt: quod ferrem facilius, si minus abs te probarentur. Nam nunc quidem, partim me sibi negocia domestica deposcunt, partim detinent studia dialecticæ disciplinæ; ut tempus, quo me ad tertia conuertam, non superet. De Aurelio quid sit, uehementer aueo scire. Vale. Ferraria. kalen. Martijs. MIID.

VENETIAS.

P. B. Marco Antonio Sabellico S. P. D.

OPERAM, quam a me exigebas; procuratori tuo præstandi locus non fuit: is enim ante, quam mihi

mihi tuas litteras redderet, Herculem Ducem alloquutus, rem confecerat. Ego autem, cum illum iuuissem libenter nunc, tuo rogatu, si me præmonuisset; tum omnia, quæ ad tuam dignitatem pertineant, in quibus tibi esse usui posit, cura, studium, diligentiaq; mea, facturus omni tempore sum, multo libẽtissime, etiam si me non roges. Nam, in quo operam meam melius positurum me confidam, quàm in hominis doctissimi, eloquentissimi, optime de rep. meriti, mihi certe amicissimi dignitate, & tuenda, & augenda? Itaque sic existimes uelim; te neminem habere; de quo tibi omnia polliceri possis æque, ac de me. Reliquum est; ut de septem historiarum enneadibus, quas nuper edidisti, tibi gratuler & laboribus tuis; quibus uberrimum fructum propositum uideo, laudis & gloriæ sempiternæ. Vale.

Sexdecimo kalen. Maias. MIID. Ferraria.

PATAVIVM.

Bernardus Bembus, Petro Barotio Episcopo Patauino S. P. D.

PETO a te; ne me putes obliuione tui, rarius ad te scribere, quàm sim solitus. Qui enim fieri potest; ut, (qui etiam illorum bene memini, quibus paulum debeo) tui, cui omnia debeo, mihi memoriam subripiat, aut tempus ullum, aut ullus casus? Sed (ita me Dij ament) tam multa me negotia undiq;, tam crebræ undæ rerum, hoc in Prodominatu, propter

eum,

eum, qui nondum eferbuit, tumultum bellorum, circũſepiunt; ut plane mihi, neque punctum quidem ullum temporis uacuum a reip. muneribus concedatur. Cæterum, quoniam mea multum intereſt, habere me rerum Patauinarum hiſtorias; te etiam atque etiã rogo; ut, ſi tu eas habes; des Vanotio meo mihi mittendas: ſi non habes, & ſcis ubi ſint; mandes alicui tuorum, ut mihi eas quærat tantiſper, quoad perlegam. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.
Quarto Non. Febr. MIID. Ferrariæ.

PATATIVM.

Bernardus Bembus, Petro Barotio Epiſcopo Patauino S. P. D.

ACCEPI epiſtolam abs te, tua manu ſcriptam: in qua mihi humaniſſime reſpondes, & (qua es pietate in tuos) etiam diligentiſſime, ad ea, quæ ſcripſi tibi, de rerum Patauinarum hiſtorijs. Itaque, tibi gratias ago ea de re: Video enim te, maiorẽ curam adhibuiſſe, ut mihi ſatisfieret; quàm, quem ego ad te hac de re miſeram, Vanotium meum. Sed, quoniam, quoad domi ſim, expectare me, nimis longum eſt; ſtatui petere, & a Muſſatis, & a Galeatijs eos annales, quos tu mihi, eſſe apud illos ſcribis. Spero fore, ut mihi eos neutri recuſent dare: In quo ſi aſſequar, quod cupio; abs te accepiſſe me eos libros exiſtimabo: ſi non aſſequar; ego tamen nihilo tibi minus debebo. Quod ais de Leoniceno; ſcito eum habere

habere in manibus opus; idq; tibi explicatum, ac perfectum propediem miſſurum; neq; quicquam aliud interea conſcripturum. Vale.
Decimotertio Kalen. Martias. MIID. Ferrariæ.

FERRARIAM.

P. B. Alberto Pio S. P. D.

QVIA tibi non eſt obſcurum, quantæ me occupationes diſtinuerint per hos dies; peto a te, ne me accuſes, ſi cum reſpirandi cauſa, tum, ut ad Ariſtotelem meum me reciperem, a quo me meæ ſollicitudines abſtraxerunt; & te, & urbem reliqui. Nã cum iſtic mihi, ut ſcis; tecum enim ſum queſtus; impẽdere, hoc tempore, meis ſtudijs quantam uellem operam, non liceret; ſtatui tam diu hic eſſe, quantum ſufficeret, ad præteritorum dierum iacturam ſarciendã. Itaque abero, quoad tu uoles: modo non hanc etiã mihi quietem interpellet noſter Dux; quem audio hic propediem affuturum. Vale.
Quarto Non. Aug. MIID. De pulchri ſpeculi uilla Herculeiana.

FERRARIAM.

P. B. Alberto Pio Carpi Domino S. P. D.

VENI in Nonianum poſtridie eius diei, quõ iſtinc profectus ſum: quæ mihi uilla ſane uiſa eſt, expectare aduentum meum; ita me ſuſcepit hilariter.

Ego autem, qui hoc diuersoriolo diu carueram; uix possum dicere, quàm eo sum delectatus. Primus accursus in hortulos est factus: deinde ad Pluuici ripam, populorumq; umbras illas, Bembi patris mei; quas mihi dixisti uelle inuisere te. Is me angulus semper magnopere delectat: sed omnino nescio quo pacto, & fortasse nostra culpa, qui abfuimus; (nam uillici nolo dicere: ij enim homines umbrarum elegantiæ non fauent) multum decoris amisit, multum uenustatis; ut quasi me pigeat in eo libro, quem de Aetna conscripsi, tam multa uerba fecisse de illo loco. Sed tu si ueneris, una, ei & dialogo consulemus. Nam quia eo in statu res est; ut si murus iaciatur, magna amœnitas arboribus & ripæ uideatur accessura; deliberare nihil audeo sine te; qui non solum uillas, sed etiam castella ædificas. Contuli demum me ad bibliothecam: In qua cum essem heri, uenit in manus mihi, uernaculum carmen meum; quod feceram, hoc ipso in loco, ante, quam in Siciliã proficiscerer; ut me ipsum, atque amicum quendam meum, ad bene uiuendi officia, & capescendarum uirtutum studium, quasi dormientes excitarem. Id ego cum auidiuscule percurrissem; uti fit, in eorum scriptorum recensione, quæ diu, quasi ab eorum memoria recesserimus, neglecta iacuere; Cepi ex ea lectione, plus etiam uoluptatis, quam putaram. Itaq; cum mihi non displicuissent, statui eos uersus ad te mittere: cum, ut haberes quasi primitias huius fundi, tum ut scires, non solum amatoria nos huiuscemodi carminibus; sed etiam

etiam, quod ad mores, & philosophiam tuam illam faciat, solere concinere. Cæterum pluuiæ nos intra uillam tenent: quibus tamen puto Nonianum Iouem uelle meis studijs suffragari: nam omnino præter scribendi aut legendi, nulli mihi negotio reliquit locum: quod quidem non moleste ferrem; nisi mihi etiam amœniores meas omnes ambulatiunculas stuliisset. Tu uale: & iam ad nos, ut pollicitus es, cogita. Ego te uehementer expecto.

XII kalen. Sept. MII D. Ex Noniano.

BONONIAM.

P. B. Gabrieli Ranensi S. P. D.

QVANQVAM nihil mihi potuit accidere minus expectatum; quàm id, quod proxime intellexi, mei uidendi causa te Ferrariæ fuisse ijs diebus; tamen ea res mihi summam uoluptatem attulisset, si affuissem. Non enim uereor; ne te, uel excipiendo, uel audiendo, uel percunctando, mihi ipse satisfeci sem. Nũc autẽ, cũ tãtum itineris abs te sit frustra susceptum, ut me conuenires; non possum non dolere uehementer; ea me ab urbe, in qua totum annum cõfeci, hoc tempore abfuisse; quo me maxime adesse oportebat. Sed me duæ res consolantur; una, quod te audio, Bembum patrem meum salutauisse humanissimis uerbis: itaq; non omnino tu caruisse me potes, qui illum habueris: altera quod breui te (ut spero) uidebo. Neq; enim tam sum frigescens in te

Universidad de Deusto
Biblioteca

amando; ut quod abs te factum esse uideo, ut mecum esses; me idem facere pigeat, propter eam ipsam causam, cum te uidendi & amplectendi, tum ut parem tibi gratiam referam, huius tui tam insignis, uel officij erga me, uel laboris. Vale.

Prid. Id. Sep. MIID. Patauio.

ROMAM.

P. B. Gabrieli Fanensi S. P. D.

MAGNO gaudio affectus sum, ex eo, quod nobis hodie allatum est, bene mane; Iulianum Cardinalem tuum, Dijs, hominibusq; approbantibus, Pontificem Maximum esse creatum. Quid enim mihi contingere optabilius potuisset; quàm eum uirum; quẽ plurimis, maximisq; de causis, nostra quidem semper ciuitas, miro studio est prosequuta; Bembus uero pater meus, uiginti iam annos coluit obseruantißime, domi, ac foris; ego autem in eo amando, quasi quandam legẽ mihi a parente traditam, sanctißime semper ueneratus sum; summo rerum imperio esse potitum? Itaque, mihi hoc credas uelim, eo nuntio audito, mirifice sum lætatus: uisumq; mihi est, hac una postulatione a Dijs immortalibus impetrata, de ipsorum uoluntate erga nos, quam abalienatam sumus per decennium experti, bene in posterum, esse sperandum. Igitur primum tibi, uti debeo gratulor. Nã, quod illi ab ineunte ætate; charißimus semper fuisti, propterea quod, cum plurimis tuis uirtutibus, atque

atque illustri morum elegantia, summum tuum in illum studium, summa officia coniuncta extiterunt; spero fore, ut breui tempore, uberes, atque amplissimos fructus percipias, fidei, & charitatis tuæ. Deinde ciuibus, reiq; meæ publicæ gratulor: quæ profecto, nunquam hunc diem uidere, tanto ardore animorum, cupijsset; nisi existimauisset hunc ipsum diẽ, cum suis, tum Italiæ labentibus rebus, quieti & uoluptati futurum. Postremo (ut de me ipso loquar) mihi, etiam atque etiam gaudeo: Non enim uereor, ne id, quod mihi maximum erat in uotis, urbs ipsa Roma, quæ prope omnem iam ueteris dignitatis suc cum, atque colorem amiserat; illo uiro ad eam regẽdam admisso, breui tempore sit, ornamenta sua omnia, splendoremq; pristinum recuperatura. In quo illud me delectat; quod hæc quidem omnia, multo ante quam fierent, quasi ex aliqua specula præuiderim futura, etiam carminibus inserui, quorum exemplum habebis cum his litteris. Nunc quot, quantasq; causas gratulandi habuerim, uides. Sed quoniam pro eo, quantum debeo, non satis mihi uideor posse ullis litteris, testatam tibi facere magnitudinem lætitiæ meæ; dabo operam, ut te uidere, atque amplecti quam primum possim. Interim te, etiam atq; etiam rogo; ut sanctißimis tui Pontificis maximi pedibus, meo, & Bernardi patris mei nomine, dare osculum ne grauere. De quo nihil scribam longius; spero enim ipsum, non solum suam, sed etiam reip. uoluptatem, ex ista declaratione perceptam, præsenti il-

li propediem allaturum. Cippicum Episcopum Famaugustanum, & Petrum Paulum equitem Hierosolymitanum, plurima salute uelim impertias meis uerbis. Quirinus te meus salutat; tibiq; gratulatur. Vale. Tertio Nonas Decembr. MDIII. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Gabrieli Fanensi S. P. D.

CVM, Episcopatum Vrbinatium tuis prioribus dignitatibus acceßisse gaudeo; tum illud imprimis lætor, te, ab epistolis Pontifici maximo esse factum, uel, a consilijs potius, atque ab animo ipso. Nam qui istinc ueniunt: ita prope omnes loquuntur; unum te esse, quem ille mirifice diligat, & cui omnia summa, maxime deferat, quemque appellet familiarißime, summaq; cum dignitate. Itaque tibi, ut debeo, hoc est uehementer, gratulor; neque iam minus propter ea, quæ euentura sunt, quàm propter illa, quæ acciderunt. Ita enim diuino ac uaticinor; breui fore; cum te, longe in altiori, longeq; illustriori dignitatis gradu, quàm nunc es, positum constitutumq; uidebo. Quanquam quidem eo in genere nihil iam potest tibi, uel tam amplum contingere, quod non tuis uirtutibus angustius; uel tam cito, quod non expectatione mea serius sit futurum. Quirinus meus multa te salute impertit; optatq; tibi omnia prospere, fauste, feliciter euenire. Angelus Gabriel,

Gabriel, affinis tuus, per multos iam dies abest in Oppidulis amœnißimis suis Auiano, Pauliano, Georgiano. Apud nos omnia recte. Pater etiam tibi gratulatur. Vale. XII kalen. Maias MIID. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Gabrieli Episcopo, Vrbinatium Cardinali designato S. P. D.

ET si mihi nunquam dubium fuit, quin te Pontifex Maximus, pro tuis innumerabilibus in se meritis, ac totius uitæ ratione, Cardinalem esset factu-rus: omnibus tamen nuntijs, qui afferri nobis hoc tempore potuissent, longe gratior & iocundior is fuit, qui est heri ea de re ad Senatum perlatus; incredibiliq; lætitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est. Nam quoniam pro mea in te obseruantia ac pietate, tuorumq; in me officiorum magnitudine summopere optabam uidere illum diem; cũ tibi esset tua cõtinẽtia, tua doctrina, tuis studijs, tuis laboribus, tua uirtute, dignus locus constitutus: plane quiescere animo non poteram, usque dum tibi is contigisset. Qui quidem quia cõtigit; tibi ego id, quod uere facere possum, etiam libentißime gratulor: deq; hac tã illustri tuæ dignitatis acceßione tantam uoluptatem capio; quãtam profecto uel nullus, uel omnino pauci. Caue enim putes, ex meo memoriæ sensu excidisse, qua me semper humanitate sis complexus: quo etiã

uultu, Romæ, ante hoc triennium ſuſceperis; quibus officijs, quamq; illuſtri, amoris erga me tui ſignificatione fueris proſequutus. Nam, quæ hac æſtate feciſti; qua patrem meum charitate, quo ſtudio; qua liberalitate me, qua Paulum Decanalem meum tractaueris; tam ſunt recentia; ut ne recordatione quidem putem egere. Itaque, ut mediocriter dicam, quod ſentio; ſum plane unus ex ijs; quibus tuæ res ſecundæ omnes iocundiſſimæ ſunt, atque ita, ut nulli magis. Accedit ad hoc; ut etiam tum populi Ro. tum Collegij ueſtri cauſa gaudeam: quibus cum præclariſſime actum puto; quod te uirum ea ſcientia, ijs moribus præditum, alteri habere ſuarum rerum prope defenſorem contigerit, alteri ſenſibus in rep. ſocium. Quamobrem, DEOS oro; ut tibi iſtam dignitatem ita fortunent, ut ad illam ipſam, quæ omnium dignitatum longe ampliſſima eſt, adeundi tibi ſit gradus: quod quidem, non modo aliquando, ſed etiam plane breui confido fore. Bembus etiam pater, tibi de eo magnopere gratulatur: qui quoniam eſt ipſe Decemuir (noſtri autẽ morem noſtræ reip.) idcirco ad te non ſcribit. Sed habes hominem, proſperis rerum tuarum euentis omnibus hilarem, non ſolũ quia te mirifice diligit; ſed etiam, quia tibi multum debet. Vale. Id. Decemb. MDV. Venetijs.

Romam.

ROMAM.

P. B. Gabrieli Cardinali Vrbinatium, Epiſcopo S. P. D.

LITTERAS tuas, humaniſſime prudentiſſimeq; ſcriptas, ad eas meas litteras; quibus te Cardinalem factum ſalutabam, tibiq; gratulabar; mihi ab Hieronymo Lippomano redditas, Leonardus Lauredanus, reip. noſtræ princeps, legit, non illas quidem per interpretem, aut ea tantum parte, qua tu de illo agis; ſed plane totas, miraq; cum uoluptate. Nam, cum illum heri, factis comitijs, deductum domum, tuis uerbis ſalutauiſſem, dixiſſemq; ei, me habere litteras abs te; poposcit eas ipſe litteras; ſingulaq; uerba, clara uoce pronuntians, cum ſtili elegantia plurimum, tum multo etiam magis, ſententiarum grauitate delectatus, te quidem in cœlum multis laudibus extulit; rem uero pub. Romanam, etiam beatiſſimam dixit ſibi uiſum iri, ſi tui ſimiles, ea dignitate, habere illi cæteros contigiſſet. Quid? quæris, nihil potuit ad tuam dignitatem accumulatius, nihil illuſtrius. Itaque ille, cum iam omnes, qui aderant, in tui admirationem conuertiſſet, poſtremo ad me reſpiciens, Tu uero inquit, quàm libenter impertiam mihi abs te, Cardinalis tui ſalutationem acceperim, litterasq; ipſas legerim, illi denuntiato; deq; mea in illum propenſiſſima uoluntate ſcribito, quæ uidiſti. Hoc ego illius ſermone, uehementer ſum delectatus.

lectatus. Nam quæ ipse de te sentio, quæque mihi de tuis uirtutibus perspectissima sunt; ea summopere gaudeo esse, etiam cæteris omnibus, atque imprimis maximo, & clarissimo cuiq; cognitissima. Quod ais, expectare te consilium meum, debeas ne ad illum scribere; ego uero non committam, ut mihi tritum illud obijciatur. Sus Mineruam. Nihil est enim, quod non tu multo melius, pro tua sapientia dispicias, quàm ego; sed si scripseris; non uereor, quin illi gratissimæ tuæ litteræ sint futuræ. Quod autem ista dignitate, uitam tibi difficiliorem factam putas; sentio me hercule ita, ut scribis, esse: modo quid plane deceat, expendatur: eaq; uehementer probo; quæ tu in hanc sententiam, multa prudentissime sapientissimeq; collegisti: placet mihi Pythagoras mirum in modũ ὃς, κυάμου ποτὲ χεῖρας ἀπέσχ' ἀνιόντος ἔδεσθαι. Quanquam scio multo plures inueniri; quibus illud magis probatur αἴ κεν ἀρισεύῃν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. Sed de eo tu uideris. Mihi autem illud iocundissimum fuit; quod ais nescire te, de ista tuæ dignitatis accessione, tibi ne ipse gratulari debeam, an tu mihi: qui quidem & cæream illis difficultatibus, quas secum ea dignitas affert; & te habeam mihi amicissimum, quiq; auctus sis, non multo mehercule, tibi ipsi plus, quàm mihi. In quo quidem uideo te, ab humanitate illa tua pristina non discedere: quod plane lætor, eoq; magis, quo minus multi sunt, qui fœcundis rerum suarum successibus non efferantur. Idq; cum uehementer gaudeo;

ter gaudeo; tum tibi ingentes gratias ago; quod me non modo de tua memoria tanto nomine & dignitate auctus non abieceris; Sed etiam, tam insigni tui erga me amoris, & beneuolentiæ significatione prosequare: quanquam tu id quidem semper fecisti: sed profecto omnia officia, & studia in nos, quo ab illustriori loco proficiscuntur; eo gratiora nobis sunt & iocundiora. Quamobrem magna lætitia sum affectus ex tuis litteris. Angelum Gabrielem, affinem tuum, propter soceri sui mortem, in Pauliano detentum, scito a nobis, tres iam menses desiderari. Vale. XI kalen. Febr. MDV. Venetijs.

ASTAM.

P. B. Placidio Amerino S. P. D.

BREVES tuas quidẽ, sed suaues accipio litteras. Itaque ualde te amo; quod in tam magnis occupationibus tuis, amoris erga te mei, & nostræ necessitudinis memoriæ des locum. Quanquam sane, facio istud crebro ipse quoque de te: neque tibi concedo: mihi enim, quotidie ante oculos, satis tu quidem proprie, familiariterq; uersaris. Sed quia minus multos habeo, qui istuc proficiscantur; minus sæpe ad te scribo, quam plane scriberem, si haberem. Quod ais te memorem esse libertatis per me tibi restitutæ; facis mi Placidi nihil nouũ, qui mihi animi magni tui studium erga me, liberalitatemq; pronuntias. Sed omnino mirifice lætor, tantum tibi uideri factum meum, quantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum profecto nunquam esset, nisi tu illud malles, ex tua humanitate, quam ex mea opera metiri. Saluebis a patre meo, & matre, & fratre, et tuo Cola; quibus de singulis egisti mecum per litteras diligenter, ut illis salutem nuntiarem. Tu uero iam nimis otio abundas; quem tamen scio amore in primis, solere abundare, maximeq; in me & meos. Ego abs te peto; ut si quando in Cippicum incides, ueterem perneceſſarium patris mei, aut si ad eum scribes, quod te sæpe facere existimo: dicas illi multam salutem meis uerbis. Vale. Id. April. MID. Ferraria.

IN ALLOBROGAS.

Cola Siculus, Placidio Amerino S. P. D.

EGO uero Placidi, maximas tibi gratias ago: quod in tuis, ad Bembum litteris, semper aliquid de me. In quo quidem, me etiam relaturum existimaui, si tibi homini Romano, & nihil fere inter istas gentes, nisi barbarum audienti, ipse aliquid latinū miscro. Habebis igitur cum his litteris, uersus quosdam nostrates, satis doctos illos quidem: sed lasciuia plenos, atque etiam in ipsa pagina prurientes. Quos non mitterem: nisi tu Gallis præesses; qui si nondum Latium exuisti, non feres a Gallis iniuriam in bene masculos fieri. Eos putant quidam esse ueteres. Sed tu id iudicabis, & mihi reſcribes. Vale.

Idibus Aprilibus. MID. Ferraria.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM.

LIBER TERTIVS.

PATAVIVM.

P. B. Valerio Superchio S. P. D.

MIRIFICE delectatus sum ea tua oratione, quam ad me miseras, de laudibus Astronomiæ: Quam quidem & si sciebam mihi summopere placituram; quia tu eam confeceras, cuius e manibus nihil potest effluere non egregium, aut etiam non præclarum: tamen ita existimes uelim, hoc uno tuo opere eam ipsam meam de te eximiam expectationem fuisse superatam. Quid? quæris. Nihil legi unquam libentius: omnia mihi maxima, minima, probantur maiorem in modum. Non puto te expectare; ut de singulis huius libri partibus, tibi significem quid sentiam: cū & ipse de toto sic existimem, nullam esse sentētiam, aut etiam nullum uerbum non ex arte positum, non decenter, non suo loco; & tute ipse sis conscius; quanto in uno quoque membro atque articulo huius tui quasi signi cælando & percutiendo, uel ingenij posueris, uel laboris: Vt non modo superuacaneum

uideatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

uideatur expectare te a me, sed etiam me tibi scribere iudicium meum. Nã hoc ipsum quod nunc scribo de toto corpore, probari a me omnia uehementer; non mehercule tam facio testificandæ tibi meæ sententiæ causa, quàm plane etiam uoluptatis. Quia enim ualde te amo; omnia tua & facta & scripta, quæ tuam dignitatem exaugeant, tam mihi sunt iocunda fere, quàm si amplificarent meam. Itaq; cum tua probo, præsertim tibi; uideor me ipsum mihi meum gaudium, non tibi meum iudicium denuntiare. Leonicenus & Fauentius; quibus quidem statim detuli tuo nomine librum tuum; tibi apud me gratias egerunt, quod uolueris sibi esse cognitam istam præstantiam ingenij tui. Quorum alter tibi etiam per litteras gratulatur. Vale.

Decimo kalen. Iunias. MID. Ferraria.

VENETIAS.

P. B. Valerio Superchio S. P D.

VERSICVLI tui me magnopere delectarunt, quos de Pauli Danduli morte confecisti: in quibus quidem belle omnia; sed illud imprimis; quod cum egregij poëtæ partis complexus sis, a medicorũ præceptis non recedis. Itaque te plane uideo unis scriptis duas Apollinis artes assequutum, uel potius treis. Siquidem ad eos uersus cõficiendos lyram etiam adhibuisti: quod mihi quidem fit uerisimile: nihil est enim ad commouendos animos aptius. Te uero præclare

clare fidibus canere solitũ, uel ipsi parietes loquuntur. Quã ob rem recte tu quidẽ illos dies consumpsisti, quibus tibi per magistratũ ædibus exire nõ licuit. Nobis uero, quos istinc certiores nostri fecerãt propter morbi contagionem ita te contineri; Dij boni, quàm permolestum id tempus fuit, quàm acerbum, quàm prope anno longius? Quàm nos etiam leuiter Danduli fatum commouit, dum animi de tua salute penderemus. Postea uero quàm cognouimus, nihil tibi ex contagione mali accidisse; tum demum optimi ac clarissimi adolescentis mortem animo reputantes eo dolore affecti fuimus, ut uix lachrimis inueniremus modum. Ita ne in florentissima orbis terrarum urbe, atque patria, perillustri familia, optimis parentibus genitum, omnibus bonis artibus eruditum, suauissimis moribus præditum adolescentem, summo ingenio tum, cum florere inciperet, carere omnino rebus humanis æquum atque decens fuit? Sed quid agas? Deorum hæc æstimatione gubernantur. Quæ; quoniam nullum in eo nostrum peccatum est; æquo nobis animo sunt ferenda: ne tanquam mali & imbecilles philosophi, a fortibus atque constantibus irrideamur. Vale. XIIII. kalen. Mart. MDXI. Vrbino.

VENETIAS.

P. B. Valerio Superchio S. P. D.

LITTERIS suauissimis tuis mihi Patauij redditis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

redditis, cum illuc ad Bembum patrem meum ex cæ-
bunculo laborantem uenissem, ideo breuiter respon-
debo. quod ex Nicolao Teupulo & Paulo Decanali
utriusque nostrum amantissimis, qui mecum unum
diem fuerunt, puto te intellexisse, quo in statu res
nostræ essent: quibus de rebus te ualde sollicitum ui-
deo: quod quidem non miror. Scio enim, tu quan-
tum me ames; quantæq; tibi curæ sit, ne mea hæc
peregrinatio, quam tu neque probare ausus fuisti;
neque plane improbare; nostris hominibus parum
consulte suscepta fuisse uideatur: In quo scito, non
modo non pœnitere me mei consilij atque facti; sed
plane etiam gaudere, atque ex ea re maiorem in dies
uoluptatem capere. Itaque uolo te cum de me bonã
spem alere; tum putare, cum me audis in litterarum
studijs magno ac pingui otio frui; non esse oblitum,
quid tu mihi potissimum hoc tempore cogitandum
esse duxisti. Sed hæc hactenus. De tuo in patris mei
curanda ualitudine studio, quid tibi agam gratias?
quas neque tu exigis; neque ego satis idoneas habeo
pro tuis maximis officijs; quæ uoluntatem in eo meã
exæquare ullo modo possint. Sed tamen ago, eoq;
maiores atque iustiores; quod te intellexi ex illius
ualetudine æque suspensum fuisse; ac quẽquam meo-
rum. De Patauinis medicis nihil est sane desideratum:
omnia enim prope diuinæ curationis officia diligen-
tissime præstiterunt. Itaque cum patri adfuissem
octo continuos dies, eo iam conualescente Patauio
discessi, equidem non sine lachrimis. Dij mihi illum
seruent,

seruent, patrem optimum & suauissimum, & mi-
hi meæ uitæ chariorem. Puto nunc ei recte esse. No-
stri Principes te salutant. Vale.

VI halen. Decemb. MDVI. Vrbino.

VENETIAS.

P. B. Valerio Superchio S. P. D.

DVABVS epistolis tuis prope eodem exem-
plo datis, ne mea manu, neue longioribus codicillis
respondeam, pituita impedior, non illa quidem tam
molesta, ut scribendi mihi eripiat facultatem: Sed
utor uestris legibus; qui ægritudinibus res contra-
rias adhibetis. Nam quoniam ex assidua cum lectio-
ne, tum scriptione lacessitam mihi illam certo scio; a
calamo atque libris quiescendum mihi esse duxi, ut
ualerem. Itaque omnem prorsus & scribendi & le-
gendi operam abieceram. Venio igitur ad tuas lit-
teras. Quod gaudes meam spem ea consequẽdi, quæ
me ut uos relinquerem adduxerunt, maiorem in dies
fieri; est mihi quidem gratum. Sed tum uolam gau-
dere te; cum plane aliquid erimus consequuti. Quæ
in re mihi quidem sapere Quirinus noster uidetur;
qui nihil mihi gratulatur de spe. Nouit enim homo
mirus, & cũ antea domi philosophus, tum peregre
nuper multarum rerum scientiã adeptus; quàm nos
sæpe temere illa detineat, quamq; fallax atque incer-
ta sit Dea. Quod absentiam meam tam moleste fers;
in eo tibi nihil concedo; ut tu plus eam ob rem mo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lestiæ capias, quàm ego angor, quia te careo, qui mihi unus semper fuisti iocundissimus. Quanquam etiam eo deteriore sum conditione, quàm tu, atque fato; quod uobis omnibus uno tẽpore careo te, Quirino, Gabrielibus, Teupolis, Iustiniano, Saorniano, Decanali meo; quibus singulis nihil mihi est in uita charius, nihil iocundius. Tu autem me uno cum careas; potes istam molestiam, si qua est, reliquorum tuorum omnium præsentia facillime consolari. Quod autem me ad negotia hortaris; uideo te cum amantissime, tum etiam prudentissime facere: itaque utar consilijs tuis; daboq; operam, ut mihi ipse non desim. Tuas litteras misi Romam, per tabellarium nostrum: scripsiq; ipse, ut uolebas. Sed tempora quæ sint, uides. De Lippo, ecquem tu hominem ineptiorem unquam uidisti? ecquem etiam improbiorem? Sed abeat modo ille, de quo tantum confidit; ut puetet etiam noceri sibi non posse. Dabit certe pœnas stultitiæ suæ. Rescripsi ad omnia. Dux Elisabeta ualde tuis litteris delectata te mirifice diligit; itemque Emilia: quarum tibi uerbis impertio multam salutem. Vale cum meo Aurelio, & mea Commatre, & puellulis lepidissimis tuis.

III Non. Decemb. MDVI. Vrbino.

TAVRISVM.

P. B. Ioanni Aurelio S. P. D.

HERI cũ Franciscus Lignaminius homo multæ philoso-

tæ philosophiæ, atque idem amantissimus tui mihi nuntiauisset, se istuc ad suos perendie reuersurum; atque interea in tui sermonem incidissemus; dixi ei uelle me aliquid ad te litterarum dare. Is a me postea sic discessit, ut diceret se postridie rediturum. Itaq; hodie cum redijsset; hæc dictaui properãs ipso præsente. Quanquam sane nihil fere habebam nunc potissimum; quod quidem scriberem ad te; nisi illud, quod semper habeo; auere me scilicet uel tuas litteras legere; uel omnino scire quid agas, quid cogites, ut te oblectes in tuis studijs, hoc est Musarum & philosophiæ: quarum rerum omnium ignoratio diu me tenuit, non sine tua magna mehercule culpa, ut mihi quidem uidetur. Qui cum mihi receperis te iam de prima initione prodominatus patris mei nos inuisurum; non modo adhuc non inuiseris (quanquã is quidem iam omne tempus iusti muneris prætergressus nunc, tanquam alterum prodominatum gerit) Sed neque abs te quidem litteras acceperim hoc biennio toto plures, quàm unas aut alteras, aut summum: sed quid dico aut? certe plures non fuere. Quod si me accusabis eodem crimine; ita tibi respondebo, ideo me scripsisse rarius, quia te putabam ad nos uenturum. Sed de litteris hactenus. Nostra studia satis ex sententia; modo nobis otij tãtum esset, quantum uellemus: Sed profecto erit; cũ pater decesserit, quod quidem uideo propediem futurum. Nam hic annum etiam cogito esse. Siquid uoles amplius cognoscere; petes ab ipso Lignami-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nio: cui nisi hanc epistolam essem daturus; hæc ipsa scriberē longioribus uerbis: Sed uereor ἀκαιρίαν, Itaque nō tenebo hominem diutius. Vale. XII kalen. Iulias MID. Ferraria.

P. B. Vincentio Quirino S P. D.

VEHEMENTER commouit me is nuntius; qui mihi mortem Antonij Quirini patrui tui pertulit, magnamq; ex ea re molestiam doloremq; percepi. Videbam enim mihi non id solum esse dolendum, quod erat omnibus nobis commune, qui hanc urbem incolimus; optimum ciuem, & magni ac præstantis animi uirum ereptum esse reip. hoc tēpore, cum quidem maxime addi aliquid in tanta paucitate ad bonorum hominum numerum oportebat: Sed quia is fuit adhuc uitæ meæ cursus, ea ratio tuæ; ut etiam ante, quàm tu me uidisses, et ego te, ualde nos quidem utrique amauerimus inter nos; postea uero, quàm una fuimus, ego te in germani fratris habuerim loco, tu me quin eodem loco haberes, nunquam sane dubitarim; ad eum dolorem, quē cum cæteris sentiebam, facere non potui, quo minus illum adderem, quo afficerer, quia te angi præter cæteros existimabam: qui quidem tuus dolor non dubito, quin sit maximus atque acerbissimus. Eum enim hominem amisisti; qui tibi esse deuinctior una tantum conditione potuisset, si te genuisset; tui amantior, neque illa quidem conditione esse potuisset. Ad

set. Ad hæc illud etiam accedebat, quo mihi augeri uidebatur mœror tuus: quod uerebar magnam partem otij tui, quod tu hortante patruo philosophiæ studijs impendebas, tibi cum illo esse sublatam. Itaque plures causæ mihi ante oculos uersabantur: quæ cum te quidem primo, pro tā duri casus acerbitate, in luctum atque in lachrimas compulissent; me tamen etiam pro nostra necessitudine socium adderent doloris & mœroris tui. Verum postea, quàm in eā cogitationem ueni, nos ut homines esse natos recordarer; nihil esse in uita firmi, nihil certi, nihil ab homine alieni: tum illa ipsa, quæ tam immoderate feruntur; auferri puerum e sinu matris acerbo interitu; auelli ex amplexu coniugis iuuenem; uirum florentem annis, florentem opibus, præripi surgenti familiæ, præripi suis; Tum illa quæ minus inuisa ducimus; hominem miserum egētem occumbere; ciuem defunctum reip. muneribus suorum humeris efferri senem; hæc, atque huius generis omnia nullum habere naturæ discrimen inter sese; etiam oppida, atque urbes interire; Denique in illo ipso, quem lugemus, decem aut quindecim annorum spatium esse id, quod tantopere nos moneret; quos ille si uixisset, ad eum uitæ spatium peruenisset, in quo mori quempiam non est dolendum; Collegi paulisper me, atque sustinui in ipso cursu doloris iam non tā quidem mea sponte, quàm amoris erga te mei stimulis incitatum. Itaque cœpi ipse mecū sic cogitare: Quid est, quod magnopere commouere debeat amici tui

Universidad de Deusto
Biblioteca

animũ patrui interitus ægritudo? Porro nullius hominis deflenda mors est doctis atque philosophis uiris; ne sua ipsorum quidem: sed neque illis profecto, qui docti atque philosophi non sunt. Nam siue sciunt ipsi, quæ hominum conditio sit; sane non est mors grauiter ferẽda illorum, qui ea lege nati sunt, ut mori omnibus horis possent: siue ignorant; tamen id ipsum interire non est dolendum, quod quale sit, nesciatur. At dices, sua ipse causa tangitur, suarum rerum iactura perturbatur: Videt enim, homo litterarum cupientißimus, ex morte patrui, magnam factam diminutionem, otij, & studiorũ suorum. Primum, iam hoc quidem iniustum est, propinquorum atque amicorum interitum, nostris cõmodis metiri; neque tam, quo suo, quàm, quo nostro tempore mortem obierint, quærere. Deinde uideris tu quidem mihi, hac in re, non tam amici tui reflantem auram conqueri, quàm etiam uirtuti diffidere; qui non illa potius computas, quæ uerißime dicuntur; fortem & præstantem uirum, præcipere fortunæ, non parere: quæ aduersa casus intulerit, ijs consilio atque prudentia occurrere: nisi quis obstit DEVS: qui si obest; tanquam Herculi, dũcendum se illi comparat, non trahendum: ex rerum necessitate, suam sibi uoluntatem facit. An tu hæc oblitus fueras, atque huiusmodi multa; quæ, a doctißimis uiris tradita, sæpenumero perlegisti? aut ignorare Vincentium Quirinum putas, hominem plane philosophum, ac pereruditum? Vide; ne æque illi

que illi molestum sit, sua te causa frangi doloribus, qui ipse non frangatur; ac tibi turpe, te hæc nõ perspicere. Quod si te iam non tam ea tangunt, quæ tu, amici tui causa, grauiter ferenda existimabas; quàm ea, quæ reipub. hoc quidem ipsum boni ciuis est: sed tamen est uidendum; quæ singulis horis accidunt in rep. ea ferre grauiter, quàm honestum sit non dicam forti, sed tamen uiro. Hæc cum animo percurrissem; Crede mihi Quirine, ijs cogitationibus magnopere sum confirmatus. Itaque perscribere tibi eas uolui; ut quatenus tibi opus esset, ipse etiam uterere. Quanquam quidem non illud uereor, ne tu ea omnia multo melius discutias, quã ego; sed tamen committere nolui; quin ea remedia, quibus ego ad meum dolorem leniendum sum usus, tibi quóque nota facerem, si tibi uideretur, ad leniendum tuum. Quod reliquum est; si me certiorem feceris, ubi tunc eras, cum tibi hæ litteræ sunt redditæ; quã diu ibi te futurum putes; dabo operam, ut de ijs, deq; alijs rebus poßimus una colloqui: quod si tu eris Venetijs, uideo mihi facilius futurum. Vale. kalen. Maijs. MD. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Vincentio Quirino, & Angelo Gabrieli S. P. D.

VENI recta in Strotianum, quemadmodum uobis dixeram me facturum: ubi nihil offendi, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

non me magnopere delectaret. Primum, ædes magnificæ, ac sumptuosæ: quæ etiam, si quod unquam uitium fecerunt; demoliuntur, restituuntur, poliuntur, at habitem cultius. Deinde, mira familiarium sedulitas, mirus omnium erga me amor, studium, obseruantia: Satrapes si essem; non equidem colerer diligentius. Præter hæc loci opportunitas magna: itaq; uilitas rerum omnium eadem, quæ in urbe. Piscium quidem, incredibilis copia Cymacliani portus, piscinarumq; illarum celeberrimarũ uicinitate: quæ res etiam ad amœnitatem facit: nam earum undæ, prope fundum, magno ambitu diffunduntur; ut ea ex parte de uilla, tanquam in mare prospiciatur. Quod si me harum rerum uoluptas caperet; mirum quantas strages piscium, quantas maritimarum auiũ darem. Sed ego undas cum libenter aspicio; tum audio multo libentius: uti illis, neq; multum delector; & si paulum commouentur, plane non fero. Quid tu igitur? inquitis: Ad alia scilicet, me transfero genera uoluptatum. Nam ad uenatum, his quidem locis, nihil est aptius. Itaque, quoniam matutinas horas omnes, aut legendo, aut scribendo consumimus; pomeridiani temporis partem aliquam, nõ sæpe quidem, sed tamen cum ardor ille, studiorũ meorum assiduitate fractus, elanguescere incipit, huc libenter confero: in quo nihil est, quod expectẽ meos: præsto mihi sunt: hortantur, me exerceam. Lycus quidem, etiam monet, debilitari diuturna cogitatione corpus: otio laborem interponẽdum; nec marcescendum

cescendum in litteris: ita, etiã in illis plus agi. Quid? quæritis, philosophantur, ut me uenatum euocent. Ego uero illis assentior, atq; eo libentius; quod dum ipsi uulpeculas, uel lepusculos consectantur, ego me ijs surripio, & quidem sæpius, quàm illæ ipsæ, quas uenantur, feræ: didici enim inter uenandum etiam, uersiculos meditari. Cum ad uillam reditum est; ego statim ad lucernam: inde fere tertia ad cœnam, non illam quidem refertã ijs sermonibus; quibus uestræ, qui magni philosophi estis, magni patroni causarum, solent abundare: neq; enim uos puto existimare Lycum quærere, quanto sit terra sol amplior, aut quem, hesternis iudicijs x l. uirum sententiæ condemnarint: sed tamen garritur aliquid, quod interdum rideamus. Quod si me meus Hercules inuiserit; quem quidem nondum etiam uidi: in maximũ enim, quasi concursum occupationum eius, meus aduentus incidit; quibus adhuc explicare se nõ potuit: Quanquam qui illinc ueniunt, aiunt eum, singulis horis affuturum; & ipse etiam mihi scripsit: sed si nos ille aliquando inuisset; quis me erit fortunatior? uos ne; qui togati in foro deambulatis? Cum hæc scriberem, puer ad me de bibliotheca uenit, nuntians mures ex Aristotelis libris, fibulas, indices q; abrosisse ijs, quos ille περὶ ζώων scripserit. Quæsiui num aliorum? negauit ille. Nunc ego te appello Quirine, qui tot milia προβλημάτων Romæ; qui omnibus poscentibus; nota cætera; ut mihi respondeas, ecquid sit, quod minus ab illo recte, de animalibus

animalibus traditum, nunc ij mures, tanquam uindicaturi, ad librum accesserint: dicunt enim ualde quidem, multa dispicere quoddam eorum genus. Sed mehercules extra iocum, quoniam mures mirifice me infestant; alterum mihi, de tuis Felibus Aegyptiacis, uelim mittas: modo ne illi, tam amentur a tuis mulieribus, ut neutro carere, æquo animo possint. nihil enim illis inuitis, aut etiam nõ libentibus postulo. Noui quàm multa eiusceмodi, esse in delicijs interdum etiam uirorum soleant, nedum sint mulierum. Fratribus uestris, & matribus, & Valerio phisico, salutem dicite meis uerbis; ad meq; litteras mittite quàm sæpissime. Valete.

Prid. kalen. Nouemb. MDII. De Strotiano.

ROMAM.

P. B. Bartholomeo Comino S. P. D.

MIHI uero, Comine, primum quidem est gratum, quod de Bembo patre meo, deq; uniuersa nostra familia, tam honeste, tamq; honifice, & loquaris, & sentias. Nam quod te scribis, in me colendo, uehementer esse incitatum, propter meas ipsius uirtutes, easq; extollis summis laudibus: equidem, facile patior laudari me abs te: uideo enim in tuis uerbis, faciem honestissimam uoluntatis erga me tuæ. Deinde, quod me rogas, ut in scribæ demortui subrogatione promulganda per decemuiros, commendem te patri meo; quia eram in Noniano, scripsi

scripsi ei hac de re quàm potui diligentissime; missq; illi tuam epistolam, cum meis litteris. Nam quod erat eleganter scripta; sperabam illum, cum eam legisset, tuam causam multo libentius susceпturum. Quanquam, tu quidem certe, mea commendatione non egebas; si modo te illi (ut scribis) antea per literas, commendauerat Stella tuus: quem uirũ quantum amet pater; eris iam tu quidem optimus testis: nam quicquid is egerit tua in re, caue putes, id Stellæ causa minus illum fecisse, quàm mea. Sed tamen quoquo modo se res habet; si ita cadent ista, quemadmodum uolumus; aliquid me assequutum existimabo, cum te uidero, ea quæ postulas, consequutum: sin aliter euenerit; tu tamen ita te assequutum esse aliquid poteris existimare (si modo id erit aliquid) ut si tibi unquã in posterũ, conferre quicquã poterit nostra familia, uel commodi uel dignitatis; nihil sis amplius, uel a patre meo per internuntios, uel a me tam multis uerbis, petiturus magis, ac si tibi ego essem familiarissimus, & tu mihi: qua quidem in re, tibi omnem meam operam, studium, laborem, eo etiam libentius spondeo; quod me ita intelligo, Antonio Tinto agnato tuo, qui mihi tuas litteras reddidit, plurimum satisfacturum. Vale.

Quinto kalen. Iun. MD. De Noniano.

Ferrariam

Universidad de Deusto
Biblioteca

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

ROGARVNT me quidam mei, qui scirent, me abs te amari, & quidem multis precibus; ut peterem abs te, ut mihi canem aliquem istinc mitteres, ad aues capiendas idoneum, & bonarum narium; & dignum, qui a te proficisceretur. Ego autem, qui negare illis nihil possim magis, quàm tibi possem, si me rogares; Peto abs te, ut eis satisfacias meo rogatu; mittasq; mihi, de tuo canum grege, aliquem quàm optimum, & quàm primum potes. Erit id mihi sane gratißimum. Patri tuo, uiro amplißimo, & fratribus salutem plurimam dicito meis uerbis, & nostro Leoniceno. Vale. Prid. Non. Iul. MD Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

VENI in Recanum tuum quarto idus octobris: ubi, cum postridie eius diei quieuissem, & mihi nuntiatum esset, te, in illis piscinis tuis, inter Meliceretas Cymaclianos, piscatoriam exercere; traieci pridie idus in Strotianum. Itaque tuo uillico Ferrariam proficiscenti, meisq; pueris, qui cum libris nauicula circũuehebantur, nihil ad te litterarum dedi: quod pol non feciſſem; si te istic esse intellexissem. Nunc autem & si tui existiment, te, quin hodie nos

inuisas, non commissurum: hæc scripsi tibi; ut si non uenires, tamẽ scires te a me quàm primum (quod tuo commodo fiat) uehementer expectari; interea uero me ita tractari a tuis, ut nihil mihi desit præter te si uenires; quoniam lutosa uia, libenter ædibus me cõtineo; epistola tibi obuiam fieret. Cæterum Quirinus, & Gabrieles mei te salutant, compaterq; noster Valerius. Reliqua cum una erimus. Vale. Sextodecimo kalen. Nouemb. MDII. De Strotiano tuo.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

COENANTI mihi heri, cum fratre tuo, redditæ sunt abs te litteræ, perbreues illæ quidem; uti cum hominis occupatißimi, tum cui nihil esset fere quod scriberes, præter salutem. Scripsisti tamen, atq; ita scripsisti, ut amore erga me tuo, tuaq; beniuolentia, pagella ipsa etiam redundaret. Itaq;, ualde te amo; quod des operam, ut esse me tibi quã charißimum, non factis tantum omnibus, atq; dictis tuis, sed etiam singulis codicillis intelligam. Quod scribis, expectatum me ad prandium a Neæreis, ualde miror; qui neq; ad cœnam quidem cogitarim: nam statui nihil mihi cum urbanis: uolo enim, & quidem magna perseuerantia, rusticari. De Brandini carcere, Lycus, esse te auctore factum nihil, mihi retulit scisse se: & ipse nũquam existimauissem. Sed

nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihil te puto feciſſe temere. Ego cum tibi iſtinc euolare, per negotia tua, licuerit, te expecto. Vale. XIII kalen. Nouemb. MDII. De Strotiano tuo.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

CYMAGLIENSES tui; qui heri, quo die omnino nauigatio non fuit, perincommode redierũt ad nos; nunc ad te proficiſcuntur, nimis cito quidem. Quanquam tu in culpa es, qui illos urges cœnis tuis: quibus, quoniam tibi receperant ſe interfuturos; adduci non poſſunt, ut nobiſcum maneant hoc biduum: quod tamen erat ferendum; ſi Lucretia, quæ pullata, cœnis non interfuerit, ipſa manſiſſet: et ego illi omnes delicias feciſſem. quis enim non faceret tam bellæ fœminæ, tam eleganti, tam nihil ſuperſtitioſæ? ſed me omnia fefellerunt. Et quoniam erat diſceſſura; eos illi uerſiculos dedi, quos tibi recitaueram: eos tu Piſtophilo, ſi uidebitur, oſtẽdes: qui mihi uelim orationem ſuam mittat; quam pollicitus eſt ſe miſſurum. Herculem Areſtinum ualde amo: nihil uidi unquam illo iuuene probius, nihil humanius. Quid? quæris, mirifice ſum eo delectatus. Cupiebam plura: ſed luceſcit: urget turba: Lecticarij approperant. Ripæ igitur & Teſſiræ ſalutẽ. Vale. XVI kalen. Decemb. MDII. De Strotiano tuo.

Ferrariam.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

VERSICVLOS; quos ideo tibi ſcripſeram dediſſe me Lucretiæ uenienti ad te, quia cum illis ipſis litteris eram daturus; quas heri ad te conſcripſeram; quoniam mihi nõ probabantur, diſcerpſi ante quàm darem, inter illius manus, cum a me auferre pagellã, mira pertinatia conaretur. Et tamen, ei epiſtolam dedi, diſcedenti iam; ut adſcribi nihil potuerit. Nunc tibi eos mitto immutatos quidem, duobus locis; quàm apte, ipſi uiderint: ego, dummodo illi plane non diſpliceant, nihil laboro. eos tu dabis mulieri per tete; uel, ſi id malueris, per internuntium. nolo poſtea me incuſes, id a me tibi negotij datum, quod inuitus facias. Sed omnino extra iocum, ſaluere illam iubeo multum, una cum Clymene ſua. Tu; ſi quid erit mulieribus opportunum; e mea domo ſumant, facito: nihil mihi eſſe poterit gratius. Audio enim illas eſſe Venetijs, plures dies commoraturas. Ego adhuc pendeo animi de illo, cum ad nos, tum a nobis, tam præcipiti, támque incommodo itinere tuo. Sed ut ut ſe res habet; per fortunas caue, ne itiones illiumodi crebro ſuſcipias; ne ue te ita temere ne terræ quidem cõmittas, nedum cœlo ac mari. Itaque ſi me amas, fac ut quàm primum ſciam, quàm idonea tempeſtate fueris uſus: tum ſi id (quod ſpero) ita eſt, ut uolumus; de

cœnis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cœnis tuis scribe aliquid ad me; uel potius manda ut scribatur: neque enim temere in illis hilaritatibus tuis, & iocis, & festiuissimis commorationibus ut te ad chartam & atramentum referas, est petendum: nec me hercule peterem, etiam si non esses occupatus: habes enim tu quidem semper, quibus in rebus, calamo utare, multo maiore fœnore; quàm cum nobis tuis familiaribus scriptitas; Apollinem uidelicet, atque Musas tuas. Sed si quid erit eiusmodi, ut id non sit librario committendum (quanquã quidem quid potest accidere tam mysticum; quod tu committere non audeas tuis?) Sed si quid forte erit tale; de eo ipse ad me ut scribas, postulo. Ego diebus singulis quicquid egero, quicquid scripsero; cogitationes etiam ipsas meas ad te mittam. Nicolaum Leonicenum doctorem meum plurima salute uelim impertias. Vale. XV kalen. Decembr. MDII.

De Strotiano.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

SCRIPSERAM heri ad te perueſperi; cum mihi in atrium descendenti, litteræ abs te perferũtur illæ ipsæ Lucretianæ; de quibus tecum agebam ijs in litteris, quas dico me scripsisse. At istis Dij malefaciant, qui tam negligenter litteras perferunt. Hui tam bella epistola me caruisse tam diu? Nolo enim existimes latuisse me, titulum litterarum esse

esse Lucretiæ manu. Sed heus tu, cur mihi ea de re nihil scribis? an te aliqua pupugit ζηλοτυπία? Voluisti scilicet efficere, homo mirus, silentio, et taciturnitate, ne nos tantum gaudium gauderemus. Sed quis tibi ego uideor? Mihi enim statim suboluit id, quod erat. O mi Stroti, tibi ne etiam illam litteras inscribere? Itaque, quin tibi subinuideam, facere nõ possum: iamq; illa ipsa tãgor ζηλοτυπίᾳ, qua te criminor. Tuum autem conspectum sæpe ante oculos mihi propono; teq; Herculem uideor, quasi Iolæ adsidentem uidere. Quæ cum cogito; hæc demum, quibus abundo, quæq; tibi sæpenumero extuli miris laudibus, uilia uideri mihi omnia, ingrataq; incipiunt, otium, rus, uilla, litteræ ipsæ nostræ, atque Musæ. Quid multa? mihi ipse displiceo; qui nõ adsim: atque ita displiceo; ut tu nunc demum mihi sapere uideare; qui ea neglexeris, quæ tantummodo ignauiam præ se ferunt; illa cures, quibus assequendis, animi corporisq; acies, & robur exercetur. Nam quanti illud est; quod scribis te, de Veneris puero talos iacere didicisse? peream ni id malim, quàm Homericam scientiam, uel si uis etiam Aristotelicam. Luderem pluribus; nisi me interpellarent ij, quibus ego has litteras eram daturus: qui iam, ut audio, sunt in equis. Vale.

Octauo kalen. Maias MDIII. De Strotiano tuo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

ELEGOS ad Borgiam meos, quibus in locis Thebaldeo non probabantur, immutatos tibi remitto. Tu illi, atque Teßiræ ostendes. Equidem in his concludendis feci idem, quod nautæ solent; qui tempestate coacti, non eum portum capiunt, quem petunt; sed ad illum, qui proximus est, sæpißime deferuntur: sic ego indigentia sententiarum compellente, qui mihi exitus sese obtulit prior, ad eum delatus, finem uersiculis dedi. Peto a te; ut si ne nunc quidem erit, cur placeant; uel perpolias ipse, atque aliquid de tua odoramentorum theca promas, quod oleant, ut placere poßint; uel igni des, ne sæpius uobis inepte negotium exhibeant. Omnino de tota re quid sentiatis, cupio scire: idq; ut sciam; si me diligis, curabis. Vale. v kalen. Septemb. MDIII. De Strotiano tuo.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Strotio S. P. D.

AVIAS ambas meas, effœtas, delporatasq; fœminas, & iam prope centum annorum mulieres, mihi fata reliquerunt: Vnicum fratrem meum, iuuenem, ac florentem abstulerunt, spem, & solatia mea. Quamobrem, quo in mœrore sim, ipse facile potes

potes existimare. Reliqua ex meis intelliges. Heu me miserum. Vale. Id. Ian. MDIIII. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Marino Georgio Legato S. P. D.

DIV est cum tibi ego debere plurimum cupio; debeo autem multum; uel, quia tibi patria debet ipsa; cui omnes debemus: uel, quod ea tua doctrina est, ij mores; ut tibi quis non debeat? Sed tibi ego præter hæc, debere cupio plurimum. Itaque commendo tibi Gregorium Sacerdotem, doctum hominem, & plane frugi; qui tibi a me has litteras reddidit. Is, si egebit auxilio tuo; & tu illi faueris: erit mihi pergratum; & tibi eo nomine plurimum, ut dixi, debebo. Vale. Quarto kalen. Dec. MD. Venetijs.

VENETIAS.

P. B. Io. Franciſco Benedicto S. P. D.

INDICEM librorum, quem petieram; & epistolam perelegantem tuam, qua nihil te onerabam; eodem tempore accepi. Itaque ualde te amo; quod officium mihi tuum, esse mea petitione cumulatius uoluisti. Quod scribis patrem meum auctorem extitisse, ut in senatum accersereris; agisq; propterea, & mihi, & illis gratias; Est id quidē utri-

que noſtrum gratum. Vale. Quarto kalen. Mart. MDI. E Noniano.

ROMAM.

P. B. Phædræ Volaterrano S. P. D.

TERENTIANVM librum, quem tibi pollicitus fueram me miſſurum, Petro bibliopolæ, neceſſario tuo, ad te perferendum dedi cum his litteris, ex illo perantiquo meo deſcriptum me hercule diligenter. Equidem ſtatueram, cum primum domũ ueniſſem, dare operam ut deſcriberetur, tibiq; mitteretur. Sed quia is, cum reliqua mea bibliotheca, erat in Noniano; dum ipſe illuc quotidie cogito; partim amicis me, partim negotijs remorantibus, fere tres menſes abiere. Quare ſi in eo mittendo lentior tibi uiſus ſum, quàm tua maxima in me, ſuauiſſimaq; officia poſtulabant; caue tu id languenti, & quaſi refrigeſcenti uoluntati meæ tribuas: qua mediuſfidius nihil eſt ardentius, poſtquàm flagrare ſemel cœpit, tuis plurimis, maximisq; uirtutibus inflammata. Nos item abs te Plautinum librum expectamus, in quo quidem, ſi tibi uidebimur fœnerari, tanquam χρυσεα ἀντὶ χαλκείων, illud mi Phædra cogitabis, decere te, plura dare in litteris, quàm exigere, uel Romanum hominem, uel rei litterariæ plane principem. Sed hæc hactenus. Nos quidem de te, deq; alumnis illis lepidiſſimis tuis, de ueſtra omnium erga nos humanitate, liberalitate, comitate, neque

te, neque deſtitimus prædicare multa; neque deſiſtemus. Itaque, nemo in hac urbe, bonas litteras amat; qui te, atque illos non amet; quique neſciat, quibus ſtudijs nos, quóue honoris genere, eſtis abeuntes proſequuti. Reliquum eſt, ut te orem, des aliquando aliquid ad nos litterarum; & cum Iacobum Gallum τὸν μοῦσαις φίλον ἄνδρα, deq; nobis optime meritum, tum Camillum Portium, & Magdalenum, & Laurentium, reliquosq;, quos me uelle ſcis, ſaluere iubeas meis, & Quirini mei, & Valerij Phiſici uerbis; atque in primis, Iacobũ Sadoletum Mutinenſem; cui etiam dices, auere me eius litteras legere. Ego tibi Aldi Romani negotia ita cõmendo; ut maiore ſtudio, diligentiáq; nõ poſſim. Huic homini, & Græcæ, & Latinæ litteræ plurimũ debent: quod te ſcire exiſtimo. Eſt præter litteras etiam frugi, & mihi amicus, tuiq; cupidiſſimus. Vale. XVII kalen. Octob. MDII. Venetijs.

FERRARIAM.

P. B. Ludouico Teſtiræ S. P. D.

DE EO, quod conſtitueramus inter nos, nihil eſt mi Teſtira, quod labores. Pituita enim me peratrox inuaſit: & nunc quidem hæc ipſa uix, ægreq; ad te ſcribo; nedum æris malignitatem, & uiæ luto ſiſſimæ incommoda ferre ſine detrimento poſſim. Itaque me nõ expectabis: nam ſtatui ædibus ne pedem quidem efferre, quoad me confirmem. Tu, ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

recte tibi est; & tuam, & meam uicē sustine: &, cum maximam uoluptatem perceperis ex illis cœnis, scribe aliquid ad me: neque enim puto lætius, atq; hilarius illud conuiuium fuisse; quod in Vlissis aduentu, ait Homerus, ab Alcinoo rege fuisse celebratum; quàm istud erit. Græcum librum, quem cum his litteris accepisti, Nicolao Leoniceno curabis perferendum. Vale. V Id. Ian. MDIII.
E Strotiano.

ROMAM.
P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

EGO uero perlectis litteris tuis; quibus tu desiderium, uel potius auiditatem meam legendi, iam aliquid abs te cumulate, atque amantissime lenisti; etiam effigiem amoris erga me tui, omnibus prorsus officij, beneuolentiæ, humanitatis, pietatis luminibus expressam, ac perpolitam, in illis agnoscens, non sum admiratus. Nihil enim mihi magis exploratum est, quàm me abs te amari, uel, antiquam illam nostram consuetudinem, ac pene conuictum, cum Ferrariæ Leonicenum audiebamus; uel, postremo cum Romam uenissem, recens tuum in me, atque meis ornandis studium, diligētiamq; repetenti: quod quidem ipsum sedulo facio; Itaque, si mihi unquam eius rei occasio dabitur (quæ profecto dabitur) efficiam sane; ut quoniam, quanti ego semper fecerim perspicacissimum illud ingenij tui acumen,

men, ad omnes bonas artes capescendas, quibus te a puero tradidisti, cum per sese, tum usu atq; exercitatione incitatissimum, coniunctum cum suauissimis moribus, admirabiliq; lenitate uitæ, ipse perspicere potuisti; etiam quantum tibi debere me existimem, aliquando cognoscas; uel potius, ut omnes homines utrunq;, & te mihi esse charissimum, propter egregias uirtutes tuas, & propter ea, quæ dixi, officia me tibi esse deuinctissimum intelligant. Nunc uenio ad reliquas partes epistolæ tuæ. De ualetudine tua, gratulor conualuisse te, diuturna præsertim ac graui: sic enim existimabam coniectura utens, te, nisi tibi recte esset, tam bellam epistolam conscribere nō potuisse. Nam tu quidem nobis, præter discrimen; in quod, te ais uexatum diebus circiter nonaginta, pene extremum perductum; nihil scribis. Caue autem existimes quenquam te habere; cui tua salus charior sit, quàm mihi: quibus æque chara sit; fortasse habes nō multos, atque illos quidem uel fratres, uel parentes tuos: cæteros omnes si a me in te amando plane uinci superariq; dixero, fortasse non mentiar. Quod epistolam meam missam ad Phædrum laudas, teq; ipsum inopem nuncupas ab argumentis epistolarum; facis tu quidem in altero amoris abundantia, in altero humanitatis. Sed omnino neque clam me est, quàm tu abundans, quàm fluens, quàm elegans in scribendo sis: neque si quid interdum nos fortasse non inepte scribimus; id, qualecunque est, (si modo est aliquid) ignora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re te existimo. Phædrus autem, ad meas ad se litteras, adhuc nihil mihi rescripsit: quod si propterea differt, quia illi potior cura uideatur esse, Plautinas nobis fabulas, quas ab illo isdem litteris petebamus, ex perantiquo illo suo, quem uidi, libro describendi, & corrigendi; equidem minus laboro. Sed illi, uolo te meis uerbis dicere; in eo, nihil agat suo incommodo; nihil festinet: scisse me cum peterem, ab homine occupatissimo petere rem, multæ curæ, multiq; temporis. Sin autem alia causa est; tu mihi uelim perscribas: Et quoniam statui æstatem hanc omnem in Herculis mei Strotiano conficere; quo ueni, ut solitudine, quæ me interdum summopere delectat, solutiore animo fruerer, omneq; hoc, communibus nostris studijs tempus impenderem; te rogo, ut quotiens litteras domum mittes ad tuos, des etiam illis ad me, semper aliquid perferendum litterarum: sic enim mihi rectius perferetur: nam ab illis minus longe absum, quàm a meis. Quod si feceris; profecto nunquàm mihi unas litteras miseris, quin tibi alteras remittam. Iacobum Gallum plurima salute imperties meis uerbis: eiq; dices, ut quàm mihi fidem præsenti dederit, quæ ipse carmina ex Asulanis meis descripserat, apud se retinendi; eam præstet etiam absenti: ualde enim immutata sunt post id tempus, quo illi eos libros dedimus, te quidem internuntio perlegendos. Quàm ob rem, maior tibi etiam adhibenda cura est, ne exeant; qui mihi pro illo spopondisti. Vincentio Quirino,

Quirino, & Angelo Gabrieli, & Valerio phisico mittam tuarum litterarum exemplum; quibus quidem ipsis, tarde ad nos (ut uides) propter nostrum discessum perlatis, tarde respondimus. Cura ut ualeas. VI kalen. Apr. MDIII. E Strotiano.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

PRIMVM quidem, Iacobum Gallum mortem obijsse, quod scribis; doleo, probum hominem, & doctorum uirorum cupidissimum, & amantissimum tui, & cui ego multum debebam. Itaque, tuæ mihi litteræ lachrymas excusserunt; neque solum lachrymas, sed elegiolam etiam. Non enim potui cõtinere me, ne quid mandarem carminibus, in tanto mœrore. Quàm quidem ad te mitto. Tu, si uidebitur, & quibus uidebitur, ostendes. Deinde tuum, de tribus meis, Asulanarum quæstionum, sermone uernaculo conscriptis libris iudicium, mihi ualde gratum est. modo ne tu ad indulgentiam pronior fueris amore; qui multum sæpe fallit: quo me semper es prosequutus. Sed omnino Sadolete, siue tu amãter, hoc est indulgenter nostra iudicas; siue, ut alia soles, diligenter: tua ista, de illis libris, sententiæ significatio mihi gratissima est. Postremo autẽ, quod petisti, ut memoriam uestræ coniunctionis, apud Valerium phisicum reuocarẽ: ea re nihil opus fuit, ipse enim ualde te diligit; honorificeq; de te, & sentit, &

tit, & loquitur. Quærit etiam crebro de me, ecquid abs te habeam litterarum. Mirifice enim delectatur tuis litteris. Ab eo igitur tibi multam salutẽ. Rescripsi epistolæ tuæ septimo kalẽ. Octob. datæ. Sed heus tu, cur mihi adhuc eos tuos uersiculos non misisti, quos pollicitus es te missurum? An quia sponsorem eius rei non habeo, nihil pensi tuam fidem facis? Vide quid agas. Nam si te in ius uocauero, duplum petam. Domus te tota nostra salutat, in primisq; Bembus pater: cui quidem ualde es in oculis. Vale. kalen. Octobribus MDV. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

ACCIPIO excusationem tuam, de intermissione litterarum: non tam quidem necessariam; quàm & prudenter, amicissimeq; scriptam, & mihi magnopere iocundam, & gratam. Nam neque ego eram nescius, in uera, & recte ab initio constituta, & plurimis, maximisq; officijs confirmata, ac iam inueterata beneuolentia (qualem esse nostram, fere possumus dicere) non multum requiri, quantum quisque calamo, & papiro utatur: neque tu is eras; a quo, creberrimæ litterarum missiones expectarentur: cum, quia ipse otio non abundas; quem quidem scio, omne tuum tempus in optimarũ artium studijs insumere, etiam non sine incommodo ualetudinis tuæ; tum propterea, quod ij, qui te amant,

mant, propter morum tuorum elegantiam, præstantissimasq; uirtutes, atque doctrinam, satis uberem se ex te capere fructum debent existimare, abs te si amantur, eosq; tu, item grata, atque mutua animi charitate prosequare. Itaque, tibi quidẽ necesse non multum fuit, plurimas te afferre causas, cur ad me non sæpissime scripseris. Sed quoniam dũ eas colligis, de tuo erga me amore, omnibus reliquis officiorum generibus culto a te semper diligentissime, multa, & grauiter, & amanter disputas; non modo non molestè tuli, in quo te nihil reprehẽdebam ipse, tamẽ excusari abs te factum tuum; sed plane etiam, ea commemoratione tuæ in nos uoluntatis, tam alte abs te, tamq; religiose repetita, uehementer sum delectatus. Nam cum in omnium hominum, præsertimq; litteratorum beneuolentia libentissime conquiesco: tum certe in tua (ita me Dij ament) sic uiuo; ut quasi aëre ad respirandum, sic eius memoria quotidie utar. Quare scito, illa ipsa parte tuarum litterarum (dicendum est enim scepius) nihil mihi esse potuisse iocundius. Nam quod attinet ad eam partem, in qua me miris laudibus ad cœlum fers; uideo te tanquàm Zeusim; qui in depingenda Crotoniatis Helena, multarum uirginum pulchritudinem, in illam suam imaginem transtulit; sic innumeras uirtutes, quas fortasse, singulas in aliquibus agnoscis uiris, undecunque mutuatum mihi uni tribuisse, ut me ornares. Qua in re utinam uel te, tuus erga me amor summus nõ fefellisset; uel,

cæteri

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæteri omnes ita se decipi facile sinerent, ut tu es deceptus: in altero, nihil tibi sustinendum esset; in altero nihil mihi. Nunc autem, tibi quidem, uel iudicij, uel etiam constantiæ tuæ causa, ut me perpetuo exornes, uidendum curandumq; est: mihi uero dignitatis meæ, ut facere id possis, elaborandum. Vtrũ præstare maius, difficiliusq; sit; nemo facile dixerit: Ego tamen, quod erit facillimum, si quispiam tuo testimonio deceptus, me appellabit; ad te reijciam: tu; si tibi abiurare satius non fuerit; pro me depẽdes. De Galli tumulo quod ais; hui, an non tibi satis ineptiarum, in elegiola illa nostra; qui me etiam ad epitaphium uocas? Sed omnino tibi morem geßimus. Itaque rem exametris quinque confeci: qui si tibi fortasse, plures etiam, quàm opus erit, uidebuntur; resecare eos poteris, nullo negotio, duobus reiectis prioribus: si mali; pagellã concerpito. Camillo Portio; quem, de me scribis, publice uerba, in illa sua funebri laudatione, fecisse; multa cũ mea laude, ac dignitate; quibus uerbis gratias agam, nõ reperio: ita me illi plus debere sentio; quàm quod declarare sermone ullo possim. Tu; qui omnem dicendi artem mirabiliter tenes; promito, si me amas, de tua illa uberrima, suauissimaq; facundia, aliquod genus uerborum, ad hanc rem idoneum; eiq;, pro me, gratias quàm potes maximas, & quàm amplissimas agito. Quod si etiam, eius orationis exemplũ, ad nos miseris; tibi omnia secundum illum debebo. De Laochoonte, legi centies carmen tuum. O te poëtam mi-

tam mirificum; ita non modo eius signi nobis quasi aliud simulachrum effinxisti; sed plane etiam signũ ipsum prorsus in animo insculpsisti meo. Quid? quæris. Equidem cum Beroaldo ualde sentio: non iam enim Romam cogito, ut Laochoontem uideam; cũ habeam tuos uersus. Sed heus tu, parúmne tibi uidebaris effecisse; qui oratoriam nobis omnibus, quasi de manu eripueris, teq; eius disciplinæ principem feceris: nisi etiam poëticen eripias, præ teq; unum feras? o profundam ingluuiem gloriæ. Sed me hercules, omißis iocis, non possum dicere, quantum me illa carmina delectarint. Nolo me tibi assentari existimes, si utar uerbis tuis: sed profecto sic est: eo te carmine spem, atque expectationem eorum omnium, qui te in oculis ferunt, uicisse, longeq; reliquisse: puto etiam, quemadmodum a Cicerone Græcos homines, scriptis commentariolis eius consulatus, sic poëtas reliquos, a scribendo eo de signo deterritos, istis exametris tuis. Salutaui tuis uerbis quos iußisti. Tu item & ipsorum, & meis salutem dices eis omnibus; quos me uelle, atque illos scis, tibiq; in primis. Quanquàm quidem, & tibi, & Catrario etiam insonuisse aureis debuerunt; ita uterque nuper, singulis fere horis, in sermone Phrisli, & nostro: qui plane Phrisius, quando esset ad uos uenturus, cum ab eo discesßi, satis exploratum non habebat; sed sperabat propediem. Ego uero serius ad tuas litteras respondi; quoniam in Gallia Cisalpina abfui, uiginti totos dies. Vale.

Tertio

Universidad de Deusto
Biblioteca

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto S. P. D.

CVM Venetias, ad Binum tuum scripsissem, ut si quid haberet abs te litterarum, me certiorem faceret de omni statu tuo; expectaremq; iam aliquid ab illo, & quidem auide: perdiu enim erat, cum nihil omnino de te, ad nos perferebatur: ecce mihi ab illo, tuas ad me ipsum litteras, quas prope sum deosculatus; ita mihi opportunæ uisæ sunt. Nam iocundæ tuæ, mihi quidem, semper sunt litteræ; eoq; nunc magis; quo, ut scribis, rarius id uterq; nostrum iam facit: ut uideamur litteras scribere prope intermisisse. Sed cum tu esses Romæ, in maximarum rerum occupationibus; ipse uero, interpellandum esse te meis litteris nõ putarem: ego & tu silentio usi sumus, diuturniore fortasse, quàm par erat: sed id temporibus tribuendum fuit. Nunc uero; cum & tu otio abundes: quod tamen otium, non tu quidem plus optasti ut tibi cõtingeret, quàm ego: & ipse me huc contulerim, ut mihi liceret, meo iam arbitratu uiuere: erit nostræ beneuolentiæ, ab adolescẽtia quidem mea, a tua uero, etiam pueritia constitutæ; ab utroq; autem, cultæ semper diligentissime; id curare atque efficere: ut si minus commode, ego ad te, tuq; ad me uenire, propter locorum longinquitatem, possumus; desideriũ oculorum, atq; aurium utriusq; nostrum, litteris dandis, conf-

dis, consilijsq; communicandis leniatur. Quod quoniam tu iam facis; non committam; ut, quod recte ab utroque nostrum requiritur; a me uno prætermittatur. Sed uenio ad tuas litteras. Quod mihi gratias agis, propterea quia Binum tuum, & libenter uiderim, & ei liberaliter sim pollicitus: uideo te humanitate tua uti: qui mihi laudi eam rem uertis; quæ a me negligi sine magna culpa non poterat. An ego tuum hominem, elapsum ex auarissimorum, & crudelissimorum hostium manibus, fortunis omnibus spoliatum, probum ipsum iuuenem, ad me uenientem; non amanter exciperem? nõ etiam meis opibus tuerer? Vtinam apud me esse uoluisset: non plus ei defuissem, quàm Colæ meo. Idq; tu uelim ei scribas: mihi eum, rem gratissimam facturum; si meum ad conuictum se contulerit; meisq; rebus omnibus sic usus fuerit, ut tuis. Quanquàm nunc quidem, mihi etiam gratior tuo testimonio est futurus: qui mihi illum utroque in genere scribendi laudas. Sed de Bino hactenus. De tuæ uitæ ratione quæ scribis, deq; oppido isto, a bellis omnibus uacuo; ea mihi ualde grata sunt: speroq; te cum tuo pacato animo, optimisq; artibus dedito, tum loci securitate perfruentẽ, præterita multorum annorum tempora, aliorũ tradicta arbitrio, breui, & legendo, & scribendo sarcturum: quæq; iam instituta habes scripta, commẽtationesq;, eas, uel cum fœnore absoluturũ: Hortensiumq; in primis tuum: qui mihi liber, quantopere probaretur; ipse ex me cognoscere potuisti, tum,

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum Romæ postremo essem. Eum ualde cupio confectum; & perpolitum habere. Idemq; cupiunt multi; quos, incensos audio priorum eius libri partium lectione; ad reliqua cognoscenda magnopere flagrare. Nam, quod ostendis uehementer perturbatum esse te; atq; angi, cum tuis ipsius incommodis, quæ plurima, atq; grauissima es perpessus; tum multo maxime reip. Romanæ calamitate, multorumq; amicorum tuorum interitu; neque posse, adhuc quidē, istum tibi dolorem exhauriri ullis doctrinæ præceptis, quæ abs te adhibeantur ad leuationem, & consolationem: haud tu in eo, multo duriore es conditione, quàm nos sumus. Amisti enim ipse quoq; multa: atque in communi reip. naufragio, eam iacturam feci; quàm mihi, mediusfidius, repensum iri nunquā puto: idq; cum doleo: tum nullum fore tempus existimo; quo mihi finem faciam, multorum mihi charissimorum acerbissimos casus, et pulcherrimam, atq; sanctissimam omnium nostrum, uel potius omnium hominum altricem urbem, atque patriam elugendi: cuius solitudinem, uastitatem, interitum, quis tam ferus est, tamq; ferreus; qui non defleat? Sed sunt omnino eiusmodi, uel luctus, uel mœroris, sua quotidie tempora: quæ cum ei cogitationi dedi: neque enim possum, quemadmodum neque tu potes, aliter facere: me tamen a legendo, uel scribendo non multum abducunt. Quinetiam; credas mihi uelim; in eo plus nunc quidem aliquanto sum, quā antea, propterea; quod ea in re animus occupatior minus a dolore

lore conficitur. Itaque, a quibus antea uoluptatem tātummodo capere solebam studijs, litterisq; nostris; ab ijs nunc, etiam fructum capio maximum, doloris uidelicet, mei perfugium & auocationem. Quare & si tu is es; qui & propter prudentiam tuam, consilijs aliorum non egeas, & propter doctrinam, & philosophiæ studia, alijs præcipere omnibus facile possis: tamen uide; an ea tibi quoque res aliquidopis afferat: ut cum te in litteras abdideris, adscribendumq; transtuleris; dupliciter tibi prodesse tuum studium sentias: & quia te a lamentationibus, atque angore animi auocet; & quod ea commētere, quibus pulcherrime nomē æternitati commendetur, & illustretur tuum. Sed de ijs etiam hactenus. Quod scribis; si qui fructus otij tui extabunt; de ijs omnibus meum iudicium fore: amo equidem amorem tuum: neque quicquàm mihi accidere poterit gratius; quàm te mihi lucubrationes tuas mittere; non tam quidem, ut earum iudex sim: quid enim tu iudicio cuiusquàm utare? quàm, ut ea uoluptate quàm celerrime perfruar, legendi tua. Ego autem ad te mittere eum librum cogitabam; quem de Vrbini Ducibus conscripseram: in quo tu tuas agis partes: nosti enim morem dialogorum: ut eum legeres; & si qua tibi non probarentur, uel emendares, corrigeresq; ipse; uel mihi scriberes iudicium tuū. Sed qui fieri possit, in tanta Galliæ perturbatione, tam suspectis itineribus, cum omnia multis in locis excutiantur, tuto ut liber ad te perferatur, plane non ui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deo. Sed si erit opportunitas, mittetur. Naugerius noster, est apud Carolum Imperatorem, iam prope triennium, publicè illo missus. Teupoli fratres, bene rem suam gerunt: quorum alter, etiam publicam administrat, multa cum dignitate atque gratia. De Nigro habebis a Bino tuo. Vale Decimo nono kalen. Ianuarias. MDXXVII. Patauio.

Etiam, quod pene præterieram, Egidius Cardinalis mihi diligenter mandauit, ut tibi salutem adscriberem. Is, cum se Patauium hac æstate contulisset; ex uehementi pituita in febrem incidit permolestam: quàm expellere, ut adhuc se res habet, non potuit. Itaque sextum iam mensem illam fert, ægre sane: sed est spes cum conualiturum.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto, Episcopo Carpentoractis S. P. D.

NON queo scribere, quantæ mihi uoluptati fuerint humanissimæ tuæ, suauissimæq; litteræ: quibus ad eas meas litteras respondisti; quas ad te cum meis miseram libris Patauio. Multa enim in epistolam coniecisti; quæ me singula, mirum in modum delectarunt: Primum uoluptatem; quàm te ais capere ex meis scriptis, non Latinis modo, sed uernaculis etiam: quorum quidem ego scriptorum rationem omnem existimabam tibi penitus non probari: Deinde memoriam, quàm te uideo non abiecisse, nostrorum

strorum studiorum: cum adolescentes & amore bonarum artium, & ætatis ardore incensi, nihil non aggrediebamur: Deinde tui erga me amoris summi, atque incredibilis commemorationem, coniunctam cum grauissimo, atque constanti de me testimonio iudicij tui: qua nihil mihi esse potuit optatius: Postremo, Pauli fratris tui filij, cum mirificum in me colendo studium; tum, magnos iam accessus ad bonas artes: atque ad omnem imitationem tui: cuius etiam erant ad me ipsum litteræ; quæ tuæ quidem orationis suauitatem, elegantiamq; redolerent; una cum tuis litteris. O aureum adolescentem: teq; quì tam celeriter, tuorum in eo erudiendo laborum susceptorum, fructus uberes, iocundissimosq; percipis; plane felicem. De quo tibi equidem gratulor; eoq; magis; quod ipse in Carolo fratris mei filio; quem alueram, educaueramq; pro meo, Sacerdotio etiam auxeram honestissimi prouentus; afflictior desperatiorq; sum. Sed ut ad tuas redeam litteras; illud mihi etiam, & quidem omnium iocundissimum fuit; quod scribis consilio profectionis tuæ, te in dies singulos magis magisq; delectari; capereq; ex otio Gallico fructum. Cuius rei testem locupletissimum mihi misisti librum tuum: quem auide sane legi: uideoq; te in sacris etiam litteris excellere: quibus quidem litteris, propter Romanos labores tuos multorum annorum, satis impendere temporis nequiuisti. Sed omnino tuum præstans, & eximium, atque ad omnes capessendas bonas artes, & disciplinas mirificũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ingenium ; quod alij longinquo uitæ ſpatio uix conſequuntur , ut ferendi ſint ; ipſe in eo , breui , ut emineas , efficit . Itaque , nihil eſt tam egregium , atq; ſummum ; quo te non poſſe progredi exiſtimem ; ſi perges eius generis res tractare , ac ſcribere . Sed te malim , priore in paleſtra tua illa , ſcilicet , robuſtiore hilarioreq; uerſari : ex qua minore cum labore tuo , ut mihi quidem uidetur , plus in te laudis & gloriæ redundabit . Quanquam , quid te , ad ullum genus horter ſtudiorum , atque ſcriptorum : cum uideam , eorum magnam partem , non tam noſtra ipſorum uoluntate , atque conſilio ; quàm caſu etiam , & fortuna regi , atque adminiſtrari ? Ego enim , qui profecto ad ſcribendam hiſtoriam , nunquã animum induxi meum ; neque putabam poſſe accidere , ut in eam cogitationem me darem ; nunc quidem , nihil prope aliud cogito noctes , ac dies ; ut reip. ſatisfaciam : quæ me his proximis menſibus , propter Naugerij noſtri mortem , qui confecti nihil reliquit ; x.uirum decreto , ad eam ſcriptionem ſibi aduocauit . Ei ego negare non ſum auſus . Itaque , totus in eo nunc quidem ſum , non ut conſcribam iam aliquid , mandemq; litteris , quod in manus hominum ueniat : Sed , ut in rerum geſtarum ueritate indaganda , & cum temporum , tum locorũ , cæterarumq; eius muneris partium , rationibus colligendis , meus omnis labor uerſetur . Id cum erimus conſequuti ; tunc ad ſcribendum me conferam . Quod eo mihi erit difficilius ; quod ad otium iam , & requietem me conuerteram

uerteram , annis animiſq; conſeneſcentibus . Quæ ſcripſi pluribus : ut nihil mearum , non modo rerum , ſed etiam cogitationum te lateret . Cæterum quod poſtulas , ut perſpiciam quorum fide , & operâ noſtræ litteræ commeare commode poſſint : Id optime fiet ; ſi tu , quas ad me litteras deinceps dabis , eas ad Lazarum Bayfium , oratorem Regis Gallorum , Venetias mittes , hominem , & doctum , & perhumanum , & utriq; noſtrum amicum , etiam ſi tibi , minus fortaſſe eſt , adhuc quidem , cognitus . Hoc iã ipſum , quonam modo facere apte poſſis , non eſt meum tibi præſcribere . Puto tamen te Lugduni habere amicũ aliquem , uel hoſpitẽ ; qui tuas ad Oratorem litteras accipiat : in quibus , ſit faſciculus tuarum ad me ipſum litterarum . Is obſeruabit tabellarios regios huc uenientes : eſt enim in ipſa uia Lugdunum : eisq; dabit . Ita belle negotium procedet . Peto autem abs te id , de quo tu me amantiſſime hortaris ; ut in hac litterarum colloquutione , quæ nobis reliqua eſt , ne ceſſemus inter nos ; amoremq; illum noſtrum , de quo ſuauiſſime commemoras , & beneuolentiam , qua coniuncti ab adoleſcentia fuimus ; ſilentio deliteſcere ne ſinamus . In quo , ſi tibi forte hoc tempore , negligentior ſim uiſus : non committam poſtac , ut me reprehendere iure poſſis . Flaminius Tomarotius quem ſaluere iuſſiſti , cum Romam , explicandæ rei familiaris ſuæ cauſa , reuertiſſet ; magiſtratum , neſcio quem , a populo Romano , extra urbem , adeptus , in eo ſe exercet . Credo tamen illum ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum ad nos cogitare; ut in philosophiæ, bonarumq; artium studijs, quibus se totum tradiderat, confirmare sese posſit. Valet ingenio multum. Est etiam, ut adolescens, & prudens & grauis et plane bonus. Itaque, patrem omnibus numeris anteisse mihi quidem uidetur: amaturq; a nobis in maiorem modũ. Cola meus, uel potius noster, tibi gratias agit; quod de se tam honorifice sentias. Ego quidem eo sic utor; tanquàm oculis aut manibus: sic hominem diligo; ut nihil mihi sit in uita neque charius neque iocundius. Itaque uideor mihi rex esse, qui illum habeam; cum eius fidem atque in me amando constantiam; cum tuendis rebus meis diligentiam; cum uirtutem, ingenium, iudicium, studia, litterasq; ipsas castiores mundioresq; intueor. Ab eo te saluere iubeo plurimum: itemq; a Marco Antonio Michaële; qui te unum pluris facit, quàm omnes homines. Is est nũc quidem paterfamilias: habet enim & uxorem eleganti sane forma, & liberos, remq; ipsam familiarem satis amplam, atque commodam. de Hortensio tuo si quid confeciſti, fac ut sciam. Vale. Quartodecimo kalen. Febr. MDXXXI. Venetijs.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto, episcopo Carpentoractis S. P. D.

CVM Franciscus Audritius Auinionensis ad me uenisset; dixisseq; se domum proficisci: mandatum autem

autem sibi abs te fuisse; ut ante quàm Patauio discederet, me adiret; & siquid ei uellem ad te litterarum dare, se redditurum polliceretur: sumpsi statim calamum; ut ad tuas epistolas rescriberem: quæ quidem erant duæ. Nam ad priorem illam; qua tu unis meis litteris, uernaculo sermone scriptis, respõdisti; quod rescriberem, nihil erat, præter unum; amore illo tuo mirifico erga me; qui omnibus in epistolis tuis suauissime se ostendit, me magnopere delectari. De quo tibi gratias agerem: nisi mallem referre te amando: aut si tu non idem fere de meo in te amore ad me ipsum scriberes. Quanquàm est & illud; quod te scire in primis uolo: Federicum episcopum Salernitanorum aduentum ad nos suum, de quo ad te scripseram, in annum proximum reiecisse: Quod, equidem ualde dolui. Respondebo igitur ad illas nouissimas duas tuarum epistolarũ; atq; ad antiquiorem quidem prius. Accipio excusationem tuã, & causas; quibus te in illum hominem acerbius, in oratione tua inuectum ostendis fuisse: quæ mihi quidem probantur. Quare quod addis, te in meam sententiam tamen uenisse: agnosco in eo humanitatem & facilitatem tuam. Liber quidem tuus; quem ad me Cardinalis Mantuanus misit; adhuc apud me est: neq; remittam; nisi te ita uelle intellexero: ille enim nõ reposcit: ut tibi integrum sit demere de eo; si uolueris. Marcum Antoniũ Michaëlem, post eas tuas litteras, non uidi: audio autem ei recte esse. Quin etiam ædificat. Parat n. sibi uillam amœno,

& salubri loco. Breui, ut uis, salutem ei dicam tuis uerbis: Venetias enim cogito: quo illum uenturum arbitror ante, quàm ego inde abeam. De Aula meo, gratißimum mihi quidem est, eum tibi illum uisum esse, quẽ dicis: amo enim hominem: & facio, uti debeo, plurimi. Ille uero domum reuersus, fratrem, fratrisq; uxorem; de qua nihil dum etiam eiusmodi audierat; in angusta repperit uitæ spe uersari, morbo implicitos; cuius curatio nulla est. Illis mortuis, ad nos redire, quemadmodum statuerat, minus poterit uir plane bonus, & suorum amantißimus. Respondi ad priorem epistolam tuam: nunc ad posteriorem uenio. Capellus apud me maximas tibi gratias egit, non tam quidem, quod tua opera, suis in rebus usus sit: sibi enim opus nõ fuisse: quã, quod ei liberaliter fueris pollicitus: quodq; te ipsum, tuosq; omnes mea commẽdatione cũ beneuolos in sese; tum singulari humanitate, atq; officio præditos & perornatos cognorit. Quod, quanquã mihi antiquißimum est rerum omnium: quid enim tam notum, atq; perspectum habeo; quàm tuam in me, meosq; omnes uoluntatem, constantiam fidẽ? Tamen ea; quæ ipse de te prope a puero sentio, cum amare inter nos cœpimus; prædicari etiam ab alijs incredibiliter me delectat. Es enim tu unus propemodum e multis, a fortuna mihi relictus, his miseris perditißimisq; tẽporibus: in cuius amore, atq; beneuolentia libentißime conquiesco: cum quo in otio, in negotio, complures annos coniunctißime, concordißimeq; uixi: cuius

cuius pene semper eadem studia, quæ mihi ipsi fuerunt: ijdem mores; idem animus; idem, aut nõ multum differens uitæ cursus. Sed hæc, & alias utriq; sæpe iam diximus; & ut arbitror dicemus: Neque enim sunt pœnitenda. Amaui te de celeritate eius ipsius epistolæ; quàm mihi Capellus reddidit manu tua scriptam: in quàm tamen, nihilo tu minus tuorum studiorum rationem coniecisti: te scilicet, in Pauli priore declaranda epistola occupatum nunc esse. De quo tibi etiam gratulor, propterea quod multi docti homines ei rei operam dant; ut librum illum interpretentur. Puto autem te præstiturum, ut exstet laboris tui fructus cum uberrimus cæterorum omnium, tum multo etiam suauißimus. Concursus quidem certe, atq; celebritas ea legẽtium, cum eriẽt edita, tibi non deerit. Arripui autem libentißime; quod adscripsisti; eo opere confecto te ad Hortensiũ tuum reuersurum. Quod ut facias; neq; te sinas, alijs instituendis operibus, ab isto consilio auocari; etiam atque etiam abs te peto. Incredibile est; quanta me cupiditas eum legendi librum, teneat. Quod si tanto locorum interuallo nõ disiungeremur: dudum est, cum ad te ueniissem; ut quicquid eius confectum est, inspicerem. Itaq; si me amas, uel te ipsum potius; effice, ne eius abs te scriptionis absolutio diutius protrahatur. Tibi nullam aliam uoluptatem reliquã esse, præter litterarum, studiorumq; nostrorũ, quod me certiorem facis; nihil miror. Ego enim, qui non mullis alijs uoluptatibus, quibus plærunque humanus

animus

animus capitur, non omnino careo; quemadmodum neque te carere arbitrarer; si tu eas esse recipiendas putares: tamen nihil habeo; quod sit cum illis ulla ex parte conferendum. Reliqua enim omnia sæpe ingrata nobis sunt; illæ nunquàm: aliarumq; rerum uoluptatibus interdum quidem dolor, sæpius autem labor coniunctus est: sæpe ipsæ frustra cõquiruntur: sæpe earum satietas nos tenet. Legendi autem, & scribendi delectatio, semper innocua, semper præsto est: nulla unquàm satietas eam sequitur. Itaque te uel propterea beatum existimo; quod nulla alia uoluptas tua studia interpellat: in quibus quidem, cum propria tui nominis gloria & uitæ dignitate splendoreq; uersaris. Quod superest; ego menses aliquot, a mea scribenda historia me continui, alijs seuocatus & impeditus curis. Sed iam ad eam me retuli, non ut omne meum tempus eidem; distrahor enim: sed ut quicquid otij suppetit, impartiam tamen. Habes ad omnia. Nos hic magna in expectatione rerum Germanicarum eramus, cum hæc scriberem: qua me hercule angebamur: ambigui enim rumores afferebantur: neque dum hostes appropinquauerãt. Si congredientur; magna erit strages. Nostri esse ab omnibus rebus paratißimi dicebantur: Quod ut euentus comprobaret; optabam equidem magis, quã futurum confidebam. Cola meus tibi plurimam salutem dicit; ego item Paulo tuo. Vale. V Id. Augusti. MDXXXII. Patauio.

Carpentoracte.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Episcopo S. P. D.

LIBRVM de recte instituendis liberis tuum, a Reginaldo Polo mihi Venetijs redditum, legi magna cum uoluptate. Cognoui enim te, in eo perscribendo, sane omnia præstitisse summi & doctoris, et oratoris, & philosophi hominis officia, atque partes. Nam & in tenuibus præceptis; ut sunt multa ætatis primæ tempori consentanea; amabilitatem; & in puerilibus diligentiam; in reliquis cum doctrinam, tum dignitatem, ita tuis scriptis aspersisti; eásque uirtutes omnibus artis & ingenij coloribus atq; luminibus perpolitas reddidisti; nihil ut illis fieri poßit splendidius, probatius, consideratius. Multa tum quidem, de Græcis scriptoribus sumpsisti, quæ percommode in tuum migrauerunt: sed ea omnia, tanto interuallo feciſti meliora; ut iam nõ minus tua esse, quàm illorum uideantur. De latinis perpauca. Neque enim erat præclarum quippiam fere quod sumeres; præter illa Terẽtiana; de quibus quidem aptißime meministi. Nã Petrum Paulum Vergerium, qui eadem prope, qua tu, de re librum cõscripsit: posthac qui legat, neminem futurum esse arbitror. Est enim nullo ordine, nulla propositione, nullis partibus: doctrina non multa, eloquentia, quam illa ætas tulit. Tuus uero ordo, tua rerum, quibus de rebus dicendum erat, capita; tum eorum

partes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

partes, ac suo facta loco repetitio, quàm prudenter, quàm docte singula? quanta monitorum, et sententiarum, quanta orationis cum dignitate? Quàm multa denique, in humili, ac prope ieiuno scriptionis argumento, atque persona, copiose, subtiliterq; tractas: eaq; complecteris; quæ maximã secum afferunt cum ubertatem, et uarietatem; tum uero etiã, atq; in primis quidem, grauitatem, atque constantiam. Quid etiam perpetua tua illa, & continens, cum Paulo fratris tui filio, tecumq; illius colloquutio, quàm apposita, quàm suauis? Itaque gratulor lucubratiunculæ isti tuæ: sic enim malo dicere, quã labori. Scio n. quàm facile, quãq; celeriter soleas conscribere: Sed tamen, quàm nullus aliorum hominum in scribendo, uel labor, uel mora consequi, & æquare possit. Eoq; magis etiam gratulor: quod; quemadmodum ipse tuo in libro suauissime scripsisti, non sine Deorum immortalium fortasse numine, hunc te librum ante Hortensium confeciſſe; erit hoc illius ædificationis, quoddam quasi atriolum; in quo se apparent ij, qui ad intimos philosophiæ thalamos atque adyta erunt admittendi. Quare, quod scribis, in eo a me legendo libro opem te expectare, non laudem: eaq; te causa, ante quàm ederes, ad me misisse, ut sublatis erroribus, liber splendidior, & limatior prodeat: agnosco in eo & amorem summũ erga me, & iudicium honestissimum de me tuum: quorum in altero, me non decipi, ego certo scio: in altero, ipse ne decipiare, tua cautio est. Quanquàm quæ

quæ dico, summa fide constantiaq; dico; librum istũ tuum eiusmodi esse; singularem ut tibi cum doctrinæ, tum integritatis laudem apud omnes homines, omnemq; posteritatem, plane allaturus uideatur. Feci tamen quod petijsti: notauiq; aliqua; quæ quãti facienda sint, statues ipse. Nam ego non tã quidem quod necesse esse ducerem; quàm ut scires tuum me librum diligenter perlegisse; ea in pagellam cõtuli, quæ erit cum his litteris. Quod autem scribis, ut tuum librum mittam cum Herculi Gonzagæ, tum etiam Ioanni Francisco Pico, si petierint; aut etiam alijs dem, si uidebitur, describendum: ego uero exire illum in uulgus non patiar, quo ad tu mihi rescripseris, uelisne quid eius immutari propter eos locos, de quibus in pagella scripsi ad te quid sentirem. Neque tamen non interea de eo doctorum iudicia exquiram, ut postulas: daboq; Lampridio legendum: cuius ego sensum atque iudicium facio me hercule plurimi. Est enim cum oratorijs in studijs sane frequens; tum in philosophia etiam frequẽtior, acri ipse præstantiq; ingenio, & doctrina prope singulari: cui recte permittas tua. Lazarus quidẽ noster librum etiam legit præbente me, dum Venetijs non bona ualitudine uterer. Quæ res fecit, ut tibi tardius rescriberem, quàm uolebam. Sed de tuo libro finem faciam scribendi; si unum prius addidero; me cum singulæ eius partes libentissime tenuerunt: ualde n. mihi probabantur; tum uero sum proœmio illo tuo, libriq; ad Bellaium missione incredibiliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

biliter delectatus. Est n. rei toti ita coniuncta, ita decens, ita uerbis illustribus declarata, ita etiam, quod caput est, & prudens & grauis; ut omnino nihil supra. Redeo igitur ad illud, quod superius dixi: ut tibi de eo etiam atque etiam gratuler. Cõfido enim ex illo non parum laudis, & gloriæ, tuæ pristinæ dignitati, hominumq; de tua doctrina, tuóque iudicio, atque in primis probitate opinioni, quæ quidem certe maxima iampridem amplissimaq; est; accessurum. Quod reliquum est; multa mecum Polus de te, de tuis scriptis, quæ habes nunc quidem in manibus; de Hortensio etiam tuo: de quo, deq; Pauli epistolis interpretandis, cum sermo esset inter nos; ut aiebat, institutus, quod tibi ille quærenti, in utro potissimum scriptionis genere tuam tibi operam esse ponendam existimaret; in Paulo responderit; sane non probo. Confici enim illum abs te dialogum quàm primum, tua interesse ualde puto. Nam quod magnam eis de libris priore confecto libro hominum expectationem excitasti: tot iam illam annos cum differas, neque expleas, magnum præsertim nactus otium, uide ne hoc aliquanto tibi minus concedatur; quàm si nihil dum eius confecisses, nihil abs te homines expectarent. Sed de eo tu uideris. Polus quidem ipse Venetijs hyemem conficiet. Patauium deinde cogitat. Quo si ueniet, erit mihi gratum; cõplectarq; hominem omnibus officijs. Marcus Antonius Michaël tibi salutem plurimam dicit. Tu mi optime, optatissimeq; Sadolete, etiam atque etiam uale.

uale. Septimo kalen. Nouemb. MDXXXII. Patauio.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Episcopo S. P. D.

REVERTENTI ad suos Antonio Damascio, quem mihi per litteras commendaueras, mandaui; uti te de meo statu, si quid peteres, erudiret. Mecum enim fuit sane frequens: cum meis etiam frequentior: adolescens ingenio feruido, & ad omnia, quibus se det, addiscenda sane peracri, humano præterea & comi, planeq; amabili: ut tibi gratias agã; qui mihi illum tradidisti; atque ut in familiaritatem meam susciperem, auctor fuisti. Is mihi oneri nulla in re fuit. Vtinam fuisset: ut clarius meam erga te uoluntatem perspicere potuisset. Sed perspexit tamen. Multi enim de te habiti, summa cum mea uoluptate, inter nos sermones: & ego quàm te amem, illi; & quàm tu omnibus ab hominibus, & colaris, & ameris istis in locis, fidem mihi iocundissimam fecerunt. Tametsi testibus quidem, ea in re nihil indigebam: qui te, moresq; suauissimos tuos, & uitæ integritatẽ, ac prope sanctitatẽ, ab ineunte tua ætate, agnouerim, dilexerim, expetiuerim. Iuuenis enim admodũ cũ essem; te adolescentẽ incredibili beneuolẽtia cõplexus sum, annis aliquot me ipso minorẽ: neq; tu me nõ adamauisti. Qui quidẽ certe amor, propensioq; mutua uoluntatum, non solum postea nunquàm est

coli

Universidad de Deusto
Biblioteca

coli desita ab utroq; nostrum: sed aucta etiam officijs innumerabilibus, necessitudineq; uitæ; collegio denum, in Leonis decimi pontificatu clari muneris, ac prope quotidiano conuictu, tum studijs plane communibus, litterisq; nostris ita creuit; ut nihil possit esse nobis duobus coniunctius. Quod cum ita se habeat; atq; in hoc nostro perueteris amicitiæ instituto, ego iam senex factus sim; tu non multum absis a senectute: unum, ut uideo, nobis deest ad plenam ex eo suauitatem percipiendam; locorũ scilicet, ut animorum coniunctio. Nimis n. semoti, atque discreti regionibus sumus: ut neq; mihi ad te ueniendi; quod sæpe posse facere concupiui; spes ulla iam sit reliqua: neq; tibi in Italiam reuertendi, causa posse dari satis apta uideatur: quod Pontifices maximi, doctrina & moribus præstantissimos uiros, clarissimosq; omnibus uirtutibus homines, nõ tanti omnino, quanti oporteret, faciunt. Sed quoniam hoc quoq; desiderium; quod commune tibi mecum esse non dubito; uisendi alterum congrediendiq; una; ut tu olim ad me, in quadam epistola suauissime scripsisti; litterĩs mittendis leniri multum potest: fruamur sedulo scriptionis munere, ad hanc molestiam minuendam: & crebritate nos litterarum fulciamus. Quod & te facturum confido: & de me futurum polliceor; ut nullo scribendi genere tam libenter sim usurus; quàm ad te. Sed nescio quo pacto ad hæc commemorãda, de Antonio sermo nobis institutus, defluxit; amoris abundantia potius, quàm

quàm temporis: quod mihi plane non superest. Occupor enim ut scis. Conscripsi autem tres iam prope libros rerum Venetarum. Neq; tamen non impedior domesticis etiam rebus: quæ me a scribendo sæpe reuocant. Sed quid agas? Sic uiuitur: Quod libet, quodq; non libet, etiam facias. Audio te alium fratris filium istic habere; quem in philosophiæ studijs item instituas; miro ingenio alacritateq; discendi. O te magistrum plane felicem; & illum alterum iam discipulum, quem Dij respexerunt. Vale. Septimo kalen. Maias. MDXXXIII. Patauio.

Scriptis iam litteris, Antonius, huius urbis iureconsultis mirificum se iureconsultum præstitit: summãq; laudẽ est adeptus. Egit enim apud illos causam suam ita memoriter, ita docte: ut magna collegij approbatione, sit magister lectus. Qua de re patri eius, tibiq; plane gratulor. Ei ego pro mea in te beneuolentia non defui.

MASSILIAM.

P. B. Iacobo Sadoleto Episcopo S. P. D.

OSVAVES tuas litteras XII kalen. Augusti datas: in quibus cum multa iocunda: tum illud iocundissimum; quod te scribis delectatum Damasij sermonibus de me ipso. De quo et si libenter audis quæ uis: tibi tamen nõ concedo; ut ea iocundiora tibi sint; quàm mihi item illa; quæ de tuis optimis studijs,

mis studijs, moribus, doctrina, comitate, integritate, continentia, uitæ denique totius, atq; uictus ratione quotidie iam ad nos quidem afferũtur, nuntijs sermonibusq; omnium. Caue enim putes quemquam esse uestri ordinis; quo de homines tam honorifice, cum sentiant, tum etiam loquantur; quàm de te. Polus quidem noster; homo haud paulo plus omnibus bonis artibus clarus, quàm nobilitate, qua est a Britanniæ regibus; nunquàm me conuenit, aut se a me conueniri sinit; quod quidem iam crebro accidit; cõduxit enim domũ in hac uicinia: quin te in ore habeat; tuarumq; uirtutum recordatione, tuiq; memoria sermones mediusfidius omnes condiat, atq; conficiat suos. Quem sane uirum eo pluris facio, quod mihi uisus est te diligere mirandum in modũ. Ex illius igitur, & cæterorum sæpe multorũ eiusmodi prædicationibus afficior incredibili uoluptate. Nam quoniam nihil esse potest nobis duobus coniunctius; magna tuarum Laudum pars in me ipsum quasi redundare mihi uidetur: atque illis sic triumpho, ut plane meis. Qua ego una re maxime quidem leuor ea molestia, qua te quoque angi uideo, locorum scilicet intercapedine, quæ nos uoluntate conglutinatos, magno corporum interuallo separauit. Sed eam etiã mittẽdis litteris, & fide pietateq; mutua, ut tu amãtißime præcipis, quoad possumus leniamus. De Alciati litteris, quas ad me misisti, ualde te amo. De Hortensio tuo, ad quem te primo quoq; tempore confirmas reuersurum; nihil est, quod te malim facere, ut tibi

ut tibi sæpe anteà significaui. Hæc scribenti mihi, litteræ Maßilia uenerunt: quibus certior factus sum te Maßiliam uenisse Clementem Pont. max. salutatum, ualetudine sane & uultu bellis. Vtrunque gaudeo, & ualere te, eoq; magis, quod adscripseras tibi non satis firmo æstatem effluxisse; idq; unum tuis in litteris me pupugerat: & illò acceßisse. Modo Pontifex is sit; qui esse debet. Te enim secum Romã reducturũ esse illũ ualde mihi persuadeo. Quod si sit; celerius te quidẽ fortasse uisuri sumus, quàm putaramus: nõ quod ego ad urbẽ cogitẽ: nihil enim profecto minus: Sed hæc DEVS aliquis gubernabit. Modo te Italia teneat: neq; nobis aut transmittẽdæ Alpes sint, aut mare superum percurrendũ: ut te uidere atq; alloqui poßimus. Hoc idem utique optat Niger tuus: qui ambitione tãdem reiecta ex urbis se laboribus in litteras abdidit: otioq; Patauino fruitur plane liber. Damascio; cum uellet domum redire; neque aliter, ut aiebat, explicare sese poßet, equosq; ad profectionẽ coẽmere; nũmos aureo Gallicos XXV petenti dedi: quos mihi pollicitus est, cum primum solum patriũ attigisset, se euestigio curaturum. Omnino adhuc ab illo non modo nũmorum nihil habeo, sed ne litterariũ quidem. Peto a te hominem moneas, ut mihi fidem præstet suam. Cola meus multam tibi salutem dicit, itemq; Paulo tuo: quem quidem ego et ualere et saluere iubeo plurimum, illumq; alterũ sororis tuæ filiũ: qui; quod ita est, quemadmodum uis, ut scribis, & tibi eum uoluptati futurum putas; ualde iam a me

diligitur. Vale. Quarto kalen. Octobres.
MDXXXIII. Patauio.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto, Carpentoractis Episcopo S. P. D.

CVM gratißimæ mihi fuerunt litteræ tuæ nono Kalen. Decembris datæ: quãquàm quidem hoc nunquàm non accidit, cum abs te litteras accipio; ea tua est humanitas, suauitas, amor erga me: tum Renerij, familiaris tui, sermo accesßit plane iocundißimus. A quo multa cognoui de tuis studijs, maximeq; de tua in scribendo mirifica diligentia; de fundo suburbano; de reliquis uillis, quas habes peropacas, & quibus nihil sit alßius: quo te per æstatem confers ad turbas, & calores euitandos, ualitudinemq; firmandam equitationibus. Quanquàm is magnum te Peripateticum dixit esse: qui millia passuum quatuor sæpe ambules, una itione indefessus. O hominem mirum. Subinuideo tibi cum multa; tum istud maxime. Sessor enim iam ex ambulatore factus sum: ut plus mille meis pedibus conficere non sæpe audeã. Sed hæc; ut ætas & temperatio fert; ita sunt instituenda. Illo etiam sum magnopere gauisus: quod & tu scribis, & mihi Renerius confirmauit; cito fore, ut Hortensium tuum explices: ad kalen. Februarias scilicet: hoc enim adscribis. Quod si erit: peto abs te maiorem in modum; ut quàm primum eius legendi

gendi mihi facultas sit. Non possum dicere, quantopere istum habere librum cupiam. Tametsi eadem cupiditate, nostri homines plane omnes tenentur: quibus sit ullum cum litteris & philosophia contubernium & consuetudo. Scriberem in hanc sententiam plura: nisi te imprimis confiderem hoc, quod dico, ipsum ex te cognoscere: qui meã historiam aues legere, ut scribis. Quod tamen non tu plus optas; quàm ego; ut tibi eam dem legendam. Sed nondum ad tertiam totius operis partem perueni. Neq; enim otio abundo: qui sæpe interpellor uitæ, ut fit, molestijs & perturbationibus. Quod si uolumen, aut totum, aut saltem iustum confecero: mittam ad te aliquem ex meis cum libro: ut tu; qui mihi es pro multis millibus; illum perlegas, & iudicium adhibeas tuum; quid recte putes esse confectum; quid improbes; quid immutari uelis. Sed hæc tunc consyderabuntur. Interea ualetudinem curabis tuam; quemadmodum quidem iubes facere me. Neque enim mihi te quisquàm est charior; neq; hercule dignior, qui a quoquàm diligatur. Renerius mihi ualde gratus fuit, adolescens frugi & permodestus: ut te patronum imitari uideatur uelle. Paulo tuo & Florebello multam salutem. Vale. Quinto Id. Ianuarias.
MDXXXV. Patauio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Episcopo S. P. D.

OMNINO nihil abs te officij prætermittitur. Vt nuper; quas raptim Petro Gallo ad me dedisti litteras; quàm plenæ sunt illius tuæ perpetuæ erga me officiosissimæ uoluntatis. Petrus quidem ipse multam mihi abs te salutem attulit, adolescens, eiusmodi; qui per se & gratus esse possit & optatus. De litteris; quas Renerio familiari tuo, primis anni diebus, ad te dederam, neque sunt perlatæ; dolerem; si aliquid in illis fuisset; quod uel tua, uel mea interfuisset scire te; quemadmodum quidem scribis. Cum uero eiusmodi fuerint, ut nostræ pleræq; sunt, argumento prope nullo: Nihil enim fere habebant, nisi memoriam mutuæ nostræ necessitudinis: mitto tamen earum ad te exemplum; quoniam de eo me requiris. Te Hortensium tuum confecisse, ualde lætor. Expectabo eius libri exemplum, quo scribis tempore. Contarenum salutaui tuis uerbis peropportune; cum illi gratulatum me Venetias cõtulissem; quod eum Paulus Pont. max. in Cardinaliũ collegium cooptauerit: gratissima illi missa abs te salus fuit. Nigrum item nostrum: de quo id te scire uolo, eum ab epistolis apud Contarenum futurum: qui quidem Contarenus se accingit, ut Romam his æstiuis diebus properet, a Pontifice miro studio accersitus. Tum & Polum; qui Venetijs est apud Contarenum

Contarenum frequens: & Lazarum; qui nobiscum. Cũ his erunt litteris Superantij litteræ ad te, & Contareni de nostra rep. libri quinque: quos tibi is describi iussit. Valetudinem tuam cura diligenter: qua te non commoda uti uideo. Id mihi unum in tuis litteris molestum admodum fuit. Sed confido, quàm prudentiam in reliquis omnibus adhibes rebus, ea etiã in te ipso custodiendo te usurum. Vale. Decimo kalen. Quintiles. MDXXXV. Patauio.

P. B. Iacobo Sadoleto Episcopo S. P. D.

ACCEPI tuas litteras; quas e uico Sandonino dedisti; fideliter mihi ab illo, qui tibi casu sese obtulit, perlatas. Quibus litteris me certiorem facis; te iter flectere, ut ad me Patauium accederes, propter fectinationem tuam nõ potuisse. In quo etsi dolui hoc quidem tempore mea me spe uidendi tuæ lapsum, & deiectum fuisse: tamen gaudeo; quod ineunte uere tibi non defuturum confirmas; quin me uisurus sis quoquo modo. Ego uero tametsi te ita facturum puto: non enim dubito, quin me ames, & uidere cupias: tamen etiam atque etiam abs te peto; primum quidem; ut ante, quàm in Galliam transalpinam reuertare, huc te conferas: ut una esse commodius possimus. Deinde; si tibi id erit difficilius; scribas ad me, cum Roma proficisci cogitabis; quẽ ad locum, qui quidem sit in uia, quamq; ante diem ipse ad te ueniam. Statutum n. mihi est tecum biduũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut triduum, ante quàm omnino abeas conficere. De Paulo tuo quæ adscribis; ea mihi gratissima iocundissimaq; sunt. Non enim ego illum minus diligo; quã ille me. Multo etiam iustius meus in illum amor proficiscitur; quàm in me illius: qui plane adolescens & doctrina & uirtutibus excellit. Rescripsi fere ad tuas litteras. Nunc uenio ad id, quod ante etiam quàm illas dares, ipse te scire magnopere cupiebam. Librum epistolarum; quas Leonis Decimi Pont. max. nomine scripseram, cum in eo munere collega meus esses, edidi proximis diebus. Is tibi Romæ a procuratore meo afferetur. De eo scire aueo, quid sentias, nihilo sane minus, quàm si editus non esset. Nam iterum & sæpius cudi poterit. Etiam alijs in scriptis hoc idem feci. Tu modo ne grauere; quæ tibi displicebunt, quæ non probabuntur; aperte ad me omnia fraterneq; perscribere. Cæterum Federicum Archiepiscopum Salernitanorum te iam uidisse sane puto. O festiuos congressus uestros. Omnino facere non possum; quin tibi tantam uoluptatem inuideam. Cuius meæ mediusfidius ægritudinis una tantum sanatio est, si te uidero. Vale mi frater. Vale & salue. Septimo kalen. Nouemb. MDXXXVI. Patauio.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto Cardinali S. P. D.

QVANTA me lætitia is nuntius affecerit; qui te a Paulo Pont. max. in Cardinalium collegium fuisse

fuisse cooptatum, his diebus ad nos attulit: profecto intelligis ipse etiam tacente me: Qui quidem quàm te ab ineunte tua ætate cõstanter, atque unice amauerim, quantiq; semper fecerim; nullo non tempore cognouisti. Sed nostra necessitudo tam illustrem cursum habuit: ut non te modo ipsum, sed omnes etiam homines existimaturos putem nihil mihi accidere optatius potuisse eo nuntio. Gratulor igitur tibi mi Sadolete, non tam quidem, quod sis nullo ambitu, nulla postulatione tam egregium dignitatis, amplitudinisq; gradum consequutus: nam eo tu quidem multo ante te dignissimum præstitisti: quàm quod campum es nactus eiusmodi, in quo tuæ se plurimæ, excellentesq; uirtutes exercere aptius, atque commodius poterunt, et ad cæterorum hominum utilitatem, & ad tui nominis famam, gloriamq; sempiternam. Equidem amabam antea Paulum plurimis maximisq; de causis: atque ut ei omnia in Pontificatu fauste atque feliciter euenirent, ADEO opt. max. summis precibus expetebam. Hoc uero nomine tantum accessit ad meum ueterem erga illum cultum: ut flagrare atque ardere amore illius & pietate mihi ipse nũc demum uidear; antea caluisse. Ex Hieronymi Nigri, qui nos utrosque diligit, litteris, cognoui, ei tibi meo nomine gratulanti te dixisse, nihil tibi de peruetere beneuolentia nostra nouam istam dignitatẽ detraxisse, nihil noui addidisse: eundem te mecum deinceps futurum; qui antea semper fueris, germanum scilicet fratrem, aut siquid eo fieri potest

ri poteſt arctius atque cõiunctius. Quæ tua ſane uox meam uoluptatem magnopere auxit: non quod aliter futurum exiſtimarim: noui n. conſtantiã in tuẽdis amicitijs tuam: ſed quia nihil libentius iam pridem audio; quàm me abs te amari. Tibi magiſtratum Dij fortunent. De quo etiam Paulo tuo, atque adeo maiorem in modum gratulor. Vale. Quarto kalen. Ianuar. MDXXXVI. Patauio.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto Cardinali S. P. D.

EGO VERO amo probitatem tuam, uel potius uerecundiam: qua te perturbari uideo uerentem ne non recte feceris: qui ampliſſimum a Paulo Pont. max. delatum tibi munus non reſpueris. Oſtẽdis n. in eo te ijs honoris & dignitatis inſignibus non magnopere commoueri; a quibus plæriq; clari & præſtantes uiri ita ducuntur, ut etiam inſaniant. Tui autẽ magni antea & erecti animi noua iſta cõtractio ac debilitas; ut uere dicam, quod ſentio; mihi non probatur. An qui omni tempore nullum laborẽ recuſaueris, ut prodeſſe hominibus poſſes, cũ exẽplo & inſtitutione eorum, quos te regere oportuit, populorum; tum lucubrationibus & ſcriptis; quæ plurima longeq; præſtantiſſima confeciſti: nunc; cum te DEVS Opt. Max. ad rem ſuam una cũ reliquis principibus procurandam euocarit; quid te deceat facere, ignorabis aut ambiges? neque lætus atque

atque alacer in commune bonum hoc, quod tibi oneris imponitur, ſuſtinebis & perferes? Omnino tanquàm fabulæ, ſic uitæ, poſteriorem quemq; actũ eſſe optimum atque luculentiſſimum oportet. Itaque qui adoleſcens, qui uir ſemper te laudabiliter geſſiſti; nunc, cum ætas ingraueſcat iam tua; profecto omnes ueræ gloriæ partes tibi ſunt cumuliq; colligẽdi: ut non hominum modo expectationi, quàm de te recte agendo rectéq; ſentiendo excitaſti; ſed tibi ipſi quoque decenter atque magnifice reſpondeas. Etiam times; nequid de mea priſtina æſtimatione tui, opinioneq; amiſeris. Amiſiſſes; ſi oblatam dignitatem reiecisſes: Suſcepta, multo te prudentiſſimũ fuiſſe, & rectiſſime iudico, & agnoſco libentiſſime. Illud quidem, quod ais; ipſe ſi te defendendum ſuſcepero; purgatum te omnibus hominibus fore cõfidere: nihil fuit neceſſe te adſcribere. Tua te anteacta uita, mores, probitas, doctrina, munus ipſum epiſcopale, quo multos iam annos fungeris, te tuentur: atque ita quidem tuentur; ut aliter ſtatuiſſe ſalua conſtantia non potueris. Me abs te indies magis magisq; diligi, ualde mediusfidius gaudeo: teq; uidere atq; amplecti incredibiliter cupio: ut etiam hac ætate, qua ſum, Romam cogitem. Cardinali Capuano ſi plurimam ſalutem dixeris meis uerbis; erit mihi gratum. Vale. Prid. Non. Ian. MDXXXVII. Patauio.

Romam.

ROMAM.

P. B. Iacobo Sadoleto Cardinali S. P. D.

TE confirmatum esse in ea uitæ ratione; quàm tibi Pauli Pont. max. erga te beneuolentia, uel potius de tuis maximis uirtutibus iudicium nuper, ut susciperes, coegit, illustrem illam quidem, & in ipso orbis terrarum theatro positam; ualde gaudeo. Neque uereor; quin uberrimam ea de re uoluptatẽ, atque fructum & capias ipse; et amicis tuis ac reip. des afferasq; prudentia & sapientia tua. Sed maturitate opus est. Itaque iter tibi patefactum esse uideo ad summam laudem, summamq; gloriam. Reliqua pariet atque accumulabit dies. Cures modo ipse ualetudinem tuam; in qua una sunt omnia: teq; ad tuorum publicamq; utilitatem conserua & tuere. Quod amorem erga me tuum una cum uita tibi retinendum statuisti: facis; ut te dignum est, & probitate illa tua; qua nulla cuiusq; maior, nulla candidior. Id mihi quidem certe, æque maximum atque iocundissimum abs te proficiscitur. Neq; tamen uincei me in eo, si potero, patiar: amaboq; te deinceps mutuo; ut semper quidem feci; sed aliquanto etiam ardentius: Vt quo tu maior dignitate es; eo tibi ego quoque non sane plus amoris: qui enim fieri potest? Sed plus, uel curæ, uel diligentiæ ad te amandum impartiam. De Vbaldino, quæ in extrema epistolæ pagella, tua manu adscripsisti; ea mihi grata acciderunt.

derunt. Valde enim cupio; ut is non minus innocentia, & bonitate, quàm doctrina & litterarum elegantia excellat. Equidem habeo eius rei, de qua illum purgas, locupletissimum testem: quod te scire uideo. Sed nemo mihi est te ipso locupletior. Faciam igitur, quod uis: exuamq; omnem illam, quàm indueram, de hominis in me maledictis opinionem: neque ulli maiorem habebo fidem, quàm tibi. Beneuolentia & etiam amore, si iusseris, prosequar. Nihil enim facio libentius. Vale.

Quint. Id. Feb. MDXXXVII. Patauio.

CARPENTORACTE.

P. B. Iacobo Sadoleto Cardinali S. P. D.

EPISTOLAE tuæ VI Idus Septembris datæ; quàm mihi Romæ appropinquanti Carolus noster reddidit: nunc demum respondeo, serius omnino quàm debueram, propter eas occupationes; quas quidem nostri ordinis hominibus primo ad urbẽ uenientibus consuetudo ipsa ingerit. Tametsi primis diebus, uernaculo sermone scriptas litteras ad te dederam: quæ me negligentiorem fecerunt. Quod te excusas, non statim, ut dignitate auctus sum, te ad me scripsisse: quid uero mihi opus fuit ea de re tuis litteris: cum scirem te ad Paulum ipsum Pont. max. tum, cum a nonnullis magnis uiris honos meus oppugnabatur, honorificentissime de me scripsisse, meamq;

meamq; illi dignitatem diligentißime commendauiſſe? Quod mihi gratulandũ eſſe nõ exiſtimas: agnoſco in eo naturæ morem & probitatem tuæ. Qui cũ illo ipſo fere die, quo es Cardinalis creatus, me de ea re litteris manu tua ſcriptis certiorẽ faceres; ſubdubitare te oſtendiſti, ne improbarem iudicium tuũ: quod in eum te ordinem cooptari permiſeras; qui quidem ordo, tuis illis iocundißimis, & ſuauißimis prioris uitæ ſtudijs impedimento potius, quàm ulli uſui eſſet futurus. Idem ſi de me nunc ſentis: gaudeo. Sic n. ſe res habet: ut ſæpius peccaſſe me exiſtimẽ; qui meum priſtinũ uiuendi morẽ libertatemq; abiecerim: quàm læter; hæc me honoris & dignitatis inſignia ſuſcepiſſe: præſertim cum qua maxime re me gauiſum iri putabam, quod Romam ueniſſem; ea deſtituar; facultate ſcilicet te uidendi atque amplectendi, & abſentiam multorum annorum, utriuſque noſtrum conſuetudine, ac conuictu prope quotidiano ſarciendi. Nam tu quidem, ut uideo, nihil minus, quàm ad urbem cogitas: quod eo iſtic otio ad ſcribendum, ijs ad uictum commoditatibus abundes; ut te Carpentoracti eſſe non pœniteat: Quibus ſane rebus aut omnibus, aut certe plurimis careres, ſi hic eſſes. Ea te a ſententia & conſilio abducere conarer: Incredibile eſt enim quàm te uidere cupiam; quãque me omnibus ab hominibus eſſe deſtitutum putem; qui te uno careo: Niſi te ſumma prudentia ſtatuere, quæcunq; ſtatuis, exiſtimarem. Sed omnino nullus eſſe locus poteſt noſtro ordini nec honeſtior,

honeſtior, nec aptior; hoc theatro: in quo maxime omnium actiones uirtutesq; recitandæ, ac celebrandæ eſſent tuæ. Itaq; ſi mihi hoc concedis, ut te rogare poßim: etiam atque etiam te rogo; ne te a tuis, qui Romæ ſumus, deſiderari diutius ſinas: Eoq; maxime; quod Collega noſter Polus heri ad urbem redijt: quem uirum non tu quidem plus tuis in litteris laudas, atque in cœlum fers; quàm ille tulerit te in eo ſermone; quem, cum apud Contarenum cœnaremus, mecum & cum illo multum de te habuit. Qua in cœna ſi affuiſſes; quis me eſſet fortunatior? Sed hæc quanti facienda tibi ſint; tu pro tua ſapientia iudicabis. Interea, ſi ad me interdum ſcripſeris, leuabo ea re plurimum ægritudinem meam. Caue enim putes ſuauiores, amantiores ullas eſſe litteras epiſtolis tuis. Ita in illis aliqua ſemper eſt, uel meæ in te beneuolentiæ iocunda commemoratio; uel declaratio grauis & conſtans amoris erga me tui. Florebellum tuũ ualde me hercule amo. Egregiã enim doctrinam, & ſcriptionis candorem ſane mirificum, cũ optimis mitißimisq; moribus, & naturæ probitate coniunxit. Illum proficiſcens domi reliqui, una cum Cola meo ſtudioſißimo & obſeruantißimo tui. Procurator tuus crebro me inuiſit officioſus ſane uir & modeſtus & prudens. Paulo fratris tui filio: quem quidem in oculis fero: multam ſalutem. Sacrato etiã & Renerio. Vale mi optime optatißimeq; Sadolete. Tertio Non. Decembris. MDXXXIX. Roma.

Ferrariam.

FERRARIAM.

P. B. Herculi Pio S.

ET Calmetæ nostri sermo, & tuæ ad me perhumaniter scriptæ litteræ effecerunt; ut nõ iam solum cupiam beneuolentiam utriusque nostrum surgentem, & nouam; cuius tu fundamenta prior iecisti, officijs, & consuetudine conglutinari; quod a me ipse amantißimis uerbis postulas: sed etiã doleam, tui cognoscendi, atque amandi occasionem non fuisse mihi iam pridem datam. Non enim uereor, ne, si te antea cognouissem, non magnum iam fructum, & uoluptatem percepissem, ex illa morum tuorum comitate, quam audio, plenißima urbanitatis, & suauitatis, adiuncta cum ijs studijs litterarum, quibus ipsi magnopere delectamur. Quamobrem dabimus operã; ut te quàm primũ uideamus; atque hanc tarditatem ineundæ nostræ beneuolentiæ, initæ iam, & constitutæ amore, ac studio sarciamus; eoq; libentius, quod sororem tuam Emiliam, fœminam lectißimam, ac summi ingenij, summæque elegantiæ mulierem, iam diu amo & colo: apud quàm eram, cum mihi tuas Calmeta litteras reddidit. Vale.

Quarto Id. Sept. MDIII. De Strotiano.

P. B. Lean

P. B. Leandro Allesio Iurecons. S. P. D.

CVM tuum officium, quod in meo grauißimo casu adhibuisti, consolãdi mei mihi gratißimum fuit: perspexi enim ex tuis litteris, & doloris, quem ex mea ægritudine capiebas, signa illustria: & amoris erga me tui. tum ea, quæ scribis; quoniam ad meum uulnus sanandum inueniri nulla remedia possunt; ad molliendum eius uulneris dolorem certe quidem plurimum ualuerunt. Nam neque, ut ipse non angar, doleamq; Carolum fratrem meum, optimum lectißimumq; adolescentem, & mei amantißimum; quem quidem erat æquius, uti post me introierat in uitam, sic post etiam exire de uita; ereptum mihi esse, in primo iuuentutis suæ limine, ulla unquàm efficiet dies. Et tu ea collegisti, cum facta, tum dicta sapientium uirorum; quibus interdum cogar aliquantum acquiescere; admonearq;, ut feram moderatius solitudinem, & ærumnam meam. Itaque tibi eas habeo gratias; quas habere potest is; qui fortunæ acerbißima iniuria, magna de spe deq; omni suæ uitæ dulcedine, atque solatio deiectus, in maximo mœrore luctuq; uersatur. Vale.

XIIII kalen. Febr. MDIIII. Venetijs.

P. B. Marco Cornelio Cardinali S. P. D.

NON possum dicere, quanto me gaudio extulerit nuntius, qui ad nos, de recuperata ualetudine

tua populo quidem primum, deinde tuis fratribus auctoribus, est perlatus. Nam quoniam pro mea in te obseruantia, & pietate uehementer dolebam te, iuuenem florentissimum, nobilissimum, in altissimo dignitatis fastigio positum, magna pedũ imbecillitate iam biennium laborare: atque ita laborare, ut ex eo morbo tibi aliquando recte fore, spem perexiguam haberemus; nunc quidem repente conualuisse te cum intellexerim; sane mirifice atque summopere sum lætatus: tibique uere ac persancte affirmo, nihil mihi potuisse contingere tua ista sanatione iocundius. Itaque cum tibi omni sensu animi gratulor: tum illud in primis peto; ut mihi DEVS optimus maximus perpetuam eius rei lætitiam, & uoluptatem faciat. Quanquã quidẽ hac mea cum uoluptate est etiã totius reip. uoluptas cõiuncta: quæ profecto in te uno plurimum sibi, & ornamenti, & præsidij positum & constitutum putat. Reliquum est; ut quod præsens tibi pollicitus fueram, me ad te de prima æstate uenturum; idem nunc absens multo etiam libentius recipiam: cum uideam, te firmo atque incolumi, quàm mihi ea profectio hilaris & iocunda sit futura: maximeq; si etiam Agathopædis quartana se remiserit. Vale. x halen. April. MDIIII. Venetijs.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBER QVARTVS.

P. B. Ioanni Aurelio Augurello S. P. D.

ACCEPI litteras tuas: quæ quidem nobis, tuorum carminum expectationẽ, quorum te scribis rudem massam uersare, magnã mehercule iniecerunt. Itaq; te meis, & Quirini mei uerbis etiam atque etiam rogo; ut cum primum opus confeceris, des operam ad nos ut perferatur. Leusippo tuo; cuius mihi negotium nimis multis uerbis commendaueras; recepi me omnia, quæ uellet, facturum: tibiq; idem recipio. Pater te meus, & domus tota nostra salutat. Tu uelim Antonium compatrem tuum, doctum & probum uirũ, & Hieronymum Bononium pŏtam, & reliquos, quos me uelle scis, plurima salute impertias meis uerbis. Vale. Non. Iul. MDIV. Venetijs.

P. B. Hieronymo Bononio S. P. D.

PERLECTIS tuis litteris, quibus mihi negotium commendas collegij tui, Leonardo Pĕta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rino recepi me ea, quæ uelles, esse facturum: is enim mihi litteras tuas reddiderat. Itaque ad patrem meum detuli omnem rem: rogauiq; illum, ne te, collegasq; tuos sineret, a malis hominibus iniuste uexari; tueretur q; tuas partes: neque permitteret quicquam de uestris iuribus minui. tum etiam ne audirentur ij, quibuscum uobis res est, nisi præstitutis diebus; intra quos istinc accersiri possent ij, quos uestræ causæ patronos legistis, quosque uobis circũducere difficile est. Quamobrem spero fore, ut te spes, quam de me, deq; patre meo habes, nihil fallat: qui quidem tuo illo epigrammate proposito uehementer est delectatus. Vale.

Prid. Id. Octob. MDIIII. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Philippo Beroaldo Minori S. P. D.

CVM per se gratissimæ mihi tuæ litteræ fuerunt: perelegantes enim sunt, & amoris erga me tui beneuolentiaq; plenissimæ: tum mehercule propterea, quod ferre diutius non poteram silentium tuum etiã peropportunæ accesserunt. Nã præter quã quod tu mihi Romæ pollicitus fueras te ad me litteras crebro daturũ; dolebã etiã; quod ad eas litteras, quas tibi, & Hadriano Card. Romæ rediens de itinere dederã, adhuc nihil rescripseratis. Quanquã quidẽ eis de litteris uerbũ ullũ ne nunc quidẽ facis: quod ualde miror. Nisi tu id propterea feceris; quod excusabilius esse

lius esse duxeris nihil omnino te rescribere, quàm ita sero: & quemadmodũ messes atq; uindemias; sic etiã litterarum missiones existimaueris fieri non nisi in tempore oportere. Sed redeo ad tuas litteras. Beroaldum gentilem tuum præclarum sane uirum, & optimarum artiũ studijs pereruditum, mortem obijsse ualde dolui, hoc præsertim tempore; quo doctorum, uereq; litteratorum hominum nõ nimis magna uberetas est. Recordari enim debes paucorum annorum spatio quot & quales uiros amiserimus, Picum, Politianum, Pontanum, Pomponium, Hermolaum; qui quidem omnes uno tempore floruerunt. Nunc autem si unum aut alterum excipies; quotus erit quisque iam in Italia reliquus, quem cum ijs conferre possimus? Itaque quo nũc quidem minus multi sunt, qui iuuare rem latinam possint; hoc magis dolendũ nobis est, illum interijsse; qui ei mirificam operam nauabat instituendis adolescentibus: cum ingenio et doctrina, tum multo etiam magis, ut audiebam, labore ac diligentia prope singulari. Quem quidem plane interitum; si modo sensus aliquis remanent in ijs, qui moriuntur; minus ei esse acerbum puto, propter te. Videt enim sese nobis reliquisse uerissimũ exemplum atque simulacrum sui; qui te superstitem reliquerit: cui quidem non eruditionem modo, & doctrinam, & probitatem; Sed plane nomen etiam ipsum dederit suum: ut mihi quidem in eo uideatur homo mirus, diuturnitati suæ consuluisse. Nam quoniam semel ei moriendum fuerat; te habere uoluit;

in quo quasi reuiuisceret, nobiscumq; prope æuo altero frueretur: quod ei contigisse plane lætor. Itaque eum dolorem, quem de tanti uiri morte percepimus, sic solamur; ut existimemus, quicquid in illo amisimus, id omne nobis te sospite atque saluo esse uberrime ac præclarissime restitutum. Quã quidem expectationem nostram tu pro tua dignitate, adhibere curam debes, non ut confirmes modo; Sed plane etiam, ut augeas. Ea enim es ætate; in qua cum tãtum iam in litterarum studijs profeceris, existimare te oportet, nihil esse tam arduum, nihil tã eximium, aut extra usum horum temporum positũ; quod non in posterũ homines uel expectare a te audeant, uel etiam flagitare. Quamobrem si Bononienses ciues tui, te per litteras publice missas hortantur, ut ad sese uenias, demortuiq; tibi locum pollicentur; non est iam mirandum. Qua in re quod te dicis pendere animi, neque plane statuisse quid sis facturus, uelim quæ tibi usui futura sint, ea constituas. Sed tamen nescio quo pacto Roma te discedere ex re tua esse plane non puto. De Phædri laudatione quod ais; nihil miror. Quid est enim eius ingenio uberius? quid oratione facundius? quid splẽdidius toto illo genere uerborum ac stilo? nisi putas existimare me illum, quemadmodum corpore, ut scribis, sic etiam animo habitiorem factum. Quod si esset; eius discipulo Camillo Portio gratularer; quẽ tu de hortatione illa tantopere laudas. Non enim uereor ne dicas, isti etiam ilia & ceruices pinguescere. Sed

re. Sed quemadmodum se res habet, illum certe possumus heroum more νῦν τε μέγαν τε dicere: de hoc posteri ita loquẽtur, μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. Quod mihi Brutum Riccium Ticianensem commendas; ualde te amo: qui doctum & probum hominem mihi notum esse uoluisti: iamque illum in beneuolentiam & familiaritatem meam suscepi; quem quidem esse uideo in tua. Dabo etiam operam; ut ei per me, quoad fieri poterit satisfiat. Sed scire te plane uolo; præter eos, qui publice bonas artes profitẽtur; qui nec multi quidem sunt, & admitti, nisi senatusconsulto non possunt; huiuscemodi hominibus, in nostra Vrbe, non nimis amplas conditiones patere. Priuatis enim in fortunis uiuimus, intraq; mediocritatem, ut scis, more maiorum. Sed si apparebit aliquid; faciam te continuo certiorem. De meo ad Vrbem aduentu; quem quidem cum Romanæ Academiæ, tum in primis Ioanni Medici Cardinali gratissimum dicis futurum; fere tu iam ea, quæ uelles, audires; si paulo minus ipse aliunde penderem, quàm soleo. Non enim sentio cũ Bruto tuo; cui hoc, quàm illud solum magis placet. Mihi quidem maius tribui munus nullum potest; quã posse me isto cœlo, meo nutu frui: libẽterq; omnem hanc Venetiæ oram, cum uno uestro in Quirinali hortulo commutarem. Sed hæc alias, & fortasse coram. Illud autem sic habeto; me, siue hic, siue, quod malim, istis in terris uitam duxero, Ioãni Cardinali tuo, qui me Romæ, hac æstate perhumaniter

Universidad de Deusto
Biblioteca

est complexus, semper plurimum debiturum. Phædro & Augusto multam salutem. Sed quid ago? pene oblitus sum dicere. Tua me Carmina summopere delectarunt; neque me solum, sed etiam omnes meos, in primisq; Lascarem nostrum; culta mediusfidius, lenia, dulcia, numerosa, erudita; præsertimq; illa Triulciana. Quid? quæris. etiam pluscu lum te nunc amo, quàm prius. Itaq; si mihi, si doctis omnibus rem gratissimam facere uis; sic, quàm sæpissime facito. Mitterem etiam tibi aliquid nõ de Myrothecijs, ut ipse appellas, nostris: temere enim nobiscum Camenæ, si modo id aliquando agunt, diuersantur: sed potius de arcula saligna quidem ac obsoleta, qua utor; si haberem. Verũ illæ ipsæ subrusticulæ Musæ nostræ; quæ tepere quidem raro, calere nũquàm uidentur; hac plane hyeme penitus refrixerunt. Vale. Id. Ian. MDV. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Philippo Beroaldo Minori S. P. D.

LITTERAS cũ uestris carminibus de Laocoontis signo tuas accepi, cum iam in equum me intulissem, ut in Galliam Cisalpinam proficiscerer. Itaque illis tanquàm comitibus usus sum iens ac rediens Patauium usq;: quod plane iter non modo mihi nõ molestum fuit; sed id etiam iocundissime confeci: ita mihi uidebar quasi uobiscum esse, quorum uersiculos legebam. De quibus quidem non puto te expectare quid

quid sentiam, non solum, quia peregrinationis mihi tædia bellissime lenierunt; quod non feciissent, nisi esset in ijs mira suauitas, mirus lepos; sed etiã propterea, quod aliorum iudicio non eges, qui abundas tuo: quõ etiam si egeres; tamen ab Hadriano posses tu quidẽ mutuari. Quanquã quod ad Sadoleti hexametros attinet; adscripsisti tu quidem mihi etiam iudicium tuum: in quo tibi uchemẽter assentior. Reliquorum carmina mihi etiam probabantur, non tã quidem ut illa Sadoletiana; nec omnia eodem modo: Sed probabantur tamen. Itaq; mirificas tibi gratias ago; qui me hilaraueris iocũdissima suauissimaq; lectione: Quæ quidem tibi res laudi etiam & gratiæ apud remp. Vicetinorum fuit. Nam cum proximis diebus Vicetiũi, de conducendo publice rethore cogitarent, egoq; ibi forte essem; in Galliam, ut dixi, proficiscens; petierunt a me honesti aliquot et prudentes ex ea ciuitate uiri, cum de alijs nonnullis doctis hominibus, tum de te quid sentirem. Ego uero cum eorum petitioni magna tua cum laude satisfeciissem; ostendi ijs epistolam tuam & carmen, quod de Laocoonte confecerat: & quoniam eram ipse fere illa hora profecturus; me rogarunt, ut sibi & carmen & epistolam relinquerem. Feci quod uolebant. Itaque cum e Gallia redeuntem me iterum illi ipsi ciues salutauissent; dixerunt mihi plurimũ apud sese testimonium de te meũ ualuisse: proximis enim eorum comitijs legem latam esse; ut tibi honestissimo stipendio locus decerneretur; missasq; iam ad te publice

Universidad de Deusto
Biblioteca

publice litteras Romam; quæ te de tota re certiorem facerent, ad seq; ut uenires hortarentur. Quàm rem ideo tibi scripsi, ut scires mihi magnæ curæ esse dignitatem tuam: quàm quidem & fieri ampliorem in dies cupio; & esse iam sentio amplissimam. Lætearem salutaui rediens tuis uerbis; cui etiam detuli Vicetinorum Senatusconsultum de te: quod illi plane gratissimum fuit. Ab ipso igitur & a communibus amicis multam salutē, præter Aldum; qui quidem aberat, cum has ad te litteras darem; & Sabellicum; qui mortem obierat ad XIIII kalen. Maias. Eum Egnatius laudauit oratione mediusfidius luculenta magno desiderio elatum ab uniuersa ciuitate, honestissimoq; funere. Vale.
Tertio Non. Maias. MDVI. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Philippo Beroaldo Minori S. P. D.

ACCIPIO excusationem tuam, cur Bononia Romam rediens nos, quemadmodum pollicitus fueras, non inuiseris; perq; Hetruriam profectus sis. Quanquàm quidem pro eo quanti te facio, tu malem eius rei nullam potius causam attulisses; quàm istam ipsam, quam commemoras infirmi animi atq; omnia pertimescentis iudicij plenam. Quid enim cēses nobilissimas lectissimasq; fœminas Ducem ipsam, Emiliam, Constantiam, Margarim etiam tuam dixisse; ubi te intellexere, decem aut uiginti nostrorum

rum militum itione per Flaminiam audita, timuisse iter facere, tutissima celeberrimaq; Italiæ uia? Me quidem ualde pœnitet te scripsisse; ita magnos risus excitasti; ita ista tua imbecillitas illis contemptui prope ac ludibrio fuit. Quod si mulieres te deridēt; quid tu facere existimas Octauium, Iulianum, Castilionem, Cæsarem, strenuos atque fortissimos uiros; qui quidem tuas litteras perlegerunt? Non possum dicere quantum apud illos dignitatis, quantum nominis amiseris. Me uero, qui causam defendebam tuam, aiebamq; prudenter feciisse te; prope conuitijs obruerunt. Sed de hoc tu uideris. Mihi illud permolestum; quod de pugillaribus & gladiolo scribis. Etiam ne me tuis tam bellis, tāq; lepidis munusculis manum inijcere esse ausum, in animo induxisti tuo? Quanquàm hercule utrūq; poteram ex æquo & bono. Quid enim tibi uel cum pugillaribus; qui tam longas epistolas conscribis, ut nulla eas tabella capere possit: uel cum gladio; qui arma tantopere perhorrescis, ut ne sonitum quidem eorum perferre possis? Sed omissis iocis, Gladiolum quidem misi tibi: eum Terpander afferebat. De pugillaribus adhuc nihil est ad me allatum. Si mittentur; eos statim habebis. Versiculi de Nape tui mihi ualde probantur. Salutaui etiam tuis uerbis, quos uolebas. Tu item meis Phædrum, Sadoletum, Camillum. Bibienæ item multam salutem: qui plane unus sapere præter omnes homines mihi uidetur; si tecum dormire non uult; quemadmodum scribis. Mihi etiam nunc

oculi

Universidad de Deusto
Biblioteca

oculi dolent: ita me Romæ hac æstate insomnẽ reddideras; cum mecum duas aut tres ad summum noctes dormitum uenisses. Quid dixi dormitum? qui non modo somnum oculis ipse nõ recipis; sed ne pati quidem dormire illos, qui tecum sunt, aut omnino quiescere semihoram potes. O hominem plane uigilantem. Vale.

XVI kalen. Ian. MDVII. Vrbino.

BRIXIAM.

P. B. Francisco Bragadeno, Brixianorum Prætori S. P. D.

DOMINICVS Bonominius Brixianus, uir eum optimus, tum Grecis & Latinis litteris pereruditus, multis ac ueteribus necessitudinis causis, atque in primis similitudine, usuq; longo studiorum, ita mihi coniunctus est; ut pro eius salute, incolumitate, fortunis omnibus tuendis, augendisq; non laborem minus, quàm si laborarem pro meis. Is controuersiam habet cum quibusdam, nolo dicere malis hominibus; sunt enim ciues Brixiani, quorũ tu Prætorem geris; sed omnino non iustissimis uiris: qui illum iampridem litibus implicant, uexantq;; neq; patiuntur hominem probissimum, innocentissimum, Musis ac philosophiæ natum, nullius rei præter litteras cupidum, omne suum tempus in bonarum artium studijs insumentem, frui otio suo. Ob eamq; cõtrouersiam nunc illuc proficiscitur non sine magna quidem

quidem iactura, non modo studiorum ac propositi sui; sed rei etiam familiaris, quæ illi tenuis & perangusta est, sperans, quæ tua est prudentia, fore; ut cum plane rem cognoueris, eius laboribus, uel æruumnis potius imponas modum. Istam autem profectionem hoc tempore suscepit maxime, suadente atque hortante me. Putaui enim; si esset is quidem unaquàm quicquàm a Brixiæ magistratibus petiturus; tuum tempus non esse prætermittendum. Quem enim possint suis litibus cognoscendis, finiendisq; nancisci æquiorem iudicem probi ac docti uiri; quàm eũ; in quo cum summa prudentia, iustitia, uitæ sanctitate, insit etiam summa rerum urbanarum, cæterarumq; optimarum artium scientia, maximeq; philosophiæ? Patiare autem a me ista prædicari de te; quæ sunt quidem proprie tua. Nemo est enim fere in nostra urbe; cui ea, quæ commemorauí, tam omnes homines tribuant; quàm uni tibi. Itaque & si sciam te in Dominici controuersia ea, quæ fieri æquũ est, tua sponte esse facturum; tamen quia magnopere eius causa omnia cupio; pro eo, quanti apud te sum, a te etiam atque etiam peto sic, ut maiore cura, maiore contentione animi petere nihil possim: primum; ut ipse causam omnem cognoscas non per uicarios tuos, sed per te te: ita enim & ipse de tota re facilius iudicabis; & illi gratissimum feceris: Deinde, ne permittas rem ab aduersarijs differri captiunculis tricisq; iudiciarijs; quo illi uno adminiculo innituntur: confidunt enim se id, quod iure assequi

sequi posse non sentiunt, mora dilationibusq; consequuturos: utpote qui cum aduersario inopi, ac imbecillo, minimeq; contentioso rem gerunt: Demum ut eum, quibuscunque rebus honeste ac pro tua dignitate possis, ita tractes, tanquàm alterum me; efficiasq;, ut is intelligat & se a me, & me abs te amari; meamq; apud te commendationem tantum ponderis habuisse; quantum & ipse confidit, sibiq; iam pollicitus est, et meus in te amor postulat. Quod si feceris, spondeo tibi, in meq; recipio, ex ipsius gratissimis atque probissimis moribus, liberaliq; animo, de tuis in eum officijs maximam te uoluptatem, qui est fructus uberrimus, esse capturum. Erit id mihi præterea uehementissime gratum. Reliquum est, ut, assessores tuos uiros optimos plurima salute impertias meis uerbis. Vale. kalen. Martijs. MDV. Venetijs.

P. B. Guido Vbaldo Feretrio Vrbinatum Duci S. P. D.

QVANQVAM ea tua humanitas est, ea pietas, ea rerum fortunæq; uariorum euentorum experientia; ut non dubitem, quin in tuendis bonis uiris, propter inuidorum improbitatem aliqua affectis illustri iniuria, qui tuam opem, tuum auxilium implorant, satis per te ipse incitatus, inclinatusq; sis: Tamen cum Marcus Polionius, cui iustissima in causa, tuo patrocinio magnopere opus est, uir cum perhumanus & prudens, tum mihi ab illa celebri Quirini

Quirini mei Romanensi disputatione, quàm familiaris, ita sibi persuadeat; si tibi sese ipse commendauero, fore, ut ad illam tuam propensionem, quam dico, magnus in se tuendo cumulus uoluntatis accedat: petenti amico deesse nolui: ne uiderer uel benignitati tuæ, qua me dum hic esses, perhumaniter es complexus; uel meo erga te studio, obseruãtiæ, cultui, quibus te semper sum prosequutus, diffidere. Itaq; te breuiter, etiam atque etiam rogo; ut ipsius Marci causam, dignitatem, fortunas omneis sic tuẽdas suscipias, ut plane meas; existimesq; me abs te mihi ipsi petere, quod illi peto. Ab eius procuratoribus intelliges; quàm maligne, quàm improbe, quã impudenter fecerint; qui illum, qua in causa semel fuerat ipsis iudicantibus absolutus, in eadem nunc condemnarint: nõ solum non præsentem; erat enim tunc in Gallia Cisalpina domi suæ; nec se per procuratores defendentem; sed plane etiam non uocatum: quo me hercule uno nihil potest esse iniustius, nihil inusitatius, nihil a Romani fori dignitate magis alienum. Quæ cum ita se habeant; peto abs te; ut illi fautor adiutorq; sis; ut ea ipsa causa iterum in iudicium deferatur; eiq; integrum sit pro innocentia, pro dignitate, pro fortunis suis, pro capite ea omnia agere; quæ iure ac lege ijs, quibus crimen aliquod obiectum est, conceduntur. Qua in re non possum dicere, quàm multis nostris ciuibus, magnis ac bonis uiris, & obseruantissimis tui, qui ægerrime istam iudicij indignitatem perferunt, satisfeceris; uel

ris ; uel potius uniuersæ ciuitati : quæ quidem etiam litteras his de rebus ad legatum suum Romam publice misit . Quamobrem non agam tecum pluribus. Ex eo enim ; qui has tibi litteras reddidit ; omnia , quæ te scire opus est , facile intelliges . Sed ad illud , quod initio dixi , rediens ; scire te plane uolo ; quæcunque in Polionium contuleris , ea abs te omnia in me fuisse collata me existimaturum . Quàm bene autem officium tuum sis positurus , si illum innocentem subleuabis ; multa te docere poterunt : quæ malo re, quã uerbis , te cognoscere. Vale.

Non. Mart. MDV. Venetijs.

P. B. Iacobo Syncero Sanazaro S. P. D.

Et tu amabam antea plurimum : nam sæpe in tua scripta incidi cum uernacula , tum latina ; quibus in omnibus felicitatem illam ingenij tui ad poëtices facultatem sum uehementer admiratus: Et nũc quidem Egidius Monachus Viterbiensis , & Antonius Agnellus effecerunt ; ut nihil me uno sit in te amando , obseruando , colendo plane ardentius . Ex ipsorum enim oratione cognoui ; præter ea , quæ dixi , utriusque linguæ studia litterarum , delatumq; iampridẽ in illis tibi a Musis atq; ab Apolline principatum ; Quã sis etiam in ipso usu uitæ , cum humanitate , & suauitate ; tum hercle , omni uirtutum genere , atq; illa in primis uel probitate , uel morum animiq; , si latine satis possum dicere synceritate , quæ

quæ quidem uirtus tibi etiam agnomen dedit , politissimus . Itaq; hæc ad te uolui scribere primum , ut tibi notum facerem hunc ipsum animi mei sensum in te , ac uoluntatem : iaceremq; , tanquàm fundamenta beneuolentiæ ; futuræq; nostræ necessitudini, quasi quoddam uinculum adhiberem , amorem summũ erga te meum : In quo quidem pergratum mihi erit ; si me sic amandum susceperis, ut utare ; sic fueris usus, ut plane tuo . Deinde ut scires , me uidendi tui desiderio magnopere teneri : nam fruendi quidem nõ audeo dicere : qui neq; salutari te permiseris , cum nuper e Gallia rediens , ut audio , de itinere Venetias inuisisses . Quod si tua culpa effectum est , ut , cum fieri utriusq; commodo potuerit , ut te uiderem , me tamen latueris : dabo ipse operam , ut id aliquando fiat, etiam si nõ poterit sine magno incommodo meo. Interea tamen, etiam atq; etiam a te peto ; ut quoniã hoc tempore in secessu isto Neapolitano tuo, puto te otio mirifice abundare ; mittas aliquid ad nos de tuarum Musarum penu ; quo minus a nobis moleste uidendi tui desiderium perferatur . Quod ut libentius facias ; hoc te genere officij etiam prouocabo. Asolanos enim meos habebis cum his litteris . Qui quidem, quãquàm libri , amicorum meorum assiduis postulationibus , ac prope etiam impulsu , exire iam in uulgus, atq; haberi cœperint; ad te tamen ueniũt nõ minus , ut eos emendes , si qua tibi non probabuntur ; quàm si ; quod mallem, placuerint, ut probes . Vale. Idib. April. MDV. Venetijs.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD FOSSAM CLODIAM.

P. B. Petro Francisco Flaminio S. P. D.

DE suauissimis litteris tuis, quibus me istuc prætoris tui nomine in ius uocas, ualde mi Flamini te amo. Video enim te, quo mihi esse iocũdius nihil potest, nostri memoriam non abiecisse, præsertim in illa nuptiarũ festiuitate ac iocis: inter quos prope desipere, ac sui quemq; obliuisci, aiunt, nõ modo dulce esse, sed plane etiam decere. Verum heus tu quàm technam excogitasti? an tibi ego idoneus uideor, quem deludas? Ante prætorem uxoriũ contra nouam nuptam me dicturum causam putas? Aliã insistas uiam oportet, ut nos hinc auoces; ubi magni ciues sumus; ubi honestas legationes Senatum deposcimus candidati: neq; me ficus illæ uestræ luculentæ littorales sua dulcedine allexerint; ad quas me inuitas, quasq; tam cupide soles esse, ut committam, ut mihi aliquando posßis obijcere, me non tam pedibus, quàm palato duci. Sed tamen extra iocum: Cum primum Hispanienſis legationis comitia erunt confecta, quæ quidem iam in proximum quemq; Senatum reiecta sunt; ad uos me conferam cum Philomuso: modo me aliæ non impediant tricæ comitiorum. Nam Bembo patri meo uel Patauinam uel Cremonẽsem præturam deferri ualde cupio; quarum utrarumque comitia fient, ut quidem audio propediem. Interea gratias ago prætori tuo Clariß. uiro,

uiro, quemq; ego propter eius plurimas maximasq; uirtutes unice diligo; quod dici mihi diem iusserit abs te, potius apud centum Clodianas ficus; quàm apud nostrorũ Quadraginta uirum subsellia, uel ipsum etiã Decemuiratum. Vale, meq; mutuo dilige. tertio kalen. Sept. MDV. Venetijs.

P. B. Vberto Gambaræ S. P. D.

LITTERAE, quas te scribis dedisse ad me, mihi non sunt redditæ: eas si accepissem, tibi respõdissem: nemo est enim tam in scribendo impiger, quã ego. Quod si essem pigerrimus; tuæ tamen litteræ me excitauissent. Amo enim te: haud paulo plus, quàm tu tuos fratres. Itaque lætor tuis me litteris lacessitum ad scribendum. Sed uolo ne defatigere unis epistolis: scribasq; ad me etiam crebriusculè cũ de te aliquid, tum de parentibus tuis: atq; in primis de sorore tua suauissima lepidissimaq; uirgine Berẽnice amoribus & delitijs meis. Nam quas ad me dedisti litteras eæ nimis ieiunæ sunt. Vide quàm te urgeo. Vale. Id. Sept. MDV. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Nicolao Prendilaquæ S. P. D.

TARDITATEM in scribẽdo uel ad te, uel de te meam, tibi molestã esse gaudeo: uideo enim me amari abs te; cum uel meas litteras expetis, uel esse

in meis scriptis memoriam aliquam de te nostrã cupis. Itaq; tua ista expostulatione, quasi præteritæ a me nostræ necessitudinis, nihil mihi esse potuit iocũdius. Ego uero post discessum istinc meum reditionemq; domum in multis occupationibus ferè semper sum uersatus: ut scribendi ad te, nullis præsertim de rebus, mihi otium non fuerit. Quàm plane excusationem meam si recipis; dabo sane operam, ne me isto nomine accusare posthac possis. Sin aliter sentis; ne cum homine iniusto mihi controuersia sit, silẽtio me continebo. Sanutum nostrum adhuc nõ uidi: Itaque de scriptione illa Terentiana nihil est actum. Tu si membranas illi miseris; omnia, ut postulas, transigentur. Sed uelim si tibi incommodum non est, ut festines: habeo enim & eum librum, & alios aliquot in manibus; quos quidem hac hyeme deponere satis pacato animo non queo. Verumtamen faciã, ut iusseris. Cum ualetudine tua tibi nondum belle esse valde doleo: sed est ferendum. Augusto & amicis reliquis multam salutem. Vale.

kalen. Decemb. MDV. Venet.

P. B. Danti Tertio Aligero S. P. D.

Elegos tibi meos placuisse, plane gaudeo: quid enim mihi potest esse iocundius; quàm ei mea carmina probari, qui quidem sit in conscribendis carminibus summam ipse laudem consequutus? Sed uellem tãtisper, dum de meis scriptis iudicas, me non

non tam, ut facis, amares: uereor enim ne tanquã in libra lanx adiecto pondere; sic animi tui iudiciũ, amore addito, facile uergat in gratiam sublata ueritate. Sed de eo tu uideris: Ego sane interea falso fortasse, aliquo tamen gaudio certe fruar. De conducendo rhetore quod ais; gratulor reip. tuæ; quæ in eam curam incumbat, ut uestri iuuenes in optimarum artium studijs exerceãtur. Quod autem postulas, ut uobis adiumento sim; quo res commodius conficiatur; egerunt idem mecum Legati uestri tuo & reip. tuæ nomine clari et diligentes uiri; qui mihi tuas litteras reddiderunt: quibus perlectis statim ijs respondi cum magnam esse penuriam doctorum hominum; tum eorum multo maximam; qui quidem & abundarent bonarum artium disciplinis, & florerent optimis moribus, uitæq; illustri ac perspecta probitate; qualem esse illum oporteret; quem et ipsi peterent, & tu præclare in tuis litteris effinxisti. Quamobrem cum multa essemus inter nos ea de re colloquuti; sermonemq; de ijs omnibus, qui & docti & probi essent, habuissemus, in primisq; de Ioanne Franc.° Philomuso Pisaurensi; dixi legatis, mihi illius & uitam & eruditionem satis probari, tum & ætatem & dignitatem, quodq; faciebã plurimi, in formandis instituendisq; ad litterarum studia adolescentium animis usum & exercitationẽ. Sed nihil agerent temere; inuestigarentq; omnia diligẽter ante, quàm aliquid statuerent. Itaque sic ab illis tunc discessi; ut me pollicerer omnem meam cogitationem

gitationem in eo positurum; ut spem, quàm de meo iudicio concepissent, eam fide ac diligentia confirmarem. Quæ post eum diem acta sunt, sermonesq; singulos nostros; fuimus enim una sæpius; puto tibi illos perscripsisse: quamobrem non agam tecum pluribus. Summa est, ut intelligas me in eam sentẽtiam quotidie magis adduci; ut putem ex ijs, qui cõditione ista moueantur, qui quidẽ idonei sint, neminem esse cum Philomuso comparandum. Nam de Tribacho nescio quo illo Mutinensi, quem audio istic circumire singulos, uos uideritis. Ego quidem isto nomine doctum esse aliquem nesciebam usquàm gẽtium. Reliqua Legati uestri. Tu Vale, meq; mutuo dilige. XIIII kalen. Apr. MDVI. Venetijs.

P. B. Ioanni Franc.° Buranæ S. P. D.

PRAELECTIONES tuas, sic enim appellas, treis multo studio diligentiaq; conscriptas libentissime perlegi missas ab Alexãdro Physico mihi de mẽse Decembris. In ijs enim ea, quæ antea de ingenio ac doctrina tua perceperam, cognoui; quæ me quidem summopere delectarunt: magnamq; uoluptatem cepi, quod unum ex ijs libris mihi potissimum misisses; idq; epistola esses testatus ei libro adscripta, summa cum mea laude, ac dignitate. Nam quo tu quidem es in studijs litterarum præstantior; eo me apud omnes homines gratiosiorem futurum existimabam

mabam tua beneuolentia. Itaque maximas tibi gratias ago, cum quia mihi tantum tribuis, ut etiam tuas lucubrationes dices; tum quod me amas ignotum tibi hominem, quodq; ad ineundam constituendamq; nostram beneuolentiam accedis prior: quam etiam uideris feciisse plurimi; cum eam tam magno pretio sis mercatus. Quamobrem sic existimes uelim; amari te a me: & quoniam tu iam tua humanitate ac liberalitate, ut tibi multum deberemus effecisti, dabo ipse operam; ut, si mihi unquàm se facultas obtulerit ornandi tui, te intelligas non omnino ingratum hominem tibi deuinxisse, qui me ornaueris officio tuo. De imprimendis tuis libris quod scribis; puto tibi Alexandrum Physicum rescripsisse, quid egerimus: sic enim mihi pollicitus est se facturum: quæ etiam communicaui omnia fratri tuo. is ad te ea deferet. Quæ quidem quoniam in dies posse confici sperabamus quoquo modo; serius, quàm debebamus, tuis litteris respondimus. Dantem a magno illo tertium, de quo scribis, si saluere iusseris ex me; mihi gratum feceris; idq; ut facias, abs te peto. Vale.

Nono kalen. Maias. MDVI.

P. B. Alexandro Cribello S. P. D.

EGO uero de tuis ad me tam humaniter scriptis litteris ualde te amo; quibus me de tota nauigatione tua certiorem facis. Quanquàm uellem eam te

Universidad de Deusto
Biblioteca

uento secundiore confeciſſe. Id fuiſſet; ſi Aquilones noſtri, qui flare cœperant ſoluente te, a ſua conſuetudine non receſſiſſent. plures enim cõtinentes dies fere ſemper flant, quàm ulli alij uenti, præter Etesias: qui tamen ſuo tempore, atque eodem prope quotannis, leniter ſpirare conſueuerunt. Aduentum ad nos tuum Sabellici doctoris tui cauſa non eſt cur feſtines. is enim mortem obijt clarus me hercule uir, & plane bonus, neque tuo certe tempore. Sed ſi ueneris; nõ deerunt, a quibus bonas litteras queas diſcere. Itaque te expecto. Vaſculo illo fictili perantiquo, quod mihi dono miſiſti, ſum delectatus. Itaque te hortor; ut ſi quid eiuſmodi poſthac in manus tuas uenerit, mihi emas. Cæſarem Lupium Iureconſultum multa ſalute imperties meis uerbis. Ego illum ualde diligo ut & præceptorem tuum & doctum ac eruditũ hominem, & ſtudioſum mei. Vale. Octauo kalen. Maias. MDVI. Venetijs.

P. B. Cardinali ſanctæ crucis S. P. D.

ET ſi tuam amplitudinem ſemper colui plurimum: nam & ante hoc triennium te cognoui eo tẽpore, quo Vincentius Quirinus meus innumeris illis in omni fere diſciplinarũ genere propoſitis quæſtionibus, Romam diſputaturus acceſſerat; cum te quidem maximis difficillimisq; de rebus, magno ueſtri collegij conſeſſu, magna totius urbis corona diſſerentem, atque ab alijs diſceptata finientem, & ſententiam

ſententiam ferentem audirem: & poſtea anno ſuperiori; cum Bernardus Bembus pater meus unà cũ ſeptem collegis, a noſtra rep. Romam miſſus, apud Iul. Pont. maximum legati munere fungeretur; multa populariter accepi de tuis optimis grauiſſimisq; moribus, digna uere Chriſtiano principe, digna Cardinali, digna te: Tamen hijs proximis menſibus; ſiue ita caſus tulerit; ſiue quia ego diligẽtius hoc quidem tempore, quàm antea, quæ de te ferebantur, hauriebam; cum ab alijs plurimis optimisq; hominibus, tũ in primis a Nicolao Phryſio familiari tuo uiro peracuto ea de ingenio, de doctrina, de prudentia, de grauitate, de religione, de ſanctitate denique intellexi tua; ut nemo me uno iam ſit in te obſeruando, colendo, animiq; omni ſtudio, omni reuerentia proſequendo plane ardentior. Quam ad rem etiam illud accedit; quod exploratum habeo ab Alberto Pio Carpi Domino, uiro cum doctiſſimo, tum plane bono, & mihi antiqua neceſſitudine multisq; de cauſis coniunctiſſimo, ex ueſtro Cardinalium collegio, neminem amari, neminem magnifieri, neminem exiſtimari dignum Pontificatu illo maximo, & Petri clauibus æque, ac te: qui quidem certe cũ eſt homo reliquis in rebus mirus; tum acerrimum in iudicando ſenſum habet. Quanquã quidem poterã maxime ad te obſeruandum, ſuſpiciendumq; ob hoc unũ duci; quod nulla eſt urbs, nullum oppidum, nullus me hercules in tota Venetiæ ora, aut ĩ Ciſalpina Gallia uicus; in quo quidem fuerim ipſe; fui autem & quidem

quidem proxime in multis; ubi non inuenerim aliquos; qui te miris laudibus in cœlum ferrent; & tanquã Herculẽ ad sustinenda sydera, sic te ad rem illam publicam Romanam labentem iam, & fatiscẽtem subleuandã, cœlo nobis demissum dicerent. Quod cum ita se haberet, statuissemq; ipse nihil mihi esse debere antiquius ea cogitatione, in qua omnem meã curam, omnem industriam ponerem, ut te deinceps, quibuscunque possem officijs, colerem optimi uerißimiq; clientis: hoc mihi primum sumpsi, utinam non tam temere, quàm amanter, ut his litteris tibi notam atque testatam facerem hãc ipsam meam erga te cultus, & obseruantiæ uoluntatem, iam dudũ quidem susceptam, ut dixi, ac institutam; Sed ita nunc adauctam; ut interdum mirer tantam eius accessionem in homine potuisse fieri, tibi non plane familiari. Eóque feci libentius; quod uidebam, quo diutius tacuissem, eo fieri longius id tempus, quod ego maxime adesse cupiebam; cum me in aëre tuo reciperes; cumq; si tuæ amplitudini ulla mea cura, studium, diligentia, sedulitas, labor, cogitatio, animi deniq; mei, meæq; mentis in te colendum alacritas esse usui posset, me uterere. Cuius quidem mei uoti, cum me illud a spe deterreret, quod sciebam non deesse tibi uel qui te colerẽt, uel quibus ipse uterere: nam cum illis quidẽ non tota modo Italia, Germania, Galliæ, Hispaniæ refertæ repletæq; sunt; Sed etiam apud ultimas gentes, in alienißimis a nostro orbe regionibus, non unis regibus es charißimus: tum

tum autem multo plures ac maiores clientelas habes ipse summorum, in omni genere artium ac disciplinarum, hominum ex te pendentium, expectantiumq; tuos nutus, quàm tibi etiam necesse sit: Ita me confirmabam; quod ij, qui te laudabant, ita laudabant; ut inter tuas innumerabiles præstantißimasq; uirtutes unam ponerent humanitatem; in qua quidem mirabiliter excelleres; tum summa cũ grauitate tibi a natura datam, tum etiam cultam a te diligentißime, coniunctamq; cum suauißimis moribus, uitæq; dulci ac iocunda comitate. Quamobrem non committam; ut pudore meo, & tibi promouendæ, & mihi experiundæ tuæ humanitatis impediam occasionem. Itaque illam ipsam humanitatis, quam iam sæpius appello, ac suauitatis tuæ uim, atque magnitudinem oro obsecroq;, sic existimet, me quidem esse tui amplißimi clarißimiq; nominis tam obseruantem, quàm qui maxime, aut prope etiam quàm is, cui nihil supra: neque esse fere quemquàm ex tuis intimis familiaribus, cui omnia minima, maxima, imperare magis fidenter posßis, quàm uni mihi: Quod quoniam ne te lateret, puto me his litteris effecisse; spondeo tibi me aliquãdo etiam, ut omnes homines idem intelligant, studioßißime curatum: Atque utinam mihi contingat ea, quæ nunc quidem, ut se res habet, de te Cardinali cogito; breui de eodem Pont. max.° liceat, ut spero, cogitare: quem ego diem si uidero; omnia me consequutum putabo. Vale Princeps in Christiana rep. omnium doctißime

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctißime atque religioſißime. Nonis Iun. MDVI. Venetijs.

P. B. Cardinali Sanctæ Crucis S. P. D.

CVM primum mihi renuntiatum eſt id, quod maxime intelligere cupiebam; te ex illa tua laboriosa legatione Germanica, Romam multa cum laude, atque gloria, ſaluum ſoſpitemq; redijſſe: cum meum officiū eſſe duxi, ut tibi gratularer: qui quaſi ex tempeſtate in portum, ita ex magnis laboribus & longo itinerū errore incolumis redieris ad tuos: tum mihi ſtatui gaudendum, quod te, quo ego uno patrono optimo, atque humaniſſimo utor; non iam inter ultimas, efferasq; gentes uerſari, ſed apud Iulium Pont. max. in ueſtro Cardinalium Collegio eſſe Romæ: hoc eſt in orbis terrarum theatro maximo, atque pulcherrimo audierim. Itaque hæc ad te ſcripſi; ut ſcires me, & tui memoriam abſentis diligētiſſime ſemper coluiſſe; & nunc reuerſi amplitudine atque gloria uehementer lætari. Quod ſi mihi per negotia licebit; præſens te in urbe propediem ſalutabo. Vale. XVII kalen. Febr. MDVIII. Vrbino.

P. B. Paulo de Canali S. P. D.

SVMMA moleſtia me affecerunt litteræ tuæ: quibus, mortem obijſſe Maurum ſacerdotem tuum, me certiorem facis. Sed quid agas? an neſciebas ipſum ea lege natum; ut eſſet, qui omnibus horis poſſet mori? Te iſta non ferre fortiter, eo turpius tibi erit; quo te magis philoſophia iam erudiuit. Scribam longius, cum ero aliquid nactus otij: nunc impedior maximis curis. Tuum negotium mihi curæ erit: faciamq; ut poſtulas. Vale. XXVI Sept. MDVI. Vrbino.

P. B. Ioanni Gozadino, ſummi Pontificis a libellis dandis S. P. D.

BELLVM Bononienſe ita, ut uolebatis, confectum eſſe, pro tuis in me liberalibus officijs, meaq; in te ſingulari obſeruantia, uehementer gaudeo, cū propterea, quod eos homines, qui te ſummis iniurijs affecerant, uictos ac proſtigatos uides: tum, quia maxime ad tuam dignitatē pertinere arbitror, heri tui ſummi Pontificis, & gloriam, & imperiū augeri. Qui quidem, quoniam ijs cogitationibus, quarum tu particeps fuiſti, magnas opes, maximamq; laudem eſt conſequutus; nō committet, quin te quoq; earum rerum participem faciat; præſertim cum nullus honorum, aut amplitudinis cumulus, tantus futurus ſit; ut non is, tuæ doctrinæ, tuæ probitati, tuis plurimis, præclariſſimiſq; uirtutibus plane debitus fuiſſe uideatur. Itaq;, de hac Romani Pontificis uictoria, tecum dupliciter lætor. Nam & ea quæ acciderunt, tibi magnæ uoluptati eſſe certo ſcio; & quæ euentura ſunt, maximo tui nominis

minis & familiæ ornamento ac splendori uideo fore. Quæ quidem omnia tam mihi esse debent iocunda; quã quæ iocundissima. Tu enim, cum te proximis diebus, mea tibi negotia commendaturus, apud Forum Liuium salutauissem; ita me humaniter complexus es, ignotum tibi hominem; ita in tuam fidem amice honorificeq; suscepisti, ope etiam, diligentiaq; iuuisti tua; ut nisi & te maximum, atq; amplissimum fieri cupiam, & factum magnopere gaudeam; uerendum mihi sit, ne non satis dignus tuis officijs fuisse uidear, tuaq; beneuolentia. Maxime autem me delectat; quod hoc meum initium colendi tui, lætæ hilaresq; tuæ res statim sunt subsequutæ. Spero enim nihil mihi ex te non iocundum futurum; ad quem colendum, tanta cum uoluptate, tamq; feliciter accesserim. Helisabetta Vrbini Dux & Aemilia Pia, optimæ, lectissimæq; fœminæ, atq; in primis amãtissimæ tui; apud quas eram, cum hæc scriberem, ijsdẽ tuis de rebus euentisq; prosperrimis tibi gratulantur maiorem in modum. Vale: meq; esse in ære tuo existima, quasi numum si non magni pretij, at certe materiæ probæ. Sexto Id. Nouembr. MDVI. Vrbino.

P. B. Ioanni Baptistæ Pio S. P. D.

Litteras tuas kalen. Septembrib. scriptas ad octauum Idus Decembris accepi: in quibus erat exemplum earum litterarum; quas ad me dederas

multo antea, neq; mihi redditæ fuerant. Ita fit; ut mihi tuæ litteræ uel omnino nunquam reddantur, uel plane sero: quod est quidem eorum negligentiæ tribuendum; qui a te accipiunt. Nam mei nihil prætermittunt; ut ad me cum tuto, tum celeriter dent: si quid habent litterarum. Itaque uidebis posthac, si me amas, cum erit aliquid dandum, cui des: impediri enim uoluptatem meam, quam ex tuis litteris capio, ferre æquo animo nõ possum. Sed hæc hactenus. Versiculi super myrto tui me delectarunt. Sunt autem in illam ipsam sententiam; quam tibi dixeram me, de Herone sumptam in illum meum librum conieciisse, quem ad Herculem Strotiũ conscribo. Quod ais cupere te scriptis meis inseri nomen tuum; est mihi quidem gratum; qui tuis scriptis immortalitatem alijs afferas, ipsum tibi locum in meis quærere. Sed te uideo Ciceronem imitari; qui, ea facundia cum esset, qua nemo; Luceium tamen rogat, ut de se scribat. Maxime autem uellem tantum adesse mihi facultatis, ut abs te rogandus essem; quantum afuit Luceio, ut cum Cicero rogarit. Sed de eo tu uideris; cuius fabula agitur. Mihi quidem curæ erit; ne quid ipse a me frustra petijsse uideare. Aloisio Georgio Prætori uestro, uiro cum docto, tum plane bono; quem auctum filiolo audio; mihi gratissimum feceris, si meis uerbis salutem dixeris, eriscq; gratulatus. Vale. Sexto Id. Decemb. MDVI. Ex Vrbinatium finibus apud Metaurum.

P.B. Iulio

Universidad de Deusto
Biblioteca

P. B. Iulio Tomarotio S. P. D.

MITTO ad te eos meos uersiculos; quos ad urbem cum essem, abs teq; tuos illos politißimos elegos accepissem, tibi receperam me missurũ. Quod quoniam aliquanto serius fit, quàm tibi sum pollicitus; habebis tu quidem eos, non solum cum usura, sed etiam cum anatocismo. Nos hic cum Iuliano, Castilione, Cæsare amantißimis tui; quibus quidem nihil est humanius, nihil comius: dum Romam repetendi, uosq; inuisendi tempus idoneum fieret, libentißime commorabamur: non sine creberrima recordatione, cum Phedræ & Portiorum, et Magdalenæ, maximeq; Sadoleti; cuius quidem Curtius ualde est hic in hominum oculis; tum in primis tui. Beroaldus, cum itineris incommoda, & anni æstum nobis leuiorem feciſſet sua comitate, triduum nobiscum commoratus; recta Bononiam abijt. Terpãder ab hilaritate sua non discedit: nisi quod in Petrarchæ Poëmata mirabiliter incubuit. Qua in re præter quod sæpe me consulit; etiam adiutore utitur Cola meo, sic tamen; ut illi iam prope non concedat. Quid? quæris. Nihil sibi amplius esse uult cũ Romanis scriptoribus. Hetrusce posthac & loqui et scribere cogitat: sibiq; pollicitus est, si eo neruos intenderit suos, magnum se poëtam illorum lingua breui futurum. Quoniam ex pollicis offenstone laborabam, hæ scriptæ litteræ non erant mea manu. Vale:

Vale: meq; mutuo dilige. Quarto kalen. Sept. MDVII. Vrbino.

P. B. Ioanni Baduario, Legatum Romæ agenti. S. P. D.

ARIMINENSEM Prætura tibi proximis suffragijs, magno ciuitatis consensu fuisse delatam, ipsi, an reip. gratuler; nescio. Quãquam enim hac significatione comitiorum uoluntatis, nihil possit esse optabilius, bono præsertim uiro, gloriæq; splendorem, qua suorum ciuium iudicio proficiscitur, recte æstimanti, & amanti suos: ea tamen tua uirtus est, ea prudentia, uitæq; ratio; ut quotiens aliquod munus in te confert nostra ciuitas; confert autem iã fere semper, cum potest; sibi ipsa magis, quàm tibi prope consuluisse uideatur. Sed faciam utrumq;. Nam cum tibi ex animo, uereq; gratulor: utq; uoluptati, dignitatiq; is tibi magistratus sit, uehementer opto: tum reip. lætor; quàm quidem plane confido magnum ex tua prudentia in illo obeundo fructum & uoluptatem esse capturam. Mihi uero; qui profecto quanta te obseruantia usque a puero coluerim, ipse optime scis; hæ tuæ honorum acceßiones tam iocundæ sunt, tam gratæ; quàm cuiuis tuorum: Cui etiam illud gratißimum; quod ea de causa celerius te, quàm putaram, uidebo. Comiti Purlilianum, Scribæq; tuo Paulo si multam salutem dixeris meis uerbis; mihi pergratum feceris. Vale.

Nono kalen. Ian. MDVII. Vrbino.

P. B. Petro Flaminio S. P. D.

IOCVNDISSIMAE mihi tuæ litteræ fuerunt; quibus me longo interuallo, quasi ueterem hospitem inuisis. Itaq; ualde te amo; quod mei memoriam, biennium iam absentis, retinueris. Nam quod initam nuper a me institutamq; rationem uitæ laudas; meq; semitam ingressum, procul ab illa nostra forensi, comitiorumq; ambitione positam, gratularis; est id mihi uehementissime gratum. Cum enim meum factum omnibus hominibus probari semper cupio: tum ijs maxime persuasum esse uolo recte facere me; qui sunt ipsi maxime laudandi; quiq; nullam uitæ suæ partem, nisi & optimo consilio susceperunt; & fortiter, constanterq; administrauerunt. Quorum omnium uel princeps ipse, mea quidem sententia, semper fuisti. Neque enim doctrina te solum modo, & scriptorum optimorum lectione, sed etiam moribus, & uitæ sanctitate philosophum nobis præstitisti, ex illa Socratis ueteri atque Platonica disciplina. Cæteri qua ratione uiuendi sibi formam, atque legem statuant; non intelligo. Puto tamen omnes homines, quod optimum ducunt esse, id amplecti & cõsequi cupere, quãtum queunt. Ego sane; quam meis moribus, animoq; meo ingenitis a natura uoluptatibus, quas ex doctrinæ studijs capio, aptissimam existimaui conditionem uitæ esse; eam sequor. Qua in re

in re scio equidem mihi neque uituperatores unquã, neque laudatores defuturos. Quas enim quisque artes atque studia coluit maxime; ea laudat: damnat autem improbatq; facillime; quæ neglexit; quo recte ipse sensisse uideatur. Sed si plures bonos uiros nostrum consilium delectabit, quàm offendet; feremus æquo animo, esse non nullos; quibus sua uitæ ratio, quàm nostra magis probetur. Quod me de tuis item studijs certiorem facis; gaudeo. quod autem te ais cupere his in locis aliquando atque patrio in solo nobiscum uiuere; tantum tibi respõdere possum; id iam nihil me minus cupere, quàm tu cupias. Quod si Guidus Vbaldus Dux uiueret; efficerẽ profecto, ut esse hic optima conditione, quàm diu uelles, tibi liceret. Nunc hic dies aliam uitam, alios mores postulat. Verũtamen quoniam ijs de rebus te scribis litteras ad Odaxium dedisse; cum is Patauio redierit, rem cum illo communicabimus; tibiq; certi aliquid perscribemus. Vale. XVI kalen. Decembr. apud Metaurenses.

BONONIAM.

P. B. Federico Fregosio, Archiep. Salern. S. P. D.

AD XIIII kalen. Ianuarias Vrbinum uenimus integro, sed plane fesso comitatu; cum usi essemus cœlo interdum bene pluuio, ac nũquàm non lutosissima uia. Suscepti sane frigide fuimus. Parum lætitiæ in ædibus, parũ hilaritatis. Vrbis etiã prope

idē, qui semper uultus. Noster autē Fortunatulus omnino ψυχρότατος. Sed est spes posse illū caleſcere, ſi ad ignē acceſſerit, quē illi noſtræ Promethides de ſole furatæ, attulerunt. Nā, ut nunc quidē ſe res habet, adhuc flammam e longinquo ſpeculatur. Octauiano fratri tuo præter quartanam omnia recte, & eam quidem non permoleſtam. Itaq; Romam cogita ante kalen. Ian. Bibienam hodie aut ad ſummum cras expectabamus. Anni mihi dies ſinguli fiunt, dum illum uideam; dum eius hominis ſuauiſſimis congreſſibus, amantiſſimis ſermonibus, ſalibus, iocis, uultu, amore deniq; totos dies, magnam etiam noctiū partē fruar. Mihi quidem ægre eſt, quod te ſocium eius meæ uoluptatis non habebo; cui omnino nihil deeſſet, tu ſi adeſſes. Sed homo mirus iſthic eſſe mauis, ubi te homines magno cum imperio eſſe uident; quàm hic, ubi tu alios uideres rerum omnium dominos, itaque etiam tuarum. Paleotto multam ſalutem: in quo amando neque tibi, neque ulli omnino concedo, cum optimarum artium magnæq; doctrinæ uiro, tum cāoris, fidei, ſuauitatis miræ. Ei etiam uelim referas, de primis decennalibus quod petebat, ludos fuiſſe ita dictos propterea, quod decimo quoque anno fierent: quemadmodum ſæculares, qui confecto ſæculo celebrabantur. ij cum primum inſtituti ſint, primi Decēnales uocati in illius Imperatoris titulos, qui eos inſtituit, acceſſerunt, re, nummis æreis inſcripta. Eos celebraſſe alterum ex Gallienis Pollio auctor eſt; qui tamen non Decennales eos appellat,

Sed Decennia, quàm appoſite, ipſe uiderit: mihi certe non probatur. Nam etiā Quinquennales apud Tranquillum, ij ludi dicti, quos ad Actium Auguſtus inſtituit. Non enim ita dicimus Decennia, ut Floralia, Cerealia, Rubigalia. quod Decennia proprium uocabulum eſt alterius rei: Floralia uero & Rubigalia nullius, præter ludorum. Sed in Pollione multa inepte. Itaque redeo ad Camillū: cui etiā dicito, Blanchinum noſtrum ſaluere iubeat meis uerbis, hominem ſane perelegantem, & quem ego plus diligo; quàm quod una cōgreſſione poſſe confici exiſtimauiſſem. Orationem meam græce ſcriptam & quidem manu mea habebis cum his litteris. Vale. x kalen. Ian. MDIX. Vrbino.

P. B. Federico Fregoſio, Archiepiſcopo Salern. S. P. D.

PVTO te exiſtimare iocundiſſimas mihi fuiſſe tuas litteras, tam belle, támque amanter ſcriptas. Hui tam cito magnus epiſtolarum ſcriptor es factus, magnus etiam orator. Efficis enim in ijs litteris, ut ualde mihi ipſe diſpliceam, quod Bononia mane diſcedens, in illa tui atque noſtri comitatus digreſſione, te non ſum colloquutus: cum tamen totam noctem una fuiſſemus, uno in cubiculo, atque etiā uno in lectulo; neq; aliquid uideretur eſſe reliquum, quo de ſermo habendus eſſet. Cum autem meum librum de Vrbini Ducibus laudas; perficis ſane, ut quas mi-

bi non adesse plane sentio partes egregij scriptoris, ijs abundare me tamen putem. Itaque falso gaudio, tãquàm uero fruor: qua in re cum resipisco, bis peccare mihi uideor; & quod te decipi atque labi amore non uideo; & quod me ipse decipio, tibiq; habeo fidem. Sed profecto, quoquo modo se res habet, magnopere lætor te in hoc scribendi genere tantum, tãquè breui profecisse: tum id gaudeo, me abs te esse prouocatum. Leonoram nouam nuptam Vrbini Ducem salutaui tuis uerbis. Multus de te sermo inter nos fuit magna cum tua laude; cum mihi illa etiam tuas ad se litteras ostendisset. Credas hoc mihi uelim: uenustiorem, festiuiorem, suauiorem puellam nunquàm sum colloquutus: quæ cũ ingenio est amabili; tum mehercule prudẽtiæ notam, omnibus in rebus præ se fert in ea ætatula, uix credendam. Quid? quæris. eius omnia mirabiliter me delectant; neque me solum, sed plane omnes, & præcipue, quod maxime optabamus, eius uirum. Itaque, quod ad te scripseram, frigere hic omnia; ita sane tum per illos dies fuit. Sed postea quàm cum illa tandem puer eius cõsuetudine moribusq; delinitus concubuit; nihil illo amantius, nihil ardentius. Nam illa nocte nuptiali, quæ nox ante diem octauum halen. Ianuarias fuit, quàm in eius complexu primam confecit, ita exultauit gaudio; ut cum mane ad eos mater accederet, ipse e lecto occureret prope sine ueste, matremq; cõplexus deoscularetur pene lætitia desipiens. Neque reliqui deinceps dies minus hilaritatis habuerunt. Ipse etiam

se etiam se Dux beatiorem in dies, fortunatioremq; nuncupat; qui quidem hanc puellam coniugem habeat. Sed hæc atque alia ex tuis, qui cum his ad te litteris ueniunt, melius intelliges. Tullianos codices, quos tibi recepi me missurum, cui darem si habuissem; antea dedissem. Heri, cum tuos haberem, quos quidem primum scirem ad te uenturos & perferre posse; eis dedi. Quam ob rem uelim ne me accuses, si minus celeriter tibi reddẽtur, quàm tua expectatio fuit. De Romana profectione nihil possim tibi certi scribere quo tempore: puto tamen, ut cõiectura assequor, propediem. Illud est plane firmũ nos profecturos. Vbi, si per Pontificem licebit, tam diu morabimur; dũ nos inde æstatis calor extrudat: Sin is tam longam moram non perferet; quo minus Romæ mensem Martium conficiamus, iam se Dux pollicitus est nihil impediturũ. Camilli Hexametros adhuc frustra expectamus, & ut uereor, expectabimus. Ei tu, si me amas, hac de re auriculam uellito, hominemq; admoneto. Vale. halen. Ian. MDX. Vrbino.

P. B. Federico, Arch. Salern. S. P. D.

GAVDEO te in plurimis maximisq; occupationibus, & rerum cum publicarum, tum domesticarum grauissimis perturbationibus implicitum; studiorum tamen communium, et litterarum nostrarum curam non abiecisse. Valde enim mihi persuadeo; qui

deo; qui difficillimo, ac turbulentißimo tempore ſcriptites omnino aliquid ac commentere; fore, ut nunquàm quidem abs te, tuus hic & prudenter ſuſceptus, & iam, ut uideo, præclare confirmatus ſcribendi labor intermittatur: Quæ res quanta tibi in poſterum ornamenta, quot uoluptates ſit paritura; ipſe per te; ſi ad ea, quæ multi his ſtudijs conſequuti ſunt, animum adhibebis; facile perſpicies. Nunc uenio ad tuas litteras. Quibus in litteris, quod te als integro ac forti animo eſſe in hac euerſione rerum tuarum; id me ſummopere delectauit. Quãquàm quidem nollem te iſto uerbo uti. quam enim tu rerum tuarum euerſionem appelles, non uideo, incolumi Octauiano fratre tuo: qui etiam parũ abfuit; quin res atque fortunas omneis euerteret inimicorum ueſtrorum. Itaque cupio te, cum conſtanti animo ſis, etiam orationem afferre non imbecillam, Sexcenta ſunt; quæ te in eam ſpẽ adducere poſſunt, ut cogites, ea ipſa, quæ quidem nunc aliter ac cupiebamus eeciderunt, breui reſumptura eſſe ſuas uires: & firmiori quàm antea gradu, quo progredi cœperant, peruentura. Sed nolo ea commemorare; ne præripere tibi uidear parteis prudentiæ tuæ. De diſceſſu tuo quod ſcribis; doleo impediri te. Puto tamẽ te id ipſum multo antea præuidiſſe; itaque animo etiam occaluiſſe ad eam fortunæ iniuriã quã leuißime perferendam. Quod moleſte fers me ad te cum reliquo comitatu non ueniſſe; agnoſco amorem erga me tuum: qui cum tibi charißimos eoſdemque tui

tui amãtißimos uno tempore permultos tecum præter ſpem habueris; quorum omnium optatißimis cõgreßibus, ſuauißimisque ſermonibus fruerere; me tamen etiam adeſſe concupiuiſti. Quod ſi tibi accidit; quem tu debes exiſtimare meũ illum dolorem fuiſſe; qui uobis omnibus caruerim tam diu? Sed hæc aliquando ſarcientur. Erant cum tuis litteris Sacerdotis Lauræ litteræ ad me; cui ſtatim reſcripſi. Heliſabetta Dux cum lectica iter lentißime feciſſet propter febrim; heri Vrbinum uenit peruesperi: poſteaq; ei meliuſcule fuit. Itaque ſpes eſt ipſam breui conualituram. Vale. v Id. Aug. MDX. Vrbino.

P. B. Federico, Arch. Salern. S. P. D.

CVM hæc ad te ſcriberem; præter onerarias naues, quas quidem milites noſtri conſcendebant; nullæ omnino apparuerãt, quibus uti poſſem ad proficiſcendũ. Itaq; loco plane incommodo detinemur, littus & mare proſpectantes. quã ſane rem ſi præuidere omnino potuiſſem; & Octauianum fratrem tuum iſthic expectauiſſem; quem quidem plurimis maximisq; periculis elapſum, domum redeuntem uidere, atque amplecti magnopere cupiebam; & meo in lectulo has ipſas noctes cõfeciſſem: quas ut inſomnes ducerem, & importuni culices, & aßidui calonum & lixarum clamores effecerunt. Nunc, quoniam nihil horum futurum putaui; pœnas perſoluo:

non

non quidem desidiæ atque inertiæ, ut nostri milites; Sed mehercule diligentiæ ac celeritatis. Itaque illud rectius σπεῦδε βραδέως, cuius sentẽtiæ, quoniã in profectione nostra domũ nihil meminimus; cũ mihi erit redeundum, ea me spero plane usurum. Sed heus tu, quid mulieres uestræ, quid Dux; quàm uos reliqui proceres rem agitis? Quid mea Hippolyte; hæretne illa in Secundianis, an in Triultianis plagis? O me illepidum & plane insipientem; qui meos amores bellicosis hominibus, prædæ ac rapinæ relinquẽs, in littore atque arena conchis ipsis ignauior, & stupidior sedeo. Ei tu tamen uelim multam salutem. Vale. x kalen. Iul. MDXI. De Cesenatico portu.

P. B. Federico Fregoso, Arch. Salern. S. P. D.

VERSICVLOS meos; quos quidem dum huc uenio, in itinere composui, ut uia, dum tecum quasi loquerer, minus molestè conficeretur; mitto ad te. eos tu, qui otio abundas; & Castalio, quem quidem existimo, bello castris amissis excedentem, ad nostras litterulas et Musarum studia reuersurum; uel abstergite; puluerulenti enim sunt; uel concerpite. Naues longæ hoc in loco, quas conscẽdam, adhuc quidem nullæ sunt: aiunt tamẽ singulis horis afuturas. eas mihi statutum est expectare. Ducibus ambabus, & Aemiliæ meis uerbis multam salutem, & lepidissimæ Margaritæ, & multorum amantiũ Hippolytæ,

Hippolitæ, & Alexandro Triultio riuali meo. Vale. XI kalen. Iul. MDXI. De Cesenatico portu.

AD LYGDAMVM.

Heu diuersa tuis quàm sunt mea Lygdame fata:
Vt nos non uno uersat in orbe DEVS.
Tu, quod amas, crebro inuisis; longumq; tuendo
Aegrum animũ, atq; auidos pascis amore oculos:
Et lateri admissus iocundos aure susurros,
Pendulus & fragrantem excipis ore animam:
Summa uel auratæ suspendis basia mitræ;
Dum loqueris uacuam blandus ad auriculam:
Leuibus aut raptum digitis, teretiue lacerto
Molle decus domina non renuente geris:
Et trahis a prima serus conuiuia nocte;
Dum sol frenatos ad iuga poscat æquos.
At mihi longinquæ gentesq; urbesq; petuntur,
Vt toto a domina separer orbe mea:
Et modo nimbosas mannis transmittimur alpes,
Saxaq; uix ipsis exuperanda feris:
Nec cæci nemorum tractus suspectaq; lustra,
Nec tardant nostras flumina adaucta uias:
Interdum audaci uastum trabe currimus æquor;
Velaq; nostra ijdem uenti animamq; ferunt.
Qua tamen in terra est mea lux, conuertor ad illam;
Et frustra Eurydices nomen in ore meo est:
Atq; ita coniunctorum animis & amore duorum
Alteri adest semper quod cupit; alteri abest.

PETRI

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM.

LIBER QVINTVS.

P. B. Dominico Contareno, Patriarchæ Veneto S. P. D.

VELLEM profecto & uehementer cuperem; ut, quoniam in ea, quam Bernardus Bembus pater meus tecum habet, magna & perueteri familiaritate, atque cõsuetudine, & mea summa erga te multorum annorum obseruantia, tamen adhuc nullas ad te litteras dedi; scribendi quidem initium lætiori a re atq; causa mihi facere licuisset: quàm id est, quod me, ut ad te scriberem, impulit. Sed si ita casus tulit, ut qua de re uerba fieri mihi semper molestissimũ fuit, tibi fore pro tuo erga nos amore, atque beneuolentia existimo; ipse in eo nunc quàm maxime auxiliũ implorarem tuum; feram animo æquiore, propterea, quod negotium est eiusmodi; ut neque ego iustiorem causam habere possim supplicandi tibi, neque tu concedendi mihi. Peto enim abs te, ut Antoniæ Marcellæ sorori meæ, fœminæ innocentissimæ, Marcelli eius mariti meretricio amore animus turpiter abalie-

ter abalienatus per te restituatur. Nam quoniam apud illum adhuc, neque bonorũ hominum, & grauissimorum auctoritas, qui illum monere non desiterunt; neque cum nostræ cæterorum, tum Bembi patris mei expostulationes iustissimæ, preces etiam prope quotidianæ, dolor ipse noster, lachrymæ, pietas, pudor, nihil ualuerunt; tu nobis unus reliquus es, ad quem confugeremus. Præes enim religionibus sacrisq; nostris. Itaque coniugiorum leges tibi conseruandæ in primis sunt: Semper enim habitæ sunt sanctissimæ. Quas quidem leges, quia temere non solum negligit, sed plane etiam proterit, conculcatq; sororis meæ uir, omnium hominum impudentissimus Marcellus; cum per te debes ipse non ferre eam indignitatem; tum, quoniam eo perducta res est, ut nisi abs te aliquid nobis adiumenti proficiscitur, nihil sit plane reliquum spei; curãdum tibi certe est; ne soror mea, ne pater, ne mater, ne uniuersa nostra familia, cum a te uno, quasi a sacra ancora huius nostræ tempestatis frustra perfugium petierimus; ab illius impura audacia, tanquàm ab infami scopulo naufragium passi, secure tandem, ac plane libere irrideamur. Nam ut adhuc se res habet; quãquàm parui is quidem facere DEVM atque homines uidetur; te tamen, ac tuum iudicium uereatur, cessisse sibi reliqua omnia existimans. Quod si te etiam peruicerit; conclamatum negotium erit: nos ille atque se perdat necesse est. Nolo tibi commemorare quot, aut quantas indignitates Antonia soror, uniuersum

uniuersum biennium pertulerit; dum prudens atque optima mulier, humanitate, pudore, continentia, patientia, labore etiam summo suo, quodq; in huiusmodi rebus solet esse difficillimum, taciturnitate, uiri improbitatem, perditissimosq; mores placare ac flectere in melius cupit. Pudet me scribere, quæ cõuitia, quas offensas, quantam, & quàm inauditam arrogantiam in nos singulos a Marcello profectam obliuisci, quàm ulcisci maluerimus, sperantes fore; ut uel rei familiaris suæ, uel dignitatis iactura; quarum utrarũque ab illo magna diminutio facta iam est; uel ipsa etiam die, ætate iam deferuescente admonitus, uel satietate peccati sæpe, ut fit, suborientе, ipse se tandem respiceret, atque expergisceretur; deq; nostra facilitate atque indulgentia magis etiam nos amaret. Audio autem Bembum patrem meum causam ad te detulisse; teq; rei atrocitate permotũ, iudicium facere statuisse pro tua pietate; idq; iam cœptum esse agi. Quod si te ille omnia edocuit; nihil eget res mea commemoratione: Sin te aliqua celatũ esse uoluit; uerecundia puto ipsum id feciſſe, molestе ferentem palam fieri, unicam se filiam suam, tã impuro homini nuptui tradere uoluisse. Quamobrẽ non permittam, ut patris mei consilium reprehendere uidear; si quæcũque possum ulcera, nostris animis ab illa labe impressa, inusta{que} retexero. Satis hercle illum nobis etiam tacentibus ea condemnant; quæ uel ipse a se facta esse non pernegat, uel Marcellorum omnium, propinquorumq; eius cæterorum

sermonibus

sermonibus prædicantur. Neque tamen eo nunc ad te scribo; quod tam piam, tam iustam causam, tam apertam, tam per se explicatam egere existimem patrocinio meo, apud te præsertim; cui quidem pro tua integritate, sanctitate, prudentia, nec monitore opus est, ad ea quæ recta sunt aggredienda: nec hortatore ad conficiẽda. Sed quoniã Antonia sorore mea, nihil mihi prope in uita charius a Dijs immortalibus relictũ est, nihil iocũdius, non possum facere, etiam si minus necesse est, quin te rogẽ atq; orẽ, te ut uindicẽ præbeas eius iniuriarũ: mulierẽq; plane probã, subleues iacentẽ, delusamq; indignissimis modis. Qua in re uidẽdũ tibi imprimis est, ne Marcello tibi aliquid recipiẽti credas, etiã si arã tenens iurauerit. Est enim omniũ hoĩum cũ exblãdiri et polliceri paratissimus; tum certe multo etiã perfidissimus. Nihil illo mitius uidetur, nihil blandius, nihil etiam sanctius; dum a te, quæ uult, impetret: impetrata re neq; te, neq; fidem suam, neq; piũ quicquã aut fas omnino, neq; DEOS ullos nouit. Instes, urgeas hominẽ, cõcludas, nihil ei des, nihil remittas necesse est; dũ uniuersum negotiũ conficias: quod ni feceris, iã tibi hoc prædico, tuis e manibus elabetur; teq; ac tuũ iudicium eluserit: Tũ ad peccatum redibit pronior; deq; nobis, quasi de uictis hostibus, multo intolerantissimus triumphabit. Quod quoniam ferendum non erit; dabit ille mediusfidius suorum scelerum pœnas alia uia. Itaq; redeo ad id, quod antea dixeram; nos atq; se Marcellus plane perdat necesse erit; nisi tu negotium pro tua dignitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnitate confeceris. Quamobrem nõ sua minus interest, quàm nostra, nihil abs te se impetrare; sed modis omnibus compelli, & cogi disidium cum illa peste facere. Quod ad te attinet; profecto quia nobis neque maius, neque gratius, neque optabilius accidere quicquàm potest; quàm si dederis operam ut hæc ita, ut uolumus, æquúmque est, conficiantur; quantum tibi singuli debebimus, ipse facile iudicabis. De Marcello etiam spero fore; ut cum se ille meretricia consuetudine, plena infamiæ, plena calamitatis, liberatũ per te, solutumq;, sedato animo atq; pacato cognorit, tibi gratias maximas agat; quod illum belluarum more sine pudore, sine lege, sine ullo officio degentem, ad hominum uitam, rationemq; traduxeris. Vale.

Non. Iul. MDX. Vrbino.

P. B. *Sigismondo Fulginati* S. P. D.

LIBRVM; quem de Guido Vbaldo Vrbini Duce, deq; Elisabetta eius uxore nuper a me confectum, ad te his cum litteris attulit Iacobus Sadoletus meus; peto abs te, ut diligenter perlegas: quæcunque tibi, quacunque de causa non probabuntur; uel deleas ipse, uel corrigas. Nolo exeat, in lucemq; prodeat; nisi tu eum prius expenderis, adhibuerisq; ei limam iudicij tui. Quẽ te laborem susceperе propterea erit æquissimũ; quod primas, potioresq; parteis eo in libro sustines. Id autem eo feci; cũ ut tua

grauitas, atque persona scriptis afferret nostris auctoritatem; tum uel maxime, ut omnibus hominibus testatum facerẽ, quantũ tibi et doctrinæ tuæ tribuã, quantumq; te amẽ. Ipsum autẽ librum libẽtissime Iulio Pont. max.° hero tuo dicauissem: quid enim illi non debeam; cuius ea nuper in me liberalitas extitit, ut propterea meis studijs otium honestissimum comparatum putem, si ea hoc in libro tractarentur; quæ quidem eius uiri amplitudinem & maiestatem possent sustinere? Itaq; quoniam mihi leuior sane atq; iciunior, omnis horum sermonum ratio uisa est, quam cui tantũ oneris imponatur; dabo operã, ut illi quasi frugem aliquam aliquãdo afferam meorum studiorum, si non optimam, at certe minus inanem. Vale. VII kalen. Decem. MDX. Apud Metaurenses.

P. B. *Sigismondo Fulginati* S. P. D.

AVRELIVS Superchius Pisaurensis non solum legum & iuris ciuilis scientia, sed uniuersæ etiam humanitatis, & optimorum tum studiorum, tum morum elegantia præstantissimus, Bernardo Bẽbo patri meo multis ex causis unice charus, a me non minus diligitur; ac si mihi esset frater: Itaq; eius rem atq; fortunas omneis ita tibi commendo; ut maiore studio, cura, diligentia, contentione animi commẽdare nihil possim. Scit is iampridem ex me ipso, atq; ex meo quidem nuper dialogo de Vrbini Ducibus, quãtum te amem; pollicitusq; sibi est, nihil se abs te fru-

 stra nobis

stra nobis rogantibus petiturum. Ea spes ne ipsum fallat, etiã atq; etiam te rogo. Habet is fratrem Valerium medicinæ artis profeßione clarum; poëticis etiam & rhetoricis studijs illustrẽ, omni lepore, omni suauitate, urbanitateq; perpolitũ: cuius & huius Aurelij una causa est. Homines optimos, honestißimos, sui municipij facile principes, alienis etiam hominibus charißimos, indignißime tractatos intelliges. Eos, si tuo beneficio tibi deuinxeris; cum uberem fructum capies ab eorum gratißimis animis; tũ ad tua erga me promerita magnus cumulus accedet. Hæc dictaui in lecto, cũ ex stomacho laborarẽ. Vale. Idib. Iul. MDXI. Vrbino.

P. B. Georgio Caßiano S. P. D.

DEBEO tibi quidem plurimum, Caßiane, de ista significatione amoris erga me tui, deq;, tuis ad me honorifice, humanißimeq; scriptis litteris: quæ mihi gratißimæ fuerunt, non tam quidem quod abundant meis laudibus: quæ si ueræ sunt; tamen sit uerendum, te id susceptæ abs te beneuolentiæ initijs tribuisse: sin minus ueræ sunt; non debeo ipse falsa lætitia frui: quàm propterea, quod cum ignoti mihi hominis, tum plane docti & pereruditi propensam ad me amandum uoluntatem, studiumq; præ se ferunt. Quamobrem sic tibi persuadeas uelim; quoniam me amas ipse, amari te item a me: quia uero & prior tu ad me amandum accesisti, & ut ego te amarem

amarem, curam, studiumq; adhibuisti; me etiam daturum operam, ut quod serius, quàm tu facere incipio, id ipsum amantius, ardentiusq; perficiã: ut eius moræ tẽporis; quod a me prætermissum est, tu præripuisti; cura mea diligentiaq; sartiatur. Vale. Non. Iun. MDXI. Vrbino.

P. B. Ioanni Medici Cardinali Legato S. P. D.

MAGNA me lætitia, magna uoluptate affecĉtum esse, de tuo, deq; Iuliani fratris tui tam secundo in patriam reditu; de hac in uos tam propensa Deorum, hominumq; uoluntate, etiam tacente me, puto tibi esse perspectißimum. Nam quoniam propter summam meam usque a puero, erga patrẽ tuum, quo ad ille uixit, primum, deinde utrũq; uestrum obseruantiam, plurimis tuis in me beneficijs auctam, illius etiam longa familiaritate, ac quotidiana multorum amorum consuetudine, suauissimoq; conuictu confirmatam, quantæ mihi curæ semper fuerit incolumitas, dignitas, amplitudo uestra; nemo te melius intelligit: existimare te certo scio, putare me, non modo non alienos a me homines fortunis suis, patriæ, laribus, uestro reditu; sed me ipsum meis, quæsi ijs caruerim, fuisse restitutum. Id cum ita sit; minus profecto necesse fuit tibi me per litteras gratulari: cui quidem scires eum nuntium, aut parem uoluptatẽ uestræ uoluptati, aut certe multo proximã, multoq; coniunctißimam attulisse. Quamobrem nũc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quidem eius generis ad te litterarum nihil dedissem, prorsusq; fluuissem. Quid enim uerbis opus est; ubi res ipsa, tanquam ea, quæ oculis cernuntur, sic animo, sensibusq; percipitur? Sed ut uerum fatear, capio quandam in scribendo quoque uoluptatem; quæ me mirifice delectat: quod sane accidere propterea existimo; quia cum magnam aliquã lætitiæ uim, atq; cumulum sensibus nostris hauserimus: ea lætitia intus si continetur; obruit quasi animum sua magnitudine: Sin eius quidem partem animus intra se continet, partẽ euagari sinit foris; tamẽ et quæ remanet, nihilominus nos oblectat: habet enim eandẽ originẽ, fontem, ex quo deriuatur, speciem scilicet illã ipsam boni; in quam intuẽs animus uoluptate afficitur: & quæ ad alios emanat; eo ipso, quod cum nobis charissimis hominibus, eisdemq; nostri amantissimis cõmunicatur, pergrata nobis, perq; iocunda est: itaque duplo nos hilariores facit. Id si accidere tuo animo solet; quẽadmodum ego existimo; coniecturã enim facio de meo: nõ uereor, ne intempestiuam, minimeq; necessariam hanc nostrã gratulationem putes. Gaudebis enim tu quidem non solum, quia tibi reditum in patriam aperuisti, pulcherrimam, florentissimamq; Vrbem: Cuius ne mœnia quidem e longinquo aspicere duo de uiginti annos tibi licuit: aut quia fratri tuo, optimo, ac præstantissimo uiro, illustres affinitates, iocundissimas clientelas, auitos atq; paternos lares, opes amplissimas atq; honestissimas, ciuitatem denicq; ipsam, ac principem in ciuitate locum maiorum

rum uestrorum, uobis quasi per manus traditum, restituisti: quæ quidẽ omnia tibi atq; illi leuissimi, improbissimiq; ciues, inimici uestri per scelus atq; perfidiam eripuerunt: Sed & propterea, quia magnus, ac prope infinitus numerus, eorum hominum est, qui ex hoc euentu rerum uestrarum, incredibilem uoluptatẽ præ se ferunt: quod cum est ipsum iocũdum per sese atq; dulce: Quid enim dulcius; quam secũdis nostris rebus, gaudere, atq; lætari quàm plurimos? Tum tuæ tibi uoluptatis cum multis cõmunicandæ præbet occasionem: quod, ut dixi, solet esse iocundissimum. Quoquo enim me confero: sane præsto sunt, qui nõ modo tibi apud me gratulẽtur; sed me hercule etiam mihi. qua una mea uoluptate, nihil esse potest delectabilius. Itaq; primum tibi, uti debeo gratulor; quod eas res tua prudẽtia confecisti; quæ tibi otium, dignitatem tuis, uestræ familiæ splendorem, omnibus prope hominibus cum uoluptatem parerent, tũ multo maxime securitatem, et tranquillitatem. Nemo enim non existimat, pacem, atq; salutem Italiæ, pluriumum in tua ista domum reditione contineri. Deinde etiam patriæ tuæ gratulor; quæ ut olim uobis unis a reip. gubernaculo reiectis; quos erat quidem uerisimile optimam regendi artem a patre uestro, uiro sapientissimo didicisse; pene obruta fluctibus est ciuilium bellorum; ita reuocatis nunc & restitutis, recto semper cursu, & secunda nauigatione esse usuram, sperare atq; confidere debemus. Quæ cum ita sint; deos oro atq; obsecro; ut quæ incommoda, quos la-

bores, quas denique fortunæ iniurias, nulla uestra culpa, domo eiecti, tam longo in exilio patienter, constantißimeq; pertulistis; eorum malorum omniũ, tot atq; tantorum, memoriam in animis uestris aut nullam residere, aut omnino leuißimam faciãt, perpetua uestra in posterum incolumitate ac felicitate. Quod erit: si domi fratri tuo parem gratiam eius uirtuti, tibi, Romæ dignitatem tuis plurimis in Rẽp. Christianam meritis non minorem tribuerint.
Vale. Idibus Septemb. MDXII. Roma.

P. B. Federico Veterano, bibliothecæ Vrbinatis magistro S. P. D.

LITTERAS abs te; quibus quidem litteris de remittendis Origenis libris nos admoneres; præter unas illas, quas Vrbino sexto Idus Augusti dederas, plane nullas accepi. Eæ si mihi redditæ fuissent, quas scribis dedisse te; cum tibi rescripsissem; tum morem etiam, ut debui, gessissem. Debeo autem & humanitati tuæ plurimum, & liberalitati; qua me semper es prosequutus: doctrinæ etiã tuæ studijsq; litterarum ita afficior, ut me hercule amore atq; beneuolentia te mihi esse coniunctißimum putẽ. Nunc quoniam ita te uelle intelligo; scripsi Paulo Monacho daret operam, ut ij quàm primum libri remitterentur. Eas litteras dedi Colæ meo. Nam propter eos motus, qui Florentiæ sunt, Ciuilium bellorum, istinc, ut arbitror, Camaldulum cum tutius, tum

tum etiã facilius perferentur.
Vale, & me, ut facis, ama. Pridie kalen. Septembris MDXII. Roma.

P. B. Octauiano Pregosio S. P. D.

SI rarius ad te scribo, quàm mea consuetudo fert; nolo te propterea existimare me aut uoluptate, quàm ex Federici fratris tui beneuolentia, maximam atq; incredibilẽ capio, quotidianiq; nostri uictus suauitate, ac dulcedine delinitum; aut fractum Vrbanis delicijs, præsertimq; Vaticanis: sum enim cum illis fortunæ filijs sæpiuscule; pigerrimum in scribendo esse factum. Nam sum adhuc quidem, ut soleo, impiger; aut etiam aliquanto plusquàm soleo: scriboq; fere semper aliquid: uideo enim fratri tuo id placere. Sed quoniã te audio a regendis exercitibus, bellicisq; rebus, repente ad otium, litterulasq; nostras defluxisse, totosq; dies legendis libris consumere; interpellare te nolui; quo minus, quod tuum ingenium est, cõficere in nostris studijs aliquid possis eiusmodi; ut id mandare carminibus Sadoletus noster uelit; quemadmodũ res tuas Alexandrino bello gestas nuper mãdauit: quo in opere de fratre tuo, deq; eius egregia, singulariq; uirtute, summa cũ laude quædam cecinit, non sine illustri testificatione, suæ in utrunque uestrum beneuolentiæ atq; amoris. Quos ad te uersus bis cum litteris perferendos dedi; non quo illum aut plus amares, id enim fieri posse

Universidad de Deusto
Biblioteca

uix puto; aut pluris faceres; cum te scìam illum tãti semper feciſſe, quanti aut paucos, aut omnino neminem doctorum hominũ omnium: ſed ut cognoſceres te ab illo & fieri plurimi, & ſummopere amari: tum ut lætarere, quemadmodum Hector ille Neuianus; cum intelligeres laudari te a laudato uiro. Quanquàm quidem ſi ea uera ſunt, quæ is de noſtro inter uos fraterno amore, beneuolẽtiáq; commemorat; quæ uerißima eſſe certo ſcio; non tibi eæ minus erunt gratæ laudes, atq; præconia; quæ ab illo fratri tuo, præclara atque eximia tribuuntur; quàm fuerit Caſtori Pollucis dolor; quem ille ijsdem carminibus, apud Iouem multa de fratris morte quærentem ac plorantem inducit. Habes rationem ſilentij mei: quam ſi probas; utar poſthac eodem conſilio, eóq; libentius; quod quæ ſerio ſcribam, nulla ſunt. Quid enim ſcribi ſerio poteſt hoc tempore; cum omnia, aut temere cadunt; aut unius libidine uertuntur? Ludere autem et iocari tecum per litteras plane nolo. Tibi enim ſubiratior ſum, ex quo meæ te litteræ, quas de menſe Octobri dederam, frigentem iam calefacere non potuerunt. Sed redeo ad fratrem tuum; qui ita iam mores inſtituit ſuos; ut nihil profecto uel ad ſtudia litterarum ardentius, uel ad ſui compoſitionem ſedatius, uel ad aliorum uſum, atque conſuetudinem mitius eſſe atque ſuauius illo poßit: a quo cum diſceſſeris, nihil eſt fere lætius nobis tribus Sadoleto, Paleoto, me, qui ei contubernales ſumus. Quanquã et Caballus tuus nos ſæpißime inuiſit, homo

homo & perdoctus, & perhumanus, et tui fratris in primis amantißimus, & Mutius Arellius fere quotidie, magnæ ſpei adoleſcens, ut ſcis, aut etiam maioris, quàm quod ſcire poßis: Magis enim magisq; ſeſe in dies comparat, cum ad mores optimos, & ad omnem uirtutem, tum ad poëtices ſtudia; ad quæ natus præcipue uidetur. Quid? queris. fratris tui domus a doctis hominibus mirifice frequentatur: ipſe in oculis eſt omnium, qui modo homines dici poſſunt. Sed hæc ex alijs poteris cognoſcere; illud ex me; hoc in ſtatu rerum atque fortuna, dificillimisq; temporibus ſic illum uiuere; nihil ſibi deeſſe ut exiſtimet; ſi adſit una reſtitutio dignitatis tuæ. Quem ego diem ſi uidero; ſatis me uixiſſe arbitrabor. Vale. kalen. Ian. MDXIII. Romæ.

P. B. Iulio ſecundo Pont. max. S. P. D.

QVOD ad te ſuperioribus diebus liber e Dacia eſt miſſus, notis perſcriptus cum uetuſtißimis, tum ætate noſtra inuſitatis atque incognitis, quæq; legi poſſe nullo plane modo uidebantur; perpetuum in eo felicitatis tuæ curſum, tenoremq; perſpexi: quæ cum te maximas adminiſtrantem res, & orbis terræ habenas moderantem, ſupra ſpem, expectationemq; hominum ſemper fuerit proſequuta; eadem nominis certe tui propagandi curam, atque ſtudium, leuioribus etiam in rebus nunquàm remiſit. Nam cum mihi eum librum dediſſes; ut ſi illas interpretari notas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ri notas, aliqua ratione possem, id tentarem, tibiq; renuntiarem: uoluere omnes eius paginas, atq; inspicere diligenter cœpi: quod cum facerem; multo tamen plus in tuo iussu spei atque fiduciæ, inueniendi id quod quærebam; quàm aut in susceptæ rei facilitate; quæ nulla ostendebatur: aut, in mea industria laboreq; ponebam. Itaque cum singula perscrutarer oculis; animaduerti in extrema quadã pagina, nostris litteris, exesis tamẽ, et dimidiatis, fere scriptum uersiculum; qui ostendebat illum esse librũ notis antiquis perscriptum: quibus qui usi fuissent, notarij essent appellati. Erat autem is quidem liber Higini commentariorum de syderibus quædam portio. Eo lecto statim admonitus sum, rationem esse illam Ciceronianam scribendi. Tenebam enim memoria Plutarchũ scribere, eos, qui notarij appellarentur, a Cicerone originem habuisse. Inuenisse enim illum notas quasdam; quibus a singulis plures litteræ cõtinerentur; illasq; docuisse librarios suos: ut quoniam breui scripto multa compræhenderentur, per eos Senatorum sententias orationesq;, quas uellet, dum recitarentur, exciperet, atq; habere scriptas posset. Eoq; modo ex Catonis orationibus illam, quam in coniuratos Catilinæ, contra Cæsaris sententiam habuit, exceptam, & ad sua usque tempora seruatam solam extare. Consueuisse autem antiquos uti notarijs ad scripti conficiendi celeritatẽ, non ille modo, quem dico, Plutarchus; sed Valerius etiam Martialis commemorat: cuius celebres extãt uersiculi

uersiculi ea de re: & maxime omnium Ausonius: qui quidem puerum a notis suum, longos excursus sermonis, punctis pauculis absoluentem, mirifice laudat dimetris uersibus. Prudentius uero, Cassianum Martyrem, in ludo litterario pueros etiam eas notas docuisse memoriæ prodidit Epodo carmine, quod de morte eius conscripsit. Quamobrem Higiniano altero, nostris litteris scripto libro, cum Dacico illo collato, significationes uarias, multiplicesq; sensus notarum plurimarum percepi: qui quidem sensus, non ipsis tantummodo mutatis notis, sed etiam interpunctionibus notarum parumper uariatis, cõmutabantur multis omnino, sed tamen certis, & uia quadam ac ratione dispositis, & præfinitis modis: ut in artem redigi, si quis adhibere diligentiam uellet, & redire in usum atque consuetudinem nostrorum hominum, posse mihi non difficillime uiderentur. Qua cum ex re magnam uoluptatem caperem, quod tibi me in eo cumulate satisfacturum arbitrabar; aliquanto etiam maiorem hanc meam uoluptatem illud fecit; quod nonnullos sciebam, claros atque doctissimos ætate nostra uiros, quibus eum ipsum librum dederas cognoscendum, cum peracri diligentia huius rei scientiam tuo iussu inuestigauissent; nihil omnino profeciisse. Quam quidem quoniam tibi fortuna occasionem tribuit; quo rei etiã litterariæ, hac in parte, futurorum hominum memoriæ clarius nomen commendetur & celebretur tuum: incumbe quæso in eam curam; & animi tui, qui

qui sua magnitudine capere omnia, et complecti po-
test, partem aliquam huic etiam cogitationi largia-
re; ut & doctis, & probis; si qui sunt, qui profecto
sunt; perquisitis impressoribus mandes, ut hoc scri-
bendi genus in lucem reuocent. Quid enim profecto,
aut ad tui commemorationem illustrius, aut ad do-
ctorum studia hominum accidere accõmodatius po-
test; quàm eiusmodi artem à Cicerone inuentam, &
in magno honore diu habitam, quod esse percommo-
da uidebatur; amissam autem, & ex hominum me-
moria sublatam penitus, iniuria temporum annis
innumerabilibus; tua nunc demum cura, pietateq;
restitui? Ptolemæum quidem Philadelphum, Aegy-
pti, atque Attalum Pergami regem laudamus; quod
in cõparandis ad eas bibliothecas celeberrimas, quas
instituerunt, libris omnem operam adhibuerint: ita
pulchrũ semper maximis, & in summo imperio cõ-
stitutis hominibus fuit, iuuisse studia litterarum, et
ingenijs materiam suppeditauisse optimis se in ar-
tibus exercendi. Eam tu curam, & diligentiam eo-
rum æmulatus, ad illam egregiam bibliothecã Va-
ticanam ab ijs, qui fuerunt ante te Pontificibus ma-
ximis comparatam, addis, adiungisq; alteram, non
illam quidem librorum numero; sed cum eorum, qui-
bus est referta, probitate atque præstantia, tum lo-
ci cõmoditate, amœnitateq;, propter elegantiã mar-
morum & picturarum, speculasq; bellissimas, quas
habet; ad usum Pontificum multo etiam amabilio-
rem. Huic tu bibliothecæ quod ornamentum, quam
uenustatem,

uenustatem, quam etiam auctoritatem addere atque
tribuere maiorem possis, hoc illius diuini prope ho-
minis inuento in lucem reddito, hac scribendi arte
restituta; plane non uideo. Quod si is esses; qui
nihil unquàm aliud cogitauisses, nihil spectauisses;
nisi ea, quæ summa constantia, incredibili sumptu,
maximis tuis laboribus atque periculis conari atque
perficere uoluisti, ut Romanam remp. tuæ fidei cre-
ditam, in amplissimo imperio constitueres; tamen
esset tuæ prudentiæ, tuæq; pietatis ea, quæ ad stu-
dia litterarũ pertinent, nõ negligere: ijs enim stu-
dijs non pauca, neque sane spernenda uitæ mortaliũ
ornamenta, commoditatesq; continentur. Nunc ue-
ro, cum ad illa, quæ maxima atq; præclarissima sunt,
summi principis officia, hanc etiam leuiorem, sed ta-
men gratam & iocundam, & ad cultum animorum
aptissimam partem adiunxeris, ut otio & litteris
consulendum putares: cogitare multo diligẽtius de-
bebis, quo pacto eius quoque partis explere omnes
numeros possis. Non enim tam ea laudare, quæ quis
recte fecerit; quàm etiã reprehendere, si quid præ-
termissum sit, quod recte fieri potuerit; omnes pro-
pe homines consueuerunt. Atque ipse quidem pro-
fecto Cicero, affici lætitia est existimandus, si hæc
sentit; cum intelligat ingenij sui egregia monumen-
ta, quæ tot sæculis in obliuionis nocte iacuerunt, ad
tuam primum notitiam peruenisse: a quo propter
rerum gestarum memoriam, æternitatemq; nominis,
nõ minus sane gratiæ atque splẽdoris acceptura sunt,
si abs te

si abs te restituentur; quàm allatura, quod eam tibi facultatẽ præbuerunt. Qua si recte usus fueris; redeo ad illud, quod initio dixi, suo tecum more fortunam esse usam, quod is, ultimis e terris missus, in tuas manus liber uenerit: ut perspiceres, omnibus in rebus, quæ augere tuam gloriam possent, tibi illam præsto semper fuisse, teq; ornare modis omnibus uoluisse. XIII kalen. Febr. MDXIII.

P. B. Locum tenenti Magistri Rhodiorum, & Conuentui S. P. D.

QVAS mihi gratias de mea in legatos uestros opera, & studio per litteras egistis; eæ neq; uobis necessariæ, & mihi iocundæ fuerunt. Vos enim facile perspexi maiores in illis habendis beneuolentiæ partes egisse, quàm me officij in promerendis. Itaq; ijs uestris litteris effectũ est; ut plus debere me uobis, propter hoc ipsum tam liberale genus, tãquàm gratum scribendi existimem; quã uos mihi propter eam ipsam causam, quæ uos ad scribendum impulit: cupiãq; summopere occasionẽ mihi aliquã aliquando dari, animum meum ab ineunte ætate uobis, ordiniq; uestro deditum, uberius ostendendi. Reliquum est: ut si quid posthac acciderit, in quo studium, diligẽtiaq; mea esse uobis usui posit; id omne uestrum esse iure optimo existimetis, atq; a me posse repeti, pro mea in uos obseruantia, omni tẽpore statuatis. Quod ut faciatis; a uobis ordineq; uestro, mihi quidem pere sancto,

sancto, atq; a me culto diligentißime, etiam atque etiam peto. Tertiodecimo kalen. Ian. MDXIIII. Roma.

NEAPOLIM.

P. B. Rutilio Zeno, Episcopo Sancti Marci S. P. D.

VIDEO quã me ames: qui quidem in me laudando a beneuolentiæ erga me tuæ aura, nimiũ prouehi te, atque efferri sinis. Sed eo tibi plus debeo. Itaq; tuæ res mihi semper curæ erunt: neq; patiar, quo ad potero, tibi iniuriam a maleuolis hominibus fieri; præsertim seni, & aduersa ualetudine laborãti; & Bernardi Bembi patris mei, iam ab ineunte ætate, amantißimo. Qui, tametsi quartũ & octuagesimum ætatis suæ annum agit; integra tamen ac prospera senectute utitur, atque ad omnia reip. munera obeunda, ut adhuc quidem est, plane idonea: quod tibi uoluptati fore certo scio; eoq; scribo libẽtius. Leonardo Anselmo, uiro frugi, & officioso, deq; me benemerito, salutem plurimam dicito meis uerbis. Vale. Valetudiniq; tuæ serui. XIIII kalen. Sep. MDXIIII. Roma.

P. B. Iacobo Bannisio S. P. D.

ET amaui te omni tempore, mi Bannisi; egregia enim doctrina tua mihi dudum perspecta et cognita, studiorumq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

studiorumq; similitudo, atque in primis singularis probitas, moresq; candidissimi tui, tibi me iam pridem deuinxerũt: & proxime omnibus tuis in rebus, quibus esse usui apud Leonem decimum Pont. maximum potuit studium & diligentia mea, tibi non defui. Cuius rei, uir tui plane studiosus, Stephanus Rosinus est testis. Vtinã mihi se occasio aliquando det, propensam ad tua commoda, dignitatesq; uoluntatẽ, quam præ me fero, tibi aliqua magna in re ostendendi: Vincam certe meis studijs expectationẽ tuã. Tu si eadem es in nos uolũtate; nõ uideor in re mea, studium item & commendationem apud Imperatorẽ tuam, non iure petiturus. Ea uero est eiusmodi. Cessit mihi, dum uiueret, Angelus Michaël ciuis Venetus Sacerdotium, quod is in Veronensi habebat, Monzambanensium templũ. Huius Sacerdotij possessionẽ assequi nunquàm potuimus: quanquàm id Princeps suo & reip. nomine fieri iusserit. Quamobrem familiariter abs te peto: ut cum Cæsare, qui cum semper es, agas; ut is, cuius quidem liberalitatem omnes homines prædicant; mandet, ius mihi meum, ea in re, non impediri: possessionemq; Sacerdotij procuratori meo aliquado tandem dari. Erit id & illius magnitudinis animi proprium, & mihi ab eo magnopere gratum; abs te etiam iocundissimum. Vale. xx Nouembr. MDXIIII. Roma.

P.B. Episcopo

P. B. Episcopo Quinqueccleſtenſi S. P. D.

Ex Leonis x.mi Pont. max.i litteris, & Ioannis Græci, ipsius ad Pannoniæ Regem internuntij sermone, quid Pontifex super Auraniæ Prioratu ab ipso Rege petat, abunde intelliges. Quæ res cum ad me uniuersa pertineat; Tu uero propter eam, qua apud Regem polles, auctoritate is certe sis, qui fauere ei causæ maxime omnium potes: oro obsecroq; te, uelis dare operam, ut res ad exitum perducatur. In quo, cum tibi omnia debuero, illud profecto efficiam; ut & tu me beneficiorum tuorum bene memorem cognoscas; & rex ipse in hominem neque indiligentem, neque suæ cum dignitatis, tum utilitatis non studiosissimum se contulisse beneficium sentiat. Sed & hæc, & plura ab ipso Ioanne intelliges, qui te meo nomine alloquetur. Itaque his in litteris non ero longior. Vale. xxii Septembris. MDXVII. Roma.

P. B. Gulielmo Budæo S. P. D.

Amabam te quidẽ antea plurimum. Quid enim non te amarem cum uirum optimũ, & animi uitæq; probitate, atq; constantia grauissimum; tum de præstantissimarum artiũ disciplinis, studijsq; nostris mitioribus, et litteris uel latinis uel græcis optime meritum: atq; in isto doctorum hominum con-

N uentu,

uentu, & tanquàm officina, semper quidem celebri, nunc uero etiam solito uberiore, Parisiorum Lutetia, opinione omnium facile principem! Itaq; amabam te profecto antea sane plurimum; idq; mea sponte, atque iudicio uirtutis, & doctrinæ splendore admonitus & excitatus tuæ, tantummodo faciebam. Nũc uero; cum ad me perhumaniter honorificeq; scriptis litteris me amari abs te, beneuolentiamq; meam etiã expetere te magnopere ostendas; ad illam pristinã in te amando inductionem animi, uoluntatemq; meã, tantum ardoris adiecisti: ut non modo id, quod scribis cupere te, ut amemus inter nos, sis assequutus; sed illud etiam effeceris; ut ipse magnopere cupiam me tibi esse eo nomine coniunctißimum. Quàm sane ad rem abs te impetrandam si minus ea, quæ tu amabilis naturæ tuæ abundantia mihi tribuis, ipse in me non agnosco, multa & præclara ingenij & naturæ munera attulero; amantißimi certe hominis & beneuolentißimi studia officiaq; omnia confido, me cumulate præstaturum. Quod me de Longolij patrocinio Romæ suscepto tantopere laudas: Equidem iuuenem incensum bonarum artium studijs, eaq; causa domo tam longinqua profectum, optimis præterea moribus, excellenti doctrina, summo ingenio, incredibili studio præditum, ab inuidis, neque infimis hominibus nefarie circũuentum, una cum uiro grauiß.°, omnibusq; uirtutibus, omni disciplinarum genere, omni cultu litterarum longe præstanti Iacobo Sadoleto collega meo, alijsq; permultis libentißime, atque

atque etiam multo uerius, cupidißime defendi. Tametsi eo tempore aduersa ualetudine implicitus, uoluntatem in eo defendendo, ardorémque animi, quantum par erat, adhibere fortasse potui; diligentiam, industriam, laborémque non potui. Sed res ipsa et causa eiusmodi fuit; ut non tam sim laudandus, quod Longolio affuerim; quàm essem improbandus, si defuissem. Valde tamen gaudeo meum in eo studium atque officium tibi, magno & præclaro uiro gratum, optatumq; accidisse. Quod uero etiam propterea tuam sim beneuolentiã cõsequutus; uideo meæ me non multæ operæ maximum uberrimumq; fructum percepisse. Reliqua puto te cognosse ex ipso Longolio: cuius aduentus eo nobis gratior fuit; quod nihil de illo ad nos aliquot iam menses afferebatur. Eius ego cum consuetudine & conuictu, tum doctrina & studijs mirabiliter delector. Quid dixi ego? Est iam in oculis nostrorũ ciuium nõ modo priuatorum, sed plane etiam Senatus principũq; ciuitatis. Itaque habet quosdam præstanti ingenio, litterisq; interioribus eruditos uiros; quibus cum est ferè quotidie, utiturq; ijs ualde familiariter; inuisitur a multis; amatur ab omnibus. Huius autẽ, quod reliquum est hiemis, nobiscum, ut arbitror, conficiet rogatu meo; & simul quod ei potestas facta est è bibliotheca; quam publice magis illam quidem instructam atque uberem, quàm propositam & explicatam habemus; quos uolet libros promendi. Nam cum sit in eo, ut de Catone scribit Cicero, inexhau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sta auiditas legendi, sitq; is quasi librorum helluo; libri uero ipsi præclari atque multi; breui exaturaturum sese illum in legendo non puto. Quanquã de his, deq; tota ratione studiorum suorum, non dubito, quin te ipse diligenter faciat suis litteris certiorem. Qui etsi omnibus in sermonibus, colloquutionibusq; nostris, me mirifice semper delectat, suauissimeq; detinet: nullis tamen de rebus illius sermo tã mihi est iocundus, quàm cum de te; quod quidem fit planè sæpissime. Sed & hæc malo te ab illo. Tu si me tibi amicissimum esse existimabis; quæq; a coniunctissimis expectantur, proficiscíq; solent, ea tibi de me pollicebere; non fallam opinionem tuam. Etenim ut tibi non assentior, ut existimem fieri non posse, ut tu mihi indigenti cuiusuis rei copiam facere possis; in quo tamen uerborum tuorum modestia sum delectatus; sic arbitror posse accidere, ut mea beneuolentia meaq; opera tibi quoque usui sit futura. Quod si accidet; me in ære tuo esse ut existimes, abs te etiam atque etiam peto. Vale.
Pridie Non. Ian. MDXX. Venetijs.

P. B. Gulielmo Budæo S. P. D.

Et si existimem nihil necesse esse Christophorũ Longolium tibi a me commendatum iri; cum intelligam, uel ex tuis ad me litteris, quantũ tu illũ ames, uel ex eius perpetuo de te sermone, ipse quãti te faciat, quantis doctrinam & uirtutes laudibus celebret &

bret & prosequatur tuas: tamen faciendum mihi nõ putaui, ut Leone decimo Pont. max. illum Regi tuo per litteras, perq; suos & Regios Legatos diligentissime commendante, ipse nihil ad te litterarũ darem: non quo te putem ea re intellecta non per te omnia, quæ illi esse usui possint, omni cura, studio, labore denique curaturum: quippe; cum mihi gratias etiam egeris, quod illius turbulentis temporibus eius salutis propugnator extiterim: aut ut currentem hortarer: qui sciam nullius apud te hortationes tantum habere ponderis, quantum in amicis colendis constantiam ipsius tuam, mores, probitatem, fidem. Sed ut egregiam, atque mirificam in illo ornando Principis mei uoluntatem, tibi notam quàm primum facerem: ut si quid initio posses, rem confestim iuuares. Id autem totum cuiusmodi sit; ex ipsius Principis ad Regem tuum litteris, quarum exẽplum ad te mitto, facile perspicies. Quid te facere expediat; tu pro tua prudentia considerabis. Oneris tibi quidem imponere neque audeo præcipue quicquàm, nec debeo. Tantum dicam; huius negotij conficiendi multo me maximã spem in te uno posuisse. De ipso Longolio non dubito, quin, cũ hæc illi nuntiata fuerint; est enim adhuc quidem harum expers rerum ignarusq; omnium; nihil non his commendationibus se ab Rege impetraturum existimet: cum te hominem ea apud illum gratia, eo loci habeat tam, ut cætera sileam, plane beneuolum & amantem sui. Extremum est; ut scias nihil te mihi gra-

tius, nihil iocũdius, nihil sane optatius facere posse; quàm si & auctoritatem tuam, qua plurimum apud Regem polles; & ingenium, quod quidem iam est omnibus plane gentibus summa cũ tua laude atq; gloria cognitum, ad illum fouendum, augendum, ornandum, honestandumq; conferes. quod ut facias; ut iam tibi nihil non oneris generatim imponã; etiã atque etiam abs te peto. Vale. VIII Id. April. MDXXI. Roma.

P. B. Christophoro Longolio S. P. D.

CVRAVI mandata tua Florentiæ diligenter, idq; amplius; quod Protonotario Bartholino, qui mihi uisus est mirifice de te, & sentire, & loqui, defenstonum tuarum librum dedi. Cum Iulio Medice Car. multus de te sermo. Is mihi significauit, quod ad te Iacobus Sadoletus de Florentinorum erga te uoluntate scripserit, se auctore factum. Romam cũ uenissem; Pompeio Columnæ Cardinali defenstones tuas misi. Sadoletum ipsum, Paccium, Adornium, Lælium, reliquosq;; de quibus me tuis in litteris admones; salutaui. Postremo etiam Leonis decimi Pont. max. pedibus, cum is e Manliano redijsset, dedi osculum tuis uerbis. Nam me in urbe, propter imbecillitatem ualitudinis meæ, Apennini traiectu uiæq; tædio et laboribus auctam, decem ipsos dies continueram. Ille uero me, ubi esses, quid ageres, quid cogitares, satis quidem familiariter, atque, ut mihi

mihi uisus est, etiam amanter interrogauit. Aderat Paccius: qui et ipse de te, deq; illo ipso tuo libro, quem iam legerat, multa præclare. Idem; cum ego Principi respondissem te Patauium esse profectum eo consilio; ut absoluendis ijs studijs, quibus te totum tradideras, biennium, uel certe quantum ad id temporis satis tibi esset, impenderes; habere dixit se abs te litteras; in quibus esset scriptum te Florentinorum conditionem uelle accipere: quæ quidem ad uerba nihil omnino Princeps: cum antea adeuntibus illum Romanis consulibus, ut eius sentẽtiam eliceret, num te donatum esse uellet ciuitate, cũ alia multa singulari cum tua laude, tum illud etiam dixisset: fouere se tua studia: annuamq; ad id pecuniam tibi curari iussisse: ut quod statueras Patauium secedere, ut ea in Vrbe doctissimorumq; hominum conuentu, institutis iam abs te commentationibus aliquot annos dares; eius tibi conficiendi facultas ne deesset: totumq; illud consilium profectionis tuæ sibi uehementer probari significauisset. Quod eo tibi scripsi; ut cognosceres quam iam ille opinionem, atque spem de te, otioq; tuo isto Patauino conceperit. De rumoribus, qui hic iactabantur, male te de Romanis sentire, cum hos montes nihil solidum crepare diceres; plane nihil est, quod labores. Primum incerto auctore: Deinde parum habetur fidei: Postremo quicquid est, id omne nostro aduẽtu iam euanescit. Amicos quidem habes omnes uel doctos, uel bonos, præter unum Simonem illum tuum: quem tamen do-

men doctum esse nunquàm iudicaui ; bonum credebã: in quo quàm me fefellerit, uides. Itaque oderit diligat, æque habendum: nisi tibi etiam iocundum esse debet te ab illo non diligi, quem tua causa nemo bonus diligit. De Bembini catelli mœrore suscepto ex discessu meo quod scribis; Vide quid egeris. Auxisti tu quidem desiderium, uel etiam dolorem meũ. Valde me pœnitet illum domi reliquisse tam fidum, tam nullius oneris comitem, tantæ sedulitatis, festiuitatis, ioci. Vt omnibus delicijs carere mihi uidear; qui eius blanditijs careo. Nummos Principis sex mẽsium nomine tibi curauimus. Eos habebis cum his litteris. Protonotario Saulio & Lazaro & Flaminio plurimam salutem dicito meis uerbis. Vale.

IIII kalen. Iunias. MDXX. Roma.

P. B. Christophoro Longolio S. P. D.

RESPONDEO ad tres tuas suauissimas litteras, diuersis temporibus datas, & quidem breuiter. Teneor enim satietate quadam, uel potius tædio scribendi; ut nihil omnino difficilius, nihil morosius faciam, quàm cum calamum sumo; nihil libentius, quàm eum depono. Cur? inquies. Quia quoniam multos iam annos ea cogor scribere, quæ ad stomachum meum non faciunt, etiam illa, quæ mihi grata solent esse, nunc displicent, cum sunt scribenda. Ita scriptio ipsa omnis permolesta. Nisi forte diuturnus morbus segnem me atque ignauum ad omnia

omnia reddidit. Quod si est; spero me breui ad pristinam meam in scribendo alacritatem reuersurum. Satis enim belle, ut nunc quidem est, me habeo; omnesq; iam prope morbi reliquias abieci. Sin altera illa causa est; hinc euolem oportet; abdamq; me aliquo, in studia scilicet, atque in litterulas nostras; quemadmodum tu quidem fecisti; dum illa dediſco, quæ inuito mihi adhæserunt; ut a me pagellam accipias libenti animo, ne dicam impigro scriptam. Sed uenio ad tuas litteras. Bolducus noster quod tam in te officiosus fuerit; gaudeo, eoq; magis; quod nihil eorum, quæ commemoras, meo rogatu: egi tamen illi per litteras gratias cum tuo nomine, tũ meo: qui quidem quasi Pollux omnia, quæ in te honoris causa, tanquam in Castorem conferuntur, in me etiã conferri puto. De Naugerio meo quæ scribis, mihi grata sunt. Ille uero non modo in litterarum studijs, sed etiã in amicis colendis mirificus qui quod æstatẽ in suis Muranianis hortis confecerit, ualde lætor; neque enim uereor quin illi constiterit fructus otij tam iocũdi: ad quem quidem oblectandum, ab æstuq; tuẽdum, ut audio, etiam è Benaco multæ Citriorum arbores suas umbras adduxerint. Respõdi fere ad tuas priores litteras. In secundis litteris quod de Ioanne Pino, Gallorum Regis Legato me admones; id erit mihi curæ. Semel illum conueni, cum esset domi suæ, ea de causa; ut constitueremus inter nos aliquid, quod tibi ẽße usui & ornamento poßet. Multus quidem de te sermo: sed quoniam erat ei cœnæ tempus; ita ab illo di-

illo discessi; ut incobata tantummodo esset effigies negotij tui: reliqua posita sunt non solum in diligẽtia, sed ualde me hercule etiam in casu. Diligentiam ne adhuc quidem adhiberem; cum Principis in molem Hadrianam seceßio, quo uentitare propter imbecillitatem corporis minus sæpe possum; ille uero fere quotidie; tum maximi calores effecerunt: quibus etiam qui ualentißimi sunt, a labore defatigationeq; absterrentur. Casus cum uenerit, eum quantum potero complectar: neque dimittam, nisi depicta omnibus coloribus imagine, atque ita confecta, ut nequid desit. Sed omnino totum hoc sic habeto: nihil ut mihi antiquius futurum existimes ijs rebus, quæ ad commodum dignitatemq; tuam pertinebunt. Itaque si erit opus, etiam collegam meum, ut suades, aduocabo: sed nunc, ut uidetur, non est. De tuis obtrectatoribus quod ad me, quod ad Marcum Antonium Michaëlem tam multis uerbis scripsisti; plane non probo: te ne nunc quidem, eorum causa animo tranquillo esse: quorum rumores & maledicta, non solum refrixerunt tuis respõsionibus editis; sed plane iam omnis illa factio prope obmutuit. Itaq; tu, si me audies, nullum omnino posthac de illis uerbum facies; atque etiam, si fieri poterit, ne cogitabis quidem. Neque enim digni sunt; qui tuum istud tã honestum otium, tam præclara studia uel momentum temporis interpellent. Quamobrem magis miror id, quod erat in postremis tuis litteris; te scilicet ab illis, in tanta gladiorum licentia tibi interdum

terdum timere. Tu uero; qui Romæ, populum Romanum stantem in te, ac prope armatum contempseris, sustinueris, fregeris; neq; interea timoris signum ullum ediderís, aut uocem emiseris: ab illo nũc non solum fracto, sed etiam ad tuas partes traducto, in urbe minime turbulenta Patauio, tibi esse timendum duces? Atqui etiã scribis Lerinam te propterea cogitare. Quam uellem istud uerbum tuo ex ore ne excidisset. Sed nolo tibi molestus esse. Quamobrem abduc animum ab istis cogitationibus quàm longißime: teq; tuto esse posse existima, ubicunq; erũt uel boni uel docti uiri. Quanquàm te iam omnes prope homines diligunt. Habes autem Italiam maxime cupidißimam tui, propterea q, eam est tui fama nominis clarius atq; illustrius peruagata. Dedi tamen ad Marinum Georgium Patauinorum Prætorem litteras hac de re; quemadmodum tibi placere ostendisti: quem quidem existimo nulla in re tibi salutiq; tuæ defuturum. De eo me uelim facias tuis litteris certiorem. Prior pars earundem litterarum, quas ad me postremas dedisti, tuorum studiorum uitæq; rationem continebat: quæ me summopere delectauit; cepiq; ex eo maximam uoluptatem; quod te uideo ita litteris, quarum es multo auidißimus, incumbere; ut ualetudini etiam seruias. Pilæ ludus, quo te ante cibum exerces, mihi ualde probatur. Deambulatiunculas uero illas uestras, sermones, concursationes; de quibus scribis; peream, si omnibus Romanis præfecturis magistratibusq; nõ præfero. Consuetudinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

suetudinem autem istam, quam ingressus es; ut scilicet ante, quàm somno te des, reputes tecum ipse, atq; recolligas, quicquid dignũ eo die memoria scitetiaq; comprehenderis; quis non magnopere laudandam & complectẽdam putet? Pytagoreo præcepto illi ferè germanam atq; simillimam ποῖ παρέβην ἢ τί ὁ ἔδρασα. Nosti reliqua. Sed illa in doctrinæ studijs, hæc in rerum actione uersatur. Itaq; ea tibi perpetuo utendum censeo. Altera fuit epistolæ tuæ pars minime quidem necessaria; qua mea in te beneficia commemoras: quod quidem ipsum in secundis etiam litteris fecisti multis atque honorificentißimis uerbis. Ea si naturæ tuæ benignitate amorisq; in me tui abundantia impulsus collegisti; te ijs esse moribus, beneuolentia, comitate, plane gaudeo: nihil enim potest esse tam suaui liberaliq; natura amabilius: sin propterea; ut uel te gratum ostenderes, uel me in te amando confirmares: neutrum eorũ te adducere debuit in eam commemorationem. Nam neq; tu esse ingratus iam ullo pacto potes. qui si nihil aliud agas, tamen ea de nobis dixisti, scripsisti, nota esse omnibus hominibus uoluisti; ut me tibi etiam perpetuo deuinctum putem: Neq; ego is sum; qui a te amando reuocare animum atq; mentẽ possim: nisi tu is esse desinas, qui profecto es; moresq; tuos atq; doctrinam dedisces. Itaq; si me amas; ne tu posthac ad me quidem quicquam eiusmodi. Heri cum in ea urbis parte casu essem, quam tu incolebas, & Mariani Castellani hospitis tui domus, mihi a meis pueris

ris ostenderetur; uocari hominem iussi; eumq; salutaui tuis uerbis: quam quidem ille salutationem mihi uisus est libentißime, atq; bilariter accepisse. Dixi ei de te cupide sanè atq; amanter quærẽti, quæ proxime habueram: a quo cum discederem; petij, nunquid uellet ad te litterarum dare. dixit se daturum: uerũtamen non dedit. Sed omnino fui longior, quàm initio putaram. Collega meus Roma pedem non extulit: Princeps eum retinet; &, ut puto, retinebit. Exemplum tuarum ad me litterarum, quod requiris, erit cum his litteris. Saulio, Lazaro, Flaminio multam salutem. Tu si me amas, ad nos crebro, ut facis, omnibus de rebus scribito: Incredibiliter enim me tuæ litteræ delectant: In quibus illud etiam uideo, quod mihi est plane iocundißimum; addere te quotidie aliquid scriptioni & stilo. Itaque τοῦτην τὴν γραμμὴν suadeo teneas. Cũ hæc scriberẽ, Princeps in Vaticanum se referebat. Sed ualebis, ualetudiniq; seruies. XIII kalen. Septemb MDXX. Roma.

P. B. Christophoro Longolio S. P. D.

ACCEPI tuas litteras Nono Ianuarij datas ad XVI kalen. Martias heri; cum exercendi mei causa, extra Vrbem equo uectus, claro & placidißimo die, aprica uia domum peruesperi redijssem; ab adolescente illo, quem mihi ipsæ illæ tuæ litteræ commendabant, redditas meis pueris; cum eis, si

quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid uellem, se ad te postridie reuersurum dixisset, atque ubi se interea conuenirent, ostendisset. Itaque cum ipsum non uidissem, has ad te litteras dedi ante lucem: qua me quidem somnus hora singulis prope noctibus deserit: adhuc enim uigilia nos exercet: qua una si relinqueremur; essemus plane restituti. Sed uenio ad tuas litteras. Quod meum de tuorum studiorum ratione iudicium tam diligenter exquiris; in eo & amori erga te meo multum, & auctoritati non nihil sane tribuere te ostendis: quorum in altero, quàm recte facias; tu uideris; cuius plane interest, si deceptus sis: ab altero ne te unquàm deceptum posis dicere; cumulate ipse diligentißimeq; præstabo. Ad eam autem partẽ; in qua scribis, quid tibi causæ fuerit, ut aueres scire quid sentirem; ut scilicet intelligeres, recténe operam posuisses, an secus; ut, uel pergeres, ut cœpisses; uel, aut aliam ingredereris uiam; aut in ea ipsa, quam es ingressus, cursu corrigeres tarditatem: existimabam satis me quidem superioribus litteris respondisse: quibus te litteris profecisse quidem multum scripseram; superesse autem aliquantum etiam, quo progredere. Itaq; te hortabar; ut quod reliquum erat, conficeres: quod me hercule etiam nunc te hortor: hoc est ut Ciceronem ipsum, quem tibi unum scribendi magistrum me auctore proposuisti; eundem uniuersum non solum uores, sed etiam concoquas, atque in succum & sanguinẽ cõuertas tuum. Id autem spero te assequi posse; si diutius hoc idem feceris, quod adhuc facis: assequutum

sequutum omnino esse, quẽadmodum tibi antea scripseram, non existimo. Neque hoc ideo dico, quasi tu parum profeceris annua prope ad id cogitatione laboreq; adhibito. Multum est enim; adde etiam si uis, maximum quidem illud, quod iam actum abs te est; ut mihi quidem uideri solet, cum tuas litteras lego: meamq; de eo expectationem atque spem non æquatam modo abs te, sed longe etiam superatã, tibi uere atque perfancte affirmo ac denuntio. Sed quia nollem eo te maximo esse contentum, & tanquàm ad metam peruenisses, curriculo confecto conquiescere; propterea dico. Nam quoniam ea est ingenij tui uis, atq; præstantia; nihil omnino ut sit tam arduum tamq; difficile; quo si animum intenderis, non te id posse complecti atque conficere breui & luculenter putem; nulla te quidem in laudis mediocritate consistere facile patior. Itaque quanquàm minus fortasse uiæ supersit, ut ad excellens illud atq; summum scribendi genus atque formam peruenias, quo te uoco; quàm est id, quo perrexisti: tamen nisi tu etiam totum id, quod restat, confeceris; non tã mihi gratum futurum est, præclare sane ac splendide id te muneris inchoauisse; quàm molestum non absoluisse: quod abs te commissum iri minime puto. Recordor enim quid tibi ad eam absolutionem tu te temporis sumpseris: atque hoc cum recordor; magis miror, quicquàm nunc te eum de cõmutanda studiorum tuorum ratione, qui rectißima es ingressus; tum uero num tibi sit, quasi tarde adhuc ambulanti,

deinceps

deinceps festinandum, scisciteri. Festines autem? ut quid? ut incidas in aliquem morbum? Ego uero te mi Longoli malo tranquilla nauigatione utentem, aliquanto serius eum adipisci eloquentiæ quasi portum, quem petis: quàm propter nimiam uentorum uim iactura facta celerrime nauigare. Quamobrem si meum consilium sequi uolueris; quanquàm est hæc quidem mentis potius sensusq; nostri, quàm ullius cõsilij significatio; neque hunc tu cursum commutabis: cur autem? neque remo plus utere: ualetudiniq; in primis seruies. Sed iam satis, aut etiam nimis multa de ijs. De Ioanne Pino; erit mihi curæ, cum ut omnia mandata tua exhauriam: tum illud maxime; ut quicũque percipi ex hominis te amantis beneuolentia potest fructus atque utilitas, percipiatur. Id totum quale sit, quoniam satis exploratum non habeo; non committam, ut eius te rei expectatione sæpius excitem. Extremum est, quod erat primum in tuis litteris: Eius ad nos epistolæ tuæ exẽplum, quæ perlata non est, quod scribis mihi te mittere; scito nullum fuisse cum tuis litteris. Id uelim describi mandes, mihiq; mittas: ne ulla tua lucubratiuncula nobis perierit. Habes ad omnia. Nunc quæ præterea scire te non nolle arbitror; hæc sunt. Apud Sadoletum reliquosq; amicos recte est. Thebaldeus & Beatianus etiam fortunis aucti tibi hilarius salutem ascribunt. Ego domum cogito. Quid? quid est aliud? Intellexi de Alexandro Capella uiro sane bono, & docto, &, ut mihi uisus est, etiam amãtissimo tui,

mo tui, te cum Nicolao Leonico homine uere philosopho singulari beneuolentia coniunctum, cum eo familiariter sæpe esse uel propterea, quod non longe ab illius ædibus incolis. O præclaram uiciniam, teq; hominem mirificum ad præstantium & clarorum uirorum amicitiam conciliandam. Næ ego horum principum prænsationes appellationesq; honorificas omnium, una cum uestra deambulatiuncula, & sermone libenter commutauerim. Nunc ei, quod possum, multam salutem uolo impertias meis uerbis. Etiam Marinum Georgium Patauinorum Prætorẽ, quem scis a me unice diligi, si saluere iusseris; mihi gratissimum feceris: idq; ut facias, plane te rogo: tum & Saulium & Flaminium. Tu ualebis; nosq; diliges. MDXXI. Roma.

P. B. Gabrieli Veneto, ordinis Augustinianorum Magistro S. P. D.

PERIERVNT a me Hispaniæ Regis Legati; ut tibi eos commendarem: quibus has ad te litteras dedi, tui ordinis sacerdotes, probos, ut aiunt, uiros; alterum Tarraconensem: Lusitanum alterũ: utrũq; autem incensum bonarum artium studijs, uersatumq; in ijs; quemadmodum ab ipsis intelliges. Ii augeri se abs te optariq; in collegium Doctorum cupiunt, quos Magistros appellatis: afferuntq; causas, quamobrẽ id facere iure possis. Ego uero; qui plane noui, quàm diligens in eo sis, ne quis temere te

O auctore,

auctore, in collegium admittatur; commendo tibi quidem eos ſane multũ. Valde enim cupio Legatis; qui ſunt ipſi magni & clari uiri, & bene de repub. meriti: quosq; ego magnopere amo. Sed ita commẽdo; ſi tibi uidebuntur idonei eſſe, quos ornes. Peto autem abs te; ut eos idoneos iudices, etiam ſi plene idonei nõ erũt: dum ſint ex illis, quos ſatis idoneos queas dicere: ut omnino aliquid dignitati Legatorũ tribuatur. Reliquum eſt ut ualetudinem tuam cures: Audio enim tibi non recte eſſe. Eſt autem indecens; qui mihi ægro ſaluti fueris, nõ potione ulla & pharmaco, uel arte aliqua medicorũ; ſed plane congreſſibus, collocutionibusq; ſuauiſſimis & prudentiſſimis tuis; tibi ipſum mederi non poſſe; qui te ſemper audias, ſemperq; tecum ſis. Quod ſi ab occupationibus tam ſolutus eſſem, ut triduum conſumere meo arbitratu mihi liceret; euolarem ad te tam libenter nũc quidem; quàm tu me ſoles inuiſere, cum te Roma continet. Spero tamen Leonem Pont. urbe propediem exiturum; Etruriæq; partem iſtam, quã tu incolis, ſuasq; uillas & municipia obiturum. Quod ſi erit; excurram ad te, cum primum Ciminium lacũ uideo. Interim fac te cuſtodias. Vale. Idib. Sept. MDXX. Roma.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo S. P. D.

MAGNA me uoluptate tuæ litteræ affecerũt; quibus

quibus me ad beneuolentiam inter nos cõſtituendam humaniſſime prouocas: cauſasq; affers, quibus adductus id facis. Nam cum te antea diligerem; cum primum intellexiſſem te plane adoleſcentem, clariſſimis atque adeo regib. ortum maioribus, bonarũ artium ardore ſuccenſum, ex ultimis orbis terrarum finibus Patauium uenisſe: ut ea in urbe, doctiſſimorumq; hominum conuentu, operam illis dares: teneroq; iam uehementi quodam ſtudio cognoſcendi & alloquendi tui: quanta me nunc demum eſſe affectum lætitia exiſtimas; cum ad id, quod ſponte ipſe cupiebam, inuitari me abs te per litteras uideã tam officioſe, tam etiam eleganter ſcriptas; ut iſta ipſa imitatio tua, non humanitatis modo genere, ſed etiam doctrinæ nomine eum te eſſe facile oſtenderit: ut longe magis tua mihi quidem beneuolentia exoptanda & expetenda, quàm adhuc ipſe ſtatuerim, plane fuiſſe uideatur? Quod cum ita ſit: acceſſerit autem ad id nunc etiã Longolij noſtri, qui mihi tuas litteras reddidit, honorificentiſſimus de te, tuisq; uirtutibus longus quidem, ſæpeq; repetitus huius bidui ſermo: quem ego uirum propter eius excellens ingenium, ſingularemq; doctrinam facio plurimi; propter mores uitaq; probitatem fraterne amo: Complector te quidem Pole, atque excipio, ut amanter meam beneuolentiam expetentem; certe amantiſſime; ut etiam humaniter me ad id prouocantem; hic uero iam non habeo, in quo tibi æque mihi ipſe uidear reſponſurus. Nam ut parem me tibi omni relia

qua ex parte eius uirtutis, quæ humanitas dicitur, referendis officijs præbeam: certe prior iã ad te appellandum, cum id ipse tua diligentia præripueris, esse nullo pacto possum. Quod quidem non humanitatis modo indicium magnæ cuiusdam ac eximiæ, sed humanitas mihi esse ipsa omnis, suo cum robore atque radicibus uidetur. Itaque cum in eo tibi concedam necesse sit; præsertim cũ ipse ijs opibus, ijs propinquis, ea denique sis fortuna; ut etiam si te ipse prior appellassem; quia tamen nihil afferre potuissẽ eiusmodi, multo sane minus in meæ humanitatis facto, lumen eluceret, quàm eluceat in tuæ: efficiam profecto, ut in reliquis præstandis amicitiæ muneribus atq; partibus, id, in quo a fortuna uincor tua, recti ac propensi erga te animi mei studijs, officijs, diligentia plane sarciam. Scriberem plura: respondereméq; ad reliquas epistolæ tuæ partes; nisi festinaret Longolius, equumq; posceret, utpote iam sine meis ad te litteris reuersurus. Quamobrem in aliam epistolam reliqua. Vnum hoc sic habeto: nihil mihi hoc in genere omni, præclara egregiaq; ista animi tui erga me declaratione, aut accidisse, aut accidere potuisse iocundius. Ex uilla Noniana. Quinto Idus Iul. MDXXI.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo S. P. D.

BINAS a te uno tẽpore accepi litteras amantissime

tissime quidem scriptas, unas, quas ad diem VI kal. Febr. dederas; alteras, quas pridie kalen. Ad primas igitur prius. Meum de imitatione librum tibi placuisse, ualde gaudeo. Probari autem abs te sententiam meam homine cum docto, tum in eo scribendi genere, quo de disputo, studio ac exercitatione iam erudito, etiam uehementer lætor. Quod si eo te libro ad id ipsum, ad quod quidem tua te sponte accensum esse uideo, aliquanto etiam acrius atq; ardẽtius inflammaro; omnia me consequutũ putabo. Cæue enim existimes unquàm me alias ullius de hominis adolescentis ingenio atque industria tantam in spem ueniisse; ut aliquando tandem his temporibus doctrinam cum eloquentia more maiorum coniunctã aspicere possimus; quàm nunc quidem iam uenio, id per te unum maxime omnium ut consequamur: modo tibi annos uita subministret: cui tu plane rei parum mihi uideris uelle consulere: ita dum omnia omnium doctorum hominum scripta, omnium doctrinarum ac disciplinarum omnes libros exhaurias; nullam salutis tuæ curam adhibes; nihil ualetudini inseruis. Quam quidem ego pro eo, quanti te facio, proq; nostra beneuolentia & necessitudine uellẽ tibi prosperrimam perdiuturnamq; consistere. Sed de eo tu pro tua prudentia iudicabis. Venio ad secũdam epistolam tuam: cum qua erant obsignatæ duæ, Giberto una, Sadoleto altera, scriptæ abs te epistolæ: quas quidem statim reddidi. Sed in ea, quam mihi scripseras, nihil erat fere, nisi duo illa quasi capita: alte-

rum, quo mihi acceptum refers, quod Gibertus tuas illas priores litteras, quas ad me dederas, tam cupide, tamq; amanter legerit, tantis laudibus extulerit. Quo in genere si scias quàm ille tuis istis postremis ad sese litteris sit delectatus; tum id diceres nõ a nostra commendatione; quanquàm ea certe suas quidẽ parteis semper adhibet; sed ab elegantia tuarum literarum, suauitate, amabilitate esse profectum. Ita eas & doctis uiris multis audientibus clara ipse uoce recitauit, cũ paulo ante solus legisset: & ab ijs quæsiuit, num idem ipsis, quod sibi uideretur, nihil esse candidius, nihil omnino prudentius tuis litteris. Cui cum annuissent; in tuas se laudes prorsus effudit tãta cum declaratione beneuolentiæ; ut ego ipse, qui tibi omnia cum cupio, tum mediusfidius tribui merito existimo; nihil sane desiderarim. Quod tibi eo libentius scribo; quo idem illud de te iudicium suum aut detulisse ipsum iam Clementi Pontifici Max. aut propediem ab eo delatum iri puto, cum in tui sermonem inciderit: in quem quidem breui non semel incidat necesse est. Nam de Britannicis cum rebus tũ litteris est ei Princeps prope quotidie consulendus: ut ex ijs oratio in te fluere quasi sua sponte uideatur. Quanquàm est ea tua quidem dignitas atque persona, ut abs te sermo apte possit incipere: tuq; unus cuilibet satis magnum ad dicendum argumentum esse possis. Sed ut ad tuas Sadoleto scriptas litteras redeam; ijs & ipse mirifice delectatus se tibi responsurum, cũ primum sibi per occupationes suas licebit, amanter

ret, amanter sane recepit. Alterum erat caput illud in tuis litteris; ut quoniam aliquam te in spem adduxissem fore, ut Sadoletus suum mihi librum ad te perferendum traderet, cum essem discessurus; darem operam, ut id ita fieret: eum te librum legere magnopere auere. Ad ea nihil tibi respondebo, nisi unum, tuæ me uoluntati & studio in tempore non defuturum: modo se ipse flecti exorariq; patiatur. Sed neque dum librum perpoliuit: & est nunc quidem occupatissimus. Tum illud de Germano pupugit eius animum, ut omnia pertimescat. Verum, ut dixi, non deerimus; ut tibi mos geri possit. Habes ad omnia; & ualebis. Roma.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P. D.

QVAS mihi Patauij ad Ioannem Matthæum Gibertum litteras Romam proficiscenti dedisti, quoniam is paucis ante diebus, quàm ipse ad urbem uenissem, ad Transpadanos exercitus a Põtifice missus, aberat, & iam iamq; affuturus putabatur; eas literas apud me esse facile passus sum, quoad ipse reuerteretur. Itaq; quinto Idus Decembres cũ redissem, hominẽq; salutauissem: reddidi ei tuas litteras: quas quidem mihi uisus est libentissime accepisse. Ijs perlectis multa me percontatus est de tuis studijs; longumq; sermonem habuit, summa cum tua laude, illustriq; attestatione sui erga te amoris: cum diceret;

genus orationis tuæ sibi uehementer probari; teq; sibi esse charissimum singulis prope uerbis ostenderet. Quid? queris. Habes hominem plane cupidissimum tui: cuius certe beneuolentiam, quoniã maximi potentissimiq; Reges expetunt, sibiq; ut conciliet operam dant: officiaq; in illum omnia certatim conferunt: eam te nullo negotio assequutum, sane non mediocriter lætor: Præsertim cum is ad eam, qua nunc quidem apud Pontificem est, auctoritatem & gratiam: quæ profecto quantæ sint, omnes iam homines intelligunt: summam uitæ integritatem, humanitatem, comitatem, moresq; optimos & suauissimos adiunxerit: quodq; tibi iocundissimum debet esse, cum litterarum & bonarum artium studia, quantum fieri ab homine occupatissimo potest; tum in doctis hominibus fouendis, iuuandis, honestandis egregiam & mirificam uoluntatem. Quod ad Iacobum Sadoletum attinet; quæ duo impetrari tibi ab illo me internuntio cupiebas; eorum alterum, ut cõstituendæ beneuolentiæ mutuiq; inter uos amoris essem auctor; sane confeci. Ille enim, ut est homo perhumanus, quiq; te antea ipso Giberto referente cognouisset, litterasq; ad illum tuas etiam legisset; & quæ de tuo in illum studio ei narraui, libentissime accepit; & se amantissimo erga te animo cum propterea, tum pro tua singulari uirtute atq; doctrina deinceps futurum, cumulatissime recepit. Alterum conficere non potui, ut eius de philosophia librum tibi legendi facultas daretur: Nam quoniam eo in libro

libro philosophia tantũmodo uituperabatur; alterius autem libri, quem quidem inchoatum habebat, ut est dialogorum mos, eæ futuræ erant partes, ut philosophiæ uituperatoribus responderetur, ipsaq; laudaretur; indignum ac prope inconstans omnibus uideri posse dixit, si permitteret, ut quam ipse artem, clarissimorum hominum sequutus iudicia, cæteris omnibus artibus prætulisset, ab ineunte ætate summo studio semper adamauisset; eius artis uituperatio nulla defensione, laudationeue adiuncta, suis e manibus excideret: præsertim cum neque illi ipsi adhuc confecto iam libro, ultimam, ut aiunt, manum imposuerit. Quæ in re cum illum prudẽter facere animaduerterem; dolui non nihil tua causa; quod uidebam te pulcherrimæ iocundissimæq; lectionis uoluptate, diutius quàm uellem, cariturum propter eas occupationes, quas illi, magnus in eum Pontificis & Giberti amor atque auctoritas afferunt, maximis illas quidem in rebus, & splendoris dignitatisq; plenissimis: sed quæ tamen totos illi dies atque noctes intercipiãt; ut philosophiæ studijs et inchoatæ scriptioni sese reddere, ut nunc quidem se res habet, plane non possit. Nam quid tibi de illo ipso priore dicam libro, quem quidem perlegi iam sæpius? Equidem ab illis Augusti temporibus, quæ profecto maxime omnium summis ingenijs & præstantibus scriptoribus claruerunt; nullum legi librum scriptũ, ut mihi quidem uidetur, appositius splendidius, nullum melius, nullum Ciceroniano mori stilo facundiæ

denique

Universidad de Deusto
Biblioteca

denique uicinius. Sed de eo coram plura. De Vrbanis autem rebus puto te nõ expectare a me longißimas litteras. Habemus Pontificem cũ egregia in omnes homines uoluntate, ac plane bonum: tum & prudentem & grauem, omniaq; circũspectantem, & prospicientem: cuius fidei res Christiana publica recte credita traditaq; uideatur. Hæc ad te antea scribere cogitantem, multæ me occupationes, quid dicam impediuerunt; cum semihora epistola cõscribi posßit; interpellauerunt tamẽ, si minus usquequaque, certe nonnũquàm. Sed cum ad occupationes accedit ea, qua sæpißime utor, cum sumendus calamus est, interdum etiam delector, negligentia; nihil me uno in scribendo segnius, nihil ignauius est factum. Nicolao Leonico & Baptistæ Leoni doctoribus tuis, uiris optimis, præstantißimisq; hominibus plurimam salutem uelim impertias meis uerbis; Marmaduco etiã. Roma. Nono kalẽ. Ian. MDXXVI.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P. D.

RESPONDEO ad tuas proxime acceptas litteras, & quidem paucis: nam multis nõ est opus. Gibertus te in oculis plane fert; delectaturq; mirifice tuarum litterarum lectione; non earũ modo, quas ad illum scribis; sed etiam quas ad me: quarum quidem semper omnem paginã perlegit ipse per se, miro cum lepore, tum uoluptate: neq; me recitatore uult uti. Has

uti. Has autem postremas heri domi suæ cum legisset, etiam aliquot doctis uiris, qui aderant, legẽdas tradidit amicißimis atque honorificentißimis uerbis. Quod cum feciſſet; ad me conuersus mandauit, suis te uerbis quàm diligentißime salutarem; ostenderẽq; te a se plurimi fieri, maximopereq; amari: id, quod ego libentißime quidem facio, cum illius, tum tua, tum uero etiam mea causa: in quem nonnihil quasi redundare uidetur de tuis multis laudibus: uel quia ualde te amo; sunt autem amicorum omnia communia; uel quod tanquàm sponsor sim uestræ benuolentiæ: quo certe nomine is ad me quoq; aliqua ex parte fructus iocundißimus pertinet. Itaq; censeo des ad illum aliquid litterarum; quibus significes quàm tibi grata sit hæc illius de te cum significatio, tum uoluntas. De Sadoleti libro quod scribis; ille uero pernegat dono eum ulli omnino hominum se dediſſe, ac ne legendum quidem, niſi ea conditione ut ne describeretur. Itaq; subiratior est Germano illi, quem dicis. Verũtamen non desitti ab eo petere, ut mihi librum commodaret: quod tum spero faciet, cũ plane erimus diſcesßuri. Tibi tamen sum auctor, quoniã otio plus abundas, ut ad illum etiam scribas aliquid, si tibi uidebitur, uel hac ipsa de re, uel de amicitia certe uestra iam instituta, fundamenta iaciente me; ut in eo uideare aliquid, quod te delectet, consequutus. Is tibi plurimam salutem dicit. Vale. Decimo kalen. Febr. MDXXV. Roma.

Patauium.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P. D.

NARRO tibi. Mirabar; quod cum proxime a te meas epistolas Roma scriptas popoſciſſem; ipſe mihi reliquas quidem miſiſſes: eam, qua binas ad tuas reſcripſeram, nõ miſiſſes. Tu uero ne acceperas quidem illam; quippe, quæ data nunquàm eſt. Nam cum eam conſcripſiſſem; obſignariq; iußiſſem & dari, cum primum eſſet, qui perferret: erant autem per eos dies publice tabellarij ſane crebriuſculi: neutrum factum eſt, cum ego utrũq; factum eſſe credidiſſem. Id puto accidiſſe propter morbum, qui me confeſtim inuaſit; quo prope ſum cõfectus. Eo morbo meum librarium perterritum oblitum eſſe facere, quod mãdaueram, coniectura ut credam ducor. Epiſtola enim ut tunc erat, non complicata, inter Ciceronis epiſtolarum libros, quos mecum habebam, temere coniecta eſt. Eos libros heri cum euoluerem, in illam epiſtolam incidi: quam quidem ſtatui ad te mittere, non tam porro ea cartula mihi ne perierit; quàm ut ſcires ipſe, me tum in reſcribendo tuis literis non multo magis, quàm ſoleo, negligentẽ fuiſſe. In epiſtola dies adſcripta non erat: itaque non addidi. Paceo & Leonico ſalutem. Vale. E Noniano. VIII halen. Sept. MDXXV.

Patauium.

PATAVIVM.

P. B. Reginaldo Polo Britanno S. P. D.

PRANDENTI mihi heri puer meus tuas litteras reddidit tertio halen. datas: quibus ad eas, quas ad te proxime dederam, reſcripſiſti. Iis ne cõtinuo reſponderem, illud me interpellauit; quod ſtatueram eo die Triphonem inuiſere: quem tu hominem credo ne noſti quidem: Sed te arbitror ſcire eũ mihi amicum eſſe. Feci autem quod ſtatueram, ſtatim a prandio inſeßis equis: fuimuſq; una in uilla ſua, ſane uſque ad ueſperam: ut ſublato iam die cœlo pluuio in Nonianum me receperim. Itaque heri nihil ad tuas. Nunc autem bene mane expergefactus ſumpſi calamum; ut nequid prius, quàm hoc ad te litterarum darem. Sed ad priores partes epiſtolæ tuæ, quibus te magna ex meis litteris uoluptate affectum ſcribis; effersq; eas multis atque maximis laudibus; quid tibi ego Pole reſpondeam; qui te humanitate uincere non poſſum; officijs non poſtulo; ſuauitate autem litterarum, et lepore, et me herculeſ elegantia ita ne ſpero quidem; ut etiam omnes homines ijs in rebus, breui a te ſuperatum iri uehementer putem. Quamobrem eæ partes nunc quidem ſilentio prætereantur; ad quas reſcribi nihil neceſſe eſt. Reliqua eſt illa pars litterarum tuarum; qua te purgas mihi; quod ad Marinum Georgium in Romuli cauſa nihil ſcripſeris. Qua in re cum ego plane accipiam

ne accipiã excusationẽ tuam: uideris enim mihi recte fecisse; qui amici tui rationibus, præsertim id a te magnopere postulantis, obesse nolueris: æquũ est itẽ, ut tu quoq; meã excusationem accipias: ut intelligas quæ me causa impulerit, id abs te petendum mihi esse ut existimarem. Nam quo ad putaui posse fieri, ut Baptistæ Leonis ratio Venetijs haberetur; nolui committere, ut mea petitio apud te illius commodis obesse tantulum posset. Itaq; nihil petij abs te eiusmodi; cum tamen in Romuli causam iampridem incumberem. Postea quàm uero amicus quidam summus meus, homo & prudens, & grauis mihi nuntiauit scire se, Triumuiros Venetos, qui rem litterariam Patauinam procurant, de Baptistæ causa ad senatũ non relaturos: cœpi optare; ut cum tua uetus postulatio Baptistæ nihil iã esset opis allatura, uelles huic alteri amico tuo noua postulatione prodesse. Id mihi a tua benefica liberaliq; natura non alienum est uisum; quod uestræ inter uos necessitudini, Romuliq; in te obseruantiæ atque officijs tribueretur. Quod si nõ ita existimassem futurum ut ille a Triũuiris præteriretur: profecto non tam fuissem improbus, ut ei te uoluissem meo impulsu, uel in suscepto iam negotio parum constantem, uel in amicitia tuenda nimis fluxum & labantem uideri. Itaque redeo ad illud; ut non solum probem, uerum etiam laudem consilium tuum; quod meæ petitioni nõ satisfeceris: modo tu quoque meum ne improbes: qui nõ ut cuipiam obesses tuorum, sed ut alicui prodesses

desses petebam. Vnum est, quod me molestia plurimum afficit: quod non antea Baptista scire poterit id, quod ego intellexi fore, ut de se non referatur: quod utinam quidem inane atque falsum sit: Quod occasio Romulum iuuãdi præterierit. Ita fiet, ut neutri eodem tempore profueris. Quod si Romuli rem per litteras commendauisses; ei quidem certe profuisses: quod esset mea quidem sententia optabilius, & ut existimo, etiam tua. Sed de eo tu uideris. Equidem cum Romulo maxime cupio: tum Baptistæ tam sum amicus; ut tibi non concedam; ut tu plus illum ames, quàm ego amo; uel tu plus ei hoc tempore tribuendum putes, quàm ego semper tribuerim. Sed iam nimis multa. Pacceum adhuc salutem desiderare, moleste fero. Ei dic, non esse æquum in tam salubri cœlo, tam diu aduersa ualetudine uti. Itaque aliquando tandem morbum abijciat: ut posimus illum bene ualentem inuisere. Tu si rectissime ualebis; feceris mihi optatissimum; multo optatius, si etiam diutissime. Item Leonicus: quem saluere iubeo. Vale. Pridie kalen. MDXXV. De Noniano.

VENETIAS.

P. B. Reginaldo Polo S. P. D.

CVM statuissem, antequàm Venetijs proficiscerer, te conuenire: tamen multis negotijs impeditus ad te uenire non potui: quod quidem mihi fuit permolestum. Itaq; ueni Patauium mihi ipse subiratior;

Universidad de Deusto
Biblioteca

tior; qui te non uidissem. Id cum mea culpa factum sit: quod proximum est, agamus censeo per litteras; si uel tibi aliqua in re mea cura meaque diligentia erit opus, uel mihi humanitate tua: quemadmodum ego nunc quidem facere decreui. Mitto enim ad te fasciculum litterarum: quibus litteris Sadoleto rescripsi, ad eius scilicet litteras, quas tu mihi ab illo acceptas reddidisti. Petoq; abs te; ut quando id multo facilius tibi erit, quàm mihi; mandes tuis, curent, ut ad illum primo quoque tabellario eò proficiscente perferatur. Erit mihi sane gratissimum. Vale. Septimo kalen. Nouembres. MDXXXII. Patauio.

P. B. Reginaldo Polo Cardinali S. P. D.

DOLEBAM antea te a nobis discessisse: cũ tamen esset spes aliquando reuersurum. Nunc autem; cum te Paulus Pont. max. in amplissimum Cardinalium ordinem legerit: neque post hac his in locis te uidẽdi facultatẽ mihi datum iri ullam putem: lætor tamen tuam uirtutem ea dignitate auctam & honestatam fuisse; quam te posse consequi, incredibili Pauli prudentia iudicioq; freti, sperabamus. Qua de re tibi uere atque magnopere gratulor: utq; perpetuæ solidæq; uoluptati tibi sit iste magistratus, quæso & opto. Ac meum quidem tui absentis desiderium nostræ necessitudinis memoria facile solabor. Tu uero longe ornatior atque illustrior factus nõ Italiam modo; sed Britanniam etiam tuam, atque ipsum cœli uerticem

li uerticem tuarum laudum splendore facimpleas. Vale. Tertio kalen. Ianuarias. MDXXXVI. Patauio.

P. B. Reginaldo Polo Cardinali S. P. D.

QVAM iocũdæ mihi fuerint litteræ tuæ humanissime amantissimeq; scriptæ; quibus mihi de mea dignitate gratularis; puto te intelligere etiam tacẽte me. Qui quãtopere te amauerim propter tuã quidẽ primũ nobilitatẽ moresq; sane regios; deinde propter studiorũ utriusq; nostrũ similitudinẽ; cũ te, optimis deditũ pulcherrimisq; artibus, atq; in ijs magnos progressus facientẽ quotidie uiderẽ facile profecto cognouisti. Accessit ad hæc usus inter nos, non sane infrequẽs, & necessitudo perfamiliaris: quæ nos tam coniunctos atq; amantes inter nos magnopere deuinxit. Mitto uoluptatem illam meam; quam quidem cepi maximam atq; optatissimam, cum te Cardinalem esse factum cognoui: quemadmodũ ex meis ad te datis litteris scire non obscure potuisti. Sed o minino; ut & ipse, quod sentio, etiam profitear; nihil mihi gratius potuit afferri tua gratulatione, tuisq; litteris. Ego uero Pole te magnopere lætatum esse isto de Cardinalatu meo nuntio, ut scribis, sane puto. Habebis enim posthac tu quidem me, non laudatorem modo tuarum uirtutum longinquis in locis: ut adhuc post tuam ad urbem profectionẽ habuisti: sed in collegio & factorum pulcherrimorum testem,

& optimorum consiliorum socium: a quo ea omnia erga te officia & studia expectanda tibi sint; quæ a germano fratre tuo, si is collega tibi esset, considerares profectura. Neq; enim committam, ut a quoquã in te amando uincar. Reliquis in rebus fortasse uinci potero ab ijs; in quibus plus inerit ad eas res considendas facultatis. Voluntas erga te quidem mea erit eiusmodi; ut ab uno Sadoleto se æquari patiatur: superari, ne ab illo quidem sit passura. Qui cum te Carpentoracte nunc esse, ualde gaudeo: neque uereor, quin & itinerum suspectißimorum, & curarum maximarum recentes labores tui, isto in otio doctißimi amantißimiq; hominis conuictus compensatione suaußime leniantur. Quod scribis, non audere te adhortari me senem ad ea, ad quæ ego te iuuenem sum hortatus; ut scilicet ita te gereres; ut dignus eo munere, quod tibi tunc deferebatur, uideretur: Tu uero & hortari me, & monere, & obiurgare etiam liberrime semper potes; eum præsertim hominem; quem iam ætas in plærisq; segniorẽ & obliuiosiorem fortasse fecerit. Sed miratus sum me tibi eiusmodi quicquam scripsisse. Itaque, ut uerum fatear, concidi animo tuas litteras legens. Quid enim ineptius facere, aut etiam impudentius potuissem? Quàm si te uirum maximum atque amplißimum, omnibus bonis artibus excultum, omnibus uirtutibus perornatum, magna prudentia, magna rerũ experientia præditum monuissem? Quare sumpsi mearum litterarum exemplum. Quod cum legissem; re-

creatus

creatus sum. Nihil enim in eo erat eiusmodi; ut monitoris personam egisse uideri tibi debuerim. Afferam uerba ipsa, quæ suspecta tibi esse potuerunt. Sunt autem in extrema pagella hæc: Tu uero longe ornatior atque illustrior factus non Italiam modo; Sed Britanniam etiam tuam atque ipsum cœli uertices tuarum laudum splendore facimpleas. Hic profecto est, non tam hortandi, aut monendi, quàm laudandi, orationis quidam color lususq;, magna atque præclara de eo, ad quem scribimus, sperãtis, atque pollicentis. Itaque laudaui te uerius, non monui; ut mihi sane uideor: Volui quidem certe. Idem si tibi quoque deinceps uidebitur; erit mihi gratum: Sed de his hactenus. Ego hic æstatem conficiam. Ita enim mihi Pontifex uti facerem permisit. Autumni primis mensibus Romam, si ualebo, proficiscar; eoq; libentius; quod te & Sadoletum idem facturos puto: quos uidere atque cõplecti & cogitationes meas conferre discupio. Valete binæ meæ animæ, optimæ omnium, & suauißimæ. Priolo tuo, uel nostro potius, Paulo Sadoleto certe nostro, Ludouico Bononiensi multam salutem. Vndecimo kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRI BEMBI EPISTOLARVM FAMILIARIVM

LIBER SEXTVS.

VENETIAS.

Petrus Bembus Petro Brissoni S. P. D.

GRATISSIMAE mihi tuæ litteræ acciderunt; uideo enim in ijs, id quod maximi quidem facio, me abs te amari. Nam quod me tantopere laudas, non tam mihi gratum id quidem est; quàm iocundum, propterea, quod in eo, illam ipsam, quàm tu laudibus in cœlum fers, humanitatem, in te summam singularemq; esse plane cognoui. Consilium studiorum tuorum, quod scribis, mihi ualde probatur. Spero enim fore; ut si in eo operam impendes tuam: maximos ex ea re, uberrimosq; fis breui tempore fructus uoluptatesq; percepturus. Cæterum de Carpi Regulo quod scribis; quanquã me in Noniano tuæ litteræ offenderũt; feciſſem tamẽ, quod uolebas; Patauiumq; essem profectus. Veruntamen ex re tua esse arbitratus sum ut dares operã, ut te antea conuenire & colloqui possẽ. Erit id & tibi opportunum, & mihi gratum. Itaq; te expecto. Feci autem quod uolebas, ut tibi quã primum

mum reſcriberem; quod eo dico, ne me putes negligentem in eo fuiſſe, ſi forte tuæ litteræ ſerius ad me perlatæ ſunt: dies enim adſcripta non erat. Vale. Idibus Octobris MDXXII. Ex Noniano.

VENETIAS.

P. B. Franciſco Victorio Phyſico S. P. D.

TV uero, etiam ſi nihil tuis in litteris ea de re diſputauiſſes; ualde me pupugiſſes; qui ad te hominem non ſolum philoſophum, & optimis clariſſimiſq; artibus præditum; ſed noſtris etiam in ſtudijs mitioribus egregium ac præclarum uirum, uernaculo ſermone ſcriptas litteras dederim; ad eas tantummodo latine ſi reſcripſiſſes. Quid enim mea illa negligentia fieri mollius atq; ignauius poteſt? Nunc uero, cum & id feceris; & cur ita factum abs te ſit, prudenter tu quidem atq; appoſite pluribus uerbis oſtenderis: perfeciſti profecto, ut ad eum ſermonem, quem quidem prope per biennium cupidemodum perſeueranterq; intermiſeram, libenter redirem. Itaque tuo poſthac more ad te litteras dabimus. Quod Mercurio Chirurgo, quem tibi alteris litteris commendaueram, amorem & ſtudium poliueris tuum; eſt mihi ſane pergratum: Quem tamẽ ita tibi commendatum eſſe cupio; ſua etiam ſi ſe ipſe arte commendarit. Nam oratione illum ſibi apud te plane non uereor defuiſſe. Quod ſi forte πολύλογοι te delectant; habes hominem, qui non minus lingua,

quàm manu tibi se probare facile possit. De Sadoleto meo quod quæris; is erat Romæ proximis mensibus in optimis, ut semper solet, studijs, cum legendo, tum scribendo sane plurimus. Nunc autem; neque quid agat, plane intelligo propter pestilentiam; quæ cũ urbem deformauit; tum itinera maxime substulit, consuetudinemq; scribendi. Itaque quod aues scire, num is dialogum de philosophia suum confecerit; de eo nihil dum ad nos est perlatum: cum erit; faciam ut scias. Faciam etiam, quod item scribis uelle te; ut cum primũ litteras ad illum dabimus, multam ei salutem impertiam tuis uerbis. Ignosces breuitati mearum litterarum: eram enim cum has ad te litteras dabam, plane occupatissimus: & ualebis. Tertio decimo kalen. Ianua. MDXXII. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Francisco Victorio Physico S. P. D.

MEAS ad te litteras, tibi sero esse redditas, quod me certiorem facis; non magnopere mihi molestum fuit: nihil enim erat opus celeritate. Sadoletus meus, uel potius noster; de quo quæris; Carpentoracte; cuius urbis Episcopum gerit; profecturus propediem est: Romanarum, credo, salutationum, concursationum, turbarum captus satietate: præsertim, cum uideat bonis artibus atque studijs locum prope nullum esse. De amore erga me tuo, quæ luculenter admodum, ac prorsus amabiliter in epistolam

stolam coniecisti; ea ualde mihi iocunda acciderunt. Video enim non id solum, quàm me diligis; quod mihi quidem certe gratissimum est: sed illud etiam; quàm tu dignus es, qui diligare: quo me hercule uno, ad te diligendum atque amandum, maximopre concitor. Quod a me longiores epistolas expetis; tuto id tu quidem: eloquentia qui abundas. Ego uero; quem plane uerba sæpe deserunt; malim a te uel tacens intelligi. Itaque ille Areopagitarum iudicum mos mihi uehementer probatur: qui accusantium, qui reorum orationes sine proœmio, sine epilogo, sine ullis fucis, ac prope nudas audiebant. Marini Brocardi doctissimi humanissimique hominis, dèque me benemeriti, salutationem tuis ad me uerbis profectam, tam libenter accipio; ut te in eo max.e adhibere operam uelim; ut is intelligat esse me plane amantissimum sui. Vale. V kalen. April. MDXXIII. Patauio.

CITADELLAM.

P. B. Francisco Bonæ fidei Physico S. P. D.

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt: nõ tam quidem propterea, quod me in ijs summopere laudas: uideo enim in eo, te ingenij facilitate, ac plane beneuolentia duci: quã q, te mei cupidissimum, amantissimũq; prædicas. Quid enim mihi esse gratius aut iocũdius potest; quàm a doctissimo uiro diligi: præsertim in quo, cum optimis præstantissimisq; artibus,

summa probitas, summa humanitas sit coniuncta. Quamobrem ut tibi breuiter respondeam: non fallam uel expectationem tuam, si quam habes ipse de me: uel amorem erga me tuum, uel plane officium ac studium. Cæterum legi tua carmina perlibenter. Sunt enim eiusmodi; ut cuilibet iocunditatem afferre possint. Quod autem postulas, ut cum rus me contulero, te illuc uocem, ut una esse possimus: ita faciam. Vale. Decimo kalen. Decembris. MDXXIII. Patauio.

BONONIAM.

Petrus Bembus Lazaro Bonamico S. P. D.

IOANNIS Antonij Marostici, optimi uiri, qui mortem obijt, fratris filium Baptistam, eius hæredem quod mihi magnopere commendas; est sane gratum. Video enim amorem erga te meum aliquanti apud te esse; cum te aliquid a me petere intelligo. Itaque hominem libenti animo sum complexus: eo usque; ut qua in causa nihil ei debere me existimem, statutumq; mihi propterea fuerit, ut nequid is a me eo nomine consequeretur; idq; nonnullis hominibus mihi perneceſſarijs idē petentibus antea respondeſſem; eā causam integrā illi esse passus sim: spemque ei dederim, me, id quod postulat, cum hoc tempore minus commode facere possim; certe aliquando esse facturum. Quamobrem sic a me discesſit; ut diceret satis se a me impetrauisse. Sane uirum, præter quàm

ter quàm quod litteratus mihi uisus est, etiam frugi modestumq; cognoui. Rodulphus tibi Pius multam salutem: ego plurimam. Vale. Pridie kalen. Decembr. MDXXIII. Patauio.

BONONIAM.

P. B. Lazaro Bonamico S. P. D.

ACCEPI heri tuas litteras Idibus Decembris datas, cum prudentes illas quidem & graues; tum ornato in primis, ac perpolito stilo scriptas; tui uero erga me amoris & beneuolentiæ nō plenas modo, sed me hercule etiam profluentes. Quibus cum quid a me postules cognouerim; curabo sane, quo ad fieri poterit; ne aut operam, aut studium, aut diligentiam, aut certe amorem erga te meum, aut etiā prudentiam, de qua scribis, si modo est ulla in me prudentia, in eo moliendo, tractando, conficiendo desideres. Longiorem epistolam ne faciam, multæ me occupationes impediunt. Ignoſces igitur breuitati litterarum: & ualebis. Nono kalen. Ianuar. MDXXIV. Romæ.

PATAVIVM.

Petrus Bembus Colæ suo S. P. D.

NOS iter ita diuiſimus; ut eras domi simus cœnaturi. Itaq; Cocum meum iussi præcurrere, ut hoc tibi nuntiaret; simul ut præsto esset, si quid eius indigeres.

digeres. Tu fac omnia parata sint ad nos recipiẽdos. Etiam Bibliothecã sigillis reliquoq; ornatu concinnabis: ut posim eius aspectu, quo, ut scis, mirifice delector, statim adueniens exhilarari. Fœminis dices, Ceciliam inuitent, ut cœnet apud nos: Cupio enim illam quàm primum uidere. Lucilio filiolo meo; quẽ amabilem & festiuum esse audio, tibi certe iocundissimum scio esse; basiolum dabis. Morosinæ & Marcellis salutem. Hæc scripsi pransus in Padi ripa; cũ me somnus interpellaret: ad quem tota prope nocte Ferrariæ, apud antiquum hospitem meum Guidum Strotiam cum essem, non accesserat. Vale mi optime & suauissime Cola. Decimo kalen. Maias.

MDXXV.

Petrus Bembus Colæ suo S. P. D.

HERI cum ad me Patauio uenisses, meq; in hortis deambulantem, sub meis illis hederarum umbraculis, quæ te tantopere oblectant, comperisses: post eum sermonem, quem de rebus domesticis mecũ habueras, magnam te uoluptatem capere dixisti ex ea lectione, quàm habebas in manibus, epistolarum ad Atticum Ciceronis nostri, probe planeq; familiariter conscriptarum: quibus in epistolis quæstus es multa uideri tibi perperam inuersa esse ab ijs: qui descripserunt. Quemadmodum uerba illa, quæ sunt octauo in libro: Ego uero uehiculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio: quæ quidem lectio

ctio tibi plane non probabatur. Quid enim cum nauigatione atque omnino maris traiectione uehiculũ? De eo cum tibi annuissem; sermonem deambulationemq; confecimus. Atque ipse in cubiculum meum perrexi mihi planè subiratior: qui quidem nihil certi, quod tibi afferrem illis de uerbis, habuissem. Tu uero pransus paulo post Patauium rediisti. Confecto autem ad uesperum die, cum me dormitum recepissem: intempesta nocte expergefacto, uerbaq; illa Ciceronis cupide repetenti statim mihi uera eorum lectio sese obtulit; ut mihi quidem uidetur; & puto tibi etiam uidebitur. Nam si ita legas; Ego uero uel lintriculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio; nihil porro ambiges, nihil hæsitabis. Vale XIII Calen. Sextilis. MDXXXVII. De Noniano.

BONONIAM.

Petrus Bembus Romulo Amasæo S. P. D.

ET si & mihi & Bolduco nondum erat cõstitutũ, quid de nostris pueris nobis esset potissimũ faciẽdum: quos etiã si statuissemus ad te mittere, te tamẽ antea ea de re per litteras non admonito, nihil egisse mus: per tamẽ gratũ mihi feci sti, quod de cõsilio profectionis tuæ, tuis ad me amantissime scriptis litteris duxisti esse nos cõmonefaciendos: nequid interea, dũ tu abes, eorũ missionẽ festinaremus. Ostendisti enim in eo, non solum, cum tibi adest facultas operam diligentiamq;

gentiamq; tuam mihi nauandi, esse te mandatorum meorum bene memorem: sed plane etiam, cum non adest. Quorum in altero, amorem erga me tuum facile agnosco: in altero, etiam prudentiam. Nam quod mihi omnes causas huius tui consilij familiariter exponis; id abs te non tam iudicio meo, quod tu omnibus te iudicijs anteferre scribis; quã ei, quæ mihi tecũ est necessitudini; tribui existimo. Quo sane officio humaniß.° ac suauiß.° tuo, cum lætor, propter eam, quã mihi præ te fers beneuolentiã: tum interdum uereor, ne tibi parum in ea uidear respondere: propterea, quod ad te minus sæpe do litteras; quæ te item erudiant, non de meis modo rebus, sed multo etiã magis de tuis: quæ tamen mihi curæ sunt æque, ac si essent meæ. Quo profecto in silentio tã diu non permansissem: neq; committerem ut me hoc nomine accusare merito posses: si omnino quicquã haberem; quod uel mea, uel tua interesset scire te. Nihil autem eum habeam: nullas esse meas litteras, quam tibi uideri; satius duco: idq; te magnopere cõfido, qui otio non abundas, probaturum. Sed redeo ad tuas litteras: & tibi, ut debeo, gratulor de ea; quàm quidem iam uideo cum iuuene nobilißimo, eodemq; liberalißimo, omnibusq; bonis artibus dedito, Hercule Gonzaga tibi esse beneuolentiam constitutã. Lætorq; inuitatum ab eo esse te, ut apud sese esses. Quid enim tu, hoc præsertim ætatis tempore, uacuisq; a publico tuo isto docendi munere mensibus, facere melius, aut certe delectabilius potes? Tametsi

metsi erit tibi habenda ratio, cum eorum discipulorum, quos habes domi; tum multo magis etiam suauissimi pueri Pompilij filij tui: cuius amabile ingenium nunc potissimum institutis & præceptis eruditi atque augeri debet tuis. Quod quidem & fecisti adhuc diligentissime; et si tecum illum duces, facere tum quoq; poteris fortasse etiam diligentius, quàm si esses domi. Discipulis autem tuis te consulere difficilius tibi erit. Sed puto te pro tua prudẽtia satis ei quoq; rei occursurum. Itaq; probo consilium tuum: deq; eo, ac de profectione ista tua uolo tibi prospere atq; feliciter euenire. Ad Bolducũ quoniam is Venetijs erat apud suos; dederam litteras; quibus eum ijs de rebus tuisq; litteris feceram certiorem. Ego me in Noniano post meum reditum, omne fere tempus continui; ut cum nostris litteris in gratiam redirem. Id me spero assequutum: nam neque illæ me reijciunt iam, ut solebant, Romæ cum essem: et ipse mediusfidius sine illis uitam esse ipsam aut omnino, aut magna ex parte nullam puto. Hæc adieci, non quo sciri abs te, uel mea, uel tua causa opus esset: sed ut ego quoq; ad te de me ipso aliquid scriberem. Benacum meũ; quem flagitas, habebis cum his litteris. Omnes mei, quibus quidem tuis uerbis salutem dixi, domusq; tota nostra te salutat. Tu meis uerbis Herculi tuo, quem ego unum omniũ facio plurimi, dicito multam salutem. Vale. Ad XV halen. Sextilis. MDXXV. De Noniano.

P. B. Herculi

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

CVM proxime Patauium rediissem: rure enim omne hoc ætatis tempus prope contriueram: uenit ad me Franciscus Belinus familiaris meus optimis moribus, optimis etiam studijs præditus adolescens: quem quidem ego unice diligo: ostenditq; mihi Elegos uersus a se de Petri Mantuani præceptoris tui morte ad te conscriptos, sane pereleganteis. Qui cũ mihi ualde probarentur; statui eos ad te mittere, cũ ut pueri: libet enim mihi illum sic appellare, qui pubes uix dum sit; tui quidem iam sponte sua studiosissimi, atq; amantissimi clarum ingenij lumen, & ad pŏctices studia mirificum, ut mihi quidem uidetur, ἐνθουσιαστικὸν agnoscerem: tum ut uideres, quid de te optima iam ingenia iudicent: quo te ipse acrius etiam & uehementius incitares ad id ipsum, quod facis: ut quàm de te iam quidem apud omnes homines spem, expectationemq; excitasti; eam sustinere ac tueri possis. Quod non eo dico, quo te id non diligentissime facturum existimem: quid enim mihi cẽ tua uirtute, tuo in omnes bonas arteis amore, uel ardore potius animi certius, ac exploratius potest? Sed quoniam ualde te amo; aut etiam quia ea ipsa; quæ de te sibi alij pollicentur, mihi ipse plenius atque uberius spondeo: aueo etiam quàm primum, quamq; consumatissima cum a me ipso, tum ab omnibus maxime cognosci ac perspici. Furnio & Romulo,

Romulo, quos tecum esse audio, salutem uelim dicas meis uerbis. Vale. kalen. Aprilis. MDXXVI. E Noniano.

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

FRANCISCVS Belinus is, cuius Elegos de te scriptos uersus in alteris ad te meis litteris misi; adolescens cum eius ingenij, quod ipsa facile carmina præ se ferunt; tum morum optimorum, fidei, modestiæ, probitatis eximiæ; quẽq; ego uel his de causis, uel propterea quod me in primis colit, ita diligo; ut plus diligere non possim; accensus uirtutum tuarum splendore, ardet cupiditate incredibili, ut se in familiaritatẽ tuam suscipias; apud teq; uelis esse: ut quod illi, propter rei familiaris angustias, facere diutius non licet; te auctore, tuisq; in laribus optimarum artium studia, quarum est ille quidẽ unus omnium prope cupidissimus, quæq; domi tuæ præcipue uigent; tibi astans, teq; intuens prosequi, atque in ijs, quod te libente fiat, proficere ac plane progredi possit. Se uero id, quod optat, mea commendatione consequuturum magnopere confidit. Præclare enim scit; ego quantum te amem, tibiq; quãtum tribuam: ut ex eo coniecturam faciat, amoris erga me tui, mutuaq; nostræ beneuolentiæ. Quod cũ ita sit; non potui uel illi hoc a me summopere petenti negare, cui prodesse plurimum cuperem: uel abs te non petere; apud quem ualere me multum, ille ipse

ipse sibi persuasisset, cui porro esset petendum: præsertim cum bonis artibus deditos homines fouendi, & fortuna tua facultatem tibi magnam dederit, & natura uoluntatem: alterum, familiæ tuæ, quæ quidem maxima atque amplissima semper fuit, commune est: alterum, germanum atque proprium tuum, quo maiorem etiam adhibere curam debes; ut, quoniã domesticæ gloriæ, familiarisq; amplitudinis Dij tantum tibi, quantum poposcisti, pollicentur: quæ tua sunt, ea non minus ornes ipse, quàm hominum bene de te sentientium spes ac expectatio postulat. Quamobrẽ maiorem in modum abs te peto; ut adolescenti optimo, amantissimoq; tui, & nostris in litteris, tam uel erudito iam atque exculto, uel certe surgenti adhuc & plane ita crescenti, ut expectari ab eo præclara omnia atq; summa possint; ne desis: hominemque dignum tua familiaritate suscipias in clientelam tuam: tuoq; conuictu, opibus, humanitate, amore deniq;, quod caput est, tuo foueas, erigas, amplectare. In quo cum id egeris, ut ego maximũ abs te beneficium accepisse me in eo sim existimaturus: illud etiam assequere, ut ipse magnam sis uoluptatem percepturus ex ipsius adolescentis ingenio: quod quidem tibi semper aliquid promet, quo delectere; semper excudet pangetq; aliquid, quo gaudeas illum esse apud te: perq; gratum ac tui muneris bene memorem iudices. Quanquàm quidem est omnino unum illud magnum per sese atq; amplum, perfectæq; uirtutis sane proprium: in quo acquiescere

scere uirorum excellentium clarorumq; hominum mens atque animus in primis solet: iuuare permultos; benefacere ac prodesse quãplurimis; suas opes atque potentiam ad aliorum utilitatem quàm maxime paratas esse atque propositas existimare: quo mihi certe homines ad Deorũ naturam propius, quã ulla re alia, uidentur accedere. Sed nõ committam, ut te ad philosophiam tuam uocem: ut mihi tritum illud possis dicere, Noctuas Athenas. Equidem & illud uereor, ne tam multis uerbis usus, diffidere uidear uel humanitati tuæ, uel liberalitati, uel etiam erga me beneuolentiæ: quarum alteræ omnibus iam hominibus notæ perspectæq; sunt; altera ipsi mihi. Sed certe erit notior atque perspectior; si hoc a te impetrauero. Cuius rei petitionisq; nostræ monitores non inuerecundos; nam flagitatores plane non sunt, quippe; qui ab adolescente pudentissimo proficiscuntur; pauculos Belini uersiculos ad te nunc quoque mitto cum his litteris. Furnio tuo multam salutem. Vale. Tertio Idus Maias. MDXXVI. E Noniano.

Petrus Bembus Caterinæ Landæ S. P. D.

VALDE me tuæ litteræ delectarunt: eóque magis, quod mihi præter spem accidit abs te puellæ tantulæ ætatis Latino sermone & quidem probo & eleganti scriptas litteras accepisse. Itaque ad reliquas causas, quæ te mihi charissimam faciunt, plu-

rimas illas quidem atque maximas, hac etiam addita, quod te optimis artibus deditam uideo: nihil iã est, quod ad meum erga te amorem addi posse uideatur. Quamobrem erit mihi plane gratißimum; si una cum tuis parentibus ad me uere inito ueneris: ut te uidere & colloqui possim: cuius rei non minimam mihi spem tuæ ipsæ litteræ attulerunt. Augustinum fratrem tuum quod mihi commẽdas; facis ex amore fraterno uestro. Sed nihil ei erat tua commẽdatione opus; quem ipse filij loco habeo. Patri tuo & matri plurimam salutem dicito. Sed patri uelim etiam suauium des. Quod si grauare facere; illum meo nomine rogabis, ut tibi det. Vale. Septimo kalen. Decemb. MDXXVI. Patauio.

Catherina Landa Petro Bembo. S. P. D.

AVGVSTINVS frater meus ad te proficiscitur, ut bonarum artium studijs incumbat. Ego autem nullam aliam ob causam illum sequi non possum, ut & ipsa operam litteris dem, ueluti meus fert animus; nisi quia fœmina sum; scio enim fratrem, apud te uirum litteris moribusq; ornatißimũ, ita profecturum, ut parentum desiderio satisfaciat, quamobrem nihil doleo, illi uerò non inuideo: sed tamen non despero fore ut mater post hyemem ad te se conferat. tunc ego illam sequens, a te doctior discedam: interim fratrem tibi commendo. Vale.

P. B. Herculi

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

CREDO te memoria tenere ea, quæ in eunte æstate de Francisco Belino ad te scripserim. Tu ad illa quàm humaniter mihi responderis, quàm liberaliter; ego memoria teneo: idq; mihi plane fuit gratißimũ. Nunc Belino ad te proficiscenti tardius quidem, quàm uellẽ; fuit enim domi plusculos dies apud suos; has ad te litteras dedi: quibus tibi eum quæsti de manu traderem, adolescentem et pudentem, et probum, & optimis artibus deditum, atq; in primis tui amantißimum: eiusq; rei cupidißimum, ut tibi studium & operam nauare aliquam possit. In quo ipso, si quid erit eiusmodi, quod tibi usui possit esse; quod plane erit; tu facile perspicies: idq; pro tua prudẽtia constitues & ex tua uoluntate. Ego eum tibi eum ita commendo; ut & ipsius uirtus postulat, & amor summus erga illum meus: & si non uereor, ne breui tibi se ipse reddat, suis moribus suaq; uirtute commendatißimũ: tum tibi illud promitto & spõdeo; quibuscunq; in rebus eius opera uti uoles; & ingenij tibi illum fructum & laboris & diligentiæ, fidei quidẽ certe, pietatis obseruantiæ cumulatißime præstaturum. Vale. Tertio Id. Nouembris. MDXXVI. Patauio.

P. B. Antonio Bernerio Parmensi Iureconsulto S. P. D.

Et si ex multorum sermonibus te, & bonarum artium doctrina præditum, & optimis moribus, singulariq; humanitate esse ornatum intelligebam: tamẽ lectis litteris tuis, quas Bernardino Sandrio ad me dedisti, plenas non officij solum, & beneuolentiæ, sed plane etiam pietatis, multo id clarius atq; apertius cognoui. Nihil enim prætermisisti uel in me laudando, quod a liberalis ingenij uiro; uel in mihi pollicendo, quod ab homine amicissimo coniunctissimoq; expectari potuisset: cum neq; me unquam uideris; neq; ullum meum in te studium extare potuerit: homo & nullius opis indigens, & optimarum artium studijs fultus ipse per te te: quo mihi maior atq; spectatior humanitas liberalitasq; ipsa accideret tua. Itaq; cum legi tuas litteras libentissime: tum multo libentius atq; alacrius amorem erga me tuum, quẽ illis ipsis in litteris præ te fers, ad me tam liberaliter uenientem complexus ac prope suauiatus sum. Cui quidem amori, cæteris in rebus si fortasse minus potero: neque enim tanti me esse adhuc quidem agnoui ipse; quanti me abs te fieri uideo: amore quidẽ certe & beneuolentia facile respõdebo. Nihil enim impedire uoluntatis animiq; nostri cursum potest. Iis non uereor, ne tibi homini ardenti, ut mihi quidem uideris, in amicitia constituenda, ipse frigescere uidear in

dear in retinenda mutuoq; faciendo: præsertim cum te ipse antea sponte atque tacite amauerim. Nicolao Leonico plurimam salutem dixi tuis uerbis: legi enim ei tuas litteras. Is iam te plane diligit; seq; abs te diligi lætatur. Reliqua Sandrius tibi significabit, mirificus amicitiarum conglutinator; amantissimusq; tui: atque utriusque nostrũ erga te uoluntates studiaq; deferet. Vale. XIIII kalen. Decemb. MDXXVI. Patauio.

Petrus Bembus Herculi Gonzagæ S. P. D.

Commendavi tibi æstate proxima Franciscum Belinum ea de causa, ut quoniam ipse propter rei familiaris angustias litterarum bonarumq; artium studia, quibus erat iam nec leuiter imbutus & maxime deditus, persequi diutius non poterat; tua in domo, tuisq; opibus & munere, quod optabat consequeretur. Idq; memini tibi me scribere ijs litteris, quas ad te primum ea de re dedi. Quæ mea commendatio cum tantum apud te, quantum sperare ueram, ualuisset, mihiq; ipse liberalissime amantissimeq; rescripsisses; Belinus aliquot menses apud te ita fuit; ut cum te antea diligeret commotus tuarũ uirtutum fama & sermonibus hominum, qui de te ferebantur; postea cum eadem illa præsens ipse multo etiam maiora atque illustriora cognouisset; amorem erga te suũ tantopere auxerit; nihil ut illo tui uel amantius possit esse uel ardentius. Quibus de rebus omnibus

bus omnibus mecũ est, cum Patauiũ uenisset eo tempore, quo tu Venetijs te contulisti, sic loquutus; ut me etiã, qui te plane nossem; ingenij, diligentiæ operæq; in addiscẽdo tuæ, prudẽtiæ, tẽperantiæ, reliquarumq; uirtutum et morũ tuorum suauissimorũ commemoratione & prædicatione ad te amandum aliquanto acrius incenderet. Verum cum tu nihil illi opis adhuc quidem dari, præter escam & potũ iusseris, credo quod id tibi in mentem non uenit; nummulos nescio quot, domo quos attulit, cum audio defecisse. Quare feceris ex liberalitate tua; si iuueni perpudenti; qui dura omnia perpeti potius, quã uerbum apud te facere ijs de rebus audebit; tantum stipis curari facies, quantum ei satis sit ad necessitatem. Quod si eum etiam honore mensæ tuæ cõuiuiq; affeceris: quod, ut uerum fateár, eum illum ad te mitterem, sperabam te facturum: & ipsius animum fractum prope ac mœrẽtem exhilarabis atque eriges: & mihi facies gratissimum. Denique ut multa complectar paucis; quicquid ei commodaueris, id omne te in me ipsum contulisse putabo. Nec; uereor; quin tu id bene posuisse sis existimaturus. Nam, nisi me amor fallit: quanquã quid ego amore in eo falli possum; ad quem amandum non casu aut temere, sed consilio atque iudicio sum profectus? spero fore, si ei uita suppetet, neque deerunt, quæ homini dedito bonis artibus tua in domo deesse uix possint; clarum ut ille celebreq; sibi nomẽ, magnamq; laudẽ breui tempore apud omnes homines,

nostris

nostris in studijs præsertimque poëtices pariat: cuius quidem laudis pars atque portio est ad te, qui illum foueris, alueris, multo maxima multòque iustissima peruentura. Sed quanquàm tua etiam causa tibi hominem uideor commendare, cum tibi illum commendo: uolo tamen te existimare, me tibi uniẽ omnia, quæ illi commode honorificéque feceris, liberalissime debiturum. Vale. VI halen. Maias. MDXXVII. Patauio.

P. B. Gabrieli Veneto Augustinorum Eremitarum Magistro S. P. D.

CVM Venetias proximis diebus me contulissem: qua quidem ab urbe prope biennium abfuerã: ueni ad Stephani; ascendiq; ad tuum cubiculum, ut te salutarem, frustra. Aberas enim Taurisium profectus. Quanquàm nec frustra quidem. Nã cum descendere in templum uellem, ut assisterem sacris; tui me pueri per tuam ædificationem deduxerũt: quàm quidem auide inspexi. Erat enim nõ miro solum iucundo confecta: ut sotij tui; qui ante te in templum descendebãt longa et populari uia; nunc multo breuiore eademq; secretiore uterentur: pertingit enim a sotiorum cubiculis ad phanum: Sed impensa prope Regia & artificio luculento. Scalæ primum occultæ atq; ab alia parte ædium lapide Illyrico perfaciles perq; commodæ. Deinde riui transmissio põte lapideo atque tecto; ut itio reditio perspici non

posſit. Deinde non sane magna, uel pusilla potius; sed tamen coeinna atque hilarula porticus; quàm columnæ sustinent; cum areola & puteo, cui lauacrum est adiunctum ad sacerdotum ministeria, affabre quidem factum; ut nihil posſit esse politius, nihil uenustius. Sacrarium postremo concameratum duplex, magnum quidem ipsum altum, luminosum, a fundamentis positum, ut reliqua omnia, mira incredibilíq; dignitate. Fenestræ atque hostiæ opere egregio ac pereleganti. Pauimentum, candido purpureoq; lapide tessellatum. Sacrarum uestium et argenti armarium, atque sedilia, pulcherrimo ex ligno, & quidem aduecto Germania, arte diligentiáq; mira. In quo ipso sacrario etiam ara peruenusta cũ sepulchro, quod tibi ipse posuisti. Quibus in singulis ita nihil parsisti uel materiæ, uel operæ; ut si ciuitas ipsa publice id efficere uoluisset; non te modo superare atque uincere, sed ne æquare quidem certe potuisset. Itaque non miror id, quod mihi tui significauerunt, tibi in ea ædificatione termille numum aureorum sumptum factum. Quæ cum nec parum diligenter, & magna cum uoluptate essem contemplatus; ualde mihi Leo. Pont. Max. uisus est tuæ societati atque familiæ prospexisse; cum te Magistrũ ordinis iusſit esse: qui eas pensiones atque prouentus, quos tibi præfectura subministrat, non in ambitiosas sacerdotiorum conquisitiones; non in tuorum propinquorum commoda; nõ in tuas ipsius aliquas uoluptates; ut plærique faciunt, profudisti:

Sed in

Sed in ornamenta sacrarum ædium, in tuorum sotiorum usum, in splendorem urbis, tua in patria & natali solo amantissime magnificentissimeq; contulisti. Itaq; ut ad illud redeam, quod initio dixi: non iam modo non frustra te quæsiui: sed etiam ualde gaudeo id me uiæ sucepisse; ut illa ingenij, & liberalitatis tuæ præclara munera inspectarem. Tibi uero pro meo in te amore ac pietate etiã gratulor de tam mirifica ædificatione tua: ex qua non dubito; quin & magnam uoluptatem capias capturusq; sis, quàm diu uixeris: & multum claritatis atque beneuolentiæ, non apud tuos solum socios, uel apud nostros, qui nunc sunt, homines; sed apud posteros quoque tibi pepereris: qui, cum illa intuebuntur, te ament multisq; laudibus efferant, necesse est: si modo erunt ipsi digni, qui homines appellari posſint. Vale. Tertiodecimo kalen. Iunias Natali meo ipso die. MDXXVII. Patauio.

Petrus Bembus Bernardino Sandrio S. P. D.

ET salutẽ abs te Cornelij fratres proximis diebus mihi nuntiauerũt: & tuæ me litteræ plurimum delectauerũt. Ex ijs enim intellexi nihil te magnopere cupere, præter otium ad studia bonarum artium, quibus te dedidisti, persequenda. Sed pupugit me id, quod scribis, uereri te, ne Romam rapiaris. Nã si te illo conferes: nihil erit postea, quod existimes te minus posse consequi; quam nõ modo philosophiã optimasq;

optimasq; artes; uerum etiam leuioris doctrinæ stu-
dia, litterasq; paulo politiores; quas quidem puer
adamauisti. Sed de eo tu uideris. Leonici nostri opti-
mi doctißimiq; uiri suauitatem merito tu quidē exe-
petis. Nihil est enim sene illo sanctius, nihil amabi-
lius. Quod uero addis te totum humanitati meæ in-
nocentiæq; permittere: potes tu quidem id tuo pro-
pe iure omni tempore. Verum in quo tibi esse usui
amor in te meus magnopere posßit; non fere uideo.
Ita enim premor hoc biennio toto cum publicis ero-
gationibus pecuniæ, tum Italici belli uastitate atq;
incendio; ut me meosq; uix ægreq; sustentem. Itaq;
spem, quam habes in utroque nostrum, ut in extre-
mo est tuarum litterarum; quod ad me attinet; me-
tiri te uolo & rerum difficultate, & temporū atro-
citate. Sed tibi DEVS aliquis non deerit studio-
rum tuorum & consiliorum moderator: quem quis-
dem tibi aduoces, & cui pareas, censeo. Vale.
kalen. Septemp. MDXXVIII De Noniano.

P. B. Erasmo Roterodamo S. P. D.

INCREDIBILI uoluptate cū tuæ me litteræ
affecerūt, tua præsertim manu scriptæ: cognoui enim
ex ijs minime uerū esse id, quod ad nos incertis ru-
moribus afferebatur, uexari te morbo nescio quo, nō
sine maximo uitæ discrimine: Tū Caroli tui, quē mi-
hi cōmendas, sermo prudens ille quidē & suauis ab-
xit uoluptatem meam: qui & ualere te, & præter
communem

communem illam locorum istorum tempestatem, quā
commemoras, nihil tibi mali proprium accidisse scire
se dixit. Quamobrē nihil mihi potuit afferri uel tuis
litteris, uel illius sermone iocundius. Quo enim minus
multi sunt, qui nostram ætatem scriptis illustrarint
et locupletarint suis; eo mihi grauius accidebat, te;
qui optime omnium id & fecisti iam, & nunc etiā
impensius facis; eripi cum Germaniæ Galliæq;, quā-
rum es præcipue in oculis; tum Italiæ; quæ te uide
quanti faciat, illa ipsa tua scripta facile testantur:
quæ quidem plane iam omnium nostrorum hominum
non solum oculos atq; animos oblectauerunt, sed
etiam bibliothecas referserunt. Itaq; redeo ad id,
iocundißimas mihi fuisse tuas litteras. In quo parem
me tecum habuisse conditionem sane uideo: quem su-
spensum de meo statu; putabas enim fortasse me
Romæ fuisse miseris illis turbulentißimisq; tempo-
ribus, cum direpta uastataq; est; Sadoleti mei lit-
teræ, quēadmodum quidem scribis, molestia libe-
rauerunt: quibus litteris me Patauium multo ante
accessisse cognouisti. Quam quidem me ad Vrbem
ex multis laboribus tanquam in portū ex tempestate
contuli; ubi quiescerem. Ea in sententia utinam ip-
se quoque Sadoletus permansisset: ut cum semel Pro-
uintiam petijsset, ut otio frueretur; reforberi se Ro-
manis fluctibus non stuisset. Fortuna in illum minus
iuris habuisset. Sed homo omnium innocentißimus
frustra se a Pont. Max.° peti uocariq; passus non est.
Itaq; iussus illuc redijt; ubi iacturam fecisse una cum
multis

multis magnis atq; claris uiris non tam reprehendendus est; quàm, quod ante, quàm Roma caperetur, sese unus explicuerit, indeq; discesserit, laudandus. In illo humaniter lapsus, uel etiam cum ratione progressus est: Hoc extremum magni constantisq; animi, ac prope diuini consilij fuit. Sed de his hactenus. Perturbari tua studia tumultu prope bellico, conuelliq; ut audio, uestrum omnium ueterem in DEVM Opt. Max. cultum, cerimoniasq; sacrorum nobis a maioribus nostris per manus traditas, moleste tuli: doluiq; tuam uicem deuexa iam ætate hominis, inq; tuis optimis confirmatisq; iudicio & longinquitate uitæ moribus & uirtutis actione quiescentis. Quanquàm quis est, qui hoc tempore plures cum fortuna expostulandi causas argumentaq; non habeat? Tibi si recte cum ualetudine tua erit; reliqua uel sanabuntur aliquando: uel erũt ferenda: humana enim sunt: prudentibus præsertim uiris: quibus uiuis animi cursus & uoluntas impediri pietasq; nõ potest. Carolus Vtenhouius erit mihi eo loci, quo apud te est. Vna enim commẽdatio tua omniũ mihi necessitudinum instar est: Vt non modo nullo meo incommodo, quod adscribis ipse, illi commodem; si quid erit, in quo ei usui esse possim: sed etiam ut nihil plane habeam cum illo non commune; non amicos, non domum, non pecuniam ipsam, quàm excipis; si ea uolet uti. Omnino nihil tam tuum esse, quàm mea omnia meq; ipsum si existimabis; non fallam opinionem tuam. Id cum uirtuti tuæ atque doctrinæ, tum tuo de me iudicio

iudicio debeo. Vale. Pridie Non. April. MDXXIX. Patauio.

Petrus Bembus Carolo Vtenhouio S. P. D.

IIS in litteris mittendis, quibus ad Erasmum rescripsi, nulla celeritate te uti uolo. Quicunque primus te adierit, qui Basileã cogitet; is erit aptissimus; cui eas litteras des. Nihil enim continent, præter id unum, eius de te commendationem magnũ apud me põdus habuisse: idq; me tibi rebus omnibus ostensurum. Amari me abs te ualde gaudeo. Cæterũ, quod petis, ut te destitutum omni auxilio tuear; ego uero id non libenter modo, sed etiam cum uoluptate sum facturus; si, quid illud sit, in quo mea uel ope uel beneuolentia indigeas, quodq; me uelis facere, abs te cognoro. Vale. XVII kalen. Maias. MDXXIX. Patauio.

VENETIAS.

Petrus Bembus Victori Fausto S. P. D.

QVOD & in ædificanda quinqueremi naui fidem tuam reip. præstitisti; & in concitanda omniũ spem expectationemq; uicisti; lætor: atque ad tuas pristinas facultates, litterarumq; ornamenta plurima atque maxima, hoc etiam accessisse: ut tua uirtute rem maritimam auxeris; tibi ualde, ut debeo, gratulor. Non enim id solummodo effecisti, ut quod olim

olim nauium longarum genus, apud Romanos aliísque nationes maxime uiguit; nostrum sæculum multaq; supra ætatem nostram sæcula nõ uiderunt; nostris hominibus restitueres: quod erat tamen magnũ atq; amplum per seſe: sed illud etiam es assequutus; ut quas omnino naues uastitate corporis materiaq; omni esse triremibus longe ponderosiores constabat: itaque existimabant plurimi etiam cursu tardiores futuras, eas easdem ipse multo uelociores ostenderes, uicta publico in certamine triremi; cũ qua cursum, ut eius rei periculum faceres, instituisti. Vt omnes homines sponte iam prædicent, nihil esse posse bellis mari administrandis magis idoneum, nihil explicatius, commodius, utilius ea naui: Quemadmodum a Bembo sororis meæ filiæ uiro, certior sum per litteras factus: qui te summis laudibus in cœlũ fert: ascribitq; uocem eam unam esse ciuium, hominumq; omnium opus istud tuum, uirtutemq; laudantium: Præsertim cum ueteres etiam, quotquot sunt nostra in urbe eius artis magistri, quiq; omnem suã ætatem in reip. naualibus consumpserunt; se a te, qui nihil unquàm antea eiusmodi attigeris, nunquàm te ad naues fabricandas applicueris; uictos atque superatos non solum fateantur, sed etiam profiteantur, palamq; dictitent. Itaque uideo maximum iam te fructum capere ingenij diligentiæq; tuæ, laudem prædicationemq; senatus, ciuitatisq; uniuersæ atque populi: quod quidem necesse est illud etiam consequatur; ut tibi proemium aliquod dignum tribuant, tam

tam inexpectato tamq; præclare a te gesto munere: quo etiam ad præstantiora, siqua sunt, aggredienda, atque nauanda; esse autem multa arbitror; accendare; maximoq; usui sis reip. his temporibus perditis atque miseris: quæ si nobis sunt acerba; illud tibi facile præstiterint; ut uirtus ipsa magis eluceat tua; quando illa quotidie suorum ciuium opis atque industriæ magis magisq; indiget. Hæc ad te ut scriberem, animiq; mei lætitiam susceptam ex tuæ gloriæ incremẽto tibi declararem: amor in te meus uetustaq; nostra necessitudo me impulit; passaq; non est, in tam communi nostrorũ ciuium gratulatione mei muneris partes abs te desiderari. Quod si hoc experimento senatus excitatus plures quinqueremes te magistro exædificari quàm primum quamq; celeriter iusserit; spero me breui de rep. classibus bene gesta tibi etiam gratulaturum: cui eos euentus referre acceptos debebimus. Vale. Octauo kalen. Iunias. MDXXIX. De Noniano.

Petrus Bembo Bernardino Sandrio S. P. D.

QVOD hodie mane quærenti tibi a me de illis Ciceronis ad Trebatium uerbis; Treuiros uites censeo: audio capitales esse: mallem auro, argento, æreq; essent; respondi iocum esse & multiplicem & festiuum: qui quidem iocus in antiquis & nummis et scriptoribus deprehenderetur: itaq; quoniam eramus in uia, ut neque libros neque nummos haberemus;

mus; reiecì te in alium diem: Id ne te diutius torqueat, est eiusmodi: Vt ioci causa; quod quidem Cicero ad illum scribens, more suo fere semper facit; uerba illa et Treuiri & capitales in ambigui genere sint posita. Nam cum uideatur monere illum, ut uitet Treuiros Galliæ populos, qui capitales bellicosíq; sint; ludit cum in Treuirorum, tum in capitalium uerbo. Erat enim Romæ magistratus Triumuiri Capitales: qui etiam Treuiri dicebantur. Sed quoniam hoc ipsum Triumuirum nomẽ iterum in ambiguo poni poterat, cum essent etiam apud Romanos Triumuiri pecuniæ cudendæ; quos ita inscribebant. A. A. A. F. F. hoc est, auro, argento, ære, flando, feriundo; iocatur iterum hoc in uerbo, luditq; Cicero, ut mihi quidem uidetur, bellißime: addeas mallem Treuiros istos esse pecuniosos, quàm bellicosos: ut Cæsare eos uincente tu ditesceres. Itaque infert Mallem esse Treuiros auro, argento, ære; quàm scilicet capitales. Triumuiros autem etiam Treuiros solitos dici, unus Liuius satis locuples esse testis potest; cuius sunt hæc in libro quartæ Decadis decimo: Colonia Grauiscæ eo anno deducta est in agrum Etruscum de Tarquiniensibus quondam captum: Quina iugera agri data: Treuiri deduxerũt C. Calphurnius Piso, P. Claudius Pulcher. C. Terentius Hister. Quod uero Triumuiri pecuniæ cudendæ, sic ut dixi inscriberẽtur; est apud me nummus æreus perantiquus ita scriptus, C. PLOTIVS III VIR A. A. A. F. F. sunt & alij nummi aliorum

rum nominum, eiusdem tamen tituli; quos inspicies, cum uoles. Hæc ad te scripsi, cum domum redissem, et nummos ac librum sumpsissem amore tui admonitus. Vale. Prid. Idus. Iunias. MDXXIX. Patauij.

CASTRVM FRANCVM.

P. B. Sebastiano Corrado S. P. D.

ACCEPI elegos tuos unos & item alteros; atque hos multo prioribus uberiores; quibuscum erat epistola. Iis cum omnibus delectatus: cœpíq; uoluptatem, quod te multum laborasse perspexi, ut me ornares. De eo tibi quantum debeam; statues ipse: qui ea in re neruos atque ingenium intendisti tuum. Ego quantum uoles, tantũdem stipulabor. De tuis rebus respõdere tibi nihil possum: cũ ignorem omnia: neque meum sit, amicorum facta perperam esse facta interpretari. Tu, si uires, tua te uirtute fulcies: neque tibi posthac in me laudãdo latinas Musas, si me audies, aduocabis. Iratæ enim mihi sunt propterea, quod se a me desertas putant. Vale. Idibus Iunijs. MDXXIX. Patauio.

BONONIAM.

P. B. Federico Fregosio Archiepiscopo Salernitano S. P. D.

QVANQVAM mihi molesta matris tuæ mors fuerat; quæ plurima quondam in me, cum in

Universidad de Deusto
Biblioteca

frartis sui regno essem, præstantis fœminæ officia materno animo contulisset: te tamẽ e Gallia ea morte reuocatum, ad Italiam aduentare gaudebam: magnáq; me uoluptate affecerant Sadoleti nostri litteræ de mense Iunij scriptæ; quæ me de eo certiorem faciebant. Quibus in litteris quoniam erat, tibi se dedisse commentarium quoddam suum, quod uellet Venetijs imprimi; eamq; rẽ ut iuuarem, si opus esset, a me petebat: expectabam tuas litteras commentariũq; ipsum. Itaque nihil ad te dabam litterarum: cum maxime cuperem & scribere ad te, & tuas litteras legere: præsertim in tam longo utriusque nostrum silentio: cuius me quidem iam magnopere pœnitebat. Nunc autem, cum meorum litteris intelligam te, una cum reliquis Romanæ reip. Principibus, Bononiæ consedisse; gauisus admodum sum propterea, quod breui confido fore, ut te uideam. Statui enim & ipse Bononiam me conferre ad Clementem Pont. max. salutandum. Dedissemq; me iam in uiam; nisi meã, quàm Bononiæ habeo, domum, Regis Lusitani Legatus occupauisset. Quàm si mei recuperabunt; nihil profecto erit, quod me diem unum hic retineat. Aueo enim te amplecti & colloqui. Interea ualebis; nosq; diliges: si te & amari & coli a nobis magnopere intelligis. Idibus Nouemb. MDXXIX. Patauio.

Patauium.

PATAVIVM.

P. B. Andreæ Triuisano S. P. D.

QVO minus expectabam tuas hoc tẽpore literas; eo mihi ea, quas ad me Patauio dedisti, plenæ officij amabilesq; litteræ, & iocundiores & suauiores fuerũt. Valde enim cupio et amari me abs te, et mei memoriã apud te uigere: quod quidem utrũque procedere præclare ostendisti. Itaque uelim existimes nihil mihi optatius accidere potuisse tuis literis; præsertim cum otio non abundes. Scio enim quantis occupationibus implicere, propter præturam uiri amplissimi patris tui; cuius magnam partem ipse sustines. Quod scribis mulieres nostras ualere, aduentumq; meum ab ijs mirabiliter expectari; mihi est gratum. Ego uero ad uos etiam libentius redibo sedatis sublatisq; non solum bellis; quæ quidem diutius, quã oportebat, uiguerunt: Sed etiam bellorum suspitionibus: quibus torquebamur, pace ista, de qua commemoras, confecta: fœdereq; inito multa cũ auctorum sociorumq; fœderis uoluptate. Sed de his cum una erimus: quod breui futurum puto. Reliquis de rebus scio te litteras a me non expectare. Patri tuo & matri multam salutem; itemq; Cæciliæ & Morosinæ. Vale. Idibus Ianuarijs. MDXXX. Bononiæ.

R 2 Venetias.

VENETIAS.

P. B. Lazaro Baifio Oratori Regis Gallorum S. P. D.

MITTO ad te dialogos aliquot meos nuper quidem editos, uerum a me partim iuuene, partim etiam adoleſcente confectos: ut quantum te amem, ex hoc poßis cognoſcere; quod eos ad te uenire uoluí prope nudos: qui de re ueſtiaria tam luculenter conſcripſiſti. Mitto etiam eoſdem alios; quos peto a te, ut per tuos tabellarios perferri mandes Lugdunum: desq; negotium alicui tuorum uel amicorum uel hoſpitum; qui Lugduni ſunt: ut eos mittãt Carpentoracte Iacobo Sadoleto reddendos. Erit id mihi abs te ſupra, quàm dici poßit, gratum. Vale. III Id. Iunias. MDXXX. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Lazaro Baifio Oratori Regis Gallorum S. P. D.

MANDATVM meum te curaſſe diligenter, ualde gaudeo. Quid dico diligenter? qui non ſolum libros meos, quod unum abs te petieram, measq; literas Carpentoracte ad Sadoletum miſeris: ſed illius etiam liber, quo me is remuneratur, optatißimæq; litteræ ad me ut perferrentur, curam atque operam adhibuiſti: addito huic quidem fœnori, quod mihi gratißimum

gratißimum eſt, etiam anatociſmo; tuis ſcilicet ad me ipſum litteris, quibus omnino nihil eſſe potuit elegantius, nihil amabilius. Itaque de eo maximas tibi gratias habeo. Nã quod ais hoc te nomine ſcriptis q; noſtris legendis, quæ uterq; noſtrum ad te miſit, nationis Barbaræ ſcriptionisq; nubeculam ſenſim exuere: agnoſco humanitatem & lenitudinem tuam: Qui cum ſis ueteres illos optimos latinitatis magiſtros præclare iam in ſcribendo aſſequutus, dicas tamen te de noſtris lucubrationibus capere, quo iuuere. Sed de hoc, deq; reliquis tuarum litterarum ſuauißimis partibus, cum una erimus: quod erit propediem. Reſcripſi ſero plurimis poſt eam febrim, qua prope interij, domeſticis implicitus atque impeditus curis: quæ mihi pene memoriam ademerant tuis litteris reſpondendi. Quanquàm nouiſſime reſpondi, amorq; in illam perpetuus & ſingularis meus, patriæq; charitas me in maximas cogitationes iniecerunt. Decemuiri enim honorificentißimo collegij decreto XLV annorum rerum publice geſtarum hiſtoriam a me, ut conſcriberem, petiuerunt: quàm ego eorum uoluntatem aſpernari non ſum auſus. Vale. Prid. kalen. Octobris. MDXXX. Patauio.

ROMAM.

Petrus Bembus Egidio Cardinali S. P. D.

ET ſi mihi multi Roma uenientes de te, quæ optabam, nuntiauerunt, litteris etiam meorum tibi recte

bi recte esse quotidie factus sum certior: multo id tamen clarius atque apertius mihi significauit his diebus proximis Franciscus Belinus: qui tskinc domum rediens cum ad me Patauium uenisset; non te modo firmum esse, ualetudinemq; illam tuam, qua es apud nos annum totum uexatus, a te discessisse: sed uires etiam pristinas tuas corporisq; habitudinē, addo etiam sermonis hilaritatem, quam quidē plane amiseras, te narrauit recuperauisse. Qui mihi nūtius quàm iocundus fuerit; pro tuo peruetere in me amore, meaq; perpetua erga te obseruantia & cultu., malo te existimare, quam me scribere. Sed omnino nihil mihi potuit afferri optatius, quàm salus tua: qua in salute non tam tua unius, quàm bonorum uirorum, & doctorum hominum uita contineri mihi quidem uidetur, spesq; ipsa omnis, siqua reliqua est, nostrorum temporum. Hæc ego de Belino cum intellexissem; nolui prætermittere, quin tibi per litteras gratularer: eoq; magis, quod post tuū discessum nullas ad te litteras dederam. Quod eo cōsilio feci; ne te interpellarem. Audiebam enim apud Ciminios esse te in sylua illa tua, cum algenti atque horrida, tum studijs tuis peroportuna, perq; commoda uel suo silentio, quo nihil est profundius; uel auicularum cantu; quæ tibi dictanti amabiliter succinunt. Mihi certe; quod facile recordor; cum illō ad te salutandum Leone Decimo Pont. max.mo uenissem; e ramis opacissimarum arborum uisæ sunt quasi tibi salutem dicere: ita ad te uoculas inflectebant

bant suas umbram frigúsque captantem. Ea in sylua nunc si esses; nihil te puto pœniteret, præsertim his solstitij caloribus, qui me in Noniano prope cōsiciunt. Sed, ut audio, urbs te continet, Vaticanumq; sacrarium: quo ad te uentitat homo grauissimus, mihiq; uetere beneuolentia coniunctissimus Federicus Archiepiscopus Salernitanorum, Sacrarum litterarum & studiorum causa: cui plane subinuideo: præsertim cum Gabrielem tuum, societatis uestræ magistrum non habeam; quo, ut scis, uti soleo plurimum. Eum hoc tempore Venetæ domus ædificatio impedit, egregia illa quidem & præclara; Sed cui se totum addixit; ut eius consuetudine, suauissimis sermonibus, amantissimis consilijs perfrui nihil possim. Itaque post Belini discessum abdidi me in uillam plane deuiam; solitudineq; delector. Scribo autem fere semper aliquid, aut lego; quam utiliter, si me roges; nescire me dicam: sed scribo tamen: atque, ut adhuc se res habet, mei me consilij non multum pœnitet. Viuo enim & hos ingraueſcentis iam senectæ annos non sedate modo & temperanter, sed etiam iocunde fero. Hæc scripsi pluribus, non solum ut me cognosceres de tuo statu maximam uoluptatem capere: sed etiam, ut te certiorem facerem de meo. Superest, ut tibi gratias agam, quod in tuis ad Gabrielem litteris, salutem mihi sæpenumero ascripsisti amantissimis honorificentissimisq; uerbis. Tu uero es non tam dignitate amplitudineq; tua magnus; quàm humanitate, amabilitate, beneuolentia. DEOS

quæso; te tuis sospitem diu seruent; tuos tibi. Id si fecerint; spero fore; ut & nos de tuis plurimis maximisq; uirtutibus uberrimos optatissimosq; fructus propediem percipiamus; & tu de nostris officijs aliquas iocunditates aliquando sentias. Victorē Superantium Cubicularium Clementis, qui tibi has literas reddidit, ualde amo. Est enim & eruditus, optimisq; artibus deditus, & bonus plane iuuenis, ac summa probitate summaq; modestia. Eum uelim tua facilitate sic complectare; ut mihi gratias agat; quod se in tuam familiaritatem insinuarim. Id enim cupit maxime. Gratum adolescentem, & officiosum, & tua beneuolentia dignum cognosces. Vale. Quartodecimo kalen. Quintiles. MDXXX.

E Noniano.

BITVRIGES.

P. B. Andreæ Alciato Iureconsulto S. P. D.

PVTO non necesse esse, me hominē nulla necessitudine tibi coniunctū te hortari; ut magna cum tua dignitate accersitus Patauium, ad ius ciuile declarandū, uenias. Vel enim urbs hæc præclara, conuentusq; illustris cū doctorū hominum, tum doceri cupientiū; qui te incredibiliter expetit; uel ipsa ciuitas Veneta, cuius iussu hac de re tui ad te scribūt; satis te ad iter posse hortari atq; impellere uidentur: præsertim cū tu te ostenderis hoc ipsum cupere; dederisq; ad tuos interpretes litteras: quibus ex litteris sponsores pro te essent;

te essent; si resp. tibi, quod petebas, stipis nomine polliceretur; te uenturum. Quod si propterea, quia cum tu numos aureos solares petieris, illa tibi tantum aureos est pollicita, hortatore eges; qui te cūctantem & dubitantem incitet: primum quantulum id est; propter quod ad petitionis tuæ summam non peruenitur? deinde spondeo tibi ipse, in meq; recipio; te, si ueneris, breui tempore non modo ea, quæ poposcisti; sed multo etiam plura multoq; ampliora nullo negotio consequuturum. Itaque uir clarissime Alciate pro eo; quo tuam dignitatem maxime quidē semper, sed his etiam præcipue diebus, defendi atq; adiuui studio; conditionem, quæ proponitur, te respuere minime omnium uelim. Quare non tantum te hortor, sed plane etiam atque etiam rogo; ut ad nos, quod tuo commodo fiat, sine mora te conferas. Erit id & matri tuæ iocundissimum; quę, ut audio, te abesse tam longinquis in locis moleste fert: & tibi in primis honorificum: addo etiā multis de causis perutile. Quanquam quidem cum iuris ciuilis scientiam sis complexus; ab honesto magis duci moueriq; te tui est officium atque muneris. Hæc amor summus in te meus scriptis excitatus & confirmatus tuis me, ut ad te scriberem, impulit. Vale. Idibus Iulijs. MDXXXII. Patauio.

Mediolanum.

MEDIOLANVM.

Petrus Bembus Andreæ Alciato S. P. D.

ACCIPIO excusationẽ tuam: qua te ostẽdis uenire ad nos, ut pollicitus fueras, anno superiore non potuisse. Neque enim quicquàm libentius faceio; quàm cum te; quem in primis diligo, faciõq; uti debeo, plurimi; culpa omni & crimine non seruatæ fidei libero. Vtinã tam æqui in te Iudices præfecti ludi Patauini essent: neque sibi persuasissimum haberent, te propterea profitendi ius ciuile hac in urbe locum postulauisse; ut eo tradito apud ducem istum tuum uterere, ad largius atque uberius ab eo stipendium promerendum. Qui mihi etiam obijciũt, se a me deceptos, quod te uenturum affirmauerim, dum tibi uni præstolantur, temporis angustijs excluſos, quæ ex usu ludi fuerant, procurare ipsos & præstare non potuisse. Illud quidem diluere non possum; te ad meas de ipsorum decreto litteras spõsionem apud illos de aduentu tuo fieri noluisse, respicientem scilicet iam ad ea; quæ sunt subsequuta. Sed acta ne agamus. Te Ticini esse animo non plane læto, ut scribis, sane doleo: eoq; magis; quod omnino ad nos rumores non belli de Rege Galliarum asferuntur. Qui nisi quieuerit; uideo te multo minus etiam posthac illa ipsa, quæ commemoras, ex usu tuo istic habiturum. De scrupulo, quod scribis, totũq; illud, uereri te, ne sim tibi subiratior; lusisse te existimo. Quid enim tibi obsit mea uel officij, uel beneuolentiæ abalienatio, hominis profecto nihil aliud, quàm de otio, ut ait ille, ignobili dies atque noctes cogitantis? Deinde qui te amare non mediusfidius Patauinæ ciuitatis commodorum, sed tuæ plurimæ excellentisq; doctrinæ causa instituerim; posſumne te eundem illum optimarum artium scientia & præclaris scriptis florentẽ, amore prosequi desinere? Quod si ea tamen serio fortasse tu quidem scripsisti: puto te propterea, quod nullas ad te litteras dederim, id in animum induxisse, ut me tibi succensere existimaueris. Ego autem illis de rebus ad te scribere plane nolebam: erat enim subodiosum: Noui, quod scriberem, non habebam. Itaque silentio me continui. Habes excusationem meam haud paulo tua iustiorẽ: quàm tamen, ut initio dixeram, libentissime admisi: ut tibi morem gererem; quem summopere diligo. Tu si de mea idem feceris, erit mihi gratum. Vale. Vndecimo kalen. Maias. MDXXXIIII. Patauio.

TICINVM.

P. B. Andreæ Alciato Iureconsulto S. P. D.

EPISTOLA tua cum munere uersiculorum abs te adolescente conscriptorum, quos emblemata appellas, mihi missa magnopere sum delectatus. Cognoui enim ex ea; tametsi tui iussu principis istic detineare; mecum tamen cogitatione te sæpissime uersari:

uersari: quo nihil mihi potuit accidere iocundius. Nam qui te propter excellentem doctrinam tuam complures iam annos summopere diligo; utque a te diligerer, concupiui: ualde gaudeo nulla locorum intercapedine; quod ad te attinet; amoris nostri curasum interpellari. Tu si de me idem tibi persuaseris: & rectissime senties ipse; neque ego opinionem fallam tuam. Quin etiam; credas mihi uelim; creberrime a me cum doctis hominibus sermo de te instituitur: quorum neminem adhuc uidi; qui non te efferret summis laudibus. Sed hæc tu quotidie intelligis. Neque enim paulisper modo uersatus quisquam est in litterarum studijs uel humaniorū; ut sunt eæ, quibus nos dediti sumus; uel iureconsultorum et uestrarum: quin de te honorificentissime cum sentiat; tum uero etiam loquatur: Vt eiusmodi uoces singulis prope horis ad te perferri existimem. De tuis caeminibus quod tibi noui afferam homini pererudito & singularis iudicij uiro; nihil sane est. Tantum opto; ut tibi laudi sint, aliorumq; tuorū soluta oratione scriptorum titulos atq; gloriā augeant. Vale. Duodecimo kalen. Aprilis. MDXXXV. Patauio.

P. B. Andreæ Alciato Iureconsulto S. P. D.

TVAE litteræ, quas kalen. Septembr. dedisti, ita multos dies Patauij, quo ab oppido aberam peregre profectus, me opperientes moram traxerūt: ut antequàm eas legissem, tempus omne præterierit ea de re,

ea de re, quàm de me admones, agendi. Itaque cū nihil me profecturum uiderem; ne uerbum quidem facere sum ausus. Quanquàm: ut uere dicam, quod sentio: etiam si tempus non defuisset; quæ natura est hominum illorum, a quibus impetrari oportet: non magnopere confiderem, illos mihi eam rem concessuros fuisse. Sed postea quàm hoc quidem tempore nihil potest confici: occasionem aliquam, cum uidebitur, sumam apte eorum uolūtates animosq; sciscitandi. Adolescentem, quem mihi commendas, nō uidi: neque quando illum, aut quomodo uisurus sim; scire possum. Non enim nomen adscribis. Sed si ad me ueniet; te non frustra mihi de se scripsisse sentiet. Vale. Sexto Id. Nouembres MDXXXV. Patauio.

BONONIAM.

Petrus Bembus Andreæ Alciato Iureconsulto S. P. D.

GRATVLATIO de Cardinalatu meo tua ualde mihi grata & iocunda accidit. Tametsi tu in recensendis tuæ lætitiæ causis, longius prouehere; quàm a me agnosci possit te non decipi. Sed est eiusmodi lapsus non perferendus modo; uerum etiā amplectendus. Amoris enim abundantia prouenit: quæ quo maior est; eo minus recte iudicat. Amore autem nihil est homini datum suauius, nihil fructuosius. Itaque de officio isto tuo elegantissimisq; tuis atque

atque humanißimis litteris ualde me hercule te amo. Mea uero hæc, de qua lætaris, dignitas erit mihi etiã iocundior: ſi in te ornando afferre aliquid poterit; quo meus erga te amor cum tibi, tum reliquis hominibus eſſe notior atque teſtatior poßit. Quanquàm ea tua excellens præclaraq; doctrina, eæ ſunt tuæ plurimæ præſtantißimæq; uirtutes; ut alienæ opis minime omnium egeas. Vale. Decimo kalen. Maias. MDXXXIX. Venetijs.

ROMAM.

Petrus Bembus Hieronymo Nigro S. P. D.

QVAS ſcribis alteras te ad me dediſſe litteras; eæ mihi non ſunt redditæ: quemadmodum te cognoſſe uideo: id enim adſcribis. Itaque carui delectatione eius partis; quàm te dicis eas in litteras coniecisse: qua in parte tui ad Vrbem aduentus urbanarũq; rerum ſignificatio continebatur. Non enim uereor, ne quid eſſem eius generis deſideraturus; ſi tuas litteras accepiſſem. Altera erat pars earum litterarum gratulationis tuæ de impoſito mihi onere ab ſenatu; ſic enim malo dicere, quàm munere; Vrbis noſtræ res geſtas conſcribendi. Eam tu partem alteris tuis recentibus in litteris non tam reponis: quam etiam auges, ut conijcio, exornasq; honorificentißimo de me ipſo teſtimonio iudicij tui: accendisq; me ad eam ſcriptionem grauißimis amantißimisq; uerbis. Ego uero Niger, quod tu de me optime ſentias; plurimum

lætor: Quem enim ualde amo, quemq; & doctrina & prudentia excellere exiſtimo; eundem mihi multũ tribuere uehementer gaudeo: Quod cæteri; ſi eſt ita; facile angor; duramq; mihi conditionem eſſe propoſitam uideo, non ſolum amicis hominibus, ut tu es, ſed etiam alienis atque inuidis ſatisfaciendi. Quod quidem quam difficile ſit, præſertim in magna expectatione hominum, te latere minime puto. Quid: quod ex ſummo otio in laborem plurimum atq; maximum incidimus ea ætate; qua, qui ſapiunt, portum potius & requietem petunt? Sed dabimus certe operam; ne uel nobis ipſis, ſi erit in eo aliqua laus; uel omnino patriæ defuiſſe uideamur. Nam quod Naugerium extollis maximis uerißimisq; laudibus; facis cũ ex tuo iudicio, tum ex tuis etiam moribus. Quanquàm quis eſt, qui nõ idem ſentiat? quis; qui nõ eius moretem eluxerit? qui non in eo clarißimum horum temporum lumen extinctum eſſe atque ſublatum putet? Sed hæc alias. Tu, quod facis, nos ama; & te a nobis amari maximeq; fieri exiſtima. Breuitas mearum litterarum inditio tibi eſſe poterit me in maximis occupationibus uerſari. Tebaldeo & Colotio multam ſalutem. Vale. Tertio Id. Ianuar. MDXXXI. Venetijs.

Ad Arſicanum

AD ARSICANVM RVS.

P. B. Victori Superantio Clemẽtis Papæ a cubiculo S. P. D.

QVOD me conualuisse gaudes; facis ex more tuo beneuolentiáq; nostra. Ego uero malam certe ualitudinem expuli; sine febri enim sum: sed adhuc uires desidero: quas si recuperare in Nonianum me conferam: ut te tuosq; uidere facilius possim in Arsicano sororis tuæ: cum qua quidem ualde aueo colloqui: præsertim si mater tua lectissima fœmina cũ illa erit: quod quidem, ut sperem facis: scribis enim omnes tuos tecum esse. Te uero si ante ad nos uenieris; libentissime uidebo. Sororis tuæ uiro tuisq; mulieribus multam salutem. Vale. XIIII. kalen. Septemb. MDXXXI. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Constantio Syluio Tolentinati Franciscino S. P. D.

ACCEPI epistolam tuã carmenq;; quo patriam exornas meam, uenustum sane & facetum: quod me mirifice delectauit. Res tua mihi cordi est: neq; de ea cogitandi curam et studium remittã; quoad perfecero. DEVS opt. max. tibi nauigationem istam fortunet. Vale. Id. Septemb. MDXXXI. Patauio.

Venetias

VENETIAS.

P. B. Ioanni Baptistæ Fideli S. P. D.

QVOD ad me bellam epistolã & pererudità dedisti; gaudeo: eoq; magis: quod horum temporũ iureconsulti bonas, hoc est latinas litteras ne attingunt quidem. Itaque tu; qui sermonis elegantiam cũ sapientia coniunxisti; pluris unus existimandus es; quàm alij sexcenti. Quod uero etiam ostrea mihi misisti: de eo tibi multis nominibus gratias ago: Primum, quod suburbana: neque enim sunt eum nostri maris ostreis cibi saporisq; præstantia ullius maris ostrea conferenda: Deinde quod tanto numero; ut non meas modo cœnas, sed amicorum etiam meorum conuiuia locupletarint fecerintq; lætiora: Deinde quod succo tam recẽti; ut nihil potuerit esse suauius. Postremo autem; quod quidem omnium maximum atque opportunissimum fuit; ea ipsa ante alios deuorata cibos, tanto mihi usui tanquàm præsenti fuerunt; ut pituita, qua magnopere uexabar, me reliquerit; ac somno, quem penitus amiseram, restituerit. O te medicum mihi quidem præclarum atque mirificum. Non enim uereor, ne te pigeat medicinæ artem ad pristinam tuam legum peritiam addidisse: cum Valerius Superchius medendi disciplinæ, in qua excellit, iuris ciuilis scientiam adiunxerit, collegio medicorũ a tributi collatione in senatu defenso, ipso fratre tuo reliquisq; fisci & reip. aduocatis

S reclamantibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reclamant bus. Vnum ma'em; socium me tuum in illa piscatione, de qua commemoras, habuisses. Ea uoluptate; quæ tua tantum fuit; non caruissem; Quanquàm quidem eius etiam uoluptatis me participem, eadem illæ tuæ litteræ fecerunt: ita ipsam mihi ante oculos rem stili tui coloribus depinxisti. Sed de his hactenus. Altera fuit tuarum litterarum pars, & quidem prior; qua me in cœlum fers mitis laudibus: cum te maxime delectatum fuisse meo aduẽtu significes ad Priuli nostri uillam: qua in uilla biduum una iocundissime fuimus. Istud tu quidem more uestro: qui magni causarum patroni, paruulas sæpe res oratione facere maximas consueuistis. Ego uero; qui nullam omnino rem exornare atque comere, quique ad ueritatem uerbis addere nihil didici; si me dicam tuo lepidissimo sermone, iocis, seriis, omni denique consuetudine maximopere tum oblectatum; plane non mentiar. Quod me hercule totiens dico; quotiens in eum sermonem ingredior; ut illo de nostro eius bidui conuictu, aut certe de te ipso sit dicendum. Sed hæc malo te ex alijs cognoscere, quàm ex me. Priolum, Naugerium, Leonem si saluere iusseris; erit mihi gratum. XI kalen. Februarias MDXXXII. Patauio.

Venetijs.

VENETIAS.

Petrus Bembus Bartholomeo Riccio S. P. D.

EPISTOLA tua ita me delectauit; ut ægre admodum tulerim; quanquàm tu Venetijs complures annos proxime uixeris, ego frequens fuerim; tamen nullum mihi tecum usum adhuc quidem interceßisse; tuaq; me interea cõsuetudine, tuis congreßibus atq; sermonibus caruisse. Caue enim putes mihi quicquàm ijs accidere potuisse iocundius. Quod quoniam tua culpa magis, quàm mea, factum puto; qui ad me nunquàm accesseris, nunquàm te mihi dederis intuendum: feram æquiore animo; propterea quod uno eodemq; breui tempore totũ te ut cognoscerem, effecisti; tuamq; in studijs nostris mitioribus doctrinam & diligentiam ut perspicerem uoluisti, missis ad me scriptis tuis: quibus facile, quàm sis ea in re mirificus, ac plane summus, cognoui. Itaque quod me rogas, ut uideam, tibiq; significem, an edenda ea sint: illa uero maxime omnium sunt communicanda. Quid enim facere possumus laudabilius; quàm dare operam; ut nostro uel labore, uel industria, alijs prodesse hominibus, pro uirili nostra, queamus? Tu autem multa in ijs uel a pluribus non animaduersa, uel perperam recepta, uel etiam neglecta & reiecta, qualia sint, quémue usum præstent, palam facis: affersq; tanquàm syluam, ita modos ordinesq; certos atq; innumerabiles scribendi: quibus

di: quibus cum locupletare se sermo latinus potest: tum firmare atque consistere; ne sit lapsui aut errori locus. Quamobrem si unum statues; cætera mihi magnopere probabuntur: ut demas ex ea sylua atq; congerie illa; quæ cognita perspectáq; sunt, non solum doctis omnibus; sed ijs etiam, qui modo paulũ latinam linguam attigerunt. Nolo enim in eo te laborem sumere; ut omnia, quæ dici possunt, colligas: nam quid esse magis superuacaneum potest, in tanta præsertim eorum, qui de latine loquendi ratione, quæ sciebant ipsi, conscripserunt, uel recentium uel antiquorum copia? Sed ut ea; in quibus uel aliquid homines doceas, quod ignorent; uel sint ipsa per se illustriora, uenustiora, commodiora; in tuum conferas librum; disponasq;, tanquã in quincuncem, sic suos in locos atq; formas & imagines dicendi. Ea re & satietatem legentibus non afferes, & multum addes libro tuo dignitatis, splendoris, gratiæ. Cæterum de tuo in me animo & fide, quæ amantissime scribis; ea per mihi grata sunt: quæ de me ipso; tu uideris. In amore autem & beneuolentia posthac mutuo tecum faciam. Vale. Duodecimo kalend. Aug. MDXXXII. Patauio.

AVINIONEM.

P. B. Bartholomeo Castellano, Diacono Auinionensi

S. P. D.

ET tuæ litteræ, quas mihi reddidit Reginaldus Polus; quibus in litteris amari me abs te suauissime ostendis;

ostendis; petisq; a me, ut te in meam necessitudinẽ recipiam: me magnopere delectarũt: sunt enim rectæ illustribus notis ingenij, doctrinæ, humanitatis, beneuolentiæ: & Poli ipsius de te tuisq; uirtutibus & morum elegantia sermo, plurimus ille quidem ac repetitus cum summa testificatione tuæ in me uoluntatis, mihi multo iocundissimus fuit. Nam cĩ semper duxerim, nihil esse in uita homini pudenti suauius, nihil delectabilius eo fructu, qui ex amicitiæ cultu atque officijs recte percipitur: quid est; cur non magna uoluptate sim affectus, te tali uiro, cum præter spem expectationemq; meã ultro ad me amandum incitato; tum uero meam beneuolentiam per internuntios perq; litteras cupide atque amãter expetente ac requirente? Itaque quod rogas, ut te amem: facio iam id quidem primum iustissime: reddo enim plane tibi id, quod debeo; animum scilicet uoluntatemq; in te amando mutuam: deinde etiam libentissime: quod sum natura in amicis amplectendis atque colendis paulo etiam, quàm satis est, ardentior. Ago autem Sadoleto nostro gratias: qui eius rei, quemadmodum quidem scribis, auctor fuerit: Vt quoniam ego ab illo plurimum diligor, ille abs te, tum ego illum unice amo, tẽque ille item maxime; optimum factu esse iudicaueris, dare operam te ut cognoscerem: qua ex re illud existeret, ut omnes inter nos amaremus. Quod quidem mihi esse faciendum sanctissime puto: neq; uinci me abs te in eo patiar; etiam si tu prior ad me amandum accesseris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceſſeris. Tametſi omnino perdifficilem mihi rem eſſe propoſitam uideo; hominis humaniſſimi atque officioſiſſimi tuam erga me multo quidem prius tanquàm e carceribus emiſſam ac præcurrentem uelle conſequi & æquare beneuolentiam. Sed enitar tamen. Quod ſi nobis uel locorum interuallo, quo diſiungimur; uel annis ingraueſcentibus, qui me quidē ad otium & requietem hortantur; eſſe una minus licebit: leniri tamen poterit deſiderium utriuſq; noſtrum crebritate litterarum. Quod & faciam equidem ſedulo: ſcribamq; ad te, quoties erit, cui dem; & tu idem uti facias, abs te peto. De antiquorum numis, qui apud te ſunt; quod mihi eos offers; agnoſco liberalitatem tuam. Gaudeo autem te delectari ea re; quæ me mirifice oblectat. Intueor enim in illis imagines & tanquàm uultus ipſos maximorū & clarorum hominum uel Græcorum uel Romanorum; quos etiam mihi notos atq; cognitos aſſuetudo ipſa reddidit: fruorq; eorum quaſi conſuetudine atq; conuictu, muto illo quidem, ſineq; ullo ſenſu; ſed tamen & amabili & grato. Quanquàm eſt etiam altera cauſa in plærisq; quamobrem oculi hominum eius rei iudicio præditorum magnæ cum uoluptate retinentur: egregia ſcilicet atq; elegans in illis cudendis & effingendis eorum temporum artificū induſtria: quam quidem æmulari noſtri temporis artifices fortaſſe poſſunt: imitari atque aſſequi non poſſunt. Ea me item res mirum in modum ſemper allicit, afficitq; ſane plurimum. Sed ut ad tuas litteras

ras redeam; indicem ad me tuorum ſi miſeris, quod te facturum polliceris; erit mihi gratum. Vale. Pridie Non. Octobres. MDXXXII. Venetijs.

AVINIONEM.

P. B. Bartholomeo Caſtellano, Diacono Auinionenſi S. P. D.

ET mihi officioſe tuas litteras reddidit Thomas Poli noſtri familiaris: & ea, quæ ſcribis, ſuo ipſe ſermone ſubſequutus eſt & appoſito, & (ut mihi uiſus eſt) erudito non ſine teſtificatione tuæ in me amātiſſimæ uolūtatis. Itaq; dupliciter delectatus ſum. Cū enim cepi magnā uoluptatē ex tua epiſtola: quæ me de Laurę perquiſito nuper & reperto ſepulchro certiorem facis; addiſq; tuū ea de re carmen elegans me hercule & luculentum: qua quidem in re non minorem mihi uidetur laudem Nicolaus ille Peruſinus apud uos conſequutus; quàm olim Marcus Cicero apud Siculos fuerit, inuento a ſe Archimedis mathematici clariſſimi hominis ſepulchro; cuius illi memoriam amiſerant: Tum Thomæ ſingulis de rebus, deq; tua erga me beneuolentia ſermo uberior aliquanto ac plenior mihi multo iocundiſſimus fuit. Quamobrem ſic habeto: utraq; uel potius pluribus de cauſis optatiſſimas mihi eas tuas litteras fuiſſe. Nam quod ſcribis ſtatuiſſe te, litteras ad me mittere, quoties habebis cui des; id ſi non amem faciamq; plurimi, homo plane mihi ipſe non uidear. Peto autem abs te; ne meæ

uoluptati ea in re plusquàm quod commodo tuo facere possis, seruias. Quod quæris ex me de uersiculis illis uernaculis plumbeis in pyxide in sepulchro inuentis, an Petrarcæ sint: illa uero non modo ab illius mirifico ac prope diuino ingenio absunt lõgissime: sed ne mediocris quidem ullius poëtæ aut stilũ aut eruditionem sapiunt. Quin etiã non uno in loco Ethruscorum linguæ leges; quas ne rustici quidem negligunt; prætermissæ ab illo scriptore sunt erratis nõ concedendis. Vale: meq; ut facis, ama; ita tamẽ; si te amari a me mi Castellane intelligis. Sept. kalend. Maias MDXXXIII. Patauio.

RAVENNAM.

P. B. Ioanni Chrysostomo monacho S. P. D.

EXCVSATIONE tua; qua usus es, quod me proficiscentes tu, fraterq; tuus Basilius non inuiseritis; opus nihil fuit. Quid est enim mihi aut clarius, aut omnino probatius uestro in me amore, charitate, beneuolentia? quàm nõ solum pietate atq; constantia ab ineunte uestra ætate semper aluistis? sed plurimis etiam atque illustribus officijs auxistis, & testatiorem sanctioremq; fecistis: quæ sane officia meo quidem ex animo nunquàm effluent. Itaque sic existimes uelim; notam te potius apud me subisse imbecilli in amicitiæ tuendis legibus animi; quod, ne uobis subirascerer, pertinueris: quã necesse fuerit, uos apud me purgatum iri tam leui ieiunaq; de causa:

causa: quam ego, ut uerissime dicam, ad cogitationes meas ne admiseram quidem. Sed de his hactenus. Libros de sermone uernaculo meos fratri tuo reddẽdos, itemq; Nazianzeni tragœdiam; de qua curaueram ut tibi describeretur; ei iussi dari, cui uoluisti. De loco in Rhamnusium quod petis ut te certiorem faciam: habuit ille quidem omnes partes urbanissimi festiuissimiq; salis: uiguitq; non intermissus complures dies. Quid? quæris? nihil potuit fieri comius, amabilius, lætius. Nunquàm risus hilariores ullius fabulæ exitum sunt consequuti. Fratri tuo multam salutem: quam tu ei per litteras deferes. Vale. Nonis Septembris. MDXXXIII. De Noniano.

P. B. Ioachino Principi Brandeburgensium S. P. D.

LEGI ad Italos litteras de Georgio Sabino tuas aliquanto post, quàm eius ingenium in bonarum artium atq; poëtices studijs egregiũ ac præstans adamauissem. Itaque qui mihi erat per se ipse plane iã perfamiliaris; quemq; pro eius eximia excellentiq; uirtute magnopere diligebam: ualde enim mihi eius carmina probabantur: factus est mihi tua commendatione etiã charior. Gratulatusq; Sabino sum: qui te tantum hominem eo splendore, eaq; dignitate habeat: cui sua studia curæ sint: cuiusque in patrocinio degere securus & beatus possit. Caue enim putes claros illos poëmatibus conscribendis uiros; quorum

rum nunc libros tam libenter in manibus habemus, quiq; Romæ Octauiani Augusti tempore floruerunt; ad illud artis culmen euasisse: nisi magni principes extitissent; qui studia eorum coluissent; ingenia fouissent; industriam, diligentiam, laborem maximis propositis præmijs adauxissent. Quod quidem de Sabino tuis auspicijs futurum plane uideo. Est enim iam eò cum ingenio, tum studio prouectus: ut si perrexerit, neq; se aliò flecti ac propelli sinet: clarum sit poëtam nostra se ætate præstaturus; tuumq; nomen atque memoriam, una cum suis scriptis, magna cum tua laude & gloria immortalitati commendaturus. Hæc ad te scribenda mihi esse duxi non eo quidem, ut qualis quantusq; sit Sabinus, tibi ostenderē: quis enim id te uno melius intelligit: qui adolescentem in tuis habes familiaribus; testimonioq; tuo apud exteros ornas homines, commendasq; nobis omnibus? Sed ut illud assequerer: ut quàm liberter morem in eo tibi geramus, Sabinumq; tuum benuolentia, & omnibus officijs complectamur; ex me ipso cognosceres: simul ut tuam a me amplitudinem præter cæteras tuas uirtutes, ob id etiam plurimi maximiq; fieri, quod doctis hominibus faues; neque tui esse studiosissimum, scire posses. Vale. Quinto kalen. Martias. MDXXXIIII. Patauio.

P. B. Alberto

P. B. Alberto Cardinali Brandeburgensi S. P. D.

GEORGIVM Sabinum Germanū, iuris ciuilis addiscēdi causa istinc ad nos profectū, in meam benuolentiam & fidem libentissime recepi: cū mirificum adolescentis ingenium, & in litteris humanioribus, præsertimq; in poëtices studijs singularem industriam, & præclara studia cognouissem: eiusq; consuetudine, perlegendisq; carminibus magnopere sum delectatus: charissimumq; illū habui. Neque ulla quidem in re tam egregio & præstāti iam poëtæ, cuius artis nomen apud omnes gentes celebre sanctissimumq; semper fuit; si meis uti fortunis uoluisset, Sabino defuissem. Vbi uero is in sermonibus colloquutionibusq; nostris, tuas mihi litteras ostendit de sese amantissime scriptas: quibus eum Italis hominibus commendas: non maiore quidem illum benuolentia: uix enim mihi ad pristinum meum erga illū amorem quicquam addi posse uidebatur: sed multo libentius multoq; diligentius sum complexus: cum uiderem illum abs te tanto uiro, eo splendore, ea dignitate, tot oppidorum & populorum principe honestari ac diligi. In quo uno rem te maxime omnium dignam facis. Nihil est enim præclarius magnis principibus ac regibus: quàm fouere ingenia; quæ ad magnam sint frugem, si excolantur, peruentura: quæq; memoriam eorum multa sua cum laude in omnem posteritatem proferant. Quod quidem iā

uideo

uideo in te atq; in tuos Sabinum ipsum splendidis ac duraturis carminibus poëmatibusq; feciſſe. Hæc eũ ita ſe habeant: et ſi exiſtimem nihil illi apud te mea commendatione opus eſſe; qui iam tibi per ſe ipſe et optatus ſit & gratus; ego autem in tuam familiaritatem nulla ex parte adhuc quidẽ uenerim: tamen ut meo in illum amori, qui me plane urget, ſatisfaciam; tibi eum non tam ſane commendo: quanquam commẽdo quidem diligentiſſime: quàm uolo his litteris teſtatum apud te facere, me de Sabino ita ſentire: ut ſi eum a poëtices ſtudijs fortuna, quæ plurimum in humanis rebus poteſt, non abducet; magnum ſis hominem atq; antiquis illis, qui tantopere laudantur, propemodum æquandum habiturus. Neque enim cognoui ullum pangendis carminibus eruditum his temporibus hominem: quibus omnino tẽporibus Latinæ litteræ prope reuixerunt; aut etiam ullius ſcripta legi: qui mihi uideretur ſtili facilitate ac genere ad Ouidianam ſcriptionem atq; facundiã tam proxime accedere. Sed tenenda illi eadem orbita eſt; ſtilúsque ipſe aſſiduitate diligentiãque muniendus: neque tam quantum uiæ fecerit; quã quo progredi poteſt, & uero etiam debet, ſingulis prope horis cogitandum. Neq; enim ſi aut in Batrachomiomachia Homerus, aut in culice Virgilius a ſcribendo ſe continuiſſent: eorum nomen ſæculis omnibus clarum celebréque uiguiſſet. De me autem ſic exiſtimes uelim: tuam a me dignitatem; quæ quidẽ apud omnes homines ampliſſima clariſſimáque eſt;

eo pluris

eo pluris fieri; quod optimarũ artium ſtudia, quæq; ijs ſe ingenia cum prouentu dediderunt, tibi amanda fouendáq; duxiſti. Vale Quinto kalend. Martias MDXXXIIII. Patauio.

P.B. Bernardo Cardinali Tridentino, Regis Romanorum ſummo ſcribæ S. P. D.

CVM Prioratus Auraniæ cauſam; cuius quidẽ ſacerdotij ius mihi uni competit, uetuſto noſtræ beneuolentiæ nomine Petro Paulo Vergerio, Clementis Pont. max. apud Regem tuum internuntio, per literas commendauiſſem: is mihi reſcripſit; ſe ſe tecũ ea de re colloquutum, propenſam erga me uoluntatẽ tuam cognouiſſe: confidereq;, ſi ea regni Pannonici pars regi iſti ceſſerit, te curaturũ; ut mihi id, quod iure competit, etiam tribuatur; libenterq; cauſam ipſam pro tua humanitate ſuſcepturum. Quæ intelligens ſtatui ad te ſcribere: ut & tibi gratias agerẽ: quod mihi homini nulla tecũ neceſſitudine coniunctо; cuius neque faciem unquàm uidiſſes; in re tanta, tam optata, tam etiam propter temporum iniquitatem prope deſperata, tuam operam patrociniumq; ſpopondiſſes: & me tibi eſſe iam pro ea beneficij tui ſpe, immortaliter deuinctum ſignificarem. Volo enim te ſcire: ſi eius ſacerdotij poſſeſſionem tua procuratione aſſequutus fuero; omnes meas fortunas fore per te conſtitutas; dignitatémque meam ſuum locum, qui ei temere ſubripitur, recepturam: meq; tibi æque

ac Leoni

ac Leoni Pont. max. debiturum. Ille enim in me ius tantummodo eius sacerdotij contulit: neque enim potuit tunc amplius: tu et iuri succum omnem atq; neruos addes: plusquàm mihi fructuum & prouentuum uno nomine attribues: quàm ille tribuerit omnibus; cui per tot annos summa fide ac labore magno studui & inseruiui meo. Hæc collegi: ut cum tibi tui beneficij magnitudinem proposuissem: & ipse te ad id uehementius incitarem; qui esses unus omnis meæ dignitatis & honestatis auctor & propagator futurus: & tu magis confideres, fore me tuorum in me officiorum & promeritorũ bene memorem; qui tibi summam eius rationis antea confecissem: atque hanc ad te epistolã, quasi tui æris tabulas & syngrapham misissem. Vale. Sept. Id. Aprilis MDXXXIV. Patauio.

BASILEAM.

P. B. Hieronymo Frobenio, officinæ librariæ magistro S. P. D.

QVOD a me per litteras Viglij Iureconsulti suasu petijsti, ut libros priores sex Liuianæ tertiæ decadis manu scriptos perquirerẽ; & si haberi posse sent, ad te mitterem: fuit mihi gratum. Perdiu enim est; cum te diligo, facioq; plurimi: diligentiáq; tua; quam adhibes in iuuandis bonis artibus librorũ probe incussorũ supellectili; uehementer mihi quidem probatur. Itaque quoniam eos ego libros non habebam;

habebam; quæsiui a nõnullis: ac demũ repertos librario dedi meo describendos. Eorum ille complures iam paginas cum descripsisset: collatis codicibus deprehendi nihil boni illis inesse; quod non haberent ij libri, qui ex Aldi officina quindecim ab hinc annis parua sub forma exiere: mali uero ac errati sane plurimum. Quamobrem ne tibi mea diligentia laborem superuacaneum adiungerem; librarium continui. Equidem doleo, hac in re, quam a me unam expetieris; me tibi satisfacere non potuisse. Tu uero, si me amas Frobeni, propterea ne destiteris; si quid posthac erit, in quo mea tibi opera opus sit; a me omnia expectare amici hominis officia. Non fallã expectationem tuam. Viglio multam salutem. Vale. Cal. Iul. MDXXXIIII. Patauio.

VENETIAS.

Petrus Bembus Egnatio S. P. D.

TV Frobeniorũ nomine in perquirendo Liuiano isto libro de quo me admones, laborem sumere non oportet. Nam cum e Marcia Bibliotheca eos ipsos libros, quos abs te quæsiui, manu scriptos habuissem; describiq; iußissem: comperi nihil in illis esse probe scripti; quod non in Aldinis reperiretur libris; quos tu ab isto libro deductos fuisse me certiorem facis. Ea de re Frobenijs rescripsi; ante quàm in Nontianũ uenissem. Puto me illis satisfeciſſe: quorum causa, pro eorum in imprimendis libris industria;

stria; quam abs te plurimi fieri ex tuis litteris intellexi; uolo me hercule omnia. Sed de Frobenijs hactenus. Quod scribis meas uirtutes nominisq; mei gloriam tibi olim gratissima, nunc uero esse etiam iocundissima: tametsi quæ me gloria sequatur, aut quàm pusillus omni uitæ statu sim, non ignorem: de eo tamen magnam uoluptatem accepi. Nam cũ tuam excellentem atque illustrem plurimarum artium doctrinam iam ab ineunte ætate magnopere adamauissem, teq; mihi esse omni necessitudine coniunctum summo studio semper expetissem mearum rerũ cursus quidam prope fatalis me ab urbe distraxit. Itaq; te complures annos ne uidere quidem potui. Postea uero; quàm domum atq; ad meos me recepi; Patauium est a me delectum; quo in oppido a laboribus, tanquàm in portu a fluctibus acquiescerem. Eo factum est; ut non sæpe una fuerimus: cum tu ab urbe, nisi cum te zelarinum tuum requirit, ne pede quidem longius abesse consueueris: ego; si aliquando istuc ueni; ne meum studium atque officium te offenderet, pertimuerim. Nunc quoniam & amari me abs te, ut existimarem, effecisti; & proximam hyemem tota me ad urbem confecturum puto: Dabo operam, ut tecum esse, & tua consuetudine perfrui aliquando possim. Dominicum Triuisanum, ædis Marciæ procuratorem, affinem meum; quem ego unum utriusq; priscæ hominem omni pietate semper colui; clarissimum ciuitatis lumen, si saluere iusseris; erit mihi gratum. Vale. Nono halen. Sextiles.

MDXXXIIII

MDXXXIIII. De Noniano.

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Antonio Florebello S. P. D.

EGO uero te in eorum, quos ualde amo, charos q; habeo, numerũ libentissime recipio: uel quod id admodum cupere te ostendis: uel eius doctrinæ, quæ mihi se tuis in litteris patefecit, nomine: uel etiã propter eam, quàm es ingressus cum Sadoleto meo, familiaritatem & consuetudinem. A quo qui amantur & probantur; eos a me non diligi nefas puto. Quæ de me prædicas; de ijs eo magis tibi debeo; quo minus a me ipso agnoscuntur. Sed facis tu quidem amabiliter: si, quem diligere instituisti; eum dignũ esse ostendis, qui diligatur. Reliquum est: ut quæ proficisci ab amicissimo tui debent; ea de me tibi ipse polliceare. Dabo operam; ne te frustra iudicium suscepisse intelligas. Sadoletis multam salutem. Vale. Quarto Idus Sextilis. MDXXXIIII. De Noniano.

Petrus Bembus Fuluio Peregrino S. P. D.

LITTERAE uersiculiq; tui me magnopere delectarunt non ea me hercule de causa, quod me laudibus in cœlum ferunt. Scio enim te in eo amoris erga me tui stimulis magis, quàm iudicio incitatum ad scribendum accessisse. Sed quia ingenium mihi

T sese tuum

sese tuum ostendit utroq; in genere scribendi facetũ & elegans ; magnam ex eo cepi uoluptatem . Itaque quod uideris cupere ad amicitiam admitti meam : tu uero ipse aditum tibi ad eam iustissimis initijs aperuisti : ut ferreus plane sim ; nisi te ualde amem . Vale . Pridie Id.Sextilis . MDXXXIIII. Patauio .

VENETIAS.

Petrus Bembus Presbytero Albino S. P. D.

MEAS ad Ioannem Pisanum uirum clarissimũ litteras tibi usui fuisse ; teq; ex ijs ea, quæ magnopere concupieris , assequutum ; ualde lætor . Ea omnino de re mihi te gratias agere non oportuit. Tuus tamen gratus animus mihi multo iocundissimus fuit. Quod si ea , quæ in extrema pagella tuarum litterarum te facturum polliceris,etiam præstiteris : & tu, quæ te digna erunt præmia , facile consequere : & ego satis magnum mei de te iudicij fructum me cepisse arbitrabor . Vale . kalen.Septembribus . MDXXXIIII. Patauio .

VENETIAS.

P. B. Georgio Seluæ,Episcopo Vaurensi,Legato Regis Galliæ S. P. D.

TE Patauium uenisse , dum ego essem ruri, ualde me hercule dolui . Mirifico enim desiderio tenebar tui:

bar tui : Quod quidem certe mihi primum tu excitauisti : qui me , quem nunquàm uidisses , saluere tamen per amicos humanissime iussisti : deinde multorum hominum & prudentium & mihi familiarium sermones magnopere auxerũt : cum nihil esse te uno doctius , grauius , humanius , nihil omnino amabilius dicerent . Itaq; urgeor cupiditate te uidendi atque amplectendi. Quam plane dabo operam ut exhauriam : Venetiasq; me conferam ; cum primũ per ea , quibus adhuc distineor,negotia mihi licebit. Nũc autem litteras ad te mitto eas ; quas ad Franciscum Belinum scripsi iuuenem satis eruditum e Cardinalis Turnonij familia ; cumq; litteris una pixidem:in qua est formula cestuum , quos antiquos domi habeo . Eam ille me per litteras magno studio flagitat patroni sui causa : adscribitq; , ut tibi & formam & litteras curem dandas : eas te ad se missurum . Danesium tuum plurima salute uelim impertias meis uerbis . Vale. Sexto Id.Sept. MDXXXIIII. Patauio .

IN GALLIAM TRANSALPINAM.

Petrus Bembus Francisco Belino S. P. D.

RARO mihi ullæ tuæ litteræ iocundiores fuerunt ; quàm eæ,quas Lutetia Parisiorum dedisti.Pera diu enim est ; cum de te omnino nihil audio . Itaque angebar animo : neq; quã commode te haberes ; neq; plane ubi esses, intelligebam . Rumor tantum ad me

Universidad de Deusto
Biblioteca

iampridem attulerat, te cum Francisco Turnonio, qui esset e Cardinalium Collegio, in ulteriorem Galliam traiecisse. Quare gratissimũ mihi fecisti: quod ea me non modo cura, sed etiam ægritudine liberasti. Quod quereris; eos, qui Romæ meas res procurabant, te ad earum administrationem non admisisse: de eo nihil possum dicere: nisi me putare illos tibi oneri esse noluisse: cum præsertim ullo in munere tu quidem non esses; ex quo iuuari tua uel opera, uel studio, uel omnino labore ac diligentia potuissent. Nam te mihi esse charissimum, omnes plane intelligebant. Quod postulas; ut Cestuum eorum, quos in antiquo marmore sculptos habeo, tibi formam mittam: ita statim feci: eamq; formam una cũ his litteris Georgio Seluæ Legato regio, quem ad modum uis, iussi dari. Id si tardius est factum; quàm uoluisti: tuæ litteræ eam morã attulerunt: quæ mihi redditæ sunt pridie kalen. Septembris ipsæ ad Quintum kalendas Quintiles datæ. Quod tamen ipsum non ex tuis litteris: nam in illis dies adscripta non erat: sed ex ijs, quas ad Colam meum dedisti, a me cum ille abesset resignatis ac perlectis cognoui. De ipso Georgio quæ scribis; ea omnia multorum ad me sermonibus perferũtur: estq; is mediusfidius iam in oculis meorum ciuium plane omnium. Adhuc quidẽ illum non uidi. Aueo autẽ & uidere & colloqui. Idq; fiet perbreui. Versiculos, quos requiris, tuos habebis cum his litteris. Te autem, quod ais magno desiderio teneri meam rerum Venetarum historiam legendi:

gendi: est mihi sane gratũ. Agnosco enim in eo magis amorem erga me tuum, quo incitaris; quàm iudicium. Ego autem eius historiæ quinq; tantum libros conscripsi: quibus quidem libris res gestas annorum fere quatuordecim sum cõplexus: ut nõ plane tertiam totius operis partem confectam habeam. Hoc ideo scripsi: quod me ad calcẽ mei muneris peruenisse iam existimas. Cardinalem tuum ualde amo, cum scilicet uirum ijsq; uirtutibus præditum, quas commemoras. Vale. Sept. Idus Septembris. MDXXXIIII. Patauio.

ROMAM.

P. B. Alexandro Cardinali Farnesio S. P. D.

CVM proximis diebus Franciscus Belinus Roma domum rediens ad me de uia Patauiũ diuertisset: cepi ex eius sermone mirificam uoluptatem: cum diceret se in tuam familiaritatem liberaliter esse receptum, eaq; in re plurimum sibi profuisse; quod scires diligi se a me, longoq; mecum hospitio atq; necessitudine esse coniunctum. Nam illud quidem, meã apud te auctoritatem ualere multum, teq; de me amantissime honorificẽtissimeq; sentire, singulis prope in collocutionibus tuis se cognouisse affirmauit; multaq; signa cum in uerbis, tum in uultu ipso tuo præclara atq; illustria uidisse tuæ in me propensissimæ uoluntatis. Hæc eius oratio, ut dixi, magnopere delectauit. Nam etsi mihi minime nouum est amari

me abs te; qui nõ solum testimonio me tuo, quod ego maximi semper feci, omni tempore libentißime ornasses; sed etiam Leone x. Pont. maximo, honestißimum sacerdotiũ in ecclesia Lateranensi amico mihi homini, quem tibi commendaueram, cõtulisses: ualde tamen lætor, temporis longinquitatẽ decenniumq; hoc, quod prope uniuersum ab urbe abfuimus, atque bis in locis plane delituimus, de tuo uetere in nos amore nihil omnino detraxisse: recensq; tua ista de me prædicatio beneuolentiæq; significatio mihi maximæ iocunditati fuit. Itaq; quod ad Belinum attinet; quanquàm is quidem adolescens ijs moribus est, ea probitate, fide, humanitate, eo ingenio, ea bonarum artium & studiorum; quibus te summopere delectatũ esse cognoui, ego prope semper uixi, præstantia; ut satis tibi ipse per se cõmendatus esse posse uideatur: tibi tamen illum probatiorẽ fuisse propterea, quia mihi charus & probatus fuerit; dupliciter gaudeo. Sic enim & mihi plurimum abs te tribui uideo; & ei, quem summopere amo, meam in illum beneuolentiam & honori & usui sentio fuisse. Caue enim existimes quicquàm illi hoc tempore accidere optatius potuisse; quàm & esse se in tuis familiaribus; & ea tui erga se animi habere iam indicia, tuaq; pietatis; ut suum in te colendo studiũ atq; industriam optime se collocaturũ putet. Quibus ego de rebus omnibus immortales tibi gratias habeo. Nã & quod adhuc in illum liberalitatis contulisti, non minori mihi iocunditati scito fuisse, quàm illi fuerit: &

si quid in posterum conferes; quod quidem de tua uirtute animiq; magnitudine admonitus confido breui futurum; in eo certe ipse me accepisse abs te beneficium sum existimaturus; idq; omne in meis, quas tecum habeo, rationibus libenter tibi acceptum relaturus. Reliquũ est; ut quod minime necesse esse existimo facere me, tamen faciam, uel amoris erga Belinum mei exuberantia, uel tuorum in me beneficiorum recordatione incitatus; ut tibi illum, quo maiore possum studio, etiam atq; etiam commendem. Si ei benefeceris; tua liberalitate illũ dignũ, et bene memorem atq; gratum cognosces. Est præterea eiusmodi; ut etiam referre gratiam possit, eo scilicet remunerandi genere, quo magni & clari uiri plurimũ delectantur; quodq; est, ut ego semper existimaui, omnium optimum atque maximum; laudis & gloriæ sempiternæ. Vale. Decimo kalendas Quintiles. MDXXX. De Noniano.

P. B. Paulo tertio Pontifici max. S. P. D.

NVNTIO idibus Octobrib. allato incredibili Cardinalium consensu te Pontificem Max. esse factum: magna me lætitia perfudit: cum tibi; quem quidem ego propter singularem optimarum artium doctrinam, maximas innumerabilesq; uirtutes cum amplißima familiæ dignitate coniunctas uiginti annos ipsos summo studio coluissem; liberalemq; in me atq; beneficum essem expertus; tam latam atque in

omnes terras patentem ditionem, tam amplum imperium delatum intelligerem. Egiq; DEO opt. max. gratias: quod & mihi cæterisq; qui eadem bonas artes & præclara colunt studia, cum principem ac rerum dominum dederit; a quo sit magna nobilissimarum disciplinarum seges & prouentus expectandus: & Christianæ reip. procellis temporum turbulentissimorum iactatæ gubernaculo eiusmodi magistrum adhibuerit: quo regente nemo non modo naufragium expauescat: sed ne ullam quidē aberrationē a recto cursu aut omnino declinationē timeat. Quæ eū ita sint: de regno ac maiestate ista; qua nulla unquā maior inter homines extitit; cum tibi ex animo atq; uerissime gratulor; eoq; magis; quod ad te ornādum multo maxime diuersarum partium hominum, inter seq; dissidentium, par tamen & propensio & alacritas, atq; idem plane studium accessit: ut ista declaratio Deorum immortalium uoluntate potius, quàm humanis cōsilijs suscepta fuisse uideatur: tum eiusdem reip. causa uehementer gaudeo, atq; in primis Romæ ipsius patriæ atque altricis tuæ: in cuius urbis ciuitatē pontificatum max. quo quidem illa tū annos plus centū caruerat; tui fama nominis et uirtutum claritate reuocasti: & Romanos ciues tuos fortunæ contumelia diu grauiterq; conflictatos prima regni die portorijs acerbioribus sublatis tua liberalitate recreasti: ut sperandum plane sit, urbis uulnera his accepta temporibus; quæ quidem ualde multa sint atque adacta penitus; te unum breui sanaturum,

naturum, damnaq; omnia & detrimenta sarturum. Quāquàm quidem multo plus est totum illud; quod de te sperant homines, quodq; iam sibi ipsi pollicentur. Nam; quæ tua est prudentia, constantia, grauitas, animi magnitudo; celeriter te intestina Christianæ societatis bella compositurum, atque incendia restincturum putant. cuius rei plura iam signa atque indicia tuis in actionibus publice habitis conspexerunt. Atque est hoc ipsum mediusfidius tam amplū, tam eximium, tam laudabile: ut in hoc uno cuncta inesse diuini Pontificis munera, omnes partes, sit existimandum. Sed mihi tamen antiquorum regum & clarorum imperatorum res pace gestas consideranti, illa pulcherrima atque humano generi & naturæ propria maximeq; salutaris semper est uisa; qua illi suum studium ad bonas artes fouendas atque ornandas transtulerunt. Quo ex fonte quantæ, quāq; illustres in hominum conuentus utilitates & iocunditates permanarint; nemo te melius intelligit: cuius præstans & excellens in Latinorum & Græcorum litteris eruditio omnes, qui huic se rei dedidērunt, in eam spem adduxit; ut per te celeriter magnum incrementum sumptura bona studia existimēt. Ea spes ne quenquam destituat; non postrema tibi cura est adhibenda; atque, ut facile coniector, præclare adhibebitur. Nouit enim animi tui sensum, ad omnem optimarum actionum laudem, & ueræ gloriæ cumulum undiq; colligendum. Sed non committam; ut qui ad hanc scribendam epistolam, ut tibi gratularer,

gratularer, initio me contuli; nunc te hominem omnium sapientißimum ad ea horter; ad quæ & uitæ summa cum dignitate actæ institutio, & natura, & mores omni elegantia & suauitate præditi ac perpoliti tui, & humanitas ipsa te incẽdunt. Vnum addam: si per ualetudinem mihi licuerit; dabo operã; ut communi ac gentium et sæculi nostri lætitia præsens fruar; pedesq; tuos deosculer. Vale. Quartodecimo kalen. Nouembris. MDXXXIIII. Patauio.

P. B. Cardinalis, Paulo tertio Pont. Max. S. P. D.

QVOD me in amplißimum Ro. reip. Cardinalium collegium nihil eiusmodi petentem, nihil omnino cogitantẽ sponte tua cooptaueris: quodq; Octauianum Zenum familiarem a cubiculo tuum eius rei nuntium tuis cum litteris humanißime honorificentißimeq; scriptis, cumq; priore capitis tegumento purpureo sacroq; magnis itineribus ad me miseris: immortales tibi gratias habeo, habeboq;, dum uiuã. Quid enim aut ad hominum de me opinionem honestius, aut ad memoriam mei nominis clarius, aut ad bene de humano genere merendum aptius atque accõmodatius magistratu isto dari mihi potuerit; sane non uideo. Tuum uero hominis supra sortem hominum positi tam honorificum de me iudicium pluris esse; quàm magnorum regum opes & fortunas omnes puto. Nam si laudari a laudato uiro docti homines in

nes in optabilium & honoratarum esse rerum genere statuerũt: tibi certe omnium hominum longe maximo, summi DEI uicarium in terris gerenti probari me, tantoq; ac tam præclaro munere dignum uideri, cum quo tandem erit laudis gloriæq; ornamento comparandum? Itaque cum tuos pedes absens non possem; eas sum litteras uerecunde osculatus, DEVMq; opt. max. precatus; ea ut res mihi et reip. prospere atque feliciter eueniret. Tametsi paulo post sedatiore animo imbecillas uires meas cũ ingenij ob naturæ tarditatem, qua impedior, tum uero etiam corporis propter senectutem, mecum reputans; ualde timui; ne tu mihi plus eo iudicio tribueris; quàm sustinere ipse ulla mea diligentia & studio, ullis plane opibus possem; præsertim perdifficili hoc et perincommodo Christianæ reip. tempore: cum et seditionibus nostrorũ hominum, & bellis exterarum nationum ardere orbẽ terrarum flagrareq; uidemus. Tranquillo enim mari facile quilibet uelificationem suam cursumq; moderatur. In tempestate autẽ turbulenta uentisq; sæuientibus uectore opus est magnopere industrio artemq; callente: quem me esse porro non sentio. Hic me timor cum non mediocriter suspensum tenuisset: in eam tandem cogitationem ueni: ut confiderem: si tibi, quantum maxime tenuitas mea fert, & fidem meam & studium cultumq; præstitissem: satis tibi me feciſſe, te pro tua incredibili prudentia & pietate atque in tuos beneuolentia libenter existimaturum. Ea recreatus spe; ut

ad tuam

ad tuam erga me profusam liberalitatem tuasq; literas redeam; hoc unum tibi respondeo; me omnem operam daturum ac pro uirili mea cum diuinæ bonitatis auxilio, quæ quidem preces hominum sibi ritè supplicantium non respuit, omni tempore diligentissime curaturum; ut te de me tam amanter iudicauisse, tantumq; mihi dignitatis tribuisse non pœniteat. De meo ad te aduentu, quem scribis ut maturem deq; reliquis rebus, quas ad me Zenus tuo nomine detulit; ita faciam, ut te uelle uideo. Vale. Pridie kalen. Aprilis. MDXXXIX. Venetijs.

P. B. Cardinalis Paulo, tertio Pont. Max. S. P. D.

FRANCISCO Belino familiari tuo ad te reuertenti mãdaui; ut meo nomine pedes tuos oscularetur; gratiasq; tibi ageret; quod me domi hos octo menses manere permisisti. Equidem uere possum dicere, nihil me maluisse, quàm ad urbem quàm primum accedere: ut te præsentem intueri & uenerari, tibiq; omnia mea studia præstare ac dedicare celerius possem. Quid est enim quod tibi a me non debeatur: qui omnino plus in me dignitatis, quàm optare ausus sũ, contulisti? Sed propterea quod si uias me dedissem, in magnos calores, atque in illud ipsum fere discrimen, quo Roma reliqui abeunt, aduentus incidebat meus: lætor te senectuti meæ temperatius atq; commodius ad hoc iter capessendũ anni tempus tribuisse: præsertim cum non firmissimo sim corpore;

re; aliquotq; annos nihil fere itineris longiusculi cõfecerim. Domus etiam & rei familiaris meæ rationibus moram eam tu quidem humanitate tua dederis sane peropportunã: quibus interea constitutis liberiore animo ac solutiore potero abesse: quemadmodũ a Belino ipso intelliges. Quem quidem tuæ pietati commendarẽ. Est enim bonus me hercule uir, & moribus castissimis, ac præstanti in primis & constanti erga te fide: doctrina præterea & poëtices studijs eiusmodi; ut de illo possis dicere καὶ μύθοισι κέκασο, παλαιότε πολλάτε εἰδόσι. Sed nolo cõmittere; ut egere familiares tuos aliorum apud te commendationibus uidear existimauisse. Omnino, quia illum ualde amo, facere non possum; quin hoc saltem, tua tibi eum sponte & cõmendatum & probatum esse cupiam. Vale. Tertio Id. Maias. MDXXXIX. Patauio.

CRACOVIAM.

Petrus Bembus Francisco Bonero S. P. D.

PRIORIBVS tuis ad me perhumaniter scriptis litteris nihil omnino responderam: propterea quod præposterè admodum agi abs te mihi quidem uidebatur: cum uelles, ut de Valentini Polydami historia, quam ad me impressam misisses, iudicium tibi afferrem meum; & quæ in ea probarem, quæue improbarem, accurate diligenterq; perscriberem. Quid enim fieri intempestiuius potest; quàm, si aliqua

qua reprehendenda sint, tum id facere, cum nihil sane profis; illum uero etiam offendas, qui scripserit? Quod si ante quàm Polydamus librum suum edidisset, tibi hoc a me petenti satisfeciissem: poterat id quidem ratione a me factum uideri: scilicet ut is admoneretur, siquid ab eo perperam esset scriptum, id ut corrigeret, historiamq; purgaret ac perpoliret suam. Nunc autē; cum sibi ipse, tradito in publicum libro, omnem eius rei facultatem eripuerit; tu uero alteris etiam litteris a me idem postules: laudarem tibi quidem illius scripta prorsus libentissime, si recte facere id possem. Bonum enim uirum esse illum puto, pro quo tantopere laboras. Reliquis uero de rebus & scriptorum eius rationibus & partibus, uelim mihi ignoscas morem tibi non gerenti: præsertim cum Cæsaris, Salustij, Liuij tibi præsto esse possint libri: ad quos si Polydami historiam cōparaueris; quàm is proxime ad optimum scribendi genus accedat, quàm ab eo distet; per te ipse facile perspicies. Etiam illud uereor, ne subodiosum sit, me; qui historiā conscribo; de aliquo historiæ scriptore non nimium præstante pronuntiare quid sentiam: ut, si malum probem librum, ineptus; si culpem, inuidus uideri possim. De me ipso multa cum mea laude quæ in tuas epistolas cōiecisti; ea si agnoscerem; tibi tamen deberem præclara de me prædicanti. Cum uero abs te uel amoris erga me tui; quo te affici magnopere ostendis; uel humanitatis abundantia; qua te præstare ac excellere existimo; illa ipsa

ipsa collecta esse uideam: dabo hercule operam; ut et ego te mutuo diligam; & tu me tui erga me amantissimi animi plane memorem atque gratum cognoscas. Vale. kalen. Martijs. MDXXXV. Patauio.

P. B. Petro Paulo Vergerio, Pontificis Max. apud Regem Romanorum interruntio S. P. D.

PETRI Pauli Vergerij maioris tui de ingenuis moribus librum, ad pueros regios erudiendos, Vbertino Carrario missum nuper legi. Cuius oratio grauis & digna Philosopho, atque, ut in illo sæculo, pererudita me magnopere delectauit. Admonitusq; sum, te domi habuisse, unde disceres, animumq; tuē bonis artibus excoleres: quibus informatus atq; instructus magnum & excellentem uirum, & cū Romanis Pōtificibus charum; tum Christianæ reip. tam duro eius tēpore peropportunum maximeq; utilem te præstares. Quod quidem abunde iam facis: addisq; ad clarum gentis & familiæ tuæ splēdorem illud, quod in uirtute positum est, ornamentum animi proprium ac uere tuum. Quoniam autem audio regem istum admirabili ac diuino prope ingenio & singulari prudentia præditum, non illos modo; quibus imperat, Germaniæ Pannoniæq; populos summa incredibiliq; moderatione atque iustitia continere: sed suos etiam liberos, quos illis reges relicturus est, ita educare atque instituere; ut digni habeantur, qui suo tempore tantorum regnorum hæreditatem

reditatem adeant: erit tui muneris atque officij eum librum illi tradere legendum: ut quibus rudimentis, quibus moribus atque artibus eos imbuat, de gentili tuo scire possit. Caue enim putes aut Carolum Romanorum Imperatorem eius fratrem, qui ei Germaniæ regnum tradidit; aut fortunam, quæ tam amplæ ditioni magnam Pannoniæ partem adiunxit; ad eius filiorum futuram gloriam æternitatemq; nominum plus contulisse; quàm est uirtus ipsa collatura; præsertim optimarum artium doctrina & philosophiæ monitis præceptisq; perpolita. Neque enim Iulius minus scriptis, quàm gestis a se rebus est laudandus: neque Alexander, si Homeri libros nunquã legisset, & Aristotelem magistrum non habuisset; tantum sibi nomen atque gloriam comparare apud omnes homines omniaq; sæcula potuisset. Quanquã habebunt Ferdinandi quidem certe liberi patris uirtutes; quas imitari studeant, quibusq; ad præclaras res gerendas accẽdantur. Sed si eos magister aliquis Vergerij tui monitis erudierit: & facilius æmulari eas poterunt: & ipsi se ad actiones immortalitati commendandas diligentius & constantius hortabũtur. Quis est enim in aliquo itinere; qui cum scitat, qua se flectere debeat, notamq; habeat omnem regionem, non celerius perueniat, quo uult: quàm ille; qui locorum atque uiæ ignarus casu regitur, & interdũ errat, laboremq; suum sæpe irritum et inanem facit? Quare & illi tibi, cum adoleuerint, multum se debere fatebuntur: & illorum pater amoris erga te sui, quem

quem quidem magnum esse intelligo, gratiã sibi abs te relatam putabit ea filiorum suorũ recte instituendorum cura cogitationeq; adhibita. Vale, nosq; ut facis, dilige. Quarto Idus Nouemb. MDXXXIIII. Patauio.

VENETIAS.

Petrus Bembus Michaeli Barotio S. P. D.

ORATIVNCVLAM de Philosophiæ laudibus, quam ad me misisti, tuam, his diebus cum legissem: ea ueriβima esse cognoui; quæ de te paulo ante mihi narrauerat Cosmus Episcopus Vani fortunæ, amantiβimis tuæ: a quo etiã saluere abs te sum iussus. Nã & ingenij tui mirifica quædam, ut ipse aiebat, indoles; & in litterarum & bonarum artium studia ingressus, uel progressus potius ille ardens atq; uehemens tuus, mihi se suauiβime legenti ostenderunt. Amoris autem erga me tui; de quo idem Cosmus me certiorem fecerat; omnem significationem cum oratio ipsa non caperet; in qua tamen multa cum laude uerba de me feceras: magnam eius partem in epistolam, quam ad me orationi cõiunctam dederas, humaniβime conieciβti. Vtrunq; igitur lætor; et te eiusmodi esse, ut in isto adolescentiæ initio uirtus iam se proferat & eluceat tua: & me abs te amari; qui tantam de te spem excites in nostra ciuitate. Quam ut sustinere plane possis, eo maior tibi erit cura cogitatioq; adhibẽda; quo difficilius profecto est præ-

stantibus in rebus media et postrema consequi, quàm priora tenuisse. Vale. Tertio Id. Mar. MDXXXV. Patauio.

BRANDEBVRGIVM.

P. B. Georgio Sabino Brandeburgensi S. P. D.

ELEGOS tuos missos abs te mihi legi non solum libentißime, sed etiã cupidißime pluries: magnamq; ex ijs uoluptatem cepi, cum quia & docti summopere sunt & culti, & omnino eiusmodi; ut delectare mirum in modum ingenia eruditorum hominum possint: tũ propterea; quòd te mei esse memorem ostendunt, testesq; sunt & tanquàm prædes nostræ necessitudinis: quo mihi nihil potest accidere optatius. De uxore; quam duxisse te scribis Philippi Melanchthonis doctißimi uiri filiam; lætor. Dij tibi matrimonium fortunent. Socerum quidem habes eum; qui tibi etiã præceptor in bonarum artium disciplinis fuit. Ita te mihi dicere solitum uideor recordari, ut tibi eo etiam nomine esse charus & optatus debeat.

Reliquum est; ut intelligas id; quod te scire etiã tacẽte me puto: mihi te charißimum iocundißimũq; esse; atq; a me propter poẽtices, in qua excellis, studia reliquasq; tuas uirtutes fieri sane plurimi. Quibus a studijs ne te distrahi permittas, ualde te rogo. Vale. Septimo kalen. Quintiles. MDXXXV. Patauio.

Romam.

ROMAM.

P. B. Alexandro Cardinali Farnesio S. P. D.

EX Caroli necessarij mei non unis litteris, quo me studio & diligentia Paulo Tertio Pont. max. auo tuo commendaueris, magna cum uoluptate cognoui. Quã ex commendatione factum est; ut alterum eorum, quæ impetrari mihi per te ab illius liberalitate cupiebam, hoc sim tempore consequutus. De altero; propterea quod permagnos meis postulatis aduersarios fortuna mihi obiecit; si nihil impetratũ est, minus doleo. Non enim auum tuum tibi in eo gratificari noluisse: sed amplißimis illis uiris, qui me oppugnabant, negare non potuisse ipsum puto. Quare spem habeo; cum probari amplius Pontifici meã causa poterit; libenter illum omnia tibi pro me petenti & laboranti concessurum. Interim autem maximas tibi gratias habeo, primum: quod me auctoritatis patrocinijq; tui magnopere indigentem fouẽdum & tuendum suscepisti neque notum tibi hominem, neque ullo in te officio antea functum: ut ista tui erga me animi propẽsio atq; alacritas mihi præsto diuinitus fuisse uideatur. Deinde; quod tantum in me beneficium contuliſti; ut posteritati nunc demum sit prospectum meæ, quæ quidem annos aliquot iacuit omnibus prope fortunæ iniurijs proposita. Postremo illud mihi etiam atque etiam gratulor; quod in tuam familiaritatem his tractãdis rebus

sum ingressus: quam certe mihi omni tempore magno & usui & ornamento futuram puto: quemadmodum quidem nuper fuit: præsertim cum te eiusdem aui tui pietas eo dignitatis iam atque amplitudinis euexerit: ut uno ipso excepto, Romæ te adolescente atque impubere nemo uel senex maior fere aut opulentior habeatur. Quas ad res cum accesserit egregia litterarum & optimarum artium disciplina; quibus te totum formandum & erudiendum tradidisti; quis te uno, quis inquam te uno erit beatior? Quare te hortor; ne fortunæ illecebris abduci te aliorsum sinas; studiáq; litterarum; quarum es præsidio amplissima ornamenta, ingentes utilitates, uberrimosq; in tota uita fructus prouentusq; animi iocundissimos percepturus; deseras. Quin quo maior opulentiorq; es; eo te magis erigas excitesq; ad uirtutem bonasq; artes ediscendas et capessendas: quæ in te splēdidiores erunt ipsæ propter hoc; quod ad magnas opes dignitatemq; peregregiam se adiūgent. Caue enim putes ulla omnino bona tanti esse; quanti ea, quæ in uirtute posita sunt, atque ad animorum cultum pertinent. Neque te homines, cum eris plane uir, tam libenter intuebuntur propterea, quod opes maximas possidere te intelligent, atque in amplissimo dignitatis gradu esse; quā quod probus sis uir, quod ingenio præstans, quod doctrina omnibusq; bonis artibus præditus. Hæc laudantur: hæc amantur: hæc fiunt maximi. Ad quæ quidem consequenda nō externis tibi exemplis opus est, quibus

bus inflammeris. Domi adest, quod imitere; auus ipse tuus scilicet: quo ab uno abunde sumere omniū exempla uirtutum potes. Illum inspice: ad eius te doctrinam atque mores forma. Profecto nihil tibi deerit; si ad illius uitæ signum ingenij aciem diriges & intendes tui. Sed nescio quo pacto ab ea scribendi oratione, quæ tibi gratias ageret, ad hortationē defluxit epistola non tam quidem mea sponte, aut cōsilio: neque enim puto monitore te egere: quā amoris impulsu, quo te prosequor tuis incensus officijs tuáq; liberalitate. Itaque finem faciam scribendi. Tu modo; si me bonum uirum, si gratum, si beneficiorum esse memorem existimas; quam semel curam tuendi mei amplexus es, eam uti ne remittas, pro mea in te obseruantia & cultu etiam atque etiā abs te peto. Octauo kalen. Septembres. MDXXXV. Patauio.

ROMAM.

P. B. Alexandro Cardinali Farnesio S. P. D.

SCRIPTIS iam & obsignatis, quas ad te dederam, litteris certior factus sum prioribus tuis erga me promeritis nouū beneficium accessisse: quod quam pecuniam in re mea impendi sacerdotalibus libellis a Pontifice habendis more institutoq; ueteri oportebat, eam tu mihi uniuersam remitti & donari ab auo tuo impetrauisti. O Alex.r quantum iā est illud; quod tibi a me deberi sentio: qui plura in

Universidad de Deusto
Biblioteca

me, quàm ego abs te petieram, contulisti: qui omnibus liberalitatis tuæ cumulis me ornatum esse uoluisti. Equidem fateor pro mea tenuitate opportunam mihi maxime tuam istam munificẽtiam accidisse. Sed omnino unum illud multo mihi iocundißimũ fuit; te ea dignitate atq; amplitudine adolescentem ad istam etiam petitionem apud Pontificem, ut omnibus numeris mihi esses usui, descendisse. Nõ horum morum, non horum temporum tua ista largitas atque benignitas fuit. Tametsi alia etiam in re, quanti me faceres, ostendisti: qui maximorum & clarißimorum hominum auctoritatem me apud te impugnantium neglexisti; prudentiaq; tua eorum cõsilium repreßisti. Quæ quidẽ singula ita erunt semper fixa in animo atque memoria mea; ut mihi uino eripi aboleriq; nõ poßint. Agerem tibi gratias, quẽ admodum quidem debeo, de his omnino omnibus: si orationis genus ad eam rẽ idoneum haberem. Quod quoniam nullum suppetit credo propterea, quod superasti tu quidem tuis officijs omnem expectationẽ de te meam: itaque præteritus re, a uerbis quoque orationeq; destituor: quod reliquum est atque pronum, agam: ut DEVM opt.max.rogem: ut quãdo tu innocẽtis hominis patrocinium suscepisti; ita te ille sua cura & pietate focum atque ornatum tibi statuat: ut nemo ei ex omni cœtu hominum æque, ac tu, carus esse ac probatus uideatur. Quod quidem iam sit. Vale. Quarto kalen Sept. MDXXXV. Patauio.

Romam.

ROMAM.

P. B. Alexandro Farnesio Cardinali S. P. D.

LEGATIONEM Hispaniensem maximis anni caloribus mutatis te iumentis obijsse; neq; solum ueget corpore ac firmo Romam ad tuos; sed etiã hilariori uultu atq; habitudine, quam discesseris, redijsse; ualde lator. Magnum enim de tua bona ualetudine & membrorum plane robore periculum abs te factum esse uideo: præsertim in tam tenera ætate tam longo itinere ac difficili tam celeriter pertinaciterq; confecto. Itaq; ut de eo certior factus sim: exilui gaudio. Nam; ut uere tecũ loquar; ualde meã diusfidius tibi timueram: ualde suspensus animo fui: quod uerebar, te plus oneris subire uoluisse; quàm adolescentia ferre ac sustinere posset tua. Sed profecto magnitudo animi tui omnes difficultates superauit: corpusq; ipsum ad eas obeundas & perferendas supra uires supraq; annos, tanquàm manu sustinens, assuefecit: ut nihil in posterum fere obuenire tibi muneris tam magni et laborioſi posit: quod nõ facile ac sine molestia peragere te posse sit sperandum. Cæterum gratißimum etiam & iocundißimũ mihi fuit ex Caroli mei litteris intellexisse, te curaturum; ut mihi de Campegiana domo in Vaticanis ædibus; quam annos aliquot Leonis X.mi tempore incolui; quæq; cõmodior multo quàm erat, mea impensa uti esset curaui; aui tui liberalitas accommo-

det. Non possum dicere, quantum accessionis ad id, quod iam tibi omnibus numeris debeo, ea re fiet. Fiet quidem certe plurimũ. Sic enim multis me curis difficultatibusq; liberabis: quas tibi cognitas scio esse. Vale. Quarto kalendas Augusti. MDXXXIX. Ex agro Veronensi.

BONONIAM.

P. B. Cosmo Gherio, Fani fortunæ Episcopo S.P.D.

EX tuis litteris; quæ me de tua apud Fanũ mansione reliquisq; tuis rebus erudierunt; magnam cepi uoluptatem, propterea quod & elegãtes ipsæ sunt; neq; tantum latine, sed etiam polite atq; subtiliter scriptæ: & tuam erga me beneuolentiam; quã ego semper feci plurimi; magnopere præ se ferunt. Itaq; nihil mihi potuit optatius accidere; quàm tuum & in bonarum artiũ studia litterasq; nostras progressum; & in me amorem te scribente agnouisse. Delectatus etiam sum; quod addis; academiæ tuæ desiderio: sic enim appellas: quam hic prope unus constitueras; incredibiliter teneri. Confido enim si id ita sit; te ad nos aliquando reuersurũ. Quanquàm quod postea Bononiam profectus es; uereor, ne te Romanæ reip. tibi propositæ magna cum spe actiones & munera intercipiant. Sed hæc DEVS aliquis gubernabit. Recordor enim; quæ mecum discedens amantissime his ipsis de rebus es colloquutus: neq; tibi ea puto excidisse; de quibus ego tunc tua captus amabilitate

amabilitate, humanitate, tuisq; uirtutibus incensus te de me quid sentirem sedulo quærentem amice atq; fideliter monui. Reliquum est; ut cum tibi persuaseris, me amãtissimum tui esse; hoc etiam mihi des; ut in te expetendo & tibi prospera omnia feliciaq; optando concedam nemini. Cola meus plurimam salutem impertit Ludouico tuo: item ego. Tu salue & uale. Sept. kalen. Febr. MDXXXIII. Patauio.

BONONIAM.

P. B. Cosmo Gherio, Fani fortunæ Episcopo S.P.D.

ET si a Lampridio primum, deinde a Ludouico tuo coram ea, quæ uolebamus, de te, deq; pueris tuis cognouissem: tamen non tam mihi sermo illorũ gratus, quàm tuæ ipsius ad me litteræ suaues & iocundæ fuerunt: Credo, quod in ijs non solum narratio inerat earum rerum, de quibus scire cupiebam: sed etiam testimonium illustre atq; mirificum se ostendebat & tuæ in me uoluntatis, & mei erga te amoris nostræq; necessitudinis: quo quidem uno magnopere sum delectatus. Nam cum te propter adolescentiam tuam in filij apud me loco iam pridem habeo: nam propter sacerdotij dignitatem longe es mihi ipsi anteferendus: tum ætas mea plane ingraueſcẽs admiculi indiget; quo se sustentet. Id autem in surgenti ac florenti ætate ac uirtute tua & ingenio illo amabili, quo excellis, & omnino in tua erga me beneuolentia singulari mihi positum et constitutũ puto. Itaque

to. Itaq; cum tuas litteras lego, aut de te cogito; ualde mens conquiescit & exhilaratur mea. Spero enim fore; ut neq; a me uiuo amorem tuum ulla res abstrahat; neq; mortui memoriam ulla tẽporis longinquitas in te sit deletura. Sed hæc malo ab utroq; nostrum re, quàm oratione declarari. Tuorum studiorum ratio; de qua me certiorẽ facis; ualde mihi grata accidit: præsertim cum te dicas in eo curam habere ualetudinis tuæ: quod mihi magnopere probatur. Villa quidem ista, quam incolis, & mons & sylua uiridissima, in qua te oblectas, utriusq; rei habere uidetur rationem; tibiq; consulere: ut & doctior & certe ualentior ad nos reuerti possis. De Ludouico tuo nihil attinet me ad te nunc quidem scribere. Is meum sermonem, quem cum illo habui, ad te rediens perferet: cui has litteras dedi. Priolo Dis prudentiorem mentem uelim dent. Amorem quidem erga te uidebantur dedisse. Vtinam ea res Ludouico ipsi emolumenti aliquid pariat. Nam curæ & laboris quantum allatura sit, satis adhuc perspicere non possumus. Id ipsa patefaciet dies. Bonus est uir, prudens: uiget ingenio: optimis est artibus præditus: amicus uero eiusmodi; qui cũ in tenebris, ut aiunt. Quare cõfido nouum hoc eius consiliũ: quod non sponte iniit: & ipsi & tibi uoluptati fore. Omnib. meis gratissima fuit salus missa abs te illis: quibus singulis nemo meorum necessariorum te est uno charior, nemo iocundior. Itaq; tibi plurimam salutem dicunt; Torquatulusq; in primis: cuius mater plane

mater plane conualuit: a qua saluebis & ualebis. Vale Vale. Quarto Non. Quintil. MDXXXV. Patauio.

P. B. Cosmo Episcopo Fani fortunæ S. P. D.

POST discessum tuũ nullas abs te litteras habebamus. Quod quidem nobis molestissimum sane fuit: qui desiderium tui ferre prope non possumus: nedum etiam silentium feramus. Quare scribe aliquid ad nos: quod absentis tui ægritudinem nostrã leniat: Ne tecum ipsum etiam amorem tuum, quem nobis mutuo dederas, abstulisse uideare. Tum quid Ludouico tuo factum sit, fac ut sciamus: tecumne adhuc quidem sit; an Romam remigrarit. Quod nos quidem feremus æquiore animo: ne de urbe hoc sane nomine ipsi uni conqueramur: Quæ a nobis Polum & Priolum abstraxit. Sed de his hactenus. Ego Torquatulum meum ad Lampridium mittere propediem cogito; ut ab illo eruditatur. Ipse enim mihi se humanissime atq; amantissime obtulit: cum aliorum liberos omnium respuere usquequaq; statuisset. Quo nihil mihi potuit ab illo accidere iocundius, addo etiam opportunius. Valde enim me ea cogitatio torquebat, quem puero Græcarum litterarum magistrum darem: cum doctorũ simul & bonorum hominum magna paucitas sit; ut te non latet. Itaq; illi plurimum debeo: qui tam tempore suam mihi operã est pollicitus. Nos ualemus: & te amamus: & tibi omnia feliciter euenire; quæ tractas, quæq; cogitas;

gitas; optamus. Vale, Salue. Septimo kalen. Nouembreis. MDXXXVI. Patauio.

FANVM.

P. B. Cosmo Gherio, Fani fortunæ Episcopo S. P. D.

PERGRATVM mihi est; quod me per literas de tuis rebus crebro certiorem facis: præsertim cũ apud te, ut scribis, recte sint omnia: ualetudo primum tua; quam auget opportunitas loci & cœli tẽperies brumalibus etiã diebus: deinde animus in dies ad philosophiæ studia paratior: postremo tuorũ puerorũ mirifica educatio et doctoris probitas tibi plane iam perspecta & cognita. Quæ cum ita se habeant; purpuratos illos amicos nostros; qui nuper Romanorum principum collegiũ auxerunt; te beatiores esse sane nõ puto. Innocentiũ Pisaurensem suis tibi officijs satisfacere, ualde gaudeo. Bonus est uir, rectus, amicitiarum non solum appetens; sed etiam; quod est probitatis indicium, ualde me hercule retinens; uitæ ac uictus elegantia in re familiari nõ magna prope insignis. Quare hominẽ in familiaribus tuis habeas censeo. Torquatulum meum adhuc quidem apud me uolui esse: ne hyemalibus itineribus, insuetum labori puerũ ad doctorem mitterem. Sed mittam propediem; cum uiæ minus lutosæ esse incipient. Nam conglaciare desierunt. Eius soror Helena; de qua scire uis; in litterarum rudimentis progressus miros facit: ut etiam fratrem adæquarit; qui est natu

est natu tribus prope annis illa maior. Formæ autẽ: nam hoc quoq; ad rem pertinet: ea in dies incremẽta puella blandula uenustulaq; præ se fert: ut cum adoleuerit, egregiæ pulebritudinis multas partes habitura uideatur. Mater quidem eius Morosina id ætatis, qua filia nunc est, longe tenuiorem eius rei spem suis dabat. Quæ tamen quo euaserit, non puto te oblitum. Tametsi tu illam forma iam defloreſcente paulo ante quàm e uita decederet, aliquoties uidisti. Annum enim agens octauum & trigesimũ est mortua. Sed ut ad pueros redeam, uterq; multã tibi salutem dicit. Idem Cola meus, uel potius noster, & Federicus Delphinus uti faciam, & te saluere iubeã, me admonent. Ego te ualde amo: meq; abs te magnopere amari cum opto, tum sentio. Vale. Nonis Februarijs. MDXXXVII. Patauio.

OENIPONTEM.

Petrus Bembus Georgio Loxano S. P. D.

NVMI argentei ponderis bene magni decem; quos tuo & uxoris tuæ uultu insculptos ad me dono misisti; me mirifice delectarunt. Nam cum te, propter eum amorem, quo tuas plurimas excellentesq; uirtutes prosequor, uidere ualde mediusfidius cuperem, neque antea unquàm uidissem: numorum eorũ aspectu, qualis non tu modo esses, sed uxor etiã tua, intueri posse me, mihi sane optatissimum iocundissimumq; accidit. Itaque de eo ualde te amo; debeoq; sane

Universidad de Deusto
Biblioteca

sane plurimum. Sed hæc ipsa tunc, quod eram Venetijs, ut propinquo tuo, qui eos numos mihi reddendos curauerat, significarentur; mandaui. Nunc uero; cum operepretium mihi magnopere sit, duos libros in Germania impressos habere, qui apud nos nõ habentur; Marsilium scilicet Patauinum, qui de auctoritate pont.max. conscripsit, itemq; Ocani dialogum eadem de re: peto abs te & quidem diligentissime; ut eos libros mihi perquiri emiq; iubeas, ad meq; transmitti. Erit id mihi tam gratum; ut nihil possit esse gratius: nisi si tu mihi quoq; aliquid mãdaueris; in quo tibi esse usui possim. Vale: meq; ut facis, dilige. Quarto kalen. Iun. MDXXXVII. Patauio.

OENIPONTEM.

Petrus Bembus Georgio Loxano S. P. D.

ET amabam te antea. Nam & Brassicanus, cũ is carmen ad te suum mihi recitauisset, ali se abs te hoc in ludo bonarum artium Patauino mihi dixerat: quo nihil potest esse præstanti ciue dignius: & Petrus Bechinius amantissimus tui, quem ego unice diligo, multa mihi narrare solitus est de liberalitate summa tua, de probitate, de elegantia, de tuis reliquis maximisq; uirtutibus: Et nunc acceptis abs te litteris; quibus te in ære prope meo scribis esse; magnus beneuolentiæ cumulus ad amorem illum pristinum in te meum sane accessit: ut nihil sit omnino iã, quod

quod tibi eo nomine nõ debeam. Itaque quod postulas, ut te in meorum ponam numero: Ego uero tenere te inter illos, qui mihi probati sunt, principem locum ut existimes; maiorem in modũ uelim. Quod autem petis; ut tibi aliquid iubeam: Equidem scio, te amplissimis opibus & auctoritate magna præditum tuuandis hominibus pollere. Sed quid est, quod ego fieri abs te pro me; nisi ut me mutuo ames; possulẽ? Id si feceris; omnia me abs te impetrasse existimabo. Brassicanum impensius etiam deinceps diligam commendatione incensus tua. Est sane adolescens & magno in optimarum artium studijs ingenio, & incredibili diligentia, & eruditione iã plane constituta; quas ad res addidit poëtices hilaritatem: qua ego quidem magnopere delector: speranduum ut sit, magnum illum in uirum breui euasurum, uel potius iam euasisse. Vale. VI kalen. Sextiles. MDXXXVI. Patauio.

P. B. Antonio Perrenoto, Proton.° Apostolico S. P. D.

OPTIMI clarissimiq; uiri patris tui opem atq; patrocinium in mearum fortunarum naufragio magnopere expetens, scripsi ad illum ea de re: petijq;, ut pro sua probitate atque hominibus iuuandis consuetudine causam meam Carolo Imperatori cõmẽdaret: cuius causæ statum seriemq; omnem Georgius Palleanus ei notam atque planam faciet. Quem

quidem

quidem patrem tuum tametsi existimem uel Pauli Pont. Max. uel Senatus nostri propensa uolũtate, quã scriptis ad eos, quos istic habẽt, legatos litteris utrique præ se ferunt; uel fortasse etiam sui erga me animi inductione permotum; ut est homo se amantiũ non negligens; ea, quæ opto, esse facturum: putaui tamen; si ad reliquas commendationes atque causas tua etiam diligens apud illum commendatio accederet; omnia me ab eo esse multo uberius explicatiusq; consequuturum. Quare peto abs te pro eo; quo te sum, quandiu Patauij fuisti, amore atque beneuolentia prosequutus; proq; tuis plurimis beneuoli erga me sensus indicijs; non id solum, ut ipse quoque idem facias: sed; nisi impudens plane sum, qui tantum tibi oneris imponam; hoc etiam mi Antoni; ut ipse in eo tuas parteis priores atq; potiores uelis esse: Itaque apud illum agas; ut a te laborante rogari se intelligat; ut res ad eum, quẽ uolumus, exitum perducatur. Si enim paulo amãtius te ab eo cupere ostendes, ut me tuendum suscipiat: negare tibi ille nihil poterit; cum sit pater, atque is omnino pater; cui te præstes ipse optatissimum iocundissimũq; filium, in quo etiam posuerit principem spem bonorum & dignitatum familiæ suæ. Hæc a te non peterem: nisi leges, nisi boni mores, nisi religio, nisi æquitas, iustitiaq; ipsa meam petitionem tuerentur. Caue enim putes quicquàm cuiusquàm indignius detineri; quàm ea sacerdotij possessio, quam mihi tradi postulo. Quo iustius atque audacius uterque nostrum

strum scilicet, & ipse te rogare potui; & tu rem suscipere debebis. Vale. Quinto kalen. Decemb. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Cardinalis, Antonio Perrenoto, Episcopo Atrebatensi S. P. D.

IOANNES Ioachinus Vaulxi dominus peranticus est amicus meus, & quidem maxime intimus. Eius ego uirtutem et ingenium excellens atque in omni uitæ genere singularem industriam feci semper, facioq; sane plurimi. Qui eum clarissimi illustrissimiq; uiri patris tui patrocinij magnopere indigeat: peto abs te diligentissime: ut Ioachini causam, quam cum Imperatore habet, ei commendes: atque ita commendes: ut quod illi multos iam annos a fisco Mediolanensi debetur; consequi aliquando tãdem possit: ne Imperatoris æquitas; quam quidem unam eius uirtutem omnium maximã omnes homines experiuntur, atque in cœlum ferunt; sibi uni semper sit desideranda. Id si feceris; ad tua priora erga me merita magnus cumulus accedet. Vale. Patri tuo multam salutem. Sexto kalen. Octobres. MDXXXIX. Patauio.

Petrus Bembus Erasmo Roterodamo S. P. D.

AMABAM antea Viglium: erat enim mihi & notus ipse per sese, cum ad me aliquoties uenisset; eiusq;

set; eiusq; mirificam indolem & sermonis suauitatẽ elegantiamq; perspexissem; & Georgij Logi testimonio, qui mecum est frequens, gratus me hercule et probatus. Nunc uero tua commendatione tuisq; literis multo mihi charior est factus: magnusq; amoris cumulus ad pristinam meam in illũ benenolentiã accessit. Quod eum scire uolui: meq; totum ei obtuli: ut si aliqua in re iuuare eũ possem; suo me iure uteretur. Tibi uero etiam gratias habeo: quòd quando tu me diligis, et ego te summopere amo; cures desyderam; ut communes etiam inter nos amicos necessariosq; nostros habeamus. De Rodolpho Agricola quod scribis, notũ illum nobis esse te existimare cullius uero scripta maxime omnium; qui ætate nostra uixerint; mihi quidem probantur. Si Viglius eiusmodi erit scriptor; omne punctum feret. Eum ego; tametsi in cursu est; tamen ad summam laudem, ut ipse mones, incitare non desinam. Vale. IIII. kalen. Septembris. MDXXXII. Patauio.

FRIBVRGIVM.

Petrus Bembus Erasmo Roterodamo S. P. D.

BINAS ate litteras accepi: unas iampridem; quibus mihi Frobeniorum curam & diligentiam, filiũ uerò etiam petitionem Liuianis libris imprimendis commendabas: ad quos cũ rescripsissem (ad me enim scripserant) respondere tuis literis distuli: proximas alteras: quarum priore pagina te purgas de illa ipsa Frobeniorum

Frobeniorũ commendatione tua: posteriore me rogas; ut Damiano Lusitano, Patauium uenienti ad ludium litterarum ne desim. Ego uerò cum illum libẽter uidi: est enim, quemadmodum scribis, atque ut ex duobus eius congressibus & sermonib. elicui; optimis moribus et omni elegantia et suauitate sane præditus: itaque lucrum mihi uideor fecisse ex tuis literis; qui iuuenem mirificum ut cognoscerem effecisti: tũ me ei largiter obtuli; petijq;, ut meis rebus omnibus meq; ipso suo iure uteretur. Sed adhuc usus nõ est homo permodestus. Domum etiam conduxit me ignaro; sed domum plane bonam. De purgatione: quæ altera, ut dixi, erat pars in tuis recentioribus literis: nihil dicam: nisi te nimis parce minisq; subtimide tibi ipsi de me polliceri. Vellem fidentius atq; prolixius a me omnia expectares coniunctissimi hominis officia: utq; id in animum inducas tuum, magnopere abs te peto. Frobenijs: ut ad antiquiores tuas literas postremo responderam: in eo, quod petebant, esse usui non potui. Neq; enim Liuianos libros habebamus ullos manu scriptos: qui non minus probi essent, quam ab Aldo impressi, qui sunt in omnium manibus. Sed de tota re non dubito, quin te illi certiorem fecerint. Hæc scripsi manu mea: ut parte aliqua tibi uicem redderem: qui tuas ad me literas amantissime tua manu semper conficis. Valetudinem tuam; qua te audio admodũ imbecilla uti; curabis diligenter: nosq; diliges. Vale. Tertio Idus Nouembris. MDXXXIIII. Patauio.

FRIBVRGIVM.

Petrus Bembus Erasmo Roterodamo S. P. D.

NAE tu homo es mirificus: qui cum uelles, ut Ludouicum Berum perfamiliarem tuum Romã proficiscentem cognoscerem; mandasti ei chyrographo tuo, ut me de uia inuiseret. Ille uerò cum istinc discedens Mediolanum, deinde Romam recta se contulisset; ut tibi morem gerẽdi facultas eunti defuerit: in reditu alio itinere suscepto Patauium uenit: meq; humanissime inuisens plurimam abs te salutem attulit. Qua de re ualde te amo. Prudentem enim hominem & grauem, & doctum utrum, & (ut mihi uisus est) summa religione præditum & ingenio præstantem cognoui. Porro is percontanti mihi de statu tuo multa dixit; longumq; de te sermonem habuit: ex quo optimũ erga te Pauli Pont. Max. animum atque mentem perspexi: cuius etiam ad te Berus litteras afferebat cum mandatis ad tuam dignitatem perhonorificis. Ego autem uehementer lector doctrinam singularem tuam, & probitatem, & continentes atque perpetuos tot annorum labores; quibus te plane confecisti, ut nostros homines scriptis erudires & locupletares tuis; apud illum uirum omnium hominum principem eo loci esse; quo mereruntur. Itaque modo recte ualeas, neq; te imbecillitas impediat tua; mihi spes est, te ab eo omnia summa honoris & dignitatis insignia breui consequuturum. Quare te mi Erasme hortor; ut ualetudini tuæ seruias, conseruesq; te cum nobis amantissimis tui; tum fortunæ: quæ se hilaris, ut tibi præsto sit, parat. Vale. Duodecimo kalen. Quint. MDXXXV. Patauio.

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

AMABAM equidem te antea Paule. Nam et quod Iacobi Sadoleti fratris filius es, & quod optimis studijs te tradidisti; putabam me meam tibi beneuolentiam præstare debere. Idq; apprime faciebã: quod quidem cognoscere anno superiore potuisti; cũ domum rediisses, litterasq; ad me uernaculo sermone scriptas misisses: ad quas tibi statim rescripsi lepore tuo captus. Hoc uerò tempore, cum alteras abs te Latinas litteras acceperim bellas me hercule & pereleganteis; ualde gaudeo: teq; facio, uti debeo, plurimi. Quanquàm accendisti tu me quidem ad te omnibus animi mei sensibus amplectendum, etiam ea opera quam te scribis ponere in meis legendis libris. Qui quidem libri si tibi animum addiderunt, ut affirmas, ad progrediendum in eam scribẽdi rationem, qua patruum tuum quaq; me uti uides; cur te non amem infinitum iam in modum? aut cur non suauiter istam ipsam uoluntatem tuam? Itaq; sic existimes uelim, te mihi esse plane charissimum. Spero autem fore, ut cum te per ætatem confirmaris,

nihil sint docti homines in te desideraturi: si se ardor iste tuus, quo es ad bonas artes capescendas inflammatus, nihil remiserit; neq; tua elanguescet industria. Caue enim putes quicquàm esse in litterarum studijs, quod adolescentes tam prouehat ad summam laudem gloriamq; promerendam; quàm assidua & diligens laboris & industriæ perfunctio atq; constantia. Sed hæc tu omnia de patruo tuo melius, quàm ex me. De reliqua epistolæ tuæ parte, qua me in cœlũ fers, quaq; mihi gratularis; quid tibi ego respõdeam? In eo si non falleris, Lector iudicio tuo: sin deceptus es; amore beneuolentiaq; delector. Vale. Quartodecimo kalen. Februarias. MDXXXI. Venetijs.

CARPENTORACTE.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

TVAS ad me humanissimas litteras superiore anno datas & tunc eo libentius legi; quo mihi spem maximam attulerunt, fore te in bonarum artiũ studijs breui eum illum, quem uolumus: qui iam tum tam ampliter profecisses: quẽadmodum tibi referipsi. Et nunc; dum est, cui dem; te plane hortor, istam ipsam insistas uiam: pergasq; eo gressu; quo cœpisti, uel potius quo iam magnam itineris partẽ confecisti, atque illam quidem, quæ profecto molestior salebrisq; impedita magis est. Nam ea, quæ restant; una cum fructu & quidem uberrimo, iocũditatis

ditatis tibi plurimum sunt allatura. Habes domi; unde omnia, tanquàm de pleno fonte hauries; patruũ scilicet tuum hominem antiquis illis, quos tantopere laudamus, parem. Habes ætatem ad omnem industriam exercendam laboresq; perferendos aptissimam atq; accõmodatissimam. Habes otium. Præstans ingenio; quo maximo præstantissimoq; uteris. Vt nihil ad id, quod summum est, assequendum tibi à Dijs immortalibus non abunde atq; largiter submistratum fuisse uideatur. Hæc; quia te amo equidem plurimum, non propterea quòd tu monitore egeas; scribo. Valebis igitur: nosq; diliges. Sexto Idus Aprilis. MDXXXII. Venetijs.

ROMAM.

Petrus Bembus Paulo Sadoleto S. P. D.

QVOD mihi duos Iacobi Sadoleti patrui tui libros misisti; quorum in altero accusatio, in altero philosophiæ defensio continetur: magnas tibi gratias Paule habeo. Dedisti enim mihi eas disputationes cognoscendas; ex quibus tametsi plurimum uoluptatis me percepturum confidebã: Quid est enim illius uiri cum ingenio & eloquentiæ splendore, tum doctrina & facultate in omni optimarum artium et disciplinarum genere præstantius? multo plus tamẽ, quã putaram, sum earum lectione delectatus. Nã & Phædri oratio, a qua philosophia in magnam inuidiã populi adducitur, habuit & copiam mirificam atq; apposi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

appositam ad persuadendum; & urbanitatem atque aculeos eiusmodi, ut insitam de illa in hominum mẽtibus opinionem uehementer eluderet: & Sadoleti defensio tã elegans, tam docta, tã grauis, tam uerè denique sapiens & plena diuinorum consiliorum fuit: ut non tam hominem quempiam ea hominibus reliquis tradentem; quàm illum ipsum mundi & rerum omnium fontem & effectorem DEVM sub illius persona sese nobis suamq; uim & maiestatem ostendentem, eq; cœlo nos alloquentem mihi plane uidear audiuisse. Itaque quod ad eam partem attinet tuarũ litterarum, in qua meum de illis iudicium tam diligẽter exquiris; hoc tibi unum uerissime respondeo; nihil me unquàm legisse post illa Augusti & Romanorum Imperatorum sane perpaucorum tẽpora prosa oratione conscriptum; quod putem recte posse cum horum librorum elegantia, splendore, dignitate comparari. Quamobrem spero fore ut cum in manus hominum uenerint, maximum Sadoletus atque uberrimum suarum uigiliarum fructum capiat, nomẽ atque gloriam scilicet; quam nulla tẽporis atque annorum uolubilitas sit deletura. Atque hic toto de opere meus quidem est sensus atque iudicium. Neque tamen habeo ulla in operis parte non modo quod reprehendam; sed de quo ne suspicer quidem, an possit melius dici: Tametsi bis iã eos perlegerim libros. Sed aueo etiam sepius. Id fiet; cum ad me redierint. Misi enim eos Venetias ad Polum legendos, uel, si uolet, etiã describendos. Scripsiq; ad illum; me id tuo iussu

iussu facere: Sed ita; ne in uulgus exeant. Tuam uerò in patruum pietatem, quam præ te fers; dum à me perfacile multisq; precibus postulas, nequid fileam eorum, quæ non probem; tanti equidem facio; ut te ea de causa etiam aliquanto plus amem. Quam quidem ad postulationẽ tuam consideratius rescribam, postea quàm eos libros, quantum oportebit, in manibus habuero. Hæc autem scripsi; ut scires, & illos mihi redditos fuisse, & incredibiliter placuisse. Qua in uoluptate illud mihi profecto iocundissimum atq; gratissimum fuit: quòd de me Sadoletus ijs in libris non iam semel, sed omnino bis honorifice amantissimeq; loquitur. Vt omnes homines intelligant, de nostra uetere beneuolentia fortunam, quæ nos tantopere disiunxit, nihil detraxisse. Venio nunc ad illam partem tuarum litterarum: qua mihi spem facis te ad me uenturum; modo in Aprilem mensem tuus in Galliam reditus differatur. Ego uero te mi Paule etiã atq; etiam rogo; ut siue Aprili mense redituru es, siue ante id tempus; Patauium uenias: ut ego te; quem quidem propter tuas, de quibus omnes prædicant, plurimas suauissimasq; uirtutes, nihilo sane minus, quàm si mihi esses filius, amandum sumpsi; uidere atq; alloqui possim; præsertim cum te uiderim ante hac nunquàm. Non possum commemorare quãtopere id cupiam; quantumq; tibi debere me sim existimaturus; si te uidero. Da hoc amori erga te meo; cui quantum debeas, ipse uerius constituere potes, quàm ego scribere: aliquantum debes certe: est enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim prope singularis: da illi necessitudini; de qua dixi; quæq; sane inter patruum tuum atq; me a primis utriusq; nostrum annis intercessit nō modo summa; sed etiam propter collegij nostri celebritatem plurimaq; mutua officia, addo etiam scripta, perillustris. Omnino ut Bononia flectas ad me; quàm ad urbem Roma tibi reuertenti est eundem; iter biduj, aut summum triduj ad totius uiæ spatium addideris: & mihi gratissimum feceris. Quæ autem alia te uidendi occasio mihi sit præterea expectanda; si hæc effluxerit; non uideo: qui sextum & sexagesimum ætatis annum ago. Quare noli committere; ut me in hanc aduentus tui expectationē temere uideri possis adduxisse: cum id facillimum factu sit. Non dicam, te Patauij plærosq; homines doctissimos uisurum: quorum singuli, ut hoc itineris susciptus, incendere te sane debent: multa præterea oppida ipsa in uia, qua te domum referes, egregia & præclara: quæ magnā tibi uoluptatem suo sint aspectu allatura: ne uidear minus tibi debere uelle; si alias etiā causas attulero; quibus ad id impelli possis. Vnum dicam: si ueneris; meū patrui tui desiderium; quo undecim iam annos pene conficior, dum illius optatissimo conspectu & consuetudine suauissima careo; magna te ex parte leniturum. Ab Lazaro & Lampridio multā salutem. Vale. Pridie kalen. Ianuarias. MDXXXV. Patauio.

Romam.

ROMAM.

P. B. Benedicto Accolto Cardinali S. P. D.

EVSEBII liber græce scriptus περὶ εὐαγγελικῆς προπαρασκευῆς, de quo scribis, apud me non est. Est tamen in reip. bibliotheca, cui præsum. Eum, si uoles, tibi describendum curabo: nam mittendi libros illos extra urbem lege prohibeor. Erit autem multorum dierum negotium: nam librariorum quidem, fidelium præsertim & proborum, magna penuria est. Sed indicabo tibi uiam; qua tu uia, breuiore certe itinere multoq; faciliore id, quod postulas, assequere. Eum ipsum librum ex bibliothecæ mihi creditæ libris descriptum misit his proximis diebus Romam ad Egidium Cardinalem Gabriel Venetus Augustinianorum Eremitarum magister. Non uereor; quin Egidius tibi illum uel ad legendum, uel ad describendum sit commodaturus. Tu tamen si malueris hic illum describi, tibiq; mitti, facies ut scià. Dabo confestim operam, ut tibi mos geratur. Cæterum quod mutuæ nostræ benuolentiæ, quodq; meo in te quidem summo perq; ueteri amori te multum confidere humanissime scribis; est mihi gratum, ita sane; ut nihil possit esse gratius. Ea enim amplitudo tua est, claritas, dignitas; ut magni etiam reges tuam exoptent benuolentiam; sesēq; amari abste sibi pulchrum atq; honestum putent. Volo autem te plane scire; nihil tam esse in tuo ære, quàm meip-

sum. Id

sum. Id cum tuis plurimis maximisq; uirtutibus debeo: tum uoluntate quadam mea propensa atq; mirifica ad te colendum atq; amandum trahor, animiq; mei iudicio iam inde ab ineunte ætate tua constituto: cum te puerum optimis artibus deditum nihil omnino, nisi bona studia bonosq; mores cogitare atq; colere uiderem: quod quidem homines optimi multorum annorum spatio confirmati uix ægreq; faciunt. Itaq; redeo ad illud; ut siquid porro aut est nunc, aut erit ullo tempore, in quo tibi esse usui studium, cura, diligentia, labor etiam meus possit; ne grauere de eo me certiorem facere. Non Venetæ quidem historiæ institutio susceptа iam a nobis, quam commemoras; non ulla certe res me impediet; quin mandata omnia exhauriam atque perficiam tua. In quo illud erit iocundissimum; quod existimabo amari me abs te; siquid mihi oneris imposueris; eoq; magis, quo id procliuius, quóue crebrius feceris. Flauium saluere iubeo. Vale. Tertio Idus sept. MDXXXI. Patauio.

ROMAM.

P. B. Benedicto Cardinali Rauennæ S. P. D.

LEGATIONEM Piceni tibi delatam esse uehementer gaudeo. Quotquot enim acceßiones dignitatis tuæ fiũt; easdẽ pro meo uetere in te amore, obseruantia, studio, mihi ipsi fieri existimo. Itaque cum de ea tibi uere atque ex animo gratulor: tum ut perpetuæ

perpetuæ uoluptati tibi sit iste magistratus, magnopere a Dijs quæso & opto. Vale patrone optime atque amplißime. Decimoquarto kalen. Augusti. MDXXXII. Patauio.

NEAPOLIM.

Petrus Bembus Garsilasso Hispano S. P. D.

EX ijs carminibus, quæ ad me pridem scripsisti, & quantum me amares, libentißime perspexi: qui neque familiarem tibi hominem, neque de facie cognitũ tam honorifice appellauisses, tantisq; ornares laudibus: & quantus ipsa esses in lyricis pangendis, quantũq; præstares ingenij luminibus amabilitateq; scribendi; facile cognoui. Quorũ alterum eiusmodi est; ut nihil mihi potuerit accidere iocũdius. Quid est enim; quod posit cũ præstantißimi poëtæ amore atque beneuolentia comparari? Reliqua enim omnia, quæ honesta & cara homines habent, una cum ijs, qui ea possident, breui tempore intereunt. Poëtæ uni uiuunt, longæuiq; ac diuturni sunt: eandemq; uitã ac diuturnitatem, quibus uolunt, impartiuntur. In altero illud perfecisti; ut non solum Hispanos tuos omneis, qui se Apollini Musisq; dediderunt, longe numeris superes & præcurras tuis: sed Italis etiã hominibus stimulum addas; quo magis magisq; se excitent: si modo uolent in hoc abs te certamine atque his in studijs ipsi quoq; non præteriri. Quem quidem meum de te sensum atq; iudicium alia tua non

nulla

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullæ eiusdē generis mihi Neapoli nuper missa scripta confirmauerunt. Nihil enim legi fere hac ætate confectum aut elegantius, aut omnino probius et purius, aut certe maiori cum dignitate. Itaq; quòd me amas; mihi uerißime iustißimeq; lætor: quòd egregius es uir atque magnus; cum tibi in primis gratulor; tum uero plurimum terræ Hispaniæ, patriæ atq; altrici tuæ: cui quidem est hoc nomine amplißimus bonæ laudis atque gloriæ cumulus accessurus. Tametsi est etiam aliud; quod quidem auget magnopere lætitiam ex te conceptam meam. Nam cum nuper mecum Honoratus monachus; quem tibi fama notum esse uideo; in eum sermonem essem ingressus: ut quid de tuis carminibus sentirem, me interrogauisset: ego uerò illi meum iudicium patefecissem: quod quidem accidit ei par atq; simillimum suo (est autem peracri uir ingenio atque in poëticis studijs pererudito) ea mihi de tuis plurimis maximisq; uirtutibus, de morum suauitate, de integritate uitæ, de humanitate tua dixit: quæ amici ei sui per litteras significauissent: ut hoc adderet, omniū Neapolitanorum, qui te nouissent, sermonibus attestationibusq; confirmari: his temporibus, quibus maxime Italiam uestræ nationes referserunt; quem omnes plane homines te uno ardentius amauerint, cuiq; plus tribuerint; illam ad urbem ex Hispania uenisse porro nullū. Quamobrē magnū me fecisse lucrū statuo: qui nullo meo labore in tuam beneuolentiā peruenerim: tuq; ita me complexus sis; ut, etiam omnes Musæ

nes Musæ tuæ præconio tam illustri. Quibus quidē fit rebus; ut nisi te contra ipse quàm plurimum & amauero & coluero: hominem profecto esse me nequaquàm putem. Sed amoris erga te mei atque obseruantiæ studium testatum tibi facere hoc ab initio decreui: ut eundem Honoratum, de quo supra commemoraui; qui te impense diligit, ad teq; in præsentia proficiscitur; summa tibi diligentia commendarē. Vt hinc potißimum cognoscerēs, quid de me tibi ipse polliceri poßis: cū me uideas id abs te audere petere; quod mihi esse maximū maximeq; expetēdum statuissem. Illius fratrū, hominum innocentiū & plane bonorum patrimoniū quemadmodū nulla ipsorum culpa in Gallici belli præda fuerit; scire te arbitror. Itaq; de eo nihil dicam. Nunc autem cum hi ab Carlo Imperatore, omnium, qui unquàm nati sunt, regē atque principum optimo iniuste amissa repetere statuerint: si te unum eius rei adiutorem habebunt; sperant se, quod honeste cupiunt, etiam facile consequi posse: ea tua est et apud Imperatorem ipsum gratia, & apud illos, qui ei charißimi sunt, auctoritas, familiaritas, necessitudo. Quare magnopere te rogo; ut rem suscipias; fratresq; illos atq; familiam in pristinum fortunæ statum tua cura procurationeq; restituas. Homines honestißimos tuiq; studiosißimos tibi in perpetuum deuincies. Mihi uero tam gratum feceris, ut illo ipso patrimonio me abs te iri auctum et ornatū putē. Honoratū enim tā diligo, quā si meus esset frater: tāti facio; ut æque perpaucos: tam illi

cupio

cupio hac in re tuo beneficio, et usui et uoluptati esse: ut ipse, cuius fratrũ interest, magis idem cupere nõ possit, aut magis animo laborare; quã ipse plane laboro. Sed hunc laborem meum tu; qui me tua sponte diligis; dexteritate illa tua, qua excellis, & ingenio, quo te charum & peramabilem apud omnes hominis reddis, mihi, ut spero, celeriter eripies. Quod ut facias; naturæ bonitati ac lenitati confisus tuæ, non iam, ut nouus tibi amicus, pudenter atq; subtimide; sed quemadmodum ueteres necessarij solent, etiam atq; etiam abs te peto. Vale. Sept. kalen. Septembres. MDXXXV. Patauio.

FLORENTIAM.

Petrus Bembus Benedicto Varicensio S. P D.

IOANNEM Baptistam Braccium adolescentẽ, quem mihi diligenter commendas; & uidi libentissime; & rogaui, ut me, tanquàm te uteretur: siquid esset; in quo illi usui esse posset domus, res, studium meum, deniq; etiam diligentia. Omnino tibi tã multis uerbis nihil opus fuit; ut me illi beneuolum redderes. Satis erat, scire me, tibi eum amicum esse. Benuenutum nostrum morbi sui reliquias abiecisse, plane gaudeo. Itaq; quando ad me tam amanter uenire decreuistis, te atq; illum magnopere expecto. Nihil mihi esse gratius aut iocundius poterit uobis duobus. Versiculos tuos uernaculo sermone conscriptos deosculatus sum: ita mihi uisi sunt tuum illum erga

erga me amorem præ se ferre: cui te nimis indulgẽtem esse sane puto. Sed hoc tu uideris. Petro Victorio, a quo mihi salutem dixisti, a me item plurimam atq; amabiliter dicito. Vale. Nonis Ianuar. MDXXXVI. Patauio.

VENETIAS.

P. B. Victori Trincauello Phisico S. P. D.

DE Stobæo; quem quidem tua cura et diligentia fidelibus pulcherrimisq; formulis impressum donio mihi misisti unà cum epistola eius muneris teste, quam liber ipse præ se fert; ualde me hercule te amo. Ea enim re, quanti me faceres, ostendisti: eum tuã industriam nomini meo das; qui cum in lucem atque in manus hominum prodeat. Itaq; tua ista erga me amoris & beneuolentiæ perhonorifica perq; illustris significatio mihi magnæ uoluptati fuit: deq; ea tibi plurimum debere me profiteor. Quanquàm quidem omnes etiam homines, qui bonas litteras colunt, eo nomine tibi sane debituros puto: quòd illis eum librum dederis, qui omnibus in uitæ rationibus, ac pene etiam sermonibus & usui & oblectationi esse maiorem in modum posit. Nam ut sunt quidam homines uita & moribus ita suaues; ut nunquàm non grata sit eorum consuetudo atque uictus: sic Stobæi liber habet ille quidem semper aliquid, quo delectare: neque ullus alius est omnium horarum & locorum magis. Sed hæc tu optime intelligis.

Reliquarum, de quibus scribis, rerum tibi a me nihil deerit. Vale. Idib. Februar. MDXXXVI. Patauio.

MESSANAM.

P. B. Francisco Maurolyco Messanensi S. P. D.

AMOREM tuum; quo impulsus & iampridem è Sicilia Romam uidendi mei cupidum te, ut scribis, contulisti; cum ego paulo ante Roma profectus fuissem: & nunc per litteras beneuolentiam meam diligenter honorificisq; uerbis expetis: ualde me hercule amo. Nihil enim mihi æque gratum esse atque iocundum potest, quàm amari me à doctis hominibus: quorum è numero te excellere, non tam Pectri Pharaoni clarissimi uiri persuasus litteris arbitror (quanquàm id quidem maxime) quàm plane sentio & agnosco in tuis. Caue enim putes ullas ad me litteras amabiliores ijs hoc anno toto fuisse perlatas. Nam & illius tẽporis, quo Messanæ Græcorum ediscendis litteris fui; omnibus alijs, quæ deinceps uixi, temporibus non iocundioris modo, sed certe etiã fructuosioris: et Cõstantini Lascaris optimi sanctissimiq; uiri, qui me erudijt, memoriam ad meos sensus atque animum suauissima commemoratione reuocatam excitasti: & de tuis in Mathematicis studijs ac scriptis multa narras; quæ & magnã mihi uoluptatem attulerunt; & quanto cum fructu nominisq; tui gloria uersatus in illis sis, facile ut cognoscerem

gnoscerem effecerunt. Quid illud autem præterea est; quæue ea tuarum litterarum pars, Quàm noua, Quàm iocunda: in qua de Aetnæ uestræ incendio maximis cum terræmotibus & earum regionum uastitate nuper excitato; cum annos quadraginta continenter siluisset; me certiorem facis? An non mihi ipse uisus sum, dum tuas litteras lego, montem illum fluuios igneos euomentem intueri? ut eodem pene timore unà cum legendi uoluptate afficerer; quo exterritos ob repentinam illuuiem fuisse populos eos omnes dicis. Omnino cum reliqua, de quibus scribis, omnia: Sunt enim eiusmodi; ut nihil posse esse doctius: tum uero illa me pars epistolæ tuæ, quam dico, mirifice delectauit; credo propterea, quòd eum adiui montem, dum istic moram traherẽ: neq; uidi unquàm quicquàm in uita; quod me uidisse magis gaudeam. Scripsi etiam de ea re dialogũ admodum adolescens: qui quidem circũfertur. Itaque plura sunt; quæ mihi lectionem illam iocundam per se, multo etiam iocundiorem effecerunt. Quare uelim sic existimes: quod plærique homines multis annorum spatijs & longo uitæ usu consequũtur; ut, amicitiã cum eo, quem diligunt, bene sibi esse constitutã putent: te id unis his tuis litteris perfecisse: ut ipse te tã diligam iam uel amem potius; Quàm qui maxime: tuq; mihi sis & charus & iocundus & optatus. Sed omnino ad superiorem illam partẽ epistolæ tuæ; in qua de Mathematicis disseris; reuerti paulisper uolo. Nam quod scribis dialogos treis de

forma & numero & ordine elementorum & cœlorum; de Sphæræ circulis & Planetarum motibus; deq; anno et reliquis temporum spatijs te confeciſſe; eosq; mihi libros dono dare decreuiſſe, ſi uelim: ego uero iſtud mi Franciſce ſane peruelim. Quod enim munus alicui, qui uir ſit, charius & optabilius aſferri; aut quæ uberioris donationis inter uiuos fieri ſtipulatio poteſt: quã eius; quæ noſtri nominis memoriam in omnem ſit poſteritatem propagatura? Non enim uereor, quin tua ſcripta ſint eiuſmodi; ut te quidem certe ipſum; ſed & illos etiam, ad quos ſcribis in omne ævum proferant. Itaq; tam præclarum tui erga me amoris teſtimonium non modo libentiſſime; ſed etiam cupidiſſime, ut uerum fatear, expectabo. Quod quereris de librorum ea in diſciplina conſcriptorum deprauatis & peruerſis locis: equidem tecum ſentio, non tam quidem mea cura & diligentia eiuſmodi cognitionem aſſequutus; quã Federici Delphini clari in Mathematicis diſciplinis uiri iudicio: quem domi meæ multos iam annos habeo contubernalem unum omnium ſuauiſſimum & egregia doctrina innocentiaq; præſtantem: quiq; in ludo Patauino publice iuuentutem cœli conuerſiones & aſtrorum curſus & rationes docet. Nam canones ſuper Alfonſinis numeris; quos coinquinatos mendis dicis; ſunt illi quidem haud magna etiã apud nos fide: quippe quos Ioannes neſcio quis è Saxonia conſcripſit homo maiorum ſuorum moribus non diſſimilis: qui æs pro auro uendiderit. Quod ſcriptorum

rum tuorum ſane quam plurimorum argumenta mihi eſſe cognita uoluiſti: profecto in eo quàm ſolida quàmq; ſtabilia noſtræ neceſſitudinis fundamenta ieceris; uideo. Neque enim uel cæmentis probe coalitis, uel quadratris lapidibus ſubiectis ulli parietes ſurgere firmiores et diuturniores queunt illa beneuolentia; cuius inſtitutionis eſt origo & initium commemoratio doctrinæ atq; uirtutis. De patre tuo; quẽ fuiſſe mihi notum putas: ego uerò ſum eius rei prorſus immemor. De mittendis ad te diſciplinæ tuæ libris; ſiqui apud nos ſunt; quos te uelle legere exiſtimem: ſunt quidem Proeli libri tres Græcè ſcripti; quos ille in primum Euclidis librum edidit; ualde, ut audio, probati. Quos ad te mitterem: niſi te illos contriuiſſe iam legendo exiſtimarem. Impreſſi enim aliquot ab hinc annos in Germania una cum libris Euclidis uulgo ueneunt. Quod autẽ poſtulas, ut litteris mittẽdis inter nos deſideria uterq; noſtra leniamus: erit id quidẽ certe iuſtiſſimij: eoq; magis; quod ipſe iã ſeptimum & ſexageſimum annum ago: ut quo minus uiæ ſupereſt; eo crebrius, tanquàm in diuerſorijs, ſic noſtris in litteris utrinque accipiendis conquieſcamus. Vale. Sexto kalen. Quintiles. MDXXXVI. Patauio.

MESSANAM.

P. B. Francisco Maurolyco Messanensi S. P. D.

DIALOGOS tuos; quos de cœlo & elementorum atq; astrorũ rationibus scripsisti, ad meq; misisti; ut primum cœpi legere; amorem erga me tuum deosculatus sum. Valde enim mihi gratum & iocundum fuit tam illustre testimonium tuæ erga me beneuolentiæ nostris hominibus te dedisse. Deinde cũ omnes eos perlegissem; cognoui te præstanti singulariq; doctrina & perillustri scientia experientiaq; præditum: qui tot res cognitu sane arduas, explicatu uerò multo difficillimas, sermone probo & erudito sis complexus. Nam ut uere tecum loquar, superasti tu quidem expectationem illam de te meam; quam tuis ad me amantissimis litteris ante biennium hoc datis excitaueras. Itaq; tota de re deq; libris bis tibi, ut debeo, ex animo atq; magnopere gratulor. Eiusmodi enim sunt; ut cum tibi nominiq; tuo magnam apud omnes homines, qui quidem eo cognitionis & doctrinæ genere delectantur, laudem sint gloriamq; parituri: tum uerò etiam multum adiumenti ad illa cognoscenda ijs, qui institui & doceri cupiũt, allaturi. Nam & ordine usus es egregio in illis contexendis: & non paruam rerum optimarum syluã in disputationes tuas attulisti. Stilus autem tuus tametsi Latinum illum antiquorum hominum candorẽ grauitatemq; omnibus numeris non expresserit: superauit

perauit tamen plurimorum eorum, qui his de rebus uolumina nostris temporibus confecerunt, dictionem facultatemq; scribendi. Nam ijs; quæ ante hos dialogos primis in libelli paginis collegisti scripsisse iã te; ut studiorum & scriptorum tuorum reliquorum mihi rationẽ explicares; omnes profecto partes atque uniuersi mathematicarũ rerum articuli cõtineri abs teq; declarari mihi quidem uidentur: ut nihil fere extra ea possit esse; quod sciri opus sit, aut sane de quo inuestigatione ac disputationibus quæratur. Sed ut ad eos ipsos, quos ad me misisti sermones tuos redeam: eæ quidem magnopere legentium animos delectabunt rationes; quibus à te planetarũ à terra spatia comprobantur. Delectabiles enim ualidæq; sunt. Illud unum fortasse aliquibus præposterè uideri possit positum; quod est in primi libri fine de solis ad planetas reliquos conuenientia disputatiũ. Continet enim motuum ipsorum cognitionem & scientiã; de quibus in tertij libri fine, qui est ultimus, disseris. In secundo sane libro uideo te diutius, quã necesse erat, nisi me meus erga te amor fallit, in uentorum & in temporis partibus recensendis sermonem tenuisse. Ipsa uerò errantium Canonica non nimis abundant positionibus figurarum: quæ profecto res difficultatem parit ad eas intelligendas ijs, qui docendi sunt. Considerratio quidem illa, quam te legisse arbitror, Abrachis Rhodij, quæq; hominem de solis apside, deq; illius à centro remotione admonuit; ualde bella est, ut mihi quidem uidetur. Eam si tu in solis Theorematibus

posuisses, sermonem tuũ docliorem reddere, & uerò etiam delectabiliorem potuisses. Vbi autem de ortu occasuq; signorũ loqueris: si latius atq; apertius aliquanto ea ipsa, quæ in poëtis quæq; in agricolis nobilibus de eo legũtur, asperisses: nõ parum sane decoris, ut mihi quidẽ uidetur, sermoni illi tuo addidisses. est enim pars eum apta, tum plausibilis, neq; ab ullo, quod plane sciam, satis apte aut dilucide tractata. Atq; hæc quidem ipsa in hanc epistolam non tã ut te admoneam conieci; quàm ut cognoscerem tuos me dialogos diligenter perlegisse: quos me hercule pluris facio; quàm eam ipsam dignitatem, qua de mecum amantissime loqueris. Neq; enim ij mihi minus chari aut iocundi sunt; quàm hæc fortunæ sæpius, quàm uirtutum insignia. Quibus in rebus tamẽ si quid erit, quo tibi usui & dignitati possim esse: uelim ita cogites; non minus tibi eam dignitatem esse partam, quàm ipsi mihi. Hoc excellens tua doctrina & uirtus, et meus sũmus erga te amor postulat. Petro Pharaoni uiro illustri, amicitiæ utriusq; nostrum auctori; cui hac de causa omnia debeo; plurimam amantissimamq; meo nomine salutem dices. Vale. Decimoseptimo kalen. Maias. MDXL. Romæ.

ROMAM.

Petrus Bembus Francisco Molsæ S. P. D.

SERIVS tibi respondeo, quàm uolebã, propter continentes occupationes meas: ad quas accessit pituita;

sit pituita; quæ me diu male habuit: fuit enim permolesta: neq; dum abijt. Sed quia minus urget; sumpsi calamum, ut ad tuas litteras referiberem. Subinuideo tibi mi Molsa, primum, quòd ab Apennini radicibus Romã usq; una cum Sadoleto iter, ut scribis, confeciſti. O iocundos uestros & festiuos dies. Neq; enim uereor; quin te ille optatissimum, eius uiæ comitem habuerit æque, atq; illum tu. Deinde quòd te ad Romani cœli temperiem hac hyeme contulisti: eaq; frueris: dum nos hic niuibus obruti pene obriguimus gelu. Postremo, quòd in ea luce hominum uersaris: quæ aliquanto est nunc, quàm antea fuerit, clarior propter eorum splendorem, quos ad urbem Paulus Pont. Max. euocauit: quibúscum te frequenter esse non dubito; Sadoleto ipso meo, Federico Epiſc.° Salernitanorum, Reginaldo Polo, quo est uno lõge Britãnia illustrior, Gregorio Cortesio optimo doctissimoq; uiro ciue tuo, Priolo etiam nostro; cuius te consuetudine, litteris, morib. delectari maiorem in modum cognoui. Quibúscum uiris esse tibi quotidie cum liceat; miror te eam ægritudinem, quã Medicis tui morte contraxeras, adhuc non abiecisse. Sed de eo tu uideris. Illud, tot atque tantis bonis frui te, quis omnino tibi non inuideat? Præsertim cum hoc tempore pauci sint; qui unum modo tantulumq; bonum teneant. Venio nunc ad priorem partem tuarum litterarum: Qua de parte, dum felicitates istas commemoro tuas, silendum mihi putaui. Equidem pròbari tibi eos epistolarum libros; quos a me Leonis x.ml

nis x.^mi pont.max.nomine conscriptos nuper edidi, atq; ad te perferri iussi; ualde lætor. Fructum enim istum labori meo datum iri maximum atque uberrimum semper duxi: si tu, qui mihi es pro multis milibus, factum meum iudicio laudauisses & confirmauisses tuo. Itaq; nihil mihi afferri gratius aut iucundius potuit tuis litteris. Neque me mouent eorũ hominum sermones: qui cum nihil scribant ipsi: omnia aliorum scripta, tanquàm suæ laudi officiant, carpunt atque improbant. Nam quod me amantissime admones esse nonnullos, qui me in laudando Paulo Pont.Max.longius progressum putent, quàm aut mei mores, aut summa in me Leonis x. officia, aut ueritas omnino ipsa postularit: Ego uerò cum probandum esset populo & scenæ meum illud consilium; quo, ut illos libros ad Paulum mitterem; persuasus sum: quid potui afferre aptius atque accommodatius; quàm si eum a mitiorum studiorum elegantia, quorum in genere scriptorum illi ipsi libri sunt, laudauissem, Leoniq; prætulissem? Fuit autem illud quidem in Leone non tam animi, quàm fortunæ culpa, minus accumulatum & redundans bonum. Quæ cum eum fortuna multis incommodorum generibus diutißime uersarit; fugæ, direptionis, exilij, egestatis: dare sese ille bonarum artium studijs magnopere non potuit. In quibus si ei Paulum anteposui: non item in prudentiæ aut sapientiæ muneribus, non in tractanda regendaq; rep.non in constantia, temperantia, probitate, liberalitate; quæ sunt

uera solidaq; uirtutes, quasq; omnes homines Paulo magnopere attribuunt; anteposui. Non enim meũ illud iudicium fuit. Quibus in uirtutibus Leonis cũ ingenium, tum institutio eiusmodi à me informata illis in libris est: ut non modo memorem illius beneficiorum me fuisse; sed in eo illi amplißime etiã a me relatam esse gratiam putem. Quod qui legent, facile intuebuntur. Itaq; mei pristini mores; qui omni tempore ab ingrati animi culpa longißime abesse consueuerunt; profecto erga illum extiterunt. Quod autem summa in me Leonis fuisse officia commemorant: omnino illa quidem non tam ullius hominis, quàm mea prædicatione eiusmodi sunt habita. Tametsi mediam plus partem earum, quas habeo, fortunarum omnium Iulius Secundus Pont.max.cui nunquàm inseruiui, contulit. Vt minus mirari homines debeant, alteram earum partem, aßiduis meis nouẽ annorum diurnis nocturnisq; laboribus & inexhaustæ fidelitati ab Leone ipso datam: eamq; non tam in summorum tradentis officiorum, quàm in remunerationis genere pro summis accipientis meritis esse reponendam facile iudicent. Postrema est eorũ accusatio; qui me non uera loquutum dicunt. Qui sane mihi parum uidentur cognouisse; quæ Leonis doctrina in eiusmodi litteris fuerit; quæue sit Pauli, quem illi prætuli. Id autem non tam est anceps atq; ambiguum; ut sermonis egeat mei; præsertim apud te: cuius est et doctrina & iudicium æque summum. Quare cum ij nihil laborent si uera an falsa pronuntiant:

tiant : ego quoq; , quò illi damnent atq; improbent , non laboro . Ac si a uobis & doctis uiris , & optimis hominibus non reprehendar : facile me tuebor uel uestro ipsorum iudicio , uel natura mea ; qua cũ nemini male cupio : tum Leonis clarum atq; sanctũ omnibus & gentibus & sæculis nomen beatißimosq; manes ea pietate semper colui : ut cum nonnulli maximas ab illo opes amplißimosq; magistratus consequuti in eius tamen uitam probris & maledictis nimis sæpe inuehantur : ut sunt quorundam hominum praua iniustaq; ingenia : nulla unquàm tamẽ mea est uox ab ullo audita uel meo in illum perpetuo & cõstanti amore ac fide , uel eius in me liberalitate atq; officijs indigna. Vale. Nosq; ut facis, dilige ; tuiq; esse amantißimos existima . Nono kalen. Ianuarias. MDXXXVI. Patauio .

VIENNAM.

P. B. Adamo Carolo, Regis Romanorum à Secretis S. P. D.

AMABAM te antea ex Braßicani sermone , quem is mecum habuerat : Idq; ut tu aliquo argumẽto cognosceres ; dedi ei librum meum , quem ad te mitteret ; pusillum sane munus ; sed quod tibi nõ ingratum putaui fore uel propter tui magistratus rationem persimilem ei magistratui , quem ego tum gerebam , cum eum librum conscripsi : uel propter meum in ea re studium quærentis aditum ad beneuolentiam

lentiam tuam. Nunc uero lectis litteris tuis ; quæ me de tuo erga me beneuolentißimo amantißimoq; animo , deq; tua eo ex libro percepta uoluptate , demiũ de tuo perhonorifico de meis scriptis iudicio certiorem fecerunt ; ualde lætor, me , quod magnopere cupiebam , fuisse cõsequutum : ut scilicet diligerer abs te . Nam ut mihi tantopere tribueres , tantisq; me ornares laudibus ; sane non expetebam . Id quoniam præter spem accidit ; maiorem in modum auxit uoluptatem meam . Illam enim ueram esse laudẽ , semper duxi : quæ à doctis hominibus atq; ijsdem claris uiris proficiscitur . Doctrina mihi tua tuis in litteris se ostendit : quæ quidem litteræ magnam recte scribendi facultatem , magnum stili dictionisq; splendorem præ se ferunt . Claritatem tuam loci celebritas , quem apud regem tuum obtines , omnium hominum oculis ita proponit ; ut nulla prope esse uel testatior, uel peruagatior profecto poßit . Quare cum tu eadem epistola & beneuolentiæ mihi signa plurima , & iudicij testimonium locupletißimum dederis : potes iam uel tacente me , quàm grata mihi utraq; eares fuerit , ipse per te existimare . Quarum in altera uinci nõ patiar : ut tu me plus diligas ; quàm ego te ; qui tam es amandus . In altera si lapsus es ; ut à te multo pluris fiam , quàm oportet : tamẽ gaudeo ; quòd te ita sensisse uel amoris abundantia , uel naturæ liberalitate , optimis humani animi affectionibus, deceptum puto . Quàm uero existimas libenter me eam epistolæ tuæ partem legisse ; in qua scribis magnopere

gnopere laborasse te; ut meus tibi liber mitteretur? Quàm illam; in qua de tui erga me amoris ortu atq; initio commemoras? aut in qua de Budæi epistolis deq; Erasmi erga me sensu mentionem facis? Relinquo ne colligam; pudore mediusfidius impedior. Sed omnia eodem spectant; ut tibi me debere plurimum sentiam; idq; libentissime profitear: simul ut existimem, nihil esse te uno humanius, nihil probius, nihil amabilius. Quare peto abs te; ut non tam ex huius temporis breuitate, cum te cœpi diligere, quantum te diligam, æstimes: Quàm ex eo; quod tu mihi plurimas maximasq; causas uno tempore das, uel potius ingeris, & tanquàm stimulos adhibes iocundissimos illos quidem suauissimosq; te amandi. Brassicanus; quem mihi commendas; quiq; mihi est, uti debet, sane charissimus; superioribus diebus me salutato in Germaniam se redire dixit. Te ab illo iam conuentum puto. Si reuertetur ad nos: erit mihi tua commendatione multo etiam charior. Stephanum Brodericum Episcopum Quinqueclesiensem; si adhuc apud uos est; saluere uelim iubeas meis uerbis. Vale: meq; in tuo ære esse ualde existima. III kalen. Febr. MDXXXVII. Patauio.

PATAVIVM.

P. B. Dominico Bonsilio Bononiensi S. P. D.

LIBRVM de immortalitate animorum tuũ ad me amantissime scriptum; quem mihi frater tuus reddidit; legi magna cum uoluptate. Est enim & doctrina tua & beneuolentia nostra dignus; et mihi multo gratissimus: qui nihil omnino aut lego iã prudem, aut audio, ea disputatione sententiaq; libentius. Itaq; de isto tuo labore tibi gratias habeo; quas quidem debeo: immortales scilicet: ut tui operis argumẽto mea in te uoluntas esse par atq; mutua uideatur. De tota uero disputatione tua, cum Patauiũ rediero, colloquemur inter nos; ut consuetudo nostra, atque amor in te summus meus postulat. Vale. Octauo Id. Februarias. MDXXXVIII. Venetijs.

ROMAM.

Petrus Bembus Vbaldino Bandinello S. P. D.

LITTERIS tuis: quibus te purgas de eo, quod ad me delatum sciebas, te in meis Pontificalium epistolarum libris nonnulla improbauisse, uitioq; cũ communibus amicis uertisse: mihi quidem nihil opus fuit: cum certe uno ipso ea de re per litteras Iacobi Sadoleti Cardinalis testimonio interposito acquiescens omnem illam; quam de tuis reprehensionibus opinionem ex Nigri litteris in animum induxeram; me abiecisse ad illum rescripsissem: amoremq; insuper illi meum erga te atq; beneuolentiam obtulissem. Non enim modò id, quod ei te cupere ostenderas, ut ipse de te nihil eiusmodi crederem, cõfectum erat iã & explicatum: sed illud etiam; quod tamen quanti tibi faciendum sit, statues profecto ipse; ut me tibi fore

Universidad de Deusto
Biblioteca

fore amicum atq; benevolum, si uellet, confirmarem. Quæ cũ ita se haberent: gratæ tamẽ eo nomine mihi tuæ litteræ acciderunt: quod cũ ego scripti a te nihil unquã legissem; omnino ex ijs, quã in eo genere excellas, præstansq; tuũ ac perelegans ingeniũ quantos progressus in recta scribẽdi ratione fecerit; plane cognoui. Ita qui antea bene de te quidẽ sentiebam doctrinæ tuæ impulsus fama, quã multorũ hominum sermonibus auditionibusq; perceperã: non iam ullius prædicatione, aut Sadoleti iussu, quemadmodũ ad illũ scripserã; sed mea ipsius sponte atq; iudicio te deinceps diligã. Respondere me ad singulas epistolæ tuæ partes nõ necesse esse duxi. Tu si meorũ uerborũ sensa perinde interpretatus fuisses, ac merẽtur: et quod te decebat; si tam es, ut scribis, innocens; in primis fecisses: & laborem superuacaneum litterarum neq; ipse sumpsisses, neq; mihi dedisses. Vale. Quarto kalen. Martias. MDXXXVII. Patauio.

Herculi Cardinali Mantuano: quẽ ego uirum propter eximiam eius uirtutem & in optimarum artiũ studijs singularem præstantiam colo summopere iã pridem atq; amo: salutem dicito.

VENETIAS.

P. B. Antonio Eparcho Corcyræo S. P. D.

LITTERAE tuæ, quas ad me græce scriptas misisti; ut uere dicam, quod sentio; me cum uoluptate, tum uero etiam dolore sane magnopere affecerunt.

cerunt. Nam quod erat earum sermo purus, suauis, doctus, Athenas ipsas redolens; tum etiam philosophiæ sensu ac præceptis pictus & perpolitus: maiorem in modum tuarum litterarum lectione sum delectatus: eoq; amplius; quod noua mihi hercle tota ea res inopinataq; acciderat. Neq; enim putabam his quidem tempestatibus; cum è Græcia bonarum litterarum studia penitus emigrauissent; tam egregium tamq; præstantem optimis artibus ac disciplinis uirum, ut te esse uideo, Corcyram Insulam non nimis elegantem alere ac erudire potuisse. Itaque eam præ oculis pagellam diu tenui: quæ tuæ mihi doctrinæ tuorumq; morum testis & plane obses fuit. Quæ uero earundem litterarum tuarum pars illatã tibi proximo bello Thracio à fortuna tam insignem iniuriã continuit; ut à solo patrio fugiens nihil inde tuarum rerum tecum abstuleris, præter nudos liberos; ad quos quidem nutriendos & tuendos, teq; unà cum illis sustinendum, coactus fueris ludum litterarũ Venetijs aperuisse: ea mihi porro ægritudini ac dolori magno fuit. Angi enim te ac perturbari curis animi atq; laboribus hominem ad scribendum & ad posteritatem natum, tuaq; studia durissimis uitæ difficultatibus impediri; quis est tam illiberali porro ingenio; cui non id permolestum esse ac plane miserum debeat? Quare mihi: ut ad illud redeam, quod initio dixi: & hæc uirtutum tuarũ percepta ex tuis litteris cognitio uoluptatis plurimũ attulit; et tuarum molestiarum lectio atque cogitatio plurimum

acerbitatis. In qua tamen ea me spes recreat; quod te confido in istis mœroribus nõ diutißime futurum. Vel enim fortuna eadem, quæ te pressit, etiam subleuabit: Vel uirtus ipsa te restituet tua; multoq; reddet clariorem atque illustriorem; quàm si domi tuæ nulla re offensus permansisses. Quod ad me attinet: si quem hic nactus fuero ex ijs, quos commemoras; eum tibi amicum omni studio comparabo. Sed mira paucitas est: omnesq; fere non tam, ut recte addiscant; quàm ut paruo, curare atq; perpendere uidentur. Ego, ut spero, propediem te uidebo. Vale. XVII kalen. Ianuarias. MDXXXVII. Patauio.

MANTVAM.

P. B. Herculi Gonzagæ Cardinali S. P. D.

DIALOGVM de Metaurensium ducibus meum: quem oblitus fuerã ad te mittere: quod quidem tibi ostenderam facturum, cum me domum recepissem: à Gregorio Cortesio monacho admonitus ad te mitto. Atque ut obliuionis eiusmodi culpa me subleues; alios etiam dialogos meos, quos una edidi, ei dialogo adieci. Formam Iuliani pontis, quam tibi dixi habere me recte confectam; ut mihi quidem uidetur: de qua idem me monachus admonuit: quod propter magnitudinem minus est ei rei habilis; non mitto. Paruula uero forma; quæ quidem fabricari potuisset, ad teq; mitti; omnes pontis partes non tam

tam apte, quàm necesse est, tibi planas exploratasq; fecisset. Tum nisi ego præsens sim; qui te alloquar; ostendamq; ea, quæ ostendenda sunt; mutata formula erudire te non poterit ita; ut tibi Cæsaris uerba singula explicari implericq; uideantur. Quanquàm: tametsi de Dialogo sum oblitus: illud tamẽ sane memini; me tibi recepisse, cum Patauium uenisses, eam tibi formã ostensurum: Quod & ad rẽ erit aptius: & mihi multo iocundius, te uidere & colloqui. Matrem tuam fœminam cum fortunatißimam, tum uero etiam prudentißimam fœminarum omnium, saluere uelim iubeas meis uerbis. Decimo kalen. Sept. MDXXXVII. E Noniano.

MEDIOLANVM.

P. B. Paulo Petræsanctæ Iureconsulto S. P. D.

ACCEPI tuas litteras: ex quibus, quàm me amares, facile cognoui. Cuius tu amoris tui si eam habes causam, quam prædicas: lætor esse in me aliquid; quod impellere doctos uiros ad me amandum non omnino nequeat. Si non habes: tamen gaudeo te in eo decipi, meq; abs te propterea diligi. Cæterum uidẽdi mei desiderio teneri te quod scribis: spero fore; ut uterque nostrum id, quod optat, aliquando consequatur. Volo enim cogites & amari te a me; & me cupere, ut alloquendi tui potestas mihi fiat. Vale: meq; in tuis esse rebus admodum existima: quando te tuaq; omnia in meo esse ære uti

credam, postulas. kalen. Octobrib. MDXXXVII. Patauio.

In hispaniam.

P. B. Carolo Quinto Imperatori S. P. D.

CVM te eum fortuna primùm, deinde uirtus industriaq; tua fecerit; à quo uno omnes plane homines, qui iniuste premerentur, uel priuatim, uel publicè suis rebus auxilia communi iure peterent: deesse mihi ipse nolui; quin à te suppliciter postularem; ut meam causam, quæ tuæ opis magnopere indiget, pro tua pietate atq; iustitia susciperes tuendam. Neq; me ab hoc consilio ea res deterruit; quòd nulla mihi tecum non modo familiaritas & consuetudo; sed ne sermo quidem aliquis aut omnino salutatio intercesßit. Non enim eiusmodi est aut Imperij tui amplitudo; ut omnes tuo nomini dediti homines tibi noti & familiares queant esse: aut naturæ animiq; tui uis & temperatio; ut quempiam, cui prodesse poßis, respuas; modo is iusta in re atq; causa opem atq; auctoritatem requirat tuam. Illud uerò mihi etiam animum addidit; ne dubitarem tuæ bonitati atq; in humano genere iuuãdo uoluntati uel cupiditati potius confidere: quòd cum Veneta ciuitas sese tecum fœdere amantißime cõiunxerit: reliquos reges; qui eam sociam sibi facere maiorem in modum cupiebant; repudiarit: tu ciuem Venetum; qui tuæ pietati ius et dignitatem commendat suam; rejicere

cere non sustinebis: ne qui uniuersi tuam beneuolẽtiam faciunt sane plurimi; tu ex illis ne uni quidem te beneuolum uideare præstitisse. Causa quæ sit mea, quaq; in re prouehere ac regere me poßit fluctuantem atq; in portu sistere aura liberalitatis tuæ: tui tibi familiares explicabunt; ad quos de eo litteras dedi. Itaq; non interpellabo te pluribus. Vnum dicam: Si meæ hoc tempore fortunæ; quæ uim nõ bonorum hominum passæ complures annos alienis dominis seruierunt; per te constituentur: dabo ipse operam, enitar, perficiam deniq; ut me tibi gratum & præsentes homines intueantur, & posteritas sentiat. Vale. Quinto kalen. Decembris. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Nicolao Perennoto, Domino de Granuella Cæsaris Consiliario S. P. D.

EGO & ingenium tuum eximium atq; mirificum omnium maximarum rerum capax, uirtutesq; summas & præstantißimas una cum singulari optimorum studiorum doctrina coniunctas tuas iampridem suspiciens, te intimis animi mei sensibus cõplures annos tacitus colui: & liberos tuos primarios adolescentes ac supra ætatem morum & litterarum elegantia præditos; qui Patauij bonis artibus operã dabant; amaui, uti debui, sane plurimum. Itaq; cũ hoc tempore patrocinij apud Carolum Imperatorem tui magnopere indigẽ: facilè in eam spem ueni; ut

tu, quæ tua est humanitas, mihi illum sis tua commendatione propitium atq; beneficum præstaturus. Georgius Palleanus; quem quidem unice diligo, atq; ab eo diligi me sentio; causam meam remq; totam ad te deferet. Oro igitur obsecroq; te; ut tantũ mihi de tua illa prona ad bene de humano genere merẽdum probitate hac in causa commodes: ut meam dignitatem meaq; fortunas; quæ quidem iniustissime diutissimeq; iacuerunt; per te unum aliquando tandem erectas mihiq; restitutas putem. Non dubito, quin plurimis magnis uiris tuam opem implorantibus auxilio sæpe fueris: eorum causas defenderis: nomen illustraueris: ipsos tibi omnia debentes dimiseris. Neq; enim aliter eum de ea, quam habes, hominibus iuuandis facultate; tum de natura nobilissima, mitissimaq; tua est existimandũ. Sed si nos unos; qui minus etiam quàm mediocres sumus; illis omnibus adiunxeris: non erimus fortasse in postremo eorum numero; quibus ornamento te fuisse, non dicã lætere; sed certe nunquàm pœniteat. Carolo quidem ipsi, si à me referri gratiæ non poterunt: ita tamen habebuntur: ut confidam, illi me ingratum non fuisse omnes homines existimaturos. Vale Quinto kalen. Decembris. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Aloisio

P. B. Aloisio Stunicæ Abulensi, Cæsaris Cubiculario S. P. D.

QVONIAM probitas eximia & mores suauissimi amabilissimiq; tui apud Carolum Imperatorem eum tibi locum aperuerunt, eamq; beneuolentiam pepererũt; ut nemo illi sit te uno charior, nemo interioris uitæ usu atq; omni familiaritate & necessitudine coniunctior: ea sum re magnopere gauisus; quòd intelligebam cum reliquis tuis plurimis maximisq; uirtutibus præstantem etiam optimarum litterarum doctrinam esse coniunctam. Putabam enim propterea quòd ipse quoque bonas arteis usq; à puero coluissem, uitamq; omnem fere in illis insumpsissem; fore, ut studiorum similitudo tuam mihi beneuolentiam, cuius hoc tempore maiorem in modũ indigeo, non difficulter conciliaret. Fit enim communi ui naturæ: ut quas quisq; artes magnopere adamarit; qui eisdem sese artibus tradiderit, facile diligat; præsertim si is prior suam beneuolentiã illi ipsi præ se ferat. Quæ cum ita sint: peto à te, quantum possum maxime atq; diligentissime: primum; ut me in tuam beneuolentiã recipias: deinde; hoc mihi; ut quod ante fieri oportuit, ut quantum id cuperem quantiq; facerem, tibi declararem; tu id, quasi factum sit, existimes: cõcedasq; uel amoris in te mei stimulis, quibus incendor; uel festinationi, qua ducor mutuum tuum erga me animum promerendi; ut mihi plusculum

lum etiam, quàm quod amicitiæ nouitas postulet, de tuis candidissimis moribus, de tua singulari humanitate liberalitateq; largiare: Deinde: ut quando meæ rationes ferũt; ut ab Imperatore operam atq; auxilium meis rebus implorare me oporteat; commendes tu ei meam causam, de qua te Georgius Palleanus alloqueturq; ita planè cõmendes; ut quod ius, æquitas, leges, religio ipsa expetit, ut mihi tribuatur; à Rege Ferdinando eius fratre aliquando tandem consequar. Equidem arbitror teneri te quotidie illorum precibus; qui se à te commendari Carolo postulent. Quis enim id non credat; qui nouerit maximam terrarum orbis partem ab illo regi; cui tu sis & supra cæteros familiares intimus, & omniũ hominum iocundissimus? qui te apud se usquequaq; uelit esse: qui tecum, uti secum, loquatur; quiq; familiaris uitæ suæ atq; uictus participem potius te, quàm administrum habeat: ut ab illius animo rectius, quàm à cubiculo esse appellandus uideare. Verũtamen hoc etiam sic existimo; mea te causa iustiorem causam, ei quam probares, non facile ullo tempore habuisse. Illud etiã perspectũ planè habeo: quæ tua est humanitas; nulli te homini; qui unum modo commendationis ad te aditum habuerit, studia commerciumq; litterarum; tuam opem, tuum auxilium negauisse: plurimis magno adiumento, magno ornamento tuam beneuolentiam fuisse. Quæ me omnia in eam spem adducunt: ut meam dignitatem measq; fortunas; quibus iniustissime perplures annos careo; breui per te mihi restitutum

stitutum iri putem. Quod si erit: ecquid propterea polliceri tibi & spondere possim, haud sane habeo; præter hoc unum; quod tibi audaciter spondeo, atq; in me persancte recipio: me tibi gratum animum, quãdiu uixero, præstaturum. De tuo uero Imperatore; si meas preces non erit aspernatus; si meæ posthac uitæ eius erit opera illustrior; illud tibi possum dicere (tu ei si dices; à te rogo dixeris: ne sit a me prolatũ esse sentiet; arrogans uidear; qui porro esse illi quàm probatissimus cupio) plurima eius in plurimos promerita beneficia; filebuntur; cum de eo, quod in me contulerit, sermo habebitur. Vale. Quinto Kalen. Decemb. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Cardinalis Aloisio Stunicæ S. P. D.

MAGNAS tibi gratias habeo de secundis Cæsaris ad Ferdinandum regem in me illi commendando Latine scriptis litteris. In quibus uideo, quanti me nouum tibi hominem feceris. Nam neq; amantiores aut officiosiores scribere pro me ipse potuissem: neq; non clarissimum tuæ liberalitatis tuæq; beneuolentiæ signum illud fuit; te prioribus Gallicè scriptis, quarum quidem exemplum mihi ualde probabatur, contentum non fuisse. Itaq; quantum tibi ea ex re debeam, non dicam. Qui enim possum; cũ sane uideã, tui te beneficij magnitudine omnẽ meam expectationem, omnem etiam cogitationem superauisse?

Universidad de Deusto
Biblioteca

uisse? Sed omnino tibi omnia debeo. Speroq; fore; ut Ferdinandus Caroli fratris tam beneuola commendatione permoueatur: detq; operam; ut quod iure multos iam annos mihi debetur; aliquando tandem consequar. Id omne, quantuncunq; erit; me abs te accepisse arbitrabor. Cæsari si plurimam salutem dixeris, meq; illi gratum semper futurum sponsor fueris; omnes beneuolentiæ numeros impleueris. Vale. Decimo kalen. Maias. MDXXXIX. Venetijs.

P. B. Alphonso Idiaqui, Cæsaris a litteris & consiliario S. P. D.

TAMETSI ego adhuc quidem neque beneuolentiæ, neq; ullius omnino necessitudinis ad te sementam atq; aditum habuerim: tamen cum hoc tempore mea in re mihi quidem pro fortunis meis maxima maximeq; necessaria opem atque auxilium me abs te petere oporteat: nolui mihi deesse; quin ad te de eo scriberem: præsertim cum scirem haud sane minus in te uoluntatis ad iuuandos homines inesse, quàm facultatis, certiorq; fierem, cum singulari humanitate nobilissimaq; natura tua mitiores etiã literas, & ea, quæ ipse plurimum semper colui studia, ita te concinnauisse; ut quæ nam earum rerum potiores in te partes habeat, non sit facile dispicere. Georgius Palleanus, quẽ te cognosse arbitror, meã tibi causam proponet; quidq; à te postulẽ, exponet. Exorandus scilicet est nobis Carolus Imperator herus tuus: ut me apud Ferdinandũ regẽ fratrem suum cõmendatione sua iuuet: impetretq;; ut is mihi Pannonici sacerdotij, quod Prioratũ appellant, possessionẽ tradi mandet: qua omnino illius nationis ab hominibus non iure capta, sed ui intercepta, contra leges, contra bonos mores, contraq; religionẽ diutissime sane careo. Rogo igitur te, & quidem precibus omnibus: ut tantũ mihi de tuis uirtutibus promas; propter quas Carolo ipsi es omniũ sermone probatissimus; ut quod iure peto, etiam consequar. Quod si erit: fortunas omnes meas & dignitatẽ, omnia uitæ ornamenta me à te accepisse profitebor: atq; illa ipsa uniuersa ego et propinqui posteritasq; mea omnis tibi debebimus. Vale Quinto kalen. Decemb. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Michaëli Maio, Cæsaris Vicecancellario S. P. D.

Etsi post ea quã ab Italia decedẽs in Hispaniam redijsti, nullas ad te litteras dedi: spero tamen te memoria tenere; quanti te, dum nobiscum esses, quanti doctrinam præstantissimam tuam, probitatẽ, humanitatem, morum suauitatem semper fecerim: quantumq; te eos omnes annos amauerim, obseruauerim, coluerim. Cuius mei erga te animi testẽ habeo præter cæteros & quidem locupletissimum Victorem Superantium: qui te mirifice diligit. Sæpe enim in nostris

nostris te sermonibus habuimus ; dum tuas uirtutes summis laudibus in cœlum tolleremus: faciliusq; initium de te loquendi quàm finem facere uterq; nostrũ posset . Atq; hæc quidem nostri erga te amoris commemoratio eò spectat : ut te quoq; tuum in nos non abiecisse proxime aut æque etiam existimem . Probo enim homini & pudenti nihil est tam pronum atque proprium ; Quàm semel constitutas à se clientelas et necessitudines nunquàm obliuisci. Quæ cum ita sint: id,quod hoc tempore mea magnopere interest,confido me abs te non difficulter impetraturum : opem scilicet atq; auctoritatem in me commendando apud Carolum Imperatorem tuam . Georgius Palleanus meam causam tibi planam faciet : qua quidem causa nihil esse iustius cognosces , nihil æquitate fultũ magis ; addo etiam dignitate , religione , pietate . Oro obsecroq; te , ut rem suscipias . Non dubito ; si paruper modo in eo ingenium excitabis & calfacies tuum ; quin quod opto , etiam consequar . Quod si erit : quantum tibi debiturus sim ; & tu facile iudicabis ; & ego,ut bene operam posuisse te sentias , omni tempore curabo . A Superantio multã tibi salutem dicimus . Vale . Quinto kalen. Decemb. MDXXXVIII. Venetijs.

P.P.Gonsalo

P.B. Gonsalo Piresio, Archidiac.° Viglienæ,Cæsaris Sacellario S. P. D.

MAGNAS tibi gratias de eo sermone habeo ; quem proximis diebus cũ Georgio Palleano meis de rebus Pannonicis; Sacerdotij rationibus habuisti ; deq; eo , quod uideri tibi tentandum à me conandũq; esse ostendisti ; ut causa ipsa ad eum , quem uolumus exitum perducatur . Prudentis enim hominis & me amantis consilium id fuit . Qua in re tibi eo etiã iustius debeo : quo pauciores sunt ; qui alienum hominem à recta aberrantem uia regant : præsertim cum neque planum neq; non perplexum sit illis iter cognoscendum , qui regendi sunt : cuiusmodi esse hanc nostrarum rerum ineundam semitam uides . Omnia quidem feci ; quæ tu uti fierent , suasisti : quẽadmodum ab ipso Georgio cognosces . Quem quidem certe uirum & ego unice amo ; & amari abs te nõ mediocriter, quemadmodum coniectura consequor,uale de gaudeo . Quod superest , rogo te mi Consalue : (meum autem iam te dicere recte sane possum ; qui mihi te amicum præstas,meq; iuuas tuo consilio plurimum) ut & Georgio auctor sis , doceasq; , quid illum facere mea in re oporteat : & herum tuum maximum clarissimumq; uirum ita mihi concilies , et propitium pares ; ut extet fructus operæ atq; officij tui.Cuius quidem ipse operæ si referre tibi gratiam non potero : DEVS opt.max.aliquando certe referet .

te referet. Ille enim pro ijs, qui soluendo non sunt, sæpe dependit; maximeq; cum bonis liberalibusq; debent uiris: qualem te esse plane uideo. Sed omnino tui studij tuæq; in me beneuolentiæ memoria nunquã meo ex animo effluet. Vale. Quinto kalen. Decẽ. MDXXXVIII. Venetijs.

P. B. Cardinalis Gonsalo Piresio S. P. D.

PLVRIMVM tibi sane debeo: qui curam adhibueris, ut alteræ ab Imperatore litteræ ad Ferdinandum fratrem Latine scriberentur multo etiam diligentius multoq; accuratius; quàm priores illæ, quæ Gallice erant conscriptæ. De eo, uti me admones, scripsi ad Ludouicum Stunicam: egiq; ei gratias, quòd tam studiose eam rem egerit. Tibi hoc uere possim dicere; nihil illo uno humanius, nihil officiosius fieri potuisse. Litteræ utræq; ad Ferdinandum eodem in fasciculo sunt missæ. Siquid ab eo impetrauero; statim scies. Interim spes est aliqua, fore uti uolumus. Stunicæ multam salutem. Vale. Decimo kalen. Maias. MDXXXIX. Venetijs

P. B. Adamo Carolo, à litteris Regis Romanorum S. P. D.

SENATVS reiq; publicæ nostræ ad Regem tuum litteras de me illi commẽdando diligenter scriptas, aut legisse iam te; aut lecturum puto. Ex ijs qua in

qua in re illius auctoritate mihi opus sit, facile intelliges. Rogo te pro eo, quantum me amas (quod quidem esse plurimum non tam pro meis opibus, quæ nullæ sunt; quàm pro humanitate tua, qua maxime abundas; existimo) ut rem meam commendatione studioq; tuo iuues: desq; operam, si tibi erit commodum; ut quod iure peto, etiam consequar. Vale. Idib. Martijs. MDXXXIX. Venetijs.

ROMAM.

P. B. Cardinalis August. Triultio Card. S. P. D.

LITTERAE tuæ; quibus me Cardinalem esse factum gratularis; multo mihi gratißimæ multoq; iocundißimæ fuerunt. Nam & te tantum ac tã præclarum in grauißimo senatu uirum de hac mea dignitatis acceßione uoluptatẽ cepisse sane gaudeo: & nostræ ueteris beneuolentiæ memoriam tibi tot annos in orbis terrarum theatro uersanti, maximisq; in reip. rebus occupato non excidisse, ualde lætor. Nihil enim contingere mihi cum optabilius, tum uero etiam conducibilius poterat: quàm te habere non solum amplißimi collegij socium; sed etiam in reliqua mea uita eundem illum mei amantem meiq; cupidum; quem in Leonis x.i pontificatu uniuerso hausi. Tametsi te non tam collega, quàm magistro et patrono uti cogito. Id enim et pro tua singulari prudentia et gerendarum rerum usu præstantiq; doctrina, & pro mea uetere erga te obseruantia mihi esse faciendum

se faciendum plane puto. Qua ex re plenior multo atq; uberior Pauli Pōt. Max. erga me liberalitas exstitit: quòd te; quem quidem absens summo studio summaq; animi propensione semper colui; deinceps & præsentem intueri, & præsentis consilio iuuari, & tua consuetudine tuisq; uirtutibus & amore frui, cum me Romam contulero, mihi, ut uideo, licebit. Valde enim libenter eam tuarum litterarum partem legi; qua futurum existimas; ut nos uberiores beneuolentiæ nostræ fructus simus, cum una erimus, percepturi. Nam quod scribis dignitati meæ atq; commodis omni te studio & diligentia obsequuturum: tu uerò in eo meas mihi præripis, & tibi sumis partes: qui te colere, tibi obsequi, tuamq; dignitatem atq; amplitudinem omnibus numeris uelle auctã maxime omnium debeo. Quare sic uelim existimes; è nostro te collegio me uno amantiorem, studiosiorẽ, obseruantiorem tui, habiturum porro neminem. Ad ut re possis cognoscere; cum se occasio dederit, liberentissime diligentissimeq; procurabo. Euangelistã tuum si saluere iusseris; erit mihi gratum. Vale. Idib. Aprilibus. MDXXXIX. Venetijs.

VENETIAS.

Petrus Bembus Bartholomeo Riccio S. P. D.

GRATVS mihi tuarum litterarum sermo elegãs et doctrinæ plenus fuit: Quibus litteris gratularis me a Paulo Tertio Pont. max. in Cardinalium collegium,

collegium, quos pontifices appellas, fuisse cooptatũ. Tametsi tu quidẽ parcior multo continentioríq; debueras in me laudando esse. Sed tuæ te eloquentiæ flumen altum profecto atq; latum, ut à ripa soluisti, liberius rapidiusq; uexit; quàm oportebat. Qua de re maiores tibi gratias & nunc ago; & referam, cũ potero. Vale. Nono kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

FERRARIAM.

Petrus Bembus Georgio Giraldo S. P. D.

ACCEPI gratulationem tuam humanitatis & beneuolentiæ plenissimam. Nihil est enim a te pretermissum earum rerum; quarum commemoratione probari Pauli Pont. Max. de me iudicium & cooptatio potuerit testimonio tuo. Quo quidẽ nihil mihi gratius potuit accidere. Sed ueror; ne te eum sermonem ingressum longius, quàm par erat, prouexerit uoluntas ipsa in me ornando tua. Quod si est; eo tibi etiam largius debeo; quo tu plura in nos, quã quæ agnosci possent, uirtutum ornamenta contulisti. Omnino tota de re tuisq; bis tam beneuolis litteris ualde mediusfidius te amo: doctrinamq; tuam facio sane plurimi. Quòd si se mihi occasio aliqua dederit, ut tibi usui sim; te magnopere & amaria me & probari senties. Vale. Nono kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

Ad P. B. Domino

P. B. Domino de Frangipanibus, Episcopo Agriensi S. P. D.

ACCEPI tuas litteras XIIII kalen. Maij datas Budæ: quibus mihi de mea dignitate gratulaueris. Equidem, ut tibi, cum esses Venetijs, memini me dicere; institutam à Paulo Pontifice Max. cogitationem de me in Cardinalium collegium cooptando, seruoncmq; hominum, qui de ea re percrebuerat, ad nihilum putaui recasuros nulla cum mea certe molestia: à quo libertas ipsa uiuendi, uti consueueram, atq; in meis studijs quiescendi uoluptas omnibus honorum & dignitatum insignib. præferebantur. Nunc uerò; cum DEO Opt. Max. aliter uideã placuisse; primum quidem tibi de tua ista gratulatione plurimum debeo. Est enim mihi plane gratißimum amari me abs te homine optimo atque in DEI ecclesia magno ac præclaro uiro. Cuius tamen tui erga me amoris & benenolentiæ certa signa atq; indicia non semel habui: quæ meo ex animo nunquàm effluent. Dabo deinde operam; cum ut expectationi hominũ, si qua est de me, DEI munere benignitateq; parẽ me; uti & debeo, & tu me amantißime admones; præstem: tum, ut, si tibi esse usui hæc mea honoris amplificatio poterit; nulla in re sim ea libentius; Quàm in te ornando tibiq; gratificando usurus. Volo enim te existimare, omnia tibi à me fraternæ charitatis officia & studia esse profectura. Non fallam existimationem

existimationem tuam. Ego, quod te uelle cognoui; in eo admoneri me à te non expectabo. Siqua præterea erunt eiusmodi, ut mihi nota non possint esse: peto abs te, ut des ad me de ijs litteras; mandesq; quid fieri uelis. Vale. Decimo kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

P. B. Paulo Archiepiscopo Strigoniæ S. P. D.

CVM hoc tempore cuperem, ut rex Romanorum Ferdinandus Auraniæ Prioratus locorum, quæ in regno eius Pannonico sunt, possessionem pleno iure mihi debitam tradi meis procuratoribus impetraret: intelligeremq; te propter tuam eximiam dignitatem tuasq; plurimas præstantißimasq; uirtutes apud Regem gratia & auctoritate maxime omnium pollere: has ad te litteras dare uolui: quibus abs te peterem; ut causam meam pro tua humanitate tuaq; iustitia regendam & tuendam susciperes. Equidem utrunq; uideo; & me nouum tibi hominem esse, qui à te id peto: & rem non minimi ponderis uisum tri tibi hanc, de qua te rogo. Veruntamen & alterum quidem, cum magnis grauißimisq; rebus nõ solum interesse, sed etiam præesse quotidie soleas, usu tibi familiare factum existimo; ut ad te non cogniti antea tibi homines sese conferant tuam opem atq; auxilium postulatum: & in altero plane confido te æquitate meæ causæ cognita pro tua bonitate nihil recusaturum; pluriscq; apud te iustitiæ partes, quàm

reliqua omnia futuras puto. Meæ statũ causæ Marinus Iustinianus reip. Venetæ Legatus tibi notam atq; claram faciet. Rogo obsecroq; te, ut tuo fauore tuaq; opera mihi ne desis: ut res ad eam, quem cupimus, exitum pro iustitia perducatur. Id si fiet; quid tibi ego polliceri contra posim uiro maximo atq; amplissimo non sane intelligo. Vnum hoc & polliceri & profiteri et præ me ferre non dubitabo; memorem me eius tui officij uel potius beneficij omni tempore futurum. Si uerò etiam occasio aliqua se dederit, ut tibi usui & dignitati posim esse: efficiã profecto, ut te grato homini nauasse operam existimes. Vale. x kalen. Iunias. MDXXXIX. Patauio.

P. B. M. Hieronymo Vidæ, Albæ Episcopo S. P. D.

AMABILISSIMAS tuas accepi litteras kalen. Iulij datas: quibus mihi de meæ dignitate gratularis. Quas quidẽ litteras non libenter modo legi: sed etiã cupidissime auidissimeq; perlegi, ipso titulo pellectus: quod mihi a Vida, hoc est ab homine omniũ nostri sæculi clariss.ᵒ mittebãtur. Gaudeo recentẽ Pauli Pont. Max. cooptationem; qua me in Cardinalium collegium asciuit; tibi gratam & iocundam accidisse. Nihil enim malo; quàm à te tuiq; similibus, siqui sunt, diligi. Sed omnino siue sunt, siue non sunt; a te certe omnium maxime & amari & probari cupio.

Quod autem eam dignitatem meæ uel doctrinæ, uel uirtuti fuisse traditam existimas; eaq; ornas mirifis laudibus: non dubito; quin plus in eo ducite à beneuolentia, quàm à iudicio permiseris. Verũtamen, utcunq; se res habet; debeo tibi, si minus de altero; de amore quidem certe erga me tuo sane plurimum. In eo profecto non falleris; quod me meo otio meoq; uitæ genere contentum nihil de his honorũ splendoribus putas cogitauisse, neq; eos appetisse. Nam; ut uere tecum loquar; sæpius fit, ut peccasse me existimem; qui pristinam uiuendi rationem proiecerim: quàm gaudeam propterea, quod maxima clarissimaq; dignitate auctum me atque honestatum sentiam. Quod uero me hortaris; ut à studijs nostris mitioribus ad Christianam rem tractandam et iuuãdam me conuertam: uelim sic existimes; me id unũ dies noctesq; meditari. Quid enim aliud agam his insignibus & nominibus susceptis? Sed neque dum Romæ sum; ut posim boni aliquid in medium afferre: & quanta nobis mala impendeant, uides. Vt uerendum sit; ne, qui reip. præsunt, sedare uniuersi tẽpestatem tantam non possint: nẽdum mea unius industria hoc tempore sit magnopere profutura. Sed profecto reip. fluctuanti non deero: & ei operam, quam potero, nauabo. Reliquum est, ut me, ut facis, diligas. Quòd si etiam litteras ad me, cum otiosus eris, dederis: ut quid agas: quibus in studijs te oblectes; quid omnino scribas; scire posim: erit mihi gratum. Vale. Nonis Augusti. MDXXXIX. Patauio.

CRACOVIAM.

P. B. Sigismondo Regi Poloniæ S. P. D.

LEGI tuas ad Ioannem Vincentium Dulcem litteras: quibus ab illo petis, ut me abs te saluere iubeat; mihiq; de mea dignitate gratuletur. Addis etiã, ut te in meam beneuolentiam instituam. Ego uero mi Rex, quanquàm quidem multos iam annos & amaui coluiq; te; quod intelligebam maximis te uirtutibus præditum pulcherrime iustißimeq; regnare: & tu nostrorum hominum animos ex illo tempore tibi conciliasti, cum uirginem Italam Mediolani Ducis filiam Neapolitani regis Neptem in matrimoniũ duxisti: Tamen his litteris lectis; quæ mihi facile quãta humanitate atq; amabilitate reliquas tuas uirtutes Maiestatemq; istam regiam condias, ostenderunt: non possum dicere, quàm mirifica quàmq; ardens ad pristinum meum erga te amorem acceßio sit facta. Quare peto abs te; ut quoniam utriq; senes sumus; putes me tuo in ære non modo esse nunc; uerum etiã diutißime fuisse: quòdque multo antea fecisse me oportuit, ut tibi studium & beneuolentiam dicarem meam, ijs ipsis, tanquàm antiquitus constitutis & ueteribus, deinceps & sæpius & familiarius utare. Si modo erit aliquid; in quo animus hic meus tibi usui & uoluptati esse poßit. Multa quidem mihi iocunda & grata ab ipso Vincentio sæpe acciderunt. Est enim & bonus & doctus sane uir, & prudens.

Verum

Verum nihil gratius hoc uno, quod illum uideo huiusce meæ in te ardentioris obseruantiæ, tuæq; ergà me propensæ beneuolæq; uoluntatis auctorem extitisse. Itaq; si tu illum deinceps hoc nomine aliquanto plus amaueris; erit mihi gratum. Ego propterea ualde eum plus in posterum amabo, pluriscq; faciã. Vale. Quinto kalen. Octobris. MDXXXIX. Patauio.

CRACOVIAM.

Petrus Bembus, Petro Kmythæ Principi Pannonio S. P. D.

DEBEO tibi quidem plurimum: quòd ad me non cognitum tibi hominem perhumaniter scriptas litteras dederis: quibus mihi de mea in Cardinalium collegium cooptatione gratularis honorificentißimis amantißimisq; uerbis. Tametsi ea, quæ tu de me prædicas, non agnosco; nisi quatenus amorem erga me tuum præ se ferunt. Qui sane amor eo mihi & charior est & iocundior; quo tu in maximis fortunis amplißimaq; dignitate constitutus prior ad me amandum acceßisti. Quamobrem sic existimes uelim; nihil me hoc tempore libentius legisse tuis litteris: perq; gratum mihi fecisse Ioannem Vincentiũ Dulcẽ: quem ego utrum propter eius plurimas uirtutes magnopere amo: cum mihi tuas litteras reddidit. Puto enim illum; ut est magnus amicitiarum concinnator; auctorem tibi fuisse ad me scribendi.

Quod si occasio sese aliqua aliquando dederit, ut tibi usui possim esse: Quanquàm porro in tam longinqua regione positus pro te tãto tamq; illustri homine quid omnino sperem posse me, non uideo: Tamen si acciderit, ut mea opera uti uelis; efficiã profecto, ut amori erga me tuo satis esse factum existimes. Vale Quinto kalen. Octobris MDXXXIX. Patauio.

P. B. Marcello Ceruino Cardinali S. P. D.

Et si pro tuis erga me promeritis putem te etiã sine mearum litterarum testificatione existimatũ magnam me lætitiam de tua dignitate cepisse: Statui tamen esse mihi faciendum, ut tibi per litteras gratularer. Cane enim putes ullum mihi diem, postea quàm Romæ sum, illo die, quo te Paulus Pont. Max. Cardinalem creauit, gratiorem aut iocundiorem illuxisse. Valde enim confido fore; ut singularis tua & eximia probitas, ingenij præstantia, uitæ constantia, iudicium, plurimæ tuæ maximæq; uirtutes magnam sint auctoritatem Christianæ reip. & huic sanctæ sedi allaturæ; magno illis usui & ornamento futuræ. Quare non tibi uni de eo tantum gratulor: sed & ijs publicis, quas commemorauí, rebus, & nostro in primis ordini, quem tua præsentia honestabis; ac ipsi mihi: qui de tua tam illustri honoris & dignitatis accessione triumpho & gaudeo. Reliquum est; ut me, ut soles, ames: Alexandrumq; Farnesium

Farnesium Cardinalem et Legatum patronũ & propugnatorẽ meum saluere plurimum iubeas meis uerbis: curesq;; ut uterq; uestrum è peregrinatione ista tam longinqua bene procuratis rebus saluus sospesq; ad nos atque ad urbem reuertatur. Vale. Nono kalen. Ianuarias. MDXXXIX. Romæ.

Petrus Bembus, Damiano Lusitano S. P. D.

Delectatvs magnopere sum litteris tuis: quæ me tui cupidissimũ de omni statu tuo erudierunt. Itaq; gratulor te uxorem duxisse, atq; ita consulere posteritati uoluisse. Quam tibi rẽ DEVM Opt. Max. fortunare uolo. De me quod scire optas, nihil possum dicere, præter hoc unum, me in Cardinalium collegium à Paulo tertio Pon. Max. nõ modò non petentem, sed ne cogitantem quidem ea de re quicquam, fuisse cooptatum. Nunc me comparo, ut ad illum proficiscar, id enim me quàm primum facere uult. Te amantissimum mei esse, ut scribis, uale de gaudeo. Idem de me tu ut cogites, exploratumq; habeas, à te peto. Rescindi litteræ si uenerint, erunt mihi gratæ. Vale. Nonis Aprilibus MDXXXIX. Venetijs.

Petrus Bembus, Damiano Lusitano S. P. D.

Historiolam de bello apud Dium Indiæ oppidum à Thracibus gesto tuam, quam ad me amantissime

amantissime scriptam misisti; legi summa cum uoluptate. Nam et Lusitanorum uirtutum, qua magnopere delectatus sum; & Thracum perfidiam, quam quidem omnibus hominibus esse notam atq; perspectam operæpretiũ est; ac uarios rerũ & impressionum euentus continet cum illustri nostræ necessitudinis tuæq; in me singularis beneuolentiæ ostenstione: qua nihil mihi potuit esse iocundius. Itaq; de eo uale de me hercule te amo. Tibi uerò; quod re familiari constituta te ad scribendum contuleris ea præsertim bella & actiones, quæ Regis tui tuorumq; ciuium gloriam sint propagaturæ, multum sane gratulor. Te enim ipsum una cum illis illustrabis, capiesq; studiorum tuorum eum fructum, qui esse maximus potest, hominum laudem beneuolentiamq; omnium, qui Latinis se litteris dediderunt. Quibus omnino quid esse delectabilius potest; quàm earum rerum, quas in tam longinquis regionibus & populis nostri homines fortiter gesserint, conscriptarum suauis et iocunda lectio? Quare & gratum plurimis feceris, et tibi certe perhonorificum: si reliqua etiam, quæ uel gesta per Lusitanos illis in locis iam sunt, quæ scio esse plurima atq; maxima, uel posthac gerentur; sumes scribenda: quemadmodum te facturum polliceris. Nannio tuo debeo sane plurimum; qui plus mihi suis in elegis tribuit, quàm qui non amoris abundantia ducatur, possit agnoscere. Itaq; erit mihi & sua doctrina & tua cõmẽdatione plane charissimus. Quod scribis; ut ei uacationem horas, ut appellant, sacras

sacras singulis diebus recitandi propter ualetudinis imbecillitatem & studiosorum, quos ille bonas artes docet, utilitatem, impetrem: scire te uolo, nemini homini id eis de causis solere tribui. Quod ab uxore tua me saluere iubes; est mihi sane iocundum: quàm esse iam prægnantem, ut scribis, lætor. Et dices; ut se tibi sospitem seruet; & filiolum patri similem edat, cum pariendi tempus uenerit. Vale. Pridie kalen. Ianuarias. MDXXXIX. Roma.

P. B. Alphonso Cardinali Lusitaniæ S. P. D.

GRATVLATIO tua de mea dignitate, tuaq; ad me ea de re humanissime amãtissimeq; scriptæ litteræ magnam mihi uoluptatem attulerunt. Nam cum nihil fere minus cogitarem, aut omnino crederem: quàm notum tibi esse nomen ipsum meum; qui me in Italia quadraginta ipsos annos continuerim: tu uerò, quem quidem id ætatis nondum esse intelligo, tam longinquus ab ea omni tempore fueris: luculentum mihi atq; illustre testimonium dedisti, non modo sciri abs te qui sim; sed etiam amari me, tuaq; in beneuolentia non postremum locum obtinere. Caue enim putes ullas me litteras tuis his litteris aut grauiores aut significantiores hoc in genere accepisse. Quare scito me tui amantissimum tuiq; cupidissimum earũ lectione esse factum. Quis est enim qui tanto ac tam præclaro uiro, maximi regis fratri, multa doctrina, omnibus uirtutibus perornato;

amanti

amanti præsertim, & eius beneuolentiam cupide requirenti, non se totum statim tradat dedicetq; animo libentissimo? Atq; utinam eæ meæ facultates essent, ea industria; non ut ipse me, quemadmodũ quidem scribis, existimare potueris usui atq; ornamento nostro ordini multis nominibus futurum: sed ut tibi uni uel usui uel uoluptati possim esse. Verùm tu de eo iudicabis: si mea opera, studio, diligentia, tuis in rebus, quas hic curari uoles, tibi esse utendum statueris. Quod ut facias, mihiq; tantum tribuas; etiam atque etiam abs te peto. Amorem quidem erga te meum & propensam in te colendo uoluntatẽ spero me tuæ bonitati, si minus amplitudini, probaturum. Quòd si etiam rogari te à me permittis ea in re, quæ tota tui consilij est tuæq; prudentiæ: oro quæsoq; ut de tuo ad urbem aduentu atq; ad Pontificem Max. Cardinaliumq; collegium; quorum in ordine uiguti iam annos absens fuisti, quiq; me hercule uniuersi uidere te atque amplecti magnopere cupimus; aliquando tandem cogites. Vale mi Alphonse optime atq; amplissime. Nonis April. MDXL. Romæ.

P. B. Basilio Zaneo Monacho S. P. D.

LIBRI tui de Sophiæ horto heroicis uersibus duo; quos ad me amantissime scriptos misisti: ualde me delectarunt. Vniuersam enim fere nostrorũ hominum theologiam breuibus sententijs complexi ornate

nate grauiterq; (quod erat unum omnium difficillimũ) ijs de rebus loquuntur; quæ profecto soluta oratio posse capere ita; ut legentes delectaret, & se in dignitate contineret; uix ægreq; mihi quidem uidebatur. Itaq; tuorum carminum præstantiam, feci, uti debui, plurimi. Amoris præterea erga me tui locupletissimi testes sunt, ueterisq; nostræ beneuolentiæ: ut nihil mihi abs te gratius, nihil omnino iocundius potuerit proficisci. Quare nõ solum plurimas tibi de eo gratias habeo: sed etiam gratulor; quod ad poëtices studia, quæ quidem monachorum uitam multis ab hinc ingressus annis postea nunquã attigisti, atq; ad Musas delicatiores illas tuas, tanquàm postliminio rediẽs, læto ab illis uultu susceptus fueris; nihilq; tibi, tam diu spretas se abs te fuisse, succensuerint. Itaq; erit humanitatis tuæ; si te interdum posthac ad suos, ut erant solitæ, numeros inuitabũt; præsto illis esse: quando præsertim magno me hercule eũ fœnore tuiq; nominis gloria tuam illis operam nauare te intelligis. Vale. Quarto Id. Nouembres MDXL. de Vaticano.

P. B. Georgio Cœlio Lusitano S. P. D.

LITTERAE tuæ perhumaniter scriptæ; quibus te amantem mei esse me certiorem facis: eò gratiores mihi fuerunt, quo minus mihi antea notus fuisti; ut eodem tẽpore & nomen audirem tuum, & mihi te beneuolum atq; amicum scirem esse. Quàm quidem

quidem meam uoluptatem ea tua scripta, quæ mihi una cum epistola misisti, non unius scilicet generis carmina, & Luciani de Dea Syria historiola abs te latina facta, magnopere auxerunt. Cognoui enim ex ijs te & illustrem poëtam, & oratorẽ magnum esse: quibus de rebus tibi ex animo gratulor. Claræ enim artes sunt, summisq; dignæ laudibus: quibus in utrisque doctorum hominum animi libentißime conquiescunt; & laborum suorum in illis addiscendis fructuosorum maximum eum fructum capiũt; se confidere in futurorum hominum et sæculorum memoriam sua nomina, sua studia, suasq; uirtutes peruenturas. Reliquum est, ut tu quoq; me tui cupidum esse tibi persuadeas, & si tibi esse usui poterit mea eiusmodi erga te uoluntas; ea tuis in rebus utare: promptam tibi et paratam esse senties. Vale Quinto Id. Aprilis. MDXLI. Roma.

Petrus Bembus, Gregorio Cortesio Cardinali S. P. D.

Henri te in nostrum Cardinalium collegium a Paulo Tertio Pont. Max. incredibili totius ordinis consensu cooptatum fuisse ualde lætor. Quod quidẽ tametsi serius factum est, quàm oportuit, quàmq; ipse credideram futurum: nam cum anno superiore apud illum hac ipsa in causa plurimum de te sermonem habuissem; sic ab eo discessi; ut confiderem cum ijs, qui paucos post dies eundem honorem assequuti sunt,

sunt, te renunciatum iri: tamen cum sit is uniuersi Christiani orbis concilium hyeme proxima concelebraturus: à Deo Opt. Max. te in hoc tempus reseruatum fuisse mihi quidem persuadeo: ut tibi ad hoc muneris accersito statim quasi cãpus latißimus pateat; in quo se uirtus laudabiliter ostendere et exercere posßit tua. Quare de eo non tibi soli gratulor; cuius nomen doctrina tua excellens, religio, pietas, incomparabilis prudentia tam clarũ iam apud omnes gentes reddiderunt; ut postrema hæc dignitas non tam priorem tuam dignitatem auxisse, quàm ad illã accessisse uideatur: sed & collegio ipsi nostro; quod me hercule te addito ualde erit posthac ornatius; et toti planè reip. quã quidẽ es ab ijs hominibus, qui eã hostiliter inuadũt, tuo illo propè diuino ingenio, & sapientia, & reliquarum uirtutum plurimarum tanquàm acie ac robore peropportune defensurus; eiq; magnæ tum gloriæ, tum utilitati futurus. Me quidem habebis eundem in posterum; quem multos ab hinc annos habuisti; amantißimum & cupidißimum tui; & præterea, quoniam in eodem collegio erimus; & in cõsilijs capiendis, & in sententijs dicendis, & in omni uita tecum in primis coniunctißimum. Vale. Tertio Nonas Iunias. MDXLII. Roma.

Patauium.

PATAVIVM.

Petrus Bembus, Torquato Bembo filio S. P. D.

EQVVM quem tibi pollicitus fueram me miſ-
ſurum, Ioanni Caroli noſtri familiari ad te Patauiũ
perducendum dedi. Eo te perbelle uſurũ puto. Dedi
etiam horologiolum in Gallia tranſalpina confectũ,
& quidem eiuſmodi; ut uel noctu, & ſine lumini-
bus, quota hora ſit, poßis ab eo ſummi tactu digiti
fieri certior. Moneo autẽ; ne eo uti incipias; niſi ab
eius artis magiſtris, quo id pacto recte fiat, prius
edoceare. Parua enim culpa omnis illa motuum &
rotarum temperatio perturbatur. Hócque me unum
diſces: neruus ut is, cuius unius ui reliqua omnia cõ-
uoluuntur, ſuamq; uicem faciunt; bis à te in die in-
tendatur; ante prandium ſemel, ante quàm dormitũ
eas, iterũ. Quod te hac hyeme intelligo nauaſſe ope-
rã bonis artibus ſatis diligenter; ualde gaudeo: atq;
ut in eo conſtes, te hortor. Colæ, Federico, Bonfadio
doctoribus tuis multam ſalutem. In poſtremis tuis
litteris dies adſcripta non erat. Vale. pridie kalen.
Februarias. MDXLII. Roma.

Petrus Bembus, Torquato Bembo filio S. P. D.

TE fructum plurimum cepiſſe ex Pierij optimi
& doctiſſimi uiri, & mei amantis, & quem ego
unice diligo, paucorum dierum, quos iſtic confecit,

conſuetudine; plane gaudeo. Cognoui enim ex iis
litteris, quas ad me octauo Idus Iulias dediſti, te ali-
quanto eruditiorem in ſcribendo & diligentiorem
eius præceptis factum. Itaque iudicium de illo tuũ;
quem ſummis laudibus ad cœlum fers, & cui te to-
tum tradidiſti; mihi quidem probatur. Quamobrẽ
elabora, enitere, perfice: ut ei cum in ſcriptorum
elegantia, tum in morum ſuauitate quàm ſimillimus
euadas. Nihil neque tibi aptius in omnem uitam;
neq; mihi ad ſenectutem meam reliquam gratius fie-
ri abs te poterit. Vale. Ioanni Antonio multam
ſalutem. Septimo kalen. Auguſti. MDXLIIII.
Roma.

Petrus Bembus, Laurentio Maſſulo Monacho
S. P. P.

LIBER de laudibus hiſtoriæ tuus, quem mi-
hi Flaminius Tomarotius iſthinc rediens tuo nomi-
ne legendum attulit, ſumma me uoluptate affecit.
Nam, & grauitate ſententiarum, & dicendi co-
pia ità undiq; refertus eſt, ut non modò me, qui hu-
iuſmodi ſtudijs ſemper delectatus ſum, uerùm etiam
quemlibet ab omni prorſus humanitate alienũ, eius
lectio maxime allicere poßit. Itaq; hortatu meo qui-
dem, illum imprimendum curabis: uel ut publicę ſtu-
dioſorum conſulas utilitati, cum de modo rationeq;
conſcribendæ hiſtoriæ, nihil apud Latinos extet,
quod lectu dignum ſit; uel ut eam laborum tuorum

mercedem consequare, quam nulla sit unquàm ætas delatura. Vale. Idibus Iun. MDXLIIII. Roma.

Petrus Bembus, Torquato Bembo filio S. P. D.

HOROLOGIO è mea bibliotecha tibi allato; à quo expergefieri, qua hora uoles, possis; te libenter uti, non molestè fero. Modò te id nõ intemperate a somno auocet. Valetudinis enim tuæ curam te habere in primis uolo. De tuorum studiorum ratione, nihil tibi mando nunc quidem; nisi unum. Fac; ut in tuis, quas ad me das litteris, Ciceronem accuratius exprimas; moremq; illius scribendi, uerba, numeros, grauitatem, lenitatem diligentius imitere. Hoc si feceris; omnia te assequutum putabo. Præceptori tuo multam salutem; Tufeto etiam. Vale. Sextodecimo kalen. Februar. MDXLIIII. Roma.

P. B. Canonicis & Societati Ecclesiæ Bergom. S. P. D.

VESTRAE mihi litteræ gratissimæ fuerunt: tametsi serò redditæ. Sed nulla quidem sera esse amabilis uoluntas potest. Itaque in eo, de quo mihi gratulamini, agnoui beneuolentiam erga me uestram: officium autem & studium ualde amo: tum illud; quòd de meo erga uos uestrámque ciuitatem animo optime

mo optime sentire uos & cogitare uideo, repetita usque à Bembo patre meo prætura Bergomensi; qua in prætura cum illo biennium adolescens cum fuissem; apud illũ sic a uestra urbe discessi; ut eius recordatio omni quidem tẽpore in memoria & sensibus grata & iocunda insederit meis. De meo aduetu, quẽ optare magnopere ostenditis; quid dicam non habeo: constituere enim de eo nihil possum, homo neque mei iuris, neq; propter senectutem satis firmus, Sed dabo operam, ut officium meũ uobis præstem etiam absens haud minus diligenter atque amanter, quàm si adessem. Quod uos usu ipso cognituros breui confido. Valete. Tertio Non. Maias. MDXLIIII. Roma.

Petrus Bembus, Antianis Bergomi S. P. D.

QVAS ad me litteras dedistis; eæ mihi & egregiam erga me beneuolentiam uestram singulis prope in uerbis, & iocundam ciuitatis uestræ in Bẽbum patrem meum uigere memoriam ostenderunt. Quibus duabus rebus à uobis nihil mihi potuit afferri gratius. Auxit uoluptatẽ meã ciuis uester eques Tassus bonus & prudens uir: qui mecum de uestræ urbis Episcopatu à Paulo Tertio Pont. Max. mihi delato, & amanter gratulatus est uestro nomine; et omnia uestra in me studia officiáq; pollicitus, optatissimum uobis fore significauit; si me ad Episcopatum meum contulero. Quod quidem faciam, si potero, non

ro, non libenter modo; sed etiam plurima cũ uoluptate: qui uos inuisere, & urbem istam præclaram; in qua bienniũ adolescens amabiliter uixi; reuisere ualde me hercule cupio. Sed est eius itineris occasio aliqua expectanda: quæ tamen, ut nunc res se habent, non ualde proxima uidetur esse. DEVS autẽ Opt. Max. cõsilia et actiones nostras reget. Valete: Non. Maij. MDXLIIII. Roma.

P. B. Georgio Sabino Germano S. P. D.

ELEGOS tuos, quos postremo ad me misisti, libentissime legi, uel potius cupidissime. Redolent enim, ut non semel tibi me dicere memini, Ouidianum morẽ & lenitatem illam scribendi. Itaq; debeo tibi; quod ea me uoluptate affeceris; addideriscq; ad eos elegos alia etiam tua carmina; quæ me apprime delectarunt. In quibus illud te præclare assequutum esse uideo: quod difficillimis scribendis rebus non lumen modo; sed etiam facilitatem & amabilitatem plurimam contulisti. Quas ob res si te Germani tui non maximi faciunt, non in cœlum ferunt laudibus, non in te honestando certatim studia sua conferunt: indigni sunt qui te habeant, à quo laudentur, & quorum benefacta labore & ingenio æternitati commendes tuo. Mea carmina quod requiris, facis ex tua erga me amoris abundantia. Ego autem ab eiusmodi scriptis nunc quidem absum plane longissime. Sed iussi, ut aliqua transcriberentur, tibiq; mitterentur: ne à

te à me quicquàm frustra petijsse uideare. Vale; & te à me amari magnopere existima. Sexto Cal. Maias. MDXLIIII. Roma.

P. B. Adamo Carolo, Regis Ferdinandi à Secretis S. P. D.

SCRIBO Regi tuo optimo principi de re Augustini Beatiani probi uiri & docti me hercule hominis: cuius sacerdotij ex ijs, quæ sunt in societate Hierosolymitanorum; quorum ego protectorem, ut appellant, gero; in Aquileiæ finibus prædia & fortunas omneis Regij ministri contra fas, contra bonos mores, contraq; omnia omnibus hominibus probata & sancta sociorum instituta auare turpiterq; diripientes sub corona uendiderunt. Quamobrem pro tuo in me amore, próque mea in te ac uirtutes tuas plurimas singulari propensione abs te peto & quæso; ut hominem egregium & indignum, in quem tam insolita exerceantur, auctoritate tua iuues; incolumemq; uelis esse. Ne societas egregia & per antiqua, deq; nomine Christiano optime merita iniuste lædatur. Omnem rei seriem ab alijs intelliges: Hoc de me. Si feceris ea in causa id; quod te facere cum pietatem atque officium, tum rectam ac benefícam naturam tuam decet maxime: mihi gratissimum iocundissimumq; feceris: nihilq; erit quod tibi non ex eo libentissime debeam. Vale. XV Cal. Septemb. MDXLIIII. Roma.

Petrus Bembus, Danieli Barbaro Philosopho S. P. D.

LIBRVM de uniuersa naturali philosophia ab Hermolao Barbaro patruo magno tuo breuissimis propositionibus confectum; quē tuæ ad me missæ proximis diebus litteræ eleganter me hercule & prudēter scriptæ secum habuerunt; legi magna cum uoluptate. Nam & res ipsæ, quibus in rebus omnes naturæ partes continentur, paruo scriptionis inclusæ spatio eo mihi plus delectationis attulerunt; quo minus in perlegendo moræ hominem planè occupatum me insumere oportuit, concinnæ præsertim & multa cum dignitate conscriptæ: & patrui tui doctissimi præstātissimiq; omnibus in disciplinis uiri sanctissimiq; hominis recordatio animo meo iocundissima sanè fuit. Qui enim illum è nostris ciuibus aut plus amauerit, quàm Bembus pater meus; aut plus coluerit, & ei suis scriptis plus tribuerit, quàm ego, haud facile reperies. Tui etiam erga me amoris attestatione meaq; in te beneuolentiæ commemoratione abs te perhumaniter adducta sum magnopere oblectatus. Nam quoniam te adhuc quidem planè puero, ut primum ingenij tui uim & ardentem in bonarum artium studijs uoluntatem & propensionem cognoui; magnam in spem ueni, clarum te in uirum, si tibi uita suppeteret, euasurum (quam certe meam spem & expectationem non modò susti-

nes probe

nes probe tu nunc quidem atque imples, sed etiam multis partibus exuperas) non possum dicere, quāto me gaudio ijs tuis litteris affecisti. Video enim et me tanto ante ueriss̄imum de te iudicium fecisse; & te iam, quò uterque nostrum maxime cupiebamus, recto cursu peruenisse. Cum uero meæ fidei eum ipsum tradis & commendas librum; nihil omnino est, quod tibi iam nō debeam: qui me ornas optimo suauissimoq; munere. Tametsi unum ipsum Hermolai nomen satis illi quidem ad omnium hominum beneuolentiam promerendam auctoritatemq; adipiscendam futurum puto. Cuius te nominis gloriam scriptis monumentisq; tuis æquare uoluisse, et quod uolueris perfecisse, nostri homines si existimabunt: et ipse uberem tuorum laborum & uigiliarum fructum capies, & tua familia in pulcherrimæ laudis titulo, tanquàm in possessione à maioribus tuis parta atque ipsorum posteris relicta, præclare confirmabitur. Vale. Pridie Nonas Februarias. MDXLV. Romæ.

Petrus Bembus, Scipioni Capicio S. P. D.

POEMA de principijs rerum tuum heroicis carminibus conscriptum, in tres diuisum libros; legi sanè libentissime, est enim eiusmodi; ut magnopere cum Lucretij stilum & eloquentiam, tum antiquorum hominum ætatem cultam et perpolitam redoleat, itaq; & tibi gratias habeo; qui me iocun-

dißima tuorum librorum lectione oblectaueris: & Taſſum noſtrum ea de re pluſculum etiam, quàm ſoleo, amo: Soleo autem, & debeo certe plurimum: quòd eum puto tibi auctorem fuiſſe, ut mihi illos mitteres. Ab ipſo enim accepi. Quamobrem ſi eos apud te libros ſatis iam diu tenuiſti; præceptoq; Horatiano ſatisfeciſti: edas illos cenſeo, ſinasq; per manus perq; ora gentium peruagari. Magna enim tua cum laude nomen ipſum proferent, & æternitati conſecrabunt tuum. Quod rogas, ut te in clientelam meam recipiam: Ego uero tui ſimiles, ſi qui ſunt; in fratrum chariſſimorum loco habeo; neque hercle minus illis cupio; quàm ipſi mihi. Reliqua de Taſſo, cum ad te redierit, intelliges. Vale. Quarto Non. Iul. MDXLV Romæ.

Petrus Bembus, Ranutio Farneſio Cardinali S. P. D.

PAVLVM Pont. Max. auum tuum heri te in noſtrum Cardinalium collegium cooptauiſſe tibi uere & ex animo gratulor: eoq; magis: quòd nõ modo libentißimis omnibus, ſed etiam propè certantibus te ut plurimis quilibet morum optimorum egregiæq; in litteris eruditionis & uirtutum cæterarum laudibus cumularet, es tu quidem maximo eam dignitatem honorificentißimoq; totius collegij conſenſu conſequutus. Quæ quidem certe actio quanta me

lætitia perfuderit; pro meo in te amore tibi planè, ut arbitror, cognito malo te æſtimare, quàm me ſcribere. Tametſi erudire te etiam de eo poterunt ij, qui tibi has litteras reddiderunt, Carolus meus & Vgolinus eius filius familiaris tuus. Quem ego Vgolinum ſumma probitate, officio, fide, modeſtia iuuenem tibi commendarem in maiorem modum; cuipit enim apud te eſſe; niſi ſe ipſe iam ſua erga te diligenti multorum annorum obſeruantia & cultu cõmendauiſſet. Sed commendo tamen. Reliquum eſt, ut te id pro mea charitate unum moneam; quod tamen te facturum per te ipſum certo ſcio: ſcilicet ut te hoc ipſo aui tui diuini ſanè hominis noſtroq; ſingulorum de te iudicio atq; hoc tam illuſtri tibi tradito munere omnibus numeris dignum præſtes: & quemadmodum adhuc quidem planè puer reliquorum ætate tibi æqualium ingenia, ſtudia, induſtriam, laborem, ſpem denique, quam ipſi ſuis dant; longo mediuſfidius interuallo ſuperaſti: ita etiam poſthac in reliqua uita cum bonis artibus omnibus addiſcendis, tum uerò in primis recte agendo rectèq; ſentiendo tecum ipſe certes, teq; uincas, & celerior in dies ad omnem uirtutem curſu inito quaſi prætereas. Vale. Sextodecimo kalen. Ianuar. MDXLV Romæ.

P. B.

P. B. Iacobo & Ioanni Baptistæ Lomellinis fratribus S. P. D.

AMABAM uos quidem antea multis nominibus plurimũ. Nunc uerò quas ad me litteras Patauio dedistis: eæ me uestri multo etiam amantiorẽ reddiderunt. Sunt enim & plenæ officij, & amabiliter scriptæ, & quæ uestram uos operam in optimis artibus ediscendis bene posuisse adhuc quidem facile ostenderunt. Itaq; uestra ea de re cura & diligentia mihi magnopere probatur: hortorq; uos, ut, quod laudabiliter incepistis, etiam ad exitum perducatis. Nihil omnino uobis ipsis ad dignitatem atq; ad omnes uitæ uestræ rationes poterit esse aptius, opportunius, conducibilius: nihil patri patruoq; uestro, qui uobis istud otij & facultatis comparauerunt, planè iocundius: Quorum alterum doctum sanè hominem, & summa prudentia uirũ plures iam annos unice diligo: utorq; eius consuetudine & benevolentia perfamiliariter: alter autem, quoniam uobis pater est, tametsi eum nunquàm uidi, à me tamen neutiquam diligi qui potest? Me quidem habebitis; cui æque chari sitis, ac estis patruo; paulo autem minus chari, quàm ipsi patri; Quod superest amabitis inter uos amore uere fraterno, & ualebitis. Sexto decimo kalen. Octobris MDXLVI. Romæ.

Petrus

Petrus Bembus, Damiano Goes Lusitano S. P. D.

TE à Rege tuo è Gallia reuocatum cum uxore liberisq; Olisipponẽ reuertisse, planè gaudeo: tuaq; ista post tot annos domum reditione nihil puto tibi fuisse iocundius: laudabilius quidem fieri profectò nihil potuit. Quid enim potest homo prudens: qui multa uiderit, multum terrarum obierit, multas fortunæ uarietates temporũq; uicissitudines sit expertus; agere melius: quàm domesticis rebus & familia constitutæ sua in patria unà cum suis ciuibus pacate atq; honeste uitam ducere: præsertim optimarum artium studijs & doctrina præditus, & scribẽdis rerum pulcherrimarum commentarijs assuetus non sine dignitate? Vnus quippe dies ita confectus anno tibi erit aliter peracto dulcior. Itaq; pergratum mihi fecisti; quòd ea ut scirem uolueris. Nam te quas scribis dedisse antea plures ad me litteras: earum unæ tantum meas ad manus peruenerunt, plenæ tuarum molestiarum: quibus quidem mederi non poteram, tam longo abs te locorum diuisus spatio; tã incertus qui essent qui te captiuũ fecerant. Sed acta ne agamus, Ego me hercule de tuo reditu ad tuos tibi quidẽ ualde gratulor: optoq; ut et Regis tui optimi & religiosissimi omniũ hominũ principis liberalitas, & tua excellens uirtus breui tuos tibi labores & erumnas resarciant. Resendij tui poëtæ illustris hexametri;

hexametri; quos accepi unà cum tuis litteris; mirifice me delectauerunt. Sunt enim & probi, & perelegantes, & mirifica cum ipsius in me beneuolentiæ commemoratione suauitateq; conscripti. Ei tu magnas ages gratias meis uerbis: meq; illi omnia debere significabis; qui tam profuse eū me amet; tum de me tā honorifice & loquatur & sentiat. Eum carminibus remunerari non sum ausus. Quis est enim hoc tēpore à musis me uno alienior! Et quidem hæc dies aliam uitam; alios mores postulat: ut te non fugit. Retinebo autem eorum carminum uerba singula meo in animo inscripta, uel insculpta potius; quo ad mihi uita suppeditabit. Quod mihi eum commendas, qui mihi tuas litteras reddidit; est omnino gratum. Visus est enim mihi aspectu ipso & facie eiusmodi esse, ut scribis; homo scilicet amabilis & ingenio perliberali. Dixi illi, si quid possem, mea opera uteretur: ei me tua causa non defuturum: utq; uteretur, ambitiose etiam ab eo petij. Iacobus Sadoletus Cardinalis legit tuas ad me litteras; tibiq; gratulatur & multam salutem dicit. Vale. v. Non. Octobris MDXLVI. Romæ.

VENETIAS.

P. B. Iouitæ Rapicio uiro illustri S. P. D.

AMAVI te quidem omni tempore, doctrinæ præstātissimæ tuæ incensus splēdore ac nomine: quē sanè amorem ergate meum auxerunt cum et mores

honestissimi tui, & inculpatæ uitæ sanctitas, tum uero quod sciebam amari me abs te nullius mei ergate officij causa; sed planè bonitate illa tua; quæ excellis, & propenso bene de humano genere merēdi studio & uolūtate. Nunc autem quum Ioannis Baptistæ Rhamnusii antiqua mihi necessitudine ac familiaritate coniuncti litteris certior factus sim, quā lubēti animo pollicitus fueris te omnem operā daturum in erudiēdo Caroli Panensis mei filio Horatio; quem ad te propterea mittere cupiebam, quáque de re ad Rhamnusium, cuius in domo & cōuictu esses, scripsi sanè diligentissime: nō possum dicere, quātus ad meū pristinum erga te amorem beneuolētiæ cumulus accesserit. Tametsi non id solum: quod erat tamē magnum ipsum per sese, quodq; unum mihi abs te dari expetebā, ut puero bonis artibus instituēdo studium afferre uelles tuum: sed illud etiā te meditari intelligo: ut, cura tua, ab ijs etiam doctoribus quos Rhamnusius Pauli filij sui gratia conductos domi teciū habet, græcas litteras & mathematicas disciplinas quā maxima fieri poterit diligentia, percipiat: et nullam temporis partem, nisi quātum ualetudinis ratio postulabit, elabi permittat. Quam ob rem scire te planè uolo, me nō in meorum familiarium numero, quod uideris tantū uelle: sed in amantissimi mihi hominis & certe coniunctissimi loco te deinceps habiturum. Rhamnusium nostrum post tot egregios doctores, nō ueterem modo, sed recentem quoq; istam & nouam geographiam illis obiter traditurum uehemēter lætor: eiq;

tor: eiq; propediem etiam hoc ipso nomine quas debeo, gratias agam. Tu uelim ijs quos dixi docendi magistris meo quoq; nomine denũcies, si suas partes ad instituendũ puerum libenter adhibuerint, me eis magnopere debiturũ: req; ita esse, quũ se occasio dederit diligenter cupideq; ostensurũ. De Caroli filio hoc tibi possum dicere, illum ad uos optimã indolem, et ingeniũ, uti pueri duodecim annorũ, Satis quidem aptum ad discendum, ad pronunciandum autẽ & recitandum ea quæ didicerit, etiam suaue & iocundum allaturum. Vale. VII. Idibus Aprilis. MDXLVI. Roma.

PETRI BEMBI Epistolarum familiarium in sex libros diuisarum finis.

Series chartarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V X Y Z Aa Bb.

VENETIIS Ex Officina Gualteri Scotti Anno MDLII. Mense Maio.

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONTIFICIS *Max. nomine scriptarum libri sexdecim*

AD PAVLVM TERTIVM PONT. MAX. ROMAM MISSI.

PETRVS BEMBVS
PAVLO TERTIO
PONT. MAX.
S. P. D.

VM Latinus Iuuenalis interuenisset apud remp. nostram tuus his proximis brumæ diebus Patauium uenissem: proq; iure uetustæ nostræ necessitudinis apud me diuertisset: iocundissimis inter nos sermonibus percũctationibusq; habitis, & curato corpore bibliothecam est ingressus: erat enim eius cubiculo proxima. Itaque libros singulos excutiens in uolumen incidit seposítum, nec satis explicatũ epistolarum; quas quidem ego in Leonis Decimi Pontificatu maximo eius nomine conscripseram; nõ plane omniũ: nam tot exẽpla difficile fuisset uno uolumine includere: erãt enim prope innumerabilia: sed illarum tantummodo: quas porro propterea, quod erant multorum euentuum & rerum uariarum pleniores; in arculam aliorum scriptorum Roma proficiscens conieceram. Earum ille aliquot non sine uoluptate, ut uidebatur, perlectis: illius enim temporis libenter reminiscebatur; quo & ipse Leoni Decimo perfamiliaris fuit: reliquarum autẽ congerie inspecta; Quid tu, inquit, Bembe has lucubrationes tuas prodire in manus hominum non sinis? Debueras profecto. Nam & eius muneris; quo apud Pontificem illum maxi-

mum fungebare; erunt illæ quidem semper testes: & rerum ab illo gestarum memoriam continebunt: ut eius ipsius regni tanquàm historiam uideri possis, si eas ediderís, confeciſſe. Te autem unum maxime omnium conuenit; qui res Venetas posteris tradendi laborem suscepisti, tui etiam Pontificis partem illã uitæ in illustri orbis terrarum theatro positam, eãq; muneris omnium maximi cognoscendam his tuis litteris posteritati mandauisse. Equidem fateor, is amici hominis et prudentis uiri sermo me magnopere commouit. Cumq; multa ea de re inter nos essent dicta: addidisſetq; ille, existimare sese tibi eam scribendi rationem ualde placitum & probatum iri: pollicitus ei sum, me, quod suadebat atque hortabatur, breui facturum: quod quidem nunc facio. Has autem ad te Paule potißimum litteras mitto: qui et Pontifex Maximus es, ut Leo Decimus fuit; & in optimarum artium disciplinis multo, quàm ille, habitus doctio. Vera enim fateri omnes non solum honeste possumus; sed etiam debemus. Præter hæc ut meæ perueteris in te obseruantiæ, pietatis, cultus, hos sexdecim epistolarum libros: tot enim sunt: tanquàm indices & quasi prædes tu a me primum, deinde cæteri abs te habeãt; ualde cupio: eaq; me cogitatio uehementer delectat. Qui etiam eo iucundius ad te libri ueniunt omnibus politioribus litteris & doctrinis perornatum: quo magis ipsi ea latine loquãtur: quæ adhuc quidem satis uel inepte, uel etiam perperam, nulla quidem certe cum dignitate, more exemplóq;

exẽplóq; urbanæ forensis disciplinæ solita sunt scribi ab epistolarum Pontificalium magistris: qui tringinta esse consueuerunt. Hæ quoniam epistolæ multas ad exteras persæpe nationes perferuntur: esse usui nostra hæc diligentia poterit nõ hominibus solum nostris; sed illis etiam; ad quos ea non Romane scribendi consuetudo, quod a Romanis Pontificibus proficiscitur, contagionem quandam affert tradentium maiestate fultam & comprobatam: ut errare se sic scribentes non existiment. In eo siquid ipsi profuerimus: tibi id uni maxime acceptum referri oportebit: cuius auctoritate moti hos & digessimus libros & edidimus. Vale. Idibus Ianuarij. MDXXXV. Patauio.

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,
LIBER PRIMVS.

Leonardo Lauredano reip. Venetorum Principi. 1

ET SI NON DVBITO, quin ab legato tuo homine et prudente & diligente ea libenter intellexeris, quæ hic proxime acciderunt: tamen illa ipsa si meis etiam litteris ad te perferrentur; multo tibi iucundiora putaui fore. Nam cum Iulius secundus Romanus Pōtifex; quem quidem iā ad se reuocare DEVS Opt. Max. constituerat; rebus omnibus, quæ ad breui morituros pertinent, sancte compositis, ad extremum unctus Nono Cal. Martias de uita placide constanterq; decessisset: atq; ego, qui tum Cardinalem gerebam, cæteriq; ex eodem collegio principes eius funeri celebrando præstitutum lege tempus dedissemus; diuinæ mentis auram suppliciter precati, quæ incepta nostra cogitationesq; proueberet, unum in locum in Vaticano conuenimus; ut nouum Pontificem more maiorum legeremus. Itaq; quemadmodum ei placuit; qui Petrum legit, ut suum uicarium in terris gereret, cuius deinceps munus reliqui summi

Pontifices gereremus ; omnium Cardinalium suffra-
gia me in demortui locum ad diē quintum Idus Mar-
tias legerunt, & summum Pontificem creauerunt.
Quæ cum ita se habeant ; hæc ad te scripsi, non so-
lum ut scires me ; qui profecto quandiu inter Cardi-
nales fui, te, remq; istam pub. magno amore sum
complexus, a paterni animi beneuolentia atque of-
ficio posthac non discessurum : sed etiam ut te cer-
tiorem facerem ; magnam me iam spem recte atque
cum dignitate rem Romanam administrandi in Se-
natus tui, qui grauissimus semper est habitus, sa-
pientia, consilijs, æquitate, quodq; omnium est ma-
ximum, erga nos perueteri constantiq; amore po-
suisse. Datis Prid Id. Martias. MDXIII.
Ante coronationem. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 2

IVLIO secundo Pontifice Max. ex hominibus
compositæ sanctęq; abeunte, cœlestemq; in patriam
a summo reuocato ac restituto DEO ; quod quidem
Nono Cal. Martias ante lucem fuit ; ego & reliqui
fratres mei Ecclesiæ Romanæ Cardinales, cum et fu-
nus concelebrauissemus, in conclaue una omnes se-
cessimus : ubi sacris factis adhibitisq; precibus more
institutoq; maiorum, omnibus ad unum suffragijs ad
diem quintum Idus Martias me in eius locum suble-
gerunt, Pontificemq; Max. declarauerunt. Cuius te
rei certiorem facere uolui ; ut quoniam quo tempo-
re in

re in Cardinaliū ordine uersatus sum, te amaui sem-
per equidem plurimum ; plane scires atque confide-
res, me in posterum etiam omnibus in rebus, quæ
ad tuam dignitatem pertinebunt, propensum ani-
mum & paternam uoluntatem allaturum. Datis
Idib. Martijs. MDXIII. Ante coronationem.
Roma.

Petro Bibienæ. 3

CVM ingenium, probitatem, moresq; optimos ;
tum fidem & obseruantiam erga me tuam et iam in-
de a te sub maiorum meorum clientela susceptam ;
& post magna cum tua laude multis in rebus decla-
ratam atq; adhibitam qui ignoret, nosq; cognouerit ;
esse neminem existimo : Sed quoniam inter reliqua
tua in me Cardinalem periocunda perq; grata offi-
cia ea mihi optatissima fuerunt ; quæ apud Venetos,
quorum præclara urbs multos iam annos, te conti-
nuit, plurima & maxima mihi atq; meis præstiti-
sti : nunc quidem, cum summi DEI largitate ac
munere ad Petri nauis gubernacula regenda euoca-
tus atq; constitutus sum ; uirtutem & fidem eandem
tuam ; quas plurimi semper feceram, honestādas mi-
hi esse atque ornandas putaui. Itaq; internuncium te
meum atq; interpretem apud Leonardum Laureda-
num Venetorum Principem remq; istam publicam
atq; senatū facio : cui te muneri diligēter administrā-
do, idoneum propter tuam prudentiam ; propter ue-
ro consuetudinem

ro consuetudinem multorum annorum, quam habet cum ista ciuitate, illi etiam reipublicæ gratum & optatum magnopere confido fore. Datis. XVI. Cal. April. MDXIII. Ante coronationē. Roma.

Leonardo Lauredano Venetorum Principi. 4

IVSSIMVS interpretem apud te remq; pub. tuam esse nostrum Petrum Bibienam cum prudētia et rerum gerendarum usu præditum hominem, tum in primis nobis & probatum & gratum: seriopsimusq; ad illum ea de re. Quamobrem abs te petimus; ut omnibus in rebus, quas is nostro nomine ad te perferet, eandem illi fidem habeas; quam haberes nobisipsis, si te coram alloqueremur. Datis. XVI Cal. April. MDXIII. Ante coronationem. Roma.

Sigismundo Poloniæ Regi. 5

INTELLEXI magna quidem cum molestia inter te atq; Albertum Marchionem, ut appellant, Brādeburgensem societatis Marianorum Theutonicorum in Prussia magistrum, plurimas atq; maximas iam inde a uestris maioribus ortas atq; tradi tas dissensiones extitisse: eamq; ob rem omnes homines, quibus uestræ utriusq; rationes atque causæ cognitæ essent, magnopere uereri; ne post eum diē, qui dies erit pridie Id. Martias, magnum atq; apertum

tum bellum inter uos commoueatur; maximisq; cū gentium & populorum, qui uestro in imperio sunt, detrimentis atq; cladibus exerceatur: qui dies præstitutus a uobis fuit; quo die ille statueret utrum a te imperata faceret, an se in libertatem uendicaret. Itaq; uel pro mea in omnem CHRISTI populum cura & studio, uel maxime pro ea uoluntate, quam quidem erga te beneuolam & propensam in primis habeo, grauiter tuli hoc ingressu atq; initio mei Pontificatus certiorem me fieri, noua tam iamq; a uobis bella imminere, nouos armorum motus, noua incendia excitari: cum illud in primis cupiam; eiq; rei omnem meam curam & cogitationem adhibendam statuerim; ut ea, quæ dudum succensa arderе adhuc flagrareq; uidentur, bella inimicitiæq; magnorum principum, modis omnibus restinguantur. Quod quidem DEI Opt. Max. auxilio; qui ad se tendentes, seq; unum respicientes conatus hominum consiliaq; nō deserit; breui fore confidebam. Quamobrem paterno te & amore & studio esse hortandum putaui; ut cursum atq; impetum irarum tuarū tantisper sustineres, dum a me legatus amplissima cum potestate istuc uenit: qui uestris causis & controuersiis cognitis, quæ æqua sint, amice statuat; concordesq; uos, si fieri potest, & pacatos reddat. Decreui enim meos legatos magnos uiros ad plurimas quàm primum nationes mittere. Vel tu, si id tibi erit antiquius, rem totam integrasq; parteis tuas Lateranensi concilio iam incepto agi remittas atq; reijcias:

reiscias: a quo porro maxime conuenit Regum & Ducum & magnorum principum contentiones controuersiasq; terminari. Quod & nobis erit gratius: ut causa ipsa, cuius nonnullas sæpius partes aliquot ante me Romani Pontifices recte utriq; uestrum cõsulentes attigerunt, Romæ per concilium trãsigetur: et tibi certe cum ad rerum tuarum statum securitatemq; conducibilius, tum ad animi tui quietem & tranquillitatem longe aptius; nõ unum modo Ro. Pontificem, sed unà cum ipso etiam reliquos omnes uniuersamq; remp. uestrarum litium, expostulationum, discordiarum disceptatricẽ extitisse: cum existimandum sit, quæ totius reip. oculis perspecta decernuntur: ea & rectissime confici, & firma atque solida plane fore. Iniquum est etiã et profecto miserũ, optimas populosissimasq; nationes; quæ ad Christianæ ditionis atque gloriæ terminos propagandos uel propter fortitudinem animorumq; robur omnium aptissimæ, uel propter locorũ naturã opportunissimæ uideantur esse: suis inter se odijs conteri, suis ipsarum simultatibus infringi & debilitari. Tum illud uehemẽter timeo; ne si uos magnos principes hostes perpetui nostri Turcæ, quos habetis finitimos, conuersis contra uos armis concurrere male animatos senserint; magna ipsi ex ea re lætitia uoluptateque percepta opperientes dum uestris cladibus uires pesq; uestræ fractæ ac debilitate sint, unanimes atq; integri uos adoriantur; & magno uestro cum malo, quod DEVS omen obruat, Christiano nomini notam

notam aliquam insigniem atq; perpetuam inurant. Hoc cauere ipse; cui quidem uniuersi gregis mandata cura atq; saluatio est; maxime omnium debeo: & profecto cauebo; si te de me, deq; re Christiana publica bene merendi studium cogitatioq; excitabit: qua nulla esse regibus magis propria, nulla honestior ac plane laudabilior potest. Quod quidem te factuum tua uirtute atq; prudentia fretus sane confido. Atq; id quo lubentius faciat; scire te uolo eadem me de re ad Albertum litteras daturum; ab eoq; postulaturum, ut se contineat. Verum quo tu propter Regiam dignitatem atq; amplitudinem apud omnes homines maior excelsiorq; es; eo te cupimus prioremq; facilioremq; meis hortatibus præsto esse. Quãto enim te ipse leniorem & placabiliorem mihi & reip. præstiteris; tanto se DEVS omnibus tuis aggrediendis tractandisq; rebus magis beneuolum atq; propitium adiunget. Datis XV Cal. April. MDXIII. Ante coronationem. Roma.

Episcopo Esermiæ designato, Iulij Pont. Max. apud Venetos internuncio. 6

NE ad te de eo, quod Pontifex Maximus factus sum, more maiorum scriberem; nuncij, qui de tua morte ad me allati sunt, sane fecerunt: quos fuisse falsos, lætor; deq; incolumitate tua uoluptatem magnam capio. Quæ scribis de tui gaudij magnitudine, deq; istius urbis lætitia ex summo pontificatu meo

meo percepta ; ea nobis gratißima fuerũt : itaq; fore pro tua in nos obſeruãtia, proq; eo amore & charitate, quibus ſemper erga illam remp. fuimus, certum exploratumq; habebamus. Reliquas, de quibus ſcribis, res in tuum aduentum reijcimus. Poteris autem ; quoniam audita morte tua Petrum Bibienam ueterem clientem & familiarem meum apud iſtam remp. meum internuncium eſſe uolui ; ad urbem atq; ad me duce iſto & Senatu ſalutato redire. Data XV Cal. April. MDXIII. Ante coronationem. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi, reliquisq; magiſtratibus regni Neapolitani. 7

CERTIORES facti ſumus Selimum Mauumethẽ Turcarum regem claſſem ualidam & terreſtres copias permagnas, quibus tranſmiſſis Rhodum inſulam inuadat, ſumma diligentia comparare : præmiſiſſe etiam iam nunc naues longas, quas habebat paratas, ad tentandos eius inſulæ aditus, portusq; idoneos capiendos : ut bellum ex ſententia conficere facilius atq; celerius poßit. Quibus rebus cum in tempore occurrere, & ſocietatis Hieroſolimitanæ de re Romana deq; Chriſtiana uniuerſa optime meritæ cõſulere incolumitati magnopere ſtatuerim, te magiſtratusq; iſtius regni omnes diligentißime hortor : ut Guidonis eius ſocietatis magiſtri, & Ludouici Galliæ Ciſalpinæ Prioris eiuſdem ſocietatis promagiſtri,

giſtri, & Fabritij Legati procuratoribus commeatum omnis generis, armamenta, reliquasq; res ad munitionem & tutelam eius inſulæ oportunas atque idoneas ueſtris ex locis exportare libere permittatis : auxilio etiam, ſi opus erit, ueſtro ac diligentia ipſos ad ea quæ uolẽt tranſportanda iuuetis : ut citius comparare ſe ad propulſandum bellum poßint. Datis. XI Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Duci & Decurionibus Genuæ. 8

MAGNOPERE uos hortor : ut Hieroſolimitanis militibus, qui duas naues ad bellum idoneas comparandi cauſa iſtuc ueniunt, omnem ueſtrã operam, curam, ſtudiũ, auxilium præbeatis ; ut celeriter eas naues coëmere, atq; omnibus & ad nauigandum & ad bellum gerẽdum oportunis rebus ornare atq; inſtruere poßint ; ſeq; ijs inſulamq; Rhodum tueri : quam ad opprimendam Turcarum Rex ingentem claſſem atq; exercitum comparat. Quod quidem eo etiam diligentius facio, ut uos commoneam ; quod cognoui fœdere uos atque ſanctionibus inter illam ſocietatem ciuitatemq; ueſtram interpoſitis ad id teneri. Quanquàm quidem ; quæ rei magnitudo atq; periculũ eſt, ac certe ueſtra in me obſeruantia ; plane confido etiam ſine ullis fœderibus ſpõte uos ac libere nobis id petentibus tributuros. Dat. XI Cal. Aprilis. MDXIII. Anno primo. Roma.

Proſpero

Prospero Columnæ. 9

QVOD antea tuo nomine fecerat Fabritius Columna frater tuus, ut mihi, quod Pontifex Max. declaratus essem, gratularetur; te etiam per litteras feciſſe, animiq; tui lætitiam oſtendere cumulate uoluiſſe, mihi certe gratiſſimum fuit: qui & te amaui, & uirtutem tuam feci ſemper plurimi: quæ quidem te in primis uirtus clarum apud omnes homines facit. Itaq; iſtam tuæ in me obſeruantiæ repetitam teſtificationem læto animo accipio. Quod autem ſcribis te nobis præſto ſemper futurum, offerſq; mihi iſt amantiſſimis uerbis; uelim ſic exiſtimes; mihi te & fuiſſe antea omni tempore cariſſimum, & nunc iſtã tua in nos uoluntate cognita eſſe etiam cariorem. Potes igitur, uel debes potius confidere; quæ ad tuã dignitatem conſeruandam augendamq; pertinebunt, ea tibi a me pro mea in te uoluntate, proq; mei muneris ratione ſemper fore paratiſſima. Dat. VIII. Cal. April. MDXIII Anno primo. Roma.

Prolegato Piceni. 10

RENVNCIATVM mihi eſt, Eſinos his proximè præteritis interregni diebus cõtra bonos mores, contraq; iudicia a fratribus meis Bernardino ſanctæ Crucis & Antonio ſancti Vitalis Cardinalibus facta atq; a Romano Pontifice comprobata, armatos in agrum

in agrum Anconitanũ hoſtiliter irruiſſe; craſſatoſq; quandiu libuit domum reuertiſſe: Anconitanos autem & ipſos arma ſumpſiſſe, ſeq; ulciſci, controuerſiasq; cum Eſinis ſuas ferro decernere tentauiſſe. Quarum rerum indignitatem pro huius imperij maieſtate grauiter, ut debui, tuli. Mando igitur tibi, ut magiſtratui & x ciuibus Eſinæ urbis abs te appellandis denunties, ad nos ſe ut conferant: Anconiæ item ſex, quos uoles, ciuibus imperes ut idem faciant, die utriſq; præſtituta ad nos ueniendi, ac pœna, quanta tibi uidebitur, committenda, ſi non uenerint. Dat. VIII. Cal. April. MDXIII Anno primo. Roma.

Paulo Capello Veneto. 11

ET ſi etiam ſine tuis litteris me ad ſummum põtificatũ DEI Opt. Max. aura proiectum eſſe te magnopere lætari, pro tua in me uetere beneuolẽtia facile exiſtimare potuiſſem: tua tamen per litteras ea de re uoluptatis abs te perceptæ tam illuſtris ſignificatio mihi gratiſſima iocundiſſimaq; ſane fuit. Et amaui enim te omni tempore, dum Cardinalem geſſi; & abs te amari uolui: tuq; omnibus in me ſtudijs atque officijs functus es & optimi amiciſſimiq; hominis, & grati uiri. Illud etiam pergratum nobis accidit; quod ſcribis ciuitatem iſtam ueſtram & Senatũ eum nuncium hilari animo priuatim publiceq; accepiſſe. In quo cum ipſi illud egeritis, ut noſtro erga

uos beniuolo atq; propenso animo pares officij de pietatis partes attuliſſe uideamini; nos id curabimus, quoad Romanæ rei dignitas rationesq; patietur; ut nec fruſtra nec immerito uos ad noſtri pontificatus nũcium gauiſos fuiſſe perpetuo cognoſcatis. Dat. VII. Cal. April. Anno primo. Roma.

Guidoni magno Magiſtro & cõuentui Rhodio.

AD diem nonum Cal. Martij Iulio ſecundo Pontifice Max. cœleſtibus reſtituto: quam quidem ille migrationem omnibus ſancte obeũdi muneribus perfunctus placide atq; conſtanter pertulit; fratres mei Eccleſiæ Romanæ Cardinales, quorum ipſe in collegio tunc eum magiſtratum exercebam, cunctis ſuffragijs demortui mihi locum atq; munus detulerunt; Pontificemq; maximum fecerunt. Qua de re dãdas ad uos eſſe litteras duxi, nõ ſolũ ut de mea declaratione certiores ipſe uos facerẽ; ſed etiã uel maxime ut illud ſciretis, me pro antiquo perpetuoq; uoſtro in re Chriſtiana conſeruanda ſtudio diligentia laboribus atq; in Romanos pontifices pietate & fide uobis ordiniq; ueſtro nulla in re, quæ ad ueſtram incolumitatem dignitatemq; pertineat, defuturum. Cæterũ ex ijs litteris; quas Iulio Pont. Max. III. Non. Feb. dediſtis; ea, quæ Selinus Turcarum Rex contra uos inſulamq; ueſtram cogitet, facile cognoui; quantumq; iam longarum nauium, quantum militum habeat in uicinis uobis portubus & locis. Quã quidem

quidem ut debui rem grauiter moleſteq; tuli. Itaq; cum ueſtra poſtulata mihi maxime probarentur; omnibus ueſtræ ſocietatis militibus, qui Rhodi non eſſent, imperaui, ut ante Cal. Maias, uel ſummum ante Id. Maias ſe ad uos conferant: Omnes etiam Chriſtianos homines aliquid hoc in bello muneris uobis defendendis hoſtibusq; ueſtris propulſandis obeuntes omni animorum contracta labe purgauimus; litterasq; ea de re dedimus cõceptis uerbis: quos quidem fore permultos, expectationemq; hominum longe ſuperaturos puto. Legatum præterea ueſtrum cum duabus nauibus magnis commeatu, armamentis, rebus bellicis omnibus, & bono in primis milite optime inſtructis ad uos propediem tranſmittam. Hortor autem uos; ut forti atq; inuicto animo huius belli rationem adminiſtretis; memineritisq; quantã quàmq; ueram gloriã maiores ueſtri Rhodo inſula ab exercitibus claßibusq; Sultani huius Selini aui defenſa ſint conſequuti. Quo in bello quoniam pietatem, quoniã CHRISTI rem, quoniã DEI Opt. Max. cauſam defenditis; ſperandum certe eſt, omnia uobis proſpere atq; feliciter euentura. De me uero ita uobis ipſi polliceamini, uel potius plane recipite; pro iſtius inſulæ ueſtræq; ſocietatis defenſione me omnes meas uires, opes, omnium ſtudia prompturum; in unumq; collaturum. Extremum illud eſt; ut me de rebus ſingulis, quæ iſtic agantur, certiorem quã creberrime quãq; diligentiſſime faciatis. Datis VII. Cal. April. MDXIII Anno primo. Roma.

Thomæ Campegio, Episcopo Feltrinorum designato, internuncio apud Ducem Mediolanensium. 13

ET magna nobis benevolentia Cardinalem gerentibus cum Palauicinorum familia intercessit: & nũc DEI benignitate ac munere ampliori loco positi eius ipsius gentis erga nos Romanosq; pontifices egregia promerita memoria repetentes, illud in primis magnopere confidimus, ad nostrorum oppidorũ Parmæ Placentiæq; conseruationem & incolumitatem eam familiam magno esse usui semper posse, magnoq; ea de causa eius familiæ fidem & diligentiam nobis adiumento futuras. Itaq; Galeatium Palauicinum in nostris nobis militibus placet esse; & cataphractis equitibus cẽtum præesse: eiq; ea stipendia dari uolumus; quibus eum militum numerum alat; quæ dari nostris totidem equitum præfectis consueuerunt. Quos quidem centum equites celeriter ab illo confici magnopere cupio: ut minus moræ sit, dũ se utiliter gerere, nobisq; præsto esse possit. Hanc tu illi rem significabis meis uerbis: quemadmodum etiã Iulius Medices Archiepiscopus Florentinorum designatus & Bernardus Bibiena Quæstor noster bis de rebus diligentius ad te perscribent. Dat. quarto Cal. April. MDXIII Anno primo. Romæ.

Marco

Marco Antonio Columnæ. 14

ET animi tui præstantiam & fidem erga me Romanosq; Pontifices tuam omnibus in rebus facile cognoui. Itaq; te de altera facio equidẽ plurimi; uirtusq; tua nobis antea probata & cognita eo nũc & optatior est & iocundior; quo ad uoluntatem illam meam, quam tibi dudum perspectam esse non dubito, amplificandi dignitatem tuam, DEVS Opt. Max. etiam facultatem adiunxit. De altera nihil miror; qui antehac & huius reipublicæ maiestatem omni semper studio ac pietate fueris prosequutus, & nos amaueris; eandem te habere nunc, uel etiam propensiorem in utrosq; uoluntatem; cum & tui amantes nos, ampliori loco positos, & illam ad hominis tibi amicissimi curam, & procurationem uideas peruenisse. Cæterum de militum numero in ista urbe nobis carissima retinendo, reliquisq; de rebus, quæ scribis; ea nobis omnia ualde probantur. Iis de rebus quoniam litteras ad Episcopũ Polæ Bononiæ magistratum dedi; eas ad litteras te remitto: ex quibus ea, quæ per uos curari atq; administrari uolumus, perspicies. Datis V. Cal. Apr. MDXIII Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 15

INTELLEXIMVS oppidum nostrum Regium Lepidi de re Romana optime meritum propter plurimas grauissimasq; ea in urbe atq; agro multorum exercituum moras, quas aliquot annos pertulit, ita fessum laboribus, ita iam exhaustum impēsis ac prope consumptum esse; tuos ut milites, quos Regij & in Regiensi habes, alere ulterius nō queat. Quamobrem ego, qui eam ciuitatem ualde diligo, incolumemq; esse, quanquàm hoc quidem fieri iam uix potest, maxime cupio; te etiam atq; etiam hortor; ut ad tua erga nos nondum hoc loci positos plurima illustriaq; promerita hoc etiam adiungas; quod quidem nobis erit maximum atq; luculentissimum; ut ex eo oppido, atq; agro tuos milites deducas: ne Regienses pro suo erga nos studio ultima se damna pati sentiāt; difficillimoq; tempore suis precibus apud me nullum esse locum conquerantur. Id tu si feceris; tam nobis erit gratum, quàm si tantūdem atq; etiam eo amplius oneris Romæ ipsi detraxisses. Dat. tertio Cal. April. MDXIII Anno primo. Romæ.

Magistratibus Regij Lepidi. 16

ET fides erga Romanos Pontifices, & pietas erga nos uestra; quas quidem multis in rebus perspeximus; nobis gratissimæ iocundissimæq; cecide-

riunt. Itaq; scire nos uolumus, istam nobis ciuitatem nosq; singulos plane carissimos esse: incolumitatemq; uestrā & fortunas omneis eo à nr̄o studio defensum iri; ut uos uestri officij nunquam pœniteat. Quod cum faciam; ad eam procurationem; quam præstare omnibus ijs, qui ad huius reip. fidem se cōtulerunt, eiusq; sub tutela sunt, pro cura magistratus mei magnopere debeo; propriam etiam uoluntatem erga uos amoremq; præcipuum & germanum adiūgam. Quod attinet ad Neapolis Proregis milites a uestra urbe uestroq; agro deducendos; scripsimus ad illum hac de re diligenter: confidoq; uos ea, quæ uultis, consequuturos. Prid. Cal. April. Anno primo. Romæ.

Antonio Cardonæ Marchioni Padulæ. 17

PROCVRATORES Regiensium; quorum ciuitatem optime de rep. esse promeritam omnes bonines intelligunt; apud me conquesti sunt; propterea quod annos aliquot plurimorum exercituum & impressiones exceperunt & moras pertulerunt, ita se nunc attritos, ita plane confectos esse; ut Proregis Neapolitani milites ferre alereque nullo modo possint. Itaq; a me precibus omnibus orantes obsecrantesq; contenderunt; ne pro suis erga nos fidei obseruantiæ studiorum laborum meritis damna ultima perpeterentur; darem operam, eam urbem atq; agrum uti Prorex suis militibus subleuaret. Id ille

ni faceret; quo pacto quaq; uia tantum ipsi oneris sustinere, tantum perferre calamitatis possent, plane affirmarunt se nescire. Eas ego preces, ut debebam, pro cura pontificatus mei, proq; mea in illos charitate neq; inanes esse neq; irritas cum magnopere cuperē; æquissima enim postulabant; litteras ad Prorege dedi ea de re quàm potui studiosiores & diligentiores. Quem quidem tamest confido; quemadmodum sæpe mihi alias, dum Cardinalem gererem; plurimis maximisq; in rebus satisfecit; ita nunc etiā pro sua in me obseruātia facile, quæ uolo, esse facturum: cupio tamen, magnopereq; abs te peto; ut rē apud illum iuues: tuaq; illa mirifica prudentia incredibiliq; lenitate, quibus quidem uirtutibus magopere abūdas, hac in re sic utare; ut quæ ipsum per se facturum puto, te hortatore libentius atque celerius faciat: prædemq; te illi des; id ab eo si consequemur, permagni nos eam rem beneficij loco esse habituros. Tibi quidem certe tantum debebo; ut ad meum pristinum erga te amorē necessitudinemq; nostrā magnus cumulus sit accessurus. Dat. Prid. Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Iuliano Medici fratri. Florentiam. 18

EX tuis litteris intellexi, te a legato istius reipatq; tuo, qui apud Ludouicum Regem Gallorum est, certiorem esse factum, de summi pontificis munere mihi credito Regem illum magnam lætitiam cepisse: deiq;

deq; me multa grauissimis amātissimisq; uerbis fuisse loquutum. Quæq; idem Rex de te cum illo egerit summa cum tua dignitate & illustri testificatione amoris erga te sui, quantumq; tibi tribuerit, libentissime cognoui. Iocunda etiam mihi fuit uoluntas; quam præ te fers, gratum te ei atq; memorem illius in te beneuolentiæ ostendendi: rationesq; tuæ; quibus me de tractāda pace uti cogitem hortaris; mulæ illæ quidem prudenterq; collectæ, mihi magnopere probantur. Quibus de rebus omnibus hoc te primum scire uolo; nullā me ad rem tam pronum tāq; propensum esse; quā ad omnium Christianorū Principum animos sanctissimis concordiæ uinculis colligandos inter seq; conglutinandos; nihil plane tam cupere, quàm pacem. Quam quidem si pacem omni tempore humiliorīq; in fortuna summopere concupiui; cuius tu meæ uoluntatis optimus atq; locupletissimus esse testis potes; certe nūc Pontifex Maximus, cum CHRISTI uicarium gero, qui pacis fons atq; auctor pacem hominibus diligentissime cōmendauit; multo magis eam uelle, multo curare impensius debeo. Neq; mea è memoria excidit, quantum Rex te amauerit, cum in Galliam turbulentis illis nostris temporibus te cōtulisses; quóue loco apud se habuerit: quāta semper etiam in Gallorum reges cum patriæ, tum familiæ in primis nostræ obseruantia extiterit: in qua manere te, modo cum dignitate fiat, non solum uolumus, sed etiam optamus. Eorundem Regum quanta fuerint in rem Romanam merita, quanta

ta, quanta huius ipsius; non sum oblitus. Ipse quoque; si per illum non steterit; omnia ei paterna officia tua sunt præstaturus; ut quæ tu, quæ familia nostra reliqua illi debet, etiam persoluere uideamur uoluisse. Quod si, ut scribis, eius animus ea quæ recta sunt cogitat; facile et ipsi inter nos cõuenemus; & tu, quæ uis hac in re quæq; optas, assequere: tuamq; apud me auctoritatem, tuas cohortationes plurimum ualuisse cognosces. Vnum illud cogitare te est æquissimum: ut quoniam rex te internuncio uti apud nos uoluit; non tu illum minus ad bene de nobis merendum tuis litteris excites, quàm me ad illum amantissime complectendum es cohortatus. Extremum est; de quo te regem certiorẽ facere plane uolo; ut intelligas me daturum operam, ut illum de pontificatu meo gauisum fuisse, nunquàm pœniteat: præsertim si æquas atq; honestas, hoc est cũ huius reip. maiestate cõiunctas pacis cõditiones proponet. Dat. Prid. Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Antonio Cardonæ Marchioni Padulæ. 19

TVI præsentis ijs tractandis rebus, quæ ad te magna ex parte pertinent, ualde egeo. Itaq; te hortor, quod bona cum uenia Proregis Neapolitani fieri poßit, ad nos uenias. Dat. Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Raimundo

Raimundo Cardonæ pro rege Neapolis. 20

QVONIAM cum Antonio Marchione; sic enim appellãt; Padulæ quædam nobis tractãda sunt rationem stipendiorum et cõditiones ab eo cum Florentinis ineundas firmandasq; spectantia, te hortamur; quatenus sine tuo incommodo fiat; ei permittas, ut ad nos se conferat. Dat. Cal. Apr. MDXIII. Anno primo. Roma.

Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Regi. 21

NVNCIATVM nobis est, certos Boëmorũ milites duces magnis pollicitationibus per fautores schismatis excitatos bellũ cogitare; quo bello schismaticis auxilio sint; cumq; ijs coniuncti populos recte sentientes, quiq; nobis parent, aggrediantur, remq; Christianam exagitent atq; perturbent. Id ipse ægre molesteq; ferens; qui quidem a DEO uocatus, ut CHRISTI uicarium geram, Christiani gregis incolumitati salutiq; consulere in primis debeo; magnopere te hortor, abs teq; amanter ac uere patrio animo peto; ut eos Boëmorum motus cõprimas; ardoremq; animorum malis artibus sollicitatum restinguas; ducesq; illos in officio contineas. Nam si se schismaticis adiunxerint; præter quã quod pœnam a Iulio secũdo Pont. Max. schismaticis constitutam ipsi committent; ego etiam pro mei officij

ratione,

ratione, quin eos sacris interdicam, pœnisq; grauissimis dedam, facere non potero. Erit itaq; optimum, ac propter tuam & eximiam in rebus omnibus prudentiam & perpetuam in Romanos Pont. pietatem expectatum abs te, uel plane etiam postulatum; & tum illis salutare, tum tibi ad laudem & gloriam amplissimum; des operam, ut Boëmis meliora cogitantibus facilius cõtra hostes Christiani nominis nostra arma conuerti possint. Id si feceris; cum nobis, qui propẽso animo erga te atq; beneuolo sumus, rem gratissimam facies; omniaq; ad tuam dignitatem atque amplitudinem ornandam nostra studia cõfirmabis: tum de hac rep. cuius nomen Regibus præcipue sanctissimum debet esse, longeq; commendatissimum; bene ampliterq; promerebere. Dat. Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Sigismundo Poloniæ Regi. 22

POST eas litteras, quas proxime ad te dedi, Maximilianus designatus Romanorũ imperator mihi per litteras et per legatum suũ significauit, Regni sui ac totius Germaniæ permagni interesse, ne Marianorum Theutonicorum societas ulla in re uel armis uel etiam concordiæ nomine abs te lædatur. Itaq; a nobis petijt, quorum auctoritatem apud omnes nationes maximi fore non dubitabat; curaremus eam rem; utq; eæ controuersiæ, quæ inter uos sunt, aut iudicarentur, aut certe sustinerentur, efficeremus. Quamobrem

Quamobrem ego; qui antea illis tãtummodo de causis, quas ad te perscripsi, uehementer optabam, ut uel meo Legato, quem istuc mittere decreui, uel sacro Lateranensi concilio, quod mihi magis probabatur, causam totam cognoscendam terminandamq; remitteres: nunc quidem, cum a Maximiliano certiores facti sumus ad se suumq; imperium atq; ad omnes Germanos eas controuersias pertinere; petatq; a nobis ut pro nostri officij cura demus operam, ne quid ex ijs controuersiis detrimenti Christiana resp. capiat; te magis magisq; hortari & monere uolui, abs teq; pro meo in te amore, proq; tua in eum quem gero CHRISTI uicarium obseruantia iam et petere & liberius contendere; uelis tuam causam, ut maiori cum dignitate transigatur, a Lateranensi concilio cognosci & terminari. Primum enim tua, deinde Imperatoris totiusq; Germaniæ, demum etiam nostra maxime interest, quibus quidem ea societas præcipue subest, ei societati præiudicium non inferri ullo modo. Cogitare etiam illud debes, firmã quidem inter uos concordiæ rationem posse nullam inueniri; nullam esse pacem, nulla fœdera diutius permansura; quæ non eorum omnium, quorum interest, consensu uoluntateq; sanciantur. Id autem, nisi Romæ conficitur, quo pacto fieri apte possit, plane nõ uideo. Quamobrem si in eam cogitationem diligentius incubueris, ut des operam, ne frustra scripsisse, ac temere in nostris hortationibus spem hæc ut uolumus transigẽdi posuisse uideamur; de ipsa certe rep. deq;

deq; nobis bene te esse meritum, & ipse profitebor, & tu senties. Dat. Cal. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Henrico Regi Britanniæ. 23

ET si ea; quæ de tua religione atq; in hãc rempnosq; ipsos propensa præstantiq; uoluntate, deq; tuis plurimis egregijsq; uirtutibus Episcopus Vnigornien sis Legatus tuus quotidie commemorat; mihi per se gratissima iocundissimaq; sunt: tamen illa ipsa grãtiora etiam & iocundiora efficit eiusdem oratoris probitas, prudentia, uirtus, atq; is, quo illum amplexus magnopere sum, amor charitasq; mea prope singularis. Itaq; cum de te ea, quæ uolo, quæq; de Rege præstantissimo magnæq; spei adolescente possunt dici, libenter exaudio: tum propterea, quod ab homine nobis amicissimo & uirtute prædito tuæ uirtutes prædicantur; uberiorem ea res nostram eã uoluptatem facit. Spem enim capio fore; ut; quoniam animi tui magnitudinem atq; præstantiam cum egregia in DEVM Opt. Max. pietate, in Romanos Pontifices obseruantia maxime coniunctam & consociatã esse intelligo; & tu de tuis uirtutibus uberrimos iocundissimosq; fructus, & Christiana resp. de te magnos prouentus, egregia incrementa, illustres utilitates sit perceptura. Quam te in cogitationem incumbere noctes atq; dies decet; ut in ista adolescentia florentiq; tua ætate ea fundamenta iacias

eias uirtutis & probitatis tuæ; quibus reliqua ætas omnis egregie præclareq; nitatur. Quod erit; si in huius Pontificatus obseruantia non modo permanebis; sed etiam in dies singulos magis magisq; te accendes ad eius dignitatem maiestatem gloriã & tuẽdam & augendam. Id cum, ut spero, ipse feceris: curabo profecto ego enitarq;; ut ea tibi a me ornamenta proficiscantur; quibus lætari facile possis te eiusmodi cogitationes suscepisse. Hæc autem, atque his longe plura, deq; mea non solum spe, sed etiam erga te mente, quanquam multa cum oratore tuo egerim; in meas tamen etiam ad te litteras partem eorum aliquam facile conieci; ut tibi ipse omnia de me paterna officia polliceri uberius & cumulatius posses. Reliquum est, ut intelligas, eundem ipsum oratorem tuum; quem tum etiam, cum fortuna leuiore nitebamur, unice semper dileximus; nunc, quia is egregiam tibi singularemq; operam præstat, a nobis etiam impensius amari. Eius enim & prudẽtiam atque agendis rebus probitatem cognitam perspectamq; habuimus iam inde ab illis temporibus; cum is uiri clarissimi patris tui istiusq; regni res negotiaq; procurabat summa atq; mirifica diligentia: & postea ex aduersis eius turbulentisq; rebus, quæ sunt illa tempora consequutæ, magnam molestiam cepimus: utq; hominis plane probi & nobis amicissimi ægre molesteq; tulimus illam calamitatem. Quas ob res atq; causas omneis cum eum tibi esse carissimum existimem; illud magnopere cupio, ut mea commẽdatione

datione tibi sit etiam carior; omnibusq; in rebus, quæ ad eius dignitatem pertinebunt; quibus in rebus ei aspirare prouehereq; illum posßit aura studij & fauoris tui; quæ quidem res erunt semper plurimæ atq; maximæ; & fidem illius erga te, & meam in illum beneuolentiam charitatemq; recordere. Dat. tertio Non. April. MDXIII. Romæ.

Sacris Virginibus muratarum Florentiæ. 24

NVMOS aureos ducentos procuratori uestro curari iußi, munus quidem pro mea in uos uoluntate sane pusillum: sed hoc leuius initium meam erga uos liberalitatem promendi uberiores in dies largitiones consequentur. Vos tantum & hortor singulas, & amanter ac paterne rogo: DEO Opt. Max. beatißimæq; matri semper uirgini, quibus quidem uestras preces esse gratas & probatas puto, eo nomine gratias agatis; quod me nihil omnino de sese meritum sui uicarium filij gerere in terris uoluerūt; atq; in huius Pontificatus tā illustri fastigio collocauerunt. Qua quidem in statione atque munere me ut excitent ad ea & cogitanda & procuranda, quæ suæ maxime uoluntati consentanea sciunt esse, ut ab ijs suppliciter petatis; ego a uobis diligenter peto & postulo. Dat. tertio Non. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Raimundo

Raimundo Cardonæ pro rege Neapolis. 25

GALEATIVM, Antonium Mariam, Octauianum, & Christophorum fratres Marchiones Palauicinos; quorum egregiam erga Romanos Pontifices fidem et obseruantiam plurimis in rebus perspexi; tibi magnopere commendo: hortorq; te; ut omnibus in rebus, quæ quidem ad dignitatem eorum commodaq; pertineāt, eos eorumq; necessarios tueare: cogitesq; si uniuersam illam familiam carißimam habueris, teq; illi cōmodum beneuolumq; præbueris; te mihi rem gratißimam esse facturum. Dat. tertio Non. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 26

ET antehac Galeatij, Antonij Mariæ, Octauiani fratrum Marchionum Palauicinorum, uniuersæq; eorum familiæ in hanc rempietas perspecta & cognita nobis fuerat, cum in Cardinalium collegio uersaremur: & nunc plane illam illustriorē fecit Christophorus eorum frater: qui accepto de Pontificatu nostro nuncio ad nos se contulit: ostenditq; quanti nos faceret multis amantißimisq; uerbis. Itaq; eos ipsos, necessariosq; eorum omnes summopere diligimus; charißimosq; habemus, & certe sumus habituri. Hæc ideo scire te uolui; ut tametsi confiderem

uel propter familiæ splendorem, uel per sese charos tibi eos fratres esse; haberes tamen ipsos multo etiã meo nomine chariores; omnibúsque eorum in rebus amori erga illos meo tantum tribueres; quantum pro ea, qua te amplector, charitate ij, qui mihi sunt charissimi, expectare a te non temere possunt. Itaq; eos tibi omnes commendo maiorem in modum: utq; ipsos mea causa perhumaniter amplectare, plane abs te peto. Erit id mihi sane gratissimum. Dat. tertio Non. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Ferdinando Hispaniæ Regi. 27

PRAETER eam; quam tu quidem omni tempore Romanæ reip. fidem pietatemq; præstitisti; pro cuius auctoritate maiestateq; defendenda plurimas grauissimasq; cõtentiones nõ es ueritus subire atq; suscipere: præterq; illã singularẽ beneuolẽtiam, qua nos a mea, familiam uero nostram ab ineunte tua ætate es prosequutus: ea etiam res nos delectat, quod qui me leuioribus in fortunis degentem semper iuuisti, maioremq; esse uoluisti; eundem te nunc, cum quidem hoc in statu & dignitate summi Pontificatus DEI Opt. Max. clementia nos collocarit, libentiori animo cõfidimus omnia curaturum, quæ ad nostram cum huius imperij maiestate cõsociatam dignitatem tuendam amplificandamq; pertinebunt. Itaq; inter alia; quæ mihi quidẽ pro mea pietate uoluptati atque

que lætitiæ sunt; tuum & in Romanos Pontifices animum, & in me amorẽ in primis pono. Sed & hæc, & alia plura cum Hieronymo Vicco Legato tuo homine singulari prudentia prædito nobisq; gratissimo communicauimus: qui ad te omnia diligẽter perscribet. Ea tu intelliges: dabisq; operam; ut, quæ ad Petri nauis trãquillum prosperumq; cursum pertinent, ita cogites; ut tuam ueterem in CHRISTI uicarios pietatem nobis in puppi sedentibus etiã auxisse uideare. Ego certe nulla in re dignitati, amplitudini, gloriæq; tuæ deero. Dat. Prid. Non. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Bernardino Seuerinati Bissinianorum Principi. 28

QVAM mihi tuo nomine reddidit Mannæ pixidem miles Hierosolimitanus Vincentius; ea sane munus quidem & per se elegans, & mihi gratum fuit. Vincẽtium etiam; ut ueterem familiarem meũ, quemq; in primis diligo; & uidi ipsum libenter; & quæ abs te attulit cognoui diligenter. Quibus in rebus ab eo meum consilium intelliges. Dat. VIII Id. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Ioanni Boiardo Regiensi. 29

EA; quæ tu his diebus proximis & amanter, & forti magnoq; animo egisti ista in ciuitate mihi carissima, deq; me optime merita in officio retinenda; mihi

da; mihi sane gratißima ceciderunt. Itaq; te de hac tua tam præstanti uoluntate uehementer laudo; fidemq; & probitatem tuam facio plurimi: scireq; te uolo; tuam mihi rem, dignitatem, familiam, tuos omneis magnæ curæ & esse nunc, & semper fore. Modo tu, quod reliquum est, eundem te in posterum, qui quidem adhuc fuisti, tuiq; similem & germanum præsta. Porro officium optime te posuisse cognosces. Dat. VII Id. April. Anno primo. Roma.

Laurentio Campegio, Feltrinorũ Episcopo, & Cornelio Galanti, meis apud Ducem Mediolanensium internuncijs. 30

MANDAVI Bernardo Bibienæ Quæstori meo, scriberet ad uos ea, quæ scribenda erant hoc tempore: & erant illa quidem non minimi põderis. Quamobrem eius litteris fidem omnem habebitis: quæq; uolo per uos fieri, sic ea conficietis; ut de uestra diligentia & studio uos & laudandos & ornãdos putem. Dat. VI Id. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. Nomine scriptarum,
LIBER SECVNDVS.

Petro Bibienæ nostro apud Venetos internuncio. 1

ALLATVM ad nos est, Senatũ istum Venetum remq; pub. cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percussisse, pactionesq; inter se atq; illũ firmauisse. Ea de re quoniam neq; ab Legato Veneto, neq; abs te uerbum ullum: esse autem ita de ista rep. meriti uidebamur, ut celari ab illa tantis de rebus non debuissemus: uera esse quæ feruntur non existimo. Quia uero a multis magnis illis quidem & probandis auctoribus nunciantur; nullam illis fidem habere plane non queo. Itaq; quoniam res est eiusmodi, ut maxima momenta uideatur habitura, maximasq; & periculosissimas rerum conuersiones allatura; has ad te litteras per meum tabellarium magnis itineribus perferri uolui: tibiq; mando; ut ab isto Senatu; cuius quidem & erga Romanam Remp. illustri obseruantia, & erga me spectato perueteriq; amore multum confido; cures ea te de re fieri quàm diligentissime certiorem: ipsumq;

sumq; horteris ad omnes suas cogitationes nobiscum communicandas. Esse enim illi exploratissimum debet, suam sibi incolumitatem, dignitatem prope non maiori curæ esse; quàm sint mihi. Quibus de rebus omnibus per eundem tabellarium ad me rescribes, quæ cognoueris: dabisq; operam, ut is ad nos quàm ocissime reuertatur. Dat. v Id. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Guidoni magno Magistro & conuentui Rhodio. 3

VINCENTIVM equitem Hierosolimitanum ueterem familiarem meum unice diligo: eius etiam & opera & fide & utor multis in rebus hoc tempore, & uti in posterum cogito. Itaq; esse illum iussi apud me. Qua de re certiores uos fieri uolui; ut, si is cum reliquis uestræ societatis militibus, qui quidem ad defendendam Rhodum præsto uobis esse compelluntur, non erit; culpam in ipsum ne uertatis; néue pœnis in illos a uobis constitutis, qui edictis uestris non paruerint, eum mulctandum statuatis: sed potius uti mea causa manere hic iusso æquos uos illi atq; beneuolos præbeatis. Erit id nobis gratiũ. Dat. quarto Id. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Raphaello Besalù & socijs apud Venetos mercatoribus. 3

MANDO uobis; ut omnem pecuniæ summam, quam

quam habetis ex rationibus Michaëlis episcopi Monopolitani, eam Petro Bibienæ internuncio meo quãprimum curetis. Dat. tertio Id. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Antonio Mariæ Marchioni Palauicino. 4

TVAM quidem & fratrum tuorum atq; uniuersæ prope familiæ gentisq; uestræ in summos Põt. fidem & pietatem multis illam quidem in rebus mihi antea plane cognitam, nuper ex oratione Christophori fratris tui etiam libẽter agnoui. Amorem autem & beneuolentiam officiaq; uestra; quæ quidem in me nondum Pontificem Max. multa & præclara contulistis; non tam ex ipsius uerbis, parce enim & pudenter eam rem attigit, quam meo more illum intuens sum recordatus. Itaq; uos omnes, teq; in primis cum propter meas rationes, tum uestra ipsorum causa ualde amo, habeoq; charissimos. Tuam uero præcipue uirtutem etiam ornare magnopere cupio. Itaq; cum primum se occasio dederit, ut militum res Romana indigeat; te uocabo, & in nostris exercitibus loco egregio habere, tuamq; dignitatem amplificare in primis curabo. Quanquam etiam fratres tuos eo tempore inornatos non relinquam. Hanc meam uoluntatem latere te nolui; ut scires non solum amari te a me; sed etiã tuos omneis, teq; in primis magnæ mihi curæ esse. Dat. tertio Id. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Ioanni Paulo Balioni. 5

MITTIMVS Perusiam Matthæũ familiarem nostrum ad perquirendum Nicolaum Foroliuiensem; quem istic latere certiores facti sumus; curãdumq; ut is in custodia quàm primum fieri potest, habeatur. Quamobrem magnopere te hortor, proq; nostra dignitate etiam atque etiam moneo; ut Matthæum cura, studio, fauore tuo iuues; omnibusq; in rebus illi præsto sis; ut facilius atq; celerius ea, quæ uolumus, curare atq; conficere possit. Dat. Prid. Id. April. Anno primo. Romæ.

Francisco Pulicæ. 6

ET diligentia tua in nostris mandatis peragendis, & Bretinori Decurionum alacritas & fides in illis accipiendis, mihi probatur. Quamobrem ad eas, quas ad me dedisti litteras ita tibi respondeo; ut si tibi a Bretinorianis satisfactum abũde est; culpamq; ab ijs ex eo tempore, quo te Bretinorum misimus, abesse cognosces; Præfecto nostrorum militum, ipsisq; militibus mandes ut ad Bretinorum ne accedant, neue in agrum Bretinorianum impetum faciant: siqui in eo nunc sunt, uti inde quàm primum decedant; eorumq; res intactas posthac, atq; ipsos incolumes sinãt esse. Id ni fecerint; mulctam, quam uoles, eis statuendi tibi ius facultasq; esto. Quod uero attinet

ro attinet ad priorem eorum in nos mandatasq; nostra temeritatem & arrogantiam; ea de re uolumus, ut Episcopus Polæ Bononiæ magistratus iudicet; condemnetq; illos, uti sibi æquum & iustum uidebitur. Alexandrum autem, quem istic in custodia seruari esse; eidem magistratui mittes; ut is de eo modis omnibus quærere possit, quæ sunt quærenda; & statuere, quæ statuenda sunt. Quibus tu confectis rebus, & recte ut uolumus cõstitutis, ad nos te referes. Dat. Id. April. MDXIII. Anno primo. Roma.

Altobello Episcopo Polæ, Bononiæ Magistratui. 7

DE Alexandro Nauio; quem ad te in custodia mitti iussi; diligenter abs te quæstionem haberi uolo ad ueritatem admissi facinoris inuestigandam: quo rectius quæ æqua sunt, decernere atq; statuere possis. Eius potestas tibi fiet a Francisco Pulica internuncio apud Bretinorianos meo: ad quem litteras dedi ea de re. Id tu pro tua diligentia curabis: meq; facies de eo, quod egeris, certiorem. Præterea quoniam Nicolaum Foroliuiensem esse Perusiæ intellexi; isq; se unà cum Ioanne Paulo Balione, qui est propediem ad Venetorum castra profecturus fortasse in uiam dabit, ut se in tutum recipiat; iterq; istac faciet: mando tibi; ut diligenter illum inuestigari ac perquiri cures. Qui si in illius comitatu erit; des operã, ut uel a Balione ipso tibi dedatur; uel a te intercipiatur: omnibusq; modis caueas, ne elabi subterfugereq;

gereq; te posit. Cæterum tuæ prudentiæ permitto; ut prioris Bretinorianorum in nos audaciæ & sceleris de ipsis sumere pœnas possis. Aequum est autem; illud te prius diligenter inspicere, metúne illi nostrorum militum tuos admittere ad sese homines, tua facere mandata recusarint. Id si ita est; ignoscere te eis uolo, nec seuerius quicquàm in eos decernere. Sin aliter se res habet; ex nostra dignitate negotiũ administrabis, quemadmodum tibi æquum & iustum esse uidebitur. Dat. Id. April. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Francisco Mariæ, Vrbinatium Duci, Vrbis & reip. militum præfecto. S

ET uirtus & diligentia in regendis exercitibus tua egregiaq; in nos obseruantia; amor etiam erga familiam nostram tuus; qui profecto, dum nos ipsi in collegio Cardinalium uersaremur, omnibus in rebus semper enituit; nunc quidem, cum DEI Opt. Max. benignitate summus nobis Pontificatus creditus delatusq; est; nos admonent, ut te ijs ornamentis afficiamus; quibus a nobis non præteritus hoc ingressu nostri muneris uideri possis. Itaq; nobismet ipsi pollicentes, eundem tuum animum, eandem nobis fidem posthac nõ solum præstitum abs te, sed auctum etiam & cumulatum iri; neq; modo adolescẽtiam, sed uirtutes etiam tuas suum certe robur incrementumq; capturas; quo eras loco & statu apud Iulium

Iulium patruum tuum, qui Pontifex Max. ante nos fuit; in eodem etiam apud nos esse te uolumus: tibiq; imperium nostrorum exercituum, quò cum imperio nunc es, in annum quidem proximum certe, in alterum autem, quoad nobis libebit, extendimus & prorogamus, cum eadem, quam habes, turma ducentorum equitum cataphractorum, & leuis armaturæ equitum centum; eodemq; ad eos alẽdos stipendio tibi solito dari numum aureorum tricies mille; ad te uero ipsum decies & termille atq; octingẽtorum quadraginta quatuor. Quod quidẽ certe munus meæ in te beneuolentiæ si ut libenti animo tibi a me defertur, ita tu eo munere nauiter atq; strenue fueris usus; quemadmodum plane confidimus te factum; non uereor, ne ad ueterem meum uere paternum in te amorem adiunctis in dies singulos recentibus tuis in remp. meritis a nobis omnia sis impetraturus; quæ ad tua commoda, dignitatem, amplitudinem ab huius Pontificatus maiestate non abhorrentia pertinebunt. Dat. XVI Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Petro Bibienæ internuncio. 9

SCRIPSIMVS de mense Martij Leonardo Lauredano Venetiarum Principi; mandaret ut fructus ecclesiæ Adrianæ, qui per ipsius ministros cõtra fas impediri dicebantur, Beltrandi Episcopi Adriæ procuratoribus restituerentur. Id quoniam factum

ctum adhuc non est: causam autem eius rei dicunt esse; quod quibusdam sacris uirginibus Venetis in Ferrariensi agro sui item fructus iniuste detinentur: mando tibi, ut eundem Leonardum horteris; quæ Episcopo Adriano contra ius detenta sunt; quoniam is nihil habet cum illis uirginibus commune; ea reddi aliquando tãdem eius procuratoribus imperet. Qui uero illarum uirginũ fructus a Ferrariensibus interceptí dicuntur esse; de ijs me confidat esse ius petentibus administraturum. Dat. XII Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Octauiano Episcopo Laudis Pompeiæ designato. 10

CVM pluribus te de causis alloqui magnopere cupiã; ualde te hortor; ut ad urbẽ ueniasut possim coram tecum agere, quæ uolo. Erit id mihi uehementer gratum. Dat. IX Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 11

QVONIAM Octauianum Episcopum Laudis Pompeiæ designatum pluribus de causis esse hic magnopere cupio; peto abs te, ut illi ad nos ut ueniat, non permittas solum; sed etiam suadeas: quem quidem sum, si uenerit, amanter paterneq; susceptturus. Dat. IX Cal. Maias. NDXIII. Anno primo. Roma.

Magistratibus

Magistratibus Ariminensium. 12

Mando uobis, ut Achillem Taurellium cum suis equitibus omnibus uestrum in agrum recipiatis; & quæ dari nostris militibus solita sunt, ei militibusq; eius dari iubeatis: neq; difficiles uos præbeatis ea in re; quemadmodum quidem mihi demõstratum est solere uos persæpe facere. Id autem eo uobis erit leuius; quo ilíi ipsi paucos apud uos dies sunt milites commoraturi. Dat. IX Cal. Maias. Anno primo. Roma.

Thomæ Episcopo Feltrinorum internuncio. 13

EXEMPLVM litterarum, quas ad Maximilianum Mariam Ducem Mediolanensium dedi de restituenda Marco Cardinali Senogallienſi oppidi Cugnoli possessione, habebis cum his litteris. Tibi uero mando; ut cum ipso Duce agas curesq; diligenter eam rem; quã tu ijs ex litteris uelle me magnopere cognosces: ut Cardinalis ius suum obtineat: ne iam mihi sæpius eadem de re sit scribendum. Dat. sexto Cal. Maias. Anno primo. Roma.

Alphonso Atestino Ferrariensium Duci. 14

FRANCISCVM & Pasotum Fantutios ciues Bononiẽses bene de nobis meritos captos a tuis ministris

ministris complures iam menses in custodia magistratus tui habent. Eos quoniam & amo ipsos; & mihi admodum indecorum est meos homines honestos uiros sic affectos & captos abs te detineri: constitutum mihi erat, cum hic esses, te præsentem alloqui ac plane abs te petere, ut eos permitteres domum redire. Verūtamen id facere ante quàm ea, quā habes mecum, magni ponderis causa componeretur, haberetq; finem suum; sane nolebam: ne quæ leuiora essent, grauioribus anteferrentur. Itaque tu quia confecta nondum re Roma discedere uoluisti; Fantutiorum liberationem etiam differre aliud in tempus statueram: & profecto distulissem; nisi, ut postea intellexi, tantula illis mora, quorum mihi salus charissima debet esse, magnum esset detrimentū, magnam calamitatem allatura. Nam præter quàm quod in custodia esse atq; in carcere per se miserum calamitosumq; est: permagni eorum interest ipsos hoc tempore cum domi esse posse, tum uel maxime ad nos accedere suarum fortunarum prope omnium constituendarum causa. Quamobrem ne rei eiusmodi tam per se piæ, tam mihi debitæ, tam illis salutaris confectio diutius proferatur; te iam nunc etiā atq; etiam hortor, ut eos missos facias; ut redire in patriam, atque ad me uenire possint. In eo tametsi boni principis munere eris ipse functus; quod per te facere semper debes; tuum tamen tum facilem & liberalem, tum uero propensum ad bene de me merendum animum etiam libenter agnoscam. Dat. quinto

quinto Cal. Maias. Anno primo. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 15

Intelleximvs de Alexandro Gabloneta procuratore tuo certiorem te esse factum, quosdam principes in Italia uiros contra te cogitare; armaq; ab ijs comparari, quibus te ditionémque tuam aggrediantur. Itaq; te precibus omnibus petere; ne tuos populos tuasq; fortunas ullorum hominum cupiditate atq; libidine turbari diuexariq; pateremur. Quas ad res ita illi respōdimus; existimare nos neminem quidem in nostri Signiferi ditionē armis inuasurum; præsertim nobis charißimi, atq; in nostræ beneuolētiæ tutelam & curam amantißime recepti. Veruntamen siquis erit tam a nobis alienus, in te ut sit atque in tuos eiusmodi quidpiam molliturus; polliciti illi sumus, nos tibi præsto futuros, eiq; interminaturos, ut se contineat. Quod si ij nostri monitus atque minæ nihil proderunt: exercitus ipsos nostros Franciscumq; Mariam Vrbinatium Ducem generum tuum cum imperio ad te defendendum, hostesq; tuos, quos esse nostros existimabimus, propulsandos & profligandos mittemus. Itaq; te uolumus bono animo esse, atque existimare urbem istam nobis tuamq; tuosq; populos non minori curæ esse; quàm quæ urbes quiq; populi sub nostra ipsorum ditione sunt: eadem utroq; fortunam, idem periculum subituros. Quæ quidem omnia tametsi Alexandrum ipsum ad te scripsisse

te scripsisse diligenter existimo: uolui tamen nostris etiam litteris ad te perferri: ut per me quoque de meo in te animo ac uoluntate fieres certior. Dat. tertio Cal. Maias. Anno primo. Roma.

S. Daciæ Regi. 16

PERLATVM est ad me, quod quidem mihi iocundissimum fuit, magno te istarum nationum fauore incredibilique uoluntate Regem Daciæ salutatum illustris uiri patris tui loco bene & cum laude regnare; adolescentiæque tuæ annos egregia spe tuorum de te populorum firmare: itaque eiusdem patris tui desiderium præsenti tua præstantique uirtute facile leniri. Quam nos rem, euentumque tum fortunæ tum prudentiæ in primis tuæ animi erga te nostri propensione sociantes, te paterna nostra charitate ac pietate amantissime complectimur: omniaque tibi, quæ quidem ad Regium honorem dignitatemque tuã confirmandam augendamque pertinebunt, quoad nostræ rationes patientur, libentissime polliceor. Quoniam autem ea nostra mens est, is animus; ut Christiani Reges atq; Principes, qui dissentiunt inter se, concilientur; ut ad Christiani hostes nominis repellendos, suscipiendumque contra Turcas bellum conuertere cogitationes nostras possimus: te hortor; ut hanc nostram uoluntatem iuues. Id optime fiet; si in Reges Christianos, quiqui sunt, tua arma non mouebis; tuasque uires non exercebis. Quorum quidem quod

quod unus in primis Henricus Britanniæ Rex multis de causis mihi esse charissimus debet: illud abs te impensius peto & postulo; ne eum Regem eiusque populos aut lacessas & perturbes ipse, aut id fieri permittas a tuis. Hoc nobis gratius facere nihil potes. Dat. tertio Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Hippolyto Cardinali Atestino 17

EX tuis litteris intellexi id, quod etiam sine ijs exploratum mihi erat; Pontificatus mei nuncio audito te magnam lætitiam cepisse. Itaque mihi ea de re officiosissime amantissimisque uerbis gratularis. Aegre fers etiam suffragiorum ferendorum tempore te nõ affuisse. Quæ quidem mihi omnia optatissima legẽti iocundissimaque fuerunt: ex animo enim beneuolentissimo mihi dudum perspecto & cognito sane proueniunt. Magnopere autem uellem eo te tẽpore Romæ fuisse: rem enim nostram, qui tuus est in me amor, profecto in primis iuuisses. De meo uero in te animo ita te uolo existimare: amorem meum; qui quidem antea erga te atq; Alphonsum Ducẽ Ferrariensium fratrem tuum eximius semper fuit; hac in me DEI Opt. Max. benignitate ac munere etiam auctũ multiplicatumque esse: ut quo maior ipse sum, eo uterq; uestrum & coniunctior mihi sit, & certe carior. Quod autem mihi eundem fratrem tuum cõmendas: uoluit is iustis quidem de causis, quas ab ipe

so intelliges, infectis rebus suis Roma proficiscī. Spero tamen, quoniam eius rei fundamenta iecimus; quod superest, me daturum operam; ut intelligatis uos mihi ambos incolumitatemq; uestrā magnæ curæ esse. Dat. tertio Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Paulo Germano Migdelburgensi Forosempronienſium Episcopo. 18

EGREGIAM in omni prope disciplina doctrinam tuam, plurimarumq; optimarum artium scientiam maximi semper feci. Quamobrē excellens tuū ingenium studio ac fauore meo commendare aliqua nunc iam in re atq; prosequi cupiens, libros de Pascæ obseruatione ac mortis Dominicæ die; quos nouissime confeciſti, uolo, atq; igni & aquæ interdico & mando, nequis imprimere posſit, imprimiue facere, aut impressos uenundare, quoad uixeris; præter te: ut usum aliquem ex tuis laboribus hac etiam ex parte percipias: ipsiq; tui libri diligentius impressi in lucem prodeant. Dat. Prid. Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Sigismundo Regi Poloniæ. 19

PROXIMIS diebus te hortari unis atq; alteris litteris non destitimus; controuersiam, quam cū Alberto Prussiæ Magistro aliquot iā annos habes, habuistiq;

cum eorū nonnullis, qui ante illum Magistri fuerunt; ut aliquando tandem terminari sine armis posſet; uelles eam sacro Lateranensi Concilio remittere; a quo quidem maxime conuenit Regū causas disceptationesq; iudicari. Qua in re si meis hortationibus animum adhibuiſti; quæq; te facere ipse æquum & iustum putabam, ea concordi inter te atq; illum uoluntate es iam ita complexus, ut ei Concilio uterq; uestrum suam causam remittendam statuerit; eiusmodi nuncium læto animo accipiam: teq; de tua ista lenitate atq; in remp. obseruantia magnopere commendabo. Siu autem; quemadmodum & a Thoma sancti Martini & ab A. sancti Sixti Cardinalibus; qui te summopere diligunt, & quibus incolumitas tua, dignitas, amplitudo magnæ curæ est, nup intellexi, lubens ipse paratusq; es ad ea pacta fœderaq; seruanda, quæ quidem solemniter inter uos nouissime statuta sanctaq; sunt, quæq; propediem sunt sanciēda; tua ista uoluntas etiam atq; ad pacem propensus animus mihi plane uehemēter probatur. Teq; magnopere hortor, ab illis ipsis, quas commemorauī, tum factis tum ijs quæ fiunt pactionibus ne recedas: modo eiusmodi sint; quibus arma & discordiæ auferantur, pax atq; tranquillitas exoriatur. Si enim is exitus istic aut partus iam est, aut comparari, modo uelitis, potest; quid attinet noua iudicia quærere: quæ quidem ut suum ad finem perduci posſint; neq; breuis temporis, neq; parui sumptus propter locorum longinquitatem indigeant necesse est? Quamob-

rem abs te nunc quidem uehementer quæso & opto; primum ut in eadem sententia te te cõfirmes ac plane perstes: deinde ut nullam prorsus ansam Prussiæ Magistro des a pacto inter uos fœdere desciscendi: uel potius ut omnia cogites, omnia præmunias, omnia moliare; quibus ille nihil queri de te, nihil inuenire causæ posit ad pacem concordiamq; reijciendã. Hoc nos hortari monereq; te non magis nostrum est; quanquàm id quidem nostrum maxime: pacem enim a Domino relictam nobis atque traditam cum alijs uelle communicare magnopere omnes debemus: quã tuum etiam modis omnibus præstare atq; efficere, ne te frustra monuisse uideamur. Qua in re præter quã quod tuæ tuorumq; populorum quieti optime abs te consuletur; nobis etiam rem gratissimam facies: De re autem p. cuius te obseruantissimum semper fuisse omnes prædicant, etiam bene merebere. Dat. Prid. Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Alberto societatis Marianorum Theutonicorum magno Magistro.

SVPERIORI epistola te etiam atq; etiam monui, uelles eam controuersiam, quam cum Sigismundo Rege Poloniæ multos iam annos habes; ut aliquando res ipsa atq; causa confici sine armis posset; uel tantisper sustinere, dum noster Legatus ad istas regiones mitteretur; qui quæ æqua essent, inter uos statueret: uel sacro Lateranensi Concilio remitteret: a quo

a quo maxime conuenit magnorum Principum causas disceptationesq; iudicari. Nunc autem quoniam ijs de rebus diligẽtius perquirẽtes intelleximus proxime inter uos pactum sanctumq; esse quid uterq; uestrũ facere, quibus stare conditionibus debeat: quo ex fœdere erat statutum, ut quæ supersessent controuersiæ inter uos, pactis ex atq; fœderibus ad octauũ Idus Maias terminarentur: quanto maiore possum studio ac diligentia te plane hortor; quæ solemniter celebrata inter te & Regem Poloniæ pacta conuentionesq; sunt, eas ne reijcias; celebresq; quæ sunt celebranda, sic plane, si erunt eiusmodi, ut bella contentionesq; deponantur; securitas atq; ocium subsequatur. Nam si is istic finis uel paratus iam est, uel parari uobis uolentibus potest: quid opus est nouorum iudiciorum: ad quæ quidem terminanda neq; breuissimi temporis, neq; minimæ impensæ propter regionum longinquitatem uterq; uestrũ indigebit? Quanquàm, ut uerum fatear, pupugit me rumor quidam tibi plane non honorificus, mihi etiam permolestus; qui multorum iam uocibus & sermone percrebuit; iactantium, per te fieri, abs teq; impediri, ne res ad exitum perducatur. Quare his quidem litteris impensius etiam abs te postulo & peto; ut quibus pactionibus pollicitus es te staturum; ijs ne te laxes; fidemq; tuam præstes; omniaq; agas, coneris, efficias deniq;, ut pax inter uos conficiatur, neq; Rex Poloniæ conqueri de te apud nos ullo modo possit. Quã plane te ad rem uel hortari uel monere, non magis

mei muneris est; quod tamen est in primis meum; quàm tui etiam efficere, ne frustra operam posuisse nos appareat. Ita enim & tuæ tuorumq; quieti magnopere consules: & tua in nos præclare officia cõstabunt. Dat. Prid. Cal. Maias. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Cõuentui et societati Marianorũ Theutonicorũ. 21

SCRIBIMVS Alberto Marchioni Brandeburgensi societatis uestræ Magistro; eumq; etiam atq; etiam hortamur, ut ei controuersiæ, quam cum Sigismundo Rege Poloniæ habet, finem atq; modum adhibeat; quantumq; in se est, efficiat, ut ad pacis tandem studium res conseusumq; perducatur. Tum illud addimus; ut quoniam nobis renunciatum est per illum stare, quominus causa eum quem commemorauimus exitum habeat; det operam nequis ipsum nolle pacẽ atq; concordiã apud nos queri iure posit. Quæ quidem omnia uobis etiam perscribere uolui cum quia exploratum habeo conuentum istum uestrum magnæ apud illum auctoritatis esse; eaq; fere cogitare ipsum atq; agere, quæ uobis unis probantur: tum quod intelligo huius ipsius culpam rei, quod adhuc confecta non sit, in uos reijci. Itaq; uos uniuersos & hortor & more patrio moneo non id solum; ut Magistrum uestrum ad pacem atq; concordiam cum Rege Poloniæ ineundam ne impediatis: sed ut omni etiam uestra diligentia & auctoritate compellatis, ad ea pacta

pacta fœderaq;, quæ confecta proxime inter illos sunt, amplectenda atq; seruanda: quæ uero conficiẽda sunt, ea ut conficiat: ut discordia omnis atq; dissensio tam utriq; eorum detrimentosa, tam indigna Christianis Principibus, tam nobis molesta, aliquẽ aliquando tandem exitum nanciscatur: ne dissentiẽtibus studijs nationes istæ, quæ ad Christianam gloriam augendam atque propagandam sunt aptissimæ, simultates inter se atq; odia semper exerceant, suis semper uiribus conterantur. Id si uos in animum induxeritis, communiq; consilio effeceritis; egregie de me atque ampliter uos esse meritos profitebor: rem uero atq; operam ipsis uobis magnopere debitam, & uirtute dignam uestra bonitateq; nauabitis. Dat. Prid. Cal. Maias. MDXIII. Anno primo, Romæ.

Magistratui Bononiæ. 22

DEMONSTRATVM mihi est nostra interesse, ut Regij Lepidi forum aliquot peditũ tutela muniatur. Quamobrem mando tibi, ut ex ijs militibus, qui apud te sunt, uigintiquinque pedites, qui præfectum suum habeant strenuum aliquem ac idoneum uirum, illò mittas. Ante tamen quàm id facias, nostrum hoc consilium cum Rufino Regiensium Magistratu communicabis. Qui si etiã equitatu peditatúque opus esse duxerit ad reliquum oppidum, eiusq; agrum muniẽdum; XXV equites leuis armaturæ

turæ cum peditibus alteris totidem eorumq; præfectis ad eum mittes. Dat. Cal. Maij. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Rufino Regij Lepidi Magistratui. 23

INTELLEXI operæpretium esse, istius oppidi forum aliquo militum numero præmuniri. Quamobrē mandaui Bononiæ Magistratui, ut XXV pedites ad te mitteret cum eorum præfecto. Quibus tu stipendium dari solitum ex istius ærarij prouentibus conficies. Cæterum si ad reliquum oppidū eiusq; agrū tuendum uel peditatus alicuius uel equitatus indigebis; eos a Bononiæ Magistratu, cum erit opus, petes. Dat. Cal. Maij. Anno primo. Romæ.

Marco Martello, Regij Lepidi Quæstori. 24

MANDO tibi, ut quæ Iulij secundi Pont. Max. tempore ex salis aliarumq; rerum uectigalibus ærario isti nostro publicanorum reliqua debebantur; ea omnia cures atque exigas. Quam quidem tu ad rem istius Magistratus opis atq; auxilij si indigebis; uolo, hisq; ipsis litteris ei mando, ut te omnibus in rebus ita iuuet; ut negotium recte atq; celeriter conficiatur. Dat. Cal. Maij. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Ciuibus

Ciuibus & mercatoribus Lucensibus tribus. 25

FIDE atq; integritate uestra optimorum hominum ac præstantium uirorum testimonio præclare cognita, unicuique uestrum largior; ut & merces uestras omnis generis in Galliam transalpinam mittere; & in Gallia quicquid libuerit merciū emere, & emptum in Italiam trāsportare; summatimq; mercaturam exercere, omniaq; agere, ut soliti estis, & uobis usui uenerit, libere atq; secure liceat duobus anni temporibus & mercatibus, qui Lugduni fiunt ad Augusti atque Nouembris Calendas. Dat. XII Cal. Iun. Anno primo. Romæ.

Euangelistæ Tarasconio, & Iacobo Gambaro, meis apud Placentinos internuncijs. 26

MANDO uobis, ut si Raimundus Cardonæ noster fœderatorumq; nostrorum Imperator exercitum sibi a Ferdinando Hispaniarum Rege creditū educere e Gallia citeriore uoluerit; ipsum exercitumq; eius nostro nomine recipiatis; atq; a Placentia quo ei libuerit uersus per loca prouinciasq; nostras comitemini: curamq; & diligentiam adhibeatis; ut quæ solita sunt per nostros homines amicissimis exercitibus parari; ea ipsi militibusq; eius per uos parentur: quos quidem meos internuncios procuratoresq; hac in re atque illo traducendo exercitu

uolo

uolo esse. Dat. x Cal. Iunias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Monachis Neapolitanis. 27

INTELLEXI uelle uos Gasparis Hispani præfecti militum cadauer ab illo, quo illatum consentientibus uobis fuerat loco, in alium minus idoneum locum transferre. Quam rem quoniam eos, quorum interest, ægre molestéq; ferre audio: uos hortor; ne eorum animos ea de causa mœrore afficiatis; cadauerq; ne amoueatis. A quo si religione impedimini, uel aliqua alia mutandi loci satis iusta causa uos mouet; id omne ad nos defertote: qui, quod erit æquum atq; iustum, statuemus. Dat. VII Cal. Iunias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Hannibali, Antonio Galeatio, Alexandro, Hermeti Bentiuolis germanis fratribus. 28

OBSEQVIVM humilitasq; uestra; quam ad me partim ipsi accedentes pedibusq; meis aduoluenti, partim per internuncios idem agentes modis omnibus supplices præstitistis; precesq; interpositæ uestræ atq; effusæ lachrymæ largiter; quibus quidem subiectissime petijstis, ut uestras, qualescunque essent, in Romanos Pontifices culpas erratáq; ne plecterem; ignoscerémq; uobis necessitate potius & ui, quàm uel sponte uel ullo certo consilio compulsis ea facere,

facere, quæ fecistis; me in eam cogitationem adduxerunt, ut uos non indignos uenia ducerem. Quare sic existimans, uobis mala multa aliquot perpessis annos nihil esse antiquius, quàm sub hoc imperio posse honeste pacateq; uiuere; uestrum istum bonũ, ut uidetur, perhumilemq; animum fauore uel amore potius amplectens meo, nec tam pœna, quàm pœnitentia uestra contentus, primum quidem uobis cũ uestra in eos, qui ante me fuerunt, Romanos Pont. omnis generis delicta, tum pœnas ob id lege Iulia cõstitutas remitto atq; aboleo ita quidem, si mihi prædes dederitis sestertium duum milium, uos a meo & eorum, qui mihi successuri sunt, Pontificum Maximorum imperio mandatisq; non discessuros; neque quicquàm unquàm contra me atq; illos tentaturos. Domos deinde, uillas, fundos, bonaq; omnia sacerdotijs exceptis; quæ quidem bona ante diem Calendarum Nouembris MDXI Ioannes Bentiuolus & Geneuera parentes uestri uestrumq; singuli quocunq; nomine habebatis, possidebatis; ea uobis uniuersa, etiam si in alios translata sint, condono ea lege; dũ quæ a uobis rerum & pecuniarum summæ debentur, quibus de summis liquet; earum creditoribus antea satisfactum sit: quibus uero de summis nondum liquet; de ijs uos omnibus, cum liquebit, satisfacturos: deq; iuri stando prædes a uobis cautionesq; sint datæ: quos prædes quasq; cautiones esse idoneas magistratibus sit probatum. Denique uniuersam uestrã familiam atque eos omnes; qui aut uobiscum exilio

mulctati

Universidad de Deusto
Biblioteca

multacti sunt, aut quoniam uestrarum partium sunt habiti, postea in exilium sunt missi; quiq; uos sequuti sunt; eundem ad statum conditionemq; repono atque restituo: & præter hæc ad patriam etiam reditum illis omnibus tutum atq; liberum mando esse ijs exceptis, qui hominem occiderint: quos quidem uolo in eo, quo nunc sunt, exilio priuatione interdictis manere; utpote malæ fidei homines, atque immeritos, quibus quicquam tale res hæc publica largiatur. Volo item, ut illi, quorum nomina in nostris ad Episcopum Polæ Bononiæ Magistratum dandis propediem litteris ex eo numero excipiemus; ad patriam ne redeant; neue recuperationem bonorum suorum adipiscantur, quoad aliter iussero. Quoniam autem perdifficile admodum uobis futurum intelligo, duum milium sestertium prædes ærario dãdos nostro reperire, qui perpetui maneãt: satis habebimus eos a uobis per triennium duraturos & uadaturos dari: quo in tẽpore aut rẽ totã terminabo aut alteros a uobis prædes datum iri, quoad opus erit, iubebo. Quæ quidẽ omnia de plena CHRISTI gratia munificoq; sinu deprõpta collataq; in uos si ad bonã mentem reuersos perinde accepisse uos intellexero, ut propensa perpetuaq; uestra in nos obseruantia cultu studijs officijs diligentia huius uos nostri muneris in posterum esse meriti atq; grati uideamini; uoluntas erga uos mea pronúsque ad incolumitatem uestram animus etiam augebitur: deq; uestro ipsorum ad patriam atque lares uestros reditu, quem adhuc uobis

uobis liberisq; uestris præcludimus; ea, quæ a nobis precibus omnibus petijstis, quæq; uultis, aliquando statuemus. Dat. VII Cal. Iun. Anno primo. Roma.

Bononiæ Magistratui. 29

MAXIMILIANVM Romanorum Imperatorem designatum summopere amo: eiusq; maiestas amplitudo dignitas resq; omnes mihi magnæ curæ sunt. Itaque cum intelligam in illius oppido Mutina periculum esse, ne per seditiosos homines tumultus aliquis excitetur; qui in eius fraudem uergat, inclinationemq; afferat eius rebus; quibus de omnibus ualde quidem sollicitus sum: mando tibi; ut si Vitus Frusto, qui eius nomine ei oppido præest, seditionum & nouarum rerum causa, quas is commoueri uideat, abs te auxilium petierit; omnem eam armatorum hominum & militum nostrorum manum illi mittas ad urbem tuendam tumultusq; compescendos; quam is uolet: curesq; omni studio, ut Imperatoris res tam sint tutæ; quàm huius reip. atque nostræ. Dat. Prid. Cal. Iun. Anno primo. Roma.

Heluetiorum pagis duodecim. 30

LECTIS uestris litteris, quibus a me petitis, ut declarationem uestram de Episcopo Gebennensi factam uelim ratam probatamq; esse: Equidem libenter

benter hac in re uestris postulatis annuissem; nisi Duci Allobrogũ antea scripsissem mihi statutum esse, cuius nomen ad Episcopatum illum sim subiecturus. Itaq; uos potius hortor, ut eum ipsum, quem nominabo, gratum optatumq; habeatis. Id si feceritis; & erit mihi sane gratum; & reip. dignitatis per uos ratio habebitur. Dat. Prid. Cal. Iun. MDXIII. Anno primo. Roma.

Magistratui Regij Lepidi, & M. Martello Quæstori. 31

VOLO & uobis mando; ut omnes istius ærarij prouentus & uectigalia pristinum ad statum & rationem, atque eam, quam lege Iulia formam acceperãt, reuocetis: eaq; deinceps utamini. Cal. Maij. MDXIII. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ Internuncio. 32

EXEMPLVM litterarum, quibus litteris ad Leonardum Lauredanum Venetiarum Principẽ scribimus Franciscum Marchionem Mantuæ in nostram fidem esse receptum, ipsasq; litteras cũ his ad te literis mitto; ut & nunc quidem eam illi rem meo nomine significes, reddasq;, quas ad eum litteras dedi; et posthac quibuscunq; in rebus Francisco ipsi apud istum senatum esse usui possis, eum iuues, uti & hominem de nobis optime meritũ nobisq; charissimũ, & Signiferum

& Signiferum nostrum, & in fidem nostram receptum. Dat. VI Non. Maias. Anno primo. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 33

FRANCISCVM Gonzagã Marchionem Mantuæ urbemq; eius et ditionem in beneuolentiæ nostræ fidem & patrocinium recepi. Nam & amaui hominem, cum inter Cardinales essem, omni tempore; & amari me ab illo plane perspexi: plurimaq; eius in nos familiamq; nostram egregia officia & studia extiterunt. Eam rem tibi esse cognitam uolui; primum ut ipse pro eo, quo te remq; istam publicam amore charitateq; amplector, mea omnia, beneuolentiæq; in primis rationes tibi senatuiq; tuo notas atque declaratas facerem: deinde ut tu illum eiusq; oppidum populos reliqua omnia omnibus posthac in rebus ita tractares; ut intelligeret, cuius ipsius tuendi nos curam studiumq; susceperimus, eum non solum propter huius imperij maiestatem Signiferiq; officium, quem gerit; sed etiam quod a nobis unice diligitur, abs te tuaq; repub. esse tutissimum. Dat. VI Non. Maias. MDXIII. Anno primo. Roma.

Magistratibus

Magistratibus Parmæ. 34

OPTIMVM uestrum in nos alacremq; animum, quem quidem mihi Benedictus Rubeus uestro nomine detulit; libenter agnosco. Et quoniam diligentiam adhibui, ut sub reip. imperium rediretis; redeuntes nunc uos paterno amore charitateq; amplector atq; recipio: dabiturq; a me quidem opera, ut uos ciuitatemq; istam perinde tractem; ut neq; meæ me diligentiæ in ea recuperanda, neq; uos uestri in rep. recolenda studij obseruantiæq; pœniteat. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Romæ.

Magistratibus Placentiæ. 35

ET obsequium uestrum & cultus, quem mihi Lazarus Maluicinus, & Nicolaus Scottus, Interpretes uestri diligenter præstiterunt; gratus mihi atque optatus accidit. Itaque de eo uos studio; quod quidem maximum, ut sub huius reip. imperium redieretis, communi omnium consensu adhibuistis; & laudo; & redeuntes in fidem meam clientelamq; recipio: daboq; operam, ut magis magisq; in dies singulos id uoluisse uos atq; fecisse lætemini. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Romæ.

Thomæ

Thomæ Episcopo Feltrinorum apud Mediolanenses Internuncio; 36

MANDO tibi, ut oppida Placentiam & Parmam sub reip. imperium redeũtia nostro nomine recipias, liberaliterq; tractes; quemadmodum quidem eorum ciuium erga nos uoluntas, studium, pietasq; postulat. Dat. III Non. Maias. Anno 1. Romæ.

M. Antonio Columnæ. 37

MANDO tibi, ut Cotignolam oppidum in deditionem nostro nomine recipias; itaque tractes; ut eius municipibus atq; incolis nihil detrimenti tuis a militibus inferatur. Cæterum quod ad arrogantiam ipsorum attinet, mulctamq; ea de causa Decurionibus statuendam; quid fieri oporteat, scribã ad Bononiæ Magistratum propediem. Dat. tertio Non. Maias. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ. 38

MANDO tibi ut Achillis Taurellij, cui nuper præfecturam militarem cõtuli, eiusq; militibus stativa des eo in loco, qui tibi esse opportunior uidebitur; eisq; dari mandes tectum, lignum, stipulam; uti solitum est; maximeque conuenit. Dat. quinto Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Guido Vainæ. 39

CVM tibi certum ſtatutumq; ſit Romæ diſcedere; idq; ut nobis uolentibus tibi facere liceat, precibus omnibus petieris: uti de Iulio Secundo, cuius ſtipendia annos aliquot multa cum laude feciſti; optime merito tibi quod petis, do atq; tribuo. Itaque & Romæ proficiſcendi, & ad quaſcunque nationes Reges populos te conferendi, atque ubi uolueris gentium commorandi, harum litterarum ſignificatione tibi facultas eſto: teq; illis ipſis, ad quos acceſſeris, quemadmodum quidem de uiro egregiæ ſpectatæq; uirtutis, deq; homine meis omnibus ualde amico mihiq; percharo facere me conuenit, ſtudioſe diligenterq; commendo. Dat. tertio Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Franciſco Marchioni Mantuæ. 40

INTER Petiliani Comites; quemadmodũ appellant; & meam familiam meq; ipſum in primis, quo tempore Cardinalem geſſi, plurima beneuolentiæ neceſſitudinisq; officia paria et mutua extiterũt: ut nihil nolle nos eorum cauſa, nihil ipſi noſtra potuerint, quod ab amantiſſimis coniunctiſſimisq; hominibus eſſet petendum. Ea neceſſitudo a maioribus noſtris conſtituta eo nunc quidem cum ijs, qui ſuperſtites ſunt, ſeruatur a me diligentius; quo ipſi magis de

gis de rep. beniemerentur; cui præeſſe me DEI largitas atque benignitas uoluit. Quamobrem etiam atque etiam abs te peto; ut Colæ Chiappino bonorum, quæ ab egregio uiro patre ſuo amantiſſimo tui ſibi relicta in Brixiano habet, Aſulanam poſſeſſionem ne perturbes; ſed ipſum patris ſui hæreditate optime parta frui permittas, uel quia ita te uelle æquum honeſtumq; eſt; uel quod in eo mihi ipſi gratiſſimum feceris. Dat. Prid. Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Magiſtratui Bononiæ. 41

EX tuis litteris intellexi Cotignolæ oppidum ſeſe noſtris militibus dedidiſſe. Itaque poſtulas ut tibi mentem meam in eo ſignificem. Qua in re uolo, & tibi mando, ut oppidanos ita mulctes itaque punias; ut arrogantiæ, qua in nos ſunt uſi, eos pœniteat, diſcantq; ſe gerere reuerenter; exemploq; cæteris ſint, nihil temere faciendi. Dat. Prid. Id. Maias. Anno primo. Romæ.

Magiſtratui Foroliuienſium. 42

MANDO tibi, ut quicquid ſtipendij nomine M. Antonio & Mutio Columnæ Præfectis equitum noſtris ab iſta ciuitate dudum inſtituti atq; recepti debetur: Debetur autem, ut mihi demonſtratum eſt, Mutio quidem prope integrum ſolidum; M. Anto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nio uerò non minima certe portio : id eis omne subductis rationibus curari iubeas sine ullâ mora. Dat. quarto Non. Iun. Anno primo. Roma.

Alphonso Ateſtino Ferrarienſium Duci. 43

SVPERIORIBVS diebus te ſum per litteras hortatus uelles Franciſcum & Paſottum Fantutios ciues Bononienſes huius reip. homines captos a tuis liberos miſſoſq; facere, ſperans me id abs te pro reip. dignitate facile impetraturum. Poſtea uero, quàm ab Hadrianorum Epiſcopo legato tuo cognoui te laxiorem quidem illis commodioremq; carceris conditionem mea cauſa dediſſe : de libertate uero eis reſtituenda tempus ad deliberandum ſumpſiſſe dum Hippolytus Cardinalis frater tuus Romam accederet : iterum te atq; ſepius & hortor & moneo, cogites, quàm ſit honeſtum noſtros municipes, honeſtiſſimos uiros abs te captos tandiu detineri. Quæ quidem res quoniam ſine noſtræ dignitatis diminutione differri diutius nõ poteſt; præter quã quod illis nihil tale meritis mora omnis laborioſiſſima eruditiſſimaq; eſt : abs te magnopere peto, ne Fantutiorum liberationi tempus ullum ulterius des : ut gratus erga DEVM humiliſq; animus, atq; officioſa in eius Vicarium mens eſſe tua facile appareat : quo nihil poteſt eſſe laudabilius. Dat. Octauo Id. Iun. Anno primo. Roma.

Leonardo

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 44

VENIT ad me Hercules Ateſtinus; narrauitq; mihi ab Auguſtinis ciuibus tuis ad ſeſtertium ducenties ſibi iampridem deberi : proq; ea ſumma adamantem eum, quem ab ipſis Iulio Secundo diuenditum nos habemus, obligatum ſibi eſſe affirmauit. itaq; petijt agerem tecum, ut Auguſtinis mandares, ſibi quod debent, perſoluerent : id ni facerent; a me, cuius in poteſtate adamas eſt, eos numos ſeſe dixit petiturum. Quamobrem quoniam Iulio nihil omnino harum rerum denunciatum fuit; iſq; gemmam eam aperte mercatus omne illis pretium perſoluit, quo de pretio atq; ſumma pacta inter ipſos ſtipulationesq; extiterunt : ego ſane, qui nihil eius rei habeo, quod nõ ſit reip. pecunia comparatum; te etiã atq; etiam hortor, cogas ipſos ciues tuos Herculi fidem ſoluere; ut & is perſpicua in re neq; ſane noua perueniat ad ſuum, & mihi moleſtia ea de cauſa non exhibeatur. Dat. octauo Id. Iun. Anno primo. Roma.

Magiſtratui Bononiæ. 45

ET ſi mihi dubium non eſt, quin omnes noſtri præfecti militum paratiſſimi ſint, quocunque oporteat, proficiſci : uolo tamen, ut ijs omnibus eorumq; uicarijs, qui iſtic ſunt, ſignifices, ſeſe mihi rem gra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tissimam esse facturos, si quã primum eum suis militibus Parmam Placentiamq; se cõferent tantisper, dum ea municipia in ijs bellorum motibus, quos illis in locis excitari audio, se a me deserta esse destitutaq; ne arbitrentur: quæ quidem certe merita de nobis sunt, ut eorum incolumitatem salutem fortunas non negligamus. Id ut libentius faciant, recipere te eis uolo, quartam alteram unius anni stipendiorum partem, quam adhuc non merent, a Quæstoribus repræsentatum iri. Quod si nihilo secius profectionis excusationem aliquã quispiam afferet; ei te uolo dicere, abiũde me ea incommoda repositurum: nõ enim facti modo prædicationem atq; laudem, sed etiam laborum suorum præmium consequetur. Dat. quinto Id. Iun. Anno primo. Roma.

Præfectis militum, eorumq; uicarijs. 46

CVM magnopere uos cupiam, cum ea manu, quam habetis, Parmam atq; Placentiam accedere ad ea municipia nobis quidem carissima tuenda atque munienda; ne se illi a me ciues atq; municipes in his rerum motibus turbulẽtisq; temporibus uel oblitione præteritos, uel amore ac studio destitutos putent: scripsi ea de re ad Magistratum Bononiæ pluribus uerbis: quas ad litteras uos reijcio. His tantum uobis litteris exploratum esse cupio; si eam profectionem alacri animo atq; studio susceperitis; apud me præclare posuerutis. Dat. v Id. Iun. Anno 1. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER TERTIVS.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 1

ALLATVM est Helueticos pro tua ditionisq; tuæ propugnatione cum Gallis apud Nouariam conflixisse, eosq; superauisse, ac prope ad internitionem pulsos fugatosq; redegisse. Ea res tametsi propter occisorum magnum numerum, qui quidem Christianæ reip. esse usui aliquando potuissent, meum animum dolore admodum perculit; tamen pro tua in nos obseruantia & meo in te tuosq; omneis ueteri singulariq; amore magnopere gauisus sum; qui te de statu rerum tuarum deturbare atq; expellere sunt aggressi, eorum conatus cogitationesq; non solum irritas & inanes fuisse, sed ipsis etiam insignem cladẽ attulisse. Cuius quidem euenti atq; uictoriæ DEO Opt. Max. qui te tueri atq; defendere uoluit gratias agere, tãtoriumq; beneficiorum summam illi acceptã referre te in primis decet: ut pius in illum esse, ac dignus eo munere maxime fuisse uideare. Quod quidem fiet; si duci ef-

ferriq; te uictoriæ dulcedine non sines; neq; statues eos omneis, qui contra te aliquid conati sunt, usquequaq; uelle te perdere ac persequi. Quam in cogitationem ut incumbas, leniſſimeq; agas; eodem illo meo in te amore beneuolentiaq; admonitus uel potius impulsus te rogo, & quidem ualde rogo: atq; ut siquid a quoquam erratum peccatumq; est, est autem fortasse a multis; uenia id magis, quàm uindicta dignũ existimes, a te peto. Sic enim melius eorum qui abalienati sunt, animos tibi beneuolos reddes: neq; infirmabis ullam rerum tuarum partem. Qui enim potes in ullos animaduertere; quin ditionis tuæ homines mulctes ac punias? quod si sæpe facias; tuas ipsius opes debilitaueris. Accidet enim id, quod esse tibi exploratiſsimum debet; ut minus multa perficias, cum timore, non beneuolentia, erunt negotia constituenda. Extremum illud adiungitur; quod quidem haud scio, an omnium primũ atq; maximũ sit; quod si parces multis, si ueniam pluribus dabis; imitatus Dominum fueris; qui tibi uires subministrauit ad tui nominis hostes fugandos atq; propulsandos. Nihil enim illo mitius, nihil iniuriarum minus retinens, nihil ad parcẽdum, ad miserandum promptius atq; profusius unquàm fuit. Quamobrem redeo ad illud, ut te amantiſsime horter, ut tua uictoria quàm moderatiſsimo quamq; leuiſsimo animo utare. Quod si feceris, neq; aures maleuolis hominibus præbueris; id, quod solet esse difficillimũ, efficies; prudentiaq; cum fortuna cõiunges. Dat. III Id. Iun. Anno I. Roma.

Raimundo

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 2

HELVETIORVM contra Gallos uictoria: de qua nuncij nuper ad me sunt allati; non solum propter Maximiliani Insubrum Ducis incolumitatẽ fortunasq; eo prælio restitutas plane atq; confirmatas; sed etiam quia tu pro illo laborasti, mihi gratiſsima atq; iocundiſsima accidit. Quanquàm sane tot fortes homines, tot claros uiros, tantam tamq; bellicosam manum; quæ quidem reip. Christianæ dignitatem tueri facile propagareq; potuisset, funditus perijsse non moleſtiſsime ferre nõ potui. Pacem enim maxime, non bella, hominumq; in DEVM pietatem, non iacturam Christiani sanguinis, aut prælij dimicationem cupere singuli exoptareq; debemus. Quoniam autem ad Maximilianum dedi litteras; quibus litteris hortatus eum sum, ne omnes illos, qui aliquid in se conati molitiue sunt, dignos putaret quos usq; ad internitionem persequeretur; peto abs te, quẽ quidem scio plurimum apud ipsum ualere; ut auctoritate tua studium meum iuues; ostendasq; ei nihil esse uiro Principe dignius, nihil omnino laudabilius placabilitate, lenitate, misericordia; nihil contra detestabilius inclementia, iracundia, crudelitate. Itaq; uelit iniuriarum obliuiſci, mitemq; se atq; flexibilem ad humanitatem præbere: ut & dignus eo munere, & optimi tranquilliq; animi atq; in primis DEO grati esse maxime uideatur; suorumq; populorum

non

nō tam fortunas, quàm etiam animos poßidere, eisq; amicißimis & beneuolentißimis uti poßit. Id ſi feceris, & ipſi optime cōſulueris; et certe mihi, qui ſūma illum beneuolētia ſum complexus, quietemq; & multorum finem laborum cum omnibus, tum illis maxime populis aliquando tandem dari cupio, feceris gratißimum. Dat. tertio Id. Iun. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanenſium Duci. 3

HERI pro meo ſingulari in te amore & ſtudio te ſum per litteras hortatus, uelles in iſta tua recenti contra Gallos uictoria moderatißimo animo uti; neq; duceres eos uniuerſos, qui quidem aliquid in te conati ſunt, eſſe uſquequaque perſequendos: rationesq;, quæ me ad eas hortationes impellebant, illis in litteris expoſui. His autem litteris Gulielmū Marchionem Montisferrati eadem de cauſa tibi magnopere diligenterq; commendo. Qui quoniam tenuem ditionem, neque opibus neque uiris præſtantē habet; non potuit ſe inimicis tuis opponere, eisq; interdicere ne per ipſius fines cōtra te copias ſuas ducerent; aut etiam ne illis ex locis ſecum traherent, quos uellent: tibi idem permiſſurus; ſi tu in Galliā exercitum ducere uoluiſſes. Quamobrem cum mihi omnium Principum Chriſtianorum, omnium populorum ſalus incolumitasq; curæ eſſe maxime debeat, exiſtimaui eſſe te commonefaciendum, malles in eū, qui

qui præter ea nobis familiaq; noſtræ omni eſt neceſſitudine coniunctißimus, liberalitatem & beneuolētiam, quàm uel odia uel crudelitatem exercere. Sic enim & quæ te digna ſunt, ſtatues; & ditionem tuæ ditioni proximam eo tibi officio magnopere deuincies; & mihi erit gratißimum, ſi te in illum mitißimo eſſe animo atque amicißimo intellexero. DEVS etiam; qui tantum in te præſidij tantum gloriæ cōtulit; ea de re atque clementia magis magisq; in dies & amabit & tuebitur. Dat. ſecundo Id. Iun. Anno primo. Roma.

Raimundo Proregi Neapolis. 4

GVLIELMVM Marchionem Montisferrati uirum probum & ſpectata uirtute hominem, et cum mihi plane carißimum, tum meis prope omnibus ueteri beneuolentia & neceßitudine coniunctißimum commendo tibi ſane quàm diligenter: Petoq; abs te; ut Maximiliano Inſubrum Duci perſuadeas, ne in eū ditionemue eius uelit quicquàm durius aut acerbius cogitare propterea, quod is Gallorum rebus non aduerſißimus fuerit. Is eſt enim eius Regni ſtatus atque conditio; ut inimicus eſſe Gallis etiam ſi uelit non poßit. Sed quoquo modo ſe res habet; mihi gratißimum feceris, & D. N. Opt. uolūtati maxime conſentaneum; qui ſuas iniurias obliuiſci, quā uindicare mauult; quemq; imitari nos oportet; ſi Gulielmum cura ope ſtudio auctoritate tua iuueris.

Idq;

Idq; ut facias te plane rogo. Ipsum autem gratissimum & tua beneuolentia dignissimum cognosces. Dat. Id. Iun. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Duci Mediolanensium. 5

PALAVICINORVM gẽtem tibi quidem magnopere deditam tuiq; nominis obseruantem omni tempore fuisse non dubito. Ego certe uniuersam singulari beneuolentia sum complexus. Itaque te plane hortor; ut in hac tua illustri contra Gallos victoria Palauicinos omnes liberaliter tractes; habeasq; meo nomine commendatissimos. Quorum siquis etiã in his rerum mutationibus animorumq; fluctibus, quos hæc tempora tulerunt, a te alienior fuit; quãquam id quidem credere uix possum; sed tamen si fuit; eam tu rem ne uindices, neue propterea in illũ animaduertas, abs te peto: sed ut lenissimo animo sis, atque, ut Principem uirum decet, plane mitissimo ac liberalissimo. Dat. Id. Iun. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 6

CONSTANTINVM Cominatum Achæorum Ducem Macedoniæq; Principem & Concilij Lateranensis custodem; quem propter eius plurimas egregiasq; uirtutes, atq; in Romanos Pont. merita perq; ueterem obseruantiam tuendum mihi atq; ornandum susceptum; auxilio tuo ijs in rebus, quas in Monteseratensi habet, egere magnopere intellexi. Eum igitur tibi commendo in maiorem modum. Rem profecto mihi gratissimam feceris; si omnibus in rebus, in quibus illi esse usui poterit studium & liberalitas tua, Constantinum iuueris. In quo certe tuam in me obseruantiam maxime agnoscam. Id ut facias; pro meo quidem in te amore paterne, pro nostra uero in illum beneuolentia studiose diligenterq; abs te peto. Dat. Id. Iun. Anno primo. Romæ.

Magistratui Parmensium. 7

CONTVLIT se ad militam nostram Benedictus Rubeus Parmensis cum leuis armaturæ equitibus L. De cuius fide egregiaq; uoluntate ac uirtute locupletissimos testes habeo municipes eius prope uniuersos. Quamobrem mando tibi, ut ei statiua tribuas, quo in loco agri Parmensis aptius atque commodius id fieri posse constitues: stipendiumq; des, quemadmodum solitum est dari. Et præter hæc eum ita tractes; ut mihi esse plane charus uideatur. Dat. XV Cal. Iulij. Anno primo. Romæ.

Guidoni Magno Magistro & Conuentui Rhodio. 8

SCRIPSIT ad me Anconitanorum ciuitas nauem eorum permagnam Byzantium euntem, cui Vincentius Anconitanus præerat, mercibus Florentinorum

tinorum & Picentium onustam apud Melum insulã a Santolino Rhodio pyrata nulla reip. Florentinæ, nulla huius imperij ratione habita captam atque abductam fuisse. Eam ego rem, ut debui, ægre molesteq; tuli; a uestris scilicet ciuibus; qui quidem omni tempore Christianæ reip. propugnatores acerrimi omnibus ab hominibus sunt habiti; cum amicos & socios, tum etiam uectigales meos ita turpiter esse uiolatos. Itaq; te Conuentumq; istum tuum diligenter maximopereq; hortor, des quo celerius fieri potest operam, ut ea nauis cum mercibus omnibus, quæ quidem merces in ea erant tum cum est capta, earũ dominis sine ulla impensa restituatur. Aiunt enim pyratam illum sextertia centum sexaginta captiuis dimittendis, naui mercibusq; reddendis petijsse. Ad tu cum pro reip. dignitate efficies; ut ea, quæ omnium Christianorum communis est mater, læsa proditaq; a tuis te, quasi gratum filium sui defensorem habeat: tum certe ut iustitiæ seruias; ne cuiquàm quicquàm per tuos cõtra fas contra æquũ contraq; bonos mores auferatur. Sed omnino etiam ea te causa mouere debet maxime; ne istius societatis optimum sanctissimumq; adhuc nomen illustrisq; gloria notam hanc ignominiæ contrahat. Quibus quidem causis rationibusq; omnibus illud adiunges; te in eo mihi, qui te summopere diligo, rem gratissimam esse facturum. Dat. XVI Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Magistratui

Magistratui Bononiensi. 9

MANDO tibi, ut Petro Fliſco Cesenæ Magistratui eum militum numerum mittas, quem is abs te petierit, ad factiosos sceleratosq; latronum duces, quos illis in locis impune uersari audio, compescendos & comprehendendos. Is enim animi nostri sensus est, ut qui male uiuunt flagitioſiq; sunt, suorũ scelerum pœnas luant. Dat. XII Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Guidoni magno Magistro & conuentui Rhodio. 10

SCRIPTIS prioribus litteris; quibus teciũ egeram de naui Anconitanorum, quam Santolinus Rhodius interceperat, restituenda; certior factus sum præter eorum, quos commemoraui, Senensium etiam ciuium fericas laneasq; merces magni pretij ea in naui fuisse. Quamobrem ut idem illud conficias, eo maiori studio te nũc hortor; quo nobilissimæ urbis & nostri studiosissimæ deq; nobis optime meritæ ciuium damna detrimentaq; adiuncta sunt cum Florentinorum & Picentum tacturis. Itaque ad eas hortationes, quas illæ meæ litteræ continebant, magnum ut cumulum his additum litteris existimes ad te Conuentumq; istum accendendum, ut eam curam procurationemq; suscipiatis; magnopere a uobis peto. Erit id mihi supra quàm dici possit gratum. Dat. XIII Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Alphonso

Alphonso Duci Ferrariensium. 11

SI te non amarem, neq; tua mihi dignitas curæ esset; tamen pro reip. maiestate te hortarer, uelles Franciscum & Paulū cives Vicetinos ex nobili Portorum familia honestos homines quodq; maxime ad rem pertinet, sacerdotio adlectos, quos quidem ad urbem uenientes captos in mari multos iam menses in custodia istic habes; aliquando tādem missos facere. Aequum est enim, ut qui omnium Christianorum omnibus in terris curam tuendorum & conseruandorum gero; eorum, qui Romæ in Cardinalium familijs, in ore Pontificum Maximorum, in sacerdotum collegio plures sunt annos laudabiliter uersati, iacturas incommodaq; non negligam. Nunc autem, cum ea beneuolentia erga te sit nostra, ut tuarum actionum famæ nominis rationem habeamus; te etiam atque etiam eadem de re his duxi litteris esse commonefaciendum. Peto igitur abs te, ne id ulterius malum sinas progredi; quod cum tibi in primis dedecori est, dum quos ubiq; gentium tutos esse conuenit, ij abs te uiolantur; tum reip. fraudem indignitatemq; continet: quæ probos & egregios uiros ac diu Romæ multa cum laude uersatos sæpe præsertim addictos male abs te haberi aut negligat; aut si non negligit, tamen ferat. Sed ipsos quamprimum in libertatem restituas. Neq; enim quæ fortasse ratio illos capiendi tunc fuit; quanquam quidē nulla adduci

adduci ratio eius rei satis iusta potest; ea nunc est etiam retinendi: cum non solum commercia cum nostris hominibus & locis tua oppida tuiq; populi habeane; sed tu ipse quoq; fauore meo studio beneuolentia tuis iam in rebus non semel usus fueris. Quāobrem ne uel Pontificis Maximi ratio, uel meus in te amor parum apud te habere ponderis uideatur; erit tuæ & prudentiæ & probitatis, dare operam, ut ij ad urbem uenire quàm primum possint. Dat. XII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ. 12

QVONIAM satis confidimus omnes nostros militum præfectos paratissimos esse, quocunq; opus est, sine ulla mora proficisci: mando tibi, ut eos omnes eorumq; uicarios, qui istic sunt adhibeas, eisq; meis uerbis denuncies, ut ad urbem Veronam Maximiliano Imperatori contra Venetos defendendam se quàm primum conferant: qui quidē meritus de nobis est, ne eius ditionē ullis ab hominibus uexari diripiq; permittamus. Quod ut etiam facere libentius aggrediantur; recipere te eis uolo quartam alteram unius anni stipendiorum partem per Quæstores eis nostros propediem datum iri. Dat. XIIII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Magistratui Rauennæ. 13

ADLATVM ad nos est Federicum Gonzagam Francisci Marchionis Mantuæ filium; dum a me, ad quem quidem officij causa uenerat, in patriã rediens iter per agrum Rauennatem faceret; ab agricolarũ magna manu, qui se insidijs locauerant, ita exceptũ fuisse, ut parum abfuerit, quin ab illis trucidaretur: ancipitiq; fuga atq; cursu extra illius agri fines se celeriter eripientem, equos, uestem suam atq; suorum ui ab armatis interceptam direptamq; amisisse. Quod quoniam indignißimum factu est & a nostra dignitate meoq; studio alienißimum: qui non illum modo optime de me meritum; sed omnes etiam, qui bene uiuunt, homines in huius reip. ditione tutos esse magnopere uolo; mãdo tibi, ut super ea re quæras diligentißime, perscrutereq; eius sceleris omnes partes; atq; in reos animaduertas, quemadmodum tibi æquum & iustũ uidebitur: in primisq; ut ablata omnia restitui cures Federici procuratoribus, si reperiri poterunt: uel eorum pretium, si distracta fuerint. Quibus in rebus omnibus administrandis conficiendisq; ita te geres; ut egregij adolescentis, qui quidem a me propter suam iam indolem & mores regios nobilitatemq; generis paterne diligitur, detrimentis per te atq; iniurijs recte atq; abunde cõsulatur. Dat. VIII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano

Maximiliano Mariæ, Duci Mediolanensium. 14

CERTIOR factus sum Scipionem Fliscum & Hieronymum Adornium ad te atq; ad Heluetios fœderatos meos ex agro Genuẽsi magnis itineribus cõtendisse; ut te atq; illos ad Octauiani Fregosi Genuensium Ducis nuper lecti res cogitationesq; perturbandas excitarent. Quamobrem statui has ad te litteras quàm primum dare; ut intelligeres eum me uirum propter eius plurimas excellentesq; uirtutes magni semper fecisse; atq; uniuersa nostra cum gẽte atq; familia omni officio necessitudinis cõiunctissimum habuisse. Quas ad res accessit eum ipsius Octauiani, tum etiam Federici Archiepiscopi Salernitanorum eius fratris uiri omnium uirtutum genere perornati, quem etiam inter sacrorum nostrorũ ministros domesticos asciuimus, in Romanos quidem Põtifices perpetuus cultus; in me uero egregia præter id singularisq; obseruantia & studium: ut nihil ab illis unquam prætermissum sit; quod ab optimis spectatißimisq; hominibus & Pontificum Maximorũ studiosißimis optari expectariq; potuisset. Itaq; illos in fidem cliẽtelamq; meam libentißime suscepi; animoq; meo gratißimos sane atq; charißimos habeo. Quapropter non solum te hortor, sed etiam magnopere abs te peto; ut cũ his de causis omnibus, quas commemoraui, tum uel maxime, ne ulterius ea ciuitas tam egregia tamq; illustris nouis rebus excitandis

tandis perturbetur; Scipionem & Hieronymũ contra Octauianum aliquid abs te postulãtes ne audias, néue eos, quantum in te erit, impetrare ab Heluetijs quicquam sinas hac in re: sed persuadeas quiescere, tranquillitatemq; suæ potius amare patriæ, quod bonos uiros facere egregiosq; ciues decet; quàm suæ ipsorum desideria & cupiditates sequi. Quod si feceris; tuæ in me obseruantiæ consuetudine atq; officio maxime usus fueris; remq; feceris tum & rectã per sese & honestam, tum mihi in primis & gratam & iocundam & optatam: quemadmodum etiam tecum aget Fabritius familiaris meus: quem ad te hac de causa his cum litteris misi. Dat. VIII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Alphonso Duci Ferrarienſium. 15

MAGNOPERE te hortor; ut si Raimundus Neapolis Pro rex, qui exercitum fœderatorum cum imperio habet, torměta ulla bellica, quæq; ad ea exercenda usui sunt, abs te petierit; eum tua ope iuues, commodesq; ei quibuscunq; in rebus poteris. Quod eo facere libentius debebis; quod is tormentis illis ad defendendum Maximiliani Imperatoris oppidũ Veronam uti uult. Id si feceris quemadmodum te facturum confido; cum Ferdinando Hispaniæ Regi, tũ erit mihi plane gratissimum. De Maximiliano uero ipso optime præclareq; merebere. Dat. VIII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Eidem. 16

RES rationesq; omnes Archiepiscopi Rauennæ commendo tibi sane perdiligenter, eaq; præsertim, quæ ad immunitates eius pertinent. Is quoniam in primis cupit possessiones emphyteoticas, quæ quidem ad Ecclesiam suam reciderunt propterea, quod qui eas habebant, pensionem, quam tenebantur, non persoluerant, neq; pactionibus steterant, recuperandi sibi ius & potestatem dari; te hortor, ut ei te tam facilẽ hac in re tamq; beneuolum præbeas; ut quæ a religioso Principe impetrari fas est, ea is abs te cõmẽdatione mea impetret. Dat. VII. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Franciſco Mariæ, Vrbinatium Duci. 17

SCRIPSIMVS ad eam nostram militum equitumq; manum, quæ Bononiæ atq; illis in locis hyemauit; ut quàm primum Veronam se conferrẽt, eamq; urbem, quam uelle aggredi Venetos intelligo, tueantur & muniant. Quoniam autem puto fore, ut te quoque cum tua manu huc accedere oporteat; uolo ut te tuosq; omneis uiæ atq; itineri compares: néquid more per te sit, quin ei profectioni, cum adnuero, præsto esse possis. Dat. quinto Cale. Iul. Anno primo. Roma.

Heluetijs. 18

SCRIPSI nudius tertius ad uos; quantoq; amore Octauianum Genuensium Ducem complecterer, sane ostendi. Quem quoniam cum ipsum maxime, tum etiam Federicum Archiepiscopum Salernitanorum eius fratrem familiarem meum mihiq; in sacrificijs assidentem in meam fidem tutelamq; receperam; hortatus sum uos, ne ullos homines contra eos quippiã apud uos molientes audiretis, neue permitteretis eam urbem tam egregiam tamq; illustrem bellis ciuilibus diu uexatam, quæ sibi finem bellorum & laborum omnium in illo Duce creando magnopere sperauit fore, posthac ulterius nouis rebus excitandis conflictari: eaq; de causa Fabritium familiarem meum ad uos cum mandatis misi: qui uobis mẽtem super ea re meam, quam ipsi aperueram, latius atq; commodius explicaret. Nunc autem tametsi pro mea in uos singulari beneuolentia, proq; uestro in Romanos Pontifices cultu existimẽ plane uos quæ uolo esse facturos: tamen quia certior factus sum, eosdem illos, de quibus ad uos scripsi, a suis apud uos postulatis non recedere; sed omni conatu contendere, ut Fregosios fratres & a reip. administratione probibeatis, & domo expellatis: iterum uos hortandos monẽdosq; esse magnopere existimaui, nequid omnino contra illos suscipiatis. Ego enim, qui quidem mores eorum & uirtutes optime cognitas &

tas & perspectas habeo; uobis polliceor & spõdeo, si id, quod peto feceritis, uos apud ipsos præclarissime posituros; suamq; illos beneuolentiam, suum uobis studium cumulatissime præstaturos: eiusq; rei uadem me pro illis apud uos constituo; nequid amplius dubitare possitis, quin si a uobis contra illos quis impetrare quippiam uolet, causam reijciatis. Nemo enim uobis illis fratribus amicior, nemo fide præstantior, nemo certe in officio constantior atq; perseuerantior est futurus. Quare totam hanc rem atq; causam ita uobis commendo, ut maiore studio & diligentia commendare nihil possim. Magni enim & nostra, & uestra, atque in primis Maximiliani Mariæ Insubrum Ducis interest, eos fratres, de quorum fide probitate constantia magnopere confido, ei urbi præesse: quæ magni sane momenti ad res Italiæ uel turbandas, uel confirmandas semper fuit. Dat. quarto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ, Insubrum Duci. 19

ET si existimem ijs te litteris lectis, quas Fabritio familiari meo ad te dedi, ipsoq; audito in causa Fregosiorum ea quæ uolo esse facturum: tamen quoniam postea intellexi te arcem Genuæ ab Octauiano petere, eamq; uelle tuis militibus communire; ut securus esse possis eum tecum in officio futurum: has alteras etiam dandas ad te litteras duxi; quibus te commonefacerem, nè quid omnino contra Octauianum

uianum statueres propter eam causam. Ego enim, cui tota eius uiri uita, natura, mores omnes perspectissimi sunt; quiq; tum ipsum, tum Federicũ Archiepiscopum Salernitanorum eius fratrem mea fide & clientela sum complexus; spondeo tibi, in meq; recipio, fore utrunq; tui studiosissimum: nequid tibi posthac dubitãdum sit, quin omnes contra illos quippiam abs te postulantes reijciãs. Nemo enim illis tibi uel in beneuolentia officiosior, uel in fide atq; perseuerantia constantior, uel in reddenda gratia diligentior, uel in uicinitate utilior & fructuosior est futurus. Itaq; non iam nostra modo & reip. dignitatis maiestatisq; interest Octauiano & Federico nihil abs te laboris nihil molestiæ adhiberi: sed maxime etiam tua: qui ab optimis illis fratribus & magni erectiq; animi uiris & summa prudẽtia summaq; integritate præditis hominibus, quoad illi ciuitati præerunt, sperare debes plurimas te utilitates adiumentaq; esse maxima atq; firmissima percepturum. Quas ob res omneis si non solum mihi rem gratissimam, sed tibi quoq; maxime commodam maximeq; salutarem facere uis; eos fratres ad illius reip. administrationem a suis ciuibus uocatos non modo nõ uexabis ipse: sed si qui erunt, qui id facere quoquo modo animati sint, etiam defendes. Dat. quarto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Francisco

Francisco Mariæ, Metaurẽsium Duci. 20

De cura studio diligentiaq; tua in Fani municipum sedãdis factionibus adhibita, de qua certior factus sum multorum sermonibus et litteris epistolaq; tua grauiter & prudenter scripta: scire te uolo, mihi in eo rem gratissimam te fecisse. Nihil enim æque cupio, quàm ut populi, quibus præsum, nulla inter se odia nullas simultates exerceant: sed mutuis animorum studijs & beneuolentia coniungantur. Verum quia non solum bonarum rerum fundamenta iacere, sed eas etiam altius construere ac plane perficere oportet; etiam atq; etiam te hortor, ut adhibitis, si tibi uidebitur, ad consiliorum tuorum administrationem teq; leuandum laboribus Episcopo Polycastrẽsi & Bernardo Cardulo familiari meo, opus iam abs te præclare inceptum erigas, producasq; ad summum: desq; operam, ut illius oppidi ciuiũ omni ex parte odia simultatesq; sedentur ipsos quibuscunq; uoles luendis pœnis dandisq; cautionibus obstringẽdo. Volo enim tibi liceat omnia facere atq; cõstituere super ea re, perinde atq; mihi si adessem liceret: non solum ratum sed plane etiam gratum habiturus, quicquid statueris, egeris, iusseris: dum id unum abs te contendatur; ut earum inimicitiarum & factionum, quas extingui & aboleri cupio, nulla porro semina, nullæ renascendi facultates relinquantur. Quod si quemadmodum de tua uirtute confido,

ita

ita rem confeceris: præter quàm quod erit id mihi supra quàm dici posit gratum: resp. tibi etiã multum debebit. Quarto Cal. Iul. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Romanorũ Imperatori designato. 21

HERI quemadmodum DEO Opt. Max. placuit, qui delinquentium interitum nõ uult, sed ut eos pœniteat & uiuant; Bernardinus Carauialis Episcopus & Federicus Seuerinas Diaconus Cardinales; quos antea propterea quod in DEI Ecclesia sacrosancta atram pernicioſamq; schismatis nebulam excitauissent, Pisanũq; Concilium constauissent, Iulius Secundus Pontifex Max. Cardinalatus amplitudine ac munere sacerdotijsq; omnibus mulctauerat, priuatosq; reddiderat; aura Zephiri cœlestis afflati ad ueram pœnitentiam reuertentes frequenti fratrum meorum Cardinalium Conuentu populari in ueste ad pedes se nostros demiſi supplicesq; proiecerũt; ueniamq; suorum erratorum et delictorum precibus omnibus petiuerunt; paratosq; se dixerunt esse, quam ipsis cunq; pœnam statuissemus, eam luere & perpeti animis libentißimis: pollicitiq; sunt se posthac sacro Lateranensi Concilio semper adhæsuros, semper meæ fratrumq; meorum uolũtati mandatisq; obtemperaturos. Quod ipsum tametsi antea per eam schedam manu sua scriptam fecerant, quæ in postremo eiusdem Concilij die perlecta pœnitentiam eorũ humilitatemq;

humilitatemq; declarauit: idem tamen multo quidẽ clarius atque apertius præsentes egerunt: Pisanoq; Cõcilio repudiato altera a se perlecta scheda pleniore scilicet expreßioriq; sentẽtiæ planeq; submißiorib, quæcunq; in eo acta essent, damnauerunt, magnopereq; improbauerunt. Quamobrem nos, quos quidem ea lege uniuersæ Christianæ reip. DEVS præposuit, ut nemini uere pœnitenti pietatis suæ, cuius nos ministros esse uoluit, fores occluderemus; humilitatem eorum, confeßionem, pœnitentiã gratißimum DEO sacrificium sperantes futuras, eos ambos paterne quidem antea reprehenſos atq; castigatos eorundem Cardinalium cõsensu ad Cardinalatus officium dignitatem seßionemq;, qua prius utebantur, restituimus. Quod eo libentius feci; quod pernicioſum illud schismatis uulnus, quo tunc ecclesia DEI scißa distractaq; ab illis non solis fuit, eorum duorum ad ueram pœnitentiã reditu coire plane iam sanariq; uidebatur. Ad cuius quidem schismatis nomẽ extinguendum atq; delendum ipse certe negligentior ac dißolutior ſi fuiſſem; tuæ tamen prudentes hortationes me in primis excitare potuiſſent, ut nihil prætermitterem; quod ad negotium conficiendum ad exitumq; perducendum posse aliquid afferre opis & facultatis uideretur. Itaq; cum per me ipse nihil æque unquàm optauiſſem, quàm in DEI sponsæ uultu eam notã cicatricemq; aboleri; te hortatore libentius atq; procliuius in eam cogitationem incubui; ut eos uiros, quos commemoraui, abalienatos

natos dudum a rep. desciscẽtesq; ad ueritatis fontem recta redeuntes uia amice paterneq; exciperem. Qua omnino de re non solum nos, sed uniuersa urbs uisa est magnam uoluptatem cepisse; seq; admodũ audito eiusce modi humilitatis pœnitẽtiæ restitutionisq; nũcio exhilarauisse. Ipse autem maximas DEO gratias cum egissem; qui suos de alienis facit, quiq; nobis dedit tanti sceleris comprimendi facultatem; hæc tibi omnia in primis duxi esse significanda: quẽ quidem pro tua in remp. conseruandam atq; amplificandam cura studio diligentia labore plane scio libenti animo has litteras perlecturum: in quibus erit utraq; de quibus mentionem feci, schedarum & cum ijs abolitionis nostræ eorum peccati, restitutionisq; ad priorem statum exemplum: quo cognoscere singula melius atq; facilius possis. Te uero: tametsi minus id quidem necesse est facere me; sed pro meo in te studio mihi tamen faciendum puto: amantissime sane hortor; ut, quod adhuc quidem semper fecisti, posthac etiã facias; piamq; matrem omniũ DEVM amantium ecclesiam; cuius protegendæ causa post CHRISTI uicarios maximum ipse in terris magistratum geris; ab omnibus eius pacem atque concordiam perturbantibus uindices atque defendas. Dat. quarto Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Petro

Petro Bibienæ apud Venetos Internuncio. 22

INTELLEXI Pontechianos; qui uicus in Rodigiensi est Hadrianæ diœceseos; nolle Aloisti Durantis ipsorum phano præfecti procuratoribus eos fructus decimasq; persoluere; qui fructus quæq; decimæ ad eum iure spectant: idq; pernegare se facturos. Quod quoniam & periniquum quidem est, & a nostra dignitate ualde alienum; mãdo tibi, ut Leonardum Lauredanum Venetiarum Principem meis uerbis moneas, ne permittat ad templi sui fructus percipiendos ullis ab hominibus Durãti moram fieri: mandetq; magistratibus, dẽt operã, ut nihil posthac molestiæ Pontechiani eius procuratoribus exhibeant. Ea in re tota omne tuum studium sic adhibebis, ut non uidear frustra scripsisse. Erit hoc & honestum ipsum per se; et mihi in primis gratum: illi autem etiam necessarium; qui ex ijs prouentibus se sustentat. Dat. prid. Cal. Iul. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci. 23

ALLATVM ad nos est, Sebastianum Bonum, Vincentium Venerium, & Bernardinũ Taiapetram ciues Venetos; cũ captiui apud Gallos quatuor ipsos annos fuissent; missos tandem factos, eq; Gallia in patriam redeuntes in tuo regno iterum captos

ptos fuisse; essēq; nunc apud Iacobum Galeranum Mediolanensem ciuem in custodia. Quod quoniam per se quidem illiberale admodum est, a tui uero nominis gloria etiam abhorrens; eos; qui nullam partem militiæ attigerunt, quiq; per tua loca, quo magis tuti essent, iter faciebant, pacis & quietis homines a tuis male haberi: etiam atque etiam te hortor, uelis eos sine ulla mercede quàm primum missos facere. Quæ res eo etiam erit iustior; quod Mediolanēses ciues tui apud Venetos tam secure tamq; libere degunt; quàm Mediolani: neq; illos quisquàm captiuos ullis in eorum locis facit. Vterer pluribus uerbis; nisi res satis per se ipsa loqueretur. Vnū addam; quod quanti tibi faciendum sit, statues ipse: si Venetos liberaueris; occasionem eorum reip. eripies male in tuos cogitandi. Dat. quinto Non. Iul. Anno primo. Roma.

Ioacchino Marchioni Brandeburgensi. 24

LITTERAE tuæ, quibus mihi de Pontificatu Maximo gratularis, pergratæ mihi perq; iocundæ fuerunt. Nam & tuum in remp. obsequium atq; cultum, & in me ipsum ueterem obseruantiam & studium præ se tulerunt. Itaq; siquid erit, in quo amplificare tua commoda tuamq; dignitatem possim; meam tibi operam in eo libentissime polliceor. Quod autem mihi Ioannem Plāchefelem iurisperitum procuratorem tuum doctum sane hominem, & prudentem

tem uirum, & agendis rebus in primis idoneum diligenter commendas; facis & ex more boni Principis, & ex ipsius, ut mihi uidetur, meritis. Quamobrem & complector iam illum libenter per me ipse; & posthac tua cōmendatione mihi erit etiā charior. Dat. quinto Non. Iul. Anno primo Roma.

Maximiliano Mariæ, Insubrum Duci. 25

IOANNIS Galeatij Corrigij ius; quod super oppido Castellatio, cuius est ipse dominus, uel, ut uulgo dicitur, Comes, ratione dotis auitæ habet; tibi magnopere commendo. Is eo oppido a Gallis ui atq; iniuria expulsus, quo primum tempore rebus Mediolanensibus sunt potiti; nunc, cum tu illos e tuo Regno expulisti, restitui per te in eius oppidi possessionem cupit: sperāq; fore; ut id, quod optat, nobis commendantibus facile assequatur. Ea opinione eum fallat; abs te peto cum ipsius, quem unice diligo, causa; tum maxime tua: ut in ista tua surgenti adhuc ætate ea fundamenta iacias optimi iustissimiq; Principis; ut a te quilibet, quod sui iuris sit, facile se obtenturum existimet; eaq; de causa & hominibus omnium Principum charissimus, & DEO Opt. Max. omnium hominum gratissimus esse possis. Dat. Non. Iulij. Anno primo. Roma.

Francisco

Francisco Mariæ, Metaurensium Duci. 26

CONCESSERAM superioribus diebus Ioanni Mariæ Germano uiro artis musices peritißimo meóque familiari sane perueteri arcem Verruchianã per Vicarium custodiendam. Nunc autem quoniam certior factus sum ueterẽ arcis Præfectum oppidanosq; ipsos omne studium adhibituros esse; ne is aut eius Vicarius ad arcis custodiam admittatur: te hortor; ut Ioanni Mariæ tantum auxilij tui des; quantum ei satis sit ad ineundam illius arcis custodiam. Dat. octauo Id. Iul. Anno primo. Romæ.

Magistratibus Bononiensibus. 27

AD ea, quæ nouißime Bernardo Bibienæ Quæstori meo scripsistis de ijs, qui se defendunt moramq; faciunt restitutioni quam de rebus Bẽtiuolorum fieri iußimus: appellationibus Romæ interpositis alijsq; eiusdemmodi adminiculis nixi; ita uobis & respondeo breuiter, & mando; ut ea tantum uobis curanda esse tractandaq; statuatis; quæ in nostris ad ipsos Bentiuolos fratres litteris, quarum exemplum ad uos misimus, continentur: neq; ullius hominis tergiuersationes & moræ, quæ contra eas concessiones fiãt, uobis impedimento sint, quo minus, quæ imperaui, per uos conficiantur, ad exitumq; perducantur. Dat. VII. Id. Iul. Anno primo. Romæ.

Maximiliano

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci. 28

GRAVITER ac permoleste accepi, te Fabritio familiari meo ad te propterea misso; ut tum Episcopo Comensi, tum Petro & Augustino & Philippo Triultijs fratribus possessiones bonorum uel hæreditatum cretione uel alijs nominibus iure quæsitorum per te illis impeditæ restituerentur; respondisse, te, quæ feceris, iure fecisse; scireq; te nos ita iudicaturos fuisse, si rem atq; causam intellexissemus: misisse autem te magnis itineribus Romam cũ litteris certum hominem; qui me omnibus de rebus doceret. Nam neq; ullas abs te litteras accepi; neq; tuorum uidi quempiam: qui etiam si nulla itineris celeritate usus esset; Romæ tamen esse hoc temporis potuisset. Vereor autem; ne dum abs te facti rationem expecto; frumenta eorum interea per tuos & messes, quæ adhuc quidem in agris sunt, & diripiantur, & distrahantur; eaq; de causa sint istæ interpositæ moræ. Quid enim in te admittere ij; qui apud nos uiuunt, qui nobis præsto sunt, qui reip. operam suam dant, fratres Episcopusq; potuerunt? De eorum propinquis & necessarijs, si in aliquo deliquerunt; nihil tibi mando, quo minus in eos animaduertas, ut uoles. Tametsi nihil Principe uiro dignius, nihil est altis erectisq; animis magis propriũ liberalitate atq; clementia. Hos; qui Romæ degunt; qui nostros ob oculos quotidie uersantur; quiq; in

DEI Ecclesia, in ipsa Petri puppe nostro se ministerio dediderunt; eos quidē et tuēdos mihi esse magnopere existimo; & , nisi per tuos impediri rectas & cogitationes & actiones meas pateris, sane tuebor. Nam uelle te eis ire ipsum obuiam, existimare nullo modo possum. Veruntamen quoquo modo se res habet; non hortor modo, sed etiam atq; etiam abs te peto; ut uel iustitiæ inductu, quam quidem tueri ipse omnibus modis debes; uel meo, qui tuas res omnes paterno amore charitateq; sum complexus, atq; ita complexus, ut nullas magis; sine ulla excusatione aut mora eorum, quos commemoraui, bonorum possessiones uniuersas atq; integras ipsorum procuratoribus mandes restitui; tum etiam reponi, si quid ablatum interea fuerit. Ne ipse; qui pro tuo statu dignitateq; tuēda atq; conseruanda nihil prætermitto aut cogitationis, aut studij, aut laboris, aut certe beneuolentiæ; homines honestissimos mihiq; charissimos ac bene de me meritos male a tuis habitos tueri apud te atq; defendere non possim: néue mihi toties eadem ad te de re sit scribendum: Quod quidem quàm indignum sit; existimare per te ipse facile potes; atq; ut existimes sane uelim: quàm uero ægre a me molesteq; feratur; idem tibi Fabritius exponet: quem ad te propterea remitto. Sexto Id. Iul. Anno primo. Roma.

Altosaxo

Altosaxo exercitus Heluetiorum Duci. 29

CVM de tuo forti magnoq; animo & in nos propensissimo, & a M. Cardinali Seduno; qui de te nobiscum sæpe summa cum tua laude ac dignitate est loquutus; & fama ipsa ac rumore nuncio ea, quæ de claro & excellenti uiro dici possunt, auribus libentissimis audierim; & uirtutem tuam plurimi facio; & te magnopere diligo. Itaq; filium tuum ab eodem Cardinali mihi tuo nomine diligēter commendatum in ipso iam paternæ nostræ charitatis sinu collocatū esse existimare te plane uolo, ornaturus iuuenem, cum primum se occasio nobis dederit, ijs ornamentis; quibus perspicere possis quantum te amem. Neque tamen non teipsum etiam multo maioribus aliquando præmijs atque muneribus afficiam; ut agnoscere meā erga te uoluntatē omnibus in rebus facile possis. Hortor autem te; ut quem adhuc quidem te in DEI Ecclesiam Romanosq; Pontifices præbuisti; eundem posthac etiam præstes: gloriamq; tuam; quā es pie fortiterq; agendo consequutus; eisdem artibus non conserues solum, sed etiam augeas. Dat. quarto Id. Iul. Anno primo. Roma.

Anselmo Crafesio Acolito. 30

STVDIVM & diligentia in rem Romanam atq; nos tua mihi sane gratissima accidit: quemad-

modum cum M. Cardinali Seduno loquutus sum; qui mihi sæpe de te honorifice multa narrauit. Itaq; te sublegi ad ea sacerdotia; quæ putaui ex tuo usu animæq; salute tibi fore: cuius rei litteras ad te confectas mittimus: ut & bene sperare de nobis possis; & in tuo erga nos officio posthac libentius constantiusq; permaneas. Dat. quarto Id. Iul. Anno primo. Romæ.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER QVARTVS.

Heluetijs, libertatis Ecclesiasticæ defensoribus, fœderatis nostris. 1

QVIDEM cum in ea uictoria; quã superioribus diebus maximam estis atq; clarissimam cõsequuti; unum illud uel pro naturæ meæ sensu & lenitate, uel pro credito mihi communis parentis atq; Pontificis mutuere doluerim, tantum scilicet humani sanguinis effusum esse, tantam Christianorum hominum manum tamq; fortem cecidisse: ualde tamen uehementerq; lætor; uos, qui Ecclesiæ Romanæ libertatem defendendam tuendamq; suscepistis, uestros & eiusdem libertatis hostes fugauisse propeq; deleuisse. Qua ex re magna uos gloria magnæq; utilitates sunt subsequutæ. Neq; enim minorem ex uestris commodis honoribus incrementis uoluptatẽ capio; quàm par est patrem capere in optimorum & charissimorum filiorum prosperis felicibusq; rebus. Illud etiam me uoluptate magnopere afficit; quod qui legitimam

DEI sponsam uexare, non sutilemq; CHRISTI tunicam scindere sunt aggressi; quos quidem ante quàm in eam cogitationem atq; scelus animum induxissent, omnium rerum gloria florere uidebamus; ut primum se malis conatibus dediderunt, infecerunt q; schismaticis prauitatibus, execrationumq; Iulianarum iustissimis uocibus tacti percussiq; sunt; statim illis amarè omnia infeliciterq; cecederunt: partaq; ab ipsis gloria simul cum Regno ad eos, qui aut Ecclesiæ Romanæ parent, aut eam tuentur, facile trãsilit. Quibus de rebus omnibus ago maximas immortali optimoq; DEO gratias, agamq; dum uiuam: qui abalienatos a se disciscentesq; respuit: suos aut iacentes subleuat, aut stantes non deserit. Vos autem; quos idem DEVS suæ uoluntatis esse ministros uoluit; charissimos animoque meo sensibusq; omnibus plane habeo coniunctissimos. Neq; uos moueant improborum uoces, quæ ut intelligo iactantur temere illæ quidem atq; iniuste, nos reliquosq; fœderatos nostros compositis & pacatis rebus uestrum præterea nomen uestramq; beneuolentiam non curaturos. Nam me quidem ab eo fœdere, quod mihi uobiscum est, quoad uos non pœnitebit, nihil profecto abduceet. Quin illud etiam dies noctesq; cogito ac uerso; quónam uos pacto cum omnibus fœderatis mihi Regibus ac populis coniunctos facere atq; fœderatos possim: ut & securiores esse maiori fulti præsidio positis, & eorum omnium adiumento & conspiratione ornatiores. Quod DEI benignitate breui futurum

ui futurum confido. Itaque hoc sic habetote; ut de mea prona propensaq; ad uos amandos ornandosq; uoluntate studio beneuolentia nobismet ipsi omnia polliceamini; quæ expectari possunt ab huius reip. Præfecto uestri nominis amantissimo uobiscumq; cõsociatissimo. Hortor autem uos, planeq; a uobis etiã atq; etiam peto & postulo; ut quemadmodum adhuc quidẽ egregie laudabiliterq; fecistis, seduci uos abalienariq; a nobis quorũquam maleuorum artibus posthac ne permittatis: sed cõtra erigatis potius; diligentiamq; uestram ea in re etiam adaugeatis. Quibus de rebus omnibus Ennius Episcopus Verulanus aget uobiscum latius. Dat. Prid. Id. Iul. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ, Insubrum Duci. 2

INTELLEXI, quod quidem mihi permolestum accidit, te quorundam non optimorum hominũ hortationibus Augustinum Panigarolam Genuensem uirum egregia uirtute & iuris ciuilis scientia in primis clarum una cum eius filio comprehẽdi a tuis custodiriq; iussisse, cum existimares uera esse posse, quæ de eo iactabãtur; ipsum scilicet contra te ditionemq; tuam cogitauisse facereq; uoluisse: Quam rem cum melius intellexisses, neq; quicquàm uere ab eo contra te perpetratum comperisses; laxiorem ei te carcerem dari mandauisse: fortasse etiam nihil in illum durius atq; acerbius præterea cogitare. Id autem

non statim ab initio intellectũ est. Itaq; primus eius rei nuncius mihi, ut dixi; molestissimus fuit. Secũdus aliquãtum de mea priore molestia detraxit. Verum quoniam eum uirum propter eius egregias plurimasq; uirtutes & excellentem doctrinam & amaui multum quidem ante quàm essem Pontifex Maximus; eiusq; in me beneuolẽtia opera studio multis in rebus usus sum; & nunc etiã uti certis in causis maximis atq; grauissimis cogitabam; eramq; ad illũ ijs de rebus litteras iam daturus: te, quantum consequi amore erga te meo possum, hortor; ut quicquid illud est, quod supereſt aut suspicionis aut causæ, quin illũ missum facias; id omne mihi remittas et condones; ipsumq; Augustinum & eius filium rogatu meo statim non solum restitui mandes suis; sed etiam eo loco habeas apud te, quo habebas antea; tuamq; illi beneuolentiam integram atq; solidã reddas: quemadmodum & ipsius uirtus meretur, & meæ in te charitati largiendum est: ut eo uiro uti, atq; illi ea, quæ uolo, curanda tractandaq; mandare quàm primum possim. Erit id mihi tam gratũ, ut nihil gratius. Dat. XV. Cal. Aug. Anno primo. Roma.

Lucretiæ Duci Ferrariensium. 3

COGITATIONES tuas ardoremq; mentis et propensum ad religionem studium & amaui antea, plurimiq; semper feci, pulchrum atq; arduum existimans te in magna deliciarum omnium affluentia propter

propter domesticam amplitudinem splẽdoremq; posita continere in timore DEI cogitationes tuas; dareq; te in omnia pietatis officia, erectoq; animo cœlestia æternaq; spectare: Et nunc studium idem tuũ prosequi amplectiq; fauore aliquo meo cupiens, id, de quo me diligentissime rogas, feci: ut quæcunq; tibi & Alexander VI & Iulius Secundus Pontifices Maximi ad tuæ animæ salutem spectantia suis ad te datis litteris concesserunt, aut etiam quoquo modo tibi condonauerũt; ea omnia, uti recte rationeq; concessa magnopere probarẽ. Quod quidẽ & si erat ipsum satis amplũ per seſe ad id, quod optas consequendum: tamen quo melius atq; facilius uoluntatẽ erga te meam perspicere possis; quatenus opus sit, eadem illa tibi ipse etiam concedo & largior. Quorum omnium sensum non secus, atq; si eum his in litteris expressissem, certum & ratum haberi uolo: deleoq; quicquid officere huic meæ uel cõfirmationi, uel cõcessioni atq; muneri potest. His autẽ ad te dãdis litteris eo pronior fui; quod te spero de cœlesti DEI gratia deq; bonitatis eius fonte uberius hauriẽtem in illius purũ cultũ, atq; in omnia laudabilia et illi grata studia animæq; tuæ salutaria libẽtius etiam posthac atq; ardentius quotidie ituram. Reliquum est; ut tibi persuadeas, me earum rerum omnium, quæ honestam tui animi uoluptatem, commoda præterea incolumitatemq; tuam contineant; nihil tibi unquã negaturum. Dat. XIIII. Cal. Aug. Anno primo. Roma.

Herculi

Herculi Marescotto Bononiensi. 4

GRATAE mihi tuæ littere fuerunt: & amo enim te quidem ipse: & ex te mihi omnia sunt iocunda. Itaq; uelim tibi persuadeas charissimũ te mihi esse. Quoniam autem certior factus sum Ioannem Aloisium & Aemilium liberos tuos haud ita moderate temperanterq; uiuere, ut ex te natos decet: de quibus meminisse potes quem tecum sermonem habuerim, dum Bononiæ Legatum agerem: uolo ut illos Romam mittas tantisper, dum continere discant sese, paternamq; uirtutem atq; modestiam imitari: quos quidem pro eo, quo te complector animo, & libẽter uidebo & tuebor diligentissime. Dat. x. Cal. Aug. Anno primo. Roma.

Marco Antonio Columnæ. 5

ALLATVM ad nos est, te certis hominibus locum ad certamen singulare, tuis in oppidis, quæ oppida in huius reip. imperio sunt, concessisse. Id quoniam est contra Iulij Secundi Pontificis Max. literas; quibus in litteris eam certaminis rationẽ grauissimis pœnis interdicit: mando tibi ut nullo pacto tuis in oppidis atq; locis certamen aliquod singulare permittas fieri: easq;, de quibus dixi, Iulianas litteras omni ex parte & ipse per te ratas habeas, & haberi mandes a tuis: quarum exemplum his cum litteris

teris ad te missi. Dat. VIII. Cal. Aug. MDXIII Anno primo. Roma.

Magistratui & XL uiris Bononiensibus. 6

QVONIAM & urbem Bononiam singulari beneuolentia sum complexus, & eius urbis ciues incolasq; omnes pacate atque tranquille posse degere maxime cupio: eos homines abesse ab ea urbe uolui, quibus præsentibus uos minus odijs ciuilibusq; seditionibus uacuos putabam fore. Nunc autem cum intelligam redire Bononiam quotidie sine uenia concessioneq; nostra nonnullos ex illis ipsis, quos dico: ea res cum propterea quod contra uoluntatem meam in primis est, tum uel maxime quod sine fraude istius ciuitatis & bonorum offensione accidere non potest, ferenda mihi esse nullo pacto uidetur. Itaq; uolo edicoq;, ut qui dolo malo non datis cautionibus, spretisq; eis conditionibus, quæ in nostris de Bentiuolorum restitutione scriptis litteris continentur, ad urbem istã reuertuntur; ij animaduersionibus per magistratum adhibitis puniantur; ut & ipsorum retũdatur audacia, & reliqui discant nihil contra concessiones nostras audere. Eorum si quis erit; qui non tam malitiose, quã incõsiderate, neq; malo animo redierit ad suos: is exire confestim iubeatur de Bononiæ finibus. Præterea quoniam certior factus sum illis plane absentibus, quos abesse in primis uolui, nõ defore in ista ciuitate, qui sese in eorum locum ipsi subrogent;

subrogent; libidinemq; pro temperantia, audaciam pro uirtute exercentes sibi unis omnia licere arbitrentur: his uos litteris commonefacio; ut eam animorum improbitatem esse uobis comprimendam statuatis modis omnibus, qui a iustitia proficiscantur; idq; in primis curandum, ut quæ iustis de causis a magistratu imperantur, ea quam primum explicentur, conficianturq; non secus, ac si essent me præsente imperatæneq; aliquis sit, qui ea negligat: quos quidem esse sæpe multos intelligo. Id si feceritis, temeritatemq; certorum hominum uestrorum ciuium surgentem ac iam plane nimiũ lasciuiẽtem cõpescueritis; mos certe, consuetudo, lenitasq; mea nihil immutabitur. Sin autem, quod uereor, indulgentia uestra de sua insolentia uestri, qui male uiuunt, ciues nihil remittent; cogar ipse ea, quæ mihi opportunior esse uidebitur, ratione publice istius urbis incolumitati salutiq; consulere. Ea enim mens est nostra, ut paucorum hominum causa populorum pax atque tranquillitas ne impediatur. Dat. VIII. Cal. Augusti. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ, Insubrum Duci. 7

EXISTIMABAM *te & meo rogatu & publicæ utilitatis causa permotum Octauiani Fregosii Genuensium Ducis rebus nullum negotium, nullã omnino molestiam allaturum; ut primum certior factus esses, illum fratremq; eius Federicum Salernitanorũ Archiepiscopum*

Archiepiscopum in meam societatem esse receptos: illosq; & fuisse antea mecum et cũ mea familia uniuersa omni necessitudinis genere coniunctissimos; & nunc amari a me ita paterne, ut eos apud me in optimorum & charissimorum filiorum loco positos habeam. Putabam enim eos omnes, quos amarem tuererq; ipse, eosdem abs te non minus tutos esse; quàm sint a me uel tui omnes, uel ipse tu: cuius incolumitas quantæ mihi curæ semper fuerit, non dicam; ne uidear beneuolentiam erga te meam uerbis repetens de tuo in me studio minus liberali uelle conqueri: Nunc autem cum intelligam ipsum Octauianum sollicitari a tuis postea quàm nõ una a me ijs de rebus litteras acceperis; petiq; tuo nomine quandam pecuniæ summam ab eius legatis, si se tutum esse a tuo imperio uult; non potui non ægre molesteq; ferre istã indignitatem: quam tamen ipsam proficisci abs te uix adduci possum ut existimem. Itaq; illam in tuos ministros libenter reijcio. Verum utcunq; se res habet; te quo maiore studio possum, hortor, neq; solum hortor, sed plane etiã commonefacio; uel mando potius, eo more scilicet; quo, qui amãt, ijs, quorũ amantes sunt, mãdandi ius habent æquissimũ atq; optimũ; ne permittas Octauiani rebus tua causa quicquã molestiæ adhiberi: quæ tã mihi curæ nunc quidem sunt; quã res Florentiæ atq; nostræ; neq; minus cordi unquã fuerunt; quã ipsæ tuæ semper fuerint. Sed potius si qui sunt, qui id facere conentur; eis tu aut persuadeas ne faciant; aut, quantum in te est, prohibeas:

beas: existimesq; : si modo ea cogitatio mouere animum tuum potest, ut Octauiano etiam amicus auxiliatorq; uelis esse : nulla te in re æque de me mereri posse ; ac si illi te beneuolum beneficumq; præbueris. Iis autem uirtutibus cum Octauianus ipse, tum eius est frater præditus ; nullum ut officium ponere melius queas ; quàm quod in eorum beneficio posueris ; etiam si socij nostri non essent ; nosq; ipsi pro eorũ incolumitate dignitateq; uel conseruanda uel etiam augenda non laboraremus. Quod si unquàm quicquàm operæ in eorum commodum quietemq; adhibuisti, quod ab initio ex ipsis intelligebam fecisse te ; scire te plane uolo, id mihi tam esse gratum, quàm quod gratissimum. Dat. IX Cal. Aug. MDXIII Anno primo. Roma.

Marco Musuro Cretensi. 8

CVM magnopere cupiam Græcorum sermonẽ & Græcas disciplinas iam prope abolitas atq; deperditas restituere, & quantum in me positum est, consulere bonis artibus : exploratumq; habeam & præstanti te doctrina & iudicio esse præditum singulari : mando tibi, ut suscipias diligentem curam adducendi ad nos è Græcia decem aut duodecim aut sane quot uoles ipse, liberalis ingenij bonæq; indolis pueros : unde latinis hominibus linguæ illius uerus germanusq; usus, rectaq; cognitio, & tanquàm seminarium quoddam bonorum studiorum commode confici

confici & comparari possit. Qua de re Ioannes Lascaris uir propter suas uirtutes & multam ijs in literis doctrinam mihi ualde charus scribet ad te pluribus uerbis. Te uero pro tua uetere in me obseruãtia, quæ opus esse ad eorum studiorum rationem & hanc rem, quã paro, cognoueris, sane confido summa diligentia curaturum. Dat. VIII Id. Aug. MDXIII Anno primo. Roma.

Verruchianæ arcis Præfecto. 9

CVM mea uoluntas sit, ut tibi de stipendio, quod ex custodia arcis Verruchianæ debetur, integre satisfiat : itemq; si quid aliud est, quod ad te iure aliquo spectet, de eo tibi pro iustitia consulatur ; ut sine tuo damno arcẽ ipsam uel Ioanni Mariæ familiari meo, cui eam arcem concessi, uel eius procuratori tradere possis : mando tibi, ut sine ulla excusatione aut mora ad nos uenias : ut ex te intelligere possim, quæ uolo. Dabitur autem a me opera, ut rebus tuis bene compositis Roma proficiscare. Dat. tertio Id. Aug. Anno primo. Roma.

Maximiliano Imperatori designato. 10

ANTONIVM Cominatum, quem ad me misisti, & uidi & audiui libentissime cũ propter ipsius uirtutem & in rebus, quas mecum egit, enunciandis mirificam prudentiã ; tum uel maxime quod abs te ueniebat ;

niebat; a quo nihil mihi esse nõ gratißimum potest: Eum autem cum celeriter confectis constitutisq;, de quibus agendum erat, rebus ad te remittere maxime cuperem; tamen ea fuerunt eiusmodi; ut is propter temporum difficultatem, dum diem ex die ducimus spe expectationeq; ea, quæ uolebamus, ex sententia conficiendi, suum ad te reditum meo iussu ad hoc diei distulerit. Quanquam quidem non illum idcirco nũc ad te remitto; quod omnia, quæ per me confici cupiebamus, confecta iam explicataq; sint: de certis enim adhuc rebus constituere ea, de qua dixi, temporum difficultate impediente sane non potui. Sed uolui, ut & rerum non confectarum causas, & reliquarum rationem et statum mentemq; super ijs meã eodem Internuncio cognoscendi diutius tibi facultas ne deesset. Itaque illum ad te remitto: cui animum meum aperui: eius omnem sensum, qua est probitate, ipsum ad te diligenter perlaturum plane confido. Dat. Id. Aug. Anno primo. Romæ.

Angelo Cospo. 11

ACCIPIO excusationem tuam; quam affers de aducẽtus Vlixis fratris tui ad nos dilatione & mora, ægram scilicet ipsius ualetudinem: quæ quidem mihi permolesta est: amo enim te atq; illum, ut scis, charosq; habeo. Itaq; illi meis uerbis denunciabis, curet ualetudinem suam: quam quidem cum recuperarit; det se itineri, ad nosq; ueniat: quemadmodum Bononiæ

Bononiæ Magistratui etiã scribimus hac de re: quas ad litteras te atq; illum reijcio. Dat. XVIII Cal. Septemb. Anno primo. Romæ.

Herculi Marescotto. 12

AD tuas litteras, quibus excusas te ad ea, quæ scripsi de mittendis Romam liberis tuis; breuiter sic respõdeo: amari te a me; excusationemq; tuam accipi bonam in partem: Verum uelle me, te omnino eos Romam mittere: ut etiam Magistratui Bononiæ scripsi. Dat. XVIII Cal. Septemb. Anno primo. Romæ.

Laurentio Maluitio. 13

EXCVSATIONEM tuam, qua mecum per litteras uteris de tuo ad nos aduentu, eatenus admitto; ut te bono in me animo esse plane existimem. Volo autem, & tibi mando; ut reiectis omnibus impedimentis Romam uenias. Cæterum ad eas litteras, quæ hac de re tota Magistratui Bononiæ dedi, te referes: quæq; tibi is meo nomine mandauerit, ea facies sine ulla tergiuersatione aut mora. Dat. XVIII Cal. Septemb. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Annibali Bentiuolo. 14

ALLATVM ad nos est te quædam contra meã & reip. dignitatem libertatemq; moliri: quod quidẽ ut crederem, non potui adduci. Excidisse enim ex animo tuo qua in te liberalitate usus sim, non existimo. Itaq; potius a maleuolis hominibus ea iactari et fingi putaui. Verum ne illis, si qui sunt, tui ulterius criminandi des locum, tuq; eas calumnias diluas; te hortor, ut una cum filio tuo Constantio ad me quã primum uenias: te enim ego atq; illum amico, ut soleo, animo paternoq; uidebo: tuq; ijs de rebus, quæ tibi obijciuntur, præsens melius & facilius nobiscũ transiges. Dat. quinto Cal. Sept. Anno primo. Roma.

Magistratui Perusiæ. 15

HERI media in urbe Carolus Gratianus sicarijq;, qui cum eo erant, quinque Gentilem Marcianũ districtis gladijs aggressi trucidauerunt. Quæ res tã mihi molesta accidit; ut omnem curam adhibendam statuerim, ut illi latrones sui sceleris pœnas luant. Quamobrem mando tibi eum indignationis nostræ, tum aquæ & ignis interdicti pœna; ut nihil prætermittas eorum, quæ ad illos omnes capiendos conferre iuuareq; te poterunt. Itaq; si de me bene mereri postulas; cura, enitere, confice; primum ut Carolum

rolum ipsum tanti facinoris caput, deinde reliquos quinque comprehendas tradasq; custodiæ. Id si assequi poteris; statim ad me ea de re mittito. Scribo autem in hanc fere sententiam Malatestæ Balioni: qui cum rem omnem communicabis. Spero enim ipsum pro ea, qua illũ prosequor, charitate, proq; eius in me studio omnia facturum, quæ ad ea, quæ uolumus, conficienda pertinebunt. Tu uero si ulla in re alia studium diligẽtiamq; in me tuam ostendisti, aut ostendere concupiuisti; hanc ipsam mihi te in posterum commendandi occasionem ne prætermiseris. Dat. quarto Cal. Sept. Anno primo. Roma.

Malatestæ Balioni. 16

QVO te amore cõplexus semper fuerim; quãtoq; studio ornandi tui, tuasq; fortunas dignitatẽq; amplificandi tenear; profecto tibi esse debet explo ratißimum. Multa enim atq; illustria mea in te paterna officia & studia extiterunt. Hanc beneuolentiam uoluntatemq; erga te meam longe maiorem atque in tua commoda paratiorem & proniorem efficiẽdi pulcherrima tibi sese facultas obtulit. Heri media in Vrbe Carolus Gratianus sociq;, qui cum ipso erant, quinque Gentilem Marcianum multis uulneribus confossum turpiter fœdeq; interfecerunt. Quæ res ita me uehementer commouit; ut omnem curam adhibendam statuerim, ut illi sicarij pro sui sceleris atrocitate puniantur. Quid enim ulli tutũ,

aut quis esse locus securus potest; si talia Romano prope in foro moliri atq; patrare homines audeant? Quamobrem mando tibi atque impero; ut una cum Perusiæ magistratu des operã; ut Carolum sociosq; quibuscunq; modis atq; artibus comprehẽdatis. Quã sane rem eo curare diligẽtius debebis; quod eius sceleris audacia notam atq; ignominiam affert Gentili Balioni propinquo tuo; qui cum nefarius ille trucidator Romam uenerat. Itaq; ut mentis animiq; mei sensum melius atq; apertius intelligas; scire te plane uolo; si mandatis imperioq; meo ea in re obtemperaueris, Carolumq; ipsum & socios captos comprehensosq; Magistratui tradideris, me daturum operã ut intelligas te mihi rem gratissimam feciſſe; melioreq;, quàm adhuc fueris, loco apud me futurum. Sin aliter, ac spero & studio diligentiæq; tuæ confido, tibi statues esse faciendum; hoc est, si latrones illi tua cura tuoq; studio fulti nõ capientur; quo te magis amo, charioremq; habeo, fortunasq; tuas dignitatemq; amplificare magis cupio; eo te grauioribus indignationis odijq; mei stimulis insectabor. Dat. Quarto Cal. Sept. MDXIII. Anno primo. Roma.

Malatestæ Balioni. 17

INTELLEXI profectum te in Volscos esse, ut id municipium Hippolyto Atestino Cardinali traderes. In quo tametsi gratius mihi feciſſes, si eam profectionem

fectionẽ mihi antea per litteras significauiſſes, meq; uel mandante uel admonito suscepiſſes: te tamen de eo adhuc officio non culpo. Mando autem tibi atque ijs, qui tecum sunt, ut domum quàm primum redeatis; neue ullum aliud municipiũ aggrediamini. Quod si, ante quàm hæ tibi litteræ sint redditæ, locum iam aliquem fueris aggressus; impero, ut eo statim relicto omnibusq; tuis abductis militibus ab eo recedas. Id qui non fecerint, ea pœna, quæ est de læsa maiestate, teneantur. Cæterum quoniam heri ad te scripsi de scelere per Carolum Gratianũ sociosq; perpetrato; te hortor, ut cura studio diligentia labore deniq; omni tuo mandata nostra explices. Nihil enim mihi aut gratius potes facere, quàm si rem cõfeceris: aut molestius; quàm si mihi non parueris præstoq; fueris, quodq; magis indignationem in te meam excitare possit. Dat. tertio Cal. Sept. Anno primo. Roma.

Magistratui Foroliuiensium. 18

ATTVLERVNT mihi non mediocrem molestiam ea, quæ scribis de parricidio isto in agro perpetrato. Quamobrem non diligentia solum tua, quã adhibes in eõquirendis eius sceleris sicarijs mihi magnopere probatur: sed mando etiam tibi, ut in illis puniendis, si eos comprehendes, nihil remittas severitatis: quæ cum iustitia coniuncta sit: sed ita agas; ut id, quod egeris, exemplum cæteris præbeat,

quo exemplo ab eiusmodi concipiendis facinoribus absterreantur. Dat. Prid. Cal. Sept. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Sixto Cardinali Sancti Petri ad uincula, Procancellario. 19

SIGNIFICAVIT mihi Bernardus Bibiena Quæstor meus Nicolai fratris tui nomine, Episcopatum te Lucensem Andreæ Franciotto uelle tradere. Quæ quidem mihi res uehementer probatur. Amo enim ualde hominem cum mea quidem sponte; tum uel maxime, quod is charissimus fuit Galeotto Cardinali fratri tuo; qui cum mihi, ut scis, summa necessitudo singularisq; beneuolentia interesserat. Itaq; non solum ea de re te magnopere laudo; sed hortor etiam, ut quod semel in animum induxisti tuum uelle facere te, id re efficias. Quod ut commodius facere possis; polliceor tibi, me & Episcopatus tui tibi quamdiu uixeris, et Præfecturarum militū Hierosolimitanorum, quas ille possidet, fructus ipsi Andreæ reseruaturum. Quin etiam, si erit opus, tuq; ita statues esse faciēdum: Episcopatus tui fructus aliorum sacerdotiorum fructibus, qui tantidem sint, tibi facile compensabo: nihilq; prætermittam earum rerum, quas tu fieri uoles; ut id iam ipsum libētius facias. Dat. Prid. Non. Sept. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Regij Lepidi & Parmæ Magistratui. 20

DE istarum ciuitatum nostrarum nobisq; multas ob causas charissimarum Parmæ ac Regij propenso spectatoq; in me animo quæ scripsisti multa cum ipsarum laude municipumq; prope omnium cōmendatione; ea mihi optatissima fuere. Nihil enim æque cupio; quàm eos, qui hoc in Imperio sunt, cum esse ipsos egregia probataq; uirtute; tum nostræ in eos beneuolentiæ atq; amori cumulate respondere. Dabo autē operam; ut sese bene posuisse cogitationes suas eiusmodiq; officia cognoscant: meq; eorum commodis utilitati dignitati neq; negligentē, & certe gratum experiantur. Quo enim ipsi ad huius reip. Imperium & ardentius se contulerunt, & in eo cōstantius permanēt; eo magis conuenit me omnia cogitare & statuere; quæ quidem aut hanc ipsorum egregiam uoluntatem augeant; aut certe perpetuā faciant. Qua in re nihil omnino uel studij prætermittam uel laboris. Itaq; utranq; ciuitatem meis uerbis bono animo iubebis esse, tuq; eas iuste continenterq; reges. Quod facies; si te non tanquàm ad tēpus propositum istis ciuitatibus; sed quasi uerū atque a natura institutum uniuscuiusq; ciuis esse te parentem existimabis. Dat. Prid. Non. Sept. Anno primo. Romæ.

Regij Lepidi Magistratui. 21

LEGI permoleste tuas litteras; quibus me de duobus ciuibus isto ipso in foro trucidatis certiorem facis. Itaq; quoniam municipes istos & magnopere diligo, & esse cupio quàm tutissimos; ages contra illos, qui tam audax tamq; atrox facinus atq; scelus perpetrauerunt, non solum iuste, sed etiam seueritate summa: ut exemplum cæteris statuas ab eiusmodi facinoribus se cõtinendi. Reliquis de rebus proximis ad te litteris scripsi. Itaque nihil addam nunc quidem. Tu uero mandata nostra conficies curabisq; diligenter, quæ curanda sunt. Dat. Prid. Non. Sept. Anno primo. Roma.

Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Regi. 22

LECTIS tuis ad me fratresq; meos Cardinales litteris; quæ quo in discrimine tuum Pannoniæ Regnum ob Turcarum apparatum uersaretur, significabant; & Martino Colocensis Ecclesiæ custode Internuncio tuo audito; statim una omnes tota re diligenter atque amanter cogitata statuimus; ut nihil eorum, quæ ad tuam ditionem tuendam, communesq; Christiani nominis hostes hoc tempore a tuis finibus repellendos esse usui possent, a nobis prætermitteretur. Existimabamus enim & pro tua maiorũq; tuorum in Romanos Pontifices obseruantia; & pro gentium,

gentium, quæ tuo in Imperio sunt, fortitudine bellãdiq; usu prope assiduo quotidianoq; cum Turcis; si quo incommodo tuum istud Regnum tuiq; populi afficerentur; id omne huius certe Reipub. nostrũq; singulorum incommodum plane futurum. Itaq;, quod primum petisti de tributi auxilio; quantum quidem præsentium rerum status atq; hæc tempora tulerunt; tibi id permisimus, ijs ut opibus ad te leuandũ bellumq; administrandum uti posses. Deinde, quod nos rogas, ut sedandis Christianorum Regum & Principum inter se dissidentium animis, atq; ad commune bellum contra Turcas incitandis curam & studium adhibeamus: in eo dies ac noctes cogitationes meas plane consumpsi. Mitto autem nunc quidem ad illos ea de causa Internũcios meos Episcopos uiros auctoritate experientia doctrinaq; præstantes; qui eorũ controuersias componant, ipsosq; concilient. Quos quidem singulos tandiu hortari urgereq; per eosdem Internuncios non desistam; quoad res ad eum, quem uolumus exitum perducatur. Id si confieri per illos minus commode poterit: aliquot ex meis fratribus E. R. Cardinalibus legabo; qui ad illos propere se conferant; remq; conficiant. Qua confecta, fœdereq; ab Regibus inito tributũ ipsum per uniuersum Christianum orbem edictis amplissimis promulgabo: sacerdotibusq; cum sanctissimis, tum eloquentia clarissimis mandabo, ut omnes homines ad id non minus pium, quàm necessarium bellum accẽdant: ut celerrime periclitanti sane, totq; iam damna, tot porro calamitates

ro calamitates ppeſſæ Chriſtianæ Reip. tuoq; in primis Regno optime de ea merito ſuccurratur. Quod quidem certe bellum hoc ſi tempore à nobis ſuſciperetur; irritos conatus noſtros omnes atq; inanes ipſa tempora facerent. Quis enim pecuniam, quis militem remotiſſimis a ſe gẽtibus tribuat; qui pro patria, pro liberis, pro ſalute ſua arma domi tractare cogatur, hoſtemq; intra lares ſuos habeat? Neque Principes ſane ipſi, etiam ſi populi ſui uelint, in præſenti rerum perturbatione militem egredi, pecuniam erogari, arma, opes ullas exportari ſuis e finibus patiantur. Nos uero ipſi per nos mouere aggrediq; tãtam rem fortaſſe poſſumus: ſuſtinere atq; perficere non poſſumus. Quæ cum ita ſint; confido tamen, & pacem eam, quam omnes uotis omnibus concupiuimus, Chriſtianos inter Principes mature poſſe confici; & tua incommoda, de quibus ad nos ſcripſiſti; uel cũ fœnore celerrime reponi. DEVS enim Opt. Max. qui ob eximium rerum optimarum euentum præclarosq; exitus interdum malum ſinit aliquod nõ maximum exiſtere; iſtos tuos labores, cum Turcarũ apparatum ad conciliandos Chriſtianorum Regum animos quaſi molitionem quandam adhibet; quæ infectas odijs maliſq; cupiditatibus obſtructas eorum mentes ad eam, quam uolumus, coitionem conſenſumq; attrahat; impiaq; illorum adhuc quidẽ arma ad mutuam aliquando tandem pietatem communẽq; cum utilitatem, tum etiam dignitatem conuertantur. Quamobrem fili mihi quidem charißime atq; optatißime

optatißime erit tuæ fidei atq; prudẽtiæ Domino atque eius uiribus confidere. Neq; enim a militum robore & numero, aut ab apparatu ullo bellico; ſed a DEI uirtute, ſed a Domini nutu de tuis atq; noſtris hoſtibus tibi uictoria eſt expectãda. Recordare, quæ is quondam facinora, quas res quamq; magnas per Gedeonis, per Ieptæ, Ionatæ, Dauidis, per Iudæ Machabæi manus confecerit: quarum rerum memoriam antiquæ litteræ ſempiternam eſſe uoluerunt. Quæ profecto omnia maximam tibi afferre ſpem debent, eodem a Domino nihil omnino tuis conatibus in tempore defuturum. Atq; ut aliena uetuſtiſſimaq; prætereantur; ea repete; quæ ipſo tuo in Regno Dominus apud Taurunum oppidum paucos ante noſtram ætatem annos per Ioannem Capiſtranum confecit plebeum prope hominem; quem ad maximas tractandas res ſuæ porro uoluntatis & interpretem eſſe uoluit & adminiſtrum. Noſtra uero ætate Rhodij perexiguo militum numero gloriabundum iam ac prope uictorem Turcarum exercitum numeroſißimum inſtructißimumq; fugauerunt. Nõ eſt debilior nunc, quàm olim fuerit, DEI Domiq; noſtri dextera: neq; tu Vladislae fili Ioãne Vaiuoda, qui una cum Capiſtrano Turcas ſuperauit, es inferior. Id ex eo intelligi poteſt; quod dum hæc ipſa, quæ ſupra ſcripta ſunt, cogitationes noſtras exhauriunt, exercitasq; habent; tuæq; nos res maxime commouent: allatum ad nos eſt a tuorum militum puſilla ſane manu multa milia Turcarum militum,

tum, quæ Illyricũ uastabant, cæsa ad unum interijsse. Ita qui tibi semel affuit DEVS; confidere profecto debes cũ tibi posthac rite præsertim atq; suppliciter precanti non defuturum. Cuius ego in teris uicarium gerens, fratresq; mei Cardinales; ut ad id redeam, quod initio dixi; nihil eorum; quæ ad tui, qui nobis es charißimus; Regnorumq; tuorum, quæ profecto totius Christianæ Reip. quasi ualli quidam & muri sane solidi contra illorũ impetum semper fuere propugnationem et defensionem attineat, omittemus. Creaueramus autem iam ante, quàm tuas ipsas litteras accepissemus, rumore tantum eius rei audito, qui ad nos incertis authoribus & priuatorũ litteris afferebatur, utpote tuis de rebus etiam ad primas eiusmodi uoces plane solliciti, Thomam Cardinalem Strigoniensem: qui Legatum nostrum tuis in Regnis ageret: cuius tu prudentiam diligentiam fidelitatẽ erga te plurimis maximisq; in rebus optime omnium cognouisti: ut ijs, quæ nunciabantur, de immineti Regnis tuis periculo obuiam celeriter iretur. Is tametsi iam se ad iter explicabat per seſe; mãdaui tamen ei acceptis tuis litteris, ut id etiã diligentius maturiusq; contẽderet. In quo quidẽ ita nobis morẽ gerit; ut nihil illo fieri posit ardentius. Ex eo plenius meam in te tuasq; res paternam uoluntatem & studiosissimum bene consulendi Christianæ Reip. animũ cognosces: pro qua tuenda, atq; in ea; in qua oportebat, pace trãquillitateq; restituenda neq; operæ, neq; uigilijs, neq; laboribus pareã: libentissimeq; in ea

in ea cura & administratione uitã posuero. Vale. Dat. Non. Sept. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Antonio Abbati sancti Bertini. 23

VOLVPTAS; quã ex eo, quod Pontifex Max. declaratus sum, accepisse te mirificam atq; incredibilem scribis; etsi ea nihil mihi noui attulit: amoris enim erga me tui abundantiam dudum cognitam atq; perspectam habeo: mihi tamen sane gratissima iocundissimaq; accidit. Visus enim mihi ipse sum, dũ tuas litteras legerem, illo ipso tuo uultu atq; cõspectu suauissimo & liberalissimo perfrui; quo me olim per Germaniam atq; ista per loca iter facientẽ amãtissime susceptisti. Itaq; mihi in memoriam reuocasti eos ipsos dies, quos una fuimus: qui quidẽ tamẽ dies nunquàm ex animo meo exciderunt. Quamobrẽ scire te plane uolo, & amari te a me unice; charissimũq; mihi esse ac semper fore: & si unquàm occasio dabitur uidendi tui; quod sine tuo incõmodo posse fieri sane peruelim, id mihi non minori uoluptati fore; quàm si meorũ quempiam mihi sanguine coniunctissimum usu & consuetudine optatissimum longo non uisum tempore conueniendi amplectendiq; potestas fieret. Quo fit, ut ijs quæ scribis, teneri te scilicet incredibili desiderio uidendi mei, facile fidem habeam. Reliquũ est; ut si quid erit, quod impetrare a me uel tibi cupias, uel tuis; scribas id ad nos certa cum spe; nihil

nihil te frustra petiturum. Vale. Dat. VII. Id. Sept. Anno primo. Roma.

Ioanni Saxatello. 24

INTELLEXI te ab Annibale Bentiuolo possessiones cum molis frumentarijs, quas ille in Rheni uico habet, nuper emisse, aut certe emere statuisse. Eam emptionem cõtra Bononiensium decreta esse certior factus sum. Itaq; quoniam nolo ulla in re eorum legibus præiudicium fieri; mãdo tibi, ut ab ea emptione prorsus abstineas. Quod si aliquam in eo pecuniæ summam expendisti aut fortasse totum iam pretium persoluisti; dabo operam, ut ab ipso Annibale tibi omne persolutum restituatur. Dat. XVI. Cal. Octob. MDXIII Anno primo. Roma.

Sigismundo Gonzagæ Cardinali Mantuano. 25

REDDITAE mihi sunt abs te litteræ gratæ illæ quidẽ & optatæ, utpote amore illo tuo uere fraterno plenissimæ. sed tamen quæ mihi uoluptatem illam, quam ex tuis litteris capere soleo, magna ex parte imminutam attulerunt. Significabant enim te in quartanam incidisse. Itaq; pupugit me, ut sane debuit, incommodum ualetudinis tuæ; quæ mihi curæ est æque, atq; ipsa mea. Hortor autem te; uel potius abs te quæso & peto; ut omnem curam & diligentiam adhibeas, ut quàm celerrime conualescas: ut integra

integra ualetudine & corpore bene confirmato ad urbem atq; ad nos, qui te uidere atq; amplecti cupimus, reuerti possis: quod tamen efficies cõmodo tuo. Interea uolo tibi persuadeas, res tuas, eaq; omnia, quæ ad dignitatem tuam pertinẽt, curæ mihi et cordi fore. Cæterum Franciscum Marchionem Mantuæ fratrem tuum, qui a me unice diligitur, si saluere iusseris; erit mihi gratum. Dat. XVII. Cal. Octob. MDXIII. Anno primo. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER QVINTVS.

Sixto Cardinali sancti Petri ad Vincula. 1

LECTIS tuis litteris, quibus me certiorem facis ad aquarum Veneris balnea curandi tui causa te acceßisse: neq; nunc quidem sine tuæ ualetudinis incommodo posse istinc discedere. Itaq; rogas, ne te accusem si ad Cardinalitiũ comitia Romæ esse, quemadmodum tibi ipsi cupere me, eiq; rei interesse nequiuisti: Ego uero Sixte te excuso: ualetudinisq; tuæ rationem tibi in primis esse habendam statuo. Quid enim possumus, aut quid plane sumus ægroti? Quare manebis tu quidem isto in loco perlibente me tandiu, quoad tibi usui erunt aquæ istæ: a quibus tibi profici ualde cupio: ut recta posthac ualetudine uti possis; mecũq; & cum nostris fratribus Romæ esse. Hortor autem te, quo res melius tuo etiam consensu transigatur; ut tuo chirographo, uel mihi, uel cuiuis, qui tibi ad eam esse rem idoneus uideatur, mandes tuam uicem: ut is in creandis Cardinalibus Laurentio Puccio, Iulio

Iulio Medice, Bernardo Bibiena, & Innocentio Cibo; quæ tu dicere agere, si adesses, posses, dicere agere ipse quoq; possit. Dat. XVI Cal. Octob. MDXIII Anno primo. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 2

QVO amore quáue charitate cõplexus semper fuerim Carolũ Orpheum templi Marciani istius oppidi Præfectum a me ipse intellexisti, quo tempore anno superiore apud te aliquot dies fui. Ei nũc in Galliam proficiscenti mandaui te ut uiseret, salutéq; plurimam tibi diceret meis uerbis. Peto autem abs te, ut eum suscipias uti hominem propter plurimas eius uirtutes egregiamq; ac ueterem in me fidem & pietatem mihi sane charißimum; propter meam uero in te beneuolentiam abs te etiam amandum atq; inter tuos collocandum. Id si feceris; erit mihi maiorem in modum gratum. Ipsum enim Orpheum ad me reuerti hac de causa tibi plurimum debentẽ tuaq; liberalitate maxime deuinctum, ualde cupio. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Sigismundo Gonzagæ Cardinali. 3

CAROLVM Orpheum unum ex ijs, qui mihi sunt charißimi, hominem plurimis uirtutibus præditum, proficiscentem ad te commendo tibi maiorẽ in modum. Porro mihi gratißimum feceris; si eum

ita suscipies tractabisq; ; ut intelligat se, quoniam a me diligitur, abs te amari. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ, Insubriæ Duci. 4

AMAVI semper multum Octauianum Marchionem Palauicinum cum pro ea; quam in me, dñ Cardinalem gerebam, familiamq; meam omni tempore beneuolentiam miro studio conseruauit; tum pro eius egregia in Rẽp. obseruãtia et cultu, ut multis in rebus expertus sum, prope singulari. Quare illum ita tibi commendo; ut maiore studio & diligentia commendare nõ possim: teq; hortor; ut quibuscunq; rebus poteris: meo rogatu eum ita tractes; ut intelligat eos, qui mihi charissimi sunt, tibi quoq; esse commendatissimos. Equidem te de eo aliquanto plus etiam diligã; si efficies ut Octauianus propter has meas ad te litteras mihi plurimas gratias agat. Dat. XV. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Magistratui Regij Lepidi. 5

EXEMPLVM litterarum, quas Ioanni Boiardo scripsimus, habuisti cum his litteris. Mando autem tibi, ut ei meis uerbis imperes eisdem propositis pœnis, quas ei constituí; ne contra Maximiliani Romanorum Imperatoris designati municipes quicquã tentare armatis hominibus audeat. Itaq; litterarum mearum

mearum sensum mãdatis tuis auctum consociatumq; accipiens & ipse quiescat, & alios ne perturbet. Sed iuri æquitatiq; suas iniurias, si quas habet, remittat. Dat. XIII Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Ioanni Boiardo. 6

ALLATVM ad nos est, te armatorum hominũ manum cogere; ut ea certos homines ciues Mutinẽses, qui in Maximiliani Imperatoris designati Regno ditioneq; sunt, impetum facias; quibus a ciuibus illatas tibi esse iniurias præ te fers. Quæ res cum mihi permolesta sit; qui Maximiliani oppidorũ æque atque meorum otio quieti paci consuli cupio; mando tibi; ne te aut tuorum quempiam contra illos commoueas; néue eos coacta manu perturbes. Teneri autem te ijs pœnis, quæ de læsa Maiestate sunt, uolo; nisi parueris. Quod si te ab illis offensum existimas; pergas ea in re legum & iudiciorum uia: neq; enim summus tua iura impediturí: sed potius curaturi, ut tibi ius abunde ac sine dilatione administretur. Dat. XIII Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Ferdinando Hispaniæ Regi. 7

ET si scio ijs de rebus, quæ per nos publice geruntur, a Legato tuo homine perdiligẽte fieri te quotidie certiorem: uolui tamen, ut quod nouissime pro Reip. ornamento et incremento statui esse faciendũ,

id meis etiam litteris cognosceres. Non enim uereor, quin tibi pro tuo erga me amore Remq; pub. Christianæ studio, eiusmodi omnia æque iocunda sint, atq; ipsi mihi. Itaq; scies me ad x i Cal. Octob. fratribus meis E. R. Cardinalibus consentientibus Laurentium Puccium familiarem meum a dandis litteris, & Iuliũ Medicem Archiepiscopum Florẽtiæ designatum patruelem meum, & Bernardum Diuitium Bibienam Quæstorem, atque Innocentium Cibum sororis meæ filium, Innocentij Papæ Octaui nepotẽ plurimis maximisq; de causis in Cardinalium collegium cooptauisse. Quorum trium prudentiam, integritatem agẽdisq; rebus usum atq; scientiam uirtutesq; cæteras, & esse tibi perspectas existimo; & Reip. & honori & præsidio confido fore. De Innocentio autẽ spero fore, ut uolumus: habet enim egregiam indolem coniunctam cum optimis moribus; quos ornat litterarum & bonarum artium studijs: ut nihil iam sit adolescente illo probius elegantius charius. Eius rei confectio; quæ me magnopere delectauit; erit sane mihi & gratior & iocundior; si tibi quoq;, qui recte omnia prudenterq; iudicas, perpendereq; soles, probabitur. Existimare autem debes; quoniam tuorum in me familiamq; meam plurimorum non solum officiorum, sed etiam beneficiorum illi ipsi omnium optimi testes semper fuere; quæ ad tuam dignitatem tuendam atque amplificandam pertinebunt; eos esse non minus diligenter, quàm quæ nostra ipsorum interererunt, omni tempore curaturos. Dat. I x. Cal. Octob.

Cal. Octob. MDXIII. Anno primo. Roma.

Octauiano Fregoſio Genuenſium Duci. 8

PLVRIMA egregiaq; in me atq; in omnes meos tua Federiciq; Archiepiscopi Salernitani fratris tui officia; atq; ea quæ in uobis summa sunt, maximarum uirtutum ornamenta, te atq; illum mihi & omni tempore charißimos reddiderunt; & nunc ut maxime erga uos liberalitatẽ et beneficentiam exerceam, me hortantur. Itaq; cum olim Guidus Vbaldus Vrbinatium Dux auunculus tuus; quod durißimo ac difficillimo eius exilij tempore strenuam ei operam nauaueris, arcemq; & oppidum montis Feretrij maximum atq; pulcherrimum eius Regni propugnaculum omnibus in difficultatibus & cunctarum rerum angustijs positus consilijs auspicijsq; tuis & tua singulari ope atq; uirtute tutatus fueris; Sanctæ Agathæ municipiũ una cum omnibus eius oppidi regionibus ac finibus tibi sororis suæ filio dederit, donauerit; ut sui erga te amoris & beneuolentiæ tuiq; in illum ampliſſimi beneficij pignus monumentumq; esset: nunc ut pulcherrimi eius atq; clarißimi nostra ætate facinoris testimonium ac præmium mea quoque ope adaugeatur; Sanctæ Agathæ oppidum omnisq; eius regionis ditio; quod oppidum quamq; dationem in huius Reip. Imperio nostriq; iuris constat esse; tibi data donataq; recte sunto; eaq; donatio au-

ctoritate mea probata esto: Atq; etiam tibi illa ipse quoq; do dono largior. Quod si te sine liberis legitimis contingat mori; hæc donatio ad Federicum fratrem tuũ extenditor: ut ea, quoad uiuat, uti frui iure possit. Dat. Septimo Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ. 9

QVONIAM Antonium Cardinalem Bononiensem summopere amamus, multumq; & fidei eius & prudentiæ atque in nos beneuolentiæ tribuimus; uolo ut Baldasaris Catanei liberos ab eo ne repetas: sed eos permittas esse sub ipsius fide. Scribo autem Cardinali, ei me Catanei liberos ea conditione remittere; ut, si erit opus, uel habere ipse illos hic, cum uoluero, possim; uel ipsi illhic ita seruentur; ut ab illis ueritas, quæ per nos quæritur, de Bentiuolorum cogitationibus eliciatur. Dat. VI. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Dominico Cardinali Grimano. 10

LECTIS tuis litteris; quibus me certiorem facis, te propter tabellarij tarditatem Cardinalium creationi interesse nõ potuisse; magna molestia affectus sum. Qui enim te pro tuis eximijs uirtutibus excellentiq; doctrina magnopere diligo; ualde sane cupiebam ei declarationi te adesse. Verum quoniam tabellarium

tabellarium accusas; mandaui ut is suæ negligentiæ pœnas daret. Sed is ita se purgat. Ait enim, quoniam Vrbe ueteri te non offenderit, se Spoletum recta tetendisse: quod ad oppidum te iter fecisse intellexerat. Quo cum accessisset; redisse te Vrbem ueterem ei nunciatum fuisse; eoq; reuertisse. Itaq; se tardiorem, quàm oportebat, fuisse. Sed quoquo modo se res habet; animi tui alacritatem, quam præ te fers, libenter accipio. Reliqua, quæ te scire uolo ea de re, nuncius tuus ad te perferet; qui cum loquutus sum. Dat. V. Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ. 11

SANE quàm mihi gratum atq; optatum accidit id, quod heri ex Venetorum Legato publicisq; istius Senatus atq; tuis litteris intellexi; eum scilicet Senatum Remq; pub. nobis arbitris suarum cum Maximiliano Romanorũ Imperatore designato discordiarum, quæ quidem diutius quàm oportebat uigu erunt, causam cognitionemq; permisisse. Eoq; accepto nuncio ualde mehercule gauisus sum cum propterea, quod ista Resp. Senatusq; illustris, qui prudentissimus atq; grauissimus semper fuit, de nostra in se uetere beneuolentia tantum spei atque fiduciæ conceperit; ut suarum maximarum cõtrouersiarum atq; rerum summam mihi esse plane credendam statuerit: tum quia magnopere confido ex ea re ipsis quidem primum atque eorum oppidis & municipijs

omniq; Imperio, Italicis deinde rebus magna ex parte diuturno bello contritis atq; labentibus, toti demum Christianæ Reip. plurimas esse leuationes maximasq; utilitates prouenturas. Dabo equidem ipse operam; ut huius ipsorum de me iudicij tam illustris tamq; præclari eos nunquam pœniteat. Idq; eis tu iam nunc meis uerbis ut certum exploratumq; habeant, denũciabis. Reliquas autem huius negotij partes; quæ plurimæ quidem sunt, quas te atq; illos scire uolumus; ex litteris, quas ad te Iulius Medices Cardinalis fratrer patruelis meus dabit, facile intelliges. Quibus etiam de rebus omnibus cum Petro Lando eorum Oratore fum loquutus. Caput autem illud est; ut confidant, quæcunq; ad ipsorum salutem incolumitatem commoda, quæcunq; ad dignitatem retinendam pertinebunt; a me amantißime ac diligentißime curatum iri. Dat. tertio Cal. Octob. Anno primo. Roma.

Achilli Crasso Cardinali Bononienst. 12

CONTROVERSIAM; quam Borninus Blancus ciuis Bononiensis cum Petro et Ioanne Francisco Ocellano aliquot iam annos habet de fundo & uilla satis quidem luculenta; componere iam tum, atque ipsos conciliare cupiebam; dum in Cardinalium collegio positus istius oppidi Legatum agerem. Itaq; rem aggressus breui eam ex sententia confecissem; nisi confestim Bononia decedere mearum me rerum cursus

cursus atq; celeritas coĕgisset. Idem autem mihi nũc quoq; animus uoluntasq; cum sit, maximeq; cupiam, ut ab honestis istius oppidi municipibus nullæ offensæ nullaq; odia exerceantur; tuq; unus apud eos omnes auctoritate & gratia plurimum ualeas; peto abs te, des operam, ut inter utrasq; parteis ea de re atque causa omnes controuersiæ sedentur; lisq; uniuersa componatur, concordiaq; uia finiatur. Erit ea res & ingenio moribusq; tuis propria, qui pacis es & quietis amantißimus; & meæ de tua lenitate atque prudentia expectationi non aliena. Dat. quarto Non. Octob. Anno primo. Roma.

Municipio Rauennati. 13

MANDO uobis, ut Ioannĩ Baptistæ Bonauĕturæ uestræ arcis Præfecto reliqua, quæ ei ex arcis custodia debentur, curetis ad eum usque diem; quo die is eam custodiam Antonio Medici tradet; quem ei arci præfecimus. Dat. quarto Non. Octob. MDXIII. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo. 14

MANDO tibi, ut Nicolao Blanco ciui Bononiĕsi reditum in patriam des; reuocesq; eum ab exilio; quemadmodũ ego illum reuoco: itaq; statuas, ut nulla posthac molestia ea de causa Nicolao afferatur. Dat. tertio Non. Octob. Anno primo. Roma.

Achilli

Achilli Crasso Cardinali Bononiensi. 15

SCRIBIMVS Altobello Polæ Episcopo istius oppidi Magistratui, ut Nicolaum Blancum ciuem Bononiensem exulem restituat, fruiq; patria permittat & fortunis suis omnibus. Eam rem tibi etiam meis litteris esse notam uolui: hortorq; te, ut negotium, si erit opus, auctoritate tua iuues: quo melius atque facilius explicetur. Dat. tertio Non. Octob. Anno primo. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 16

FRANCISCVS Foscarus, qui tuum Oratorem apud nos egit; perfunctusq; suo munere abs te reuocatus isthuc proficiscitur; egregiam tibi quidem omnino, Romæ dum fuit, & præstantem operam nauauit. Nam & in consilijs tuis explicandis probitatem, & in rebus tractandis prudentiam & grauitatem, & in omni genere studium & diligentiam singularem semper ostendit. Mihi uero cũ his atq; cæteris suis uirtutibus, tum præclaris in rem Romanam meritis cumulate & pulcherrime satisfecit. Hæc autem ad te scribenda esse duxi non quidẽ, quod ea ulla ex parte latere te existimarem: sed ut meæ in illum paterne charitatis sensum; & constans de eius præstantißimis uirtutibus iudicitũ meis apud te Remq; istam pub. litteris declaratum atq; testatum

tum relinquerem. Dat. octauo Id. Octob. Anno primo. Roma.

Octauiano Fregoso Genuensium Duci. 17

MITTO ad Ludouicum Galliæ Regem Sebastianum Pistoriẽsem familiarem meũ: qui iter isthac faciet. Quare abs te peto; ut eum in itinere conficiendo quibuscunq; rebus poteris, iuues. Et quoniam certior factus sum in tuæ ditioni uicinis locis magna hoc tempore latrocinia fieri; per mihi erit gratum, des operam, ut Sebastianus in Galliam transalpinam tuto atq; celerrime se conferat. Dat. VI. Id. Octob. Anno primo. Roma.

Dominico Grimano Cardinali. 18

QVONIAM ad proxime sacri Lateranensis Concilij futuros dies aliqua sunt nobis iam nunc cõstituenda; peto abs te, quod commodo tuo facere poteris, ut ante diem XII. Cal. Nouembris Romam te conferas. Dat. V. Id. Octob. Anno primo. Roma.

Regi Britanniæ. 19

LECTIS tuis litteris; quibus me de tua in Morinis contra Gallos uictoria Morinorumq; deditione certiorem facis; magna sane lætitia pro mea in te

in te paterna beneuolentia, proq; rei confectæ magnitudine affectus sum: habuiq; DEO Opt. Max. gratias; quod is eorum, qui pro huius Imperij dignitate tuenda & conseruanda pio ac recto animo arma sumpserunt, curas conatusq; fortunauerit. Quãquam id quidem certe prope pro comperto semper habui. Sperabam enim fore, ut omnia tibi prospere atq; feliciter euenirent cum propterea, quod prudẽtibus consilijs, summis opibus, magno apparatu, numerosissima ualidissimaq; manu Maximiliano etiam Romanorum Imperatore designato sua tecum consilia communicãte bellum hostibus inferre es aggressus: tum uel maxime, quia DEX causam agendam & defendendam suscepisti. Itaq; cum nõ multos dies de tua victoria lætus inter tuorum Legatorum iocũdas salutationes confeciſſem; uellemq;, ut par erat, ea de re tecum per litteras gratulari; ecce alteras abs te litteras; quæ secundam nobis partam abs te victoriam longe maximam atq; clarissimam attulerunt; Britannicos scilicet exercitus tuos cum Iacobo Scotorum Rege; qui quidem ingenti militum numero inuaserat in ditionem tuam; manũ conseruisse: eius exercitum fudisse: magnam eorum partem Rege ac Regni Principibus occisis internitioni dedisse: magnam eitam captiuam feciſſe. Itaq; paucis te diebus bellũ atrox ac periculosum felicissime cõfeciſſe. Iis intellectis tametsi per mihi molestum fuit tantum Christiani sanguinis effusum fuisse, tot hominũ millia e populo Dominico desiderari; tum Christianũ Regem

gem egregij sane nominis neq; spernendarum uiriũ, sororis tuæ uirum Christiani Regis sibiq; coniunctissimi ferro confossum cecidisse: ualde tamen sum gauisus alteros tuos exercitus tam illustrem tamq; celerem uictoriam de alteris tuis hostibus, qui te ab optimo tuo incepto reuocare conabãtur, reportauisse. Quamobrem eundem illum, qui hos duplices gloriæ tuæ prouentus subministrauit, DEVM flexis ad terram genibus erectisq; cœlo manibus adoraui; quod tibi Regi plane iuueni bellorum initium ab Ecclesiæ suæ defensione auspicanti hæc rudimẽta tam præclara tamq; conspicua, quasi fundamenta iecerit reliquæ sane uel gloriæ uel ætatis tuæ. Te uero in primis decet existimare ab illo te omnia, nõ ab humanis opibus accepisse: quoq; Dominus DEVS q; noster pluribus atq; maioribus ornamentis uirtutem illustrare atq; condecorare uoluit tuam; eo te quidem certe illi humiliorem submissioreq; fieri, erit uirtutis & prudentiæ singularis. Quod cum feceris, non solum credibile est, fore ut tibi is secunda prosperaq; omnia in ijs, quas nunc tractas, rebus atque bellis largiatur: sed uiam etiam muniat; per quam ingrediens tuum nomẽ optimis atq; sanctissimis artibus æternitati consecrare facile possis. Id erit; cũ tibi eas cogitationes propones; quibus reliquis tuis restinctis pacatisq; bellis ad cõtundendam Turcarũ nimis iam incitatam exultantemq; ferociam accendare. Quas ad cogitationes ineundas, quemadmodũ nunc quidem se res habet; multum dari nobis posse

temporis

temporis non est existimandum. Ita iam & Pannoniæ Sarmatiæq; Regna populata debilitataq; ab illis sunt, premunturq; indies acrius: & ipsa Italiæ amissis in proximis regionibus non unis præsidijs illos sibi uicinos finitimosq;, acerbum sane dolendūq; spectaculum contuetur. Hæc pericula, ut uere dicam, quod sentio, me suspensum atq; sollicitum habent; meamq; de secundis tuis rebus uoluptatem & lætitiā esse solidam atq; propriam non sinunt. Quare ab ipso immortali DEO precibus omnibus atq; uotis peto; ut quemadmodum Ecclesiæ suæ dignitatem ab ijs, qui eius propugnationem susceperē in primis debebant, aliquando male habitam egregie prosperrimeq; est tutatus: ita eam & ab accenso ad inflammanda sacrosancta eius templa atq; delubra igne, & ab imminenti populorum sibi dicatorum ceruicibus ferro inimicarum perpetuo gentium aliquando tandem eripiat. Quibus de rebus omnibus cū Episcopo Vnigornienſi Legato tuo loquutus sum: ut is tibi mentem meam perscribere latius ac diligentius posſit. Dat. quinto Id. Octob. Anno primo. Roma.

Episcopo Feltrinorum Magistratui Placentiæ, & Paulo Sumontio. 20

MANDO uobis; ut quoniam Hierosolimitani milites in Insulæ Rhodi cōtra Turcas propugnatione hoc tempore distinentur; prouentusq; suos ea in re maxime

re maxime quidem necessaria impēdunt: ex eius ordinis possessionum atq; fructum omnis generis pensionibus in eam decimam; quam nuperrime curari exigiq; mandaui ab ijs, qui clerici essent; partem ullam ne inferatis: neue quicquam eo nomine ab ipsis militibus aut eorum procuratoribus exigatis, aut exigi erogariq; permittatis. Volo enim illum ordinem horum onerum collationumq; omnium immunē expertemq; esse. Dat. XIII Cal. Nouemb. Anno primo. Roma.

Marco Cardinali Seduno. 21

NON oblitus quantum in nos beneficiorum cōtuleris; ei, qui has tibi litteras reddidit, Goro familiari meo ad Heluetios proficiscenti mandaui, te ut uiseret, tecumq; communicaret causam profectionis suæ. Qua in re peto abs te non id solum, ut eum instituas omnibus ijs in rebus, quas ad te deferet; doceasq; quid illi agendum, quid statuendū, quid conandum sit. Sed illud etiam, ut meam causam apud Heluetios agas ipse, measq; omnes susceptas parteis. Quod te facturū et facile pro ea qua plurimū apud illos polles dignitate, auctoritate, gratia; & libēter pro tua singulari atq; mirifica in nos beneuolentia plane confido. Volo autem in primis, ut ipsos Heluetios de mea propensa perpetuaq; in illos uolūtate certiores facias; doceasq; eo animo esse me; ut in eadem cum ipsis fortuna magis magisq; quotidie

coniungi

coniungi & consociari cupiam: Deinde ut eos confirmes in Maximiliani Mariæ Insubrum Ducis statu atq; Imperio; quemadmodum adhuc quidem egregie fecerunt; & fulciendo & defendendo: quæ sane tibi quidem res curæ magnopere semper fuit: nobis autẽ non minus cordi est; quàm Florentinorũ Reip. atq; urbis, quæ mihi patria est, incolumitas & cõseruatio: Quemadmodum ab ipso Goro intelliges. Qui quidem ea etiam; quæ ad te de me falso delata sunt; diluet; purgabitq; me tibi; eaq; patefaciet, quamobrem mentem erga te meam atq; animũ perspicere facile possis. Te uero etiam atq; etiam hortor; eiusmodi uocibus hominum uel inuidẽtium nostræ coniunctioni, uel certe maleuolorum aures tuas ne præbeas. Quemadmodum & ipsi etiam fecimus, facturiq; sumus ad ea; quæ de te ad me præter tuam dignitatem & allata adhuc quidem sunt, & fortasse afferentur. Neq; enim de tuis summis præstantissimisq; uirtutibus ullorũ hominum artibus tãtulam quidem partem detractum iri patiar. Reliquum est, ut Goro ipsi meis te uerbis alloquenti omnem fidem habeas. Vale. Dat. sexto Cal. Nouemb. Anno primo. Roma.

Laurentio Medici fratris filio. 22

PROFICISCENTI ad Heluetios Goro, ut meũ Internuncium apud illos ageret, mandaui pro mea in Rem istam pub. charitate; ut omnem suæ profectionis

nis causam tibi de uia communicaret. Cui tu fidem habebis nõ secus ac nobis ipsis: quæq; ex ijs, quæ ab ipso intelliges, erunt reticenda, nemini patefacies. Dat. sexto Cal. Nouemb. Anno primo. Roma.

Heluetijs. 23

MITTO ad uos Gorion familiarem meum hominem mihi uehementer probatum: ut is meum Internuncium apud uos agat. Quare uos eius uerbis tantum fidei habebitis; quantum nobismet ipsis haberetis, si uos præsentes alloqueremur. Dat. sexto Cal. Nouemb. Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ pro Rege Neapolis. 24

CVM id meum consilium semper fuerit; ut inter Maximilianum Romanorum Imperatorem desiignatum & Leonardum Lauredanum Venetorum Principem discordiæ, quas quidem uteq; diutius, quàm opus fuerat, exercuit, fœdere inito componerentur; ut bella cædesq; in Italia desinerent, pax atq; tranquillitas existeret: idemq; optare prudẽtissimum Regẽ tuum sæpenumero intellexerim: gratissimus mihi atque iocundissimus is profecto nũcius fuit, quem nuper accepi; Venetos scilicet ad ineũdam cum Maximiliano pacem animum induxisse; nobisq; arbitris omnem discordiarũ suarum causam totiusq; rei summam uelle permittere. Ab hoc enim

fonte confido plurima esse atq; maxima Christianæ Reip. commoda, ex quibus haurire omnes homines possint, propediem emanatura. Hanc eorum uoluntatem cum certam propemodum exploratamq; habeam; neq; dubitem, quin illi ea, quæ nunciantur, omnia ut uolumus sint confecturi: etiam atq; etiam te hortor; ut magis in ea sententia Veneti confirmentur; ab armis atque in Venetos impressionibus abstineas tantisper, dum syngrapham, qua mihi eius rei potestas permittatur, ipsi conficiant. Est autem prudentiæ tuæ paucorum dierum moram tanti non estimare; ut eam ob causam ab utrisque nostrũ diu optatæ, communiq; consilio susceptæ, & toti rei Christianæ maxime profuturæ pacis atque fœderis confectio impediatur. Quæ quidem mora ne longior sit, quã necessitas postulat; Petro Bibienæ meo apud Venetos Internuncio mando, det operam, ut trium aut quatuor dierum spatio, post has sibi redditas literas ea, quam dico, a Senatu Veneto syngrapha cõficiatur: teq; illico tota de re certiorem faciat. Tu uero ea intellecta Cæsarianos tuosq; milites usquequaque continebis; dum pax ipsa fœdusq; sanciatur. Summa hæc est ut maximi momenti atque ponderis rẽ unius quatridui præstolatione hortatu meo iuues. Quod te facturum pro tua prudẽtia humanitate lenitate plane confido. Dat. quarto Cal. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Magistratui

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo. 25

QVONIAM Matthæus Cardinalis Gurcensis ad Vrbem atque ad nos propediem est uenturus; uolo, ut si isthac iter faciat, omni eũ honoris & liberalitatis genere excipias; itaq; tractes, ut se mihi esse charissimum intelligat. Ea in re omnes diligentiæ tuæ numeros te implere sane peruelim. Dat. quarto Cal. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci. 26

REVERTITVR ad te meo iussu Hieronymus Moronus Interpres tuus; cuius singularem erga te fidem & diligentiam omnibus ijs in rebus, quas mecum egit, perspicere mihi uisus sum: eaq; ipsum de causa, uti probum & spectata uirtute hominem, facile amo. Is tametsi recusaret Roma te non mandãte uelle discedere; ostenderetq; mihi habere se abs te plures causas apud nos commorandi, coactus tamen est a me itineri sese dare. Putaui enim eum in tractandis apud Heluetios rebus tuis magno tibi usui futurum. Qui cum multa ad tuum commodum dignitatemq; spectantia sum loquutus: eaq; collegi; quæ horum temporum conditio poscere maxime uidebatur. Ea ipsa; tum quo studio tenear, ut tibi omnia prospere atq; feliciter eueniant; ab ipso cognosces: qui quidem nostræ erga te uoluntatis locupletissimus

pletißimus esse testis potest. Dat. quarto Cal. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Magistratui Placentiæ & Paulo Sumontio. 27

MANDO uobis, ut aqua & igni interdicatis; nẽ quis ex ea pecunia; quæ ratione decimæ a sacerdotibus, qui in Regno Mediolanensi sunt, exigitur; quicquàm capere, habereq; apud sese audeat: præter eum, quem uos eius rei curatorem esse iusseritis: cuius eligendi uobis unis facultas esto. Volo enim, ut is tantummodo, qui a uobis erit lectus, eam pecuniam administret. Dat. quarto Cal. Nouemb. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 28

POST eas, quas ad te proximis diebus dedi litteras; quibus te certiorem faciebam Venetorum Remp. discordiarum suarum cum Maximiliano Romanorũ Imperatore designato causas omneis nobis arbitris uelle permittere: itaq; te hortabar abstinere eos, qui in eorum Imperio essent, armis lacessere tantisper, dum syngrapha eius rei per Senatum Venetum conficeretur: eam syngraphã, quemadmodum uolebamus, confectam Veneti nobis miserũt. Quamobrem quo maiore possum studio etiam atque etiam abs te peto, statuas arma esse reprimenda, Cæsarisq; milites atq; tuos ab omni offensionum contra Venetos

Venetos genere continendos; dum res negotiumq; per nos transigatur. Ita enim & nos Venetis recepimus te facturum: & te, cui quidẽ Ferdinandi Regis tui mens atque animus perspectus est & cognitus, maxime decet facere; nitiq;, ut nihil eorum, quæ ad pacem conficiendam opportuna sint, prætermittatur. Ea de re plura cum Bercenno procuratore tuo sum loquutus. Is ad te omnia perscribet. Dat. tertio Non. Nouemb. MDXIII. Romæ.

Francisco Mariæ, Vrbinatium Duci. 29

CERTIOR factus eos numos, qui Vrbini percutiuntur, probos esse; uolo, ut tibi æs argentum aurum flare ferire, quemadmodum consuesti, & numos cudere liceat: neque ea tibi obsint; quæ nostris in edictis numarijs nuper propositis continentur. Dat. tertio Non. Nouemb. Anno primo. Romæ.

Octauiano Fregosio Genuensium Duci. 30

ET si pro animi tui consuetudine tuaq; propensa in omnem iustitiam uoluntate certum exploratumq; habeam, omnes tuæ ditionis populos ipsorumq; incolumitatem tibi magnæ curæ esse: tamen quoniam Sauonem oppidum municipesq; illos, uel quia cum eorũ plurimis magnus mihi usus interceßit; uel quod ij omnes uetere instituto ciuitatem Florentinam sunt adepti; mirum in modum diligo: non solum te hor-

tor, sed etiam ualde rogo, Sauonenſium fortunas municipiumq; ipſum & eius omnes habeas etiam meo nomine chariores: eosq; ita tractes, ut intelligant meam apud te commẽdationem magno illis uſui fuiſſe. Erit id mihi tam gratum, quàm quod gratiſſimum. Dat. Non. Nouemb. Anno primo. Roma.

Magiſtratui Parmæ. 31

QVONIAM mihi ſatis conſtat Caſtrũ nouum, quod eſt in Parmenſi diœceſi, ad Hippolytum Ateſtinum Cardinalem iure ſpectare: mando tibi, ut id oppidum cũ iuribus eius omnibus Cardinali ipſi, uel eius procuratoribus des tradas ſine ulla mora. Quem enim utpote Reip. perutilem atque in ea adminiſtranda maxime idoneum uirum præſtantemq; hominem unice diligo; impediri ei ſua iura minime omnium uolo. Itaque dabis operam, ut is ad integram eius oppidi poſſeſſionem cõfeſtim admittatur. Dat. Non. Nouemb. MDXIII. Anno I. Roma.

Matthæo Cardinali Gurcenſi. 32

CVM certior factus ſim te ad Vrbem atque ad nos aduentare: qui quidem mihi nuncius ſane gratiſſimus fuit: ſtatutumq; mihi ſit relaxandi animi cauſa hodie Roma diſcedere: ne propterea tuum aduentum differas, ſi fortaſſe Romæ nobis abſentibus eſſe nõ appetis; ſcire te uolo perpaucos me dies abfuturum. Quin etiam cum appropinquare tuum aduentum intellexero; dabo operam, ut nos iam reuerſos offendas; ut te alloqui, & quàm primum uidere poßimus. Dat. Non. Nouemb. Anno primo. Roma.

Municipio Norſino. 33

ALLATVM ad nos eſt exules Caßianos; qui eius oppidi arcem magna cum mea indignitate ui atque armis expugnauerunt; confidere ſe a uobis auxilium ad ſe defendendos, ſi a noſtris militibus oppugnabuntur, impetraturos. Quamobrem mando uobis ea lege, quæ de Maieſtate eſt, & decem millium numorum aureorum fiſco inferendorum mulcta; ne illis ulla in re auxilium præbeatis: néue quicquàm aggredi & tentare audeatis; quod eis exulibus uſui & adiumento eſſe poßit. Dat. octauo Id. Nouemb. Anno primo. Roma.

Fabritio & Marco Antonio Columnæ. 34

QVONIAM exulum Caßianorum audaciam, qua ſuperioribus diebus in eius oppidi arce inuadenda capiendaq; ſunt uſi; ægre, ut debui, moleſteq; tuli; atque ad arcem recuperandam ſtudium et diligẽtiam adhibui: magnopere a uobis peto; ne eis exulibus quicquàm opis ad ſe defendendos ſubminiſtretis. Quod tametſi exiſtimem uos pro ueſtra in

nos pietate per uos ipsos esse facturos: uolui tamen ea de re litteras ad uos dare; ut magis etiam de mea uoluntate certiores fieretis, cum id a me intellexissetis. Dat. octauo Id. Nouemb. Anno primo. Roma.

Francisco Hernando Aualo, Marchioni Aterni. 35

IVLIANVM Rodulphum familiarem tuũ probum uirum & spectata uirtute hominem multos iam annos bene cognitum, ualde sane amo. Is quoniam nobis in primis idoneus uisus est; qui Iuliani Medicis fratris mei rerum domesticarum curam administrationemq; susciperet; ipsum ei rei præfeci: sperogq; fratri meo magno usui eius uirtutem et probitatem fore. Quod te meis litteris scire uolui, cum ut intelligeres existimare me tibi nos non ingratum facere, qui familiaris tui opera nostris in rebus utamur: tũ ut certior fieres nobis illum tua causa etiã chariorem fore. Dat. VIII. Id. Nouemb. Anno primo. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 36

ALOISIO Crepello Mantuano; cuius filio familiarissime utor; a certis hominibus in tua diocœsi quædam pecuniæ summa debetur: quam nisi te adiuuante recuperarit; arbitratur se in perditis & desperatis habiturum. Pergratum igitur mihi feceris;

hi feceris; si dederis operam, ut Crepellus ad suum quàm celerrime perueniat: & cum ipsum, tum Fraciscum eius filium omnibus in rebus tueberis. Probos homines & gratos et tua fide dignos clientelaq; cognosces. Datæ quarto Id. Nouemb. Anno primo. De centumcellis.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum.

LIBER SEXTVS.

Alphonso Ferrariensium Duci. 1

QVANQVAM iniquum sane fuerit ab huius Reip. Vicario eos homines, qui in eiusdem Reip. Imperio essent, capi, captosq; in custodia diu haberi: potuerimq; ipse Franciscum & Pasotum Fantutios ciues Bononiēses captos a tuis custodiæq; traditos reposcere abs te iuris & iustitiæ uia; petereq; ut eos in libertatē sine ulla mercede restitueres: uolui tamē & pro nostra uetere necessitudine, & pro mea recenti charitate, qua te Pontifex Max. amplector, amantissimi hominis officio uti; hortariq; te id ut faceres: ad teq; non unas litteras ea de re dedi sperans te ad id, quod æquitas ipsa postulabat, facile nobis hortantibus descensurum. Quæ res cum aliter, ac sperabam, ceciderit: teq; Pasotum quidem magna accepta pecunia missum feciſſe; Franciscum uero in custodia & quidem dura etiam num habere intellexerim, deq; tua in illum asperitate nihil omnino remisſisse:

sisse: æquius certe erat, & huius Imperij Maiestati conuenientius, nihil nos te amplius per litteras hortari: ne totiens eiusdē Imperij dignitas auctoritasq; nostra nullius esse apud te ponderis momentiq; uideretur. Quod quidem statueram facere; atq;, ut scis, iam plane faciebam. Veruntamen precibus tandem & lachrymis Franciſci necessariorum permotus idē illud etiam nunc scribo: abs teq; uno uerbo peto; ut pro tui Magistratus officio, proq; ea, quam nobis obseruantiam debes, Franciscum iam tandem patriæ restituas & suis: neq; patiaris eius hominis libertatem; quam tueri potius & defendere debuisses, aut impediri abs te, aut ullo pretio emi. Id si feceris; iustitiam pietatem dignitatem meam tibi esse curæ non dubitabo: Si nō feceris; & tu meam de te opinionē maxime falles; & ego de me deq; tota re tuā. Dat. XII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Lucretiæ Ferrariensium Duci. 2

NON unis litteris Alphonso uiro tuo Fantutios fratres ciues Bononienses honestos uiros nostros homines commendauimus, ut quidem adhuc uidemur frustra. Nam cum is eos captos a suis in custodia iam per annum habuerit: ego autem illum sæpius hortatus sim, Fantutios liberaret; ne uel in uiros egregios, qui nihil unquam in sese deliquerint, ægre inhumaniter; uel Ecclesiasticam libertatē cōminuere; demum ut aliquid etiam nobis petentibus tribuere

tribuere uideretur: alterum quidem eorum, qui se magna pecunia redemit, patriæ atque suis restituit: alteri autem neque de carceris incommodo, neque de pecuniæ summa, quam ei ab initio condixerat, adhuc plane quicquam remisit. Itaque, ut uerum fatear, ægre molesteq; ferēs parum apud illum pietatem iustitiam Reip. dignitatem, parum etiam nostras litteras ualuisse, statuerā nihil ei amplius ea de re scribere, indignum existimans me; qui illū & ueteris beneuolentiæ & recentis Magistratus nomine multū sane amo; in re præsertim tā honesta tamq; plena egregiæ laudabilisq; pietatis totiens ab ipso frustra quicquā sineq; fructu petisse. Sed uicit flexitq; me necessariorū Francisci perpetua obsecratio: aiūt enim ita illū aduersa ualetudine laborare; ut si paulo modo ulterius in custodia teneatur spiritus illum & uita sit relicturā. Itaque nos orant; ne illū miserum atque se nostra, hoc est omni spe destitutos relinquamus. Quare id, quod sæpius a uiro tuo petij, idē nunc etiā ab eodem per litteras peto; ut et illorū obtestationibus atque lachrymis, & rei æquitati, honestati, pietati, ipsi denique humanitati, qua induimur, satisfaciā; Franciscū Pantutiū scilicet sine redēptione uti missum faciat: satisq; habeat eā, quā a fratre pecuniā accepit. Volui aūt te etiā hortari et monere: quæ cū fœmina sis, tangi te pietate misericordiaq; duci uerisimilius est: ut apud uirū ea in re iustitiæ meæq; partes amplectare atq; suscipias: eiq; persuadeas, nostris hortationibus morem gerere aliquando

quādo tandē in animū inducat suum: uelitq; hominē se esse meminisse. Itaque in homines durius, quàm ipsa humanitas postulat, ne agat. Deniq; cum Reip. Vicariū sustineat; sciat indignū atq; iniquū sibi esse eiusdē Reip. homines capere, captosq; in custodia tā diu habere ipsa Repub. Pōtificeq; Max. ut eos missos faciat, postulāte. Nā quoniam supra mulierū captum te & prudentem, & plurimis maximisq; uirtutibus ornatam omnes homines prædicant, non dubito, quin a uiro tuo sis, quæcunque uoles, impetratura; a quo te amari ijs de causis uehementer existimo. Itaque hanc tibi rem meo nomine remitto; utpote qua huiusmodi causæ apud uirum Internuncius esse aptior atq; coniunctior nullus potest: teq; ingenijq; tui bonitatem, qua excellis, ea cura oneratam magnopere uolo. Id si feceris; quod te facturam pro tuo mirifico in nos cultu pietateq; confido; et mihi rem gratissimam teq; ac uirtute tua dignam facies: & uirū ipsum tuum magna calumnia liberabis. Ero etiā ipse tuis in rebus huius officij non immemor: diligentiamq; aliquando tuam sarciam. Datæ. XII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 3

INTELLEXI Gulielmum Marchionem Montisferrati abs te accersitum Mediolani propediē futurum; ut de uestris rebus alloqui hominem posis. Fuit is mihi nuncius sane gratissimus. Qui enim & te uere

te uere paterna charitate sum cõplexus: & illũ propter eius plurima in nos, dum Cardinalem gerebamus, officia, atq; in Romanos Pontifices perpetuã obseruantiam in meam fidem tutelamq; recepi: maxime opto, ut ea per uos fiant; quibus arcto inter uos planeq; duraturo amoris et beneuolentiæ fœdere deuinciamini. Quod tamen ipsum etiam pro ea uoluntate, qua in omnes Christianos Principes sumus; quos quidẽ esse cupio inter se quàm coniunctissimos; est nobis, ut debuit iocundissimum. Eo autem ad te scribere sum aggressus; ut te hortarer; quo maior ipse es; quoq; tua est & fortuna & dignitas excelsiore loco lõgeq; illustriore posita; eo uelles Gulielmum ad te uenientem amantius liberaliusq; suscipere; atq; omni beneuolentiæ ostensione ita tractare, ut se tibi plurimum debere fateatur. Id & ad tuæ ditionis securitatem propter uicinitatem locorũ, & ad nominis dignitatem propter illius splẽdorem expectationemq; hominum erit aptissimum; mihi uero tam gratũ, ut in me ipsum magnum aliquod egregiumq; beneficium te contulisse sim existimaturus. Datæ XII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Gulielmo Marchioni Montisferrati. 4

PVR sane gratum mihi fuit id, quod proxime intellexi; te Maximiliani Mariæ Insubrũ Ducis hortatu ad illum breui accessurum: ut is de uestris rebus te alloqui, ac tecum, quæ ex usu utriusq; uestrum sint, commode constituere possit. Nam qui propter plurima tua in me Cardinalem familiamq; meã officia, & in Romanos Pontifices egregiam uoluntatem magnopere te amo, ualde cupio, ut ea per uos statuantur; quibus summa inter uos beneuolentia perpetuaq; coniunctio sit futura. Quod quidem pro Ducis natura optimisq; moribus fore confido: utq; fieret; quod ad illum attinet; eum per litteras sum hortatus. Abs te autem etiam atq; etiam peto: primum ut, si te itineri nondum dedisti, pergas Maximiliano ea in re morem gerere; libentissimoq; animo te ad illum quàm primum conferas: deinde ut desperam, cum illò ueneris; ut is te non minus uoluntate animi tui, quàm locorum uicinitate, sibi esse cõiunctum cognoscere atq; profiteri possit. Id erit mihi pro ea; quam uotis omnibus semper concupiui; Christianorum Principum unanimi uoluntate constituenda, iocundissimum. Dat. XII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Regij Lepidi Magistratui. 5

DEMONSTRATVM mihi est Ioannem Petrũ Gonzagam Nuuolariæ Comitem rebelles meos Regienses homines suum in oppidum recepisse. Id si ita esse compereris; meas ad illum litteras, quas unà cũ his litteris accepisti, quàm primum mittes. Earum exemplum has in litteras conieci; ut tuas apud illũ postulationes ad earum sensum accommodare atque aptare

aptare posses. Sũma est; cures omni diligentia desq; operam; ut eos habeas, & quemadmodum meriti sunt, mulctes ac punias. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Ioanni Petro Gonzagæ Nuuolariæ Comiti. 6

EX litteris optimorum uirorum intellexi id; quod sane credere pro mea in te uetere beneuolentia uix ægreq; potui: te meis rebellibus Regiensibus tuo in municipio receptum ac perfugium dedisse. Id si ita est, te non solum moneo atque hortor, sed tibi etiam præcipio ac mando; ut quotquot ex illis tuis in locis habes, eos omnes Regij Magistratui tradas: qui autem posthac ad te uenerint; eos ne recipias; sed expellas: ne conqueri de te merito & magna cum causa possimus. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo. 7

DEDERVNT ad nos litteras ij, qui publice bonas arteis isto in oppido profitentur; mores atque consuetudines illo in ludo constitutas magna ex parte remitti & negligi sic; ut neq; horæ profitẽdi, neq; conuentus differentium, neque Magistrorum immunitates, atque comitia haberi solita custodiãtur. Eam ego rẽ, ut debui, ægre molesteq; tuli; qui ludũ istum esse quàm ornatissimum cupio. Mãdo igitur tibi; ut omnibus

omnibus professoribus imperes; ut leges atque consuetudines usquequaque tueãtur; nihilq; prætermittant eorum; quæ tum fieri assolent; tum discipulorum utilitatem atque commoda continent. Qui non fecerit; ei salarium auferri, & in ærarium inferri iubeto. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Antonio Cardinali Bononiensi. 8

CERTIOR factus Bentiuolos fratres suarum rerum recuperationem iuxta litterarum sentẽtiam, quas ad Altobellum Polæ Episcopum Bononiæ Magistratum dedimus, assequutos nondum fuisse: te & moneo & hortor; des operam, incumbasq; in eã rem, ut omni ex parte ea recuperatio meis ex litteris conficiatur; neque ulterius a quopiam ullo nomine differatur. Quam sententiam uoluntatẽq; meã XL. uiris Bononiẽsibus denunciabis: eosq; meis uerbis admonebis, si mihi rem gratissimam facere uolent, eiusmodi cõfectionem ne impediant. Dat. VIII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 9

EX litterarum Octauiani Genuensium Ducis illiusq; oppidi Decurionum ad nos exemplo; quo in loco eius ciuitatis res sint propter illorum audaciã, qui perturbare eam armis, collectisq; exercitibus

omnia permiſcere aggrediuntur; facile perſpicies. Ea res cum nihilo ſane minus Ferdinandi Regis tui tuamq; dignitatem; quorum auſpicijs is, qui nunc uiget, eius urbis ſtatus magna cum omnium ciuiũ uoluptate fuerat conſtitutus; quàm noſtram ipſorum, qui municipium illud in fidẽ & clientelam recepimus, diminuere labefactareq; uideatur, hanc mihi operam ſumpſi, ut curarem, ut eorum te nihil lateret. Quæ cum erunt abs te intellecta & cognita; tui conſilij erit, perferre ne ac perpeti uelis tantam indignitatem; ut paucis Galliæ ciſalpinæ rebus reliquis, quæ turbari fortaſſe poterant, plane iam cõſtitutis; teq; prope uno in Italia paratiſſimum exercitum habente; cæteris aut ſuperatis, aut communi ſententia bellum tecũ adminiſtrantibus; tamen ſint; qui urbem Genuam in tuam noſtramq; fidem receptã oppugnare audeant ſub oppidi prope iam mœnibus atque ipſas ad portas poſitis caſtris. Equidem, quod ad me attinet, eos, unde illa, de qua loquor, armatorum hominũ manus ad quietem eius oppidi auertendam comparari audiebatur; propterea quod eum rerum motũ totius Italiæ res turbandi et permiſcendi, ac bellum maximum excitandi, nouasq; res moliendi afferre initium exiſtimabam; non unis uel literis, uel certis miſsis hominibus monui, ab incepto deſiſterent; præſentemq; eius urbis ſtatum meæ fidei commiſſum & traditum ne uexarent, exiſtimans ipſos hortatu meo facile quieturos; præſertim cum ſcirent in eo non minus Ferdinandi Regis, quàm

quàm meum nomen dignitatemq; conuelli et conteri. Triremes etiam meas eam ad urbem tuendam miſi. Nunc uero cum neque noſtræ neque Regis tui dignitatis Maieſtatis nominis ulla ab ipſis ratio habeatur; æquũ eſt te, qui exercitui lectiſſimo atque fortiſſimo præes, eiuſdem cum Regis, tum noſtras, tuas denique ipſius partes ſuſcipere; omnesq; nos, teq; in primis ab iniuria tam inſigni præ te ferre uindicaturum; ne te nominisq; tui amplitudinem partãq; iam gloriam cõtemnendam quiſpiam poſthac ducat. Quis enim tuæ ſe Regisq; tui fidei creditum tutum ſecurumq; exiſtimabit; ſi Genuæ ſtatum tuis armis conſtitutum, in Regis tui fidem receptum uiderit uel peruerti, uel labefactari? Quamobrem incumbe in eam cogitationem, ſenſusq; tuos omneis atque animum excita; ut oppidum egregium; cuius oppidi otium cæteris Italiæ oppidis quieti, bellum tumultui eſſe maxime poteſt; ab imminenti hoſtium periculo tua diligentia conſilio auctoritate, armis etiam ſi neceſſe erit; quæ quidem arma hoc tempore tibi præcipue parẽt; tuis denique opibus eripiatur. Quod unum & Regi tuo ſempiternam gloriam pariet: & mihi tam erit gratum; ut me tibi ea de cauſa pluriꝰmum debere ſim exiſtimaturus: tibi certe ipſi nominiq; tuo magnum ſane ſplendorem, magnam auctoritatem afferet. Dat. VII. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Episcopo Ceruiæ, Cesenæ Magistratui. 10

MANDO tibi; ut apud te meo nomine adseruues numos aureos mille; quos habes reliquos ex rationibus Saluatoris; qui nuper mortem obijt, cum uectigalia Flaminiæ administraret. Quarto Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci. 11

VALDE mihi ea omnia probantur; quæ ad Fani Fortunæ municipum quietè spectantia per tuos ad me homines perferre uoluisti, cum in persoluendo salario Bernardo Cardulo; qui procuratorē meū eo in oppido proxime gessit; tū in restituendis Frāciſco Alexandro Cesenati ijs, quæ ei ratione spoliorum debentur. Quare uolumus ut sic fiat; quemadmodum ipse consulis: scilicet ut Cardulo nihil persoluatur ultra id, quod tu ei curari iussisti: Alexādro autem quæ debentur, restituendi ea ratio adhibeatur; quæ tibi esse commodior ad otium eius oppidi uidebitur: Mando etiam Episcopo Policastrensi Fani Fortunæ Magistratui, ut ex tua sentētia utrāque rem administret. Dat. tertio Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Heluetijs,

Heluetijs, qui apud Genuam sunt. 12

NON sane quiui pro Rep. læsa spretaq; Maiestate non permolestè ferre, uos; qui eiusdem Reip. libertatis propugnatores acerrimi nouissimis his tēporibus semper fuistis; atque ab ea magno in honore habiti præclara ipsius erga uos atque illustria beneuolentiæ amoris necessitudinisq; signa monumentaq; accepistis; ad præsentē Genuæ statum et Octauiani eius ciuiū Ducis quietē conturbandam collecto exercitu armatosq; accessisse: cū multo antea intellexissetis a meis missis ad uos ea de re Internuncijs ipsius Ducē fratremq; eius Federicū Archiepiscopū Salernitanorum in meā fidem fuisse receptos. Quāobrem Fabritium familiarem meum magnis itineribus ad uos his cum litteris mitto: ut is uobis ea, quæ mihi æqua & iusta magnopere uisa sunt super ea renunciet meis uerbis: cui fidem habebitis. Summa omnium est: ut sine ulla mora & a Genua exercitum abducatis; & nihil agri Ligurum uastatum, nihil uillarū incensum relinquatis. Id si feceritis; de mea in uos beneuolentia nihil remittam: quam omnia me quidem officiorum cultam genere, quoad ipsi uolueritis, conseruabo. Dat. Prid. Cal. Decemb. Anno primo. Roma.

Pontis Curui Magistratibus. 13

SCRIBITVR ad nos uestrorum hominum magnam manum ad Arcem Guillelmam incursiones fecisse; perq; eius oppidi agrum depopulabũdam prædabundamq; fuisse uagatam. Id quàm alienum sit a mea cum in omnes homines, qui nostro in Imperio sunt, tum uel maxime in Franciscum Mariam Vrbinatium Ducem nostrarum copiarum Imperatorem uoluntate, ipsi per uos scire cogitareq; debebatis: neque quæ iniquissima sunt, grauissimásque animaduersiones merentur; tam audacter támque temere admittere. Quare uobis ea lege, quæ de Maiestate est, præcipio & mando Primum quidem, ut ab omni non modo incursione & præda direptióneue eius municipij atque omnino agri; sed etiam tum a rerum Arcis Guillelmæ, tum ab hominum quantulacunque læsione offensionéque prorsus abstineatis: Deinde etiam si reliquorum ei municipio uicinorum hominũ ullæ manus aut in idem oppidum, aut in reliqua eius Dueis oppida incursiones facere uolent; quantum in uestris opibus erit positum, ea uniuersa omni ab iniuria tueamini; eisque auxilium, quo se defendere & tueri possint, diligentissime amantissimeq; subministretis: In quo ipso ne studia officiáque uestra ulla ex parte, a nobis desiderentur, ut curam adhibeatis; eadem lege committenda uos moneo. Dat. tertio Id. Decemb. Anno primo. Roma.

Ant.e

Ant.e Cardinali Bononiensi. 14

PETO abs te, & quidẽ ualde peto; ut quoniam Baldassare Mediolanẽsi municipe tuo uiro & probo & perelegãti multos iam annos familiarissime utor; des operam; ut is inter illos admittatur; qui idonei sunt, ut ad Magistratus Bononienses gerendos recipiantur. Dat. Idibus Decemb. Anno primo. Roma.

Gulielmo Marchioni Montisferrati. 15

ET amauimus te antea, dum Cardinalem gerebamus, omni tempore: amari enim nos familiamq; nostram a te sciebamus: et nũc quidem, cum mihi nihil merito Põtificatum Maximum cõtulerit DEVS, paterna te beneuolẽtia atque intimo amoris & charitatis meæ sinu complector atque contineo. Est enim mihi exploratissima tua tuorumque maiorum in Romanos Pont. obseruantia & fides: quæ te mihi præter eam, qua me prosequeris, pietatem commendatissimũ faciunt. Itaque sic uelim existimes; te tuósque omnes, uxorem, liberos, fratrem mihi magnæ curæ esse. Idq; ut omnes homines intelligant, nos si erit opus, operam & studium libentissime posituros. Porro quæcunq; ad tuam incolumitatem, quæcunque ad ditionis tuæ tuorumq; populorum & tuarum rerum omnium conseruationem pertinebunt; in ijs tibi nunquàm deero: neq; te, uti de hoc Imperio deq;

me optime meritum, & in meam initio Pontificatus fidem tutelamq; animo libentissimo receptum; lædi a quoquam, quoad potero, patiar. Dat. x i. Cal. Ian. Anno primo. Roma.

Ferdinando Hispaniæ Regi. 16

INTELLEXI te Petro Cardinali Anconitano fructus Ecclesiæ Gaditanæ retineri mandauisse. Quæ mihi res & pro meo in illum fraterno amore, et pro eius in rem Romanã plurimis maximisq; promeritis non paruam sane molestiam attulit: præsertim cum perspectissimum mihi sit eum tui studiosum semper fuisse; tuasq; res, dignitatem, gloriam, rebus omnibus antetulisse. Quare te hortor; neq; hortor solum, sed etiam peto abs te diligentissime, uelis Ecclesiæ Gaditanæ prouentus Cardinalis procuratoribus remittere: quod erit mihi tã gratum, quam quod gratissimum. Cæterum polliceor tibi, in meq; recipio; reliquis in rebus, quas cum eo tractas, quemadmodum uoles ipse, sic plane fore. Dat. i x. Cal. Ian. M D x i i i. Anno primo. Roma.

Internuncio Hispanienſi Episcopo Consentino. 17

EXEMPLVM litterarum, quas Ferdinando Regi scribimus postulantes ut is Ecclesiæ Gaditanæ fructus interdictos a se Cardinalis Anconitani procuratoribus remittat; habuisti cum his litteris.

Mando

Mando autem tibi; ut apud eum agas, cures, enitare; ut res, quemadmodum uolumus, conficiatur: in quo nihil prætermittes: si mihi rem gratissimã uoles facere, neq; diligentiæ, neq; studij, neque plane laboris. Est enim mihi permolestum, Cardinali de Rep. deq; nobis optime merito in colligendis Ecclesiæ suæ fructibus negotium fieri. Nam quod ad eas res attinet, quibus tu de rebus ad me scripsisti; certiorem facere Regẽ poteris, me curaturum; ut quẽadmodum ipse postulat, sic aptentur. Dat. nono Cal. Ian. Anno primo. Roma.

Federico Archiepiscopo Salernitanorum. 18

IVSTISSIMIS me causis impellentibus mando tibi; ut quem habes sacrorum tuorum in Ecclesia Salernitana Vicarium; eum quàm primum amoueas ab administratione illa & loco: teq; id meo iussu facere neq; ipsi, neq; cuipiam patefacias. Dat. quinto Cal. Ian. Anno primo. Roma.

Bononiæ Magistratui Polæ Episcopo. 19

MANDO tibi; ut ex ijs ducentis peditibus, qui sub Rainaldo Gazoprætorij Præfecto isthic merent L milites eximas: quorum stipendium in alios milites tot numero, quot tibi & x L uiris satis esse uidebuntur, per uos deligendos transferatur: quibus militibus ea mandetur cura, isq; præficiatur; quam

curam

curam esse ex usu istius urbis, quemq; Præfectum ei rei fore idoneũ iudicabitis: ita sane; ut posthac Rainaldus CL milites tantummodo habeat, quibus imperet: illi autem qui per uos deligentur, tibi & XL uiris obediant præstoq; sint suo cum Duce. Dat. quarto Cal. Ian. MDXIII. Anno primo. Romæ.

Octauiano Duci Genuensium. 20

VENIVNT ad Vrbem atq; ad nos e Gallia Trãsalpina sacerdotes aliquot honore & dignitate præditi, tolẽdi schismatis causa, seq; cum sacro Lateranensi Concilio reliquorum illius Ecclesiæ sacerdotum nomine coniungẽdi: quibus obuiam mitto eũ; cui has ad te litteras dedi; uiatorem meum: qui cum tutius atq; securius accedere Romam possint. Quare abs te peto, des operam non solum ut ij sine ullo impedimẽto per tuæ ditionis loca iter faciant: sed etiã ut a tuis & amice & liberaliter excipiantur. Dat. Cal. Ian. MDXIII. Anno primo. Roma.

Petro Bibienæ apud Venetos Internuncio. 21

INTER eos, qui meo stipendio aluntur, est Augustinus Coppus istius Vrbis ciuis uir & multũ terrarum peruagatus, & omnis laboris experientissimus; tum & industrius & elegans et plane comis, & mihi certe gratus. Is quoniã a patria sua in exilium

lium missus multos iam annos externis in locis duriter & laboriose confecit; cupitq; quàm maxime, ut sibi redire ad lares suos liceat; mando tibi; ut Leonardum Lauredanum Principesq; ciuitatis adeas; horterisq; meis uerbis, uelint rogatu meo Augustinum ab exilio restituere: eisq; persuadeas; ut exẽplo Domini; qui quidem delinquentis pœnitentiam, quàm mortem mauult; ea in re pietate potius & misericordia, quàm uindicta utantur. Quod quidem tametsi pro istius in me Reip. uoluntate facile me assequuturum confido: uolo tamen ut eam rem diligenter administres; ostendasq; Senatum istum mihi plane gratissimum facturum; si in Augustino ad patriam reuocãdo mitem se liberalemq; præbuerit. Tota autem de re quid egeris: facies me quàm primum tuis litteris certiorem. Dat. Prid. Non. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Maximiliano Imperatori designato. 22

ET si et animo semper agitaui ex eo tempore, cum Pontifex Max. creatus sum; ut pro Reip. Christianæ otio cõmuniq; bono te ab armis, ab ardore animi, ab odio exercẽdo cum ijs, quos hostes tuos appellas, Christianis Regibus atq; Principibus, ad pacem atq; amicitiam reuocarem: et postea quàm Matthæus Cardinalis Gurcensis Vicarius rerum Italicarum tuus prudẽs excellensq; uir Romam se contulit, cum eo sæpius eadẽ de re sum loquutus: Tamen quoniam

niam ijs diebus fratres mei E. R. Cardinales nõ so-
lũ seperatim, ut cuiq; usui fuit; quod sæpe antea fe-
cerant; sed etiam una omnes atq; palam nos ea de re
multo diligentius atq; accuratius monuerunt ueriti,
ne si paulo modo ulterius nostrorum Principum di-
scordiæ inter eos uiguissent; Christianã Remp. bel-
lis ciuilibus debilitatã ualidissimi hostes nostri Tur-
cæ adorirentur atq; opprimerent; qui tractare ar-
ma, parare exercitus, classem conficere audieban-
tur: idem nunc quoq; mihi tecum per litteras multo
accuratissime agendum esse contendendumq; existi-
maui: præsertim cũ & nonnullorum Regũ ac Prin-
cipum querelæ accesserint litteris eorũ & nuncijs ad
nos perlatæ, petentium, ne Christianos populos no-
stræ curæ fideiq; creditos diutius inter se concurrere
collidiq; sineremus: & ipse Italiæ deuastatæ prope
ac desolatæ uocibus & quasi lachrymis exciter; ut
de grege Domini passim pereunte ac se conterente
sollicitus nihil non curæ in eo continendo conseruan-
doq; adhibeam, nihil remittam laboris. Itaq; te &
moneo & hortor & plane etiam atq; etiam rogo
per DEI Opt. Maximi nomen; a quo tuo sane no-
mini dignitas omnis Maiestasq; accessit: per sedem
hanc Christianæ Reip. cuius unius tuendæ cogitatio
ad te maxime omnium atq; iustissime pertinet: per
tot sanctorum uirorum humata hac in urbe atq; tel-
lure corpora; qui multos labores, multas ærumnas
pertulerunt, multum etiam sanguinis instituendis
nostris sacris augendisq; profuderunt; ut ad pacem
cum

cum tuis hostibus ineũdam animum & cogitationem
tuam des; eamq; de sedibus deq; populis Domini pro-
pe expulsam, te quidem certe implorãtem ne asper-
nere: præsertim si æquas illam ad te conditiones af-
ferre perspexeris. Quam certe in sententiam adduci
eo facilius debes; quo laudabile illud propositũ ani-
mi tui, qui cum in primis ad arma prosiluisti, ut
libertatem ecclesiasticam audacia nonnullorum uio-
latam comminutamq; defenderes, dignitatemq; no-
stram ab iniuria uendicares; suos iam exitus habet:
hostesq; tui DEI munere ac tua incredibili uirtute
tuorumq; fœderatorum auxilio positis animis con-
tumacibus ad huius Reip. cultum & obseruantiam
humiles accesserunt. Certe quemadmodum te bello
fortissimum atq; inuictum adhuc quidem omni tem-
pore præstitisti: ita optimis cõsilijs tractabilem da-
ri nunc te; erit non minus prudentiæ tuæ; quàm il-
lud fuerit fortitudinis. Meminisse etiam debes; cum
omnium Christianorum Imperatorem geras; datum
te a DEO esse quasi tutorem eius populis; ut non
tam tibi cogitandum sit, quos uincere atq; subijcere
tuæ ditioni possis; quàm ut omnes esse incolumes te
procurante conspiciantur. Deinde quo maior ipse
excelsiorq; es; eo te decet omnibus hominibus faci-
liorem commodioremq; esse, benignitatẽq;, nõ acer-
bitatem naturæ, obliuionem iniuriarum, non uin-
dictam; liberalitatem nõ potentiam exercere: neq;
tam quærere, quibus artibus latiores Imperij tui
fines habeas; quàm quibus uirtutibus gloriam tui
nominis

nominis extendere, hominumq; in te beneuolentiam augere atq; amplificare melius atq; facilius possis. Quamobrem, ut ad illud redeam, quod initio dixi; rogo obtestorq; te, primum quidem, ut animum tuum ad pacem inter omnes Christianos Principes conciliandam applices: Deinde ut te ad eas pacis cõditiones cum tuis hostibus deducas; quæ si non tales erunt, quales ipse uoles maxime; sint tamen eiusmodi; ut qui te summopere diligunt, non esse eas abs te reijciendas putent. Cruentari enim gladios, uastari prouincias, oppida dirui; quæ quidem mala cum bellis semper coniuncta sunt; exerceri denique inter Christianos Principes tam acerbas contentiones, non solum Reip. Christianæ periculosum est, sed ne illis quidem ipsis, qui eas exercent, non triste, non miserum, non fugiendum. Id si ipse per te feceris; plane confido reliqua bella omnia in uniuerso eiusdem Reip. Imperio, omnibus hominibus tuum unius præclarum factum respicientibus, facile quietura: quiq; nostris ceruicibus imminens hostis noster perpetuus Turca, deq; nostris seditionibus incredibilem lætitiam capiens nos eam ob causam a sese facilius debellatum iri spem non dubiam alit; uel se intra suos limites continebit; uel nos unà in redimendis a seruitute Christianis gentibus conspirantes aliquando uictores sentiet. Me quidem ipsum, qui te unice atq; summopere amo; fratrumq; meorum Cardinalium collegium, uel potius Christianam rem uniuersam tibi egregie atq; in omne tẽpus

pus deuincies. Dominus autem; ut est in remunerãdo benefacta hominum largus; quicquid hac in re atque hoc tempore amore sui me hortatore tuis hostibus remiseris; tibi nominiq; tuo Augusto reliquis tuis in rebus postulatisq; decupla mensura atque cẽtupla sarciet. Dat. quinto Cal. Ian. MDXIIII Anno primo. Roma.

Singulis ijs, qui creãdi Imperatorem ius habent. 23

EXEMPLVM litterarum, quas ad Maximilianum Imper. def. dedimus; quibus eum ab armis, a bello, a contentionibus cum Christianis Principibus exercendis, ad pacis studia cogitationemq; reuocamus; habuisti cum is litteris. Ex eo curam in ea re nostram, diligentiam, studium, pietatem deniq;; quam adhibemus, ut eius cæterorumq; Principum animi pacem ineant; facile perspicies. Quare cum te plurimis legitimisq; de causis magnæ esse apud illum auctoritatis exploratum habeam; nec dubitem, quin pro tua uirtute animiq; temperantia, proq; officio optimi prudentissimiq; Principis te quoque cõmunia Christianorum populorum mala uel præsentia, uel etiam impẽdentia commoueant; prorsus uehementer etiam atq; etiam abs te peto; ut meas apud illum hortationes litteris, postulationibus, Internuncijs, per te ipsum denique, si fieri poterit, & quantum poteris, iuues. Plane enim cum in eo, qui tuos conatus adiuuabit DEVS; tum in tua diligentia,

diligentia, prudentia, auctoritate, spem maximam habeo, fore, ut ab illo sis quæcunque uoles impetraturus, tam iusta præsertim in re atque causa: quæ quidem id agit; ut Christiani sanguinis, quē exhauriri profundiq; tam largiter his temporibus perditis atq; miseris uidimus, aliquando tandem ratio habeatur; resq; Christiana publica uel neruos atque uires resumat, proferatq; in dies sese; quod erat sane conuenientius; uel ne perpetuis nostris hostibus ludibrio internecioniq; dedatur. Id si tu quidem fili mihi animoq; meo pergrate, quantum in te erit, confeceris; & DEI causa per te sustinebitur, & me beneficio tuo deuincies; & tibi ipse gloriam paries sempiternam. Dat. quarto Cal. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Laurentio Episcopo Feltrinorum Internuncio. 24

EX litterarum exemplo; quas & Maximiliano Imper. designato & ijs, qui Imperatorem creandi ius habent, dedimus; ea, quæ de pace inter Christianos Principes concilianda ad eos scribimus, intelliges, quæ quidem exempla atq; ipsæ etiam nostræ ad eos litteræ tibi redditæ sunt cum his litteris. Volo autem, primum quidem, ut eas litteras ijs, ad quos datæ sunt, quàm primum quàmq; diligenter curæs reddendas & perferendas: Deinde ut quantum in te erit, omni studio, diligentia, labore, omnibus animi tui sensibus rem consiliumq; nostrum apud eos singulos

singulos iuues; nihilq; omnino prætermittas, quod ad persuadendam Imperatori concordiam & pacem esse usui & adiumento possit: nullaq; te in re existimes æque gratum nobis facere posse; quàm si hac in re id, quod uolumus, confeceris. Dat. quarto Cal. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Vladislao Regi Pannoniæ. 25

SCRIPSIMVS & Maximiliano Romanorum Imper. designato, & Ferdinando Hispaniarum Regi, & Henrico Regi Britanniæ diligentissime: qui quidem Reges nonnullis cum Regibus & Principibus Christianis bellum gerunt: eosq; pro nostri muneris officio ac propensa in rem Christianam pub. uoluntate hortati sumus; ut ab armis inter se exercendis; quæ sane diutius, quàm oportebat tractata uibrataq; uigerunt; ad pacis aliquando tandem studia cōuerterentur. Nam præterquàm quod plurima semper cum bellis mala calamitatesq; cōiunctæ sunt; id etiā plane timemus; ne cōtritis Christianæ Reip. per eiusmodi odia contentionesq; neruis atq; lacertis, totoq; corpore debilitato, ualidissimi hostes nostri perpetui Turcæ nos adoriantur, atq; opprimant: qui Ducem audacissimum Selimum Regē nacti tractare arma, parare exercitus, classem conficere dicuntur; ut nos dissentientes labefactatosq; pessundent; seq; nostris ceruicibus imponāt. Ad hæc accesserunt perpetuæ fratrum meorum S. R. Cardinalium idē proMM pe uerentium

pe uerentium & respicientium iam ab initio nostri Pontificatus agi coeptæ postulationes: qui sane diligenter non solum secreto aut seperatim, sed etiam publice atque frequentes sepenumero nos admonuerunt, curaremus, ne ulterius Christiani inter se populi concurrerent. Certi etiam Reges atque Principes per litteras ac per Internuncios, ut eam curam cogitationemq; susciperem, pacemq; inter dissidentes conficerem, multis me precibus rogauerunt: quos quidem commune periculum sollicitat: quiq; magnopere ne hostibus nostris lætitiæ simus atque ludibrio, pertimescunt. Quas ob res omnes cum ad eos Reges, quos supra commemorauí, diligenter scriptas litteras dederim: te etiam et monere & hortari uolui; ut eisdem Regibus ipse quoq; in eam sententiam scriberes; hominesq; tuos mitteres, qui eos ad pacis studia cogitanda suscipiendaq; hortarẽtur. Quod tu quidem certe facere eo diligentius debebis; quo periculo es proximior; teq; ipsi Turcæ his temporibus primum omniũ ex Christianis Principibus delegerunt; in quem inuaderent, quemq; debilitare ac proterere conarentur. Id ut facias, non solũ quia tua interest; sed etiam quia omnium, & quod maxime in eo rei Christianæ dignitas Maiestasq; defenditur; abs te etiam atq; etiam peto. Dat. tertio Cal. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Thomæ

Thomæ Episcopo Feltrinorum Internuncio. 26

REVERTITVR ilthuc ad Maximilianũ Imper. designatum Antonius Cominatus mihi multis de causis ualde charus: qui cum multa & tecum communicanda, & Maximiliano significanda sum locutus. Quibus in omnibus ei fidem habebis: quæq; illi mandata dedimus; ea tua prudentia et diligẽtia reddes faciliora. Quin etiam unà cum ipso, si tibi opus esse uidebitur, ad Imperatorem te cõferes: resq; cõmuni consilio nostras administrabis. Dat. VII. Id. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Maximiliano Imperatori designato. 27

CVM intelligeremus Antonium Cominatum, quem ad nos miseras, abs te accersitum redire ad te; sciremusq; eum abs te amari: nos uero ipsi uel propterea quod abs te diligitur, uel propter eius singularem uirtutem, hominem diligeremus: multa cum eo communicauimus; quæ conducere ad commune utriusq; nostrum commodum dignitatemq; his temporibus magnopere uidebantur. illum igitur audies, nosq; diliges. Dat. VII. Id. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Bononiæ Magistratui. 28

QVONIAM certior factus sum, his diebus eiusmodi motum isthic animorũ fuisse, sic ad arma concursum esse; ut mirum propemodum fuerit, plurimorum ciuium cædem & optimorum uirorum interitum non fuisse consequutum: mando tibi, ut cum aliquid excitari audieris inter istos ciues; edicta grauissima constanter atq; intrepide proponas; operamq; des, ut omnes te homines timeant, auctoritatemq; uereantur tuam: ne tibi quisquàm illudere, uel nostræ potius dignitati tuo sub nomine audeat: sed tibi pareãt; hoc est nobis, quorum tu munus in isto Magistratu geris. Itaq; uolumus; ut omnia agas, cures, præuideas; ne armatorum hominum conuentus a quopiam excitentur. Et si uerum esse compereris, quod a nõnullis affertur, Antonium Volteium eius, de quo dixi, tumultus atque motus causam occasionemq; dedisse; acriter eum reprehendes, monebisq; ab armis se abstineat; ne grauius aliquid in illum decernere uel inuiti compellamur. Dat. sexto Id. Ianuar. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Antonio

Antonio Volteio Bononiensi. 29

INTELLEXI magna quidem certe cum molestia; eius tumultus, qui proxime isto in municipio excitatus parum abfuit, quin maximorum malorum & plurimorum ciuium cædis initium fuerit; te auctorem extitisse. Ea res, quo te magis diligo, eo me acrius uehementiusq; commouit cum tua ipsius causa; quem esse iustum & temperantem pacisq; cupidum & studiosum maxime conuenit: tum propter istius urbis otium, quod tueri omnibus modis debeo. Quamobrem te hortor, uel potius mando tibi atq; impero, omni studio & diligentia caueas ab eiusmodi motibus excitandis: ne iuste de te conqueri, neue in te grauius aliquid decernere atq; statuere cogamur. Dat. VI. Id. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Bartholomeo Liuiano Venetorum exercituum Præfecto. 30

QVAM ad me perferri per Dominicum Malium Internuncium tuum probum hominem curauisti; ea mihi plane gratissima fuerunt. In ijs enim et tuam erga me familiamq; meam ueterem beneuolẽtiam agnoui: & illa tua multarum rerum experiẽtia, prudentia, consilium; ex quibus ea manabant, & quorum plena Malij oratio fuit; non mediocrem mihi uoluptatem attuleruut. Itaq; ea de re atq; cu-

ra, quàm sumpsisti, ut cogitationes tuas mihi notas faceres, ualde te amo. Quæ quidem a me omnia diligenter considerabuntur: daboq; operam, quoad potero, temporaq; patientur, ne frustra laborem sumpsisse uideare. Quod ad Iouis oppidum attinet: tibi quidem satis libentissime feciſſem, si modo aliquo potuissem. Sed res est plane perplexa, sic, ut explicari hoc tempore non possit: quemadmodum ab ipso Malio intelliges. Reliquum est, ut te nobis esse charissimum tibi persuadeas: tuaq; omnia nobis magnæ curæ esse, ac semper fore. Dat. quinto Id. Ianuar. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 31

AMAVI, quod te scire non dubito, quoad uixit, Antonium Cardonam Marchionem Padulæ gentilem tuum cum propter eius plurimas egregiasq; uirtutes, tum quod me singulari obseruantia prosequebatur. Eius uxor uidua proba sane nobilisq; mulier propinqua mea, quod dotis reliquum sibi debetur, & præterea portionem illam, quam lege petere uiduæ mulieres in Regno Neapolitano solent, per procuratores suos dari sibi ex mariti testamento postulat: cupitq; maxime, ne impensis conteratur, ius abs te suum quàm celerrime consequi. Quare abs te peto, eius fœminæ causam fortunasq; omnes, quæ hoc in negotio maxime uersantur, habeas meo rogatu quàm commendatissimas, uelisq; pro tua in nos

nos obseruantia dare operam, ut quod ei iure competit, de eo mulieri, a quibus debetur, integre ac sine dilatione satisfiat. Erit id & uiduarum nomine, quæ præcipue subleuandæ sunt, sane pium, & nobis apprime gratum. Dat. quarto Id. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Marchioni Brandeburgensi. 32

REVERTENTIBVS ad te Legatis tuis probis uiris has ad te litteras dedi: quibus tibi significarem me illos tuo nomine a te uenientes, consiliaq; tua nobis ostendentes & libentissime uidisse, & non semel audiuisse, tuisq; & fratris tui postulationibus omni ex parte satisfeciſſe. Amo enim te, atq; illum, tantiq; facio, quantum utriusq; uirtus atque dignitas postulat, hoc est plurimi atque maximi. Itaque existimare te plane uolo, & pro tuo maiorumq; tuorum in Remp. cultu, & pro ea, qua nos ipse pietate prosequeris, quæ ad te dignitatemq; tuã pertinebunt, ea nos æque, ac si de nostro ipsorum commodo ijs in rebus ageretur, quàm commendatissima semper habituros. Dat. quarto Id. Ian. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Proregis Neapolitani Vicario. 33

CVM maxime nostra interſit, ut Franciscus Mariani Scortij filius ciuis Romanus, quem esse Ca-

preis intellexi, mihi dedatur: te etiam atque etiam hortor; des operam, ut eum, quanto celerius fieri potest, habeas in custodia semoto aliquo & secreto in loco. Id si feceris; quod ut facias, magnopere abs te peto; spondeo tibi, te in eo non solum mihi, sed Regi etiam tuo gratissimum esse facturum. Tota autem de re quid egeris, facies me quàm diligentissime certiorem. Dat. XIX. Cal. Feb. MDXIIII. Anno primo. Capranica.

Parmæ Regijq; Lepidi Magistratui. 34

EGREGIAM mulierem Paulam Gonzagam paterne amo uel propter eius probitatem & mores uidua fœmina dignos, nobilitatemq; generis; uel quia soror est Alberti Pij; quem scis apud me Maximiliani Rom. Imper. desig. Legatum agere; doctissimi præstantissimiq; uiri; quemq; ipse unice diligo. Itaq; certior factus illam maxime cupere impetrare a me Monticulum opidulum, quod in agro Regiensi est, eam ob causam tantummodo; ut habitare in eo suis cum mulieribus posset; uitamq; cœlibem, quam degit, commodius atq; honestius ducere: mando tibi; ut Paulæ oppidum Monticulum, ædesq; oppidi des; quibus utatur: diligentiamq; adhibeas; ut eas uacuas, cum uti uolet, habeat. Dat. XVII. Cal. Feb. MDXIIII. Anno primo. Thuscanella.

Maximiliano

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci. 35

ALLATVM ad nos est; quod quidem nobis molestissimum fuit; quàm indigne præterque morem sacrorum hominum et uirorum religiosorum Cisterciensis societatis monachi aliquot isthic nuper se gesserint: qui conducta armatorum hominum manu monasterium Ambrosianum maius eiusdem societatis noctu aggressi portas ui fregerunt; Basiliumq; Casatensem eius monasterij Præfectum comprehenderũt, comprehensumq; secum abduxerunt. Ea res cum maximam inter omnes monachos perturbationem pariat cum audaciæ nouitate facinoreq; ipso, tum uero etiam exemplo; quin tibi quoq; summopere displicuerit pro animi tui iustitia & pietate, plane non dubito. Qua de re tota quid nobis statuendum sit; mature considerabimus; tibiq; perscribemus. Nũc autem quia periculum est, ne inter istos armatorum discursus atq; licentiam aliquis improbus, ut sunt multi, ad horrea monasterij Clareuallensis eiusdem societatis atq; ad supellectilem animum adijciat; quæ quidem supellex perluculenta peregregiaq; est; eãq; appetat atq; diripiat: te magnopere hortor, mittas illò religiosos uiros unà cum tuis militibus; quibus mandes, dent operam: nequid omnino ex monasterij rebus atq; ex ea supellectile uniuersa, maximeq; argentea depereat. Dat. XI. Cal. Feb. Anno primo. Grauiscis.

Magistratui

Magistratui Sinuessano. 36

AMO sane quidem paterne Aloisium Sinuessanum familiarem meum: eiusq; opera & fide meis in rebus quotidie utor. Quamobrem patrem eius Frãciscum bonum & frugi hominem, ipsiusq; Frãciscires & fortunas omnes tibi commendo maiorem in modum. Qui cum isti municipio præsis; cuius est ipse ciuis, & in quo domicilium remq; suam omnem habet, non est dubium, quin illi usui & ornamento esse plurimum possis. Id ut facias; omnibusq; illum in rebus et negotijs quàm commẽdatissimum habeas, abs te peto. Dat. VIII. Cal. Feb. MDXIIII. Anno primo. De Centumcellis.

Ennio Episcopo Verulano. 37

FIDES, opera, diligentiaq; tua; quibus te in nostris rebus cum Heluetijs ecclesiasticæ libertatis defensoribus administrãdis usum intelligo, magnopere mihi probantur: hortorq; te; ut quemadmodum adhuc quidem te laudabiliter prudenterq; gessisti; ita deinceps ea sedulo agas, quibus optimam erga te uolũtatem meam etiam atq; etiam augeas. Omnibus autem de rebus quæ te scire uolo; ea ex meis ad Gorum Gherium Internuncium meum litteris intelliges. Dat. sexto. Cal. Febr. Anno primo. Ex Scueriano.

Vni ex

Vni ex primatibus Heluetiorum. 38

EX Ennij Episcopi Verulani & Gori Gherij Interpretum meorum litteris intellexi; qua cura & diligentia, quantaq; tuæ in nos uoluntatis ostẽsione procurandis apud Heluetios rebus nostris te gesseris. Quod quidem neq; nouum mihi pro tua probitate atque consuetudine pluribus in rebus cognita, neque sane non iocundissimum fuit. Amo enim te charissimumq; habeo; utq; magis magisq; in dies singulos tua in nos merita exaugeas, ualde opto: ut etiam uberiorem a nobis gratiæ relationem, ab hominibus reliquis ueram laudem atque gloriam, a DEO Opt. Max. autem, cui ista procurantur, secundiores tuarum rerum omnium exitus euentumq; prosperiorem consequare. Itaq; te hortor; ut eandem diligentiam studiũq; tuum ijs, quæ restant, tractandis rebus adhibeas; reddasq; omnia tuo studio tuaq; opera, ope, consilio, prudentia faciliora. Dabo autem ipse operam; ut tu labores ullos nostra causa suscepisse nunquàm non gaudeas: quemadmodũ Interpretibus meis latius super ea re scripsi. Dat. septimo. Cal. Febr. Anno primo. Ex Scueriano.

PETRI

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum.

LIBER SEPTIMVS.

Ludouico Galliæ Regi.

DE ANNAE Reginæ uxoris tuæ morte certior factus magnam sane molestiam cepi cum propterea, quod fœminã egregia singulariq; uirtute, & spectato in DEVM ac DEI Ecclesiam cultu pietateq; amisimus: tum quia te pro tuo in illam laudabili amore, illiusq; in te, maximo esse dolore affectum multorum litteris intellexi. Accedit ad hæc, quod me illa, quasi patrem optatissimum pia amantissimaq; filia, incredibili obseruantia prosequebatur. Regnum etiam ipsum tuum cæteræq; gẽtes opis alienæ indigæ, in quas illa munificẽtiam exercebat suam, multum mihi amisisse in ea muliere bonæ spei atq; præsidij uidebãtur. Itaq; pluribus & quidem iustis maximisq; de causis uehementer is me nuncius perturbauit. Verum cum optimam uiuendi rationem summamq; probitatem, & eximiam mulieris temperantiam tam amplo in Imperio positæ cæterasq; eius præstantissimas uirtutes animo

tes animo repeteremus; et simul huius uitæ miseriæ atq; horum temporum incommoda perturbationesq; respiceremus; in eam sententiam adducti sumus; ut bene cum ijs actum esse statueremus, qui hoc tempore mortem cum uita commutauissent: DEVMq; Opt. Max. Annam Reginam ad se, tanquàm de terrarum æstu & fluctibus in portum, aut tanquàm de flebili hospitio ad plenam hilaritatis paternam domum cœlum ipsum beatorumq; concilium uocauisse, magnopere existimaremus: ubi illa bene actæ uitæ præmia, & cum liberalitatis atque beneficentiæ, quibus duabus uirtutibus supra mulierum captũ enituit, tũ uero etiã temperantiæ patientiæq; suæ speratos fructus læta felicissimaq; perciperet. Quæ omnino cogitatio mœrorem quidem meum multum leuauit. Quare te hortor; ut eadem atq; similia uel etiam meliora; quæ tua tibi uel prudentia, uel animi magnitudo facile subministrabit, ad cogitationes tuas adhibeas: ægritudinemq;, quam te uxoris tuæ morte contraxisse audio, leues: ferasq; æquo animo, quæ ferenda sunt: sunt autẽ ea omnia; quæ aliter se habere non queunt. In quo & tuam ipse temperantiam atq; prudentiam maxime ostendes; & mihi, qui te unice diligo, omnem mœrorem absterges, si te leuatum sensero. Dat. tertio. Cal. Febr. Anno primo. Roma.

Claudiæ

Claudiæ Ludouici Regis filiæ. 2

AVDITA morte Annæ Reginæ matris tuæ multis quidem de causis magnum sensi dolorem: sed eum præcipue; quod te filiam in tam tenera ætate reliquit; ut tuas exoptatas sibi nuptias iam tractari cœptas conficere, lætitiamque de te capere, quam ei debebas, non potuerit: ex quo te etiam magnum dolorem accepisse magis quidem ingenij tui mirifica indole, quàm ætate tua ad animorũ affectus percipiendos idonea, te mouente ac excitante sane puto. Sed quoniam ea DEI Opt. Max. uoluntas fuit; matrisq; tuæ uirtutes tot tamq; egregiæ extiterunt, ut memoriam eius nominis omnibus sæculis conseruaturæ uideantur; curandum tibi est, non tam ut homines ex eius te obitu mœrentem sentiãt; quàm cogitantem quibus artibus ei esse quàm simillima possis. Quod plane futurum confido: atq; ut ei rei curam adhibeas, & in timore te Domini exemplo matris instituas, amantissime te hortor. A me autem te sperare omnia uolo; quæ ad tua commoda dignitatemq; pertineant; eoq; magis, quod te tam illustri matre tamq; optima orbatam & spoliatam uideo. Et quanquàm is tibi pater sit; qui suppeditare tibi omnia, quæ a te expetentur, & propter Imperij magnitudinem poterit; & uolet propter amorem, quo is matrem tuam complectebatur, cuius tu illi imaginem refers, quoque tibi parentis nomine afficitur: nostrum

nostrum tamen studium, si quid tibi esse usui poterit, uoluntasq; ad te ornandam propensa tibi certe nũquàm deerit. Dat. tertio Cal. Feb. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Brensellæ Pago Heluetiorum. 3

INTELLEXI nouum uos in Heluetijs pagum confecisse; duodecimq; prioribus atque antiquis pagis uestrum Brensellæ pagum adiecisse. Qua de re nõ mediocrem sane lætitiam & uoluptatem cepi; cum intelligerem sociorum meorum mihiq; charissimorũ & coniunctissimorum uires atq; nomen augeri. Itaq; de eo uobis atq; illis gratulor. Cæterum eis rebus fidem habebitis; quas ad uos Ennius Episcopus Verulanus & Gorus Gherius Interpretes mei deferent. Dat. Prid. Cal. Febr. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 4

COGNOVI de procuratore tuo Bercenno; quanto studio quantaq; diligentia & quàm multiplicibus modis usus es; ut bella controuersiæq; inter Maximilianum Roman. Imp. def. atq; Venetos sedarentur planeq; restinguerentur. Quæ res ita mihi grata atq; iocunda accidit; ut nihil gratius nihil iocundius esse potuerit eo nuncio. Itaq; cum plurima atq; maxima tua erga nos omni tẽpore officia extiterint

terint obseruantiæ beneuolẽtiæ amoriſq; pleniſſima: tamen propter eam curam, qua teneor noſtrorum hominum confectis odio animis exulceratiſq; medẽdi; tua iſta recẽs mirificaq; ſolertia nullo tuo eſt antehac ad mea commoda dignitatemq; adhibito ſtudio inferior. Nunc autem quanquàm mihi dubium non eſt, quin quod ſupereſt; ſupereſt autem, ut mihi quidem uidetur, etiam paululum quiddam; quod tamen ipſum pro mea uoluntate nimium quantum eſt; eadem ſis diligentia confecturus: te tamen etiam atq; etiam hortor, & pro noſtra neceſſitudine abs te peto; nihil poſthac intermittas neque ſtudij aut uigilantiæ, neque operæ, neq; plane laboris; ut quemadmodum res, quæ labi atq; flectere in peiorem partem cœperat, tua eſt prudentia & diligentia eo reuocata, ut bene nobis ſperandum ſit; ita, quod reliquum eſt, quod quidem certe iam minus difficile uideri debet; ad optatos exitus ſperatoſq; quàm celerrime perducatur. In quo & ſi rem ſane quàm Ferdinando Regi tuo gratam, Chriſtianæ autem Reipub. maxime profuturam efficies: me certe ita tibi deuincies; ut omnium maximum benefactorum et meritorum cumulum tuis prioribus meritis te addidiſſe ſim exiſtimaturus. Tibi uero nominiq; tuo iam illuſtri tantum gloriæ ſplendoriſq; adijcies; quantum te ulla alia ex re hoc quidem tẽpore poſſe aſſequi uix eſt ullo modo credendũ. Plane autem in Domino confido, cuius tu partes ſuſcepiſti; qui concordiam inter diſſidentes, pacem inter bello implicitos conciliandi

liandi curam atq; munus geris; tuam te operam non fruſtra poſiturum. Cæterum tota de re latius cũ Berenno ſum loquutus: is ad te omnia perſcribet. Dat. Prid. Cal. Febr. Anno primo. Roma.

Vicario Proregis Neapolitani. 5

MITTIMVS iſthuc ad recuperandam ſacrarij noſtri ſupellectilem a Vicario Epiſcopi Salernitani male ablatam, Gabrielem Archiepiſcopum Dyrrachinorum eiuſdem ſacrarij cuſtodem qui tota de re mentem te noſtram docebit. Itaq; eum cauſamq; ipſam commendo tibi maiorem in modum. Gratiſſimum mihi erit, ſi dederis operam, ut quemadmodum is tecum ſtatuet, ita res quàm celerrime tranſigatur. Dat. Id. Feb. Anno primo. Roma.

Fabritio Carreto Magno Rhodi Magiſtro. 6

LECTIS litteris tuis; quæ me cum de Guidonis magni Rhodi Magiſtri morte, tum de te in eius locum per Cõcilium ſocietatis legitime ſuffecto certiorem reddiderunt: In altero perinde, atq; de optimi præſtantiſſimiq; uiri maximeq; temperati prudẽtiſq; hominis iactura, ſane perquàm dolui: illumque tam breue temporis ſpatium ſocietati ſuæ præfuiſſe; ut parum ei ornamenti accidere ab ipſo potuerit; moleſte admodum tuli. In altero tanta lætitia is me nuncius affecit; ut ſtatim DEO Opt. Max. gratias

egerim, & quod dolorem, quem ex Guidonis morte contraxeram, tua declaratione lenierit: & quod illud tibi muneris tradi mandarique uoluerit; qui pro tua uirtute, animi magnitudine, diligentia, religione maximis in rebus perspecta sæpe atq; cognita nihil es eorum prætermissurus; quæ ad rem Christianam conseruãdam atq; amplificandam ipsiúsque cultum & illustrandum & propagandum pertinebunt. Atq; hoc cum publice mihi gratum & iocundum est: tum illud priuatim adiungitur; quod te, dum Cardinalem gererem, multos quidem annos & amaui ipse, et abs te amari me plane sensi: ut si unus ex omni sociorum tuorũ numero mihi optãdus fuisset, quem sibi tua societas præficeret; neminem tibi sane prætulissem. Itaq; duplici nomine ea de dignitate ac præfectura tibi tradita magnopere gratulor; altero Reip. altero unius ipsius atque proprie meo: optoq;, ut & honor tibi iste salutaris, & tu societati tuæ usui atque gloriæ sis futurus: quod quidem plane cõfido fore. De me quidem tibi ipse omnia promittas uolo; quæ ab optimo atque optatissimo filio de patre amantissimo sunt speranda. Non fallam opinionem tuam. Cæterum obsequij tui peregregia perq; illustris significatio; quod mihi eædem tuæ literæ Philippúsque Prouanus societatis procurator tuis uerbis præstiterunt; mihi gratissima accidit: eamq; libenti animo sum complexus. Societas etiam ipsa tua; quam mihi magnopere commendas; quæq; mihi, tanquàm de uniuersa re Christiana optime meritæ,

rita, charissima per se est; erit posthac mihi tuo etiã nomine charior: proq; ea insulaq; ista ab Turcarum cupiditate bellicisq; apparatibus, de quibus scribis, tuenda & defendenda, si erit opus, nihil sum neque studij neq; diligentiæ neque omnino laboris prætermissurus. Certe non si uitam ipsam profundere me oporteat ea in re; tuæ unquàm societatis curam, tutelam, procurationem negligam. Quod te spondere ei meis uerbis opto et uolo: eamq; bono animo esse atque forti iubeo. Cui quidem gratulor; quod tẽ sibi Magistrum legerit: utq; te ea, qua debet obseruantia prosequatur; quanquàm id quidem me scribere pro antiqua ipsius in omnes Magistros pietate minus necesse est; eã tamen hortor. Etiã atq; etiã mi Fabriti uale. Dat. VIII. Id. Feb. Anno I. Roma.

Fabritio magno Rhodi Magistro. 7

BERENGELLVM Rechesium; qui a Raimũdo Cardona Prorege Neapolis unice diligitur, estq; ex eius intimis maximeq; familiaribus, commendo tibi maiorem in modum. Is ut ei Prioratum Aliagẽsem, qui est in agro Tarraconẽsi tradas; per me impetrare abs te postulat. dignusq; admodum Rechesius uidetur esse tum Proregis nomine atque causa, tum etiam quod multos annos ordini tuo egregium studium nauauit; in quem eiusmodi beneficium conferas. Id si feceris; erit mihi sane quàm gratum. Dat. VII. Id. Febr. Anno primo. Roma.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo. 8

QVONIAM & coli per te legum iussa, animaduerstonemq; in scelestos fieri summopere uolo; & Antonium sancti Sixti presb. Cardinalem Bononiensem, ut scis, unice amo, charißimumq; habeo: ut harum duarum omnium meo quidem iudicio maximarum atq; sanctißimarum rerum rationibus iuris reddundi amicitiæq; colendæ satisfiat: in reorum istorum causa; quos in uinculis habes; de quibus tuis me litteris consulis, petisq; quid fieri uelim: ita tibi respondeo. Nam cum & iustitiæ administratio ostensionem maxime postulet iuris administrati; & humiles atque aßiduas Cardinalis postulationes multis admixtas non modo precibus, sed etiam lachrymis, nihil impetrare a me durum admodum atque implacabile uideri posit: mando tibi; ut eos ipsos omnibus, quæ ijs in rebus fieri assolent, more atq; consuetudine seruatis condemnes perinde atque meriti sunt: condemnatosq; ad eum locum duci mandes, ubi eos morte mulctari oporteret, si mulctari uellemus. Cum autem inspectante populo ante mortis instrumenta in habitu damnatorum perducti constiterint; eos Cardinali nostro nomine dono des facta testificatione postulationis, qua is apud nos supplici atq; accuratißima est usus; nostræq; erga illum uoluntatis: ut plurimum ualere apud nos Cardinalis bene de Rep. meriti auctoritatem omnes homines intelligant.

intelligant. Cæterum de ijs quos in posterum scelestos comprehendes: mandata nostra exhauri. Dat. VII. Id. Febr. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Magistratui Bononiæ Polæ Episcopo. 9

MAGNA cum molestia percepi, contemptis edictis tuis meo nomine propositis ab improbis scelestisq; hominibus istius ciuitatis admitti quotidie indignum insolensq; aliquid, & nefaria crimina creberrime perpetrari. Quemadmodum nuper accidit, admissumq; est ab ijs; qui armati per oppidum incedere noctu atq; interdiu sunt ausi magna cum perturbatione ingentiq; motu istorum ciuium: quos quidem in otio atq; officio continere nullo non studio et diligentia nitimur. Quorum ex numero scelestorum seditiosorumq; hominum quoniam cognoui aliquot fuisse; qui dum illa committerent, quo se facilius tuerentur, Antonij Cardinalis Bononiensis familiaribus se immiscuerunt: ita tibi mando atq; impero; ut quod ad Cardinalem attinet; qui propter suas plurimas maximasq; uirtutes, egregiaq; in Remp. atq; nos merita mihi est, uti debet, sane charißimus atq; coniunctißimus: rationem habeas nostræ erga illum uoluntatis & beneuolentiæ: dignitatemq; eius atq; amplitudinem omnibus in rebus, quoad recte fieri poterit, illæsam esse atq; integram studeas. Quantum uero ad illos pertinet, quos in custodia iam habes;

bes ; ita facies ; ut ex meis litteris, quæ unà cum his tibi redditæ sunt, intelliges uelle me. Cæterum quos posthac comprehendes : cum ex edictorum tuorum scripto, tum maxime pro scelerum grauitate mulctabis audacter & punies. Tibi uero ne quam ea de causa molestiam ullo tempore Magistratus afferre ullus possit ; scrupulúsue tibi aliquis oboriatur : siue tu in populares atq; solutos, siue in sacris initiatos sacerdotesq; homines sis animaduersurus ; tibi quouis genere animaduersionis in omnes pariter homines animaduertendi ius potestasq; esto : néue tibi ea de causa Magistratus ulli siue Romani, siue exteri succensento : néue facti rationem petunto. Itaq; dabis operam, ut omnibus modis seditiosos turbulentosq; coerceas : in aliorum fortunas impetum facientes punias : scelestos atque nefarios mulctes : omnibus hominibus summis, infimis ius æquabiliter administres : si de me optime mereri postulas. Dat. VII. Id. Febr. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Antonio Cardinali Bononiensi. 10

NON dubito te existimare ; si quid eiusmodi accidat, quod ciuium istorum otium quietemq; perturbare motumue ullum animorum excitare possit ; id mihi esse, uti debet, molestissimum. Nam & mentem super ea re meam, & muneris mei partes pro mea in te fide, rerumq; a te gestarum ratione atque usu maxime omnium cognouisti. Itaq; nihil attinet me ad te

me ad te scribere ea, quæ isthic nuper acciderunt cõtra Magistratus edicta, mihi summopere displicuisse. Quæ uero ijs de rebus ad eum scripserim, quæue fieri mandauerim ; ab ipso intelliges. quibus ex omnibus facile cognosces, quantæ mihi curæ tua dignitas atq; amplitudo fuerit. Nunc autem etiam atque etiam abs te peto ; ut tu item ijs in rebus, quibus in rebus dignitas nostra uersabitur, uelis primus omnium præsto esse ; adhibereq; omnem diligentiam ; ut & Magistratibus nostris Bononienses tui pareãt, & scelesti flagitiosiq; puniãtur. Id si feceris ; quãadmodum quidem & amor charitasq; in te nostra postulat, & te facturum pro tua prudentia magnopere confido ; feceris plane rem & te dignam, & patriæ tuæ salutarem, & nobis mirandum in modum gratam. Septimo Id. Feb. Anno primo. Roma.

Promagistro Rhodio in Regno Neapolitano. 11

AMAVIMVS ab ineunte ætate, atq; inter familiares paternos atq; nostros charissimum semper habuimus Vincẽtium Papacodam tuæ societatis hominem & probum & fortem et industrium. Ei commodari de tui collegij magistratibus, qui in Regno Neapolitano sunt, ualde cupio : quo se alere, paratioremq; ad res societatis nauandas laboresq; subeundos alacriorem præstare possit. Itaq; te hortor ; ut Vincentio prærogatiuam des ad eos magi-

stratus; quos qui gerunt, primum isto in Regno demorientur: quorum pensio prouentusq; numerum aureorum quingẽtorum summam efficiant. Id si feceris; & hominem strenuum tibi deuincies; & me item tuis in rebus gratum atq; memorem experiere. Dat. sexto Id. Feb. Anno primo. Roma.

Petro Remiræ, Magistratui Sinuessano. 12

SVPERIORIBVS litteris commendaui tibi Franciscum Sinuessanum satis quidem pro re diligẽter. Eas commendationes nostras quoniam non tantum apud te ualuisse; quantum de tua in me obseruantia confidebam; certior factus sum: has ad te alteras dare litteras uolui; quibus te etiam atq; etiam hortarer; uelles habere rationem eius hominis; quì cum nihil iniuste egit; tum pater est Ludouici familiaris mei mihiq; propter optimos eius mores, singularemq; animi ad uirtutes omnes indolem plane charissimi: quem his cum litteris ad te mitto; ut præter id, quod ego abs te peto, ut patrem eius saluum esse atq; incolumem uelis; filij te etiam aspectus atq; preces moueant ad pietatem & liberalitatem. Ex quo reliqua intelliges. Vnum illud a nobis; si nostris hortationibus morem gesseris; id tibi omne uoluptati futurũ. Dat. sexto Id. Febr. Anno primo. Roma.

Maximiliano

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 13

ALLATVM ad nos est, Episcopos eos; qui e Gallia profecti suo & reliquorum Episcoporum & sacerdotum nomine ad sacrum Lateranense Concilium pro communi bono ueniebant; paululum supra fines regni tui consedisse; neq; ulterius progredi uoluisse; quoniam tutum iter per tuam ditionem non haberent. Ea de re quanquàm ad te antea litteras dederim; nunc tamen etiam atq; etiam his te litteris hortor; ne in tam opportuno & salutari christianæ Reipub. negotio uelis impedimento esse; quo minus ij cum Romana Ecclesia, a qua, ut scis, aliquãdiu alieniores fuerunt, paribus studijs animiq; uolũtate coniungantur: mittasq; aliquẽ ex tuis probũ uirum cũ auctoritate; qui eos tua per loca tuto ac sine molestia in agrũ Genuẽsem perducat; quò illos tendere uolui; ut eo minus curæ tibi minusq; oneris afferrent; quo breuius per tuam ditionem esset illis iter conficiendum: quemadmodum cum tuis oratoribus sum locutus. Dat. decimosexto Cal. Mar. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Maximiliano Romanorum Imp. designato. 14

COMMENDARVNT mihi tuis uerbis Matthæus Cardinalis Gurcensis atq; Antonius Cominatus Bernardinum Cardinalem sanctæ Crucis sane diligentissime:

ne diligentißime: petieruntq; a me: ut eius fortunas, quæ quidem naufragium fecerunt, liberalitate mea reſtituerem. Ea commendatio me certe plurimum mouit: tuam enim ex eo propenſam in illum uoluntatem beneuolentiamq; perſpexi: quod mihi gratiſſimum fuit. Nam & amaui antea illum omni tempore: & nunc, cum in Reip. muneribus obeundis etiam mihi præſto ſit; ſingulari eum charitate beneuolentiaq; complector. Itaq; dabo operam cum ſe occaſio tulerit; ut eum magiſtratibus atq; prouentibus honeſtum atq; ornatũ reddam. Tu uero interea Ferdinandum Hiſpaniæ Regem ſi hortaberis, ea in re ut tecum atq; mecum ſentiat; quod tamen illum facere per ſe iam uideo: erit ea hortatio & Cardinali ipſi magno uſui, et mihi plurimum grata. Dat. XV. Cal. Mart. Anno primo. Roma.

Thomæ Epiſcopo Feltrinorum. 15

EXEMPLVM Litterarum, quas ad Maximilianum Romanorum Imp. dedi; quibus ad ea reſpondeo, quæ mecum per Internuncios ſuos egit, ut Bernardini Cardinalis ſanctæ Crucis fortunarum iacturæ atq; ulceribus cõſulere mederiq; uellemus; habuiſti cum his litteris. Mando autem tibi ut earum litterarum ſenſum oratione tua apud illum iuues; commendesq; uicißim ei meis uerbis Cardinalem ipſum diligẽtißime. Dat. XV. Cal. Mar. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Ferdinando

Ferdinando Hiſpaniarum Regi. 16

GRATVM admodum nobis fuit id; quod ex litteris Gabeatij Butrigarij Internuncij apud te noſtri perſpeximus: Bernadini ſcilicet Cardinalis ſanctæ Crucis Epiſcopi Sabinenſis cauſam tibi curæ atque cordi fore: daturumq; te operã, ne noſtræ de illo cõmendationes apud te uulgares fuiſſe uideantur: tum cõmendare te etiã illum mihi; rogareq; me, ut eius fortunis afflictis atq; miſeris opẽ aliquam afferã. Qua de re ualde te laudo. Magnanimi enim Regis & maxime liberalis officio fungeris; qui clariß uirũ fortunis omnibus deiectum & ſpoliatũ tuendũ fouendumq; ſuſcepiſti: Itaque ſic habeto; nihil eſſe potuiſſe iſta tua in illũ uoluntate præſtantius. Nos quidẽ certe eũ per nos ipſi, qui hominẽ diligimus, tũ tua cõmendatione adducti ſumus ea, quæ poſtulas, diligenter curaturi. Dat. X V. Cal. Mart. Anno primo. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 17

MITTIMVS Venetias Ioannẽ Franciſcũ Valeriũ ciuem tuũ Bernardi Cardinalis ſanctæ Mariæ in portieu familiarẽ ab epiſtolis ad Petri Bibienæ ipſius Cardinalis fratris Internũcijq; apud te noſtri nuper uita functi uxorẽ liberosq; conueniendos: ut mœrorem meum; qui quidẽ perinde atq; in morte hominis

te hominis mihi charissimi uetereq; necessitudine cõiunctissimi, deq; gente mea meq; ipso optime meriti, certe non leuissimus est; meis apud illos uerbis testetur: eisq; uel marito, uel patre singularis uirtutis uiro delectis & orbatis in tam graui uulnere solamẽ aliquod afferat nostræ ad eorum fortunas modis omnibus subleuandas paternæ atq; amantissimæ uoluntatis. Cui etiam mandaui ut te salutaret; significaretq; tibi quædam cum hac ipsa in re, tum reliquis etiam in rebus; quæ te scire magnopere uolo. Cæterum demortui liberos & familiam omnẽ eo libentius & accuratius tibi commẽdo; quo ipse amorẽ erga Rẽp. urbemq; istã suum plurimis maximisq; officijs, & multorum annorũ perpetuis suis laboribus apud omnes homines testatissimum reliquit. Dat. XIIII. Cal. Mart. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Paulo Germano Migdelburgensi, Forosemproniensium Episcopo. 18

QVONIAM & in tẽporum ad Romanam rationem referendorum cõputatione indagationeq;, & in sacri Lateranensis Cõcilij rebus tua nobis uirtute atq; doctrina magnopere opus est: te hortor, ut Romam, quod tuo commodo fiat, primo quoq; tempore te conferas. nostra enim interest te hic esse. Dat. XIIII. Cal. Mart. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Maximiliano

Maximiliano Mariæ, Mediolanensium Duci. 19

PAVLAM Gonzagam Alberti Pij sororem cum ipsius, tum fratris causa paterne diligo. Ea cum maxime cupiat impetrare abs te; ut quod sibi dotis nomine debetur, id omne mandes procuratoribus suis sine dilatione curari: peto abs te, ut & hortatu meo, & iustitiæ causa uelis in illam liberalitate tua uti; dareq; operam, ut quod illa iure postulat, id uniuersum atq; solidum etiam non laboriose consequatur. Dat. VI. Cal. Mart. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Andreæ Burgio. 20

SCRIBIMVS Maximiliano Mariæ Insubrum Duci; ut quicquid Paulæ Gonzagæ Alberti Pij sorori ratione dotis debetur; id ei curet quàm primum quamq; integrum atq; solidum reddi: quemadmodum ex litterarum mearum ad ipsum Ducem exemplo cognosces. Hortor autem te; ita rem apud illum iuues; ut mulier uidua ius suum sine mora sineq; diminutione consequatur. Dat. sexto Cal. Mart. Anno primo. Romæ.

Burghesio

Burgheſio Petrutio Senenſi. 21

CERTIOR factus Alexandrum & Hieronymum Senenſes bellicis rebus præfectos ad portum Herculis cum armatorum manu ſe contuliſſe: oppidumq; atq; arcẽ occupauiſſe expulſis Auguſtini Ghiſii probi hominis mihiq; grati et probati miniſtris: ad quem quidem, ut mihi ſæpe demonſtratum eſt, eius loci ius omne publicis confectũ ſyngraphis pertinet: non potui non moleſte ferre, uos iuſtæ fidei poſſeſſorem uestrum ciuem ſpectatæ uirtutis uirum; qui ciuitati iſti ornamento liberalitate ſua eſſe conſueuit; indicta cauſa ui atque armis eieciſſe. Quamobrem etiam atque etiam te hortor; des operam auctoritate prudentiaq; tua; ut Auguſtino eius oppidi atque areis poſſeßio, in qua aliquot annos pacifice fuit, amice atque omni amota procraſtinatione reſtituatur. Quod quidem certe pro eo, quẽti hominem facio: facio autem ſane plurimi: proq; eius in nos Remq; pub. multis maximisq; officijs erit mihi porro gratißimum: teq; eo nomine bene de nobis meritum facile profitebor. Quod ſi ius aliquod eo in portu atq; arce ſibi competere iſta ciuitas exiſtimat: iuris ad id uia, quàm ui atq; iniuria, multo melius atq; honeſtius proceſſerit. Dat. Nonis Martijs. MDXIIII. Anno primo. Roma.

Raimundo

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 22

MITTIT ad te Franciſcus Maria Vrbinatium Dux noſtrorum militum Imperator Antonium Nigoſantem Internũcium ſuum: ut ſe per illum purget, cauſamq; apud te ſuam tueatur ea in re atq; calumnia; qua de ipſum in ius uocauiſti. Eum quoniam nihil admiſiſſe contra Ferdinandum Regem tuum exploratum nobis eſt; te hortor; ne patiaris nobilem atq; magnum uirum; qui cum mihi omnes neceßitudines ſunt; eiuſcemodi delationibus uexari. Sed eum cum apud te calumnia iniuſta liberes; tum uel maxime apud Regem teſtimonio tuo iuues: ad quem ipſe Internuncios ſuos ea de re propediem eſt miſſurus. Itaq; & prudenter & perhumane egeris; ſi Regi ipſi integrum negotium remiſeris. Quod ut facias, in primis abs te peto. Erit id nobis tam gratum, quàm quod gratißimum. Dat. Prid. Id. Mart. Anno primo. Roma.

Baldeſſari Caſtilionio Mantuano. 23

VEL egregiæ tuæ præclaræq; uirtutes, optimarumq; artium ſtudia, quibus excellis, & iam nobis pridem cognitus & probatus es; uel præcipua pietas ſingularisq; cultus, quem nobis omni tempore præſtitiſti; nos hortantur; ut quæ fortunas et dignitatem tuam ornare atq; augere poſſunt; ea libenter &

ter et propenso animo complectamur. Itaq; cũ Franciscus Maria Feltrius Vrbinatium Dux, urbis Præfectus, nostrorum exercituum Imperator; quod fidelem diligentemq; operam multos annos ei nauaueris; in suæ erga te beneuolentiæ testimonium laborumque tuorum præmium, tibi liberisq; posterisq; tuis maribus legitime procreãdis Nubilariam castellum diocœseos Pisaurensis; quod quidem nostri iuris est; omnemq; eius castelli ditionem tibi dono dederit, cesserit: Nos te etiam nostræ beneuolentiæ testimonio hac in re amplecti atq; prosequi uoluimus. Quare donationem eiusmodi, quæcq; in ea continentur omnia, probamus, confirmamus: quatenusque oporteat, Nubilariam castellum cum iuribus eius omnibus tibi, liberis, posterisq; tuis maribus legitime procreandis damus, donamus: & tuum atq; tuorum quoad aliquis eorum supererit, perpetuo ut sit decernimus: multo etiam maiora, si se occasio dederit, libentissime largituri. Dat. V. Id. Mar. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Magistratui Parmæ. 24

DILIGENTIA; qua usus es cum in significanda nobis morte Comitis Soragnæ, tũ in adhibenda cura ut Comitis bonorum & locorum nostro nomine possessionem caperes; nobis egregie probatur. Qua in re quoniam, ut scribis, propter demorati nepotis temeritatem, qui se in ea bona iniecit, nihil

nihil consequi potuisti: mando tibi; ut ei meis uerbis denuncies, eorum bonorum & locorum possessionem quàm primum quàmq; liberam tibi relinquat. Id ni fecerit; armis te illum aggressurum, & ui expulsurum magnopere confirmes: Itaq; sine ulla mora facias. Scribo autem Galeatio Palauicino; ope illum auxilioq; suo posthac ne iuuet: quod illum facturum puto. Scribo etiam Troilo Rubeo; armatorum hominum manum tibi, quantam uoles, det; qua manu abs te ille ijs ex bonis eijci & detrudi possit. Mando insuper omnibus ijs, qui dono aliquid à Rep. obtinent, idem ut faciant. Quod si parum adimenti positum ijs in omnibus ad rem conficiendam intelliges; Guidi Rangonij equites arcesses; & ad illas, quas coëgeris, coptas adiunges. Quibus mando, ut tibi præsto sint. Itaq; diligentiam, curam, uigilantiam, laboremq; omnem tuum adhibebis; ut in capienda Soragnæ Comitis bonorum possessione id, quod uolumus, consequamur. Nam quod scribis demortui nepotem habere se ius ijs in bonis palam dicere: mihi id ueri simile non est. Sed ut sit; experiũdo id à nobis consequi postulet; non ui atq; arrogãtia rapere aggrediatur. Nihil enim ei à nobis, quod iustum honestumq; sit, negabitur. Dat. tertio Id. Mart. MDXIIII. Anno primo. Romæ.

Galeatio Palauicino. 25

INTELLEXI Soragnæ Comitis demortui nepotem armatorum hominum manu abs te iuuari, fauoréque tuo atque auxilio niti, quo minus ipse locorum & bonorum eorum possessionem, in quam se iniecit, Magistratui Parmæ nostro nomine id petenti & postulanti remittat: ad quos quidem pleno iure pertinet: teq; id propinquitati, qua cum illo coniunctus es, tribuere atq; largiri. Quamobrem his te litteris & moneo & hortor, primum ut nullum propinquitatis nomen æquitati et iustitiæ anteponendum putes; deinde ut nostram in te atque in omnes tuos beneuolentiam, tuumq; in Romanos Pont. multorum annorum studium ob unius pueri temeritatem atq; audaciam ne uioles, néue profundas. Sed potius & illi consulas; ne se nostris conatibus, quibus par esse non poterit, frustra temereq; opponat atq; obijciat; & Magistratum nostrum in assequenda eorum bonorum possessione opera diligentiaq; tua iuues: quod te facturum pro tui animi recto sensu sane confido. Quod si propinquus tuus competere sibi ius aliquod ijs in bonis existimat; uolo te ei dicere planeq; polliceri, nihil ei me, quod iustum honestumq; sit, negaturum. Itaq; iure id non iniuria expetat. Erit hoc et ipsi utilius, et tibi magis honorificum, & mihi summopere gratum. Dat. tertio Id. Mart. Anno primo. Roma.

Parmensibus

Parmensibus dono aliquo Reip. affectis. 26

MANDO uobis; ut quibuscunq; rebus poteritis, Magistratui nostro Parmæ ad a uobis requirenti præsentem operam adhibeatis sine ullius hominis respectu, aut plane temporis interuallo & mora; quo is Soragnæ Comitis nuper demortui locorum & bonorum possessionem assequi nostro nomine possit. Idq; a uobis cum pro iure uestri muneris fieri uolo; tum pœna proposita bonorum uestrorum omnium ærario inferendorum, nisi parebitis. Quod si quis eorum bonorum ius sibi competere existimat; nemini iuris uia experiēti, quod suum erit, posse assequi negabitur. Dat. III. Id. Mart. Anno 1. Roma.

Troilo Rubeo Parmensi. 27

MANDO tibi, ut quibuscunq; in rebus poteris, tum armatis hominibus, tum etiam fauore tuo reliquo Magistratum nostrū Parmæ iuues; eiq; præsto sis: quo is Soragnæ Comitis nuper demortui bonorum possessionem nostro nomine capere, atque illum, qui se in eam temere iniecit, expellere atque deijcere possit. Quod quidem sic abs te peto, ut quātum mihi charus esse atque iocundus postulas; tantum te studij ac diligentiæ ponere hac in re negotioq; conficiēdo sane peruelim. Dat. tertio Id. Mart. Anno primo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanẽſiam Duci. 18

COMMENDAVI tibi ſane multos; ut quiſque abs te aliquid petiturus auctoritatem apud te meam, quo id facilius impetrare poſſet, expetiuit. Idq; non tam mea ſponte ſæpe feci; quàm quod opem noſtram iuſta in re ſtudioſe petentibus negare me, alienum eſſe a mei muneris officio magnopere exiſtimarui. Itaque eam ob cauſam commendandis tibi hominibus crebrior fortaſſe adhuc quidem, quàm uolui, fui. Veruntamen cum id accidit; ut pro ijs, qui illuſtri aliqua dignitate in DEI Eccleſia eminent, commendandis ad te litteras dem; tunc quidem eo tecum munere animo libentiſſimo utor. Quemadmodum tibi nunc commẽdo Antonium Epiſcopum Aſtæ deſignatum ſane diligentiſſime: cuius Epiſcopatus reliquorumq; ſacerdotiorum penſiones intercipi ſeponiq; iuſſiſti. Petoq; abs te; ne id fieri aut mandes ipſe; aut permittas a tuis: ſed uti ſunt DEI Opt. Max. munere ipſi Antonio eæ penſiones attributæ; ita illum ad eas aſſequendas & fruendas iuues potius, quàm impedias. Neque tu in Eccleſiæ te bona, ſi me audies, ullorum hominum ſuaſionibus immiſeris. ſed eris tuis ipſe bonis contentus: quæ quidem maxima atque ampliſſima ſunt. Habes enim Regnum opulentiſſimum: ut nullius opis non modo ad amplitudinem, ſed ne ad ſatietatem quidem, ſi te ipſe noueris, indigere poſſis. Quæ cum ita ſint; ualde

ualde abs te peto, ne Antonio moleſtiam adhibeas in ſuis penſionibus exigendis: præſertim cum is frater ſit Epiſcopi Nouocomẽſium: cuius et in ſacris obeũdis, et in reliquis Reip. negotijs adminiſtrandis egregia & fideli opera quotidie utor. Quemadmodum et cũ Oratore tuo Hieronymo Morono ea de re ſum loquutus: & Fabritius familiaris meus, quem ad te mitto, tibi ſignificabit. Dat. XIX. Cal. April. Anno primo. Romæ.

Ioanni Petro Gonzagæ Nuuolariæ Comiti. 19

MVLTI ad me deferunt, te non ſolum exules e Regio Lepidi excepiſſe; eosq;, quemadmodum tibi mandaueram, expellere noluiſſe: uerum etiam ciuibus quibuſdam Regienſibus honeſtis hominibus; qui prædia tuo in agro habẽt; noua inuſitataq; onera impoſuiſſe; eosq; ad ea perſoluenda te coacturum interminari nouis modis. Quæ cum eiuſmodi ſint, ut mihi ferenda eſſe non uideantur, mando tibi atq; impero, primum ut ſine ulla mora eos exules, quos excepiſti habesq; in tuis oppidis, expellas & eijcias; locumq; poſthac atq; perfugium nemini illorum des: deinde ut ciues Regienſes nouis oneribus ne premas: ſed eos frui prædiorum ſuorum fructibus & penſionibus ſine moleſtia permittas. Id ſi feceris; boni uiri & meũ Imperium nõ detrectantis officio fungere atq; munere. Sin aliter te; atque opto, maximeq; conuenit, hac in re geſſeris: exploratum tibi eſſe uo-

lo, eam me indignitatem ulterius non laturum: daturumq; operam ut te pœniteat mihi non paruisse. Dat. XVI. Cal. April. Anno primo. Roma.

Magistratui Placentiæ. 30

VENIT isthuc nobis mãdantibus ad eos perquirendos & puniendos; qui nouas res isto in oppido molientes tumultus maximos excitauerunt; Bonifacius Vallensis iureconsultus familiaris meus; nõ sane quia tua prudentia, diligentia, rerum gerendarum scientia atq; in primis probitate magnopere, ut soleo, confidere non possim: sed ut tuum tibi munus atq; onus aliquãto leuius faciam illo ad partem oneris tecum ferendam adhibito atq; addito. Quare uolo, ut, si tibi uidebitur, omnibus gerendis rebus unà cum illo adsis; præstesq; ei tete socium; ut communi utriusq; uestrum consilio negotium administretur. Itaq; si hominem & libenter exceperis & accurate iueneris; erit mihi gratum. Dat. decimoquinto Cal. April. Anno primo. Roma.

Ioanni Saxatello, Præfecto equitum apud Placentinos. 31

MITTO isthuc ad quæstiones exercendas, atq; in eos animaduertendum; qui nuper isto in oppido nouos tumultus excitauerunt; Bonifacium Vallensem iureconsultum familiarem meum. Quamobrem mando

mando tibi; ut quibuscunq; is in rebus sibi te tuosq; equites fore usui existimabit, auxilio & fauore tuo ei præsto sis: omnèmque operam adhibeas; quo is facilius atque celerius mandata nostra persequi atq; conficere possit. Dat. XV. Cal. April. Anno primo. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER OCTAVVS.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci. 1

LECTIS litteris tuis; quibus nos certiores facis, conuẽtum & nũdinas quas quidẽ te Pisauri posse facere de mense Martij cõcessêramus, ab Andrea Corio mercatore Genuensi mercibus Iudæorum intercipiendis pro eo, quod ipsi debetur, perturbari atq; impediri, fidemq; tuam omnibus eas ad nũdinas adeuntibus publice datam labi et fluere; magnopereq; postulas, eo te nomine accusari & redargui ne pmittamus: præsertim cum eæ nundinæ hoc anni tempore nunc primum instituantur: ea tua postulata nobis æqua & digna uisa sunt, quibus annuamus. Itaq; uolo ne ea de causa; quod Andreæ Corio concesserim ut exigere centesimam cum dimidia posset ex Iudæorum bonis sub Imperio Turcarum Regis degẽtium; ulla molestia tuas ad nundinas Hebræis accedentibus inferatur: fidemue tuam fallere tibi necesse sit, aut ullos homines ad eiusmodi centesimæ solutionem compellere;

lere; præter eos; si qui erũt, qui iam antea cum Andrea pacti sint: quos quidem uolo, ut stipulationibus inter ipsos confectis stare, promissaq; dissoluere teneantur. His autem rebus eo libentius adducimur, ut tibi morem geramus; quo dignitas omnis tua mihi magnæ curæ est; tuamq; apud me plurimum ualere auctoritatem facile patior. Dat. Idibus Mart. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Promagistro Rhodio in Regno Neapolitano. 2

ALTERIS litteris hortatus te sum, uelles mea causa Vincentio Papacodæ, qui est in tui ordinis societate, uiro strenuo, familiari perantiquo meo prærogatiuam dare ad eos uestros magistratus, qui primo quoq; tempore præfectos amiserint: qui magistratus pẽsionem annuam quingẽtorum numorum aureorum efficiant. Nunc uero quoniam etiam atq; etiam opto, ne Vincentius in eiusmodi desiderio suo, cuius per me compos fieri postulat, abs te deseratur: non hortor te solum, sed etiam pro meo iure obsequijq; tui ui & uirtute tibi plane mando; ut ei, quemadmodum scripsimus, de prærogatiua statim commodes: ut & societati tuæ, cui permultos iam annos omnem operam & studium detulit atq; impẽdit suum, maiori esse usui possit; & inter uestri Magistri familiares tandiu illum fuisse aliquam iam ei tandem utilitatem atq; fructum pariat. Dat. Nono Cal. April. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Ioanni

Ioanni Paulo Balioni. 3

HORTOR te, atq; abs te plane peto; uel, si opus est, mando etiam: ut Sibiciani Dominos fratres ulla molestia neq; afficias ipse neque affici permittas a tuis. Cures autē potius, desq; operā; ut eorū agri atq; oppidula tuis a militibus tuta sint: quēadmodum quidem conuenit ea omnia per te esse; quæ nostra sub tutela conquiescunt. Id enim magnopere uolo; ut eis fratribus negotium ullo ab homine temere atq; iniuria ne adhibeatur. Quod si tibi ius eorum in bonis competit; dabo ipse operam, ut tibi, quem unice diligo; modo id iuris uia postules, non ui atq; armis appetas; quàm primum, quàmq; ampliter satisfiat. Dat. VII. Cal. April. Anno secundo. Roma.

Iacobo ciui Bononiensi Quæstori militum. 4

CVM equitatus is; quem Bononiā accedere, atq; isthic esse maxime oportet; quamobrē sese alat, nisi ex stipe ab incolis atq; inquilinis uestri agri dari solita, nihil plane habeat: mādo tibi; ut ea stipe tantūmodo excepta, quā stipē Ramazoto curari uolui, reliquā stipem omnē ad Vitellij præfecti militum usus alimentaq; cōuertas: qui quidē nunc Vitellius ad tutelam istius oppidi me uolente proficiscitur. Cui rei mandatoq; meo nullas uolo uel meas ipsius, uel ab eo, qui

eo, qui ante me fuit, Romano Pontifice scriptas ad te Magistratúmue litteras impedimento esse. Dat. sexto Cal. April. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Decurionibus & Magistratui municipij Asculani. 5

QVONIAM intellexi Firmanos exules magna armatorum hominum coacta manu oppidū Firmanum ui ingressos esse: ueritus uestros quoq; exules exemplo illorum permotos atq; percitos idem ausuros, in Asculumq; inuasuros: uolo, ac uobis mādo; ut & arma ipsi capiatis; & propinquos cliēteſq; uestros armari celerrime iubeatis ad defendendam urbem uestram, uestræq; urbis eum statum, qui nunc est, conseruandum atq; muniendum: ne uestri exules nobis nolentibus, uobis autem etiam inuitis oppidum aggredi atq; adeo ingredi possint. Caueri autem a uobis præcipue uolo, curamq; omnem & diligentiam adhiberi; ne tumultus aliquis eo nomine, intestiniúmue malum possit existere. Itaq; ad nouam uim atq; iniuriam uestrorum exulum repellendam promptos uos atq; paratos esse iubeo: non autem uel ad ueteres iniurias ulciscendas, uel ad potentiam extraordinariam exercendam. Vt cum improbi ciues uestri flagitioſiq; homines armatos uos atq; animatos ad commune bonum senserint; a male cogitando maleq; agendo absterreantur & conquiescant. Dat. Prid. Cal. April. Anno secundo. Roma.

Fabritio

Fabritio Magno Rhodi Magistro. 6

AMAVI omni tempore probum hominem, multisq; uirtutibus præditum et ornatum uirum Iulianum Rodulphum: qui præter ueterem suam cum meis omnibus necessitudinem, studia, officia, nunc etiam Iuliani Medicis fratris mei domus & rerũ familiarium curam gerit. Is cupit impetrare abs te; ut cum in diplomatibus tuis conficiẽdis super Capuæ Prioratu, quem ei deferri a Iulio Medice Cardinali fratre patrueli meo uolui; ut nostræ in sese beneuolentiæ hoc iam nunc signum atq; indicium haberet: tum in Mortorij, sic enim uos appellatis, officio atque munere tibi persoluendo rem nullo sumptu cõficiat. Quare ut ei te liberalem & munificum ijs in rebus præbeas, atque ut illum solutionis impendio subleues; abs te peto. Est enim admodum senex, pẽsionesq; Prioratus sui atque fructus adhuc quidem nullos percipit: eos enim Cardinalem sequi, quoad prouentibus abundaret, uolui. Itaq; impensas nunc primum facere; quas longo tempore reponat; ipse non potest: quemadmodum illi possunt, qui iuuenes sunt: quibus longa esse nulla expectatio potest. Quæ res facit; ut mihi plane gratissimum sit futurum, si Iulianum abs te ea, quæ postulat, impetrasse intellexero. Est autem profecto ipse ita præstanti et animo uir & uirtute; ut si tua societas eius opera suis in rebus uti uolet: abunde ei atque largiter, uel tibi etiam

bi etiam ipsi referre gratiam possit. Dat. Cal. April. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Priori Galliæ Cisalpinæ Rhodi Promagistro. 7

EXEMPLVM litterarum; quibus litteris Iulianum Rodulphum Capuæ Priorem Fabritio Magno Rhodi Magistro diligenter commendaui; mitto ad te cum his litteris. Ex eo quo in loco illum habeã, tum quid ei uelim a Fabritio tribui, cognosces. Atq; hoc ideo ad te scribo; ut quoniam tuam apud illum auctoritatem plurimum ualere multi mihi significauerunt, te horter, ac pro meo iure mandem etiam; cures desq; operam omni studio; agas apud illum, perficias denicq; ; ut Iulianus ea, quæ optat te adiuuante consequatur. Optat autem Magni Magistri liberalitate nobis commendantibus subleuari. Id erit mihi tam gratum; ut nihil abs te in me possit esse gratius. Quod ita esse tuis in rebus, si mea ope ullo tempore tibi opus erit, facile perspicies. Dat. Cal. April. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Magistratui Regij Lepidi. 8

DELATVM ad nos est Ioannem Petrum Gonzagam Nuuolariæ Comitem quosdam ciues Regienses coëgisse ad certam pecuniæ summam sibi persoluendam; ut trecentum quinquaginta numos aureos, quos

quos quidem ipse curare Cæsaris negociatoribus iubebatur, statim reponeret. Id & me primum omnium de te non intellexisse, & te eos ciues præsertim spectata fide homines ea in re nihil iuuisse; nullam omnino eis opem tuam, nullum adiumẽtum præsto fuisse, ualde miror. Quamobrem mando tibi primum, ut omnem rem perquiras diligentißime: Deinde si iuuare Regienses poteris, adhibereq; remedia, néquid ab Ioanne Petro dispendij perpetiantur; iuues, curesq; rem omni studio & diligentia. Sin autem non poteris; nos tamen, quemadmodum se res habeat, certiores facias, doceasq; quo pacto ei occurrere malo poßimus. Quod si operæpretium erit mitti a nobis isthuc aliquem, qui controuersias inter Regienses Comitemq; componat; id uero a nobis facile curabitur: ut isti posthac ciues a Comitis iurisdictione separẽtur discretiq; sint; ne calumnijs eiusmodi ulla in posterum causa, ullus onerum perferendorum, munerúmue obeundorum scrupulus, ulla quæstio exoriri poßit. Id enim maxime opto; ut Regiẽses ciues sub Regiẽsium Principum ditionibus ne cẽseantur: ut Reip. rationibus nullum præiudicium inferatur. Dat. sexto Id. April. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Cardinali Seduno. 9

CVM perspecta nobis esset & uirtus & prudentia tua; tuaq; in me atq; in Remp. in quam quidẽ plurima

plurima tua egregia præclaraq; officia extiterunt, fide & cultu magnopere confiderem; Carratiolum notarium meum et Petrum Magnum familiarem tuũ ad te misi: a quibus cõsilia mentemq; omnem meam in tractandis nostris rebus intelligeres. Itaq; non uereor, quin ea omnia, quemadmodum uolebamus, ad Heluetiorum Magistratus amanter accurateq; detuleris. Quoniam autem multa sunt, quamobrem existimem nihil accidere posse his temporibus, quod plus afferat rebus omnibus momenti & ponderis ea re, quam illi ad te meis uerbis pertulerunt: abs te etiam atq; etiam peto, ut si tibi totum negotiũ quoquo modo in dubium adducetur sic, ut uereri poßis Heluetios in ea mecum sententia, per quam nihilo certe minus illorum, quàm Reipub. commodis consulitur, non futuros; de eo nos quàm primum facias quámq; celerrime certiores: ne dum ipsi de illorum in nos obseruantia frustra confidimus; aliquod aliunde Resp. incommodum & detrimentum accipiat. Neq; enim interea uel de oblatis in dies conditionibus ab alijs & populis & Regibus, uel de inducianum pactione cõfirmãda, uel omnino ulla de re quicquàm statuere atque conficere possim, neque plane quiescere; donec abs te aliquid afferatur. Dat. XV. Cal. Maias. Anno secundo. Roma.

Paulo

Paulo Victorio. 10

MANDO tibi, ut posteà quàm ex ratione decimæ istius Reip. sacerdotibus impositæ quindecies mille numum aureorũ summa exacta fuerit, des persoluasq; e summa reliqua Roberto Nasio & eius socijs id, quod eis curari mandaui, ea tamen conditione, ut si ex tota ratione illius decimæ summa tricies mille numum non exigetur; Robertus socijq;, quod abs te curatum acceperint, id omne reponere ac restituere teneantur. Quicquid autem ultra totam triginta milium aureorum numum summam erogabitur, id Roberto & socijs ad abietem in templi Romani Principis Apostolorum substructiones cædendam atque aduehendam deferatur. Dat. XI. Cal. Maias. Anno secundo. Roma.

Vgoni Pepulo. 11

CVM te, qui in nostra ditione domum & lares patrios & fortunas omnes habes, quemq; propter familiæ splendorem animiq; fortitudinem magnopere diligo; Guidum Rangonium necessarium & propinquum tuum nostrumq; Præfectum equitũ ad singulare certamen intellexerim prouocauisse, locumq; ei ad certandum statuisse apud Mediolanenſium Ducem ad diem duodecimam Cal. Iunij; litterasq; ad te dederim, ut quàm primum te ad nos conferres; tuis mandatis

mandatis nostris parueris, urbemq; Romam ad nos accesseris: quod quidem eo consilio feci, ut te ab incepto reuocarem: Idem nunc etiam cum optem; magnopereq; cupiam, ut ex uinea Domini, quam colendam purgandamq; suscepi, irarũ & odij & bellorum semina radicitus euellantur: mando tibi cum obedientiæ ui & uirtute, tum aqua tibi & igne interdicendi, tuorumq; bonorum fisco inferendorum pœna proposita, nisi parueris; ut ea de re & prouocatione tua totaq; ratione certaminis, causisq;, quas habuisse te idoneas atq; iustas ad eam prouocationem exercendam existimas, nullum posthac uerbum ullo in loco ullo cum Principe aut plane homine modo ullo colore ullo facias: neque ad Maximilianũ Mediolanenſium Ducem locúmue ullum illius Regni ea de causa te conferas usque ad diem decimam Cal. Iunij: neque omnino quicquàm aut loquaris aut statuas animo decertandi. Dat. decimo Cal. Maias. Anno secundo. Roma.

Guido Rangonio. 12

CERTIOR factus sum, quibusdam te de causis ab Vgone Pepulo necessario & propinquo tuo ad certamen singulare prouocatum ei rei libenti animo annuisse, uelleq; ad Maximilianum Mariam Mediolanenſium Ducem proficisci: apud quem tibi ab illo ad diem XII. Cal. Iunij certamen est indictum. Quæ res mihi & minime noua, & maxime molesta

accidit. Nam cum mihi perspecta est animi tui magnitudo: tum fortitudinem & singularem tuam istã bellicis in rebus præstantiam; quæ quidem maximo usui esse in Reip. Christianæ dignitate uel tuenda uel augenda potest; ob inanes atque leuissimas causas tã dubijs fortunæ casibus iri propositam mihi maximo dolori sane fuit: qui; ut patris tui uiri optimi, domusq; tuæ in meam familiã antiqua & plurima officia fileam; te unice atque paterne usque a puero amo. Quamobrem, ut & nostræ dignitati, cuius tu equitum Præfectum geris, & Domini pacem nobis diligentissime commẽdantis monitis præceptisq; satisfiat; mando tibi & aquæ atque ignis interdicto, & læsæ maiestatis pœna committenda; ne ea de causa te ad Ducem Mediolanensium conferas, aut ullum ad eius ditionis locum: neque prorsus quicquã agas, loquaris, statuas, ut sit tibi cum Vgone decertandũ. Dat. x.mo Cal. Mai. MDXIIII. Anno II. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 13

MVLTI ad me detulerunt te & Guido Rangonio & Vgoni Pepulo ad certamen singulare locum tutum scriptis ad eos litteris esse pollicitum ad diem XII. Cal. Iunij. In quo non potui, ut uerum fatear, non moleste ferre, non te mihi eam rem ante, quàm quicquàm statueres, significauisse: cum scire posses eorum alterum in huius Reip. Imperio ex clara esse charissimáque familia progenitum: alterum etiam agere

agere nostrorum equitum Præfectum, atq; a me plurimis maximisq; de causis & ueteribus & recentibus ualde amari. Itaq; cum meum in primis munus sit è Domini agro controuersiarum et bellorum stirpes succidere, ad quem sum publice colendum adhibitus; abs te etiam atq; etiam peto, ut eas tuas literas, quibus locum tempusq; illis ad certamen statuisti, reuoces: desq; separatim ad utrunq; alteras quàm primum litteras; quibus id significes; nolle te amplius eis locum ad certamen dare: iubeasq; ne ad te ea de causa proficiscãtur. Dat. x. Cal. Maias. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Ferdinando Hispaniarum Regi. 14

MITTIT ad te Franciscus Maria Vrbinatium Dux nostri, ut scis, exercitus Imperator certũ hominem familiarem suum: qui se apud te purget ijs in rebus; quas res aliquot iam annis admisisse illum cõtra te Magistratus in Regno Neapolitano tui sunt nuper criminati. Quæ quidem criminatio mihi; ut uere dicam quod sentio; non molestissima esse non potuit: cum quæ obijciũtur, eiusmodi sint; ut quæsita potius ab illis insimulandi Ducem quoquo modo causa; quàm merito suscepta fuisse uideri possit, eũ propterea; quod ea, quæ obliuioni iam prope tradita, uel plane etiam sopita & extincta sunt, per illos in iudicium reuocantur: tum quod illa ipsa nõ illius modo culpa, sed ne colore quidem culpæ ullo

sunt admissa. Quæ enim tui apud Soram gesta in tuum, ut ipsi aiunt, dedecus offensamq; afferunt; ea neq; sciri aut caueri a Duce propter longinquitatem itineris potuerunt: neque in ipsius, sed in eius matris administratione eorum locorum procuratio tũc fuit. Nam quod ad Rauennæ prælium tuorumq; militum recessum attinet: nobis quidẽ, qui eo in prælio fuimus, satis constat illum contra nomen dignitatemq; tuam nihil ipsum fecisse, nihil ut fieret iussisse, nihil denique fieri permisisse. Sed quis est, qui possit magno cõmisso prælio in soluti exercitus fuga omnes uicinæ prouinciæ populos in officio continere? Quanquam quidem, quod ad illum attinet; non solum nihil egit ipse contra tuos: sed eis etiam per sui Regni fines sine ordine, ut fit, temereq; properantibus comites itinerumq; duces dedit: debilitatosq; uulneribus multos suis in oppidis iussit curari: iuuit etiam quàm plures rebus omnibus. Itaq; functus in eo est boni uiri amantissimiq; tui officio. Quæ quidem omnia, uel plura etiam, palam, ut intellexi, ipsi tui milites præ se tulerunt. Sed hæc atque alia ab eius Internuncio cognosces. Ego autem; qui plurimis maximisq; de causis tum priuatis & familiaribus, tum certe publicis summo illum amore singulariq; beneuolentia sum complexus; abs te quæso magnopere et peto; ut eius procuratorem libenter excipias; excusationesq;, quas afferet, audias: admittas quoq; pro equitate & iustitia, cuius semper studiosus fuisti, mea de causa aliquanto etiam libentius.

libentius. Erit id nobis tam gratum, ut nihil magis: tibi uero laudi etiam & gratiæ. Nam quoniam is Iulij Secundi Pont. Max. fratris filius fuit, etiũsque copiarum Imperatorem gessit, & nostrarum gerit; nihil tam liberaliter agere tamq; humaniter erga illum poteris; quin te optime fecisse omnes homines sint existimaturi: teq; de eo etiam amaturi. Dat. quarto Cal. Maias. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 15

CONQVESTI apud nos perquàm sane grauiter sunt Legati Anconitanorum ea de causa; quod eorum nauim ipsorum et Florẽtinorum onustã mercibus domo in Astam tendẽtem triremis Venetæ ductor Sebastianus Memmus hostili animo atq; impetu non longe ab Ragusio sit aggressus; propeq; depresserit tormentorum ui: Depressisset autem; nisi se illa in Epidauri portum recepisset. Id quoniam parum successerit; obseruari eam aiũt ab eodem Memmo alijs etiam Venetis triremibus in prædæ societatem adscitis uicinis in portubus: ut eam ex Epidauri portu exeuntem intercipiãt. Quæ res quoniam contra ius & bonos mores, contraq; uestras cum Romanis Pontificibus initas pactiones & fœdera in primis est; id, quod accidit, existimo præter tuam istiusq; Reip. uoluntatem accidisse. Hortor autem paterne te atq; moneo, des quàm primum operam, mandesq;,

mandesq;, nẽ quid posthac a uestris triremibus detrimenti nostrorum hominum præsertimq; Anconitanorum nauibus inferatur. Punias etiam mulctesq; ductorem illum; qui ei naui tãtum molestiæ tantũq; iacturæ temere atque hostiliter attulit: ut alijs uestrarum triremium ductoribus & nauarchis exemplo sit, nihil iniuste posthac in nostros homines moliẽdi. Id si feceris; quemadmodum pro Senatus istius æquitate confido te facturum: erit & mihi; qui te remq; istam pub. unice amo, sane gratum; et tibi cum honorificum, cum te iustitiæ colentem fœderumque obseruantem esse homines intelligent; tum etiam salutare: omnem enim ijs, quorum interest, cogitationem eripies potiora ei rei fructuosioráque remedia perquirendi. Dat. Cal. Maijs. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Magistratui Arimini. 16

VARII atque difficiles fortunæ casus; quos egregia mulier Violantis Bentiuola Malatestis quatuordecim fere annos est perpessa, dum mariti sui ditione pristina excussa nouem liberos alienis opibus nutrit; me commouent; ut eius ærumnas atque labores parte aliqua subleuem. Itaque certior factus bona quædam in Ariminensi ratione dotis illi deberi mando tibi, des operam, ut ei pro iustitia satisfiat: eòque magis; quod intelligo, Ariminenses ipsos eam satisfactionem non impedituros. Dat. tertio Non. Maias. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Recanatensibus. 17

CERTIOR sum factus eam materiem, quam Bernardo Bibienæ Cardinali uos daturos recepistis; qua materie ad templi Lauretani ædificationem uteremur; probam atq; idoneam non esse. Quamobrem mando uobis atque impero; ut bonas arbores, quæq; usui ei ædificationi possint esse ex Andreæ Sauini eius ædificationis magistri sententia, apportari illò quàm celerrime iubeatis: ut quæ iam cœpta sunt fieri, ne intermittantur; sed procedant: ne tum nos, tum etiam Deam ipsam inani lignorum inutilium donatione lusisse uideamini. Dat. XVI. Cal. Iulias. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Imperatori designato. 18

ALLATVM ad nos est, Venetos, cum Flumen oppidum tuum, quod est in Istria, cepissent; multam lignorum uim ad naues conficiẽdas idoneam in uicinis ei oppido syluis cædi iussisse: Eaq; ligna Venetis abs te repulsis recuperataq; prouincia humi proiecta atq; imbribus exposita iacere: periculúmque esse, ne breui ita uitientur; ut nullus ex ijs percipi usus possit. Quod cum ita sit; ad phani autem Lauretani ædificationem omni a me cura diligentiáque inceptam atque institutam; quod quidẽ phanum

summo atque admirabili gentium & populorum cõcursu pietatéque celebratur; eius lignorum generis atq; materiei magnopere indigeam; hortor te etiam atq; etiam; uelis, ut Diuæ honos tua liberalitate augeatur, celeberrimo orbis terrarum Phano donare eã materiem, mandareq; tuis Magistratibus, ut nostris hominibus, quos eò mittemus, omnem a Venetis cæsam arborem auehendi, atq; Anconam & Lauretum transportandi potestatem faciant: eoque libentius; quod te aiunt ijs arboribus quem ad usum uti possis, uix habere. Id si feceris; & rem tua religione atq; amplitudine dignam statues: & me, qui quidẽ suppeditare tã apte ei ædificationi ligna idonea nequaquàm possim, eo munere ad ædificationem conficiẽdam reddes etiam diligentiorem, tibiq; debentem. Dat. XVI. Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Ioanni Lunæ Siculo uiro Principi. 19

LAETITIA tua; quam ex eo, quod ad propinquitatem inter te atque nos familiamq; nostram ineundam & constituendam animum induxerim, acepisse te scribis; mihi plane grata accidit. Itaque Sigismũdum filium tuum; cui Lucretiæ Saluiatæ sororis meæ filiam spopõdimus; amore iam prope paterno pietateq; complector; quemadmodum ostendis cupere te: neque sane illum modo; sed reliquos etiam liberos tuos, uniuersamq; domum atque familiam in meam fidem beneuolentiamq; recipio: quam rem

rem fortunare DEVM uolo. Tibi quidem certe omnibus in rebus, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem dignitatemq; pertinebunt, uoluntas nullo tempore nostra, pietas, liberalitas deerit. Reliqua ex litteris Iuliani fratris mei, qui te maxime diligit, cognosces. Dat. XII. Cal. Iulias. Anno secundo. Roma.

Carolo Duci Allobrogum. 20

GRATISSIMVM sane mihi optatissimumq; fuit; te; quem quidem propter animi tui egregias præstantissimasq; uirtutes, generisq; nobilitatem a maioribus tuis magnis atq; claris uiris, antiqua laudatissimaq; serie deductam atque traditam, plurimi semper feci; Philibertam sororem tuam Iuliano Medici fratri meo nuptui uelle tradere: affinitatẽq; nobiscum inire, & consociare atq; astringere utranq; familiam eo uinculi genere, quod idem esset omnium arctissimum atq; sanctissimum. Inductioq; animi & propensio ista tua ualde me delectat. Itaq; quoniam non dubito, quin, quæ utriq; nostrum probantur, ea etiam uterq; re sancitum iri atq; ad exitum perductum magnopere uelit: DEVM Opt. Max. oro quæsoq; ut cum ea confici annuat atq; mandet ipse: tum uelit, primum quidem fratri meo & sorori tuæ; deinde mihi atq; tibi, qui & propiores illis sumus, & amore atq; beneuolentia coniunctiores; deniq; utriusq; nostrum familiæ atq; generi ea dere & propinquitate

propinquitate prospere atq; feliciter euenire. De me quidem ea omnia sperare expectareq; te uolo; quæ ab optimo optatißimoq; filio de patre amantissimo sunt expectanda: Quemadmoduu ab Amadeo Berruto notario & familiari meo latius cognosces; quem ijs de rebus ad te mitto; hominem & nobis charum, & tui cupidum. Dat. Octauo Id. Aprilis. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Philibertæ Ducis Allobrogum sorori. 21

MITTO ad Allobrogum Ducem fratrem tuum ijs de rebus, quas ab ipso cognosces, Amadeum Berrutum familiarem meum: cui mandaui, meis ut uerbis tibi salutem diceret: tecumq; ageret, quæ agenda essent. Ei tu fidem habebis, & ualebis. Dat. Octauo Id. April. Anno secundo. Roma.

Comiti Geneuensium. 22

AMADEO Berruto notario et familiari meo ad Ducem Allobrogum fratrem tuum proficiscenti ijs de rebus, quas tecum communicabit; mandaui, ut tibi salutem nunciaret meis uerbis. Ei fidem habebis: tibiq; ipsi omnia de me pollicebere, quæ ex usu tuo esse cum Domini uoluntate cognosces. Dat. Octauo Id. April. Anno secundo. Roma.

Ludouico

Ludouico Galliarum Regi. 23

ALLATVM ad nos est, tibi a certis hominibus insusurratum fuisse, Claudij Episcopi Maßilienſium designati Legati tui curam atq; operam nobis gratam non nimium esse. Quæ sane res eo mihi grauior atq; molestior accidit, quod cum illum ob eius doctrinam ingenium probitatem multum semper amauerim; postea quàm is ad me, ut Legatum tuum ageret, Romam uenit; nihil ipso tui amantius, nihil ardentius uidi; nihil plane tuis in rebus omnibus tractandis atq; administrandis diligentius accuratius laboriosus illo fuit: quod quidem certe me illi etiam deuinxit arctius. Itaq; cum se aliquando ad te redire uelle mihi significauisset; ne id faceret, sum illum pluribus fortasse uerbis; quàm uel nostra dignitas, uel mea fert consuetudo; dehortatus. Quæ cum ita se haberent; hæc ad te scripsi; ut esset eius rei testimonium apud te meum; hortarerq; te, ne posthac de mea in Claudium uoluntate plus ullis hominibus crederes, quàm ipsi mihi; neue uelles, ut is abs te suorum pro te susceptorum officiorum, laborum, curarum, uigiliarum longe aliam, quàm te atque ipsum deceat, mercedem atq; fructum caperet. Dat. Id. Iun. Anno secundo. Roma.

Carolo

Carolo Duci Allobrogum. 24

EX oratione Amadei Berruti de tuo erga me ſtudio atque ijs in rebus, de quibus tecum egit, uoluntate, quæ maxime optabamus, quæq; mihi gratiſſima fuere, cognoui: tuasq; litteras libenter legi; per quas mihi de paterno meo in te animo gratias agis humaniſſimis uerbis. Eas ad litteras & Amadei ſermonem quid reſcribi tibi, quæq; ſcire te uolo, ex ipſius ad te litteris intelliges. Ipſe autem Berrutus; quem quidem multis de cauſis admodum diligo; erit mihi poſthac tua commendatione etiam charior. Cæterum amari te magnopere a me, commodaq; omnia dignitatemq; tuam atq; amplitudinem mihi magnæ curæ eſſe ſi exiſtimabis; minime decipiere. Dat. XI. Cal. Iul. Anno ſecundo. Roma.

Comiti Geneuenſium. 25

ET tuæ ad nos plenæ officio & obſeruantia litteræ, & Amadei Berruti familiaris noſtri ſermo tuũ erga me cultum et uoluntatem uberrime oſtenderũt. De eo & ualde quidem te amo: & meam ad te ornandum pronam beneuolamq; mentem & ſtudium omni tempore tibi polliceor. Reliqua ex Berruti litteris cognoſces. Dat. XI. Cal. Iul. Anno ſecundo Roma.

Magiſtratibus

Magiſtratibus Senenſium. 26

MITTIMVS ad ſedandos compeſcendoſque tumultus ueſtrorum exulum, qui ut ciuitatem ueſtram perturbarent, manum armatorum hominum coëgerunt; Pindarum Santeſium familiarem meum, hominem & uirtute præditum, & nobis in primis gratum & probatum. De quo mentem & conſilium ſuper ea re meum cognoſcere facile poteritis, quámque uos urbemq; iſtam diligam. Dat. VIII. Cal. Iul. Anno ſecundo. Roma.

Pindaro Santeſio. 27

ET nuncijs & multorum litteris cognoui, nouarum rerum motum ab exulibus Senenſibus excitari; coactamq; iam eſſe operarũ magnam manum armatorumq; hominum; qui urbem Senas inuadant, perturbentq; eum ſtatum, qui nunc eſt, quoq; oppidum in præſentia regitur. Quamobrem ægre moleſteq; ferens, eſſe ullos eius oppidi ciues tam ſceleſtos tamq; perditos, qui eiuſmodi cõſilia concipiant atque agitent; mando tibi, cuius mihi probitas atque prudentia probantur; ut illò te quàm celerrime conferas; desq; operam, néquid ea urbs detrimenti capiat. Qua in adminiſtratione atque cura quicquid iuſſeris imperaueris; id ita iuſſum imperatúmque uolo eſſe; uti eſſet, ipſe idem ſi iußiſſem imperauiſſem. Itaque

sem. Itaque tu ea in re uicarius meus esto: auctoritas tibi mea; siue dixeris, siue quid statueris; adesto: qui mihi Reiq; pub. parent; tibi parento. Tu uero singula pro tempore, uti res feret, consulto atq; prudenter administrabis: & me adesse omnibus rebus; quas dices, quasq; statues; existimabis. Dat. octauo Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Reip. Florentinæ. 28

MITTIMVS ad sedandos tumultus & audaciam exulum Senensium compescendam Pindarum Santesium familiarem nostrum & gratum nobis hominem & probatum. Valde enim cupimus, ne scelere perditorũ hominũ id oppidũ, quod nostros ad fines pertingit; cuiq; oppido non minus animorum beneuolentia, quàm locorum propinquitate coniungimur; insigne aliquod detrimentum atq; molestiam capiat: sed nostra cura diligentiaq; muniatur atque defendatur. Ei mãdauimus; ut si ad rem, ut uolumus, conficiendam uestræ opis indigebit; litteras ad uos det; petatq;, quæ sibi esse usui existimabit, quæq; administrandis a se rebus opportuna esse conducibiliaq; cognoscet. Itaq; ut Pindaro fidem habeatis, operamq; uestram, si erit opus, & officium strenue atq; impigre nauetis; etiam atq; etiam a uobis peto. Erit id nobis in primis gratum, atq; ita, ut nihil possit esse gratius. Dat. octauo Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Vladislao

Vladislao Regi Pannoniæ. 29

PETRVM Bergnanum familiarem meũ mitto ad te cum mandatis ijs de rebus, quas ab ipso cognosces; quæq; mihi pro mea in te beneuolentia magnæ curæ sunt, eius uerbis omnem fidem habebis; & ualebis, nosq; diliges. Dat. quinto Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Magistratui Parmæ. 30

CATANEO ad te proficiscenti, ut de conficiendis cum Malatesta Medice propinquo meo nuptijs meo & Guidi Medicis eius fratris nomine te alloquatur, has ad te dare litteras uolui: quibus te commonefacerem; ut quoniam eos fratres in primis diligo; quorum alterius etiam diligens fidelisq; opera domesticis meis in rebus atque familiaribus quotidie mihi magis probatur; omne tuum studium & diligentiam adhiberes: ut si eæ nuptiæ usui & honori futuræ illis essent, rem conficeres; teq; ita gereres, ut intelligeremus propinquorum meorum hominum mihi charißimorum honestorũ uirorum cautam tibi curæ atque cordi fuisse. Reliquum est; ut & Cataneo & Guidi litteris fidem habeas; utq; ipsi tuam operam deposcent, teq; facere uolent; sic facias. Dat. sexto Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Hannibali

Hannibali Paleotto. 31

ET uirtutem probitatemq; tuam, quibus agendarum rerum experientia & in omni uita prudentia coniuncta esset; dum Bononiæ Legatum agerem, sæpe probaui; & Romanos a te Pontifices miro studio ac pietate semper cultos fuisse plane cognoui. Ac præter hæc etiam patris tui Vincentij Paleotti equitis Bononiensis legum scientia magni atque clari uiri nomen; fratrumq; tuorum Alexandri & Camilli excellentes diuersis in litterarũ et doctrinarum studijs disciplinæ mihi ante oculos uersantur; meq; admonent, ut meam in te paternam propensamq; uoluntatem egregio aliquo munere apud omnes homines testatam faciam. Itaque te Bononiæ, cuius municipij ab antiqua et honesta familia oriundus ciuem geris, omnesq; tui gessere; XL uirum facio Antonij Mariæ, qui propter senectam ei magistratui renunciauit, loco omnibus ijs cum muneribus, honoribus, commodis; quibus reliqui XL uiri utuntur, fruuntur, gaudent; uel uti, frui, gaudere eis licet. Quare mando ijs, qui in eo magistratu sunt; ut te in suum collegium recipiant. Tu uero dignum te & maioribus tuis & mea beneuolentia fac præstes; ut spei; quam de te habeo, plane respondeas. Dat. Cal. Iul. Anno secundo. Roma.

Laurentio

Laurentio Feltrinorum Episcopo, Internuncio apud Imperatorem. 32

INTELLEXI Vitum Fructum Magistratum Mutinæ in custodia Guidum & Sigismundum Rangonios fratres habere: qui uel propterea, quod ex ea familia sunt, quæ pro suis plurimis atque maximis in me meosq; omnes officijs est mihi, uti debet, coniunctissima; uel, quod ipsos Maximiliani Rom. Imp. def. studiosissimos esse cognoui: habentur a me in propinquorum mihi & necessariorum loco. Itaque mando tibi; ut eos Maximiliano ipsi quàm accuratissime commendes meis uerbis cum reliquis eorum in rebus atque causis, tum præcipue in salute; quæ mihi cordi est, quantum potest esse maxime. Dat. Non. Iul. Anno secundo. Roma.

QQ PETRI

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER NONVS.

Federico Lando Placentino. 1

AVDIVI de ijs, qui te amant, ciuibus tuis, qui Romæ sunt; te ex interitu Baptistæ Lādi filij tui Romæ a Petro Francisco Maluicino ciue Placentino proximis diebus interfecti permotum atque perturbatum, reliquosq; liberos tuos ira iniuriaq; percitos parare arma in Maluicinorum familiam; ut defuncti mortem modis omnibus uindicetis. Ea in re tametsi tuo tuorumq; dolori iusto præsertim facile ignosco, molestissimeq; fero ea, quæ acciderunt: te tamen; quē quidem certe in primis diligo, cuiusq; & prudentiam & temperantiam omnibus in rebus semper probaui; moneo paterne atque hortor; ut quam adhuc quidem moderationem animi tui uitæq; rationem ex complexus; ea posthac etiam utare: teq; ipse primum, deinde tuos contineas; né quid Placentiæ tumultus uestra causa exoriatur: quod plane fiet; si & ipse quieueris, & quiescere iusseris tuos. Id ut facias, etiam atque

atq; etiam abs te peto. Erit & mihi gratum; & tua ætate, integritate atq; prudentia dignum. Equidem quæ cogitari atq; statui a me debent, ut dolori tuo atque iniuriæ pro iustitia satisfiat; in ijs tibi eo minus deero; quo te magis intellexero meis monitis præceptisq; paruisse. Dat. XVIII. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Canonicis & societati Ecclesiæ Veronensis. 2

INTELLEXI uos emphiteoseos nomine uillam atque agrum, Cederelli qui fuerat, Domitio Pomedello dedisse. Qui quidem Domitius cum alumnus sit Antonij Thebaldei; quem ego uirum propter eius præstantem in optimarum artium studijs doctrinā, pangendisq; carminibus mirificam industriam unice diligo; grata hercle mihi ea uestra liberalitas fuit. Itaque certior factus superesse etiam uobis portionē quandam ex illis ipsis Cederelli bonis, quam nemini adhuc quidē donauistis; hac ad uos litteras dedi; ut scíretis; si, quod est reliqui eorum bonorum, eo a uobis Domitius augebitur; mihi id perquàm gratum futurum. Vos autem in eo præterea & modesti ac probi adolescentis aream angustamq; rem uestra liberalitate explicabitis: & uirum egregium ac pereleganter, deq; uestra ciuitate optime meritum eius patronum eo beneficio uobis deuincietis. Dat. XVI. Cal. Aug. Anno secundo Roma.

Sigismundo Regi Poloniæ. 3

PERVERTVR ad me, seditionibus non negligendis in Pannonia per factiosos homines & scelestos excitatis arma temere tractari, ac trucidari passim plurimos, & intestinum quoddam quasi bellum existere contra Vladislai Regis Pãoniæ fratris tui uoluntatem. Itaque timẽdum esse; nisi ei rei quã celerrime occurratur; ne freti ac permoti ea occasione Turcæ Regnum illud conuulsum iam per se ac debilitatum; ad quod quidem maxime omnium mentem atq; animum adiecerũt propterea, quod est cum suis Regnis coniunctissimum; ipsi integri collectis uiribus adoriantur. Eo Regno atque populis uel sub iugum missis, uel profligatis ac perditis, qui uos casus maneat: nemo est, qui non uideat etiam tacente ac silente me. Eas ob res omnes te hortandum esse in primis duco; ut uel sublato modis omnibus eo bello, quod te in præsentia intelligo cum Moscouitis exercere; uel, si fieri potest, suspẽso atque in aliud tempus dilato ac reiecto, properes auxilium atque opem ferre fratri germano tuo, exercitumq; in Pannoniæ fines adducas. Non enim uereor; si te modo appropinquare populi illi senserint fratri suppetias allaturũ, quin se omnes in officio contineant. Quod cum fecerint; etiam Turcis spem eripient primum quidem in Pannonios fratremq; ipsum tuum, deinde in reliquos Christiani nominis populos atque gentes male

tes male cogitandi. Id abs te ita peto; ut, quamquàm uidear tuorum etiam causa te cohortari atque commonefacere; tibi tamen nihilo sim minus ea de re debiturus; ac si mihi uni tantum, quantum postulo, tribuisses. Quintodecimo Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Liuoniæ Magistro. 4

PROXIMIS diebus Prussiæ Magistri atque tuis petentibus Legatis; ut Regis Poloniæ ipsiusq; Magistri ueterem illam maximarum rerum & controuersiarum causam, quam habent, sacro Lateranensi Concilio iudicandam terminandamq; aliquãdo tandem remitterem: nunciatum est in Pannonia tumultus magnos & seditiones exortas esse: ob eãq; rẽ trucidari plurimos, excitariq; tanquàm intestinum bellum contra Vladilsai Regis Pannoniæ uoluntatem: uerendumq; esse; nisi id tempestiue bellum sedatum sopitumq; sit; ne animati ea occasione Turcæ Regnum illud, quod uicinum ipsis est, inuadant atque diripiant. Ea regio atque natio cum quasi uallus quidam atque agger munitissimus inter nos atque illos adhuc quidem semper sit habita; quantum ex eo periculi rei Christianæ impendeat; satis etiam tacente me res ipsa per se loquitur. Itaque cum existimarem primum omnium oportere, uicinorum & Regum & Principum unanimi consensu rebus Pannonicis quàm celerrime succurri; ne incohatum iam

malum atq; labes augendi confirmandiq; sese moram atque spatium nanciscì possit: tuorum & Magistri Prussiæ Legatorum postulationes in aliud reieci tẽpus, atq; distuli: ne dum animorum uoluntatumq; uestrarum conciliationis nouus hic Pannoniæ rerum status maxime indiget; lis inter uos ac disceptatio magnis de rebus atq; causis agi tractariq; Romæ incipiat. Quamobrem tametsi Regem Poloniæ bello Moscouitano esse implicitum audierim: tamen quia Pãnoniæ Regno in periculum adducto uicina ei Regna in tuto esse nequaquàm poterunt; dedi ad eum litteras; quibus litteris, ut uel sedato eo quoquo modo, uel suspenso bello ad Pannoniæ fines cum exercitu se conferret; deq; sedandis eo in Regno seditionibus intestinoq; bello cum Rege fratre suo ageret: sum illum diligenter hortatus: speroq; fore, ut meis monitis, salutaribus præsertim atque amantissimis pareat. Eam ad rem tu quoque uti curam cogitationemq; tuam adhibeas, pro mei muneris officio etiam atque etiam abs te peto. Nam quoniam propter eã, quæ tibi cum Moscouitis est, uicinitatem cõfido tua me opera & auctoritate posse, quod postulo, facile consequi; ut id, quod dixi, bellum uel finem aliquem nanciscatur, uel ipsum differatur, quo Rex Poloniæ Regi Pãnoniæ auxilium afferre, eiq; præsto esse possit: ualde cupio; ut eam tu ad rem tam honestam tamq; laudabilem conficiendam, consociandasq; duorum Regum uoluntates atque mentes auctoritatem tuam conferas nobiscum atque adiungas. Id si feceris; quemadmodum quidem tua fretus cum prudentia, tum in me, qui te unice diligo, uoluntate maxime confido te facturum; & officio eris functus optimi prudẽtissimiq; Principis; & spem omnem hostibus nostris communibus auferes Regnum quidem Pannoniæ primum, deinde alias atque alias nationes Christianas inuadendi atque proterendi; et tibi ego plurimum debebo, cuius eris precibus atque monitis obsequutus. x v. Cal. Aug. Anno 11. Roma.

Antonio Mariæ Palauicino. 5

RECORDARI facile potes, me cum Romæ esses, non semel te paterne monuisse; ut cum Galeatiõ Palauicino fratre tuo ageres; ut Castrũ Cornelij; quod quidem Castrum egregia Rubeorum familia apud nos est cõquesta ad se pertinere; mihi & Reip. ille atque tu remitteretis; ut quæ æqua honestaq; essent, de eo statuerem: teq; ita facturum, nobis pollicitum fuisse puto te non esse oblitum. Id cum a te differatur, nihilq; de eo confectum adhuc quidem sit; scribendum ad te putaui; ut quemadmodum pollicitus fuisti te cum fratre tuo curaturum; ita faceres; Reiq; pub. atque mihi tu fratérque tuus Castrum Cornelij traderetis; ut de illo pro iustitia decernere & statuere possem. Id si feceritis; erit mihi admodum gratum: uosq; uti uiros mei obseruantes posthac etiam impensius diligam. Dat. quarto Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 6

PROFICISCITVR Mediolanum is, cui has ad te litteras dedi, abs te petiturus, ut sibi emere isthic liceat thoracas ferreos quater mille; quibus nostri pedites uti possint. Qua in re te hortor, des ei atque commodes non id modo, ut emere thoracas illos, sed etiam ut sine portorij solutione educere de tua ditione possit. Dat. quarto Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Ludouicæ Tornaboniæ. 7

NARRAVIT mihi Iulianus Tornabonius propinquus tuus de tua in me pietate sane multa; quæ mihi grata admodum atque iocunda fuerunt. Animi enim tui erga me plenam beneuolentiæ uolũtatem a primis utriusq; nostrum annis mihi & perspectam & probatam libentissime agnoui. Itaque ea te de re amabiliq; officio ualde diligo; uoloq; scire; si quid acciderit, in quo tibi aut tuis esse usui perpetua mea erga te charitas amórque paternus possit; nullum me grati animi signum prætermissurum; ut intelligas te mihi esse charissimam, semperq; fore. Dat. tertio Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Municipibus

Municipibus Arimini. 8

CERTIOR factus sum Claræ Malatestidi Mõtis Feretrianæ sacerdoti, quæ uxor Roberti Malatestæ fuit, certam summam dotis & hæreditatis nomine a uobis deberi: itaque a sex uiris Fisci Romani, cum in controuersiam res uenisset, iudicatum fuisse. Quare hortor uos; ut secundum Sex uirum iudicium curetis efficiatisq;, ut mulier ad suum perueniat sine dispendio & mora. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Petro Mariæ Scotto Placentino. 9

INTELLEXIMVS te quasdam possessiones Ghiselli Marchionis Malespinæ per tuos ui occupauisse: eiusq; uxori sorori tuæ, utrum ut relinqueret, persuasisse: itemq; quosdam ex tuis abs te adiutos magnum frumenti numerum domus hospitalis Placentinæ intercepisse: tum diui Benedicti societatis aquæductus perfregisse. Quæ quidem mihi omnia per sane grauia perq; molesta fuerunt; eiusmodiq; uisa sunt, ut tolerari a me nullo pacto debeant. Quod si Palauicinorum familiæ nobis charissimæ causa tuam adhuc arrogantiam pertulimus; scire te plane uolo, nos posthac tibi Palauicinorum auctoritate nihil remissuros: sed cum illa priora, tum ista nuper abs te admissa eo acrius uindicaturos; quo

in te

in te mitiores adhuc quidem fuimus. Itaq; mando tibi; ut ablata abs te atq; a tuis, Ghiselliq; coniugem illico restituas: aquæductus perfractos reponas: audaciamq; tuam reprimas: teq; ipse modestia nostra impunitateq; abutentem colligas, atq; contineas; moresq; induas & clementia nostra & tua familia dignos: pareasq; istius urbis Magistratui omnibus in rebus; quas te res uolet facere, tibiq; iusserit. Hæc omnia nisi abs te curabuntur; non ea modo, quibus te liberalitas nostra donauit; sed etiam patrimonium tuum omne addici fisco mandabo: teq; uti rebellem nostrum atq; hostem modis omnibus puniam. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Magistratui Placentiæ. 10

EXEMPLVM litterarum, quas ad Petrum Mariam Scottum dedi, habuisti cum his litteris. Itaque mando tibi; ut quæ me ei præcipere ijs in literis cognosces; eadem tu quoq; meis uerbis illi mandes atque præcipias. Quod si is meis mandatis non obtemperauerit, uolo eum releges, quo in loco tibi uidebitur; eiusq; bona fisco addicas; ceteraq; omnia statuas pro nostra dignitate: ne quis posthac malefacere audeat; speretq; se id impune laturum. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Galeatio

Galeatio & Ant.° Mariæ Palauicinis fratribus. 11

PERTVLIMVS adhuc quidem uestra causa Petri Mariæ Scotti intemperãtes mores audaciamq; non ferendam. Ille uero benignitate nostra magis magisq; in dies singulos abutitur; atque in omnia mala pronior fit. Quamobrem has litteras dictaui; ut uos commonefacerem; nisi se ille audaciamq; suã furoremq; repressérit; et quæ nuper damna intulit, ea statim omnia illis ipsis reposuerit, qui pertulerunt; nos in illum neque uos neque quemquam reuerentes, quemadmodum meritus est, ste animaduersuros. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Philippo Capello, et eius patruelibus Andreæ Capelli filijs, Venetis ciuibus. 12

LECTIS uestris litteris, quibus mecum multis precibus agitis; ut cum olim Iacobus Franciscinorum minorum societatis Magister, qui tunc erat; cubiculum in sociorum domo; que Venetijs est; Victori Capello auo uestro eiusq; liberis dederit, concesserit: idq; deinde factum Romani Pontifices duo Paulus Secundus & Sixtus Quartus probauerint: eam ipse dationem & concessionem in uos; qui Victoris nepotes estis ex duobus eius filijs Andrea & Paulo geniti; ita transferam; ut parentum uestrorum ius in uobis tribus eorum liberis resideat: pro mea in

mea in uos pietate facile animum induxi; ut uestris postulatis satisfacerem. Itaq; dationis & conceßionis eiusmodi sensum seriemq; omnem ipse quoq; approbans idem illud, quod Victori Capello auo uestro eiusq; liberis uestris parentibus datum concessumq; tunc fuit: auctoritate mea æqua portione in uos transfero: uoloq; ut ius ex semisse illud in cubiculum habeas tu Philippe Capelle unicus Pauli Capelli filius: uos autem Andreæ Capelli duo filij ex altero semisse; hoc est ex quadrante quilibet. Quorum quidem patrum uestrorum alter a me ualde sane diligitur Paulus; Remq; pub. Venetam administrat: alter plures abhinc annos Romæ Legatum Venetum agens mortem obijt. Ita & mea in uiuum beneuolentia, & mortui nex publice suscepta uobis proderit. Dat. quinto Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Raphaello Vrbinati. 13

CVM præter picturæ artem, qua in arte te excellere omnes homines intelligunt, is a Bramante architecto etiam in construendis ædibus es habitus, ut tibi ille recte Principis Apostolorum templi Romani a se incohati ædificationem cõmitti posse moriens existimauerit; idq; tu nobis forma eius templi confecta, quæ desiderabatur, totiusq; operis ratione tradita docte atque abunde probaueris: Nos; quibus nihil est prope antiquius, quàm ut phanũ id quã magnificentißime

magnificentißime quàmq; celerrime construatur: te magistrum eius operis facimus cum stipẽdio numum aureorum trecentorum tibi annis singulis curandorum a nostris pecuniarum, quæ ad eius phani ædificationem erogantur ad nosq; perferuntur, Magistris: a quibus id stipendium æquis pro tempore portionibus dari tibi cum petieris sine mora etiam mensibus singulis iubeo. Te uero hortor; ut huius muneris curam ita suscipias; ut in eo exercendo cum existimationis tuæ ac nominis; quorum quidem in iuuenili ætate bona fundamenta iacere te oportet; tum spei de te nostræ paternæq; in te beneuolentiæ; demũ etiam phani, quod in toto orbe terrarum longe omnium maximum atque sanctißimum semper fuit, dignitatis & celebritatis, & in ipsum Principem Apostolorum debitæ a nobis pietatis rationem habuisse uideare. Dat. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Legato Auinionensi. 14

ANTONIVM Thebaldeum probum hominem, atq; in bonarum artium in primisq; poëtices studijs tum nostra, tum latina lingua facile præstãtem uirum multos iam annos unice diligo. Cui cum portorij munus, quod in ponte Sorgiæ Fluminis est Auinionensis diocœseos Legationis tuæ, conferri cupiam; ut eo sese alere ac sustentare liberaliter possit; peto abs te uelis, ut homo egregius & excellens & mihi

mihi ualde charus eo munere per nos te libente affi-
ciatur. Dat. Nonis Aug. Anno secundo. Roma.

Regi Britanniæ. 15

HADRIANVM Bardum ciuem Florentinum
Tami plebanum propter plurimas ipsius uirtutes
eamq; necessitudinem, quàm cum domo mea ueterem
atque arctam habet, ualde diligo. Quem cum intel-
ligam in Regno tuo triginta prope annos innocenter
fuisse uersatum; commendo tibi eum sane perdili-
genter. Quicquid in illum beneficij liberalitatisq;
contuleris; id tam nobis erit gratum, quàm quod
gratissimũ. Dat. VIII. Id. Aug. Anno 11. Roma.

Laurentio Medici fratris filio. 16

ET si ex aliorum litteris de Consulatu Constã-
tinopolitano Zenobio Medici tradendo mentem meã
cognoscere potuisti: te tamen meis etiam litteris
putaui esse commonefaciendum; dares operam, ef-
ficeresq; auctoritate tua & gratia, Magistratum ut
illum Zenobius ab ista Rep. consequeretur. Valde
enim cupio, ne propinquus noster ea in re ferendis
suffragijs prætereatur uel propterea, quod augeri
illum omnibus in rebus sane uolo; uel maxime, quod
Zenobium ipsum ei muneri fore idoneum uehemen-
ter existimo. Dat. septimo Id. Aug. Anno secundo.
Roma.

Ioanni

Ioanni & Gentili Saxatellis Forocorneliẽsibus. 17

MVLTI ad me scribunt; rumor etiam ipse
quasi me admonet; Bentiuolos fratres modis omni-
bus dare operam, ut in patriam ui redire. Bononiæq;
statum perturbare atque peruertere possint; eisq;
uos auxilio in primis futuros. Quod utrunque tum
pro illorum, tum etiam pro uestro in me cultu, no-
straq; in illos atque uos paterna uoluntate & cha-
ritate credere nullo pacto possum. Quid est enim mi-
nus hominis; quàm hominum bene uiuentium con-
uentus & societates constitutas diripere; eisq; uim
afferre conari? nẽdum id etiam amicorum & neces-
sariorum hominum munus esse atque cogitatio cre-
datur. Vtcunque autem se res habet, mando uobis
ea lege, quæ de maiestate est, non id modo, ut a Ben-
tiuolis ulla in re iuuandis in eorum ad patriam redi-
tu prorsus abstineatis; quanquàm id quidem maxi-
me: sed etiam ut illos modis omnibus ab ea cogita-
tione reuocetis; operamq; uestram omnem, curam,
diligentiam adhibeatis; ne facere, aut etiam tenta-
re id omnino possint. Dat. Prid. Id. Aug. Anno
secundo. Roma.

Alphonso Duci Ferrariensium. 18

NON unis optimorum hominum & pruden-
tium uirorum litteris certior factus sum, reditum

in patriam

in patriam a Bentiuolis fratribus ui atque armis parari; existimariq; a multis, uel iam plane sermone hominum confirmari, eis te auxilio futurũ, opesq; tuas subministraturum, ut id facilius consequi atque conficere possint. Quæ sane res mihi quidem; qui te atque illos amo, deq; utrisque ut bene meritus essem etiam laboraui; omnino uerisimilis non fit. Neque enim uel illis esse obscurum potest, me id non laturum, sed ei rei modis omnibus occursurum: uel tu is es; qui sis nescius; quiq; non offensionem in me tuam damnosiorem tibi, quàm Bentiuolorum in patriam reditum fore usui existimes. Verum enimuero, quoquo modo ea se habeant; te etiam atque etiam hortor, planeq; commonefacio; ut si illi ad reditum ui comparandum animum adiecerunt; non oratione modo eos tua, uel auctoritate sententiæ absterreas ab eiusmodi consilijs suscipiendis; sed etiam quibuscunque rebus potes; potes autem & plurimis & maximis; prohibeas, ne rem aggrediantur: sed quiescant; seq; contineant; neque pergant eò progredi, unde sciunt reditum nullum esse. Id si feceris; & ipsis optime consulueris; & mihi tam fuerit gratum, quàm esset molestum, si te adiutorem & socium meorum hostium atq; rebellium præstitisses. Dat. Prid. Id. Aug. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Ex uestris ad Virgilium Legatum Vestrum litteris intellexi; quæ ad me deferri curauistis, argumenta coniecturasq; ; quibus in eam sententiam adducti estis, ut credatis tentari a Bentiuolis fratribus multa; armatorumq; hominum manum ab eis cogi; ut redire in patriam ui, istiusq; ciuitatis statum atq; otium perturbare atq; peruertere possint. Itaq; auxilia contra illorum conatus postulatis. Quæ autem per uosmet ipsos parari atq; effici poterant; ea uos comparauisse iam omnia, suisq; disposuisse singula & collocauisse locis adscribitis. Quibus de rebus omnibus studium, cura, diligentiaq; mihi uestra uehementer probatur: fidemq; uestram facimus certe plurimi. Nam quod ad præsentem uestrarum rerum formam attinet; etsi existimem tum Bentiuolos, tum etiam reliquos, quos commemoratis, nihil tale cogitare: ne uereri tamen queatis istius urbis otium et tranquillitatem mihi minori, quàm profecto debeat, curæ sollicitudiniq; esse: primum quidem Alphonso Duci Ferrariensium & Ioanni ac Gentili Saxatellis fratribus interminatus sum per litteras; ne manum ullam, neue auxilium uestris exulibus mitterent: sed eos modis omnibus prohiberent; ne conuellere ciuitatis uestræ statum molirentur: quod eos facturos sane confido. Idem etiam Guido Rangoni scriptis ad eum litteris mandaui: neq; uereor, quin ipse quoq;

nobis sit, uti debet, potius, quàm illis satisfacturus. Laurentium deinde Medicem fratris mei filium commonefeci; ut si uos Episcopúsue Polæ Bononiæ Magistratus opem ab eo Req; pub. Florentina petitum miseritis; rebus uobis omnibus præsto sit sine ulla mora. Quod, si erit opus, facietis; atq; ad illum, tanquàm ad me mittetis. Nam is propterea, quod uobis est uicinus, facile iuuare uos atq; celeriter poterit. Quod si maiore auxilio esse uobis opus existimabitis, meq; de eo certiorem facietis; copiæ nostræ omnes ad uos tuendos defendendosq; mittentur: sic enim maxime Reip. nostraq; dignitas retinebitur. Vos autem singulis de rebus, quæ isthic agẽtur, diligentißime ad nos, ut adhuc quidem feciſtis, litteras dabitis; ut uobis in tempore opitulari, cum initia rerum cognoro, facilius & exploratius possim. Dat. Id. Aug. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Fabritio Magno Rhodi Magistro. 20

ET si exploratum nobis erat pro tuo fraterno amore ac pietate triſtem te nuncium accepturum, cum intelligeres Cardinalem Pinarium fratrem tuũ mortem obiisse: uolui tamen, ut de eo meis litteris fieres certior; ut cognosceres te atque tuos tuaq; omnia paternæ mihi curæ, uti debent, fuisse. Quem sane uirum cum propter plurimas eius eximiásque uirtutes & diligerem, ut fratrem; & magno esse usui

usui in Reip. administratione uiderem; quantum mihi moleſtiæ, quantum mœroris eius mors attulerit; existimare facile ipse per te potes. Ego quidem certe sic existimo; multum in eo uiro splendoris & præsidij Remp amisisse. Nostri uero in ipsum amoris et beneuolẽtiæ testimonium id supremum fuit; quod omnibus profecto in rebus; quas impetrare a me uoluit, ut benefaceret suis; ei petenti satisfeci. Ipse autem ita fortiter temperateq; decessit; ut credi par sit, DEVM Opt. Max. ex hoc impuro lachrymabiliq; hoſpitio ad cœlestis illum patriæ iocũdißimam beatißimamq; sedem euocare atq; traducere uoluisse. Nihil enim eorum, quæ ad sanctißime decedentes pertinent, prætermisit. Quæ cum ita sint; te hortor, ut eam iacturam æquo & erecto animo feras: ut uirum magnum, & ætate iam deuexa, & terrena omnia infra se habentem & cõtemnentem decet. Ego autem; si quid in eo solatij tibi esse poterit; polliceor tibi atque recipio, me omnibus in rebus, quæ ad te dignitatemq; tuam pertinebunt, fratris tui clariss.mi uiri amorisq; eius erga te partes atq; munera subituru, libentißimeq; repræsentaturum & præstaturum. Tu modo ad rem Christianam iuuandam, tuaq; cura & diligentia, ut soles, amplificandam a luctu atque mœrore te auoca. Erit id & te dignum, & tuæ anteactæ uitæ proprium, & mihi gratum & optatum. Dat. XIII. Cal. Aug. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Laurentio Medici fratris filio. 21

SIGNIFICAVIT mihi Matthæus Cominus Montisferetrianus, se bona sua nondum recuperauisse. Quod mihi quidem fuit sane molestum: qui homini nobis familiæq; nostræ in primis dedito satisfieri ualde cupio. Quamobrem uolo des operam; ut is in pristinas suas fortunas omnes sine mora sinéque dispendio reponatur. Præterea quoniam per suæ prasyndicos Cortinarum Aretij propediem creãdus est is, qui Camerariatus et Massariatus muneri præsit: erit mihi pergratum; si abs te curabitur, ut Matthæus ipse a suprasyndicis Aretinis legatur, qui eum magistratum gerat. Dat. XII. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Francisco Marchioni Mantuæ. 22

QVONIAM ad sacra conficienda precesq; diuinas celebrandas cantore mihi opus est, qui grauiori uoce concinat: uelim, si tibi incommodum non est, ut ad me Michaëlem Lucensem cantorem tuum mittas: ut eo nostris in sacris atq; templo; quod est omnium celeberrimum atque sanctissimum, communemq; totius orbis terrarum pietatem & Letitiam continet; uti possim. Dat. tertio Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Alphonso

Alphonso Cardinali Senensi. 23

SCRIPSIT ad te Iulius Medices Cardinalis meis uerbis, uelles ad me mittere eum puerum, quem habes Gallum Musicæ artis peritum. Ex ijs enim, quos e Gallia accersiui, unus atq; is quidem, qui peritior erat uoculaq; blandiore ac flexibiliore præditus, mortem obijt. Eas litteras cum tibi arbitrer redditas non fuisse: nihil enim ad illas adhuc quidem respondisti: has ad te alteras litteras dare uolui; quibus itẽ te hortarer; uelles de puero illo facris nostris commodare: quibus in sacris tu quoque, cum huc ueneris, pium honestumq; oblectamentum capies. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci. 24

INTELLEXIMVS te in recenti eorum Cesenæ oppidi ciuium tumultu; quibus priora delicta peperceramus; quiq; nobis fidem apud te dederant se pacta seruaturos, pacemq; non uiolaturos; opportune prudenterq; curasse, ne malum serpere ulterius posset firmata tuo præsidio ciuitate, missisq; illò, qui eam regeret; cum eius te re arbitrum fecissemus. Quæ nobis omnia magnopere probantur. Mando autem tibi; ut in eos, qui pacta quiq; fidem nõ præstiterunt, animaduertas; quemadmodum tibi æquum esse atq; opportunum uidebitur: ut cæteri, qui fidem

nobis suam uel iam dederũt, uel daturi posthac sunt; eam fallere minus audeant. Faciesq; nos de eo, quod egeris atq; statueris, quàm diligentißime certiores. Dat. Prid. Cal. Aug. Anno secundo. Roma.

Internuncijs apud Regem Hißpaniarum nostris. 25

EXEMPLVM litterarum, quas ad Ferdinandum Regem dedimus, habebitis cum his litteris: ex quo quàm mihi gratum futurum sit; ut cum Genensis Ecclesiæ Episcopus defecerit; uelit ut eam Gabrieli Archiepiscopo Barensi conferamus; facile cognoscetis. Itaq; uolumus, ut omnem curam diligentiamq; adhibeatis; ut ab ipso Rege id, quod uolumus, consequamur. Dat. quarto Non. Septemb. MDXIIII. Anno secundo. Roma.

Ferdinando Hißpaniarum Regi. 26

IOANNIS Scotti; cuius fides & industria pro re Romana tuisq; rebus egregia atq; mirifica bellis Italicis extitit; controuersiam, quam habet cum ijs, a quibus res eius domestica retinetur atq; diripitur; commendo tibi maiorem in modum: petoq; abs te; ut eius causam cum ueterem, tum aduersariorum artibus conturbatam explices: fautoremq; te homini forti atque prudenti præbeas. Erit mihi sane quàm gratum. Dat. Prid. Non. Sept. Anno sec. Roma.

Leonardo

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 27

CONQVESTI apud me sunt Legati Maximiliani Romanorũ Imperatoris desig. multis & quotidianis prope querelis; Ioannem Paulum Balionem, dum is uestri exercitus Præfectum ageret, captum ab Hißpano exercitu; postea fide data reuertendi cum iuberetur nobis petentibus dimißum; demum redire sæpius iußum nunquàm uiæ se dediße. Quàm rem ægre molesteq; ferre Maximilianum, seq; delusum existimare, ijdem mihi sæpe Legati significaueruntQuibus cum bona semper uerba dedißemus; proxime mecum egerunt longa constantiq; oratione; ut uel ipsum Io. Paulum ad Hißpanorum exercitum, cuius est captiuus factus, remitterem: uel darem operam, ut tu Christophorum Frigapanem Maximiliani exercitus item Præfectum captiuum tuum mißum faceres illius loco: Earum rerum alterutrã niß breui tempore confecißem; Maximilianum graui se a me affectum iniuria, irrißuiq; habitum, existimaturum. Quamobrem ut ipse uel promißi mei onere, uel expostulationis eorum molestia aliquando tandem subleuer; peto abs te etiam atq; etiam; ut quẽadmodum Maximilianus meo rogatu Ioanni Paulo Romam ueniẽdi potestatem fecit; ita tu quoq; Christophoro se ad nos conferendi potestatem facias fide ab eo accepta, se Roma me nolente non discessurum, neq; contra te hoc toto bello arma sumpturum. Id si

feceris; & me magna moleſtia liberaueris; & te illis æquũ & iuſtũ præſtiteris, qui fidem meã adhuc quidẽ deſiderant; ego uero illius quidẽ certe, ſed me hercule etiam tuam. De eo cum Legati tui ſcriba ſum loquutus: is ad te ſermonem meum perſcribet. Dat. ſexto Id. Septemb. Anno ſecundo. Roma.

Alphonſo Duci Ferrarienſium. 28

IACOBVM Sadoletum ciuem tuum, cuius egregia & fideli opera ſcribendis epiſtolis quotidie utor; ob eius excellens atque præclarum ingenium, optimarumq; artium ſingularem doctrinam, et præſtantem omni uirtutum genere animum magnopere amo; facioq; ſane plurimi. Eius ſororis uir Tadeus Gilinus cupit impetrare abs te magiſtratum aliquẽ tuis in locis, quem triennium aut biennium exerceat: ut & honeſtius eos dies traducere, & familiam ſuã alere facilius atque commodius poſſit. Itaque te non ſolum hortor, ſed etiam rogo, uelis præclari hominis mihiq; charißimi propinquo pudenti, ut intelligo, uiro & uirtute prædito ſatisfacere: qui tamen rem omnem deſideriumq; ſuum tibi coram ipſemet diligentius explicabit. Dat. quinto Id. Sept. Anno ſecundo. Roma.

Ludouico

Ludouico Gallorum Regi. 29

ET ſi te antea certiorem feci; me tum ad monaſteria, tum etiam ad Eccleſiam Caturcenſem, quorum & poſſeſſor & Epiſcopus Cardinalis Finarius mortem Romæ obieraſ, Ludouicum Carretum demortui propinquum & Franciſcum Fliſcum Cardinalem ſublegiſſe: hortatusq; te ſim, uelles diplomata eis conficere; quibus ſignificares ea, quæ ſtatuerant, probari abs te, atque ita fieri tibi placere: te tamen his etiam litteris commonefaciendum putaui; ne rem differres longius; neue in eo te duriorem & difficiliorẽ præberes; quàm uel meus erga te amor; uel optimi hominis tibi plane dediti, atque duorum alterius uiui, alterius nuper mortui Cardinaliũ egregia atque illuſtria in te multorum annorum officia ſtudia labores etiam poſtularent. Dat. XVII. Cal. Octob. Anno ſecundo. Roma.

Ludouico Gallorum Regi. 30

PETRVM Nauarrum Cantabrum præſtantem in rebus bellicis uirum captiuum tuum; cuius res fortiter & præclare geſtas pro Rep. Chriſtiana egregiamq; in nos fidem & pietatem tibi notas eſſe arbitror, ualde amo: eiusque incolumitas & ſalus mihi magnæ curæ eſt. Itaque quo maiore ſtudio poſſum, abs te peto, uelis eum aliquando tandem miſ-

ſum

sium facere. Qua de re Ludouico Episcopo Tricaricēsi Legato apud te meo per litteras, & Ioanni Roccaforti Legato apud me tuo præsens ipse mentē meā latius & diligentius explicuisset ad te omnia deferēt. Dat. XII. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Petro Nauarro Cantabro. 31

PROFICISCENTI ad te Ferrādo, qui est ex societate Franciscinorum minorum, familiari tuo dedi ad Ludouicum Regem litteras: quibus litteris peto ab illo, te ut missum faciat, quod eum facturum pro mea in illum uoluntate & beneuolentia sane puto. Itaq; hæc ut scires uolui; tum ut bono animo esses, confidereśq; me nulla in re, quæ ad salutē libertatemq; tuam pertineret, negligentem fore. Quod etiam plenius & uberius ex ipso Ferrādo cognosces. Dat. XII. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Municipio Firmano. 32

MAGNA cum molestia percepi Ioannē Franciscum Astuldi filium Asculanum ingēti armatorum hominum manu uestro in oppido cōparata res Asculanorum perturbare aggressum fuisse; perductisq; ad oppidi muros ijs militibus, quos coēgerat, penetrare oppidum hostilibus adortum modis multū turbarum excitauisse; magnumq; terrorem oppidanis incussisse.

incussisse. Quæ res cum indignissima sit, quæ nobis ferenda uideatur; præsertim cum certior factus sim Ioannis Francisci profectioni uos ipsos fauisse, propterea quod is multos tum ex ijs militibus, qui tuendi istius oppidi causa apud uos merent; tum uero etiā ex uestris municipibus secum habuerit: mando uobis atq; impero, pœna decem milium nummum aureorum proposita, si dicto audientes non eritis; ut impetum posthac a uestris hominibus quoquo modo in res & fortunas Asculanorum eiusq; municipij temperamentum fieri ne permittatis; neue uestrum in oppidum Ioannem Frāciscum Astuldi filium, aut ullos ex Asculanis exulibus recipiatis: sed eos uniuersos ex municipio agroq; uestro, quoad fieri per uos possit, celeriter expellatis. Id si feceritis; harum turbarum, quibus alimenta præbuistis, admissiq; uestri culpa ne uobis fraudi sit statuendi, uobisq; ignoscendi occasio mihi aliqua fortasse parabitur. Sin mandata nostra despexeritis; dabimus profecto operam, ne id impune fecisse uos gloriari ullos apud homines uobis liceat. Dat. XII. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Heluetijs. 33

PROFICISCENTI ad uos Ennio Episcopo Verulano Legato meo mandaui ut uobis plurimam salutem impartiret meis uerbis; uosq; magnopere laudaret de uestra in me obseruantia, deq; ea cura

ea cura & studio, quod pro nostra & Reip. dignitate maiestateq; tuenda & geritis quidē nunc, & semper gessistis: Hortaretur autem etiam amantissime; ut posthac quoq; quo ea, quæ adhuc quidem fecte stis, consilio, non temere fecisse uideamini; uiam quā institistis, in ea eodem passu pergeretis iter facere: talesq; uos omni tempore præstaretis, quales & ipsa Resp. experta non semel est; & ego, qui uirtutē uestram atq; constantiam noui, uehementer fore cōfido. Quæ præter hæc scire uos atq; cognoscere uolui; ea uobis Ennius exponet. Me si uestri esse nominis amantissimum existimabitis; non fallam uestram opinionem. Sexto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Heluetijs. 34

EA; quæ in causa Eleutherij Ruschi Lucani Comitis ex nouem pagorū sententia pro iustitia statuistis; & laudabilia profecto sunt, & nos de ijs ipsi uestrum sane iudicium collaudamus. Hortamur autem uos; ut quæ etiamnum restant, ut res ad exitum perducatur; ea conficiatis; hominisq; bene de uobis meriti iurium in eo, quod est reliquū, quemadmodum adhuc quidem fecistis, rationem habeatis. Erit id mihi admodum gratum: quod etiam Ennius Episcopus Verulanus Legatus meus uobis latius atq; apertius significabit. Dat. quinto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Marco

Marco Cardinali Seduno. 35

CVM Ennius Episcopus Verulanus Legatus meus isthuc proficisceretur; ei mandaui, ut tibi salutem adnunciaret; ostenderetq; tuum studium, curam, diligentiam, laborem; quem mihi Reiq; pub. impendis; esse gratissimum, eaq; omnia ut bene posuisse te sentias, me effecturum. Is alia etiam nonnulla, quæ te scire uolo, tibi significabit: Valebis igitur: nosq; diliges. Dat. sexto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Alphonso Duci Ferrarienſium. 36

EGO uero & magnopere te amo; & tibi omnibus in rebus, quod cum Dei Opt. Max. uoluntate fieri possit, satisfacere ualde cupio. Itaque Latinum Iuuenalem familiarem meum ad te mitto; ut is Herculem filium tuum sacro chrismate perungēdum meo nomine teneat, eiq; adsit: quod te & Lucretiā Ducem eius matrem uxorem tuam maxime cupere mihi significauisti. Qui quidem puer DEVM oro, ut patri sit quàm simillimus; uel etiam te ut uirtute facile uincat atque superet. Ego in eum amore atque beneuolentia parentis uicem sectūdum te atque illam me præstaturum polliceor: cui suauiolum dabis & matri salutem dices. Dat. quarto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Sebastiano

Sebastiano Ferrerio, Quæstori Regio Galliæ Cisalpinæ. 37

INSVLAM & hortos, quos Romæ in Quirinali habes, emere de te ualde cupio. Itaque peto abs te, quod sine tuo incommodo fiat, eos mihi uti uendas, quanti ipsi tibi uidebitur. Neque enim uel te puto pluris postulaturum; quàm poscerēs, si uulgo uenirent: uel ipse minoris cogito. Dat. quarto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Cardinali Alberto Gallo. 38

AMORE & beneuolentia, qua te fraterne prosequor, tuaq; ualetudine me impellente has ad te litteras dedi: quibus litteris, quemadmodum Iulius Secundus Pont. Max. tibi extra Italiam commorandi potestatem fecit; ita & ipse; ut in Gallia morā ducere saluis legibus posses, tibi permisi; quoad aliter statuerem. Quod tamen ipsum non fiet, nisi cōmodo tuo: tibi enim ualetudiniq; tuæ consultum iri maxime cupio. Quarto Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Iano Parrhasio. 39

CVM id magnopere optem, ut Romanus litterarum ludus a præstantissimis doctoribus exerceatur;

tur; ut ij, qui se bonis artibus dediderunt, ea ex re fructus uberrimos percipiant: de tua in studijs mitioribus doctrina certior factus ad ea publice docēda Romæ te sublegi; stipemq; tibi dari iussi annis singulis ducentorum aureorum numum. Quare uolo ut ad urbem quàm primum uenias: libenti enim te animo atq; paterno uidebo. Dat. tertio Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Classis Præfecto. 40

MANDO tibi, ut Ioannem Roccasortem Ludouici Gallorum Regis Legatum nauibus lōgis, quibus præes, Massiliam, aut quem ad Prouinciæ locum ipse uoluerit, peruehas; cum primum nauigādi tempestas idonea erit. Nam quoniam is infirma admodum & ualetudine est & uiribus; ualde cupio, ut tranquillo nauiget mari. Dat. Prid. Cal. Octob. Anno secūdo. Roma.

Dauidi Regi Abissinorum. 41

PROFICISCENTI ad te Andreæ Corsalo ciui Florentino mandaui, ut tibi meis uerbis plurimam salutem diceret; certioremq; te faceret, pro tua in nos obseruantia, & pro ardore tuo atque cultu in Christianam Remp. mirifico propeq; singulari, & amari te a me summopere, & fieri sane plurimi. Quod etiam his ad te litteris perferri uolui; ut te hortarer,

hortarer, ut in iſtis remotiſsimis a Romana Eccleſia regionibus DEI Dominiq; noſtri IESV CHRISTI nomen atque gloriam, quantum poſſes maxime, propagares & extenderes. poteris autem; ſi in eo curam atque animum intendes tuum, ſemper quidem plurimum. Ipſe etiam Dominus: quē colueris; cuiq; gratum te earum, quas ab ipſo poſſides, maximarum fortunarum atq; memorem præſtiteris; te fouebit, adiuuabit, prouehet. Cæterum Andream ipſum honeſtum ſane uirum, & induſtriū hominem, & ciuem meum, & mihi ualde gratum commendo tibi maiorem in modum. Dat. ſexto Id. Octob. Anno ſecundo. Roma.

Octauiano Genuenſium Duci, & Federico Archiepiſcopo Salernitanorum fratribus. 42

AMOR erga uos meus prope ſingularis; quem quidem uos plurimis ueſtris maximisq; uirtutibus & egregia perq; ueteri pietate fidelibusq; officijs excitauiſtis; efficit; ut tametſi de commodis ornamentisq; ueſtris ſæpe cogitem, mihi tamen quotidie magis magisq; eſſe cogitandum putem. Sed cum hoc tempore multa eſſent, quæ ad uos perferri magnopere cuperem; Auguſtinum Folietam municipē ueſtrum, familiarem meum; cuius mirificam probitatem atque uirtutem & eximiam ac prope incomparabilem in tractandis rebus conſiliorum prudentiam propenſumq; in uos ſtudium ſatis cognitū habebam; miſi ad uos cum mandatis: ut is uos de rebus omnibus doceret. Dat. Prid. Non. Octob. Anno ſecundo. Roſilione.

Ludouico Regi Gallorum. 43

ARCHIEPISCOPVM Burgenſem; quem ad nos cum mandatis miſiſti; & ipſum libenter uidi: eſt enim mihi & cognitus & probatus; & tuas literas legi diligenter. Ex ijs atque Archiepiſcopi ſermone tuam in nos egregiam propenſionem mirificamq; uoluntatem abunde cognoui. De quo tametſi non ſemel neque unis Internuncijs, ſed multiplicibus & auctoribus & litteris certiores facti ſumus: eſt illud tamen nobis, ut uerißime dicam, magnopere ſemper gratum. Eandem enim tuam illam erga me beneuolentiam; quam quidem, ut debeo, facio plurimi; uel augeri repetitione teſtificationis tuæ, uel magis magisq; confirmari quotidie puto. De noſtro uero in te dignitatem amplitudinemq; tuam paterno ſenſu atq; animo; quanquàm nihil eius latere te exiſtimo; multa ſum tamen cum Archiepiſcopo locutus. Ea te ab ipſo cognoſcere malo, quàm ex meis litteris. Quem quoniam mihi commendas; dabo operam, ut extet fructus commendationis tuæ. Dat. IIII. Id. Octob. Anno ſecundo. Viterbio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci. 44

ET legi tuas litteras; & Horatium Floridum Internuncium tuum libenter audiui; excusationemq; tuam accepi libentissime. Equidem is sum; qui te cũ amicorum copia, tum reliquis opibus & præsidijs cupio esse quàm munitissimum: neminiq; in te amãdo atque amplificando cedimus. Eoq; te impensius decet & nostræ dignitatis & Reip. maiestatis atque amplitudinis habere rationem. Verum de ijs deque reliquis rebus, quas te scire magnopere uolo, ab eodem Horatio intelliges: cui mandaui, ut sermonem, quem cum ipso habui, curaret ad te quàm celerrime perferendum. Dat. tertio Id. Octob. Anno secundo. Viterbio.

PETRI BEMBI
EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER DECIMVS.

Ioanni Neroni ciui Florentino. 1

CVM statutũ nobis sit a curis atque laboribus, quibus assidue pro Christiana Rep. nobis credita regenda atque administranda distinemur, auocare interdum nos ijs animi remissionibus, quæ aucupij & uenationis studio continentur, propterea quod eiusmodi per agros atque saltus peruagatio, dum in equis sumus, ad ualetudinem uiresq; corporis firmandas plurimum ualet; mediciq; nostri nobis magnopere suadent, ut eo motus & uectationis genere quàm creberrime utamur: molestum admodum nobis est id, quod ad nos multi perferunt; quicquid agri atque syluarum intra uigesimum ab urbe lapidem quoquo uersus iacet, ita temere uulgóque a uenatoribus aucupibusq; frequentari, ut omni auium & ferarum genere, quarum copia esse maxima consueuerat, magis magisq; in dies singulos exhauriatur sic profecto, ut earum breui tempore magna Romæ caritas, magna in a-

gris inopia uideatur futura. Quamobrē cupiēti mihi ne priuatorum hominū maximeq; uel lucri causa, uel quod nullam rem aliam gerunt, aucupio & uenatui se dedentium libidine meus & fratrum meorū E. R. Cardinalium, qui unà mecum ad Reip. gubernacula uigiliam exercent, eiusmodi siue usus siue uoluptas impediatur; uisum est eius te rei ministrū facere; cuius mihi & industria & diligentia & quidem certe probitas atq; prudentia probantur. Itaque mando tibi; ut eius tantummodo agri, qui ad decimum a porta Vaticana uillaq; nostra Manliana atq; ab Hostia totoq; a Tiberi lapidem intra uiam Cassiā & maris littora pertinet; saltus syluasq; omnes custodias: curesq; diligenter, ager ut is atque tractus ab incolis, ab exteris, a peregrinis, a ciuibus, denique ullis ab hominibus aucupij aut uenationis exercendæ causa ne adeatur: præter eos, qui auiculas uisco & noctua capiunt. Quod ut facere commodius possis; uolo ut tibi facultas sit & armatos homines, quo uolueris, intra illos fines mittendi: qui retium & cassium genus omne, quod in agris atque syluis comportatum repererint; uenabula omnia, canem uel ad indagandas, uel ad consequendas capiendasq; feras idoneum, accipitrem, aquilam manu assuetam intercipiant: & illos, siue domini siue serui sint, quos cum ijs aucupio aut uenatui operā dantes offenderint, mulctandi, quemadmodum tibi æquum & iustum uidebitur pro captarum uolucrum aut ferarum uastatarum modo. Quas quidem mulctas tibi omnes

bi omnes remittimus, uolumusq; tuas esse. Confidimus enim te in eo non tuorum commodorum aut plane lucri cuiuspiam, sed tantummodo nostræ uoluntatis rationem habiturum. Volumus autem, ut cum Roma exire nobis licebit, atque per illa, quæ dixi, loca iter facere; non ipsi modo nos, sed Cardinales etiam, qui nobiscum erunt, atque adeo multo magis, cohorsq; nostra omnis, & confirmare se aucupij & uenationis studio, & exhilarare uoluptate possit. Dat. Non. Octobr. Anno secundo. Viterbio.

Ludouico Canossæ Episc.° Tricaricensiū Legato 2

PETRVM Nauarrum Cantabrum Ludouico Gallorum Regi per litteras perq; eius Legatum cōmendaui sane quàm diligenter. Amo enim magnopere hominem propter eius spectatam uirtutem; quod te non latet: cupioq; ut eum Rex captiuum e custodia, in qua prope triennium confecit, ad libertatem restituat, missumq; faciat rogatu meo. Eā tu rem quanto maximo studio & diligētia fieri poterit, si mihi uoles gratissimum optatissimumq; facere, procurabis atq; cōficies, ita tamen, dum adhibeas in consilium orationis tuæ lenitatē atq; prudentiam. Dat. XII. Cal. Nouemb. Anno secundo. Cereuetere.

Vladislao Pannoniæ Regi. 3

DEDI proximis diebus ad te litteras; quibus te de pace a Ludouico Rege Gallorum & Henrico Rege Britanniæ me auctore nuper inita certiorem feci. Postea uero & ex litteris Thomæ Cardinalis Strigonienſis, & Franciſci Marſupini eiuſdem Cardinalis Interuncij ſermone intellexi, te plurimis maximisq; bellorum ſumptibus iam prope exhauſtũ ad tuenda iſtius Regni uicina Turcis oppida ſolum atque a ſocijs deſtitutum, tuis tantummodo opibus & præſidijs idoneum hoc tempore non eſſe. Itaque rogare obſecrareq; nos; ut quoniam cum oppidorũ illorum conſeruatione tui etiam uniuerſi prope Regni ſalus incolumitasq; coniuncta eſt: uelimus tantum noſtræ opis tibi ſubminiſtrari; ut ea tueri atq; defendere poſſis; ne Chriſtianæ Reip. hoſtes captis expugnatisq; ijs uires lacertosq; confirment atq; augeant; quibus, cum libuerit, in reliquas tui Regni partes, atque adeo in robur & pectus ipſum audacter utantur. Habere autem te loca & ditionẽ multis hominum milibus ad bellum aptiſſimorum refertiſſimam: ut ſi tibi ſtipendium ad eos alendos ſuppeditatum ſit; ualidiſſimum contra Turcas exercitum cogere atq; conficere facile poſſis. Itaq; ſtatuamus, utrum Regnum iſtud per ſeſe firmiſſimum & populoſiſſimum gentibus inimiciſſimis proijcere ad ſeruitutem & ludibrium uelimus: an pro re facultatibusq;

tatibusq; noſtris dare operam, ne hoſtes eo noſtri potiantur. Quas ad tuas poſtulationes tibi reſpondeo, Primum quidem, pro mea in te gentesq; tuas charitate, proq; Reip. dignitate, te tuosq; populos, Regnumq; iſtud omne mihi magnæ curæ eſſe: Deinde uerſare me noctes atque dies animo non tuã modo ſalutem & incolumitatem tuam, quæ mihi chariſſima eſt; ſed etiã de amplitudine tua deq; gloria ſæpiſſime cogitare; quoq; te pacto iuuem, curamq; adhibeam; ut in bello, quod tibi a Turcis nũquàm non imminet, adminiſtrãdo ipſe te poſſis apud DEVM quidem primum, deinde apud omnes homines commendare quàm maximis quamq; pulcherrimis uirtutis atque gloriæ monumentis. Quamobrẽ ſi iuſtum exercitum conficere, atque in Turcas impetum facere ſtatueris, bellumq; ſic adminiſtrare, ut illuſtris aliqua in illos impreſsio expugnatioq; oppidorum conſequatur; quinquies decies mille numũ aureorum me ad id erogaturum daturumq; tibi ſpõdeo atque recipio. Sin uero id tantummodo conſilij ſuſcipies, ut tuta ab hoſtibus reddere tua illa propinqua Turcis oppida, de quibus ſcribis, tibi ſatis futurum putes: bis decies mille numum aureorum tibi præſto ut ſint, cum me commoneſeceris, curabo. Itaq; excita exſuſcitaq; te Vladislae fili præclaras actiones animi magnitudine atque conſtantia ſuſcipiendas: exemploq; maiorum tuorum maximorum atq; ampliſsimorum Regum tibi propoſito, te cum ad tui Regni populorumq; tuorum & gentium, tum

ad Christianæ Reipub. non solum propugnationem, sed etiam amplificationem para. Quod cum feceris; statutum habeas uelim, meas fortunas opesq; omnes fore in tua potestate. A DEO autē Opt. Max. cuius causæ patrocinium hoc quidem tempore unus omnium maxime susc ipies, secundi tibi tuorum conatuum exitus euentusq; prosperrimi sunt expectādi. Quibus de rebus omnibus multo sum latius atq; ubertius cum Marsupino loquutus: eiq; mandaui, ut tibi singula perscriberet. Vale igitur, nosq; dilige. Dat. XI. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Thomæ Cardinali Strigoniensi. 4

EXEMPLVM litterarum, quas Vladislao Regi scribimus, erit cum his litteris. Ex eo mentem erga illum meam plane perspicies: quam tu etiam meis ad illum uerbis deferes, explicabisq; singula & accuratius & prolixius. Ac te quidem scire uolo, nos nihil aliud singulis pene horis cogitare atque prospicere; quàm ut pacem inter omnes Christianos Principes conficiamus: eiq; rei neq; studio, neq; diligentia, neq; labore, neque certe ardore animi contentioneq; deerimus. Et quoniam in eo id, quod uolebamus, a Galliæ atque Britanniæ Regibus iam consequuti auctore Domino sumus; cæterorum etiā Regum & Principum cōtrouersias placandi et terminandi, animosq; consociandi confido eundem mihi Dominum uires et facultatem subministraturum.

Ac fieri

Ac fieri profecto poterit, ut ad id auctoritas atque prudētia Regis Poloniæ Vladislai Regis fratris mihi magno usui sit futura. Quod cum erit; statim te faciam per litteras certiorem: ut nauare in eo tu quoque operam mihi tuam possis. Atque ea quidem, de qua loquor, pax atque concordia DEVM Opt. Max. oro & quæso, ut suum ad exitum nobis uiuentibus perducatur: ut reliqua, quæ restant multo meo quidem iudicio opinione quàm re maiora, contra eius nominis hostes perpetuos communi omnium cōsensu & uoluntate aliquando moliamur. Sed & hæc & alia; quæ in eum sermonem coniecī, quem quidem proxime habui cum Francisco Marsupino procuratore tuo homine in primis diligente; ipse ad te perscribet: cui mandaui, ut tibi salutem adscriberet. Dat. XI. Cal. Octob. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Imperatori desig. 5

AVDITA ea uictoria, quam ingentem & maximam Turcarum Rex Selinus contra Ismaelem Sophim Persiæ Regem de mense Augusti prosperrimo successu est cōsequutus; fratribus meis E.R. Cardinalibus statim adhibitis, diligentiq; consilio ea de re habito, uisum est nobis ad omnes Christianos Reges esse litteras dandas: quibus litteris & eos certiores tanta de re faceremus; & hortaremur, ut imminenti uniuersæ rei Christianæ periculo communi consensu atque sententia ire obuiam uellent. Quorum

quidem

quidem Regum cum tu primus & dignitate & auctoritate sis: id mihi tecum primum atque potissimum esse agendum existimaui. Itaque exemplum Selini litterarum ad Epidaurenses, quibus uictoriæ summa seriesq; continetur, ad te mitto: quo perlecto pro tua singulari prudentia facile perspicies; auersus a nostris moribus atque sacris homo efferus ab ineunte ætate bello exercitibusq; ductandis assuetus; qui se regnandi libidine contra patrem senem armauerit, eumq; Regno expulerit ad mortemq; cõpulerit; per fratrum & propinquorum aliam super aliam coaceruatas cædes ad maximum orbis terrarũ Imperium euectus, eo demum in Asia Rege deuicto, cuius unius maxime opes atque potentiam uerebatur, eiusq; Regno capto, quid sit facturus: cum illo integro superstitibusq; fratre atque fratris filio, qui ei dubium paterni auitiq; Regni sceptrum faciebant, perturbare tamen nos exercitibus in Pannoniam missis oppidisq; aliquot ui captis anno proximo sit aggressus. Nemini profecto dubium esse debet, qui modo recte minus etiam quàm mediocriter sentiat, postea quàm is eum hostem perdomuit, a quo sibi uno ab altero Regni sui latere Asia uidelicet superiore esse timendum uidebat; quin sit in illos, quos ad Europam habet, exercitum uictorem suum, omnesq; suas Imperijq; sui uires, ipsamq; illam tot secũdis successibus tam crebris tamq; illustribus uictorijs sibi blandientem fortunam suam quàm celerrime conuersurus: qui quidẽ & maiori odio illi sunt propter

pter alienam sacrorum rationem totiusq; uitæ studia; & maiorem ei curam incutiunt propterea quod nos multo se potentiores esse multoq; rebus omnibus ad bellum terra mariq; administrandum paratiores homo minime demens intelligit. Itaque primum omnium debilitare nos cogitat ea societate, Pannoniãq; suam facere: quæ tametsi est ipsa quidem per se firmissima atque bellicosissima; sustinere tamen tantos impetus una non potẽrit. Id cum fuerit assequutus; quid erit amplius, quod illius animum ad te atq; nos oppugnandos unum tantummodo diem cohercere atque continere possit? Nisi forte, qui propinquis, qui fratribus, qui parenti regnandi cupiditate non pepercerit; eum uolumus credere a nobis unis, qui & moribus illi & certe uoluntate hostes sumus, animi facilitate atque adeo lenitudine temperaturum. Huic tam præsenti malo atque periculo nobis remedium medicinamq; adhibere sedulo quærẽtibus unum illud sese offert multo ante iam a me & prouisum, & tibi reliquisq; Regibus & Principibus Christianis propositum: ut pace atque concordia inter illos omnes teq; in primis tuosq; hostes conciliata, depositisq; priuatis inimicitijs publice communiq; cõsensu hosti uictori ac fortunæ dulcedine ebrio opes uiresq; nostras omnes coniunctas atque cõsociatas opponamus. Atque id quidem nos si sæpe aliàs, ut dixi, & tibi & reliquis Regibus frustra & sine ullo usu proposuimus: est certe ea re tarditateq; nostra factum; ut idem Turca & antea non unos suos hostes,

stes, & nunc Ismaëlem ipsum, qui unus ei ex non Christianis imminebat eratq; reliquus, debellare atque proterere, imperijq; sui fines longe lateq; promouere, opesq; suas multo & firmiores ad se defendendum, & ad nos aggrediendos explicatiores parationesq; reddere sane potuerit. Qui nobis rerum euentus quàm sit formidabilis, nemo non uidet. Quod si nunc etiam non audiemur; aut potius si liberator noster CHRISTVS, qui uos per uicariũ suũ alloquitur, atque ad populos Remq; pub. suam tuẽdam impellit, non audietur; dicámne, an taceam? locus iam iamq; tot peccata nostra corrigẽdi segnitiemq; sarciẽdi nullus dabitur: unusq; omnes exitus, una clades atque interitus manebit. Gliscit nanque malum serpitq; in dies latius; & uires horis prope singulis ita sumit; ut si paululum præterea præstolabimur, ac nosmet ipsos, quemadmodum adhuc quidem fecimus, nostris ipsorum uiribus conteremus; spes iam nobis auxilij atq; præsidij nulla reliqua sit futura. Quamobrem per illam te baptismatis tui sacram salutaremq; undam, qua te Christianum esse professus; perq; tuum Imperatoris nomen, quod te apud omnes nationes uere magnum & uenerandum facit; oro, obs teq; precibus omnibus peto & quæso; ut quãdo tu omnium Christianorũ Regum Principem geris; primus etiam odia inimicitiasq; tuas, quas cum Christianis populis exerces, deponas: proq; animi tui magnitudine pacem, si non qua utilius, certe qua facilius fieri potest cõditione cum tuis hostibus

stibus ineas: omnesq; moræ causas plane reijcias; ne per te cuipiam stetisse uideri possit; quominus Christianæ Reip. Turcarum gladijs ac furori propositæ in tẽpore succurratur. Id uel officij tui, propter quod Reip. Christianæ plus quàm cæteri debes; uel tui regni causa facere te oportet; ne tuos etiam aliquando populos, si obdormieris ea ipsa imminens omnibus illuuies atq; pernities trahat: Deinde tuo ut nomini atque gloriæ consulas; ne te eum locum tenente, quem tenes, ulla insignis Christianæ Reip. nota atque calamitas inuratur: Demum etiam ut reliqui tuo se exemplo Reges ad id faciliores præbeant: Nõ enim uereor; cum tu unus nostris fidelibus monitis obtemperaueris, quisquàm omnino ut sit Ecclesiæ senatusq; consilijs hac in re communiq; periculo aduersaturus: ut nostra hæc in Turcas profectio; quã dies ac noctes cogitamus, necessitasq; ipsa nobis suadet; parari celerius atque commodius possit. Quemadmodum quidẽ te facturum; quæ tua semper fuit pietas atque prudentia; sane confido. Reliquum est, ut ualetudini tuæ seruias: a qua tibi non recte esse permoleste tuli. Quanquàm quidem cum has litteras dabam, sperabam te conualuisse: iam enim erat febricula illa leuior, qua tentabare. Saluebis igitur a nobis omnibus, & ualebis. Dat. Non. Nouemb. MDXIIII. Anno secundo. Romæ.

Laurentio

Laurentio Episcopo Feltrinorum Legato. 6

EA quæ scribimus Maximiliano Imp. desig. de pace cum suis hostibus ineunda, ut imminenti Reip. nostræ periculo ire obuiam possimus; ab earum literarum exemplo his concluso litteris cognosces. Mando autem tibi; ut ad eas litteras etiã uim adiungas orationis tuæ: quam tibi causæ ratio facile subministrabit: adiuuesq; quantum poteris, sermone tuo consilium & sententiam nostram. Quod cum feceris; litteras ad me de rebus omnibus dabis quam celerrime quamq; diligentissime. Dat. Non. Nouemb. Anno secundo. Romæ.

Fabritio Magno Rhodi Magistro. 7

ET si te existimo de recenti Turcarum Regis victoria Sophianiq; belli exitu ante quã nos intellexisse: tamen cum id ipsum ex me etiam ut scires uoluí, litterisq; ijs, quæ erunt infrascriptæ; quibus tota rerum series explicatur; tum illud in primis quod tibi uiro optimo & rei Christianæ studiosissimo fore pergratum puto: me scilicet ad omnes Christianos Principes dedisse litteras, quibus eos quãto maximo studio & contentione potui, hortatus obtestatusq; sum, ut pacem inter se quam primum reiectis priuatis inimicitijs conficerent: ut nos ad illam iam diu a me, ut scis, institutam animo, & ipsis propositam,

propositam, nunc uero etiam necessario suscipiendã in Turcas profectionem atq; bellum accingere comparareq; possemus. Quæ ut pax conficiatur, scire te uolo, me omnem meam curam, uigilantiam, auctoritatem adhibiturum, omnem lapidem, ut est in prouerbio, conuersurum: speroq; pro Domini, cuius res agitur, clementia non frustra eum me laborem suscipere. Te autem & hortor, & plane rogo; ut quando uicinus illis es, quid agant, quid moliantur, quid etiam cogitent, perquiras diligentissime; faciasq; me in dies singulos de rebus omnibus certiorem: ut prorsus nequid ignoretur: quo facilius quid agendum nobis sit, statuere in tempore possimus. Erit id & tui officij tuæq; diligentiæ propriũ, & nobis peropportunum perq; gratum. Dat. Prid. Id. Nouemb. Anno secundo. Romæ.

Sebastiano Ferrerio, Quæstori Regio Galliæ Cisalpinæ. 8

ET litteras tuas; quibus me de Lætitia, quam de meis familiaq; meæ prosperis rebus percipis, deq; tuis pro mea meorumq; incolumitate decretis supplicationibus certiorem facis; libenter legi: & Ioãnis Lascaris de ea re sermonem audiui excepiq; libentissime: Volo autem ut existimes te tuosq; omnes charissimos mihi esse: idq; me, quotiescunque se occasio dederit, re comprobaturum. Cæterum excusatio, quam affers, quod des ad me minus sæpe litteras,

Universidad de Deusto
Biblioteca

litteras, mihi probatur. Ea de re, deq; reliquis rebus omnibus ad ipsius Lascaris litteras te reijcio: qui ad te singula perscribet. Dat. tertio Non. Nouemb. Anno secundo. Roma.

Francisco Gherino ciui Florentino. 9

GRAVITER ac permoleste tuli, proximis te comitijs in nouis istius Reip. magistratibus creandis præteritum fuisse. Scire enim debes paucos meorum ciuium mihi te iocundiores esse, paucos a me pluris fieri. Et quoniam ea in re uoluntatem erga te meam atq; beneuolentiam perspicere facile potuisti: te hortor, æquo ut animo, quæ euenerunt, feras. Dabo enim apud istam Remp. operam efficiamq; profecto; ut dolor, quem ex ea reiectione cepisti, alicuius tibi potioris uel honoris uel commodi uoluptate celeriter farciatur. Dat. Prid. Non. Nouemb. Anno secundo. Roma.

Bartholomeo Liuiano, Venetorum exercitui Præfecto. 10

SCIRE te arbitror Ludouicum Canossam Tricaricensium Episcopum propter plurimas suas maximasq; uirtutes & magnopere a me diligi, & meū Legatum apud Galliæ Regem agere. Eius fratrum germanorum bona & fortunæ omnes atq; proūctus, quos è fundis suis colligunt, sunt in uilla Garzani, quæ

quæ est in agro Veronensi & ampla & luculenta. Quare peto abs te, des operam, ut si tuus exercitus in ea loca peruenerit, ea bona tuis a militibus ne diripiātur; sed tuta prorsus ab omni tuorum militum incursione sint. Quod etiā Legato Veneto, qui tuis in castris est, meo nomine significabis. Id erit mihi tam gratum, quàm quod gratissimum. Dat. sexto Id. Nouemb. Anno secundo. Roma.

Vito Frusto Præfecto Mutinæ. 11

ET mihi et Maximiliano Imp. designato fœdus initum est, pactiq; sumus; ut is Mutinæ oppidi eiusq; agri ius omne mihi cederet atque remitteret: quemadmodum ex diplomate, quod ea de re confectum est, poteris cognoscere. Tametsi id te scire iam arbitror; litterasq; a Maximiliano, quæ tibi eam rem significarint, accepisse. Quare uelim ut Fabiano Lippo familiari meo uiro probo & mihi probato, quem ad te his cum litteris misi, ius & possessionem oppidi Mutinæ, cui præes, eiusq; arcis, agri, uicorum omnium des tradasq; liberaliter. Dat. Prid. Id. Nouemb. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Mariæ Insubrum Duci. 12

ET si cum superioribus diebus nobis renunciatum esset Nicolaum Scottum sese ad Venetos, ut apud illos contra Maximilianum Imp. designato stipendia faceret,

ceret, contulisse, sane quàm pro eo, ac res postula-
bat, grauiter molesteq; tuli, tam temerarium tamq;
audacem eum fuisse; ut non solum ignorantibus no-
bis, sed contra omnino quàm uolebamus, proficisci
ad illos non dubitarit: tamen cum nuper certior fim
factus eum Crema proficiscentem interceptũ ab ho-
stibus Mediolanumq; perductum esse, non potui nõ
dolere; quod uir fortis et bello egregius gentisq; su-
æ facile princeps in manus hostium incidisset. Itaque
tametsi pro ea tam insigni temeritate hoc quidem
certe mereri uidebatur, ut alieniori nunc esse nos in
sese animo suo in periculo experiretur: tamen quo-
niam exemplo illius, cuius uicarium in terris geri-
mus, mites esse clementesque nos maxime omnium
conuenit; has ad te litteras statim dedi: quibus; etsi
te pro animi tui magnitudine nihil in eum grauius,
quàm in captiuos milites statuere homines magni
solent, quàquem consuetudo militiæ ac ius quasi
quoddam belli fieri permittit, esse facturum arbi-
trarer: tamen abs te peterem; ut quando is multo
in me uerius Romanamq; Rempub. cuius est ipse socius,
quàm in te deliquit; Nicolaum ad nos remitteres:
ut in eum statuere pro more nostro possemus. Erit
id cum ad gloriam tui nominis augendam aptius; tũ
nobis uehementer gratum. Dat. decimo Cal. Decemb.
Anno secundo. Roma.

Duci

Duci & Magistratui Genuensium. 15

MAGNA me letitia is nuncius affecit, quo
certior factus sum, quietis uestræ hostes, qui con-
tra uos contraq; præsentem uestræ urbis statum ani-
mis infensissimis se armauerant; irritos conatus suos
effudisse; uosq; eis fortiter repugnantes magna cum
uestra laude & gloria dignitatem uestram fuisse tu-
tatos. Itaque ea de re uobiscum uere atque ex animo
gratulor. Sic enim existimo DEVM Opt. Max.
qui rectas hominum bene uiuentium proborumq; ui-
rorum uoluntates facile perspicit, acta uestra atque
cõsilia probauisse; statuisseq; ne uobis noceri ab ini-
quis atque improbis posset. Veruntamen quoniam
de Federico Archiepiscopo Salernitano Legato ue-
stro intellexi eosdem illos hostes nihil dum de sua in
uos improbitate uoluntateq; remisisse: atque aliqua
etiamnum moliri; egi cum Florẽtinorum Magistra-
tibus Laurentioq; Medice fratris mei filio, manda-
rent eis equitibus atque militibus, qui Pisis sunt; ut
ad uos tuendos defendendosq; contenderent, uobisq;
præsto essent, quo tempore quoq; loco iussissetis.
Quod si uobis erit opus maiori auxilio; Florentino-
rum equites militesq;, quotquot habent, & nostræ
copiæ omnes ad uos statumq; uestrum & dignitatem
retinendam atque oppidum conseruandum et confir-
mandum celeriter traijcientur. Volo enim omnes ho-
mines intelligere me pro uestra salute non minus,

quàm pro meis patriæq; meæ fortunis laribus incolumitate laborare. Quemadmodum cum Federico ipso sum loquutus: qui uobis reliqua perscribet. Dat. septimo Id. Ianuar. Anno secundo. Roma.

Heluetijs. 14

Ex Ennij Episcopi Verulani et Gori Gherij Legatorum meorũ litteris intellexi, uos in fœdere mecum quidem prorogando, cum Florentinis autem & cum mea gente atque familia ineundo non nihil esse suspensos; non quod dubium ulli sit, quin, quo ardore animi hoc Imperium Romanosq; Pontifices antehac semper coluistis, eorumq; auspicijs multa egregia præclaraq; facinora gessistis; eodem quoque esse in posterum statueritis: nam id quidem inter omnes iam prope cõstare significant: sed quia de ratione capitũ, quæ in fœdere scribendo firmari oportet, inter uos nõ conuenit; & multi multa afferunt; plura immutant; aliqua nec recipiunt quidem; eo tardiores uos ad rem conficiendam quotidie fieri adscribunt. Qua in re nihil uobis præscribere debeo; quos tam diligo, quàm qui maxime; tam cõiunctos esse nobiscum puto, ut uestra ipsorum commoda mihi esse usui existimem. Puto etiam uos ijs in rebus atque sententijs optimo consilio duci. Illud dico, nostra utrorunque maxime interesse, uos in hoc fœdere siue confirmando siue sanciendo non esse lentissimos. Imminet enim nobis omnibus hostis efferus atque

que præpotens Turca: quem quidem tot prosperrimis successibus atque uictorijs exultantem nisi retuderimus; iam iámque aderit nostris in iugulis suos gladios cruentaturus; quos modo è necessariorum, quos è propinquorum, quos è fratrum suorum abscissis ceruicibus ac prope patris sui cano corpore atque tremulo eduxit. Nam & magnos comparare illum exercitus, & ingentem classem ornare atque instruere ad nos perferunt, qui Bizantio ueniũt: quibus utrisque rebus simul uti nisi contra nos plane nõ potest. Id ueritus rem pulcherrimam illam quidem maximeq; salutarem, sed implicatam ac perdifficilem & cogito dudum, et paro; ut pacem inter Christianos Reges omnes atque populos conficiam: speroq; DEI Opt. Max. benignitate atque munere non frustra me laborare: modo uos uni uestram mihi operam nauetis. Id erit: si quàm celerrime hæc, quæ instant, fœdera sancietis: quibus cõstitutis maior mihi erit apud reliquos Reges auctoritas, si uobis socijs eos commonefecero; ut pace atq; concordia cum suis hostibus inita ad profectionẽ se in Turcas comparent. Itaque a uobis quanto maiore studio possum, peto; ut quemadmodum adhuc quidem maximarum rerum gestarum Romanis Pontificibus auctores extitistis; ita nũc etiam nobiscum tã exoptatæ pacis initium & quasi fundamẽta iaciatis: ut reliqua, quæ restãt, multo quidẽ et laudabiliora et magis salutaria, aggredi unà atque ad exitum perducere possimus. Sed & hæc & alia quæ oportet, mei

uobis Legati explicabunt. DEVM oro, ut qualem nobis mentem erga uos dedit, talem uobis esse uelit erga nos ad ea celeriter communi consilio constituenda, quibus eius maxime nomen gloria cultus pietas augeatur. Dat. sexto Cal. Febr. MDXV. Anno secundo. De uilla Seueriana.

Francisco Regi Galliæ. 15

GRATISSIMAE mihi tuæ litteræ fuerunt: quibus ostendis assentiri te, ut de Narbonensi Episcopatu; quē conferre Iulio Cardinali fratri patrueli meo cupiebam; quæ uellem, statuerem: omnesq; causas & rationes; quas quidem plurimas neque leuissimas colligis; quibus aliorsum trahebare; desiderio meo te adscribis posthabuisse. Quod tamē ipsum etiam ex Episcopi Tricaricensis Legati mei litteris intellexi: qui de tuo propēso & liberali erga me Cardinalemq; ipsum animo ad nos multa perscripsit. Ea res præter quàm quod illum tibi magnopere deuinxit, ita mihi grata atque optata accidit; ut studium, quo tenebamur, ut te, qui quidem plane adolescens ad omniū amplissimi nobilissimiq; Regni gubernaculum acceßisti, et beneuolentia complecteremur, & auctoritate nostra confoueremus; non parum mediusfidius auxerit. Itaque intellecta uoluntate tua de fratrum meorum n. n. Cardinalium sententia eam illi Ecclesiam hodie contuli. Te autem, quod supereſt, hortor, eadem animi liberalitate cures, ut

res, ut sine ullo uel impedimento uel mora negotium conficiatur. Eo & officium erga me Cardinalemq; ipsum tuū, et illius erga te studium, & mea sane charitas augebitur. Dat. tertio Non. Feb. MDXV. Anno secundo. Roma.

Aloisiæ Regis Gallorum matri. 16

EX Legati mei litteris intellexi, quanto studio cum Francisco Rege filio tuo egeris, ut is uellet, ut de Episcopatu Narbonensi, cui præficere Iuliū Meadicem Cardinalem fratrem patruelem meum cupiebam, pro nostra uoluntate statueremus. Quæ res ita mihi atque illi grata atque iocunda accidit; ut; quanquàm tu in eo huius Reipub. quæ tibi quidē pro tua pietate charißima debet esse, dignitatem & auctoritatem es tutata, officiumq; præstitißti optimæ & præstantißimæ mulieris; plurimum tamen ex eo tibi debere uterque nostrum facile præ se ferat: eoq; magis; quod Rex non paucis neque uulgaribus sane causis, quæ in alia ipsum impellebant, desiderium nostrum prætulit. Quamobrem scire te plane uolo, eo te officio & Cardinalem tibi tuoq; filio deuinxisse; & meam in illum beneuolentiam auxisse: Quemadmodum ab eodem Legato meo latius intelliges. Dat. tertio Non. Febr. Anno secundo. Roma.

Matthæo Cardinali Seduno Heluetio. 17

MOLESTE *sane tulimus Maximilianum Mariam Insubrum Ducē haberi in custodia iussisse Ioannem Petrum Moronum ciuem Mediolanensem Federici Cardinalis sancti Angeli procuratorē ea de causa; ut fructus monasterij Morimundi, quos is Cardinali debet, quiq; apud ipsum sunt, ab eo per uim atq; iniuriam extorqueantur: eiusq; te rei auctorem fuisse; quem minime quidem decuit, minimeq; opus fuit. Eo de genere toto iniuriarum tametsi proxime ad te litteras dedimus; quibus te hortabamur, uelles inferendis Cardinali detrimentis modum aliquem aliquando tandem statuere: tamen quia non solum ea te litteræ nihil mouerunt; sed post eas multo etiā, quàm antea, grauius atq; iracundius te gessisti: has ad te alteras dare litteras uolui; ut te diligentius cōmonefacerem; meminisses, Federicum & esse Cardinalem, & haberi; nosq; id Romanamq; Rempub. statuisse: neq; esse Regem aut populum Christianum ullum, qui non ipsum eo nomine appellet. Hæc quāti tibi facienda sint, si nescis; cur te fieri Cardinalem appetieris, non intelligo. Si scis, & magni æstimas istam dignitatem; uide, ne quod tibi amplum putas, in altero te minimi facere, non tam ullius uitium redarguat; quàm sit tuum. Quod si reliquæ causæ omnes parum apud te quidem ualent; tui te ordinis & dignitatis ratio ab eiusmodi consilio reuocare certe debet:*

debet: ne tuo exēplo quilibet lacessere reliquos etiā Cardinales ordinemq; ipsum augustissimum audeat: unamq; uestrum male habendi licētia ad cæteros facile contemnendos emanet. Hæc scripsi impulsus nō magis Federici causa, quàm amore in te meo mutuaq; nostra beneuolentia. Tu si offensionum iracūdiæq; tuæ finem feceris, & illum frui monasterij sui fructibus & pensionibus passus fueris; profecto & reliquis Cardinalibus tibiq; ipse consules; & huius Reip. dignitati uidebere tuas rationes postbabuisse, & mea mandata non despexisse. Dat. XV I. Cal. Martias. Anno secundo. Roma.

Magistratui Parmæ. 18

VENIT *isthuc meo iussu Iacobus Corregius; ut in Castri Gibelli possessione nobis tradenda curet agatq; meo nomine, ut res sine armis ex uoluntate nostra transigatur. Quamobrem curabis; ut quoad ipse adire ad eos, quorum interest, tractareq; rem possit; omnia suspendantur, pacataq; sint: eiq; fidem habebis ijs in rebus, quas ad te meis uerbis deferet.* Dat. XV. Cal. Martias. Anno secundo. Roma.

Ioanni Iordano Vrsino. 19

INTELLEXIMVS *inter Aldobrandinum Archiepiscopum Nicosiensium & Ludouicum Petiliani comitem germanos fratres disceptationem quandam super*

super Fiani oppido rebusq; alijs magno animorum ardore susceptam exerceri; timeriq; ab eorum propinquis; ne breui ad acerbissimas contentiones atq; ad arma prosiliant. Quare te hortor, atq; abs te, tanquàm ab homine Vrsinæ gentis facile principe, diligenter peto; cures quàm primum desq; operam tua prudentia, ut ea controuersia cõponatur: Quod si perficere non poteris, utriq; eorum meo nomine uolo mandes, ab altercatione ut abstineant; quoad ipsi te audito statuere, quæ æqua erunt, posimus. Dat. XV. Cal. Mart. Anno secundo. Roma.

Laurentio Tuccio ciui Florentino. 20

GRATAE *nobis tuæ litteræ fuerunt; quibus tuam in nos mirificam obseruãtiam ueteremq; in familiam nostram cultum multo quidem antea nobis & perspectum & cognitum facile ostendisti. Itaq; uolo existimes, nos in tua commoda esse propensos; teq;, si Romam ueneris, libenter uisuros: ita tamẽ; dum id itineris senectutis ualetudinisq; tuæ incommodo ne suscipias.* Dat. Prid. Cal. Mart. Anno secundo. Roma.

Maximiliano Rom. Imper. defig. 21

SI *unquàm alias ulla in re concupiuimus impetrare abs te optatos exitus nostræ petitionis; hæc una est, in qua id per te consequi maxime omnium*

expeto; ut Marco Cornelio Cardinali aliquando tãdem remittas atq; restituas fructus Ecclesiæ Veronẽsis, cui præest, reliquorumque sacerdotiorum, quæ is in tua ditione habet. Qua de re non hortor te solum, sed etiam magnopere & uehementer rogo ijs de causis; de quibus ad Thomam Episcopum Feltrinorum des. Legatum meum scripsi; cuius ad sermonem, ne bis in scribendo sim longior, te reijcio. His autem litteris te rogo, ita mihi respondeas; ut singulas petitionis meæ causas & amanter & prudenter te appareat considerauisse. Dat. Octauo Id. Mart. MDXV. Anno secundo. Roma.

Thomæ Episcopo Feltrinorum Legato. 22

EA, *quæ ad Maximilianum Imper. desig. de fructibus Ecclesiæ Veronensis & reliquorum sacerdotiorum M. Cornelio Cardinali restituendis breuiter scripsi, ab exemplo mearum ad illum litterarũ, quas ad te mitto, quod erit cum his litteris, cognosces. Quoniam autem magnopere mihi est cordi; neq; solum cordi est, sed mea etiam interest, ut res ad optatũ exitũ perducatur; uolo captes obseruesq; tempus id, quo tempore nihil te ab eo non impetraturum possis confidere, litteras meas ei reddendi: ijsq; redditis petitionem meam tuis tum uerbis tum precibus quantum maxime poteris, accurate atque apposite subsequare. Cuius tui cum illo sermonis illud sit caput: me pro Cardinali Cornelio non tan-*

topere laborare ſolummodo, quia Cardinalis ſit: quanquàm id quidem & me mouet maxime, & illius etiam animum mouere et flectere ſane debet: uel quia fratrum meorum R. R. Cardinalium uniuerſus ſenatus precibus omnibus expoſtulationibus contẽtionibus prope quotidie hac de re nos appellet; atq; ut eius ordinis iura auctoritatemq; ne prodamus, a nobis non tam petat, quàm etiam exigat: quibus quidem tam aſſidue tantoq; opere æqua præſertim petentibus deeſſe nullo pacto poſſum: ſed etiam propterea, quod eſt ipſe quidem de me optime ampliſſimeq; promeritus; & quod & maiorem huius mei Pontificatus partem ſane debeo. Ea enim is in nobis Reip. præficiendis egit cura ſtudio diligentia labore animiq; ſui motibus omnibus et ſenſibus; ut illi multo maximam eius rei gratiam habeamus. Quanquàm quidem, ut pergam ad reliqua, diu eſt; quod cum illo, tanquàm cum fratre optimo atque iocundiſſimo uiuo: omniaq; fraterna germanaq; beneuolentiæ ſtudia atque officia inter nos exercentur. Nunc autem ad priorem ueteremq; noſtram neceſſitudinem amoremq; mutuum additis ingẽtibus illius meritis ita eſt mihi animoq; meo gratus; nihil ut addi poſſe ad noſtram coniunctionem uideatur. Itaque meo a latere fere nunquàm diſcedit. Quoniam autem ademptis ei diſtractisq; ijs, quos dixi, fructibus, alere ſeſe ipſe non poteſt; alo eum ego atq; ſuſtento impenſa mea. Quod etſi libentiſſime facio; eſt tamen mihi, ut uerißime dicam, permoleſta perq; grauis eius impenſæ cauſa:

ſe cauſa: præſertim cum eius rei is ſit auctor; a quo ſubleuari me in rebus etiam dubie iuſtis pro meo in illum ſingulari amore atque beneuolentia æquiſſimũ profecto eſſet, nedum in hac; in qua certe ipſa rectus mos, conſuetudo, ius omne, æquitas omnis, pudor ipſe, pietasq; ineſt; debeam. Neq; enim obeſſe Cardinali debet, quod Venetus natione ſit: cum ipſe ita moderate omnibus in rebus quæ ad Maximilianum pertineant, ita temperate, ita non ambitioſe ſemper ſe geſſerit; ut indigniſſimum plane ſit; cũ ipſe in illum nihil omnino agat, nihil cogitet, debitum etiam illi cultum & obſeruantiam præ ſe ferat; ſuæ ſe uitæ atque uictus alimenta atq; præſidia, quoniam ab illo intercipiantur, deſiderare. Quàm indignitatem reliqui Cardinales omnes periniquo animo cum ferant; ea de re ita apud me contendunt, ut dixi, prope quotidie; ut quilibet ſuã ſe cauſam agere in Cardinalis cauſa, quilibet pro ſeipſo laborare atque niti exiſtimet. Timent enim & uerentur maxime; ſibi quoque aliquãdo idem ne accidat alijs ab Regibus; ſi Cardinalis Cornelij dignitas cum Reip. dignitate coniuncta per nos hac in re atq; cauſa negligatur. Itaque quod initio dixeram, non tam moueri me cæterorum Cardinalium cauſa & precibus ad fructus Cornelianos procurandos: nũc mehercule, ut iam liberius dicam, quod ſentio, non moueri modo fateor ea me re & concuti; ſed plane etiam conuelli magnopereq; perturbari. Neque enim ſuſtinere illos iam, meq; ab eorum & iuſtis & quotidianis

dianis querelis tueri possum. His omnibus de causis petere te ab illo meis uerbis atque precibus uolo; ut me quidem hac animi sollicitudine, his impensis atque onere; se uero ea calumnia, atque etiam hac molestia liberet: neq; enim ab incepto possum, nisi re impetrata desistere. Itaq; remittat aliquando tandem Cardinali Cornelio eos, de quibus loquimur, fructus, uel iustitiæ, quam unus omnium maxime atq; sanctissime omni tempore coluit; uel sacri Cardinalium ordinis & collegij, quod apud omnes hominés augustissimum semper fuit, uel huius Reip. dignitatis, quam tueri ipse in primis debet; uel mea demum causa, qui illum tantopere amo tantiq; facio; uel simul omnium. Atq; mea quidem certe causa nō eo modo, quo illi atq; alijs Regibus commendare sæpe multos soleo: sed quo agerem; si pro Iuliano Medice fratre germano meo, uel etiam si pro ipso me, quanquàm & pro me ago, hac in re atque causa laborarem. Id si fecerit; confirmabit ille quidem in omnium hominum mentibus atque sermonibus existimationem, quam alit, liberalissimi Regis atq; iustissimi: De Cardinali Cornelio autem deq; cæteris Cardinalibus optime merebitur: Ego uero id eo loci apud meum animum atq; memoriæ sensum reponā; ut eius in rebus & postulationibus; si quid acciderit, in quo me quoque ipse uelit sibi petenti satisfacere; ut sunt omnium rerum uices; facile appareat, mihi se in eo feciſſe gratissimum. Ex is uerbis potes facile perspicere; quantum prudentiæ, studij, diligentiæ

gentiæ sit abs te adhibēdum, ut res ex sententia trāsigatur. Itaque non erimus longiores. Vnum addā; quanti me facis; tantundem hoc in negotio & procurando & conficiendo tute labora. Dat. octauo Id. Mart. MDXV. Anno secundo. Roma.

Vladislao Regi Pannoniæ. 2

CVM & Reip. Christianæ dignitas, & tui Regni atq; populorum salus in eo mihi uersari hoc tēpore maxime uideretur; si certa in Illyrico atque Croacia municipia Turcis exposita loci natura satis ad resistendum idonea, etiam hominum opibus atq; præsidijs munirentur: Vincentio Ototiensium Episcopo & Iulio Cortonensi procuratoribus meis mandaui, ut eam curam susciperent, eoq; se conferrent, quàm celerrime fieri posset. Eis magnum tritici numerum, magnum ordei illò comportādum iussi dari; pulueriſq; perfecti ad tormenta impellenda libras mille: sulphuris præterea libras decies mille: salis nitri quinquies mille: quibus ex rebus puluis, si esset opus, confici posset: Tormenta etiam uarij generis aliquot. Atq; ijs quidem rebus omnibus curatæ pecuniæ adieci numos aureos uicies cētum: qua pecunia quibusq; rebus ex Episcopi Vesprimiensium Croaciæ præfecti sententia & consilio uterentur. Audio autem operæpretium esse maxime quidē certe ut mœnia eorum oppidorum reficiantur, & uallo ac fossa præcingātur, sed si quid esset aliud; quod

uel

uel ædificari, uel muniri oporteret; id eos ita inſti procurare, ſi Epiſcopus Veſprimienſium mandauiſſet. Te autem magnopere hortor; ut quam ad te pecuniam ex Reip. propediem ærario ſum miſſurus; quæ quidem erit ad uicies mille aureorum numum; eius multo maximam inſumas partem illis in locis et municipijs & firmandis & communiendis. Hæc cũ me uideas pro tua tuorumq; incolumitate laborare; quid te ipſum facere Vladislae oporteat, facile iudicabis. Itaq; non ero longior. Dat. tertio Cal. April. MDXV. Anno tertio. Roma.

Epiſcopo Veſprimienſium Præfecto Croaciæ. 24

DEDI ad Vladislaum Pannoniæ Regem Vincentio Ototienſium Epiſcopo & Ghilio Cortonenſi interpretibus & procuratoribus meis litteras: quos ad certa Illyrici Croaciæq; municipia, ut ſcis, & firmanda & munienda ad Turcarum impetus ſuſtinendos mitto petente maxime et monente te: quibus ex litteris quantos labores, quantas etiam impenſas ſuſceperim; facile intelliges. Nunc te hortor; ut quãdo in eam procurationem atq; curam te auctore ſum ingreſſus; cuius prudentiæ atq; in rebus gerendis experientiæ plurimum tribuo: quibuſcunque in rebus eſſe illis uſui poterit uirtus auctoritasq; tua, eos iuues, Ghiliumq; præſertim; cui mandaui, tuo ut cõſilio muniendis illis oppidis, & bello; ſi forte in aliquem tumultum eorum aduentus incideret, adminiſtrando

ſtrando & ducendo uteretur. Id facere te oportet cum Reip. Chriſtianæ, cuius res agitur, cauſa; tum tua, quo impulſore uſus ſum; tum uero etiam mea: qui te ſecundum Regem tanti facio, ut tibi tota iſta in regione latiſſima atque populoſiſſima præferam neminem. Dat. tertio Cal. April. MDXV. Anno tertio. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 25

MITTO ad certa Illyrici Croaciæq; oppida Turcarum incurſionibus expoſita Vincentium Epiſcopũ Ototienſium & Ghilium Cortonenſem procuratores meos cum commeatu armamentisq; ; ut ea bene atq; celeriter muniant: ijsq; mandaui, ut omnẽ diligentiam adhiberent, nequid illis in locis detrimenti Res Chriſtiana pub. acciperet. Quare te hortor, mandes quàm primum tuis Magiſtratibus, quos in Illyrico habes; ut quibuſcunq; in rebus ferre opem meis procuratoribus poterunt, ut mandata noſtra facilius atq; celerius conficiant; illis præſto ſint: maximeq; in calce reliquaq; materia atq; operis ad foſſas, uallum, mœnia uel ſarcienda, uel exædificanda ſubminiſtrãdis: recipiantq; ac ſeruent ea omnia fideliter; quæ ij a nobis ſecum ferent; quoad illa ulterius deportari opus ſit: Demum ita ſe gerant; ut ea cura, quam ad communem Chriſti populorum utilitatem ſuſcipio, quantum maxime poteſt, proficiat; & illos appareat miniſtros eſſe Principis optimi

mi summaq; religione præditi. Dat. tertio Cal. April. MDXV. Anno tertio. Romæ.

Emerico Pannoniæ Palatino Principi. 26

LEGI tuas litteras; quibus & tuam in nos mirificam uoluntatem & in Romanam Remp. singularem cultum pietatemq; præ te fers. Quarum duarum rerum animiq; tui propensionum & inductionum quæ ad me pertinet, ualde mihi grata est; quæ ad Remp. ea etiam sancta & uehementer probata & mihi esse debet & bonis omnibus. Itaq; de utraq; ualde te amo. Quod ut etiam apertius scire possis; exemplum litterarum, quas ad Vladislaum Regem dedi, tibi describi iussi, tum ut quam curam pro Christianæ Reip. dignitate tuenda suscepi, ea ne te lateret: tum etiam ut te hortarer; ut communem causam apud Regem ipsum iuuares auctoritate tua & gratia: ut quas impensas feciissem pro istius regni maxime salute atq; gloria; eæ quàm fructuosissimæ essent futuræ. Cæterum quod ad Episcopatum Varadiensium attinet; cui postulas ut filium tuum uelim præficere; est illius quidē certe ætas ad id pōderis sustinendum imbecillior: sed quia te, ut dixi, ualde amo; dabo operam; ut quanto aptius & citius pro nostra dignitate fieri possit, satis appareat tuā apud me auctoritatem plurimum ualuisse. Dat. Cal. April. MDXV. Anno tertio. Romæ.

Nicolao

Nicolao Leoniceno. 27

LITTERAS tuas; quibus litteris egregiā & singularem tuam in me obseruantiam docte sane luculenterq; ostendisti; legi libentissime: tuúmque studium mihi operam nauādi, si qua in re uti uellem, in illis agnoui: quod mihi gratissimum fuit. Te uero & amaui profecto omni tempore, multiplicemq; & excellentem in optimarum artium studijs doctrinam tuam magni, ut debui, feci: & nunc etiam Petri Bembi scribæ a latinis mei; qui te mirifice diligit; & Ferrariæ in Prodominatu patris sui admodum adolescens cum esset, de tuo pleno fonte hausisse se præcepta philosophiæ dictitat, riuulumq; duxisse; apud me habito multa cum tua laude sermone facile adducor; ut ad priorem meam in te beneuolentiam magno addito cumulo unice te complectar & prosequar: cupiduscq; sim ornandi tui meritis et præmijs & laudibus. Id te scire uolui; ut si quid esset; in quo tibi & usui et ornamēto esse posset amor erga te meus; confideres te a me omnia, quæ uelles, posse consequi. Dat. quarto Non. April. Anno tertio. Romæ.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 28

EGREGIA singularisq; probitas, prudentia, uirtus, atque in agendis tractandisq; rebus istius

Reipub. summa cum lenitate coniuncta tum grauitas tum etiam diligentia Petri Landi Legati tui eũ nobis magnopere commendarunt. Itaque & hoc tempore toto, quo eum apud me esse uoluisti, magno amore hominem sum cõplexus; & uidi atque audiui usquequaque libentissime: & nunc ad te atq; ad patriam iussu tuo reuertẽtem his prosequi litteris uolui, tanquàm testibus & nostræ in illum uoluntatis, & muneris non solum prudenter, sed etiam præstãti modestia, integritate, studio acti ab illo cum magna tua semper tuæq; Reip. & Senatus istius laude ac dignitate. Quæ quidem res officijq; perfunctio chariorem tibi illum reddere sane debet. Ipsum autem redire nunc ad te eo nobis minus molestum est; quo aliquot iam menses sunt, cum is Romæ incommoda ualetudine utitur. Sperat autem se, cum isthuc atque ad suos redierit, facile conualiturum. Quæ spes ne eum fallat, DEVM Opt. Max. precor. Tibi uero illum Senatuiq; isti, non quod existimem ciuem uestrum optimum hominem et prudentem uirum déque uobis optime meritum apud uos commẽdatione mea egere; sed ut mihi ipse charitatique in illũ meæ morem geram, summopere atq; diligentissime commendo. Dat. Octauo Id. April. Anno tertio. Romæ.

Maximiliano Mariæ Mediolanensium Duci. 29

ALTERIS meis litteris hortatus te sum; ut Paulæ Gonzagæ id, quod ratione dotis ei debetur, dari iuberes uel æquitatis causa, cuius esse minister in primis debes; uel mea, qui eius fratrem clarum & præstãtem uirum unice diligo: ut se sustentare, & celibatum, in quo aliquot iam annos est, ducere honestius atq; commodius posit. Quod quidem te facturum uel propterea confidebã; quod nihil esse prope intelligebam fauore atq; tutela maximorum hominum & uirorum principum dignius uiduis mulieribus; quibus sane omnium gentium leges mores cõsuetudines plurimum tribuunt. Verum cum præter spem expectationémque nostram nihil abs te curatum, nihil mandatum ea in re adhuc quidem sit, credo, quod occupationes magnæ tuæ cogitationem tibi illam eripuerint: non enim arbitror nihil te tribuere meis commendationibus uoluisse: iterum te et hortor, & plane rogo, uelis dare operam, ut mulieri satisfiat. Omnino eam rem ita tibi commendo; ut etiam cupiam te in ea procuranda diligentiorem esse, quàm causa ipsa postulat: ut ostendas me a te pluris, quàm cætera, fieri. Dat. XII. Cal. Maias. Anno tertio. Romæ.

Philippo Gualterotto ciui Florentino. 30

ALLATVM ad nos est te apud animum tuum proposuisse, unicam filiam tuam Rafaëli Medici gẽtili meo nuptui uelle tradere: quod mihi admodum iocundum fuit. Nam & Rafaëlem ipsum ualde diligo; & te facio, uti debeo, plurimi. Quare tua hæc uoluntas mihi uehementer probatur: sciréq; te uolo, nuptias istas si confeceris, eum me nuncium libentissime auditurum. DEVM autem in primis precor; ut quæ tibi & filiæ domuiq; tuæ, atque illi nobisq; omnibus usui et uoluptati futura sint; ea per te hoc in negotio transigantur. Dat. Cal. Maijs. Anno tertio. Romæ.

Latino Iuuenali familiari meo. 31

CVM magnopere cupiam; ut simultates ac belli semina inter Maximilianum Mariam Mediolanẽsium Ducem & Octauianum Ducem Genuẽsium populumq; Heluetiorum exorta iam atq; iactata pro communi bono atque ipsarum partium statu per me adiutore Domino quàm celerrime sopiantur & aboleantur: mando tibi; cuius fidei atq; in agendis rebus experientiæ magnopere confido; ut magnis itineribus ad Maximilianum quidem primum, deinde ad Heluetiorum eos pagos, qui militiam in Italia faciunt, demum Genuam te conferas: omneq; tuum studium

studium, diligentiam, curam, laborem adhibeas; ut pacem inter illos omnes firmare atq; conficere possis. Pro qua conficienda rebusq; constituendis si quid meis te uerbis promittere atq; recipere siue uni, siue alteri eorum, siue plane omnibus oportebit: id omne, quod promiseris quodq; receperis, ratum & gratum me habiturum, fidemq; tuam in eo præstaturum, omniaq; illa, quæ tu egeris, probaturum, hoc meo chirographo polliceor et spondeo. Dat decimoquinto Cal. Iun. Anno tertio. Romæ.

Octauiano Duci Genuensium & Federico Archiepiscopo Salernitanorum fratribus. 32

QVA de causa Latinum Iuuenalem familiarẽ meum adolescentem probitate atq; uirtutibus præditum ad uos miserim; ipse uobis exponet. Quoniã autem simultates odijq; semina, quæ inter uos & Ducem Mediolanensium populumq; Heluetiorum nimis iam & diu & acriter iactantur, sine graui & uestræ urbis et totius Italiæ incõmodo ulterius progredi exercériq; non possunt: pro mea in uos charitate etiam atq; etiam a uobis peto; animũ & mentem inducatis ad ea statuẽda, quæ mihi; qui propterea quod absum ab earum rerum culpa longius, iudicare recte possum; fore uobis & usui & dignitati & certe otio magnopere uidentur. Non enim, ut bene uobis atq; feliciter sit, minus laboro; quàm si uel pro patria ipsa mea, uel hoc pro Imperio Roma-

náq; Rep. eam curam ſuſcepiſſem. Dat. x v Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 33

NON uni ad me nuncij, rumor etiam ipſe attulit, eſſe quoſdam, qui in huius Reipub. ditionem inuadere armis cogitent; Parmamq; atq; Placentiam in primis. Quod etſi non queo credere: recta enim ſentio de omnibus: tamen ne prorſus imparati offendamur; ſi quiſpiã erit, qui male cogitata exequi cupiat; peto a te; cuius in me Remq; hanc publicam pietatem animiq; magnitudinem neq; paucis & grauiſſimis in rebus ſum expertus; uelis Iacobo Gambaro, quem ea de cauſa ad te uenire iuſſi, eam militum tuorum manũ tradere ed ea municipia munienda; quam is a te requiret. Pluribus uerbis non utar cum propterea, quod te eius ſceleris, quod paratur; ſi modo quiſquàm eſt, qui tantum ad ſcelus ſe comparet; ipſa indignitate permotũ excitari per tete atq; ardere animo puto: tum quia tota de re Bernardus Bibiena Cardinalis meo iuſſu litteras ad te dabat, cum hæc ſcriberem. Dat. v i. Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Fabritio Magno Rhodi Magiſtro. 34

CLEMENS Rhodius metropolites tũ tua, tum uero maxime Ioannis Laſcaris familiaris mei docti hominis

hominis cõmendatione & gratus mihi eſt & probatus ſic; ut eum item tibi ipſe eiusq; res commẽdare facile ſtatuerim. Nota tibi eſſe arbitror; quæ a me proxime conceſſa & condonata illi fuerunt. Ea ne ipſi abrogari ullis ab hominibus, neue iniuriam fieri permittas; abs te peto. Dat. tertio. Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Octauiano Duci Genuenſium & Federico Archiepiſcopo Salernitanorum fratribus. 35

QVONIAM quod tantopere cupiebam, de pace nihil eſſe adhuc confectum & conſtitutum uideo: has ad uos litteras dedi; ne ea de cauſa rem poſſe confici diffideretis; aliaq; cogitanda uobis eſſe atque ſtatuenda exiſtimaretis. Nam & ea in re nihil prætermittam uel ſtudij uel diligentiæ uel laboris, tentaboq; omnia & moliar: in quo nihil dum etiam eiuſmodi uideo, prorſus ut ſit deſperandum: & ſi erit is meus inanis atq; irritus de pace labor & cogitatio; tum illud aggrediar, quod quidem mihi præripere ueſtrorum inimicorum nullus poterit: atq; ad uos oppidúmque & dignitatem ueſtram tuendam et conſeruandam omnes meas, omnes Florẽtinorum copias, quæ quidem ſunt paratiſſimæ, ſtatim mittam: oſtendámque omnibus hominibus, quanti uos unos faciam; quique ſit meus erga uos ſenſus ſtudium beneuolentia. Quare uolo bono uos atq; magno animo eſſe. Quin etiam ut cogitationes meas omnes clarius

atque

atq; plenius intelligeretis; Ioannem Veſpuccium facemiliarẽ meum magnis ad uos itineribus his cum literis uenire iußi; qui mentem uobis noſtram explicaret. Dat. tertio Cal. Iun. Anno tertio. Roma.

Ioanni Blaßiæ triremium Præfecto. 36

MANDAVI Ioanni Veſpuccio; quem ad Octauianum Genuenſium Ducem & Federicum Archiepiſcopum Salernitanorum fratres miſi; ut ad te ſermonem meum, quem cum eo habui, perferret, ijs de rebus, quas te ſcire magnopere cupio. Cuius illud caput eſt; ut hanc ad oram littoraq; noſtra a pyratis & purganda & munienda cum ijs noſtris triremibus, quas nunc quidem tecum habes, Centumcellas nauigatione non intermiſſa te conferas. Dat. tertio Cal. Iunias. Anno tertio. Roma.

Sigiſmundo Trotto Ferrarienſi. 37

QVAM ad me ſcriptam probe ſane & multa muſicæ artis ſuauitate atq; dulcedine aſperſam cantilenam attulit Vincẽtius Mutinenſis miſſam abs te mihi; ea me reliquoſq;, quos habeo multos, ut ſcis, ea in re doctos homines oblectauit tenuitq; plurimum. Mirifice enim placuit; uiſaq; eſt eiuſmodi; ut nihil ei ad aurium delectionem animosq; permulcendos prope deeſſet. Ita uocum inflexione, uarietate, concinnitate, artificio deniq; omni & temperamento

peramento continebatur. Qua in re & tuam in me obſeruantiam, & optimum ijs in rebus ſenſum & iudicium animi ingenijq; tui profecto agnoui. Itaq; iſta tua diligentia cum de ueteribus tuis miſsis ad me ſcriptis cantibus, tum de hoc nouo, mihi ualde grata eſt. Quod te ſcire uolui; ut confideres, me de te & remunerando & ornando cogitare. Dat. quinto Id. Iun. MDXV. Anno tertio. Roma.

Florentinis. 38

VALDE mihi opus eſt eis libris; quos Angelus Politianus a perueteribus illis, qui a uobis publice aſſeruantur, Iuſtinianarum legum & digeſtorum libris, quos Pandectas uocant, ſua ipſe manu deſcripſit. Qui quoniam apud uos ſunt; uos hortor; ut eos Laurentio Medici fratris mei filio mihi mittẽdos dari iubeatis. Eos uobis, cum uſus fuero, ſtatim remittam. Dat. XV. Cal. Iul. Anno tertio. Roma.

Laurentio Medici. 39

PROFICISCENTI Florentiam Frãciſco Saluiato deeſſe nolui; quo minus ſcriberem ad te; dares operam; ut a ſuis creditoribus inſigni aliqua moleſtia ne afficeretur: maximeq; eam ob cauſam; néquid ex ſuis fortunis rebusq; ijs, quæ moueri ſolo nequeunt, ſiue inſulam, ſiue fundum, uendere atque

diſtrahere

distrahere cogeretur. Itaq; erit mihi sane quàm gratum; ualde enim hominem diligo; ut facilitate prudentiáq; tua eius cum creditoribus ita agas; ut malum malo ne addant; contentiq; sint, ut eius rei modus aliquis & ratio amice ineatur: quemadmodum tibi esse aptius expeditiusq; uidebitur. Quod quidem creditores uelle ipsi cum propterea debebunt, quod est Franciscus plane soluendo; tum etiam, quod ipse adiumento illi esse, eamq; solutionem mea pecunia explicatiorem facere cogito. Dat. XII. Cal. Iul. Anno tertio. Roma.

Ludouico Areosto Ferrarienſi. 40

SINGVLARIS tua perq; uetus erga me familiamq; meam beneuolentia, egregiaq; bonarum artium litterarũ doctrina atq; in studijs mitioribus præsertimq; poëtices elegãs ac præclarum ingenium iure prope suo exposcere uidentur; ut quæ tibi usui futura sunt, iusta præsertim & honesta petenti; ea tibi a me non libenter modo, sed etiam liberaliter concedantur. Quare cum libros uernaculo sermone et carmine de gestis errantium, quos appellant, equitum ludicro more, longo tamen studio & multorum annorum cura uigilijsq; confeceris; eosq; conductis abs te impressoribus edere in manus hominum statueris; ut ea tua diligentia probiores exeant; tum ut si quis fructus ea ex re percipi potest, is ad te potius, qui conficiendi poëmatis laborem es perpessus, quàm

quàm ad alienos deferatur: edico & mando; nequis te uiuente eos tuos libros imprimere, aut impressos uenundare, ullis in locis audeat sine tuo iussu & uoluntate. Qui contra mandatum hoc nostrum fecerit, admiserit; is uniuersæ DEI Ecclesiæ toto orbe terrarum expers esto. Dat. XII. Cal. Iul. Anno tertio. Roma.

Francisco Mariæ Vrbinatium Duci. 41

IOANNI Mariæ Mutinensi Internuncio tuo mandaui, ageret tecum, tuas ut copias esse paratas ad profectionem iuberes; efficeresq; ut essent quàm optime quámque celerrime instructæ. Eúmque ad te uenire iussi tum hac de causa; tum ut te de meo beneuolo in te paternóque animo & uoluntate coram certiorem faceret. Quare te hortor; ut & charitatem erga te meam & hominum de te spem, quam excitasti, fide cura diligentiáque tua in Reip. negotijs administrandis mandatisque meis explicandis et conficiendis hac in iuuenili tua surgentique adhuc ætate atq; florenti non confirmes modo, sed etiam augeas. Decimo Cal. Iul. Anno tertio. Roma.

Antonio Sanctæ Crucis. 42

CVM de tua in bellicis rebus uirtute et fide magnopere posse me confidere existimem; ut libentius cum res exigat, mihi præsto sis; ornatioráq; te, quo

eris

eris iussus, conferas: sexcentorum numum aureorũ pensionem in annos singulos stipendij nomine tibi ut dent ærarij Quæstoribus mãdo ita quidem; ut quarto quoq; mẽse tibi uel tuis procuratoribus eius summæ tertiam partem persoluant. Dat. Decimo Cal. Iul. Anno tertio. Romæ.

Populoniæ Domino. 43

ET tuam fortitudinem bellis exercendis, & uigilantiam atq; solertiam administrandis, & fidem animiq; tui sensum uel ardorem potius nobis & colendis & obseruandis plurimi sane facio. Id ut clarius atq; apertius intelligas; atq; etiam ut mihi maiori esse usui, cum opus erit, possis; ad quinquies mille numorum aureorum pensionem annis tibi singulis ab ærarij Quæstoribus iubeo dari. Tu uero ita te geres; ut facile ostendas te magnam curam exercere; ut & sanguinis propinquitati, qua nobiscum es coniunctus, & tuæ dignitati, & expectationi nostræ maxime satisfacias. Dat. XII. Cal. Iul. Anno tertio. Romæ.

Bernardo Bibienæ Cardinali. 44

CVM omnium, quas in Pontificatu curas gerimus, ea non postrema sit, ut Mariæ semper uirginis Dominiq; nostri matris Lauretanæ phanũ augustissimum; quod magnis sumptibus atque impensa multos

sa multos iam annos a Romanis Pontificibus constructur; qua maxime conuenit diligentia & studio conficiatur; eiusq; phani prouentus probe custodiãtur; reliquaq; omnia, quæ ad ipsius Virginis matris cultum lociq; religionem non solum retinendam, sed longe etiam, si fieri possit, adaugendam atq; amplificandam pertinent, recte administrentur: ipsius te Lauretani templi, ædium, domus, loci, prouentuum omnis generis, eiusq; templi exædificationis, cultus, curationis, ministrorum, operumq; omnium procuratorem facio. De tua enim in Diuam pietate, in rem Romanam studio, in me autem; cui quidem familiæq; meæ omnia pene usq; a puero summæ cum integritatis & fidei, tum uero curæ atq; diligẽtiæ egregia & præclara officia præstitisti; peruetere obseruantia uoluntateq; admonitus; nihil est rẽrum omnium, quod tibi recte mandari credique posse non existimem. Itaq; tibi in eo procurationis munere obeundo eandem potestatem idemque ius largior in teque transfero agendi omnia, mandandi, statuendi; quæ potestas quòdque ius mihi, idem si agerem, mandarem, statuerem, profecto esset. Quare tuũ erit; qui uirtute atq; ingenio sic abũdas, nemo tibi in utrisq; ut præferatur, in singulis æquẽtur pauci; eum magistratum ita gerere; ut & phanum illud apud omnes homines plus in dies uenerationis et celebritatis acquirat; & mihi extet fructus laboris & industriæ tuæ. Dat. Cal. Iul. MDXV. Anno tertio. Romæ.

Leonardo

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 45

CVM existimarem propter ea, quæ tibi fœdera cum Turcarum Rege sunt, non posse te aperte quicquam atq; palam cõtra illos moliri: eorum auertem latrocinijs & incursionibus, quas creberrimas faciunt; per me ipse ire obuiam; oppositáq; illis loca nostra communire atq; defendere cuperem: statui triremes aliquot, quæ Anconi fabricatæ sunt, deducere & ornare eam ob causam. Quare abs te peto; ut tormenta bellica, cæteráq; armamenta, quæ ad naues eas instruendas satis sint; mihi commodes. Ea de re Augustinum Beatianum familiarem meum & ciuem tuum probum ipsum uirum & ingenio doctrináq; præstantem ad te mitto: qui tibi mentem meam latius explicabit. Cui etiam mandaui, ut certos Græcorum libros, quibus egeo, Venetijs perquireret: Ea in re si illum iuueris; erit mihi gratum. Dat. tertio Non. Iulias. Anno tertio. Roma.

Rafaello Petrutio, Episcopo Grossetanorũ, Romanæ arcis Præfecto. 46

VT amoris erga te mei atq; beneuolentiæ, & eius curæ; quam in Romana arce custodienda mihi impendis; fructum aliquem iam nunc percipias: Carrantianam domum meam cum hortis, quæ ad portã Vaticanam egreßis urbem prima omnium sese ostentat; tibi

tat; tibi dono do, trado: eamq; domum cum hortis tuam esse uolo, ita tamen; ut hæredes tuos ne sequatur. Dat. XIII. Cal. Aug. Anno tertio. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 47

DEDI ad M. Antonium Columnam meum Præfectum equitum litteras; quibus ei mando, ut cũ suis equitibus CL. tot enim sunt; Veronam se quàm celerrime conferat. Quamobrem te hortor; ut eos equites; qui Veronæ sunt, quorũ præfecturas Mutius Columna & Troilus Sabellus gerunt, proficiscí Parmam atque Placentiam iubeas per Mantuanum agrum, aut qua securius posse eos iter facere intelliges: sed ita; ut omnem profectionis opportunitatem in celeritate positam existiment. Dat. VII. Id. Aug. MDXV. Anno tertio. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 48

GVISIAE Dominum consiliarium tuum prudentem sane hominem & grauem ac eloquentem uirum ad nos cum mandatis abs te missum libenter uidimus horas aliquot. Cui ad te redire festinanti bonum reditum sum precatus. Eorum, quæ me rogas, quantam tibi partem concesserim; ab ipso intelliges. Equidem omni tempore paternam tui curam & rationem habui: sumq; posthac honesta præsertim po-

ſtulantis & quibus Reip. dignitas coniuncta ſit; quæ quidem mihi mea uita eſt charior; ſic habiturus; ut facile cognoſci poßit, nullius apud me hominis auctoritatem plus ualere, quàm tuam. Dat. ſeptimo Id. Aug. Anno tertio. Roma.

Franciſco Mariæ Metaurenſium Duci. 49

ETSI in dubium mihi non uenit pro tua in me uoluntate animiq; tui magnitudine; quin omnem ſis celeritatem adhibiturus; ut quemadmodum tibi mãdaui, Internunciuſq; tuus te facturum mihi recepit, cum tua manu quàm primum Placentiam te conferas: tamen magnitudo rei facit; ut etiam atq; etiam te de eo & monendum & hortandum putem. Itaq; ſummopere tibi præcipio, ut quantis maxime potes itineribus eò te conferas. Nam cum maximi quidem intereſt te cum tuis copijs ibi præſto eſſe: tum uero in tua tuorumq; celeritate totius rei põdus atque ſummam eſſe poſitam debes exiſtimare. Quare maiorem in modum contẽdendum tibi eſt; ut de aduentu illuc tuo, quemadmodum quidem res poſtulat, quàm primum certior fieri poßim. Dat. quarto Id. Aug. Anno tertio. Roma.

Prolegato Vmbriæ. 50

RVMOR eſt, ex tua prouincia multos quotidie proficiſci, ut cum exteris Regulis militiam faciant. Quo

Quo cum nihil eſſe poßit indignius: pertinet enim ad maieſtatem huius Imperij, ſuos homines atq; milites ſibi potius, quàm alienis nationibus uſui eſſe; mando tibi, eam profectionem prohibeas ſtudio diligentiaq; tua: edicasq; ne quiſpiam ad militiã exercendam alio ſe conferat. Qui ſecus fecerit; ei læſæ maieſtatis pœna eſto. Quod ſi erunt poſthac in tua prouincia, qui abitum parent; dabis operam ut capiantur & puniantur. Dat. decimoſeptimo Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Rafaello Vrbinati. 51

CVM ad Principis Apoſtolorum Phanum Romanum exædificandum maxime interſit; ut lapidum marmoriſq; copia, qua abundare nos oportet, domi potius habeatur, quàm peregre aduehatur: exploratum autem mihi ſit magnam eius rei facultatem urbis ruinas ſuppeditare; effodiq; paſſim omnis generis ſaxa fere ab omnibus; qui Romæ, quiq; etiam prope Romam ædificare aliquid, uel omnino terram uertere parumper moliũtur: Te; quo magiſtro eius ædificationis utor; marmorum et lapidum omnium: qui Romæ, quiq; extra Romam denum milium paſſuum ſpatio poſthac eruentur; præfectum facio ea de cauſa; ut quæ ad eius phani ædificationem idonea erunt, mihi emas. Quare mando omnibus hominibus mediocribus ſummis infimis; quæ poſthac marmora quæq; ſaxa omnis generis intra eum, quem di-

xi, loci ſpatium eruent, effodient, ut te earum rerum præfectum de ſingulis erutis effoßisue quã primum certiorem faciant. Id qui triduo non fecerit; ei a centum uſque ad trecentum numum aureorum quæ tibi uidebitur mulcta eſto. Præterea quoniam certior ſum factus multum antiqui marmoris et ſaxi litteris monumentisq; inciſi; quæ quidem ſæpe monumenta notam aliquam egregiam præ ſe ferunt, quæq; ſeruari operæpretium eſſet ad cultum litterarum Românique ſermonis elegantiam excolendam; a fabris marmorarijs eo pro materia utentibus temere ſecari ita, ut inſcriptiones aboleantur: mando omnibus; qui cædendi marmoris artem Romæ exercent; ut ſine tuo iuſſu aut permiſſu lapidem ullum inſcriptum cædere ſecareue ne audeant, eadem illi mulcta adhibita, qui ſecus atque iubeo fecerit. Dat. ſexto Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Ferdinando Hiſpaniæ Regi. 52

EXCVSATIONEM, quam affers, cur Epiſcopus Malacitanus uenire ad me hoc tempore non poſſit, libenter accipio. Eſtq; id, quod ſcribis, uerum. Nam ſi quo ei tempore per litteras mandaui, ut Romam ſe conferret, ſcire potuiſſem te illi munus aliquod mandauiſſe, ipſumq; in Regni tui tractandis adminiſtrandisq; rebus occupatum uerſari; eiuſmodi ad eum litteras profecto nõ dediſſem. Præter enim quàm quod ea, quæ tibi negotium aliquod aut incommodum

commodum afferunt, mihi eſſe uſui nequaquàm poſſunt: hominem etiam ualde diligo: eſtq; mihi cum illo conſuetudo ſane peruetus: ut gratum mihi atque iocundum ſit intellexiſſe eius te opera magnis in rebus uti. Itaque hoc illi uiæ atque itineris duplici de cauſa æquo animo remitto; & quod ei bene atque honorifice apud te eſſe mihi gratum eſt; & quod tibi, ut ſcribis, eius eſt & opera & induſtria domi cum iocunda, tum fructuoſa. Dat. quinto Cal. Sept. Anno tertio. Roma.

Heluetijs. 53

HANNIBALEM Rangonium Præfectum Prætorianorum equitũ eiusq; cohortis, qua tota ex ueſtris militibus utimur, & præſtantis animi iuuenẽ, & mihi in primis gratum, uenire ad uos ea de cauſa uolui; ut & uos meis uerbis ſalutaret; et mea in ueſtram fortißimam inuictißimamq; nationem ſtudia beneuolentiamq; oſtenderet: certioresq; uos faceret, quãtæ mihi curæ eſſet ſalus dignitas gloriaq; ueſtra. Nam cum is meo a latere fere nunquã diſcedat; quæ lis in uos animus mensq; noſtra ſit, optime omniũ nouit. Ei etiam mandaui: ut & forti uos animo atq; conſtanti eſſe ad rem communem tuendam & conſeruandam iuberet; quo & fuiſſe adhuc quidem uos plane cognoui, & poſthac futuros magnopere confido: & me nulla in re; quæ ad uos fouendos atque ornandos pertineret; defuturum polliceretur, pla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

neq; reciperet. Quæ quidem ei ad uos mandata nostra perferenda eo libẽtius dedi; quo ipsum scio animo esse in uestram nationem beneuolentissimo; uestramq; uirtutem atq; in bellicis rebus præstantiam magnopere & mente suspicere, & oratione laudare. Sed & hæc & reliqua ab illo. Ego certe & ut amicissimi hominis in uos officia præstitisse me omni tẽpore profiteri prædicareq; positis, libẽtissime procurabo: & DEVM Opt. Max. ut uos in uestra foretiter constanterq; agendi consuetudine cõtineat suppliciter rogabo. Dat. tertio Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Reip. Florentinorum. 54

QVONIAM ad exædificandum Principis Apostolorum phanum Romanum; cui quidem rei, ut scitis, omnem meam curam & diligentiam adhibeo; arboribus ad constructiones idoneis nunc etiam deficimur: hortor uos, quod etiam anno superiore sum hortatus, ut pro rei pietate & uestra religione eam abietum uim cædi ab eius phani procuratoribus uestris in montibus permittatis; quam ipsi a uobis petent; ut facilius atq; celerius tam laudabilis tãq; uenerãda omnibus hominibus ædificatio uestra ope surgere conficiq; possit. Dat. tertio Cal. Septẽb. Anno tertio. Roma.

Enrico

Enrico Nolæ Comiti. 55

ET audiui Traianum Nolanum Internuncium tuum: & tuas postulationes cõfecissem; si quo modo facere potuissem. Sed quoniam Ludouicus Petiliani Comes patruus tuus mea causa domo est profectus; eaq; est horum temporum natura, ut nulla pacis & concordiæ studia exerceri posse commode uideantur: te hortor, ut pro meo in te amore duos aut tres ad summum menses nihil moueas, causamq; ita se habere, quemadmodum nunc se habet, sinas. Cõfido enim interea occasionem mihi datum iri, rem ita, ut uolumus, maximeq; conuenit, inter uos communi concordia statuendi. Quemadmodum ab ipso Traiano cum his ad te litteris reuertente clarius intelliges. Dat. Prid. Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Heluetijs. 56

EX litteris Marci Cardinalis Seduni de uestro in præsentibus rebus forti atque ad omnia difficilia superanda fidenti alacriq; animo ea; quæ a uestra sane uirtute expectari maxime poterant; intellexi: quæq; mihi magnam spem attulerunt, incepta nostra cum DEI Opt. Max. nutu eos, quos uolumus, exitus habitura. Itaq; cum magnam uerissimamq; uobis laudem ea de re tribuendam puto: tum uos hortor;

etiam si minus necesse est id me facere: quid est enim uobis omnibus ad uiriliter agendum uel constantius uel omnino ardentius? sed tamen uos hortor; ut eosdem animos, fortitudinẽ, alacritatem adhibeatis usq; eo; dum res quam aggressi estis, auctore me uel Domino potius, explicata soluta confectaq; sit. Quod quidem uos facturos multorum uestrorum antea reẽte præclareq; factorum recordatione non dubito. Quod ad me attinet; dabo certe operã, ut uobis omnibus in rebus, quæ ad uestra uel commoda uel ornamenta pertinebunt, pro Reip. uiribus dignitate adhibita, quàm uobis esse charissimam uideo, satisfiat. Dat. Prid. Cal. Septemb. MDXV. Anno tertio.

Vincentio Granatæ. 57

QVAE ad me de Consalui Ferrandi Magni et uoluntate in nos, & pietate scripsistis; ea mihi plane notissima perspectissimaq; sunt. Bene autem in eo se res habet: Nam illum item ego & unice atq; summopere amo; & facio, uti debeo, maximi. Virum enim pluribus uirtutibus præditum, bellicisq; in rebus clariorem hominem ætas nostra non habet: atq; haud scio an etiam parentum auorumq; nostrorum ætates habuerint. Respondere tibi autem ad reliquas partes epistolæ tuæ, ut te cupere uideo, plane non possum. Hæc enim tempora aliam rationem postulant. Reliquum est, ut scias tuum mihi studium ualde gratum

de gratum esse. Dat. Prid. Cal. Septemb. MDXV. Anno tertio. Roma.

N 58

AD XII Cal. Septembris quas ad me litteras dedistis; eæ diligentiam mihi uestram ostenderunt; qua usi estis, ut me de Asiaticis rebus certiorem faceretis. Itaq; quoniam uideo uos adhibere operam, nequid eorum a nobis ignoretur; in ea uestra diligẽtia atque officio plurimum conquiescam. Curabo autem quod uos peruelle intelligo, nequid emanet; ne officium uestrum uobis noceat. Vos modo pergite, ut facitis; litterasq; ad me omnibus illis de rebus date quàm creberrimas quàmq; plenissimas. Erit id mihi uehementissime gratum. Dat. quarto Non. Sept. Anno tertio. Roma.

Francisco Mariæ Metaurensium Duci. 59

ETSI prioribus meis unis atq; alteris litteris hortatus te sum; ut quanto celerius fieri posset, cum tua manu Placentiam accederes: idq; curare te omni diligẽtia existimo: tamen quoniam permagni interest quàm primum te illic esse: etiam atq; etiam te commonefacio; ut diligẽtiæ tuæ celeritatem; celeritati etiam alas, quod aiunt, addas; ut id, quod uolumus, abs te tuisq; copijs citius atque temporius fiat. In quo si nihil prætermiseris uel curæ, uel operæ, uel

ræ, uel laboris; nihil erit tam magnum támque amplum; quod non tibi a me deberi facile ſim exiſtimaturus. Dat. decimoſeptimo Cal. Sept. Anno tertio. Roma.

Marco Antonio Columnæ. 60

ETSI exiſtimem ante quàm hæ tibi noſtræ litteræ reddãtur, intellecturum te de Iulio Medice Cardinali Legato, quid te facere oporteat: ad tuas tamen litteras Prid. Id. Auguſti datas tibi reſpondeo; mihi placere, ut te quàm primum cum tuis equitibus Veronam conferas; ut celerius, quemadmodum quidem ualde opus eſt, Raimundus Neapolis Prorex eiuſq; equites Verona diſcedere, & quo expedit proficiſci poßint. Quæ ad tuendum id oppidum pertinent; ea tibi a Prorege parabuntur. Cæterum de tuis rebus uel admonitus a tuis ea faciam, quæ uolent ipſi; uel quod per me exiſtimare potero uelle te, non prætermittam: ut facile intelligas, me tui abſentis commodorum & dignitatis rationem habuiſſe. Dat. XVII. Cal. Septemb. Anno tertio. Roma.

Franciſco Gallorum Regi. 61

GRATISSIMA mihi uoluntas tua fuit; quam in Bernardum Bibienam Cardinalem oſtẽdiſti ijs litteris; quibus mihi ſignificaſti cupere te; ut, ſi Federicus

dericus Cardinalis ſancti Angeli mortem obiret, Eccleſiæ illum Maleacẽſi præficerem. Nam cum is propter ſuas plurimas excellentesq; uirtutes, uitæq; cõſuetudinem mecum & cum meis omnibus prope usque a puero actæ, laboresq;, quos quidem maximos adminiſtranda mecum Rep. ſuſtinet; ita mihi gratus probatusq; ſit, ut neminem plus amem: nihil mihi accidere iocundius potuit; quàm te perſpicere in eius fortunis, quæ quidem perexiguæ perq; tenues ſunt, pro dignitatis ratione amplificandis pene nobiſcum certare. Itaq; cum tibi ea de re magnopere debeo: tũ uolo te ſcire, homini tibi deditißimo tuiq; ſtudioſißimo, atq; in primis beneficiorum plane memori & uehementer grato te fauiſſe; cuius ipſius in te obſeruantiæ & ſtudiorũ ipſi optimi teſtes ſumus. Verum quod ad Eccleſiam Maleacẽſem attinet; quoniam ei Petrum Cardinalem Anconitanum uirũ doctum ac bene de me deq; Rep. meritum iam præfeci; non queo aliter ea de re ſtatuere. Tibi tamen neque ipſe Bernardus Cardinalis minus debet, quàm ſi eam eſſet Eccleſiam conſequutus; neq; beneuolentia in illum liberalitasq; tua minus mihi grata atq; iocunda eſt; quàm ſi ei Eccleſiam ipſam tua in tempore intellecta uoluntate contuliſſem. Itaq; exiſtimare plane potes; quantum ad animum utriusq; noſtrum attinet; nihil omnino ea in re de tuo beneficio fortunã detraxiſſe. Quo te magis hortor; ut hanc ipſam egregiam in illum animi tui propenſionem uel retineas in poſterum, uel etiam augeas: quãdo ipſe hac illius

illius ostensione abs te facta suam in te beneuolentiã magis magisq; in dies omnibus est officiorum generibus illustraturus. Dat. VII. Cal. Sept. Anno tertio. Romæ.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER VNDECIMVS.

Francisco Gallorum Regi. 1

GAPITA fœderis inter te atq; me Remq; hanc P. sanciendi ab Episcopo Tricaricēsi Legato meo allata Romam, tanquàm primordia & quasi fundamenta uoluntatis utriusq; nostrum, quod magnopere concupiui, consociandæ libentissime uidi. Libentius autem ipsum Episcopum audiui. Plura enim mihi & clariora de tuo optimo in DEI Ecclesiam atq; nos animo egregiaq; uoluntate narrauit. Quæ si uera sunt, quemadmodũ quidem puto, cum te de hac tua pietate atq; mente uehementer laudo: nihil enim potes te dignius atq; præclarius facere; quàm nihil committere; quo te male gratum appellare Dominus tam in te largus tamq; beneficus possit: tum spero fore ut hoc uirtutum tuarum specimen, quod quidem in tam tenera ætate nobis das, cum ijs opibus, quas maximas atq; amplissimas habes, coniunctum & consociatũ uniuersæ Reip. Christianæ magnũ breui adiumentum

mentum atq; ornamentum afferat. Itaq; eiusmodi tuæ & uirtuti & pietati omnem nostram & Reip. dignitatem tuendam statui permittere: ut existimare plane possis, mihi te & esse iam charissimum, & semper fore. Neq; enim uereor; cum uideas te a me plurimi fieri; quin statuas, hoc in fœdere sanciendo honorem meum abs te neglectum iri non oportere. Quemadmodum ab ipso Episcopo; quem quidem ad te eadē celeritate, qua est ad me profectus, intra biduum, aut summum triduum remittam; clarius omnia atq; apertius intelliges. Vale; nosq; dilige. Dat. quinto Cal. Octob. MDXV. Anno tertio. Roma.

Magno Galliæ Magistro. 2

INTELLEXIMVS ab Episcopo Tricaricensi, quanto studio, quantaq; pietate nostras Ecclesiæq; res omni tempore iuueris; quamq; te nostri obseruantem semper ostenderis. Quod quidem mihi gratissimum sane fuit. Meam enim de tuis plurimis maximisq; uirtutibus illustriq; probitate tua, quam omnes homines prædicant, spem expectationemq; egregie confirmauit. Itaq; ea de re cum te uehemēter laudo: tum tibi polliceor; me tuæ operæ & studij memoriam nunquàm abiecturum. Reliqua ex eodem Episcopo ad Regem tuum propediem reuersuro cognosces. Dat. V. Cal. Octob. Anno tertio. Roma.

Duci

Duci Allobrogum. 3

STVDIVM & officium apud Franciscum Gallorum Regem pro mea Reiq; p. dignitate tuenda adhibitū tuum plurima me uoluptate affecit: de quo sum ab Episcopo Tricaricēsi eorum admonitus: qui mihi summa cum tua laude multa narrauit, quāobrem meam dignitatem tibi fuisse charissimam cognoscerem: attulitq; capita fœderis inter Regē atq; me sanciendi tuo labore diligentiaq; confecta: quæ quidem mihi magna ex parte magnopere probātur. Verum quod ad illa attinet; idem Episcopus, qui se ad Regem celeriter referet, mentem tibi meam explicabit; méque eius tui officij fore bene memorem pollicebitur. Te interea hortor; ut quod reliquum est, in eo eandem curam habeas nostræ dignitatis: quæ tibi etiam ornamento esse poterit. Vale. Dat. quinto Cal. Octob. Anno tertio. Roma.

Iuliano Medici fratri. 4

NARRAVIT mihi Ioannes Vespuccius familiaris tuus de ualetudine tua quotidie tibi melius esse, sperarēque se breui te conualiturum: quo nihil mihi potuit afferri gratius, nihil iocundius. Neque enim in uita quicquàm habeo te uno charius. Quare te hortor ut reiectis alijs cogitationibus omnibus unum illud cures; te ut quàm primum confirmes, restituasq;

ſtituasq; tum priſtinæ ualetudini, tum nobis; tibiq; perſuadeas nos tui abſentis tuarumq; rerum omnium eandem curam habituros; quàm haberemus, tu ſi hic eſſes, atque a latere meo nunquàm diſcederes. Proinde optime & ſuauiſſime frater, ſi me amas ipſe; ſi te a me amari exiſtimas, bono fac animo, hoc eſt læto atq; uacuo ſis; ac nihil cogites præter hoc unũ, ut cito te ualentem & confirmatum habeamus. Dat. Cal. Octob. Anno tertio. Romæ.

Franciſco Gallorum Regi. 5

VENIT ad te Ioannes Laſcaris Conſtantinopolitanus obſeruantiſſimus & ſtudioſiſſimus tui, uir & genere apud Græcos admodum illuſtri, & doctrinæ optimarumq; artium & litterarum præſtantia & agendis rebus experientia, & morum probitate omniſq; uitæ comitate plane inſignis. Eum his tot tantisq; de cauſis & amaui omni tempore; & in Pontificatu prope quotidie ita eius uirtute ſum uſus; ut nemo illo mihi charior ſit; nemo iocundior. Neq; ſolum nos; ſed uniuerſa domus noſtra, atq; in primis Laurentius pater meus quotidiano prope in conuictu illum habuit; hominisq; familiaritate & conſuetudine mirifice eſt delectatus. Quare gratiſſimum mihi erit; ſi præter quàm quod is tuo in ære iampridem eſt; quodq; ualde dignus eſt, qui abs te diligatur; mea etiam cauſa arctius benignitate illum tua & liberalitate fueris complexus; oſtenderisq; ei meam

meam apud te commendationem plurimum ualuiſſe. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Romæ.

Marco Antonio Columnæ. 6

GRATVM mihi admodum & optatum fuit id, quod tuis ad nos litteris eſt allatum, Maximilianum Rom. Imperat. deſig. ſui te exercitus Legatum feciſſe. Omnis enim tuæ dignitatis acceſſio pro meo in te amore magnam mihi uoluptatem affert. Quare quod ad meam uoluntatem attinet, ſine cuius ſignificatione ſcribis nolle te eam legationẽ accipere; libenti animo titulos tuos ut augeas, idq; muneris obeas, tibi permitto. In quo ut magno illi uſui eſſe poſſis; tibi erit enitendum non ſolum ut quod te decet facias; ſed etiam ut tibi uiam munias ad reliquos honorum & dignitatis gradus capeſſendos; quos quidem magnis atq; fortibus uiris & diligentibus tuiq; ſimillimis hominibus uirtus atq; induſtria patefacit. Dat. Non. Octob. Anno tertio. Romæ.

Magiſtratui Spoleti. 7

POST LXIII uirorum creationem, quam ex omni ciuitate fieri iuſſi ijs litteris, quas Non. Iulijs dedi; qui quidem pro iſtius oppidi ſtatu conſeruando munia publica procurarent; intellexi facile accidere poſſe, ut ciuitatis quieti conduceret, ut is numerus uel augeretur, uel ſubtraheretur; tũ ali-

quorum iam declaratorum loco alij subrogarentur, ipsi eijcerentur. Itaq; quoniam omni ex parte istorum ciuium paci & commodo consulere magnopere cupio, nihilq; prætermittere eorum, quæ iuuare eam rem possint; uolo ut tibi; cuius prudentiam maximis in rebus & perspexi sæpe & probaui, potestas facultasq; sit eum, quem dixi, LXIII uirum numerum augendi, subducendi, antiquandi, reponendi; quæq; tibi esse usui ea in re uidebuntur, iubendi & statuendi. Quare te hortor; ut omnem curam adhibeas; ut quam de te spem habeo fore, municipium ut istud optime abs te regatur; ea ne deseras. Dat. XIIII. Cal. Nouemb. Anno tertio. Thuscanella.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 8

ALLATVM est ad me Picentes exules, quos quidem de nobis male meritos esse omnes homines intelligunt, confidere sese ab exercitu tuo Regni Neapolitanum per agrum Picenum petente restitutum iri; auxiliaq; eis iri præbitum; quibus auxilijs eorum municipiorum statum conturbare atq; conuellere, deq; aduersæ sibi factionis ciuibus, qui de nobis bene merentur, uindictam sumere pro libidine possint. Id tametsi mihi; qui te prudentiamq; tuam & probitatem noui, credibile non est: uolui tamen te & hortari & impensius commonefacere, nolles eiusmodi postulationibus Picētium exulum præbere tuas

tuas aures: neue quid eis concederes, quo moliri quippiam contra eius prouinciæ quietem nostramq; uoluntatem audeant. Nihil enim fere mihi grauius posset atq; molestius accidere; quàm si contingeret res illas ab eo, in quo nunc sunt, statu & temperatione diuelli & prorui. Dat. XIIII. Cal. Nouemb. Anno tertio. Thuscanella.

Cardinalibus absentibus singulatim. 9

ACCEPIT quemadmodum DEO Opt. Max. placuit Frãciscus Gallorum Rex eas pacis conditiones, quas ei dedimus; libentiq; animo nobiscum fœdus iniit: quam quidem pacem non solum huic urbi atq; Imperio, sed uniuersæ etiam Christianæ Reip. confidimus maxime utilem & salutarem futuram. Nunc autem cum existimem ad eiusdem Reip. dignitatem magnopere pertinere, ut tota de re te reliquosq; fratres meos S. R. Cardinales quàm primum consulam; ut quæ agenda nobis sint, communi omnium sententia constituantur: peto abs te; ut omni mora posthabita, quod commodo tuo fiat, Viterbium ad nos te conferas; quàm ad urbem ad tertium Cal. Nouemb. erimus. Dat. XI. Cal. Nouemb. Anno tertio. Grauiscis.

Francisco Gallorum Regi. 10

MANDAVIMVS Nicolao Eliſco & Iulio Medici Cardinalibus Legatis noſtris; ut tibi Bononiam ad nos uenienti obuiam proficiſcerentur; teq; noſtro nomine exciperent; beneq; tibi precarẽtur meis uerbis: & cum de lætitia, quam ex aduentu tuo capio, tum alijs de rebus te certiorem facerent. Quæ ad te propterea ſcripſi; ut & ipſis fidem haberes te alloquẽtibus; & ſcires magnæ mihi curæ eſſe dignitatẽ tuã. Dat. IIII Non. Dec. Anno III. Florẽtiæ.

Dominico Cardinali Iacobatio, Legato Romæ relicto. 11

QVONIAM in hoc Franciſci Gallorum Regis ad nos aduentu cupio, ut is a me præclarum aliquod piumq; munus habeat: Volo ut ſanctæ Crucis phanũ, quod in Hieruſalem dicitur, caſte atque perſancte adeas; capiasq; tantum de Crucis Dominicæ truncullo, qui ibi aſſeruatur; quantum formæ cauſa hac in membranula ſcriptum atque depictum conſpicies. Id ubi feceris; eam ligni partem bene obſignatam per celerem tabellarium ad nos mittito cũ eius facti teſtificatione tua manu ſcripta; quæ Regi unà cũ ligno tradatur. Hæc diligẽter curabis, & ualebis. Dat. III Non. Decemb. Anno tertio. De uilla Caſagioli agri Florentini.

Aloiſiæ

Aloiſiæ Franciſci Regis Gallorum matri. 12

QVEMADMODVM ei, qui cum uult atque ubi uult ſpirat, ſane placuit; Franciſcus Gallorum Rex filius tuus hodie Bononiam ad me ueniens clarum atque illuſtre mihi obſequij obſeruantiæq; munus præſtitit, ea pietate & religione; ut libentiſſime illum amantiſimeq; obortis prope paterna lætitia lachrymis complecterer; ageremq; DEO Opt. Max. gratias; qui mihi filij ſui uicarium in terris gerenti dederit; ut huius Reip. maiorẽ dignitate & auctoritate filium tantum Regem, tantis opibus, tãta potentia præditũ, omnibus animi corporisq; dotibus perornatum florentẽ ætate, eidẽ Reip. ſe tã pie coniungentẽ addicentem ſubmittentemq; conſpicerẽ. Valde enim confido fore; ut ea res uniuerſæ Chriſtianæ Reip. maximã & utilitatem et gloriã pariat. Quanquam hoc quidẽ noſtrum tam mirificum gaudium ea etiã lætitia eſt conſequuta; quod cum illum ſubpoſtea priuato in congreſſu haberemus; ſpẽ expectationemq;, quã nobis primo aſpectu atque intuitu, primisq; illis habitis a ſe uerbis excitauit; pleno religionis & prudentiæ ſermone, ſuiq; in iuuanda Chriſtiana re atque populis erecti propenſiq; animi, déque nobis benemerendi cupidi oſtenſione etiam atque etiã auxit. Itaque has ad te quàm primũ litteras dedi; quibus meã ex eius aduentu conceptam tecum lætitiam communicarem; ſignificarémque tibi nulla

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ex parte, nulla ex re mihi non egregie, non amplíter, non cumulatißime ſatisfeciſſe; hortarérque te, ageres ipſa etiam Domino gratias; qui te nõ ſolum tam potentis atque magni, ſed etiam tam pij, tam prudentis, tam alti animi Regis, tam tui, quod quidem perſpexiſſe mihi uideor, obſeruantis eſſe matrem uoluerit; quodq; ipſa tuum in eo educando & inſtituendo ſtudium diligentiam laborẽ bene poſitum plane iã uideas: magnosq; ex eo atq; optatißimos fructus capias; confidas etiam te in dies longe quidẽ maiores atq; uberiores perceptura. Nõ enim uereor quin exiſtimes; qui tibi neque dum plane adoleſcens & ut uerius dicam, puer matri filius ſatisfacit, impletq; cupidũ ſemper animum; eundem eſſe etiã deinceps annis pariter cum uirtute creſcẽtibus firmiores tibi de ſeſe iocunditates plenioremq; lætitiam allaturum. Quod ad me attinet; ſcire te plane uolo, nullum te in nobis erga illum boni patris officiũ ullo tempore deſideraturã. Neq; enim ullam Regis ornãdi et dignitatis illius amplificandæ occaſionem prætermittã; ut ſe mihi ſentiat eſſe quàm charißimum. Pergat modo ipſe: quodq; ſpecimen ueræ pietatis ac timentis DEVM animi cæterarumq; uirtutũ tua in primis cura tuisq; prudentibus conſiliis fuleus iã dedit; id in poſterum tueatur, uel etiam exaugeat. Quod ut facere melius atq; facilius poßit; etſi currentem, ut credimus, incitatura ſis; tuas tamen maternas amantißimasq; hortationes ipſa ne intermitto: adoleſcentemq; bene inſtitutũ tibiq; in primis parentem

parẽtem in eodẽ DEI cultu & Reipub. obſeruãtia, a qua ſibi ſperare omnia ornamenta poteſt, magis magisq; in dies tuis præceptis tuisq; monitis confirma & contine. Dat. tertio Id. Dec. Anno tertio. Bononiæ.

Maximiliano Romanorum Imp. deſig. 13

EGIDIVM ordinis Auguſtinianorũ Eremitarum magiſtrum meũ ad te Legatum mitto; ut tecum non ſane pauca utriusq; noſtrũ ad munus, officium, dignitatẽ, Reiq; pub. Chriſtianæ utilitatẽ magnopere ſpectantia cõmunicet meis uerbis; apud tẽque ſit, quoad illa tractabuntur & terminabuntur. Is quoniã eſt eximia integritate, religione, doctrina; omniúmque prope linguarum, quæ nunc quidem excoluntur, uſum atque ſcientiam, omnium bonarum artium diſciplinas cognitas & explicatas habet, te hortor; ut eũ liberaliter excipias cũ mea, tum ipſius etiam cauſa. Hominẽ egregium & tua clientela dignißimum cognoſces. Dat. Id. Dec. Anno tertio. Bononiæ.

Matthæo Cardinali Gurcenſi. 14

EGIDIO ordinis Auguſtinianorum Eremitarum magiſtro ad Maximilianũ Imper. deſignatum proficiſcenti, ut Legatum meum apud illum ageret, in primis mandaui; ut tibi ſalutem plurimam dicerẽ;

ret; quæq; a me discedens ad Maximilianum mandata habuit, ea tibi omnia nota faceret; utereturq; in ijs tractandis maxime omnium consilio tuo. Itaque quoniam exploratum mihi est, pro tua prudentia & auctoritate quantum adiumenti tuus illi fauor sit allaturus: peto abs te; ut rem non magis illam quidem meam, quàm huius Reipub. atq; tuam, uel potius, ut uerissime dicam, omnibus Christianis populis communem, quantũ poteris iuues: Egidiumq; ipsum; quem quidem pro singulari eius humanarum diuinarumq; rerum scientia, bonarumq; artium omnium & litterarum doctrina, probitate, religione ita diligo, ut neminem eius ordinis æque charum habeam; & libenter uideas; & ei quasi dux & moderator sis earum rerum, quas tractabit: desque operam ut ipse tibi plurimum debeat. Mihi certe nihil gratius facere poteris: idq; ut facias abs te peto. Dat. Id. Decemb. Anno tertio. Bononia.

Vincentio Martinæ Lusitano nauium Præfecto. 15

CVM propediem ad Italiam atq; ad urbem duas naues sis adducturus; uolumus ut Aluarum Rodrigium & Garsiam Reberum Lusitanos; qui nuper ab Hebraica secta recedentes Christianæ Reip. baptismatisq; sacramento se addixerunt; cum ijs, qui unà cum ipsis uolent conscendere, tuis nauibus imponas; ad Italiamq; perducas omni cum eorum supellectili, qua cum

qua cum transmissuri te adierint. Quibus omnibus; si mihi gratissimum facere uis; cura atque effice, nẽa qua molestia ullo ab hominum genere adhibeatur: ut, quod in te erit, incolumes se Romam conferãt. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononia.

Ludouico Comiti sãcti Bonifacij a cubiculo meo. 16

PETIIT a me Ioannes Franciscus Picus Mirandulæ Dominus multis precibus, uellem eius filiolum, quo proxime auctus est, ad sacrum baptismatis fontem meo nomine admoueri. Quare te, cuius sedulitas & studium mihi probantur, interpretem & Internuncium eam ad rem meum facio: mandoq; tibi, Mirandulam te ut conferas; Piciq; & uxoris eius nuper editum filium, qui lauandus est, tuis ipse manibus teneas; uicariumq; meum geras; omniaq; dicas atq; agas; quæ agi, quæq; dici consueuere in eiusmodi celebritate ab ijs; qui compatrum nomine atq; uinculo colligandi sunt cum infantium lauandorum parentibus. Infanti autem, cum lotus erit, bene dices, beneq; precabere meis uerbis. Dat. XVIII. Cal. Ianuar. Anno tertio. Bononia.

Regi Lusitaniæ. 17

CVM nobiscum per litteras & per Internuncios diligenter egisset Franciscus Gallorum Rex, ut se ad

se ad nos accedere uellemus; intellexissemusq; de illius recto in nos atq; in Remp. uniuersam propenso animo multa; quæ spem nobis faciebant, si se is ad nos contulisset, fore, ut eiusmodi congressus noster aliquid certe in cõmunem utilitatem boni pareret; libenti animo ei permisi, ut ad me Bononiam accederet. Itaq; ille ad tertium Id. Decemb. Bononiam cum uenisset, ita omnes boni & pij Remq; pub. atque nos obseruantis ac uere Regis partes impleuit; ut nihil neque a me, neque ab ullo meorum fratrum Cardinalium, qui pene omnes mecum erant, desideraretur. Secretioribus uero in sermonibus colloquutionibusq; nostris cum illius animum atq; mentem diligentius pertentarem; studia cogitationesq; eius omnes ad rem Christianam tuendam iuuandam amplificandam mirifice conuersas atq; directas cognoui: ipsum autem cum & probum, & ut illa ætas fert, etiam prudentem & alto ac magno animo præditum; tum etiam facilem ad curas suas desideria spes conatusq; omnes remittendos perspexi; dum illud tam pium, tam iustum, tam sane etiam necessarium in Turcas bellum non uerbis & litteris, ut sæpe aliàs; sed re atq; opera unanimi consensu conspiratioq; susciperetur. Quæ cum uidissem; Regiumque animum, quasi quod manu tangitur, tenuissem: est enim plane bonus; hoc est aperto ingenio ac perliberali: egi quidem primum DEO Opt. Max. plurimas genibus innixus gratias: qui mihi eius filij uicario in terris dederit; ut tantum Regem, tanta uir-

tute,

tute, tanto gerendarum rerum initio, ea ætate, iis opibus, ad eam profectionem suscipiendam tam alacrem, tam nobiscum coniunctum & consociatum, quasi de cœlo missum aspicerem. Deinde has ad te litteras dare uolui; tum ut tibi omnia significarem; quæ quidem tibi pro tua religione & pietate, proq; tuis Reip. Christianæ causa multa impensa, singulari perseuerantia, incredibili labore, nouis inusitatisq; ac prope inauditis antea susceptis peregrinationibus & bellis fore tibi gratissima nõ dubitaui: tum ut te hortarer, abs teq; etiam atq; etiam peterem; quando imminere nostris ceruicibus Turcarum Regem acerrimum atq; bellicosissimum uides; te ut nobiscum hoc ad bellum pares; atq; ita quidem pares; ut reiectis reliquis consilijs tuis omnibus nihil cogites, nisi hoc, quod dixi, unum: quod quidem maxime omnium cogitandum aggrediẽdum explicandũq; est. Spero enim in ipso, cuius causam agimus, DEO; si ad nostram Regisq; Gallorum copulatam uoluntatem tuam etiam uolũtatem, tuam prudentiam auctoritatem, tuas opes alacri magnoq; animo adiunxeris; fore; ut quæ alij omnes multorum sæculorum Reges uix optare ausi sunt; ea nos summa cum Christianæ Reip. tuaq; in primis laude celeriter atque facillime consequamur. Nullus enim reliquorum Christianorum Regum atq; Principum erit; modo uere Christianus sit; qui cum nos ad id coniunctos animatosq; uiderit, non se etiam comparet ad bene de Christiano nomine pro uirili parte

communi

Universidad de Deusto
Biblioteca

communi in re atq; causa promerendum. Quemadmodum omnibus his de rebus cum Legato tuo fumus loquuti. Accinge itaq; te cum DEI auſpicio & nomine ad rem cogitationemq; tam præclarã ſuſcipiẽdã: & Domino, qui tibi tantũ Regnorũ dedit; eorundẽ Regnorũ opes prome: ut recuperare amiſſa turpiter a maioribus noſtris ea, in quibus ipſe naſci uerſariq; inter mortales, demũ etiam pro ſalute noſtra obire mortẽ uoluit, loca terramq; plane ſanctã poßimus. Vt qui te illi gratum Chriſtianæ ditionis fines ultimo in orbe terrisq; ignotis tua tantum uirtute, nullis ſocijs nulloq; adiutore longe lateq; promouendo præſtitiſti; idem te media in Europa atq; Aſia una nobiſcum recuperanda gratum etiam præbeas; poßisque ad tuam propriam priſtinamq; gloriam communis quoque gloriæ cumulum adiungere; ſisq; omnium pariter & gratißimus & uera ſolidaque laude cumulatißimus. Dat. XIX. Cal. Ianuar. MDXV. Anno tertio. Bononia.

Heluetijs fœderis Griſli. 18

PRO mea in uos ueſtráque commoda libenti paternáque uoluntate, próque ea coniunctione & fœdere, quod inter me atq; uos ſanctum firmatúmque eſt; certiores uos facio: me, cum Franciſcum Gallorum Regem ad huius Reip. uniuerſæque rei Chriſtianæ dignitatem tuendam atq; amplificandam propenſum animatúmque cognouiſſem; cũ illo fœdus iniſſe ſe: quo

ſe: quo in fœdere unum eſt caput; quo capite eũ ditionémque eius defendere contra omnes bellum Regi molientes teneor. Itaq; hoc uobis cognitum eſſe uolui; cum ut ſcíretis una cum Reip. maieſtate coniunctã eſſe Gallorum Regis amplitudinẽ atq; potentiã: tum ut; quoniam intelligo eſſe quoſdam, qui armis inuadere in eius ditionem cogitent; illos in eo cognoſceretis non ſolum contra Regem, ſed etiã contra me eſſe facturos: idq; me quidem nihilo ſecus, ac ſi tantummodo in me arma ſumpſiſſent, eſſe exiſtimaturum. Dat. quinto Cal. Ianuar. MDXV. Anno tertio. Florentia.

Franciſco Gallorum Regi. 19

CONSTANTIAM Varambonam Philibertæ fratris mei uxoris, materteráq; tuæ familiarem lectiſſimam fœminam paterna charitate ſane proſequor; eiusq; cauſa cupio omnia. Quare te hortor, ut in re dotis ei iampridem debitæ; cuius dotis Maximilianus Sforcia ſeſe prædem conſtituerat; mandes ut mulieri ſatisfiat: neque permittas probam nobilemq; fœminam ſua dote ſpoliatam iacere tãdiu, fruſtráq; implorare auxilium pietatis & liberalitatis tuæ. Egit tecum proxime, Bononiæ cum eſſes, hac ipſa de re matertera eadem tua per ſeſe; agitque nunc etiam, ut intelligo, per internuncios: quæ quidem pro ſua excellenti uirtute & ueſtra propinquitate digna eſt, quæ a te talia impetret, præſertim

sertim nobis commendantibus. Itaq; non agam tecum pluribus. Vnum dicam: si Constantiæ satisfieri celeriter iusseris; id mihi per quàm gratum fore. Dat. tertio Non. Ian. MDXVI. Anno tertio. Florentiæ.

Magistratui Viterbiensi. 20

MANDAVIMVS Ioanni Iordano Vrsino propinquo nostro; ut controuersias inter hæredes Bartholomei Aluiani nuper exortas auctoritate sua cõponeret; eásque quo celerius posset, omni studio et diligentia sedaret. Id cum Iordanus facere sese posse plane diffidat; nobisque significet, per alteros eorum stare, quo minus res, ut uolumus, conficiatur; qui honestati & quieti sese dare nequaquàm uolunt; cum alteri imperata facere paratissimi sint: mando tibi, ut tui muneris atq; officij partes ea in re atq; causa posthac præstes: omnisque agas & efficias; quæ tibi & Iordano ipsi agenda esse uidebuntur: cui scimus æqua & honesta & utrisque commoda & salutaria uehementer probari. Dat. Id. Ianuar. MDXVI. Anno tertio. Florentiæ.

Alphonso Duci Ferrariensium. 21

VOLVMVS, ut naues sale onustæ usque ad numerum quinque nauium; quas Leonardus Lauredanus Venetiarum Princeps Pado amne Bergomum mittit; libere & sine ulla portorij mora per tuam ditionem iter faciant. Dat. sexto Cal. Febr. Anno tertio. Florentiæ.

Episcopo Foroliuiẽsium in Hispania Internũcio. 22

MISSVS isthuc a Iuliano Medice fratre meo ad Hispanos equos aliquot emendos ad nosq; perducendos is, qui has tibi litteras reddidit; certiores nos fecit, eos sese equos emisse quidem iam; existimaréque ea se nobis emptione satisfacturum. Verum ex ista eos prouincia educendi impetrare se facultatem non potuisse a Regijs ministris. Quare mando tibi, ut Regem adeas ea de re; petásque mandet suis; ut equi illi; qui quidem ad decem sunt; educi ex eius Regno possint, ad nosque perduci: ut si eorum aliquis ad nos uectandos erit idoneus; eo utamur. Dat. quarto Cal. Febr. Anno tertio. Florentiæ.

Antonio Abbati sancti Bertini. 23

IMAGO diui Christophori; quam nobis dono misisti; pro mea in te singulari perque uetere beneuolẽtia mihi sane gratissima fuit; nõ quod ea mihi ad tui memoriam, ut scribis, excitandam uti necesse sit: cuius ob oculos ex eo, quo te uidimus, ualde quidem longinquo tempore satis crebro amantissime suauissimeque uersaris: sed quia ea omnia, quæ abs te proficiscuntur, uti ab homine mihi charissimo iocundissimóque

iocundißimóque missa mirifice me delectant. Reliquum est; ut te conserues; senectámque istam tuam & ualentem et firmam cura diligentiáque tua quàm lõgißime protrahas: existimésque te a me et summopere amari, & fieri plurimi. Dat. Cal. Febr. Anno tertio. Florentia.

Maximiliano Rom. Imper. destg. 24

ETSI existimo eius te rei nuncium iam accepisse, qua de re graui cum dolore ad te scribo: uel magnitudo tamen ipsius, uel mea in te beneuolentia facit; ut statuerim de ea te certiorem fieri meis etiã litteris oportere. Itaq; scies meos in Hispania Internuncios scribere, Ferdinandum Regem ea nocte, quæ nox diem X I. Cal. Febr. est consequuta, uitam cum morte commutauisse. Equidem satis commemorare non queo, quantum nobis molestiæ, quantum mœroris tam grauis, tam prudẽtis, tam nostri & Reip. obseruantis, tam bello & pace præclari excellentisq; Regis mors atq; interitus attulerit, existimãtibus multum nobis, multum Romanæ rei, multum etiam Christianæ publicæ eo extincto Rege tũ præsidij tum ornamenti esse sublatum. Quas ad causas tot atq; tantas doloris mei illud etiam accedit; quod te scio eius uiri obitum grauiter et moleste laturum, quippe, qui magno sapiẽtißimoq; Rege & tui amãtißimo tecumq; coniunctißimo te deiectum & spoliatum intuiges. Quamobrẽ uti de cõmuni utriusque

que nostrum, aut etiam uniuersæ Christianæ rei dãno atq; iactura grauiter atq; magnopere doleo; animiq; mei uberrimum tecum mœrorem & ægrimoniam partior. Quod cum facio; tum DEVM oro quæsoq;, ut te esse apud homines eo diutius uelit; quo Ferdinando Rege optimo atque maximo nostri homines spoliati auctoritatis, prudentiæ, temperantiæ, consiliorumq; tuorum impẽstius indigebunt. Dat. quinto Id. Febr. Anno tertio. Florentia.

Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Regi. 25

LECTIS tuis ad nos litteris, quibus cum litteris erat exemplum earum litterarum, quas Turcarum Rex de pace tecum sancienda, aut saltem de inducijs statucdis ad te scripserat; quibus me litteris super ea re consulis; petisq; a me, uelim, quid tibi agendum sit, mature constituere, ad teq; perscribere: Visum est mihi faciendum; ut adhibitis statim meis fratribus E. R. Cardinalibus tanta de re inter nos sententiæ dicerentur. Quod cum esset agitatum; tandem omnium consilio atq; sententia decreuimus ad te scribi oportere, nullo ut pacto non solum pacem, sed ne inducias quidem ullas cum Turcarũ Rege faceres: nec tuã illi fidem, qui nulla fide obstringitur, obligares: néue causam dares eo fœdere perpetuis nostris hostibus rem Christianam pub. commodius atq; facilius perturbandi. Nõ enim Rex pacem tecum uult ullius boni causa; sed tantummodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

te ut consopiat, quiescereq; faciat; dum ipse cæteros suos hostes expugnet: ut postea ab ijs, qui ei nũc imminent, hostibus securus, & fortior robustiorq; factus te tuaq; Regna cum prima rei bene gerendæ occasione aggrediatur atq; opprimat. Quamobrem nõ te quidem pax ista tutum a Turcis reddet, otiumque tibi comparabit; sed te quidẽ ipse primum tuaq; Regna ea pace inita, deinde etiam Christianam Rẽp. opportuniorem illi obijcies ad debellandum; et quæ si de manu, quantum in te est, trades. Quod quàm tibi committẽdum sit, statues ipse; & puto statues ex tua maiorumq; tuorum dignitate. Veruntamen quoniam exploratum nobis est sine nostro cæterorumq; Christianorum Regum et uirorum principum auxilio non posse te a Turcarum impetu Regna tua tueri atq; defendere externis præsertim intestinisq; bellis defessa iam prope ac debilitata: dedi Regibus singulis & Principibus litteras; quibus petij diligẽtissime ab ijs, te ut pecunia una nobiscum iuuarent. Quod eos omnes libenter facturos puto. Quare bono animo es. Confido enim tantum tibi pecuniæ in tempore communiter subministratum iri; ut nihil tibi uerendum sit, ne repellere hostem possis, tuosq; fines facile tueri. Quod cum ita sit; summopere te hortor, abs teq; pro tua religione & pietate uehementer quæso; ne te ullo pacis aut inducíarum genere cum Turcis coniungas. Quanquàm quidem non id peto; ut eorum postulationes iam nũc respuas atque reijcias: sed potius ut eis uerba des, tempusq; interposita

interposita spe teras: quemadmodum ipsi tecum fecerũt; qui Legatum tuum ad se profectum ante biẽnium non admiserunt: dum quid mihi a Christianis Regibus respondebitur, scire possis: Quod ut celeriter fiat, omnem operam adhibebo; incumbámque in eam rem, ut in te defendendo nullum a me paternæ charitatis et beneuolentiæ munus atque officium prætermittatur. Vale, nosq; dilige. Dat. sexto Cal. Febr. MDXVI. Anno tertio. Florentia.

Carolo Hispaniarum Regi. 26

SACERDOTIVM sancti Iacobi Ventostiliánum; quod nuper Consalui Ferdinandi magni morte uacuum factum est; Galeatio Butrigario meo in Hispania Internuntio contuli: Quemadmodum meis ex litteris, quas ea de re scribi iussi, cognosces. Mouit autem me ad hominem eo & dignitatis & beneficij genere honestandum cum ipsius uirtus, probitas, industria; mitis elegansq; natura; tum mea in illum mirifica uoluntas plurimis eius & ueteribus et recentibus officijs excitata: cum nihil ei defuerit meis in rebus procurandis uel ad prudentiam, uel ad diligentiam, uel ad fidem. Itaq; & opinionem; quam de eo pridem cepi, cum minorem dignitatem gererem; non sustinuit solum: sed etiam auxit: & indies suis meritis factus est mihi quidem charior. Hæc autem eo spectant, ut intelligas & debuisse nos Galeatio omni tempore bene facere; & nunc ma-

gnopere uoluisse. Quare te hortor; ut eius sacerdotij possessionem ita ei liberaliter mandes dari; ut cognosci facile possit, qui mihi charissimi sunt, eos etiam abs te diligi: id, quod ego quidem in tuos & feci sæpe, & facio quotidie: ut quos mihi commendas ipse, eos sic ornem; ut tibi non uel chariores esse uideantur, uel coniunctiores; quàm mihi. Id si tu quoque hoc in homine feceris, ut uideare eius ornandi causa mecum quasi certare uoluisse; erit mihi supra quàm dici possit, gratum: utq; facias; etiam atq; etiam abs te peto. Dat. Prid. Non. Febr. Anno tertio. Florentiæ.

Episcopo Vesprimiensi. 27

CVM intellexissem Turcarum Regem ab Vladislao Pannoniæ Boëmiæq; Rege per Legatum suum petere; ut uel pacem secum, uel inducias triennales conficeret: de fratrum meorum S. R. Cardinalium sententia dedi ad eum litteras; quibus ab eo magnopere petij, nihil eorum, quæ postulabantur, faceret; neq; se cum hoste suo nostroq; ulla conditione coniungeret. Pollicitus autem ei sum, daturum me operam, ut communi Regum omnium & Principum Christianorum pecuniæ collatione iuuetur; ut se suosq; populos tueri, atq; propellere hostem possit: scripsiq; ad singulos ea de re diligentissime. Quorum qui uicinus nobis erat, Franciscus Gallorum Rex mihi amantissime rescripsit, omnia, quæ uellem,

uellem, libentissime se facturum. Utq; confidimus, ut maxime opus est, ita fore: reliquosq; Reges omnes idem responsuros, idemq; facturos. Quod cum erit ab ipsis cõfectum; omnem illorum stipem mea cum stipe, quanta maxima fieri poterit, per meos homines magnis itineribus istò mittam. Quibus de rebus omnibus te certiorem facere uolui; ut spem haberes, Vladislaum Regem & ipsum & eius populos non solum, quæ se tueri; sed etiam qua, si uolent, offendere hostem possint, propediem habituros. Dum hæc autem interea comparantur; si tibi ad tuenda auxilijsq; munienda Illyrici municipia operæpretium erit commeatus is, quem in oppido Sibinico Gilius cortonensis meo nomine asseruandum reliquit: permitto tibi; ut eo uniuerso, quemadmodum tibi uidebitur, sic utare. Hortor autem te; ut studium diligentiamq; tuam, curam, laborem, animiq; tui fortitudinem mihi plane iam, uel omnibus potius hominibus cognitam ijs in rebus administrandis ita exerceas; ut, quod spero, & Reipub. Christianæ dignitas per te retineatur; & tui gloria nominis augeatur; & tibi ipse magis magisq; debeam. Dat. XVII. Cal. Martias. Anno tertio. Florentiæ.

Heluetijs pagorum octo. 28

GRATISSIMAE mihi uestræ litteræ fuerunt: quibus me certiorem fecistis, uos meis hortationi-

bus impulsos cum Francisco Rege Gallorum amicitiam contraxisse, fœdusq; percussisse: eaq; de re uestram in me pietatem quam pulcherrime ostendistis, & propensos ad pacis studia concordiamq; uestros animos uehementer probo, efferoq; magnis & uerissimis laudibus. Spero enim fore; ut uestra ea cum Rege illo inita beneuolentia & coniunctione admonti reliqui nostri Reges ad communem pacem, quam uelle omnes atq; optare tantopere debemus, conciliandam faciliores & lubentiores conueniant; eaq; statuant, quæ ex usu dignitateq; Reip. maximopere sint futura. Hortor autem uos, amantissimeq; commonefacio; in eam curam cogitationemq; incumbatis, id enitamini; ut reliqui etiam uestræ nationis populi eandem pacem, idem fœdus cõficiant, conglutinentq; cum uobiscum quidem sese suosq; animos: ne dum eiusdem corporis partes atq; membra contraria inter se pugnantiaq; tendunt esse, existimationem apud omnes homines uestram incredibili uirtute partam imminuant; & opes ipsæ uiresq; uestræ discretæ atq; dissociatæ debilitentur: tum certe etiam cum Romana re atq; nobiscum: ut quam antehac DEI Opt. Max. Ecclesiæ maiestatẽ contra labefactare illam atq; proterere impudenter aggressos uestro sanguini non parcentes sæpenumero protexistis; eadem in posterum per discordiam dissidiaq; uestra nullam a suis hostibus offensionem, nullam insignem notam accipiat: uosq; omnes et uestra natio uniuersa tam præclara, tam fortis, tam semper

semper huius certe Imperij Romanorúmque Pontificum studiosa, consentiens secum ipsa atque unanimis in eisdem studijs maneat: quæ quidẽ studia multum uobis dignitatis, multum auctoritatis & pepererunt iam; et sunt profecto; si neq; in uestris inter uos sententijs, neq; in huius Reip. obseruantia infirmi labantesq; eritis; etiam deinceps paritura. Cæterum quod ad Cardinalem Sedunum attinet; ita illi scribimus; ut sperandum uobis sit, ipsum quidem amantissimis nostris & consilijs et precibus permotum uestra posthac concordiæ studia non impediturum. Nihil autem eorum prætermittam tum hac ipsa, tum cæteris in rebus; quæ ad uestros animos cõiungendos & consociandos esse usui uel ipse per me cognoro, uel a uobis admonebor. Quod ut faciatis, litterasq; ad me quàm creberrimas omnibus de rebus mittatis; sane peruelim. Dat. XVI. Cal. Mart. Anno tertio. MDXVI. Florentia.

Marco Cardinali Seduno. 29

CERTIORES nos per litteras fecerunt Heluetiorum Legati uicorum octo nobiscum fœderatorũ, qui in oppido Bergensi conuenerant; se, quo facilius nos communem omnium Christianorum concordiam inire, necessariamq; in Turcas profectionem parare atque conficere possemus; suas cum Francisco Rege Gallorum simultates atque inimicitiam deposuisse: neque dubitare, quin consentientes statim unà cum

ipsis futuri ea in re fuissent reliqui eorum fœderis socij: nisi tu eis impedimēto fuisses; tuisq; eos studijs a proposito retraxisses. Deq; eo grauiter apud nos sunt conquesti: utpote qui præuideant; si, quæ optas, quæq; conaris, effeceris; nouos bellorum in Christiana Rep. motus, magna inter ipsorum societates dissidia, grauissimasq; breui tempore dissensiones futuras. Quæ quidem nobis omnia incredibilem molestiam attulerunt, fortissimæ illius nationis consensum atq; concordiam et Christianorum Principum unanimem præclarum illud ad bellum conspirationem summo iampridem studio desiderātibus atque spectantibus. Quamobrem has ad te statim literas duxi dandas: quibus te commonefacerem atque hortarer ab incepto desisteres: quietiq; potius & tranquillitati; quàm bellorum & discordiarum fouendis initijs incendendisq; animis tete dares: cogitaresq;, quàm te deceat cum a nobis dissentire atq; in alia omnia discedere; qui pro tua dignitate una nobiscum Romanæ Reip. curam sustines; tum Heluetiorum nationem tam egregiam, ex qua oriundus es, concordiæ præsertim cupidam uelle dissociare atque dirimere. Quod si tu uel priuatus omnino, uel alienus homo esses; deberes tamen & cum Reip. uoluntate Romaniq; Pontificis studijs consociare studia et uoluntatem tuam; & uelle sortem præclaramq; gētem illam & populos concordes potius inter sese esse; quàm bellis intestinis laborare: Nihil est enim tam alienum a boni uiri prudentisq; hominis consi-

lijs;

lijs; quàm, quæ coniuncta pacis & beneuolentiæ studijs præstat esse, ea cupere dareq; operam, ut bellis & dissensionibus conterantur. Cum uerò & unus sis ex meis ipsis fratribus R. R. Cardinalibus, & in Heluetiorum terra Heluetijs parentibus atq; maioribus genitus; uide, quam de te hominum opinionem sis excitaturus; cum & a nobis atq; a Rep. dissentias; & ea tractes, quibus Heluetiorum natio, quæ te progenuit, a pace atq; concordia ad arma seditiones q; concitetur. Quanquàm id quidem etiam mouere te plurimum debet: Quod in eo uniuersæ rei Christianæ p. male consulis: quæ quidem maxime in Heluetiorum & inter se concordia, & cum re Romana coniunctione, tanquàm in optimo totius spei rerum bene gerendarum fundamento atq; initio, nititur. Neq; a me illud quoq; silebitur; amorem erga te meum, quo te semper fraterne colui, ueteremque beneuolentiam mereri; ut ne nostris conatibus, præsertim cum omnium Christianorum bono atque salute coniunctis ad pacem otiumq; tēdentibus ire obuiam statuas, aduersariumq; te pares. Quod ne peragas facere; atq; ut uerborum Domini memor, qui pacem nobis discedens commendauit, pacem & cōcordiam nationis tuæ iniri cœptam ne impedias; per huiusce Reip. dignitatem; cuius esse propugnator in primis debes, & mehercule consuesti; perq; eam, qua Christianus es, religionem, abs te magnopere quæso & postulo. Id si feceris; & ipse tuorum in me officiorum & plurimorum neque sane leuissimorum

rum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum memoriam nũquàm proijciam: & dignitas tua principem apud me curam locumq; semper obinebit: et facies quidem ex usu cum omnium hominum, tum tuorum maxime ciuium, sed certe atq; in primis tuo. Dat. XVI. Cal. Mart. MDXVI. Anno tertio. Florentia.

Ioanni Franciſco Pico Mirandulæ domino. 30

EGIT mecum per Internuncium ſuum Franciſca Triultia, quæ Ludouici fratris tui uxor fuit, grauißimis mehercule querelis: cum ſe diceret intolerabilibus a te iniurijs quotidie afficiqui bona et fortunas ad ſe ſuumq; filium ſpectantes intercipias ruptis ſpretisq; ſtipulationibus; quas utrique Matthæum Cardinalem Gurcenſem auctorẽ ſequuti probaſtis. Itaque precibus omnibus petijt; ut ſe uiduam mulierem ſuumq; filium pupillum fratris tui filium abs te ſpoliatum iri ludibrioq; eſſe ne permitterem. His auditis cum Internũcium item tuum admiſiſſem; is apud me de Franciſca iiſdem fere uerbis eſt conqueſtus: atque ab illa tum intercipi fortunas tuas; tum non ſtari pactis Gurcenſianis longa conſtantiq; oratione diſſeruit; opemq; meam atq; auxilium implorauit. Ego quidem; cui familia ſane uestra magnæ curæ ſemper fuit, ægerrimeq; fero diſceptationes eiuſmodi atque diſſidia inter uos exerceri; te; quem quidem; cum uir ſis, & bonarum artium ſacrarumq; litterarum excellas ſtudijs; decet etiam fœminis

fœminis & prudentiorem eſſe, & ab inferendis iniurijs alieniorem; primum atque præcipue hortor; ſi lapſus in aliquo es, pactaq; illa ueſtra læſa abs te præteritaq; ſunt; uelis meo rogatu & ablata reſtituere, & in poſterum curare, né quis eo nomine conqueri de te iure poſſit. Quid enim facere illos oportet, qui obſcuri & ſine nomine ſineq; ullo cultu litterarum ſunt: cum doctos & philoſophia diuinarumq; rerum ſcientia præditos homines, & præclaros ac perilluſtres uiros uideant tam turpiter labi tamq; acerbe delinquere nõ in alienos, ſed in ſuos? Hoc autem; quod te hortor, quodq; te facere eſt æquißimum; ut libentius faciaſ; ſcire te uolo hæc me omnia per litteras a Franciſca ipſa petere; quæ his abs te litteris peto. Quare tuum erit dare operam atque efficere; ne nos quicquàm abs te eiuſmodi fruſtra petiſſe uideamur: néue cogamur aſperius aliquid in te, quàm uellemus quàmq; conſuetudo noſtra fert, eo nomine ſtatuere. Dat. ſexto Cal. intercalares priores. MDXVI. Anno tertio. Florentia.

Franciſcæ Triultiæ Concordiæ dominæ. 31

ET longum apud me ſermonem, & plenũ querelarum grauißimarum habui Ioannis Franciſci Pici Mirandulæ, qui uiri tui frater fuit, procurator iiſdem fere uerbis; quibus antea Internuncius apud me tuus cauſam tuam egerat: ſe ſcilicet non unis a te neq; leuibus contumelijs eſſe uexatum: dum ea, quæ ſui iuris

sui iuris sunt, uel furtim subripis, uel temere intercipis; & pacta Cardinalis Gurcensis auctoritate omnibus de rebus inter uos confecta & sancta pro nihilo habes. Itaq; petijt a me; ne sibi fraudi esset, si ipse quoq; in te eiusmodi aliquid admitteret, quod tuæ in sese temeritatis impudentiæq; cursum atque impetum refrenaret. Quibus intellectis rebus facere non potui, quin animo perturbarer; cum mutuas esse inter uos iniurias pactorumq; transgressiones cernerem. Quare cum Ioanni Francisco litteras dederim diligentissime quidem scriptas; ut tuis postulatis & querelis satisfaceret: idem quoque statui ad te scribere. Itaque te hortor, ac primum quidem, ut illud cogites; æquius profecto esse te fœminam, etiam si offendare; uel aliquid ei permittere, qui uiri tui frater fuit; uel dissimulare te offensam esse potius; quàm uelle aut iniurias ulcisci, aut ius tuum usquequaque persequi. Nihil est enim in muliere laudabilius continentia, placabilitate, lenitate; nihil audacia temeritateq; putidius. Deinde, ut si quid contra pacta uestra ablatum a te aut a tuis ex illius bonis est; id ei omne reponas atq; restituas. Deniq; ut quibus semel te pactis Cardinale statuente obligauisti; ijs omni ex parte des operam ut stes; præstesq; in posterum ea omnia tam diligenter; ut merito apud me conqueri de te nemo possit. Id si feceris; et quieti prospexeris tuæ; et filij tui saluti optime consulueris; & mihi curam eripueris, durius in te, atq; a mea in uos beneuolentia & consuetudine alienius

ne alienius, ut huic occurri malo possit, quippiam cogitandi. Dat. v i. Calen. intercalares priores. MDXVI. *Anno tertio. Florentia.*

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 32

CONQVESTA *grauiter apud nos est Francisca Triultia, quæ Ludouici Pici Mirãdulæ uxor fuit, de Ioanne Francisco Pico Mirandula uiri sui fratre: a quo se ait plurimis maximisq; iniurijs & contumelijs premi; dum stipulationibus inter se atq; illam Matthæo Cardinali Gurcensi auctore initis nequaquàm stat; sed iura omnia conuentionesq; perturbat: petijtq; a me; ut suæ filijq; sui incolumitati pro mei muneris officio consulerem: ne quotidie ipsa mulier uidua eiusq; filius puer patre orbatus in fortunarum suarum salutisque discrimen per Ioannis Francisci auaritiam & crudelitatem adducerentur. Idem subpostea Ioannes ipse Picus fecit; conquestúsque de Francisca eadem fere attulit petens a me, ut mulieris audaciam importunitatémque retunderem. Quæ cum mihi essent permolesta: totam enim illam gentem atque familiam & amo iampridem, & tueor: dedi ad utrunque litteras, hortatúsque eos sum, inferendis inter se damnis & offensionibus modum statuerent; concordiámque Cardinale statuente seruari utrinque iussam ne uiolarent. Peto autem abs te; ut pro ea, qua apud illos polles auctoritate; cum illorum oppida ditionis tuæ fines*

pertingant

pertingant ; tèque ipſi unum uereantur plane atque ſuſpiciant : des operam ; ut ea familia paci & quie-ti & bonis artibus potius ; quàm diſſidio & inimi-citiarum ſeminibus & irritandis animis ſtudeat ; præſtetque utérque eam fidem, quam pepigere. Cō-fido enim ſi tu illos commoneſeceris : fuerisque in-terminatus te utrisq; ſuccenſurum, ſi pergent inter ſe laceſſere ; ipſos facile quieturos, ad officiúmque redituros. Dat. ſexto Cal. intercalares ſecundas. MDXVI. Anno tertio. Florentiæ.

Odoni Lutrechæ Præfecto Mediolani. 33

IOANNEM Franciſcum Picum Mirandulam doctum hominem & pereruditum cum ipſum, tum Franciſcam Triultiam, quæ Ludouici Pici Miran-dulæ uxor fuit, eiusq; filium in huius Reip. tutela me Pontifice ſuſceptos paterno amore atq; beneuo-lentia iampridem tueor. Eos, dum magnopere inter ſe diſſiderent, Matthæus Cardinalis Gurcenſis pa-ctis quibuſdam & ſtipulationibus, quibus ſtare te-nerentur, initis firmatisq; ad concordiam reduxit. Eis ipſos non acquieſcere hoc tempore intelligo ; ſed diſſidere inter ſe, inferriq; ab utrisq; in alteros in-iurias magno cum illius familiæ nō ſolum dedecore, ſed plane etiam detrimento. Scripſimus ſane illis nos, quemadmodum quidem erat ſcribendum, ea de re ; ut eos ad bene atq; concorditer uiuēdum reuocaremus. Quoniam autem exploratum nobis eſt, quantum ip-ſe auctoritate

ſe auctoritate ualeas tum apud familiam omnem Triultiorum, quæ tua in prouincia eſt ; tum apud Ioannem Franciſcum ipſum : te hortor ; uelis eos cō-monefacere ; a pactis atq; conuentionibus, ut dixi-mus, initis ne recedant ; amentque inter ſe potius ; quàm ſe ſuasq; opes inferendis iniurijs conterant. Id ſi fecerint ; te illos prudenter feciſſe eſſe exiſtima-turum, pluriſq; facturum : ſi non fecerint ; daturum operam, ut ſuæ ipſos ſtultitiæ improborumq; conſi-liorum aliquando pœniteat. His atque talibus tuis monitis non uereor, quin egregia familia in officio contineatur. Mihi certe feceris gratiſſimum. Idq; ut facias, abs te peto. Dat. ſexto Cal. intercalares ſe-cundas. MDXVI. Anno tertio. Florentiæ.

Ennio Epiſcopo Verulano, apud Heluetios Internuncio. 34

SCRIPSI ad te prioribus litteris poſt fœ-dus a me cum Franciſco Gallorum Rege initum, ita te apud Heluetios fœderatos gereres ; ut Regis ani-mum nulla in re procurationeue offenderes. In quo tametſi pro tua prudentia & fide morem a te mihi geſtum putem : Regij tamen miniſtri ſuſpicionem illam priorem de te non abiecerunt. Quamobrem cenſeo a conuentibus iſthic publice proximèque ce-lebrandis prorſus abſtineas ; abdúsque te potius in aliquem deuium & priuatum locum ; ex quo explo-ratum illis ſit te ne cogitare quidem quippiam con-tra Regis

tra Regis uoluntatem. Nam aggredi & moliri qui poteris? Dat. Prid. Cal. Martias. Anno tertio. Roma.

Isabellæ Aragoniæ Barionis dominæ. 35

ACCEPI de Ioanne Iacobo Lamello equum missum abs te mihi & pulchrum quidem, & peroratum, & quoniam uti eo iam cœpi, qualem ad me commode uehendum maxime idoneum habere cupiebam. Itaq; scito tuum mihi munus & gratum & iocundum accidisse. Quod uero attinet ad petitionem tuam in ornando eo, quem nobis idem Lamellus tuis uerbis commendauit; dabimus, cum se occasio nobis obtulerit, profecto operam; ut intelligas tuas apud nos commẽdationes plurimum ualuisse. Dat. IIII. Non. Mart. MDXVI. Anno tertio. Roma.

Odoni Lutrechæ, Præfecto Mediolanensium. 36

REDEVNTI ad te Minioni, quem tuis cũ litteris ad me miseras, has ad te litteras dari uolui: quibus tibi significarem, mihi quidem displicere non potuisse me satisfacere petitioni tuæ de monasterio Clareuallensi propter eas rationes, quas ad te proximis diebus scripsi. Quoniam autem confido non defuturas mihi occasiones ornandi tuos; dabo quidem operam, ut intelligas req; ipsa experiare, tuas apud me commendationes multum ualuisse; auctoritatemq;

ritatemq; tuam, quemadmodum quidem meæ & cum Rege tuo beneuolentiæ, & de tuis excellentibus uirtutibus opinioni maxime conuenit, a me fieri plurimi. Dat. quarto Non. Mart. MDXVI. Anno tertio. Roma.

Lutrechæ Præfecto Mediolanensium. 37

MITTIT ad te Iulius Cardinalis Medices frater patruelis meus procuratorem suum; ut in causa monasterij Clareuallensis, quod ei nuper cõtulimus, tuo auxilio ea conficiat, quæ agenda illi sunt: quemadmodum ab ipso intelliges. Qua de re litteras ad Regem tuũ dedi: nec uereor pro nostra in illum beneuolentia, proq; recentibus ipsius Cardinalis totiusq; nostræ familiæ in Regem studijs, quin ea mea in fratrem liberalitas grata illi probataq; sit futura. Nunc autem his de causis cũ existimem eam te amãter rem administraturum; minus diligenter te hortor; hortor tamen; & erit mihi sane gratissimum; ut efficias, ut Cardinalis procurator id, quod petet, ex sententia consequatur. Dat. quarto Non. Mart. Anno tertio. Roma.

Ioanni Paulo Balioni. 38

VENERAT proximis diebus Romam Alphonsus Cardinalis Petrutius uocatu meo: quod quidem feceram; ut disceptationes & controuersiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quas habet cum gente ipsa sua, me auctore sedarentur et consopirentur. Cumq; is nobiscum mensem integrum prope fuisset, uellemusq; iam plane omnia ex eius sententia statuere, nobis non salutatis repente profectus est: cum tamen nos ea profectio abitusque nō lateret. Quoniam autem certior factus sum, uersare illum animo; ut, si qua ratione poterit, suæ patriæ otium perturbet, conuellatq; eum Senarum statum, qui nunc est: fidere enim plurimum Perusinorum quorundam auxilijs: tametsi puto fore neminem eo in oppido; qui cum mihi & huic Reip. iniuriam facere cogitantibus se coniungat: hortor tamen studiose te, scribas tuis, non id solum ut ab eiusmodi scelere se abstineant; quod eos per se facturos facile crediderim; sed etiam ut absterreant contineántque alios: si qui erunt, qui id moliantur: eaq; omnia facias; quæ de Laurentio Medice fratris mei filio Vrbinatium Duce operæpretium esse abs te fieri & curari latius intelliges. Dat. tertio Non. Martas. Anno tertio. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER DVODECIMVS.

Iacobo Bannisio Maximiliani Romanorum Regis ab epistolis.

T ANTEA te paterna beneuolentia sum complexus; atque uti uirum prudentē & huius Reipub. meiq; studiosum hominem inter illos; qui mihi maxime chari & probati sunt, libenter habui: & nunc multo sane uberius & atque prolixius idem mihi esse faciendum puto; propterea quod Latinus Iuuenalis familiaris meus isthinc rediens de tuis in me Remq; pub. officijs ea retulit; quæ mihi quidem gratissima iocundissimaq; acciderunt. Itaque uolo te scire, eius me rei memoriam nullo tempore abiecturum. Hortor autem præterea te idē illud; quod pro tua probitate non dubito, quin tua sponte sis facturus: ut quoniam ad Maximilianum Regem tuum Bernardus sanctæ Mariæ in porticu Cardinalis Legatus proficiscitur ad mea & Christianæ Reip. negotia procuranda; uelis ei præsto esse, cum prudentia & consilio, tum

Universidad de Deusto
Biblioteca

lio, tum uerò studio & diligentia tua: ut quæ tractare atque agere incipiet, tua ope fultus etiam explicet. Ipse porro, cuius causam ages, Dominus tuam in eo pietatẽ intuebitur; eamq; tui patrocinij mercedem constituet; quam nulla unquàm eripiet dies. Nos quidem certe; cum primum se occasio dederit, aut etiam quotiescunq; se dederit; bene grati erga te animi præclara simus signa atque inditia ostensuri. Dat. III. Cal. Apr. MDXVI. Anno IIII. Romæ.

Heluetijs.

QVAE ad me proxime de componendis Maximiliani Roman. Imp. desig. & Francisci Gallorum Regis controuersijs sedandòque bello scripsistis; ea legi oculis libentissimis: uosq; uti & prudentes uiros & religione præditos homines & illorum Regum peramantes ea de re magnopere laudandos puto. Nihil enim neq; sapientius per uos fieri potuit; neq; nobis gratius & iocundius significari. DEO etiam Opt. Max. qui pacem a nobis atq; concordiam coli amariq; in primis uult; satis uos in eo facere arbitror. Quare nulla quidem in re uobis deero; in qua tam iustæ uestræ petitioni, tamq; piæ, tam cum Domini uoluntate coniunctæ opitulari præstòque esse auctoritas cura diligentia studium labor etiam meus possit. Reliqua ex Ennio Episcopo Veronensi cognoscetis. Dat. tertio Non. Aprilis. MDXVI. Anno quarto. Romæ.

Ludouico

Ludouico Pannoniæ Boëmiæq; Regi puero. 3

EX litteris Thomæ Cardinalis Strigoniẽsis Legati intellexi Vladislaum Pannoniæ Boëmiæq; Regem patrem tuum magno cum illorum populorum mœrore & luctu uiuere desiisse. Quo sane nuncio uehementer sum perturbatus: magnumq; ut debui, cepi dolorem ex amãtissimi mei prudentissimiq; Regis morte, præsertim tam alieno Reip. Christianæ tempore: existimoq; te quidem primum; qui in tam tenera ætate patrem tuum maximum clarissimumq; uirum amisisti; reliquos deinde istorum Regnorum uiros Principes, Regna deniq; ipsa & populos magno esse & præsidio & ornamento spoliatos; remq; hanc pub. beneuolentissimi in se animi Rege, fidelissima societate, maximis auxilijs eo extincto plane carere. Verum cum eisdem litteris certior sim factus Regnorum te istorum a patre tuo hæredem fuisse institutum; cuius indoles egregium iam specimen magnamq; excellentis uirtutis spem præbeat; statui mihi a luctu atque molestia esse temperandum: DEVMq; Opt. Max. rogandum, & ut illum mortali exutum corpore terrenisq; compagibus cœlestem in patriam inter beatissimas fortium optimorumq; uirorum & sanctissimorum hominum animas conuentumq; recipiat: & ut te; cui quidem plane puero duo Regna maxima iure rectèq; obtigerunt; tantum pollere bonis studijs optimisq; artibus uelit;

Universidad de Deusto
Biblioteca

ut expectationem de te nostram tuorumq; populorum uota æquare atq; implere facile possis: euadasq; in eum Regem; qui quidem in timore Domini eruditus omnibus Christianis populis atq; gentibus multum gloriæ multumq; roboris sis allaturus. Quod profecto animo libentissimo & facio iam; & sæpe in posterum faciam: sperõque fore ut me pro te pie se atque suppliciter precantem Dominus audiat. Et quoniam idem Legatus scripsit ad nos patrem tuum extremo uitæ suæ tempore mihi te commendauisse: omnes meas opes, omnem auctoritatem ad te fouendum ornandumq; polliceor: tẽque iam in charissimi mihi filij locum agnosco atque recipio, bonisq; uerbis atque omnibus & complector & prosequor. Tu uero ipse optimi uiri patris tui maiorumque tuorum fortissimorũ & clarissimorum Regum gressibus atque uestigijs inambulans Regnum tuum à DEI pietate & cultu, atque ab huius Reip. obseruantia & studio auspicare: dãque operam, ut non minus religione, quàm ætate; neque magis corporis uiribus, quàm uirtutibus animi subcrescere tui te populi uideant. Dat. Prid. Non. Aprilium. MDVI. Anno quarto. Roma.

Episcopo Vesprimiensi: tum cæteris singulis in Pãnonia magnis uiris. 4

SCRIBIMVS ad Bernardum cantorem Agriensem Internuncium nostrum ea omnia; quæ per illum tibi

lum tibi hoc tempore significanda esse duximus nostris uerbis. Hortamur itaque te, ut pro nostra in te paterna sane beneuolentia, expectationẽque ea & spe; quam de tua probitate magnitudinẽque animi, & religione, cæterisque tuis uirtutibus magnam atque mirificam semper habuimus; des operam; ut quibuscũque rebus poteris, istorum Regnorum quieti & tranquillitati per te consulatur: auctoritatẽque tua, qua multum polles ad eam rem cum huiusce Reip. dignitate; quæ quidem in tua erga se illustri uoluntate & studio libentissime conquieuit; maxime omnium atq; in primis utare. Erit id cum per se præclarum, & tibi laudi atq; gloriæ; tum certe egregiæ isti fortissimæq; nationi & populis apprime salutare. Dat. Nonis Aprilibus. Anno quarto. Roma.

Thomæ Cardinali Strigoniensi. 5

QVANTVM mihi molestiæ, quantum mœroris Vladislai Pannoniæ Boëmiæq; Regis mors attulerit, de qua tuis ad nos litteris est allatum; ex mea in illum charitate atque beneuolentia tibi quidem uni omnium maxime perspecta & cognita per te ipse facile potes existimare. Videor autem mihi in illo non magnum & prudentem modo Regem; sed optimum etiam filium meiq; obseruantissimum amisisse; quo tempore propter Turcarum insidias adiectumq; ad ista Regna semper animum maxime

illum uiuere oportuisset. Itaq; cum mea et certe istorum populorum, uel potius uniuersæ Christianæ Reip. causa uehemẽter dolerẽ, angererq; prope animi omnibus articulis & sensibus; illa me res non mediocriter est consolata; quod is, ut scribis, Ludouicum filium suum mirificæ indolis magnæq; spei puerum Regni hæredem sibi reliquit. Qui quidem si non satis dum propter ætatem sit ad id regendum et procurandum idoneus: habet certe non paucos excellenti uirtute singulari prudentia uiros principes; quibus nitatur; quorumq; consilijs & ipse recte institui, & eius Regnum administrari commode atq; feliciter possit. Quamobrem sedato, quantum potui, mœrore meo & luctu, consilioq; cum meis fratribus R. D. Cardinalibus super ea re mature amantissimeq; habito tibi quidem negotium damus, primum; ut Regem puerum saluere iubeas nostris uerbis; affirmesq; illi salutem eius & dignitatem magnæ curæ nobis fore; nosq; singulos in eo & fouendo, & ornando Vladislai patris eius curam & studium plane gesturos. Deinde ut reliquos istius Regni Principes quo maiore animorum nostrorũ ostensione poteris, hortere; uelint, quemadmodum quidem confidimus te atque illos esse facturos, in eam præcipue cogitationem incumbere; nihil ut inter uos dissidij, nihil omnino discordiæ suboriatur; sed uno omnium uestrum consensu & uoluntate sedate atque amanter Regni & Regis pueri res, prouentus, otium, negotium procuretur. Id erit & prudentia uestra

uestra dignum, & nobis omnibus in primis gratum sic, ut iam nunc libentissime profiteamur, eius nos rei gratiam uobis singulis aliquando etiam relaturos. Cæterum quod ad municipiorum illorum curam & tutelam attinet; quæ municipia isto in Regno uicina oppositaq; Turcis sunt; atque in summa rerum omnium inopia uersantur, celerisq; auxilij magnopere indigẽt; ea in re omnem meam curam adhibebo: daboq; operam, ut eis omnibus in tempore succurratur. Itaq; uolo bono uos animo esse; neque uereri, quin a me omnia paterna in uos officia procurationesq; proficiscantur. Quod quidem ut iam re fieri perspicere omnes homines possint; mittere isthuc quàm primum decreui Robertum Archiepiscopum Reginum familiarem meum, illustri ortum gente, probumq; ipsum hominem, & doctrinæ studijs præditum; quem quidem ualde amo; tecum unà ut a Regis pueri latere nunquàm discedat; auctoritatemq; illi afferat nostram, quibuscunque in rebus & opus erit, & oportebit: ne is tam illustrem patris sui de sese commẽdationem apud nos parum ualuisse suspicari possit. Scripsi etiam Bernardo Cantori Agriensi Internuncio meo; ut cum istius Regni magnis uiris, quos ad singulos etiam litteras dedi, diligenter ageret, ut in Regni negotijs procurandis concordiam in primis exercerent: ut rectius atque commodius publicæ per eos utilitati regiæq; dignitati consuleretur. Iubebam autem tum has ipsas, tum cæteras, de quibus dixi, litteras eiusmodi tabellario dari;

Universidad de Deusto
Biblioteca

dari; qui celerrime iter faceret: ut ante conuentus uestri tempus, qui ad diem nonum Cal. Maij est futurus, ad te perferrentur. Dat. Octauo Id. April. Anno quarto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi puero. 6

QVOD Hieronymo Vicco excellenti uirtute, mirifica diligentia, singulari fide uiro; qui Romæ Ferdinandi Regis aui tui Legatum multos annos gessit; uelle te hoc tempore uti scribis; habereq; illum eodem apud me loco; sane gaudeo. Nam & ego illum ualde amo, gratissimaq; mihi eius consuetudo semper fuit: & tu hominem ad eam rem magis idoneum habere nullum poteras. Habes autem eo in munere multa cum laude diu uersatum: & cui urbs Roma notior, quàm ulli domus ipsa sua sit: qui neque fallere propter probitatem uolet; neque falli poterit propter usum rerum atq; prudentiam. Itaq; uerissimum de illo testimonium Antonij Stunigæ magni Castellæ prioris de quo scribis, plurimum apud te ualuisse ualde lætor. Hortor autem te: quem quidem & amaui semper antea; & nunc pluris etiam facio; eum quidem ad priorem in te charitatem meã Regij etiam nominis tui dignitas maiestasq; sit adiũcta; ut, quo horum ipsorum in te beneficiorum Domini bene memor uideare, uelis in ipsius Domini cultu & timore, quemadmodum quidem intelligo facere te, & in huius Reip. obseruantia amantius indies atque

atque ardentius uersari; addicereq; animum in hoc ingressu in adolescentiam tuo ad omnium hominum pacem atq; salutem, quantum in te erit; erit autem semper plurimum; procurandam. A me certe omnia boni amantisq; patris officia in te proficiscentur. Quemadmodum cum Vicco ipso; de quo, ut ad initium reuertar, magnopere probo consilium tuum; his de rebus omnibus sum loquutus. Dat. VII. Idus Aprilis. Anno quarto. Roma.

Sigismundo Poloniæ Regi. 7

CVM Vladislai Pannoniæ Bocmiæque Regis fratris tui mors, eiusque filij Ludouici nimis tenera ad perferenda onera duorum Regnorum ætas; aliquot nos dies mœrentes suspensosque habuisset: de fratrum meorum R. R. Cardinalium sentẽtia Robertum Archiepiscopum Reginum designatum familiarem meum; quem propter familiæ splendorem & singularem ipsius doctrinam atq; uirtutem ita complector, ut sit mihi plane charissimus; legaui; quem illuc quàm celerrime mitterem: ut esset; qui unà cum Cardinali Strigoniẽsi Regi puero meo nomine adesset: atque ad pacem & otium eius Regni procurãdum auctoritatem adderet meam: ut quantũ pro tempore possem, puerum quem quidem nobis pater extremo uitæ suæ tẽpore diligentissime amantissimisq; uerbis commendauerat; & pueri Regnum ornarem atque protegerem. Volo enim omnes homines

mines intelligere, fratrem me tuum fortem uirum & prudentem ac religione præditum hominem cum fruentem uita dilexisse, tum eius commendationem morientis non neglexisse; Regnorumq; illorum & nationum fortißimarum & bene de re Christiana meritarum, quam debui, curam & rationem habuisse. Cui quidem Roberto, cum maturare, quantum posset, profectionem suam mandauissem, has ad te litteras iußi dari certo tabellario & celeri: ut te ante omnibus de rebus docerem, quàm is Pannoniam attigisset. Ego si commendare tibi fratris tui filium uelim; diffidere uidear probitati tuæ: cui sane nõ diffido: est enim mihi quidem probatißima. Sed tamen facere non possum, quin tibi illum commendem. Vale. Dat. tertio. Idus April. Anno quarto. Roma.

Viterbiensibus. 8

CVM super intellexerim Pyratarum Punicorum iustam classem ad uicina uobis littora oramq; istam maritimam aduentare; uos quidem unos maxime omnium & commonefacere & hortari uolui; paratos ut uos alacresq; ad ea munera obeunda, curas laboresq; capessendos præstaretis; quæ munera Franciscus Pitta Hetruriæ Prolegatus uobis mãdauerit; quamobrem tam inopinato teterrimorum hostium & latronum aduẽtui atq; impreßionibus iri obuiam poßit. Ea in re si quemadmodum quidem spero,

spero, & uestris confido studijs, sic egeritis: non uos quidem ipsos plus amauero: Qui enim fieri potest; nihil cum sit meo perueteri erga uos amore charitateq; ardentius? sed plus amari a me meritos esse uos facile profitebor. Dat. sexto Cal. Maias. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Falisc is. 9

QVONIAM renunciatum nobis est, Pœnorum, qui Pyraticam exercent, non paruam classem in mari nostro esse, uestraq; ad littora atq; ad Centumcellas cursum tenere; mando uobis; ut omnibus in rebus, quæ a Francisco Pitta Hetruriæ Prolegato uobis imperabuntur, sine ulla ei mora pareatis, non secus, ac si ipsis a nobis præsentibus iuberemini: ad uestram enim et uestrarum rerum incolumitatem salutemq; pertinebunt. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto. Roma.

Grauisc is. 10

ALLATVM est ad me satis Magnam Pyratarum classem a uestris littoribus non multum abesse. Quare uobis mando; & ut oppidum istud, quo celerius fieri poterit, communiatis; ne imparati ab hostibus paratißimis offendamini: & ut Francisco Pittæ Hetruriæ Prolegato omnibus in rebus uestram operam nauandam statuatis, quas ille per uos fieri iusserit,

iusserit, non secus, ac mihi ipsi. Volo autem uos bono animo esse. Eorum enim quæ ad uos oppidumq; uestrum defendēdum pertinebunt; nihil prætermittam: ut intelligere positis uestram incolumitatem mihi magnæ curæ esse. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto. Romæ.

Francisco Pittæ Hetruriæ Prolegato. 11

QVOD me de Pyratarum classe celeriter monuisti; quam appropinquare nostris littoribus scribis; diligentiaq; tua & uigilantia, quam adhibes, ne imparati offendamur, mihi uehementer probatur. Scribimus autem ad ea municipia; quæ in Legatione sunt Marci Cardinalis Cornelij: ut quoniam eiusmodi classis in mari nostro est, primum se præmuniant, prouideantq; ne offendi possint: deinde tibi omnibus in rebus, quas fieri per eos & curari uoles, ita præsto sint; ut mihi essent, si a me præsente iuberentur. Te uero hortor: nam mandare tibi, cum omnia per te facias, nihil debeo: ut pergas, quēadmodum quidem cœpisti, nulla in re deesse ad istorum populorum salutem incolumitatemq; protegendam: sic enim et præstabis ipse mihi fidem tuam; et ego te chariorem habebo, & pluris pluriſq; faciam. Dat. sexto Cal. Maias. Anno quarto. Romæ.

Federico

Federico Fregosio Archiepiscopo Salernitanorū. 12

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt; quibus ostendis, si quid aggredi contra Pyratarum classem uelim eam, quæ Italiæ oram nuper infedit, infestāteque Tyrrheni maris littora; te paratum animatúmque esse cum nauibus longis quatuor, quas ista urbs deductas & ornatas habet, quo oporteat quoq; iubeam accedere: neq; uereri; quin ipsa ciuitas nihil sit mihi eiusmodi pro sua in me obseruantia & cultu recusatura. Deq; ista tui animi propensione & studio me hercule gaudeo. Video enim bonorum ciuium & fortium uirorum prouentu hanc Remp. nō prorsus inopem factam: cum uigere adhuc quidē in nostris hominibus eiusmodi sensus & cogitationes intelligo. Erit autem eo mihi tua hæc liberalitas opportunior; quo celeritate opus est ad rem recte atq; ut uolumus conficiendam. Scribo itaq; ad Octauianum fratrem tuum Præfectum Genuæ eiusq; oppidi decuriones, uelint mihi & eas, quas dicis, quæq; in anchoris sunt, triremes naues cōmodare; & ornare alteras totidem, ad nosq; mittere: ut communes hostes nostros eo & tutius aggredi, & celerius opprimere possimus. Te uero etiam atq; etiam hortor; rem apud ciues tuos iuues: atq; in eo multum insumas operæ; ut quæ comparanda erunt, quàm celerrime comparentur. Erit id mihi apprime atq; summopere gratum. Reliqua ex litteris Petri Bembi

familiaris

familiaris mei ab epistolis, qui te plurimum diligit, cognoscēs. Dat. tertio Non. Maias. Anno quarto. Romæ.

Octauiano Fregoſio Præfecto, & Decurionibus Genuæ. 13

APPVLISSE ad Italiæ insulas & littora uobis uicina Punicam Pyratarum classem non spernendam; eaq; infestißima reddere, diripere, depopulari, intellexisse uos aliquanto etiam, quàm me temporius arbitror. Eam ad classem uel repellēdam, uel si fieri poterit, conterendam, omnem meam curam & cogitationem adhibeo. Sed quoniam ad id & magna classe opus est, & quæ celerrime conficiatur: pro uestra uetere in Ro. Pontifices & DEI ecclesiam pietate, proq; meo in uos paterno amore cultu a uobis diligentißime etiam atque etiam a uobis peto; ut ad hanc rem, quam paro, Italis quidem omnibus in primis honorificam, uobis certe propter periculi societatem etiam salutarem, & eas uestras triremes, quæ instructæ paratæq; sunt, commodetis; & simul ornari alteras totidem quàm celerrime imperetis: quibus nauibus cum nostra classe consociatis communes omnium nostrum hostes nobis turpiter insultantes aggredi atque opprimere poßimus. Ea res ut facilius confici poßit, si me admonueritis, partem stipis ad uos mittam in nautas & milites cogendos nauibusq; imponendos. Toto uero in apparatu

paratu atque negotio uos oportet unos tum diligentiam & studium, tum maxime celeritatem adhibere. Si enim præstolabimur; nihil est cur illos, qui omnia temporum momentis metiuntur, posse nos consequi spem ullam habeamus. Id autem ut animis alacrioribus uobis esse faciendum statueretis, petij a Francisco Gallorum Rege per litteras non hoc ipsum modo, ut uestras naues permitteret mihi præsto esse; sed illud etiam ut suam ipse classem cum nostra classe coniungeret, quoad aliquid actum & confectum esset. Quod quidem illum confido pro nostra coniunctione, proq; suo in tuenda Christiana re studio libentißime esse facturum. Dat. tertio Non. Maias. Anno quarto. Romæ.

Abbati sancti Bertini. 14

MITTIMVS ad Carolum Hispaniæ Regem Pindarum Santestum familiarem nostrum: eiq; mandauimus; ut Rege salutato te inuiseret; tibiq; significaret, me tui memoriam crebro libenterq; repetere; utpote boni hominis & religione præditi, & mei obseruantis, & quem ego unice atque summopere amo. Itaque ei te meis uerbis alloquenti, deq; mea in te uoluntate plura & certiora deferenti fidem habebis; tibiq; persuadebis gratißimum mihi fore; si te & recte ualere, & bene agere intellexero. Dat. sexto Id. Maias. MDXVI. Anno quarto. Romæ.

Prospero Columnæ Cauio. 15

LITTERAS tuas Decurionibus municipij Acutini & Vicario Episcopi Anagnini scriptas; quibus litteris demortui Episcopi bona tuis procuratoribus dari postulas; legi missas ab ipsis mihi, non illas quidem dignas, quæ a te proficiscerentur, & cum iniquas, tum contumelioſas; præsertim in hominem mihi charissimum, quiq; a latere meo nunquam discedit. An tu unus nesciebas Acutum oppidum & Episcoporum bona non ad te, sed ad nos pertinere? Quamobrem primum quidem paterne te hortor; deinde mando etiam atque impero; ne te causa ulla, modo ullo, colore ullo illis in bonis immiscеas; neue animum addas Episcopi aduersarijs male in eum cogitandi: faueas etiam potius præstoque sis eius procuratoribus, qui has tibi meas litteras reddiderunt. Quod si ius tibi aliquod ijs in bonis competere existimas; id a me postulato: qui tibi, quod rectum honestumq; sit, nulla ex parte denego. Dat. tertio Id. Maias. Anno quarto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 16

PROFICISCENTEM ad te Antonium Stunigam Castellæ Priorem dimittere sine meis litteris nolui: in quo cum ad generis nobilitatē animi etiam magnitudinem, prudentiam, continentiam, pluri-

mas egregias excellentesq; uirtutes adiūctas et consociatas agnouerim: apud nos enim prope biennium in sui Prioratus cōtrouersia dum sibi ius fieri postulat, summa cum temperantia & æquanimitate uersatus est: eum dignum existimaui, quem & mea beneuolentia unice complecterer, & tuæ pietati diligentissime commendarem. Moram autem eam, quam iudiciorum præstituta tempora sibi deposcūt, illud etiam auxit; quod Ferdinando Rege auo tuo quotidianis prope postulationibus agente apud me, ut rem illius & causam paululum protrahi permitterem: fore enim propterea, ut dilatione aliqua iudicij interposita Prior ipse ad concordiam adduceretur: sententiam iudiciumq; differri aliquantisper rogatu Regis passus sum existimans ipsum concordiæ conditiones, quæ Regis & aduersariorum ei nomine proponebantur, non recusaturum. Quanquam quidem postea cum illum nullas pactiones accipere, nullas sibi leges uelle dari cognouissem, neque ullis conditionibus adduci posse, ut ad concordiam sese demitteret; iussi ut causa lisq; omnis terminaretur, ad exitumq; perduceretur. Iis uero in actionibus omnibus biennioq; toto plane perspexi id, quod mihi gratissimum profecto accidit; ipsum quidem obseruantissimum tui esse; tuumq; nomen maxime colere, maximiq; facere nutus singulos uoluntatis tuæ. Itaq; tibi illum commendare iustissime sane uideor tum morum optimorum hominem eximiæq; constantiæ atque uirtutis, tum fidei explora-

tæ erga te planeq; singularis. Gratissimum igitur mihi feceris; si præter id, quod Antonium diligere merito eius debes, habebis illum mea causa etiam chariorem. Vale, nosq; dilige. Dat. Idibus Maij. Anno quarto. Romæ.

Laurentio Medici fratris filio. 17

IOANNIS Iordani Vrsini propinqui nostri precibus adductus, charitate etiam, qua illam gentem, ut scis, atq; familiam prosequor, me impellente, te hortor; ut Virginium Vrsinum Anguillariæ dominum istius Reip. Præfectum equitum in ea, qua nunc est, conditione dignitateq; retineas; neque eum missum facias: quem quidem etiam in meliore esse apud te remq; illam pub. loco, si fieri posset, magnopere uellem: meamq; hanc uoluntatem ipsi quidem exploratissimam esse scio. Itaq; sic uelim tibi persuadeas; te mihi rem pergratam esse facturum; si curabis, ut Virginius, quam in me spem adhuc quidem positam habuit, ea ne deseratur. Dat. XVII. Cal. Iunias. MDXVI. Anno quarto. Romæ.

Ioanni Paulo Balioni & Sipitiani Dominis. 18

CVM mihi; quem quidem pacis atque concordiæ suasorem auctoremq; esse maxime omnium conuenit; non mediocrem molestiam attulisset ea controuersia, quam

quam de Peri & Graffiani oppidulis obstinata nimis animorum contētione inter uos aliquot iam annos exercuistis: ne semper iisdem in disceptationibus uersaremini: quod sine uestro magno mehercule malo; nostri uero prope, ut uerissime dicam, contemptu fieri non potest: Laurentium Medicem fratris mei filium Florentinorum exercitus Imperatorem delegi; quo utriq; arbitro uestrarum disceptationum uteremini: quiq; interea, dum de iure uestro cognoscit, illorum oppidorum possessionem meo nomine capiat: ne peioribus indies malis grauioribusque impendijs implicemini. Quamobrem uobis singulis mando atque impero; ut sine uel mora, uel recusatione ulla Matthæo Cautio Laurentij procuratori eorum oppidorum possessionem tradatis; ab ijsq; ipsi recedatis, sponsionemq; faciatis, per illum iudicato uos staturos & quieturos. Secus si feceritis; quo maiore charitate uos amplector, eo cogar & diligentius & celerius dare operam, ut meam dignitatem tuear. Dat. XVII. Cal. Iunias. Anno quarto. Romæ.

Thomæ Feltrinorum Episcopo Legato. 19

PVTO te non latere quanto studio cum Venetis egerim, ut Christophorum Friapanem Matthæi Cardinalis Gurcensis sororis uirum captum ab eis sui redimerent. Quod quoniam parum successit; neque uelle Venetos intelligo missum illum propterea

facere, quod Iulium Manfronium eorum Præfectum equitum hostes captum item a suis, si id fiat, missum se facturos recipiant: multorum ualde mihi et gratorum & probatorum hominum precibus adductus mando tibi; ut tum apud Maximilianum, tum cum Cardinale ipso agas, contendas, efficias, ut conditione aliqua neutri parti graui Iulium liberent missúmque faciant hortatu meo. Dat. XV. Cal. Iun. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Boiorum Duci Præfecto Mediolanensium. 20

SCRIBITVR mihi non paruam militum manum extra Regis tui ditionem abs te mitti. Ea de rẽ cum nihil mihi significaueris; non potui non moleste ferre me a te ijs de rebus esse cælatum; præsertim cum intelligerem eos milites iam primum ad cõturbandum Carpi et Mirandulæ statum tendere, municipiorum mihi in primis commendatorum, nostráque in tutela otiose atque imparate quiescentium. Quamobrem cum existimem pro summa nostra beneuolentia Regem ipsum, ad quem quidem ea de re litteras dedi, non permissurum, ut ij, qui nobis commendati sunt, ab eius militibus diripiantur: peto a te etiam atque etiam, primum quidem, ut ab illorum oppidorum impressione tuos milites contineas, quoad aliquid ab Rege afferatur: deinde ut de militum itinere, si tibi uidetur, cogitationibusq; tuis, quemadmodum quidem nostræ coniunctioni ualde conuenit, aliquid

nit, aliquid nobis impartiare. Dat. XII. Cal. Iun. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 21

RENVNCIATVM nobis est non exiguam tuorum militũ manũ extra tuæ ditionis fines trinsque Padum iter facere. De eo cum neque ad me scripseris ipse; neque tui, qui quidem in Italia sunt, mihi quicquàm ministri significarint; affectus molestia sum propterea, quod est sane rumor eos tuos milites ad peruertendas Carpi & Mirandulæ res contẽdere, quæ quidem municipia aliquot anni sunt, cũ in meam clientelam tutelamq; sunt recepta. Quare te hortor; ne permittas eos, qui se mihi dediderũt, a tuis militibus uexari; præsertim cum illos constet nulla in re contra te dignitatemq; tuã uel egisse unquàm, uel omnino cogitauisse. Id erit & te dignum, & a coniunctione nostra postulatum, & mihi gratissimum. Dat. XIII. Cal. Iun. Anno quarto. Roma.

Boiorum Duci. 22

HERI ad te scripsimus; ut, quoniam rumor erat tuos milites ad Carpi atq; Mirandulæ municipia lacessenda iter facere, uelles eos continere, dum sciri posset, quid Rex tuus ea de re fieri uellet. Eas ueas litteras tametsi confidimus tantum, quantum

profecto debent pro mea summa in Regem beneuolentia proq; nostra coniunctione, apud te ponderis habituras: tamen increbrescente magis magisq; horis singulis rumore illo & sermone hominum statui Latinum Iuuenalē familiarem meum magnis itineribus ad te mittere: qui coram tota de re diligentius tecum ageret meis uerbis. Ei tu igitur fidem habebis; pacemq; & pacis studia, si me audias, plus diliges bellis & turbis omnibus. Dat. ad XII. Cal. Iunij. Anno quarto. Roma.

Episcopo Vesprimiensi. 23

REVERTENTI ad te Thomæ Nigro Vicario tuo; qui non solum apud me, sed etiam apud fratres meos S. R. Cardinales publice oppidorum eorum, quæ a Turcis obsidentur, Regniq; istius causam, atque in primis tuam gruiter & accurate egit; mandaui; ut te meis uerbis salutaret: ac primum tibi significaret; quod plurimos pro re Christiana labores pertuleris; grauia omnia periculosaq; adieris; impensas maximas feceris; nos te efferre maximis & uerissimis laudibus, deq; ea optime esse meritum libentissime profiteri. Deinde tibi cognitam faceret diligentiam meam, quam adhibeo, ut tibi tantum auxilij, quantum satis sit ad illa oppida munienda hostesq; propulsandos communi consilio atque opibus quàm celerrime mittatur: ut tuam & istius Regni Christianæq; Reip. dignitatē defendere ac tueri possis. Demum

te hortaretur; ut pro tua uirtute animiq; magnitudine hostium furorem tādiu sustineres, dum hæc conficerentur; quod quidem paucis diebus confidebamus fore. Itaq; bono animo es: optimamq; spem alere populos istos fortissimos & constantissimos iube, breui se incolumes futuros. Reliqua ex ipso cognosces. Dat. octauo Cal. Iun. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 24

BINAS iam ad te litteras dedi, quibus te litteris sum cohortatus, ut fessis atq; labantibus Pānoniæ rebus propter assiduam in Dalmatas Turcarum impressionē diuturnaq; nimis bella pecuniæ auxilio mecum & cum cæteris nostris Regibus pro tua libertate succurreres. Et quoniā ea res magnæ sane diligentiæ celeritatisq; indigebat; commonui in primis te; ut quæ tibi agenda esse ea de causa putares; ageres efficeresq; quàm primū: neq; cōmitteres; ut elapsa rei bene gerendæ occasione, quæ quidē erat perbreuis, tueri postea ab audacissimis hostibus nostris Regnū illud, cum uelles, nō posses. Eas ad litteras postulataq; nostra, quod te dignum erat, rescripsisti; te scilicet uelle facere, quæ proponebantur: itaq; ei te rei pro tua portione nō defuturum. Quod quidē statim ego Regi Pānoniæ Principibusq; illius Regni uiris significaui; accidit q; eis omnibus plane gratissimū. Verū cū nouissime per litteras Episcopi Vesprimiensis

Universidad de Deusto
Biblioteca

mienſis Præfecti Croaciæ Pãnoniæq; Proregis optimi atq; fortiſſimi uiri certior factus ſim, ipſum quidem in exigua ſpe eſſe, poſſe ſe ulterius Turcarum uim atq; impetum ſuſtinere: ipſius autem Epiſcopi Vicarius coram mecum & cum meis fratribus S. R. Cardinalibus proſtratus ante meos pedes illorumq; genibus aduolutus flens, fidemq; noſtram atque omnium Chriſtianorum Regum implorans obteſtansq; DEOS & homines egerit; ne Regnum illud; quod quidem adhuc hoſtium gladios noſtris a iugulis atq; ceruicibus ſemper reppulit; iri perditũ noſtra ignauia atq; ſegnitia ſineremus: oppidorum enim eorum, quæ a Turcis hoc tempore obſiderentur premerenturq; modis omnibus, Iaizæ, Tininij, Cliſii, Scardonæ, eam naturam eſſe cum propter portus, quos haberent maximos atque tutiſſimos; tum propter materiam ad naues ædificandas idoneam, qua abundarent; demum etiam propter ipſorum ſitus atque poſitus ita Pannoniæ atq; Italiæ opportunos imminentesq; ut uno eorum aliquo in Turcarum poteſtatem redacto Pannonia quidem ipſa ſe tueri nullo modo poſſit: Italiæ autem ora, quæ ad mare Adriaticum eſt, noctis unius nauigatione eorum claſſibus pateat, quibus diripi atq; incendi poſſit: Hæc itaſi cum ita ſe haberent; de eorundem fratrum meorum ſententia ſtatui ad te ſcribere; teq; hortari, & rogare; ut quàm primum quàmq; celerrime ſaltem quindecies mille numum aureorum ad nos mitteres: qui unà cum meis alteris totidem illuc trãſmitterentur: quibus

tur: quibus ſe opibus illa municipia communirent; ne noſtris hoſtibus ſeſe dedere fame ac rerum omnium egeſtate atq; inopia magno cum noſtro, noſtro inquam te coniungẽs, reliquorumq; Regum noſtrorum dedecore & ignominia cogerentur. Plura me ad te ſcribere hac de re fortaſſe res ipſa poſtulat: quæ quidem ſecum maximum in utranq; partem rerum omnium motum atq; faciem trahit. Sed perſona, quam ſuſtines; nomenq;, quod geris, plane non poſtulat. Ea te mouere etiam tacentibus nobis debẽt; ut nõ magis uerbo, quàm re tuendisq; CHRISTI populis & eſſe & haberi uelis Rex & maximus & Chriſtianus maxime. Quod quidem te facturum & pro animi tui magnitudine; quam & omnes prædicant & ipſe agnoui; proq; tua prudentia, religione, pietate, liberalitate ſane confido. Hæc uero ipſa, quæ ad te ſcribo; ſcribo item cæteris Regibus: quos quidem in eo non defuturos puto. Sed te decet: qui & illis maior es, & nobis cum uicinus, tum coniunctus magis; ad tui partes muneris peragendas etiam priorem & alacriorem accedere: ex quo tamen & uberior a Diis immortalibus gratia et clarior ab hominibus gloria te ſequetur. Fratres mei tibi ſalutem aſſcribunt. Vale. Dat. Idib. Maijs. MDXVI. Anno quarto. Romæ.

Maximiliano

Maximiliano Rom. Imp. destg. 25

PROXIMIS diebus a te cum uenisset Sigismundus Alberti Legati tui familiaris multa nobis narrauit; quæ libentissime audiuimus; quæq; nobis pro summa nostra in te beneuolentia gratissima & iocundissima fuerunt. Quanquàm quidem, quod ad te attinet, nunquàm sane dubitauimus; te, qualem confidimus deceteq; esse, talem futurum. Sed pupugerant me quorundam hominum uoces non tam maleuolorum, quàm timidorum, & omnia sua ipsorum natura moribusq; metientium. Quos tamen ipsos nunc ualde pœnitet minus recte de animi tui magnitudine, quàm par erat, cogitauisse. Sed hæc quidem hactenus. Sigismundo uero ipsi ad te reuertenti multa mandaui; multa etiã cum Legato tuo sum locutus; quæ ad te perferri uolo. Quare & illius sermoni & huius litteris semihoram dabis: tibiq; persuadebis, dignitatem amplitudinemq; tuam mihi magnæ curæ esse. Vale nostrorum hominum Imperator uere maxime atque optime. Dat. Cal. Iunijs. Anno quarto. Roma.

Vrbinatibus. 26

INTELLEXI uestris ex litteris id; quod mihi pro ea, qua urbem istam omni sum tempore beneuolentia charitateq; prosequutus, iocundissimum sane

sane fuit; uos ad meum & huius Reip. Imperium libenti animo redijsse. Equidem uos ea de re uehementer laudo: qui tempestatibus huc illuc diu iactati post longos atq; multos labores in Reip. piæ optimæq; matris sinu, tanquàm in portu, conquiescere uoluistis. Itaq; municipium istud uosq; omnes in meam curam atq; fidem libentissime recipio: dabóque operam; ut in mea erga uos tum beneuolentia tum studio & diligentia secure pacateq; degatis. Atq; aliquem ex intimis charissimisq; mihi perspectaq; probitate & uirtute uirum propediem isthuc mittam ad uos nõ solum regendos, sed maxime etiam & fouendos & omni pietate complectendos. Neq; interea uobis deerit Laurentij Medicis fratris mei filij uestri Ducis industria: qui suis uos opibus amantissime tuebitur. Hortor autem uos; ut quam uobis nuper Dominus in recuperanda huius Reip. beneuolentia mentem dedit, eam in posterum pietate, fide, studijsq; uestris etiam augeatis. Dat. Cal. Iun. Anno quarto. Roma.

Genuensibus. 27

QVESTI apud me sunt per litteras VIII uiri Reipub. Florentinæ grauiter illi quidem, et plus dolore, quàm attramento illitis codicillis: cum scriberent nauem quandam Cypriam a Florentinis mercatoribus conductam, onustamq; sale Ebusitano in ciuitatis ipsorum usum Pisano in portu a uestrarum

quatuor

quatuor triremium Præfectis captam fuisse, perductamq; isthuc, inquientibus ita sibi facere per uetustißimas Romanorum Imperatorem conceßiones licere; uelleq; se eo detracto sale nauem comburere iactantibus præq; se ferentibus. Quod quidem mihi; ut uere dicam, quod sentio; molestißimum accidit; uisumq; est ualde mehercule indignum uestra maiorumq; uestrorum æquitate ac frugalitate, addo etiã urbis uestræ dignitate & nomine; eoq; magis; quod quibus a ciuibus uestris se defensum ira Florentini ciues contra Pœnorum Pyratarum classem existimabant; idq; ab ipsis prædicabatur; quosq; ciues uestros ea de causa suo in portu amicißime receperãt, rebus omnibus iuuerant; illis ipsis eorum fortunas prædæ atque ludibrio esse, speciem quandam habet insolitæ uel perfidiæ, uel auaritiæ, uel sceleris. Qui enim hostes ipsi Pœni ui atque armis illos aggressi durius in eos atq; crudelius statuissent? Aut quis uobis posthac fidem ullam habendam existimabit; si quos ab alijs tuendos ipsi palam suscepistis; quiq; uos sane liberaliter atq; etiam uerius hilariter, tanquam bonos hospites, amicos quidem certe atq; socios suis in terris atq; portubus exceperant; ij a uobis capiuntur, diripiuntur, incenduntur; eiusmodiq; habentur, in quos exempla crudelitatis exerceatis? Quamobrem statui uos magnopere hortari; ne plus antiquas ullas uestras Imperatoris conceßiones; quãius gentium, quàm bonum & æquum, quàm humanitatem ipsam faciatis: iubeatisq; ut mercatoribus Florentinis,

Florentinis, uel Reip. potius; ea enim me hoc rogat, tam quidem mecum & cum re hac p. coniunctæ atque consociatæ, ut una atq; eadem ambæ esse uideantur, ablata per uestros Præfectos omnia sine morã sineq; impendio restituantur. Quod erit & iustitiæ modestiæq; uestræ; duas enim has præclaras maximeq; urbibus populisq; salutares adhuc in uobis uirtutes agnoui; magnopere proprium; & mihi uehementißime gratum. Sed tota de re Franciscus Ghibertus fisci Romani minister; ad quem lõgiores litteras dedi; mentem uobis meam diligentius exponet. Dat. octauo Id. Iunias. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 28

MVLTO ante, quàm ab hominibus emigraret Ferdinandus Rex auus tuus; litteras ad me dedit: quibus se litteris Hieronymo Vieco Legato apud me suo pollicitum fuisse narrabat, quem quidem uirum optime de se meritum fatebatur; daturum se operam, ut quæ primum Ecclesia boni prouentus suis in Regnis Episcopo deficeretur, ei nos Ecclesiæ Vicci fratrem præficeremus. quæ de re mecum Hieronymus non semel egit; quippe qui ea spe plurimũ fouebatur; nec uerebatur; quin Rex; quemadmodũ quidem & sibi receperat, & mihi scripserat; primo quoque tempore esset facturus. Hæc mea commemoratio quam uim habeat; per te ipse facile iudicabis

dicabis. Nunc autem, cum Hieronymus mihi significarit Ludouicũ Episcopum Dertusensem uita functum esse; testis uero ipse sim non solum promissi Regis, ut dixi, sed Vicci etiam in Regem fidei, diligentiæ, meritorum: probo & prudenti homini, & eximia in Reges suos obseruantia, & cum summa illorum laude maximisq; suis laboribus decem totos annos Romæ uersato, optime de auo ipso tuo, bene de te merito, mihi propter eius excellentẽ uirtutem in primis grato deesse plane nolui. Itaq; non solum te hortor, sed etiam atq; etiam abs te peto; uelis ut ei Ecclesiæ Pontificis cura atq; solatio destitutæ frater Hieronymi præficiatur, cum propterea, ut tu, qui fortunarum aui tui & Regnorum tot atque tantorum hæreditatem DEI Opt. Max. munere creuisti; illius etiam fidei & promissorum, ratione præsertim meritoq; factorum, hæredem uelle agere uideare: tum uel maxime ut Legati tui; qui tuorum Regnorum negotia tam diligenter tantáque cum dignitate totq; annos apud Romanos Pontifices procurauit; laborum & uigiliarum rationem te habuisse omnes homines intelligant. In quo cum illud egeris; quod facere tua sponte sane debes; quodq; tibi & laudi & gratiæ apud tuos est futurum; qui hoc exemplo ad bene de te merendum excitari poterunt: Mihi quidem ipsi tam gratum feceris; quàm si tantundem aut eo amplius alicui ex meis familiaribus mihi charioribus & coniunctioribus contulisses. Dat. XIII. Cal. Quintiles. Anno IIII. Roma.

Agnesinæ

Agnesinæ Montisferetrianæ Fabritij Columnæ uxori. 29

AFFERTVR ad nos multa quotidie latrocinia multasq; cædes in Algidi sylua fieri; impediriq; itinera sic, ut iam a uiatoribus non frequẽtentur. Quod cum & mihi permolestum sit, & cum Reip. indignitate magnopere coniunctum: peto a te; des operam, mandesq; tuis hominibus, ut latrones intercipiant: ut & eiusmodi scelera reprimantur, & itinera purgentur. Ea in re cum id; quod, tametsi fœmina es, a tua tamen uirtute postulatur, teq; maxime dignum est, facies: tum uiri tui absentis optimi hominis atq; fortissimi desiderium mihi & Reip. leuies. Dat. X I. Cal. Quintiles. Anno quarto. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER TERTIVSDECIMVS.

Thomæ Cardinali Strigonienſi. 1

LECTIS tuis litteris, quas binas uno tempore accepi alteris ad decimum, alteris ſexto Cal. Iunias datis, ſtatim fratres meos E. R. Cardinales adhibui; ut unà, quid tibi ad illas reſpondere nos oporteret, mature conſuleremus. Itaq; de communi noſtrum omnium ſententia tibi reſpondeo: utar autem ordine, ad priorem ſcilicet epiſtolam prius: Gratißimum nobis accidiſſe; quod in conuentu Pannonico nuper habito omnia tranquille atq; pacate acta confecta tranſactaq; ſint. Nam cum proxime propter recentem Vladislai Regis mortem, imbecillamq; Ludouici eius filij ad regendos populos ætatem ne turbæ ſeditionesq; inter iſtos Principes exiſterent, magnopere timuiſſemus: nunc, cum res aliter ceciderit; iamq; omnia per uos & prudenter & temperate adminiſtrentur; magna certe uoluptate tuæ nos litteræ affecerunt. Valde enim fore credimus; ut ſi uos in tractandis Regnorum

Regnorum iſtorum explicandiſq; negotijs idem atq; unum omnes reſpicietis; magna cum pacis & quietis, tũ dignitatis & cõmodorum incrementa publice atque priuatim ueſtris rebus ſint acceſſura. Pacis enim atq; concordiæ cupidos & retinentes protegit augetq; pacificus & mitißimus Dominus. Quare eo de conſenſu & uoluntate maximis uos ſingulos & ſtudijs proſequimur & laudibus. Hortamur autem; ut in inſtituendo Rege puero, ætateq; illa tenera & flectenda, & dirigenda eundem conſenſum, eandem curam adhibeatis, quoad Rex ſe atq; ſua regere poſſit. Nam ut arborum ſemina, dum puſilla ſunt, palis indigent, quibus nitantur; ne uentis et tempeſtatibus incurueſcant; obliquitatemq; ducant creſcentia; ſic puerorum ingenijs moderatore opus eſt & magiſtro; qui ea regat atque contineat; ne flectere in uitia malasq; artes poſſint: ad quas tenera omnis & infirma ætas pronos maximeq; lubricos lapſus habet. Reſcripſi ad priorem epiſtolam tuam: nunc ad poſtremã uenio: qua me de aduentu ad uos Turcarum Regis Legati certiorem facis inducIarum cum Rege tuo cõficiendarum cauſa: conſiliumq; requiris meum: ut quid uobis faciendum ſit, ſcire poſſis. Quod quidem nullũ habeo, tibi quod dem, præter illud; de quo ad te non unis litteris ſcripſi. Quod idem nunc ſcribo: nobis ſcilicet eãdem eſſe mentem, eundẽ animum; qui antea fuit; quiq; ſemper eſt futurus. Cupimus enim ut debemus, ne cum perpetuis noſtris hoſtibus ulli Reges noſtri, ulla Imperia ſe cõ-

iungant. Qui non id postulant propterea; quod pacem & otium uelint; cum nihil, nisi bella meditentur: uel quod ullo uos commodo affici non ægerrime molestißimeq; ferant; quorũ oppida ditionemq; ipsas inducias flagitantes depopulantur & proterunt. Sed ut a uobis populisq; istis bellicosißimis atq; fortißimis securi tantisper sint; dum uel alia, quæ sibi cordi sunt, explicent aliosq; Reges opprimant; uel sibi opes comparent ad uos postea, quibus maxime inhiant, ualidis integrisq; uiribus aggrediendos planeq; conficiendos. Itaque non possumus assentiri ijs conditionibus; quas in uestras ceruices atq; pernitiem credimus reuersuras. Eam ob rem, ut scis, diligentißime ad omnes Christianos Reges non semel scripsimus: multisq; precibus contẽdimus ab ijs; ut Regi Regnisq; istis ad hostium conatus repellendos unà nobiscum opem atque suppetias ferant. Id etsi serius fit, quàm uolumus, quàmq; decebat; futurum tamen in tempore confidimus: utq; fiat; damus nũc quoq; ad eos ipsos eadem de re litteras; monemusq; singulos, longiorem mittendo auxilio moram ne addant: ne dum ipsi cunctabundi sedent; ad id uos necessitas compellat; quod postea factum recidere in maximum uniuersæ Christianæ Reipub dammum atque dedecus facile possit. Qui si, quod petimus, in tempore fecerint; uobis ante omnes erit utile, nihil cum Turcis statuisse: quibus fortasse ueteres etiam eorum in uos iniurias ulciscendi occasio propterea dabitur. Nos quidem certe pro uestra dignitate tuẽda Regnoq;

da Regnoq; defendendo omnes nostras opes, sanguinem etiam nostrum, si expediat, fumus libentißime profusuri: quemadmodum cum Francisco Marsupino familiari ab epistolis tuo latius & ipse loquutus sum, & meorum fratrum plurimi idem fecerunt: cuius te ad litteras referes. Dat. octauo Cal. Quintiles. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Hominibus sancti Martini in fines Ariminensium.

IVLIANVM ordinis Franciscini theologicis in studijs magistrum Internuncium uestrũ libenter audiui gratáque mihi eius oratio fuit. Intellexi enim cognouiq; ex ipso, nostrum uos exercitum proximis diebus ad uicina uobis loca missum omni ope copiáque uestra iuuisse: de quo etiam Laurentij Medicis fratris mei filij litteris sum certior factus: qui mihi uos ijsdem ipsis litteris diligentißime commendauit. Ea de re studiisque uestris uos & laudo uehementer & probo. Volo etiam confidere, posse uos æqua honestaq; omnia uobis ipsis de me polliceri. Atque ut primas postulationes uestras me nõ neglexisse intelligatis; in meam uos iam nunc curam tutelámque recipio. Dat. octauo Cal. Quintiles. Anno quarto. Roma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Petro Ioanni Gallicæ classis Præfecto. 3

GRATA mihi fuit uoluntas & alacritas tua; quàm tuis ex litteris perspexi, Francisci Regis tui iussu in nostra contra Pyratas Pœnos classe operam studiumq; tuum mihi nauandi. Qua in re quoniam me cõsulis, quærisq; quid per te maxime fieri uelim: nihil sane, præter unum; ut Federico Archiepiscopo Salernitanorum, quem classi nostræ legaui, præsto sis, eiq; pareas rebus in omnibus. Ille enim is est uir, eaq; tum prudentia, & rerum gerendarum experientia, tum facilitate temperantiaq; præditus; ut mihi dubium nõ sit; quin huius belli administrandi eam, quam debet, & curam sit & rationem habiturus, tibique in primis satisfacturus. Cæterum quoniam accidere poterit, ut cum Caroli Regis Hispaniæ classe; quæ quidem etiam proxime Neapoli ad Pœnos persequendos est solutura; nostra classis se coniungat: te hortor; ut cum eius classis Præfectis omnia amici hominis officia exerceas; teq; ijs facilem atque beneuolum præbeas: sic enim Regijs ministris recepi, te reliquosq; nostros & Præfectos & ministros omnes esse facturos. Itaq; meam in eo fidem ut præstes, etiam atq; etiam abs te peto. Quod attinet ad morte multãdos Pyratas illos, si capientur; ut magis cæteri a locorum nostrorum uastatione absterreantur: eius rei deliberationem, quemadmodum reliqua omnia, ipsi Legato remisi: quem scio

scio tuis consilijs multum semper tributurum. Perge modo ipse: & quæ tuæ erunt partes, hoc in bello fortem te & diligentem præsta: ut bene de me ado etiam cæteris de populis, quorum interest, quósque defendes atq; tueberis, bene agendo beneq; consulendo mereare. A me certe tuorum & laborum et meritorum paterno animo ratio semper habebitur. Dat. septimo Cal. Quintiles. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Philibertæ Allobrogi Iuliani Medicis fratris demortui uxori. 4

EA; quæ cum Bauno Internuncio tuo de tuis meisq; rebus loquutus sum; ab ipso intelliges. Vnum hoc te uolo ex me cognoscere. Ego cum te semel in filiæ mihi charissimæ loco collocarim atque habuerim; & si is, cuius te causa impensius amabam, frater meus optimus & suauissimus decedens e uita me atq; te mœrentes reliquit; tui tamen curam rationem beneuolentiam amorem deniq; paternum meum nunquam reijciam. Id uirtus probitas religio tua, optimi tui castissimiq; mores atq; nobilitas postulant. Dat. Prid. Cal. Quintiles. Anno quarto, Romæ.

Duci Allobrogum. 5

BAVNVS Philibertæ sororis tuæ Interpres, quæ mecum egerit; ipse ad te ueniens tibi significabit; mentemq; meam atq; animum explicabit: qui quidem animus ad tuam sororisq; tuæ dignitatem commoda rationes & fuit præsto antea, & erit posthac, quoad uixero. Dat. Prid. Cal. Quintilis. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 6

QVAM mihi grata & probata sit Ludouici Episcopi Tricaricensium egregia in me obseruantia, probitas, uirtus; ea res præbere tibi argumentum potest; quod esse illum apud te uolui, quo Internuncio tractandis tecum meis rebus uterer. Eo in munere obeundo cum ille ita se gesserit, atq; adhuc quidem gerat; ut cũ nobis maxime satisfaciat, tua etiam beneuolentia tuaq; liberalitate dignus esse magnopere uideatur: æquum esse duximus; ut ad ipsum, qui quidem Episcopatum satis tenuẽ habet, pro uirtutum dignitate fortunis amplificandum te socium adiutoremq; haberemus. Quare te hortor; uel etiam pro meo iure abs te peto: est autem beneuolentiæ atq; amoris ius omnium optimum atq; maximum: ut cum primum Ecclesia aliqua, aut omnino sacerdotium aliquod eiusmodi, quod prouentus liberales habeat,

habeat, tuis in Regnis uel Pontifice uel curatore destituetur; Ludouicum uelis esse; cui illud, quicquid erit, conferatur. Equidem si exploratum non haberem uel pro animi tui munificentia, uel etiam pro ea familiaritate, qua is tecum iam est biẽnium prope totum uersatus, id, quod opto, te libenter esse facturum: uterer pluribus uerbis. Valde enim cupio, in eo me homine ornando habere te; qui esse mecum non abnuas eius muneris atque oneris particeps. Sed cum nihil minus necesse putem esse; quàm me ad te hac de re multa scribere; finem faciam scribendi. Addam tamen illud: si ei commode feceris; tuum te beneficium optime atq; pulcherrime positurum. Dat. Cal. Quintilibus. Anno quarto. Roma.

Octauiano Fregoso Præfecto, & Decurionibus Genuæ. 7

SANE quàm pro mea uetere in uos beneuolẽtia molestè tuli, de naui a Florentinis mercatoribus conducta, atq; a uestris triremium Præfectis in eorum portu capta; post acceptas meas ea de re litteras uos ea statuisse; quæ maximam illis fraudem atq; iacturam afferrent. Nam & meam apud uos auctoritatem alicuius esse põderis existimabam: & æquitatem atq; bonos mores iusq; ipsum gentium nihili a uobis fieri non credebam, ea præsertim in re; quæ uicinæ uobis atq; amicæ, neq; spernendarum opum urbis & Reip. animos maxime læderet atq; exulceraret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

raret. Sed hæc quanti facienda uobis sint; ipsi uideritis; quorum interest recte dispicere atque cognoscere, quid cuiq; tribuendum aut negandum sit. Ego, cum Octouiri Reip. Florentinæ iterum a me postularint, ut uellem suis ciuibus non deesse; hæc dictaui ambulans; cum me dolor, quem ea de re capio, quiescere non pateretur. Itaq; & plane & bene Romane uos moneo; ut mercatoribus Florentinis dependi & reponi ablata omnia, damna omnia iubeatis sic, ut sarctos tectosq;, quod dicitur se uideant: ne si ij sæpius apud me eadem de re conquerentur; cogar ipse aliter, ac mea fert uoluntas, eorum incommodis mederi. Cupio autem, ut debeo, pacate potius atq; amanter ijs de rebus statui inter uos: quàm ea fieri, quibus odij & inimicitiarum semina subnascantur. Id ne fiat, uestra in manu est. Meo ipse munere & functus adhuc quidem sum; & deinceps fungar: neq; meos ciues male a uestris ciuibus acceptos, atq; a uobis indigne habitos deseram. Dat. Prid. id. Quintilis. Anno quarto. Roma.

Decurionibus Eugubinis. 8

Carolvm Gabrielem Ecclesiæ uestræ Præpositum, & Hieronymum Acorambonium doctum hominem et philosophiæ studijs illustrem optimúmque medicum ciues Internuncios q; uestros otiose audiui: quæq; mihi ij uestris uerbis accurate & prudenter exposuerunt, excepi auribus libentißimis.

Itaque

Itaq; uos de uestra in me pietate etiam atque etiam laudo. Quod uero ad postulationem uestram attinet optimis illam quidem fultam causis & rationibus; dabo operam, ut id, quod petitis, breui consequamini. Reliqua omnia; quibus de rebus ijdem uestri mecum interpretes egerunt; aliud in tempus distuli eo consilio; ut uobis plenius atque uberius satisfieret. Dat. Idibus Quintilibus. Anno quarto Roma.

Matthæo Strozzæ ciui Florentino. 9

Cvm ex Aenea Pio Alphonsi Ducis Ferrariensium procuratore intellexissem nolle te ei gemmas illas restituere; quas apud te esse ipse Dux uoluit propterea, ut mihi item eius nomine sponsionem quandam faceres: nisi ego ea de re tuam fidem libero: has ad te litteras iußi dari; quibus sciri omnibus ab hominibus uolo; tuam me fidem, quam mihi Ducis nomine dederas, liberam solutámque fecisse: quodq; sponsor mihi fueris Alphonsi Ducis uerbis, tibi fraudi nulla in re aut iudicio esse debere. Itaque eas illi gemmas per me quidem reddes, cum uoles. Dat. Idibus Quintilibus. Anno quarto. Roma.

Bernardo Bibienæ Cardinali. 10

Et si per mihi gratum atq; iocundum est pro eo amore, quo Iacobum Episcopum Albanum Cardinalem Arbonensem prosequor; ipsi melius esse de ea ualetudine

ea ualetudine, qua omnes ei medici mortem allatum iri existimabant; maximeq; illum cupiam conualescere: ægre tamen fero, commodare tibi me non potuisse de ea domo; quam is in Vaticano ædibusq; nostris habet. Nam quoniam domo illa, quam adhuc quidem inhabitasti, ipse uti uolebam: est enim maxime apta ad lætitiam animi et exhilarationē propter mirificā porticum speculasq;, quas habet multas atq; bellißimas: eam ipsam Cardinalis domum, is si uita functus esset, cogitabam tuam facere: quam esse percommodam perq; amplam sciebam latis spatioslsq; & thalamis & atrio; festiuam etiam & sumptuosam aureis laquearibus & pauimento tessellato: tibiq; magno illam & usui & uoluptati putabam fore uel propter consuētem ad te omnibus horis populi multitudinem: uel propter ingraueſcentem iam ætatem tuam: quæ natura etiam sua lætitijs & hilaritatibus gaudet. Quare non potest mihi non molestum esse, inuideri tibi eam commoditatem. Sed profecto tibi nos nō deerimus: dabimúsque operam; ut quæ prior nostrarum ædium pars elegans uacua erit, ea tua sit. Interea cura ut ualeas: ut te saluum & sospitem quàm primum uidere possimus. Dat. tertio Id. Quintiles. Anno quarto. Romæ.

Duci

Duci Grauinæ. 11

SCRIPSIT ad me Magistratus meus ex ijs, qui in Latio sunt, te nescio quibus Andreæ atque Massentio; qui ob suas disceptationes armis dimicaturi sunt; in oppido tuo Nerula locum certamini concessisse. Id cum a Domini nostri uoluntate atque præceptis ualde abhorreat, qui pacem, qui animorum concordiam, qui amorem nobis mutuum ante omnia commendauit: magnopere te hortor; aut si minus hortatu meo cōmouebere, mando tibi pro eo, quanti me facis; duellum istud tuis in locis fieri ne permittas: sed illorum potius animos, qui dißident, auoces ab ea re auctoritate sententiaq; tua; componasq; si poteris. Id & a uirtute tua postulatur; & omnes æquum est facere; & mihi erit gratum. Dat. Id. Quintil. Anno quarto. Romæ.

Fabritio Magno Rhodi Magistro. 12

QVOD tuis me litteris de Turcarum Regis apparatu bellico certiorem feciſti; ualde mihi gratum fuit: idq; ut quàm creberrime facias; neque solum quid speculatores tibi tui referant, aut amicorū litteris ad te perferatur; sed quæ rumor ipse dubius sæpe iactet, ea ut mihi significes abs te peto; ut quid ille agat, quid paret, quo cogitationes intendat suas, ex te sciri & cognosci possit. Equidem quod assequi coniectura possum, sic existimo; in A-

siam

siam illum potius hoc tempore; quàm isthuc aut nostras in oras cogitare. Itaque aut contra Sultanum Aegypti Regem, aut contra Sophim Regem Armeniæ puto illum suos exercitus moturum: ut eos; a quibus fere singulis annis premitur; prius aggrediatur atque opprimat: quibus integris nullum tibi, nullum Christianæ Reip. periculum impendere magnopere arbitror. Nam nisi illos, quos habet hostes paratissimos atque audacissimos, & quibuscum bello fere semper est implicitus, antea uel deuicerit, uel debilitarit, uel inducias cum ijs inierit; uires suas in nos atq; furorem exercere satis commode profecto non poterit. Tibi tamen sum auctor; Insulam ut istam atque oppidum, quod tanquàm in ore atque in faucibus est nostrorum hostium, cõmeatibus, apparatu reliquo, rebusq; omnibus ad repellendum & ad sustinendum bellum idoneis iam nunc fulcias; teq; ante compares atque præmunias; ne imparatus offendi possis. Neq; tamen recuso: quin, si accidat ut te Turca uelit aggredi; omnes meas opes tibi præsto futuras putes. Volo enim te scire; me pro collegio isto bene de re Romana, optime de re Christiana merito omni tempore omnia; pro tua uero & salute & dignitate, uti & prudentis hominis, & optimi fortissimiq; uiri, & mihi amicissimi, plurima atque maxima esse facturum. Itaque bono animo es: ualetudinemque tuam cura: méque ut facis, dilige; si te scis a me & amari & fieri plurimi. Dat. x i. Cal. Sept. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Francisco

Francisco Gallorum Regi. 13

QVOD Ludouicum Episcopum Tricaricensium Legatum meũ honestaueris Ecclesia Bellouacorum & locuplete et honesta; ualde lætor. Nam cum illum, ut proxime ad te scripsi, magnopere diligã, sitq; is in meis summis atque intimis familiaribus; hæc eius fortunarum accessio, præsertim abs te profecta, mihi magnæ uoluptati fuit. Itaque sic existimes uelim; non te quidem minimum recentis amoris cumulum ad meam ueterem in te beneuolentiam tua ista liberalitate addidisse. Qua in re cum mea de illo apud te commendatio tantum ualuerit, quantum ego eam ualituram confidebam: efficiam profecto; ut tua item auctoritas in tuis familiaribus mihi cõmendandis, uel potius omnibus in rebus tantum habere ponderis cognoscatur; ut & ipse uidear uinci abs te in officio noluisse, & tu lætere meo in homine ornãdo munificum & liberalem te fuisse. Dat. nono Cal. Sept. Anno quarto. Roma.

Ludouico Canossæ Tricaricensium & Bellouacorum Episcopo. 14

SANE mihi pergratum & periocundum fuit, Regem istum in te augendo uoluntatem & liberalitatem suam contulisse. Nam cum te propter tuam excellentem uirtutem, nostramq; ueterem necessitudinem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinem, & plurima tua in me officia, non solum tuē-dum mihi, sed etiam honestandum amplificandumq; susceperim: tam illustri & fortunarum tuarum ac-cessione, & Regis in te beneuolentiæ ostensione, mi-rifice sum delectatus: a quo me beneficium accepisse existimo; tibi cum dederit, teq; ornauerit nec exi-guis prouentibus & honesta dignitate. Itaq; & cō-tuli tibi Ecclesiam Bellouacorum libentissime; & re-liqua, quæ habes sacerdotia tibi manere uolui: ut intelligeres te mihi esse charissimum; excitarereq; ad bene, ut soles, de me in posterum etiam atq; etiam promerendum. Ages autem Regi gratias eo de mu-nere meis uerbis, ostendésque id mihi plane ac uere gratum accidisse: quod ei tamen ipse & nunc ijs li-benter ostendi, quas ad illum dedi, litteris; & sepe re cum potero libentius declarabo. Dat. nono Cal. Septemb. MDXVI. Anno quarto. Romæ.

Francisco Gallorum Regi. 17

REDIT ad te Villabramius; quem ad me mi-seras; quemq; libēter uidi, ut & diligentē hominem, & familiarem tuum. Ei sum omnia, quæ a me petijt, sic elargitus; ut ab ipso intelliges. Reuerti autem hominem ad te nolui sine meis litteris; quibus tibi significarem meam optimam in te uoluntatem magis magisq; indies singulos augeri. Dat. Octauo Cal. Septemb. Anno quarto. Romæ.

Leonardo

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 18

PROFICISCENTI Venetias Ioanni Georgio Trissino ciui Vicentino; quem quidem propter bo-narum artium doctrinam & politiores litteras ex-cellentemq; uirtutem unice diligo; mandaui ut tibi salutem nunciaret meis uerbis; tecumq; certis de re-bus ageret: quæ cū mihi cordi sunt; tū nostra utriu-que interest ea cōfieri: tibi uero etiam honestati at-que gloriæ sunt futura. Dat. Prid. Non. Septemb. Anno quarto. Romæ.

Federico Archiepiscopo Salernitanorum. 19

ET si antea de rebus tuis classe ea, cui meo no-mine præfuisti, contra Pœnos gestis abunde ex alijs intellexi: tuæ tamen litteræ; quibus ad me singula e bello domum rediēs ordine perscripsisti, me magno-pere delectarunt. Aliquanto enim plenius ex ijs & liquidius consilia, actiones, impressiones in hostem tuas, difficultates, euentusq; singulorum cognoui. Quæ quidem omnia quoniam magno constantique animo, multoq; tuo labore ex nostra dignitate sunt confecta: te de ijs uehementer collaudo; meóque te benedicto plurimo optimisq; uerbis impartior. Hor-tor autem te ciuitatemque istam præclaram & for-tem: quæ sane omnibus in maritimis artibus semper excelluit: eundem ut animum eandemq; alacritatem

parandæ contra eosdem hostes classis in æstatem insequentem retineatis; ut si erit opus, Christiani nominis offensam atq; illusam ab illis dignitatem; nostraq; & nostrorum iniurias communi consilio uindicemus. Dat. decimo Cal. Octob. MDXVI. Anno quarto. Viterbio.

Francisco Gallorum Regi. 20

IOANNEM Iordanum Vrsinum propinquum meum, hominem istius Regni atq; Regum omnium Italorum studiosissimum, tibi deditissimum, mihi certe multo charissimum, omnibus in rebus; quas impetrare abs te non minus confidit pro tua liberalitate animiq; magnitudine, quàm cupiat; ita tibi commendo; ut quicquid uel commodi uel dignitatis in illum conferis; id omne tam mihi gratum sit futurum; quàm si tantundem in me ipsum contulisses. Itaq; ut eius postulationes liberaliter excipias, tuaq; bonitate eum iuues; etiam atq; etiam abs te peto. Dat. Prid. Cal. Octob. Anno quarto. Viterbio.

Procuratori Cardinalis Seduni. 21

IOANNES Lascaris Bizantius homo græcis litteris pereruditus, nostrarum non ignarus, omnium bonarum artium appetens, bonus plane uir, cupit ut de ea domo; quam Cardinalis Sedunus herus tuus in Esquilijs habet, ei commodes hoc tantummodo

modo tempore; quo is Roma est abfuturus: Idq; ea de causa uult; ut dum ego hic autumni calores & Romanum cœlum deuito; ipse isthic & pulcherrimarum ædium elegantia, & hortorum amœnitate & sylua uiridissima suis cũ libris oblectare sese possit. In eo si illum iueueris; erit mihi gratum: idq; ut facias te hortor. Dat. Prid. Non. Octob. Anno quarto. Viterbio.

Francisco Gallorum Regi. 22

PERDIV est; cum Rolãdum Palauicinum hospitem meum rectum & probum hominem ualde diligo. Ei quoniam intelligo negotium & molestiam per tuos ministros parari in possessione oppidorum Zibelli & Rochæ Blanchæ; te hortor uel etiam abs te peto, mandes, ne quid ei aut damni aut laboris cõtra æquum & fas inferatur: habeasq; hominem tum hac, tum cæteris eius in rebus cõmendatum mea causa. Dat. tertio Non. Octob. Anno quarto. De Falisc is.

Petro Nauarro Cantabro. 23

EX Ferrandi familiaribus tui oratione intellexi te magno desiderio teneri contra Christiani hostes nominis uirtutem tuam mihi nauandi; rogareq; ea de causa nos; ut in paranda ad id classe opem tibi nostram subministremus. Equidem ualde lætor te tã

laudabili uoluptate curaq; affici; ut de omni Christiano nomine bene mereri studeas: teque de eo & præstantiam istam egregiam in rebus bellicis tuam, mirificamq; pietatem & religionem summopere & amandam & collaudandam puto: nihilq; profecto est, quod tibi publice non deberi existimem. Quod uero ad petitionem tuam attinet: scire te uolo, id ipsum nos hoc anno summo studio & diligentia curauisse; duasq; classes magna impēsa Neapoli alteram Genuæ alteram parauisse. Quod si alio tempore hāc aggredi prouinciam statueris, & me commonefeceris, dabo operam, ut tibi, quātum fieri poterit, satisfiat. Dat. Non. Octob. Anno quarto. De Falisciis.

Guillelmo Gallo Medico. 24

QVOD me certiorem feceris nosse te locum quendam in agro Centumcellarum; in quo thesaurus sit absconditus perantiquus; pollicerisq; te mihi illū reperturum; si tibi & terram fodiendi potestatem, & eius thesauri partem aliquam fecero: etsi agnosco credulitatem inanemque spem tuam; neque me fugit, quàm hæc leuia fallaciāque sint: tamen ut ijs, qui me pro te hoc rogant, magnis illis quidem & claris uiris mihique charissimis satisfaciam: fodiendi ubi uoles eo in agro tibi facultas esto edicto meo; quod ualere mensem integrum uolo; tecúmque dum fodies, Centumcellarū Decuriones bini sunto. Dat. sexto Id. Octob. Thuscanella.

Odoni

Odoni Lutrechæ Præfecto Mediolanensium. 25

MVLTI ad nos detulerunt in Franciſci Mantuæ domini ditionem eo, quo Veronam spectat, latere a Regijs militibus uastitatem iam prope inductam esse cæsis arboribus, incensis uillis, comprehensis & mulctatis colonis, ciuibus aut magno pretio redemptis, aut in custodias abductis; eaq; de causa cum Franciscum ipsum, tum eius municipium omne magno in luctu atq; mœrore uersari. Quam quidem indignitatem eo iniquiore animo ferimus; quod te atque illos non latebat & ipsum & eius populos dudum sub nostra & Reip. tutela esse receptos: ut facile appareat a Regijs & Præfectis & ministris nullam nostri, nullam Reipub. habitam fuisse rationem. Sed acta quæ sunt; ea reprehendi facile possunt: reuocari & restitui non possunt. Itaque quod supereſt, si curabis ut a Regis tui exercitu nullum ulterius damnum, nulla iniuria Mantuanis inferatur: et quod te decet, feceris; et mihi minus magnā ansam dederis uel de te atq; illis apud Regem, uel de Rege tuo apud Reges reliquos conquerendi. Dat. Idibus Octob. Anno quarto. Grauiscis.

Raphaëllo Medici. 26

QVONIAM certior factus sum Carolum Regem, qui adhuc in Gallia se continuit, profectio-

nem ad Hispanias suam in prima ueris tempora distuliſſe: ne is Internuncio noſtro diutius careat, mãdo tibi, cuius prudentiam facile perſpexi, ut meum hominem apud illum agas, tractesq; mea negotia ea fide atq; diligentia; quam et abs te amor in te meus poſtulat, & te allaturum pro tua probitate & noſtra propinquitate plane confido. Dat. XI. Cal. Nouemb. Anno quarto. Palo.

Carolo Hiſpaniæ Regi. 27

COGITANTEM me quidem certe iam inde ab initio Regni tui mittere certum aliquem ad te meum interpretem; qui & tibi de adeptis abs te Regnis Regioq; nomine meis uerbis gratularetur; & apud te, qui mihi es, uti debes, plane charißimus, mea negotia tractaret; quæq; ad te & ornandum et amplificandum pertinerent, in ijs auctoritate mea fultus eſſet: ea res tenuit; quod ſtatim te in Hiſpaniam tranſmiſſurum & nuncijs & litteris & rumore ipſo afferebatur prope quotidie. Itaque cum ibi noſtros homines probatos nobis uiros haberemus; eis mandauimus; ut cum ad Hiſpaniam appropinquare te intelligerent, tibi obuiam progreßi eo apud te munere fungerentur. Nunc autem cum intelligamus eam te profectionem in prima ueris tempora reieciſſe: ne diutius, quàm & ipſi uolumus, & amor in te meus poſtulat, homine noſtro careas; Raphaëllo Medici propinquo meo, uiro mihi & grato & probato;

probato; qui nunc iſthic eſt, uerſaturq; tua in aula familiariter; ſcribo; ut quoad tu proficiſcare, Internuncium meum apud te agat: quem quidem propterea quod eſt obſeruantißimus & ſtudioſißimus tui, gratum tibi & optatum fore confido; utq; ſit, ſi adhuc fortaſſe minus eſt; aut ſi eſt, ut multo ſit magis; & ei meis te uerbis alloquenti fidem habeas, abs te peto. Dat. XI. Cal. Octob. Anno quarto. Palo.

Brixellanis. 28

INTELLEXERAM his diebus proximis magnas inter uos & Fiſci Mediolanenſis Magiſtros altercationes extitiſſe ijs de rebus; quarum illi rerum pretia fiſco deberi exiſtimabant. Earum controuerſiarum cum me arbitrum utriq; delegeritis; hoc ſtatuo, uos municipiumq; ueſtrũ ripamq; iſtam Padi ad earum rerum ſolutionem fiſco teneri; de quibus Ateſtini Regni tempore more atq; conſuetudine tenebamini ſic; ut aut ad plus eo fiſci nomine præſtandum & fiſco inferendum cogi, aut minoris abſolui neqeatis: quo ad aliud per nos mãdabitur. Dat. XII. Cal. Nouemb. Anno quarto. De Centumcellis.

Cardinali Toletano. 29

MAGNA moleſtia tuæ nos litteræ affecerunt: quibus ſcripſiſti eum, quem contra communes noſtros

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtros hoſtes in Aphricam exercitum tranſmiſeras, ab Aphris atque Turcis reiectum et fugatum magnam plagam apud Alzarem accepiſſe. Te tamen animo fractum non eſſe; neq; quicquàm de tuo ardore & diligentia eam ob cauſam eſſe detractum. Quæ quidem tua conſtantia & fortitudo dolorem meum multo leuiorem fecit. Sic enim exiſtimabam; ſi te ipſe non contraxiſſes, & ſpem uincendi non abiecisſes; fore, ut breui hæc ipſa res ſecundior multo maiorem luctum & diuturniorem tuis hoſtibus pareret. Sed auxit eundem illum ſtatim dolorem meum atq; moleſtiam Turcarum Regis contra Sultanum Aegypti Regem recens mirificaq; uictoria: de qua & te arbitror cognouiſſe, & ipſe his diebus cognoui: tum eiuſdem Regis ducentarum longarum nauium claſsis; quam illum habere paratam dicunt, qui illinc ueniunt. Sed hæc Dominus moderabitur. Te autem etiam atq; etiam hortor; ut quando hoc tuo parando mittendoq; exercitu magna tua diligẽtia, maiore impenſa confecto maximam ueriſſimamque gloriã apud omnes homines optimi fortiſſimiq; principis, apud nosq; in primis tibi ipſe comparauiſti; magis etiam ad eoſdem hoſtes opprimendos & profligandos, Remq; p. Chriſtianam iuuandam pro uirili tua iterum atq; ſæpius te accendas & pares: atq; in hac quidem cauſa dignum te, dignum tua uirtute, dignum etiam auctoritate ea, quam tibi Reſp. dat, animum, quid dicam ſumas; qui tantam iam rem egeris? ſed tamen illum ipſum, quem ſumpſiſti multo

multo antea, magnũ & fortem animum uel retineas diutiſſime, uel augeas. Nam quod ad inſequentem annum attinet; eſſe nobis exploratum poteſt, uere inito mare noſtrum omne Turcarum claſsibus plenum fore. Itaque nos neque deſiſtimus reliquos Chriſtianos Principes magnopere hortari; ut ſe ad capeſcẽdum cõtra Turcas bellum in tẽpore comparent: neque ſi quid erit, in quo iuuare ipſi cauſam tã ſanctam bonisq; omnibus tam expetitam poſsimus; non id ſumus libentiſſime iam nunc, ſi expediat, præſtaturi: modo unum omnes ſentiant: unum ſibi & tentandũ & conandum & perficiendum putent. Sed ut ad te exercitumq; tuum redeam; & doleo tuas cogitationes atque conatus in communẽ utilitatem ſuſceptos non multum profuiſſe; & lætor tui te ſtudij & uoluntatis hoc accepto incõmodo nihil remiſiſſe. Dat. quarto Non. Nouemb. Anno quarto. Roma.

Ludouico Firmano, & Hieronymo Brancadoriæ. 30

QVAE ad me perferri de Præfecto Hiſpano curauiſtis; qui a uobis captus accepto in femore uulnere in ueſtra cuſtodia eſt: ea libenter cognoui. Is cum eiuſmodi ſit; ut quæri ab eo facinoris cauſa recte poſsit; mando uobis, & ut in eo curando nihil operæ aut diligentiæ ab ullo ueſtrum prætermittatur ſic; ut ad ſanationem quãto celerius fieri poteſt, ſi modo poteſt, perueniat: & ut reſtitutus elabi ueſtris e manibus non poſsit, cautio per uos adhibeatur.

tur. Quod si isto in loco atque custodia seruari tutissime non potest: uolo, ut aliquò, ubi nihil eiusmodi timeatur, perferri hominem iubeatis. Vtrunque enim & uiuere, & custodiri illum ualde cupio. Dat. tertio Non. Nouemb. Anno quarto. Roma.

Palauicino Antonij Mariæ Palauicini filio. 31

QVOD patrem tuum magnum & clarum uirum proximis diebus amiseris; tũ tua causa uehemẽter doleo, tum mehercule etiam mea. Nam & tu illius uiui hoc ipso tempore maxime indigebas: & ego eum summopere amabam; & ille me colebat plurimum. Omnino neque uir melior, nec mei amantior quisquàm fuit. Ita & tu patre optimo, & ipse homine amicissimo priuatus sum: ut te separatim consolari cum magnopere cupiam, non possim. Sed est profecto illa consolatio proposita omnibus; qua nobis non uti turpissimum est; ut quando DEVS Opt. Max. hunc illi uitæ finem atq; laborum uoluit esse: nomen quidem atq; memoriam optimi clarissimiq; uiri & retineatis ipsi; & posteritati etiam mandandam litteris & monumentis statuatis: Nihil autem cum illo mali actum existimetis; quem Dominus tanquàm e carcere, sic ex hac corporis compagine atque uinculis euolare iusserit ad sese. Nobiscum si male actum est; id feramus æquo animo; & DEI uoluntate, qui nihil mali uult, nostrum desiderium leniamus. Quod te in primis facere sane uelim.

Ego, si quid est; quo mederi tuo uulneri, aut reponere parte aliqua iacturam istam possim; id tibi omne polliceor: amorémque, quo patrem tuum sum uita fruentem prosequutus, in te libenter transfero. Tu modo & tanto patre te, & amore meo dignum præsta. Dat. Cal. Decemb. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Galeatio Palauicino. 32

ANTONIVM Mariam Palauicinum fratrem tuum egregium præstantémque hominem cum alijs multis de causis plane doleo uita functum esse: tum propterea, quod quanti te facerem, unus ipse optime omnium intelligebat. Nam cum mihi tecum neque uetus neque magna familiaritas interceßisset propterea, quod non sæpe neq; multum unà fuimus; cum illo qui Romam ad me crebro ueniebat, sum de te sæpenumero ea loquutus; quibus illi ostenderem te mihi esse charißimum; dignitatemq; tuam a me fieri plurimi. Itaq; graui teste priuatus sum amoris summi erga te mei summæq; beneuolentiæ illo mortuo. Sed hoc leuius. Non enim uereor, ne tibi sæpe declaraturus sim per me ipse meam in te uoluntatẽ meumq; animum. Illud grauius; multum te, multum eius filium Palauicinum, multũ propinquos reliquos gentemq; omnẽ uestram atque familiam in eo uiro præsidij, multum etiã splendoris amisisse. Sed hæc ipsa etiam propterea, quod humana sunt, æquo & forti animo

ti animò sunt ferenda, homini præsertim magno, ut tu es, & multarũ rerum atque euentorum experientia prædito. Quod sane facit, ut in te consolando minus operæ insumendum putem; quod te existimo pro tua prudentia & magnitudine animi Deorũ immortalium uolũtatem tuã ipsius uoluntatem iam fecisse. Reliquum erat, ut tibi pollicerer; quæ fratre tuo, si uiueret, petente & rogante facerem; ea me omnia uel eius filij, uel tua causa omni tẽpore esse facturum, amoremq; meum, quo illum cõplectebar, in uos ambos conuersurum. Sed id malo uos re, quàm uerbis cognoscere. Extremũ est; ut Palauicinum ipsum orbũ patre maximo fratre tuo filij loco tibi habendum putes. Ita enim & quod te decet feceris; & quod præstare amor fraternus debet; & quo mihi esse gratius atque probatius nihil potest. Dat. tertio Non. Decemb. Anno quarto. Roma.

Marchioni Montisferrati. 33

QVOD me rogas; ut & tibi permittam, ut Iulium Medicẽ Cardinalem fratrem patruelem meum tuarum rerum procuratorem apud me facere poßis; & illi mandem, ut eam curã suscipiat: alterum tibi do, ut eum uoles, facias: alterum perfeci ipse hodie bene mane; cum me ille, ut quotidie solet, prima luce salutauisset; iußiq; eum procuratorem tuũ agere. Neq; enim decet quicquàm te a me rogantem non impetrare. Id tua tuorumq; maiorum uirtus, atque

que in me meamq; familiam fides studiũ beneuolẽtia postulant. Dat. octauo Id. Decemb. Anno quarto. Roma.

Focaris mercatoribus Germanis. 34

ALIQVANDIV est; cum ad nos non tantum infecti argenti transmittitis, quantum soletis, quantiq; indigemus. Ita sæpe fit, ut cum ad cudendos numos, tum ad alia publice priuatimq; conficienda ea materia urbem deficiat. Quare hortor uos operam adhibeatis; ut infecti & probi argenti plus ad nos, quàm nunc fit, & quantũ opus est, afferatur. Erit id uobis perutile; quibus pretia sine dilatione a Quæstoribus Vrbanis curabuntur: & nobis, qui in uestra diligentia conquieſcimus, plane gratum. Dat. Prid. Id. Decemb. MDXVI. Anno quarto. Roma.

Odoni Lutrechæ Præfecto Mediolanensium. 35

QVESTVS est apud me per Legatum suũ Leonardus Lauredanus Venetiarum Princeps, sex naues sale onustas, quod is ad suas in Gallia urbes mittebat, a Regis tui ministris in Padi ripa detentas esse. Qua in re, quod ad me attinet, scire te plane uolo, mihi id displicuisse; neque me unquam uoluisse ut eæ naues retinerentur. Itaque si procedere illas sine ullo impẽdio permiseris; erit mihi gratum: idq; ut

Universidad de Deusto
Biblioteca

idq; ut facias, te hortor. Dat. x. Cal. Ianuar. MDXVI. Anno quarto. Roma.

E. N. 36

GRATAE mihi uestræ litteræ fuerunt bis iã ad me per tabellarios uestros allatæ: quibus me de Turcarum Regis bello Aegyptiaco déque rebus ijs certiorem feciſtis. Grata etiam ea; quæ ad Dominicum Allegretũ ſuper eiſdem rebus ſcripſiſtis; quæ quidem ille ſtatim omnia, ut iuſſeratis, ad me detulit. Itaque de ea uestra diligentia atque officio plane uos collaudandos cenſeo. Hortor etiam; ut ea in re ſtudia uestra ne remittatis: ut quid ille agat, quid cogitet, quò ſe uertat, quid moliatur, per uos, ut adhuc quidem feciſtis, ſcire deinceps poßim. Nam ea mihi & uera & certa erunt; quæ a uobis afferẽtur. Cæterum quod res uestras mihi ſummo ſtudio commendatis; dabo operam; ut, quod ex Reip. dignitate fieri poßit, eas commendationes uestras & ratas & probatas me habuiſſe intelligatis. Dat. tertio Non. Ianuar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Ioanni Georgio Triſsino Vicetino. 37

QVONIAM opera & diligentia tua atq; uirtute certis in meis & Reip. rebus uti quàm primum uolo; quarum rerum cauſa te ut alloquar, magnopere

gnopere oportet: mando tibi; ut, quod tuo commodo fiat, Leonardo Lauredano Principe Venetiarum ſalutato ad me confeſtim reuertare. Dat. Non. Ianuarij. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Carolo Hiſpaniæ Regi. 38

AQVILAS quatuordecim auibus capiendis idoneas; quas mihi Adulfus Vandra familiaris tuus attulit; Regium ſane munus libenter, ut debui, accepi. Et ſunt enim miræ pulchritudinis, & abs te; quem ego mihi filij loco eſſe duxi: eius præterea generis; quod omnium & nobilius eſt & rarius: ut neq; multæ ullis in locis capiantur: neq; ſæpe ad nos ueniant. Tu uero uno munere tot miſiſti; ut exiſtimem earum capiendarum artem aliquam te callere. Niſi forte ipſæ ſponte ſua omnibus e regionibus iſtò conuolant; ut abs te capiantur, tibiq; ſeruiant. Quod ſi eſt; tu eis male gratus fuiſti, qui ad me miſeris. Sed omnino extra iocum, mallem tibi eas retinuiſſes, quã mihi miſiſſes: Quippe, quæ tibi uoluptati multo magis fuiſſent, quàm mihi erunt: qui tantummodo cum autumni Romanum cœlum fugio, ualetudinis interdum cauſa uenatione aucupioq; me oblecto, uel eos potius, qui mecum ſunt: ut iocundior per agros uagatio & delectabilior nos diutius in labore uiæ teneat. Tu uero adoleſcens & Rex; ut multas horas omni tempore conſumere arbitratu tuo poßis; eis & ſæpius uſus fuiſſes, & utilius; addo etiam & decẽtius.

tius. Quod mihi tamen munus ipsum tuum multo charius atque amabilius facit: cum eo te defraudes ipse, qui uti recte potes; ut mihi des, qui non possum. Et quoniam bellißimæ, ut dixi, sunt: dabo operam, ut aliquo te remunerer munere. Interea ualebis; nosq; ut facis diliges. Dat. quarto Id. Ianuar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER QVARTVSDECIMVS.

Alphonso Duci Ferrariensium. 1

INTELLEXIMVS Franciscum Mariam Ruuerem Vrbinatium olim Ducem, cui sacris interdictum est, Hispanorum peditum manu coacta iter per tuam ditionem esse facturum; ut ad nostra municipia perturbanda nouasq; res moliendas pertendat. Ego tametsi te pro tui muneris partibus id ei non permissurum puto; uolui tamen ad te scribere, moneréq; te; ut Francisco Mariæ Hispanisq; peditibus loca nostra tenaturis nihil opis des; nullum prorsus commeatum præbeas; sed itinera potius claudas; arceasq; illos a Padi ripa tum abductis nauibus, tum flumine communito: nec eos sinas opportunitatem ullam tuis ex locis ad tam sceleſtos ausus exercendos, Remq; pub. perturbandam posse nanciſci. Id si feceris, quod te facturum confido; erit nobis uehementer gratum: dabimusq; operam, ut bene te de nobis esse meritum lætere atq; gaudeas. Sin aliter statues tibi esse faciendum;

ciendum; scire te uolumus nos id ægerrime molestis-
simeq; laturos. Quemadmodum ab Internuncio tuo,
qui cum his de rebus loquuti sumus, latius intelliges.
Dat. XIIII. Cal Febr. MDXVII. Anno quarto.
Romæ.

Maximiliano Rom. Imp. designato. 2

Et ex Legati tui litteris, & ex mei sermone;
quæ hoc tempore Frãciscus Maria Vrbinatium olim
Dux, cui quidem igni & aqua interdictum est, in
nos Remq; pub. moliatur, intelliges. Ea tametsi
existimem eum exitum habitura, quem par est tam
scelesta initia consequi: omnem tamen meam cogi-
tationem, omnem curam adhibeo, ut nè quid ab illo
incommodi Resp. accipiat. Itaq; etiam atq; etiam te
& hortor & rogo; ut quando ipse primariam ad-
uocationem rerum Romanarũ sustines; quibus opi-
bus melius atq; celerius potes, & nobis præsto sis,
& nostris hostibus ire obuiam pares. Plura non di-
cam; ne uel docere te uidear hominem summa pru-
dentia summaq; rerum experientia præditum; uel
diffidere probitati tuæ; quo nemo melior uir, nemo
sanctior unquàm fuit. Vnum dicam; si ad priora tua
multo maxima atq; plurima in Remp. officia hoc
adiunxeris, ut ei hoc tempore opem atq; auxilium
feras: & ipsam tibi magnopere obstrictum & de-
uinctum iri; & te ex eo fructus uberrimos atque
pulcherrimos esse capturum, hominum laudem &
gloriam

gloriam sempiternam. Dat. nono Cal. Februar.
MDXVII. Anno quarto. Romæ.

Præfecto militum Hispanorum. 3

Ex sermone Stephani Camporemiri de optimo
uestro in nos animo quæ uolebamus fere percepi-
mus. Quæ de re etiam atq; etiam uos collaudamus;
scireq; uolumus istud uestrum in nos studium mirifi-
camq; uoluntatum propensionem nobis plane gra-
tam accidisse. Itaque quoniam uestrarum rerum &
petitionum causam Laurentio Medici fratris mei fi-
lio Vrbinatium Duci tractandam & cognoscendam
remisi: hæc adscripsi; ut sciretis, quicquid ab eo ijs
de rebus postulationibusq; uestris statuetur; id mihi
omne ratum & probatũ fore. Dat. octauo Cal. Feb.
MDXVII. Anno quarto. Romæ.

Episcopo Pacensi. 4

Scribimvs Carolo Hispaniæ Regi de
Frãcisci Mariæ Ruueris olim Vrbinatium Ducis su-
bita in Reipub. urbes impressione ea; quæ scribẽda
sunt; quæq; tu ex ipsis nostris ad eum litteris intel-
liges. Cum uerò te propter tuas plurimas excellen-
tesq; uirtutes summopere amem, putemq;, cum Epi-
scopus sis, atq; huius Reipub. magistratũ geras; eã
tibi eiusq; dignitatem & maiestatem pro tua probi-
tate & fide magnæ curæ esse: peto abs te; ut eius-

dem Reip. apud Regem tuum tuendæ atq; defendendæ causam susciperas: desq; operam; ut quanto celerius quantoque fauorabilius fieri potest, negotium transigatur, nobisq; respondeatur. Id erit nobis unice atq; summopere gratum: teq; ipse bene officium & diligentiam tuam posuisse, cum se occasio dederit, facile cognosces. Sed si me amas, age, cura, perfice; ut res ne differatur. Hoc in te atq; in tua erga nos uoluntate pietateq; reponimus. Dat. nono Cal. Febr. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Francisco Gonzagæ Marchioni Mantuæ. 5

ET si tua in nos fides plurimis maximisq; in rebus multo ante nobis perspecta est & cognita: tamẽ quæ nouissimæ præstitisti officia fidei amoris diligẽtiæq; plenissima; ea nobis multo maxime et grata et iocunda acciderunt: deq; ijs, quãtum plurimum laudari quis & recta sentiens et honesta persequens debet; tantum te effero meritis atque uerissimis laudibus. Itaque has ad te litteras dedi, cum ut scires te ad uetera tua de nobis merita magnum cumulum nouorum officiorum adiecisse: tum ut te hortarer; etsi id minus necesse est, ut insisteres, qua nunc quidem pergis, uiam: adderesq; tibi ipse quasi stimulum ad ea, quæ cogitas, quæq; facis, etiam ardentius & constantius usquequaq; persequenda. Id erit mihi tam gratum; ut eius rei memoria meo ex animo deleri nunquàm possit. Quod re, cum opus erit, gnosces.

cognosces. Reliqua ex Alexandri procuratoris tui litteris intelliges. Dat. Octauo Cal. Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Octouiris Reip. Florentinæ. 6

ET si ex Laurentio Medice fratris mei filio, quàm nobis grata, quamq; iocunda fuerit diligentia alacritasq; uestra in parandis promendisq; ijs, quæ opus erãt ad repellendos comprimendosq; nepharios Francisci Mariæ conatus atq; impetus, cognoscere potuistis: tamen cum postea & quidem singulis prope horis intellexissem & diligentiores uos et ardentiores ea in re quotidie fieri, ac nihil prætermittere eorum; quæ ad uestram primũ, deinde nostram dignitatem tuendã pertinerent: non potui, aut etiã non debui continere me; quin his apud uos litteris testarer, probari a me uehemẽter officia omnia studiaq; uestra: nihilq; esse tam magnũ atque arduum; quod non se a me impetraturam ciuitas uestra confidere facile possit. Quod cũ ita sit; hortor iam liberius uos; ut, quod superest, pergatis etiam reliqua, quo cœpistis animo atque ardore persequi: existimetisq; nostras res dignitatẽ auctoritatẽ uobis maxime omnium sustinendas & tuendas esse. Quemadmodum nos quidẽ certe uestras res ita tuemur, semperq; tuebimur; ac si nostræ ipsorum essent. Nequeenim secundum DEI Ecclesiam remq; hanc p. uel esse in uita quicquàm nobis debet, uel plane potest

nostra patria charius. Dat. septimo Cal. Febr. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 7

EXPLORATVM tibi puto esse, quo amore atque beneuolentia fuerimus in Antonium Mariam Palauicinum: quamq; illum in arctam atque intimã domus nostræ familiaritatem & necessitudinem admiserimus. Eo ab humanis sublato meã in illum charitatem ad Palauicinum eius filium, quem quidẽ unicum reliquit, libentißime traduxi, eumq; & tuendum & fouendum & ornandũ mihi omni genere & officij & liberalitatis & plane beneuolẽtiæ susscepi. Quod cum ita sit: Ille autem fortunas suas omnes in ditione tua Ducatuq; Mediolanẽsi habeat: etsi prope compertum nobis est pro tuo magno regioq; animo, proq; patris in te sui studio & fide, proq; laboribus plurimis atque maximis te mandante susceptis; illum tibi per sese satis iam commendatum esse: uolui tamen pro meæ etiam pietatis officio a te diligenter petere; ut omnibus illum in rebus, quibus in rebus opus ei erit, gratia auxilio liberalitate tua; habeas mea causa & rogatu etiam commẽdatiorem. Erit id cum mihi mirandum in modum gratum; tum tibi etiam laudi; necessarium & familiarem meum, tuum hominem; cuius pater, dum tibi obtemperat ac præsto est, mortem obierit; tua te liberalitate atque beneuolentia in primis tueri. Dat. quinto Cal. Febr. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Ceurio.

Ceurio. 8

EX meis ad Carolum Regem tuum litteris; quam mihi gratum fuerit in despondenda Maria Cõstantia Maneriana Annibali Rangoni equitum cohortis nostræ Præfecto uoluntatem illum suam adhibuisse, facile perspicies. Id tu quoq; illi non solum ut confirmes, sed etiam ut augeas, abs te requiro. Veruntamen quoniam a Regijs, qui apud me sunt, Legatis ei rei mora quædam interponitur; neq; possumus qua de causa id fiat, interpretari: petimus more nostro abs te, agas apud Regem, atq; efficias; ut quod semel uelle se per litteras mihi significauit, id aliorum inductu ne mutet. Esset enim eiusmodi uoluntatis illius commutatio mihi multas ob causas apprime atq; summopere molesta. Pluribus tecum uerbis non agam: ne uel Regiæ fidei, uel tuæ uirtuti uidear diffidere. Si quid autem præterea erit, quod te scire opus sit; de Raphaëllo Medice familiari meo id cognosces. Dat. Prid. Cal. Feb. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Fabritio magno Rhodi Magistro. 9

ET gratum mihi tuũ studium fuit; quod, ut mihi notos faceres Turcarum Regis inopinatos progressus, scribendis ad nos litteris adhibuisti ijs, quas ad diem XV. Cal. Nouembris dederas, & cura uigilantiaq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

lantiáq; tua in munienda ista Insula, de qua me certiorem facis, uehementer mihi probatur. Enimuero nec abs te quicquàm optatius cõtingere nobis potest; quàm ita te animatum esse ad societatem istam atq; ordinem unà cum Rhodo ipsa cõtra illorum conatus, si acciderit, fortiter atq; uiriliter defendendum: nec minora de te quidem nobis ipsi pollicebamur; cum ad ea mentem & cogitationem nostram conuertebamus. Perge igitur magno erectoq; animo, ut facis, de uniuerso Christiano nomine bene mereri. Nam etsi existimem hoc sane tempore Turcarum Regem aliò uires suas conuersurum: est tamen tuæ prudentiæ ea comparare, ita te instruere; quasi ille ad te opprimendum neruos omnes intendat suos; omnes cogitationes istò conferat, omnem conatum: ut si quis casus in tua damna Turcas armauerit; ij te imparatum non offendant: teq; Dominus tanquàm uigilantem agricolam suæ isti colendæ uineæ arcendisq; ab ea furibus cum cognouerit; meritos tibi laborum tuorum fructus uindemiamq; affluentem paret. Quod ad me attinet: omnibus ijs in rebus, quas ad res opem auxiliumq; meum expetis, quoad fieri recte poterit, libentißime satisfaciam: quemadmodum ab ijs, qui apud me sunt, procuratoribus tuis latius intelliges. Tuam enim societatisq; tuæ salutem incolumitatem dignitatem proxime facio, facturusq; semper sum; ac huius ipsius reip. atq; nostram. Idq; & scire te, & collegio isti tuo meis uerbis polliceri sane uolo. Quod autem me hortaris, ut ad

ut ad omnium Christianorum Regum pacem conciliandam animum adhibeam; ut poßimus in cõmunes nostros hostes nobis acriter imminentes aliquando tandem arma nostra conuertere: scire te plane uolo, nihil me aliud dies atq; noctes cogitare; nihil omni mea cura, diligentia, contentione, precibus denique omnibus moliri ac niti; quàm ut hoc ab illis consequar: sperare etiam moderatore & adiutore DEO cogitationes eiusmodi & contentiones meas in tempore profuturas. Tu uelim me cum de Turcarum molitionibus tum de tuis rebus; quantum quidem locorum longinquitas & traijciendi tempestates patientur; quàm creberrime certiorem facias. Dat. Prid. Cal. Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Carolo Hiſpaniæ Regi. 10

CVM intellexisses superioribus mensibus cupere nos, ut quæ prima Ecclesia uberior tuis in Regnis Pontificem amisisset; de ea Bernardus Bibiena Cardinalis honestaretur, per nosq; augeretur: liberalißime nobis per litteras significauisti; si, quod cupiebamus, confecissemus; id tibi ratum & probatum fore: præsertim cum scires Ferdinando Regi auo tuo idem etiam placuisse, nobisq; illum significauisse. Hæc tua liberalitas eo nobis gratior fuit; quod primis nostris ea de re sermonibus cum Legato tuo habitis id, quod dico, tribuisti: neque uoluisti nos multum

nos multum operæ eo petendo beneficio insumere. Quæ cum ita sint Ecclesiæq; Caurienſis, quæ in tuo Hiſpaniæ regno est, Pontifex mortem obierit: de fratrum noſtrorum S. R. Cardinalium consilio Ecclesiam Caurienſem Bernardo Cardinali contulimus existimantes te, ut pollicitus fuisti, quicquid egiſsemus, libentiſsime comprobaturum. Id si ita, ut uolumus acciderit, erit nobis tam gratum, ut nihil poſsit esse gratius: sin aliter se res habuerit; ut quidam non belli iam homines dictitant; mirabor: præsertim cum scias ea nos in re pro Cardinali optime de nobis merito, neq; solum uetere usu beneuolentia fide studijs officijs coniuncto, sed etiam ab ineunte ætate nobiscum educato laborare; quique præterea duorum clariſsimorum hominum auorum tuorũ Maximiliani & Ferdinandi studioſiſsimus amãtiſsimúsque semper fuerit, non secus ac si ipse unus ex uestra gente fuisset: ut iam non te modo id mihi permiſsurum facile quilibet non ineptus existimarit: sed plane etiam gauisurum fuisse, occaſionem tibi dari magnum & prudentem & summo ingenio summis facultatibus utrum, deq; uobis optime meritum, maximeq; gratum hominem promerendi. Quæ cum ita se habeant; tu minus uereor, ne sis fidem mihi tuam præstaturus. Itaq; familiarius iam abs te peto; mãdes; ut Episcopatus Caurienſis poſseſsio Bernardi procuratoribus sine mora tradatur: ut tua & in illum liberalitas illuſtrior, & in me obseruantia teſtatior appareat; & ego tibi amplius atq; proli-

xius

xius debeam. Dat. III, Id. Feb. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Ceurio. II

EA, quæ à Carolo Rege tuo in re Bernardi Bibienæ Cardinalis peto; ipse de meis Legatis intelliges. In ijs cum & ipsius Regis fides interpoſita sit, & uoluntas maxima atque iuſtiſsima uersetur mea; non dubito, quin ab eo sim facile omnia & sine ulla mora impetraturus. Sin uero aliter se res habuerit; te hortor ita apud illum agas, ut impedimenta omnia ea in causa reijciantur. De eo tibi ego haud multo certe minus, quàm ipse Cardinalis debebo: qui tibi tamen omnia sane debebit: uel utriq; potius debebimus. Dat. tertio Idus Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Maximiliano Imp. desig. I2

AGET tecũ meis uerbis Thomas Legatus meus in re Bernardi Bibienæ Cardinalis cum magni certe præstantisq; hominis, & mihi familiariſsimi planeq; coniunctiſsimi; tum tui, ut scis tam cupidi; nihil ue illo poſsit esse in te amando & colendo ardentius. Plura me ad te scribere nõ oportet: qui quàm leuiſsima tuorum familiarium cõmendatione omnia tua causa facio. Totam rẽ ita tibi cõmendo; ut me abs te beneficium accepiſsse sim existimaturus; si is id,

quod

quod petit, a Rege Carolo nepote tuo per te conſequetur. Dat. tertio Id. Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Matthæo Cardinali Gurcenſi. 13

ETSI existimem non neceſſe eſſe, ut res & fortunas Bernardi Bibienæ Cardinalis Maximiliano magnopere commendem: cuius percelebris perque uetus in illum obſeruantia ſtudium amor expoſcere iure prope ſuo uidentur, ut ipſe aliorum cõmendationis apud Cæſarẽ non egeat: Feci tamen id per literas diligenter, per Legatos autem meos multo etiã diligentius: cum cuperem, ut ſi quis caſus ferret, ut Cardinalis in Eccleſiæ Caurienſis, cui hodie illic præpoſui, poſſeßione a Carolo Hiſpaniæ Rege aſſequẽda difficultatis aliquid experiretur; Cæſar in eo interponeret auctoritatem apud nepotem ſuã; rémque ex mea & Cardinalis uoluntate conficeret. Nũc autem, quod ſupereſt, & ſi minus neceſſe eſt pro homine tibi deditißimo, tui ſtudioſißimo, tuorum bonorum cupientißimo, tui præterea ordinis me apud te agere: tamen quantum maxime poſſum, te hortor; uelis, ſi erit opus, atque ubi erit, eius cauſam apud illum tueri atque ſuſcipere, quoad is uoti compos per te fiat. In quo tum Cardinali Cæſar maximum beneficium fecerit: tum ſibi ipſe apud omnes homines beneuolentiæ plurimum compararit. Nemo eſt enim cui non cognita perſpectaq; ſit Bibienæ in illum

illum obſeruãtia plurimis maximisq; officiorum teſtata generibus, planeq; comprobata. Ego uero utrique ueſtrum debere me facile profitebor; ipſi, qui apud Carolum Regem; tibi, qui apud illum egeris, ut fieret utriq; noſtrum ſatis. Dat. tertio Id. Febr. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Carolo Hiſpaniæ Regi. 14

VENIT ad te Ioannes Bernardinus Montorius homo tuus pro fortunis quibuſdam ſuis abs te recuperandis. Is quoniam exiſtimat paruo ſe negotio, quæ cupit, mea commendatione abs te impetratum; facile pro meo in ſe amore mihi perſuaſit, ut ſe tibi commendarem. Quare erit mihi certe gratũ; ſi te is liberalem ſuis in rebus experietur. In quo etiã illud conſequere; ut hominem tibi iam tum ſua ſpõte, tum quod in imperio tuo eſt, ſane deditum, tuo beneficio tibi deuincies. Dat. Prid. Id. Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 15

EX Caroli Regis tui litteris cognoui id; quod cum mihi unice gratum accidit; tum fuit noſtræ in illum beneuolentiæ & ſpei, quam de illo cõceperam, magnopere conſentaneum; uelle illum ſcilicet, tibiq; mandare; ut quibuſcunq; in rebus ipſe auxilium tuũ requirerem ad nepharios Franciſci Mariæ in nos Remq; p.

Remq; p. conatus atq; impetus compescendos ; mihi præsto esses : quemadmodum ex ipsius ad te Regis, Legatorumq; regiorum litteris intelliges. Quamobrem te hortor ; ut quod iam tua sponte faciebas ; in quo mihi fides diligẽtiaq; tua ualde mehercule probabatur ; id nunc eo libentius facias, uel perficias potius ; quod ad tuam in me propensionem & studium Regis tui uoluntas atq; imperium accessit : ut quos milites mihi parabas, eos itineri des ; ut cum nostris militibus se coniungere, & nobis usui esse in tempore possint : Sed hæc & reliqua, quæ te scire opus est, de Iuliano Rodulpho Priore Capuæ, quem ad te his de rebus mitto, melius & planius intelliges. Dat. XIII. Cal. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 16

DE ijs, quæ quidem ad commune nostrum in Turcas bellum parandum pertinerent, alijs ad te literis scripsi. His uero literis te hortari uolui ; ut quando esse nobis explorãtum potest ; etiam si Turcarum Rex iustam illam, quam quidem magna diligentia comparauit, classem hac æstate non sit deducturus ; partem tamen aliquam eius classis, priuatorumq; hominum nostrorum hostium longas naues ad pyraticam exercendam non defuturas ; quibus mare nostrũ infra supraq; nauigãtes nostraq; littora infestentur ; dares operã, ut tuis in locis idonea quã celerrime

lerrime classis conficeretur ; qua cum mea & cũ Hispaniæ Regis, a quo idẽ petimus, classe cõiũcta et cõsociata, & hostibus iri obuiam possit ; & nostra in communem utilitatem littora præmunita sint : præsertim cum ad me perferatur & paratas esse iam nunc in Græciæ littoribus biremes aliquot & triremes naues, quibus damna & cædes nostris hominibus inferantur : & parari alias ad id ipsum pluribus in portubus & locis. Id si ita est ; ut unà curam adhibeamus ; ne audacissimis hostibus nostris Christiani homines et eorũ fortunæ ludibrio & prædæ obiaciantur ; etiam atq; etiam abs te peto. Dat. Cal. Martijs. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Odoni Lutrechæ Præfecto Mediolanensium. 17

LEGI eas litteras, quas ad te Rex tuus dederat missas abs te mihi : quibus cum literis consentiunt Legatorum meorum litteræ de optimo Regis in nos animo propensissimaq; uoluntate, cui quidem ea de re plurimum debeo. Itaq; quod ex me quæris, quid te uelim facere. Equidem te hortor ; ut quàm celerrime mittas Parmam equites grauis armaturæ tercentum ex ijs, quos habes & paratiores & firmiores ; ut in tempore mihi præsto sint. Parmæ autem aderunt ; qui eos equites & doceant, quò eundum ipsis sit ; & ducãt iussu meo. Id erit mihi abs te etiam atque etiam gratum. Dat. octauo Cal. Februar. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Carolo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Carolo Hiſpaniæ Regi. 18

LECTIS tuis ad nos litteris, cognitoq; cum edicto tuo Hiſpanis militibus proponendo, qui cum Franciſco Maria bellum gerunt; tum mandatis ijs, quæ ad Raimundum Cardonam, qui Neapolis pro Rege eſt, miſiſti ſuper noſtra Reiq; pub. dignitate modis omnibus tuenda & defendenda; magnam cepi uoluptatem, non ſolum quia maieſtatem huius Imperij te adiutore cõtra ſubitos audaciſſimi hoſtis conatus defenſum iri uidebam; ſed etiam propterea, quod te intelligebam ex illius in nos impetu grauiſſimoq; bello uehementer eſſe commotum. Itaque de hac tua tam egregia in nos uoluntate ago tibi, quas debeo, gratias: hoc eſt maximas atq; ampliſſimas: ſpondeoq; me eius rei memoriam meo ex animo nũquàm deleturum: daturum autem operam; ut parem in me uoluntatem perſimilemq; ſemper animum experiare ijs in rebus; quæ ad tuam dignitatem uel ſuſtinendam uel amplificandam pertinebunt. Dat. XIII. Cal. Mart. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Epiſcopo Pacenſi. 19

CVM ad petitiones noſtras ſuper auxilio nobis mittendo Carolus Rex & celeriter & amantiſſime reſcripſerit; idq; factum te in primis noſtram cauſam

ſam adiuuante cognouerimus: ſane non tã mihi grata fuit ſpes, quam cepi fore, ut Franciſcum Mariam ſuorum conatuum audaciæq; pœniteat: quàm uoluptas etiam iocunda; cum uideam huius Reipub. dignitatis & maieſtatis propugnatores iſthic nõ deeſſe magnos & claros uiros. Itaq; & agitur tibi nũc quidem a me par gratia pietati tuæ: & uoluntas ſimilis oſtendetur, quotienſcunque ſe occaſio dederit, ut te ornare atque augere poſſim. Reliquum eſt; ut Regem tuum in ea, qua nunc eſt uoluntate, confirmes: uademq; te illi des, nulla nos in re; quæ ad eius uel commodum uel dignitatem pertineat; unquàm defuturos. Dat. XIII. Cal. Mart. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Carolo Hiſpaniæ Regi. 20

ET meæ uetus in Robertum Sanſeuerinum Caſtatiæ comitem charitas; & propinquitas, qua is mecum nuper coniunctus eſt: deſponsi enim ei Hippolytam Ciboam Sororis meæ filiam: iure a me requirere uidentur: ut & ipſum & res & fortunas eius omnes tibi diligẽter cõmendem. Eſt ſane is ea ge te oriundus, ijsq; uirtutibus præditus; ut per ſeſe tibi eſſe commẽdatus facile poſſit: Cum uero ad hæc accedat etiam neceſſitudo, quam mecum inijt; uale de ſperat nullis in rebus, quæ ad dignitatem fortunasq; ſuas pertineant, te ſibi defuturum. Ea ſpes ne eum fallat etiam atq; etiam abs te peto. In quo ſi

quid beneficij in eum cõtuleris; id ego sic accipiam, quasi tu tantundem in me ipsum contulisses. Quibus autem in rebus liberalitate illi tua opus sit; de Nicolao Scombergio familiari meo, qui est ex societate Augustinianorum, quem ad te mitto, cognosces. Dat. tertio Cal. Mart. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Regi Britanniæ. 22

SANE quàm pro mea in rem Christianam pietate gauisus sum, et Maximilianum Rom. Imper. desig. & Franciscum Gallorum Regem, & Carolum Regem Hispaniæ super capessendo in Turcas communi sentẽtia bello paratos se esse omnia facere nuper mihi amantißime significauisse: qui quidem omnia sua studia omnes, opes, facultates, semetipsos deniq; ad id pollicendo nostram omnem de illis spem expectationemq; impleuerunt. Itaque sperare iam incipio, non longißime abesse illud tempus, quo uiuere nos non pœniteat. Nam ut adhuc quidem se res habuit, dum & nos nostris inter nos odijs disceptationibusq; conterimur, & Turca suis progreßibus maior in dies formidabiliorq; fit, bene cum illis actum uideri poterat; qui se ab ijs, quæ impendere mala putabantur, moriendo præripuerant: præsertim si essent eiusmodi, qui alios regerent: ut si quid mali accidisset, ipsis tribueretur. Nunc uero; cum & illi, quos dico, Reges nihil se recusaturos profiteantur,

fiteantur, ut bellum suscipiatur; & tuæ item litteræ tuorumq; Legatorum sermones in eandem nos opinionem erexerint; ut, quod ad te attinet, nihil simus desideraturi eorum, quæ per te parari conficiq; poterunt: cum, ut dixi, lætor tantum esse consensum uestrorum animorum belli gerendi: tum in eam spem adducor; ut existimem, qui extrudere nos nostris sedibus cogitant, audacißimi hostes nostri; suis ipsos Regnis exturbatos, suis expulsos breui tempore domicilijs ea nobis uictoribus relicturos. Quamobrẽ cum uenerabilibus fratribus meis E. R. Cardinalibus re mature considerata, adhibitis ad id tuis cæterorumque Regum Legatis, primum quidem quinquennales inducias inter Christianos omnes indiximus; easque sumus his diebus inter sacra, Dijs immortalibus testibus edicto nostro publice sanciturі. Deinde, quoniam numi quasi nerui bellorum sunt; ad eos cogendos eam prope rationem inire nobis placuit, de qua nos Maximilianus admonuit scripto suo: cuius exemplum ad te mitto additis, quæ mihi addenda esse & ad celeritatem, & ad facilitatem sunt uisa: ut uel id tu quoque, si tibi uidebitur, probes: uel scribas ad nos cur non probes, afferásque ipse meliora. Sed te puto facile probaturum: noui enim ingenium & liberalitatem tuam. Atq; ut hæc, & reliqua, quæ agenda sunt, maiori cum dignitate transigantur; ad te, Regesq; reliquos mittere Legatos decreui ex ijs, qui Cardinales sunt, magnos & claros uiros: qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus ea sola cura sit, quæ ad bellum pertinent, apud uos procurandi: ut celerius omnia confici atq; testatius poßint. Quæ cum ita informata sint, ut res iam caput habere uideatur, quod est omnium difficillimum atq; maximum; te non hortor modo, sed plane etiam atq; etiam abs te peto, quæsoq;, ut quod mihi significasti uelle facere te; id ita iam re cures, agas, efficias; ut si quis erit Regum nostrorum ad fidem suam præstandam lentior; is tuo exemplo commoueri poßit: ut cum tu, a quo propter longinquitatem minus celeriter curari potest, tuas iam partes impleueris; sese pudeat tardiorem te fuisse; negligentiamq; suam plura etiam, quàm pollicitus fuerit, in commune conferens reponat. Id quantæ tibi gloriæ futurum sit, nemo te melius intelligit. Plura nõ dicam: res enim satis per se ipsa loquitur: uel DEVS Dominusq; noster potius te pro se alloquitur. Eum te par est audire: cui tantum ipse rerum optimarum maximeq; expetendarum dedit; ut nisi earum multo maximam, si sit opus, partem ipsi te hoc tempore poscenti profuderis; non satis dignus eo munere fuisse uideare. Hæc dies atq; noctes cogitare te oportet; &, ut uideo, cogitas. Sed non tam pulchrum est profiteri atque recipere te facturum recte aliquid; quàm perficere quod pollicitus es, etiam necessarium; ut boni Regis nomen adipiscare. In altero nutus animi uoluntasq; tantum ostẽditur; quæ flecti & commutari facile potest: in altero inest constantia perpetuitasq; uoluntatis; quæ quidem

quidem multum roboris multumq; uirtutis requirit. Sed hæc tu fortasse melius. Reliqua quæ sunt, ea de tuis Legatis intelliges; quibus cum & multa & sæpe sumus loquuti. Tu uelim ad nos litteras omnibus de rebus des quàm creberrimas: ut quod locorum longinquitas intercipit; sedulitate nobis diligentiãque tua restituatur. Dat. tertio Non. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 22

HODIE Romæ Xistus Cardinalis eius Ecclesiæ, quæ ad Petri uincula dicitur, graui longoq; morbo conflictatus cum mortem obierit monasterium Clareuallense Cistercienßis ordinis Mediolanenßis diœcœseos, quod is habebat, Iulio Medici Cardinali fratri patrueli meo contuli; cum existimarem eam tibi rem cum mea, tum ipsius causa, cuius plurima in te officia semper extiterunt, non ratam modo & probatam, uerum etiam uoluptati fore. Paucis igitur, quemadmodum coniunctioni necessitudiniq; nostræ conuenit, te hortor, mandes Odoni Lutrechæ Præfecto Mediolani; curet efficiatq;, ut eius monasterij possessio Cardinalis procuratoribus sine mora tradatur. In quo & mihi gratißimum feceris: & Cardinalem tibi pridem ualde deditum tuiq; cupidũ tuo beneficio magnopere tibi deuinxeris. Dat. octauo Id. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 23

HERI Xisto Cardinali eius phani, quod est ad Petri uincula, Romæ uita functo cum uellemus Ecclesiæ Patauinæ, cui etiam is præerat, aliquem ex tuis ciuibus præficere; quemadmodum Marcus Minius Legatus tuus a nobis per hos dies diligentißime petierat tuis uerbis: nemo ea nobis dignior Marco Cornelio est uisus, cum propterea quod is & Cardinalis est, & ciuis tuus, & plurimis maximisq; uirtutibus præditus: tum etiam, quod tibi esse omnium maximum debet, quia is istius reip. studioßissimus semper fuit; atque omnibus eius difficillimis durißimisq; temporibus nullum unquam laborē euitauit, nulli rei pepercit; ut illi uel commodo uel ornamento esse posset. Itaq; suis omnibus fructibus & pensionibus eam ob causam nouem ipsos annos caruit: quod te scio non latere. Quæ cum ita se haberent; Marcum Cornelium Cardinalem Ecclesiæ Patauinæ præposuimus: in quo tibi rem per quàm gratam facere nos eo exploratius nobis fuit; quod te scire arbitrabamur, quanti nos eum hominem faceremus; qua porro beneuolentia prosequeremur: ut cum tibi eius rei esset opus, confideres nihil illum a me frustra petiturum. Nunc autem, quod superest; etiam si minus necesse est; amoris tamen in illum mei abundantia magnitudineq; te hortor; des operam, ut illius Ecclesiæ possessio Cardinali sine ulla mora

mora tradatur: ut is & muneris in se mei, & suorum de te meritorum fructum hunc celeriter capiat. Dat. octauo Id. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 24

MVLTA mihi necessitudinis officia cum Ioanne Francisco Gambara uita functo; magnus nostræ familiæ cum eius familia usus, magna sane beneuolentia multos iam annos interceßerunt: neq; quicquam prope est apud nos gratiæ officij pietatis; quod, si eorum in nos atque nostros merita respexerimus, illis plane non debeatur. Quæ cum ita sint, ea uero familia post multas bellorum tempestates, in istius reip. sinum, quasi portum, unà cum reliqua ciuitate Brixiensi redierit, seq; receperit: non hortor modo te, sed abs te etiam atque etiam requiro; ut Robertum Gambaram familiarem meum iuuenem multa uirtute, reliquosq; eius fratres Ioannis Francisci liberos uniuersamq; eam familiam libenti beneuolóque animo excipias, foueas, tueare, nostráque causa ita tractes; ut præter id, quod ipsi indies suis in istam remp. studijs, officijs, sua fide cõsequuturos se ab ea gratiæ benignitatisq; confidunt; nostra hac tam diligenti commendatione abs te impetrent, ut iam nũc placabilem liberalémque tuum ciuitatisq; tuæ in sese animum experiantur; sentiántque multum sibi apud te meam summam in te remq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

istam pub. beneuolentiam, meámque auctoritatem profuisse. Dat. sexto Id. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

Alphonso Petrutio Cardinali Senensi. 25

QVOD nobis, qui te amanter Romam arcessebamus, non salutatis profectus sis; cum res tuas conficiendi curam paterna diligentia atque amore susceperimus, atq; illas ex tua sententia confecturi breui essemus: sane pro nostra in te beneuolentia propensoq; ad tuam dignitatem fortunasq; tuendas animo, molestum nobis atq; inexpectatũ fuit. Quod uero mihi denunciatum est cogitare moliriq; te res nouas ad Senarum statum & quietem conuellendam; id mihi quidem, cum esses huius Reip. pars, fratremq; meum gereres, scirésque id municipium in meam curam esse receptum; ueristimile mediusfidius non est uisum. Veruntamen quoniam ea, quæ dico, magnis auctoribus afferebantur; his te litteris & monere & hortari uolui; ut ab eiusmodi motibus excitandis abstineres; auocaresq; te ab ijs cogitationibus, quæ nobis negotium facesserent: sciresq; prorsus atq; cognoscerem; si quicquam omnino contra hunc Senarum statum egisses, tentauisses; id me nihilo plane secius, ac si in me ipsum admisisses, atq; conspirauisses, esse uindicaturum. Dat. quarto Id. Martias. MDXVII. Anno quarto. Roma.

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER QVINTVS DECIMVS.

Ludouico Regi Pannoniæ. 1

INDICTIS per nos his diebus inter Christianos omnes quinquẽnalibus inducijs ob suscipiendum in Turcas communi consensu bellum; statueram ad te mittere certum hominem; qui te multis de rebus doceret, quas te scire oportere maiorem in modum existimabam. Itaq; nunc ad te mitto Nicolaum Scombergium Germanũ, qui est ex societate Augustinianorum eum, qui tibi has litteras reddidit; & prudentem sane hominem maximisq; tractandis rebus exercitatum, & mihi summopere probatum & gratũ: ut & illa, quæ dico, tibi significet; & curam gerat ea, quæ ad bellum pertinent, tecum & cum tuis procurandi; quoad Cardinalis aliquis ei succedat, qui tibi nostro nomine præsto sit: quemadmodum tibi reliquisque Regibus scripseram uelle facere me. Reliquum est, ut te horter; ut prætermissis omnibus alijs occupationibus tuis huic curæ totum te plane des; hoc cogites;

gites ; in hoc neruos omnes intendas tuos ; ut Christianæ Reip. plurimum opis atq; præsidij compares. In quo & maiorum tuorum, qui multa cum Turcis bella magno animo gesserunt, æquare gloriam poteris ; & tuos fines lõge lateq; promouere ; & DEI Opt. Max. qui tibi tantum Regnorum dedit, causam ualde quidem illam periclitãtem defendere planeq; restituere. Dat. sextodecimo Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Episcopo Saguntino. 2

ET si ex Legatorum meorum litteris intellexi te & illorum audaciam, qui huius Reip. municipia comparato exercitu aggredi expugnareq; sunt ausi, ægerrime tulisse ; & omnem tuam curam operam auxilium ad ipsius Reip. dignitatem tuendam animo libentissimo illis detulisse : tuæ tamen litteræ, quibus idem significauisti, gratæ mihi atq; iocundæ fuerunt : spondeoq; tibi eius me rei parem aliquando gratiam relaturum. Interea te, etiam si nihil necesse est, tamen hortor, pergas facere, quod profecto facis : idq; tandiu, dum finis aliquis harum molestiarum reperiatur : quo de fine, sacra cum facies, supplicare te Domino precibus omnibus sane uelim. Equidem & ille supplex ea de re quotidie sum : & spero fore, ut huius reip. hostes propediem audaciæ suæ ualde pœniteat. Dat. tertiodecimo Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Hadriano

Hadriano Episcopo Dertusensi. 3

QVOD tuis ad me perhumaniter scriptis litteris significauisti, molestissimam tibi fuisse eorum hominum audaciam, qui aperto bello in reip. loca inuadere, eaq; diripere sunt aggressi : de eo etiam ex Legatorum meorum litteris fiebam certior. Equidem ualde consolor ; cum te hominem & prudentem & grauem, & magna apud Carolum Regem auctoritate non æquissimo animo ferre sentio hanc indignitatem, mederiq; cupere reip. uulneri, non illi quidem magno aut introrsum adacto ; sed tamen uulneri : quod sanari sine Regis tui curatione prope non potest. Itaq; cum te de tuo in remp. optimo amantissimoq; animo, quem & mihi & meis interpretibus ostendisti, uehementer laudo : tum hortor ; ut quod laudabiliter cœpisti suadere Regi, ut nobis suppetias ferat, idem insistas pergasq; tandiu facere ; dum audacissimi hostes nostri suarum impressionum pœnas luant. Totam igitur reip. causam, uel ipsam potius rempub. tibi commendo maiorem in modum. Dat. XII. Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Prolegato Perusiæ. 4

CVM huius urbis exulem Carolum Balionem fecerimus propterea quod is è conspectu nostrarum

ædium

edium ac prope ante nostros oculos in Ioannem Paulum Balionem propinquum suum stricto gladio impetum fecit: mando tibi; ut Perusiæ Decurionibus denuncies meis uerbis; ut Carolum item exulem Perusiæ factum pronuncient edicto meo. Dat. IIII. Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Romæ.

Potentiæ Comiti. 5

QVONIAM nostra maxime interest, te Regiosq; milites quibus imperas, cum nostra manu ea, quæ in Piceno est, quàm celerrime coniungi: hortor omni studio te, festines, quantum maxime fieri potest; teq; ad Laurentium Medicem fratris mei filium magnis itineribus cõferas. Id si feceris; quemadmodum te facturum confido; dabo ipse operam; ut bene te studium tuum posuisse cognoscere & lætari possis. Dat. III. Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Romæ.

Societati & Canonicis templi Romani Apostolorum Principis. 6

MANDAVIMVS Latino Iuuenali familiari nostro; qui est in uestra societate; ut se ad uiam compararet. Missuri enim sumus eum in Galliam transalpinam: ut apud Franciscum Gallorum Regem nostris tractandis rebus & constituendis moram traheret. Quem quidem propter excellens eius ingenium atque

atq; in agendis rebus cum incredibilem diligentiam, tum fidem eximiam & singularem atq; mirificam probitatem magno nobis & reip. usui futurum confidimus. Quibus uirtutibus etiam illud adiungitur; quod ciuis Romanus est, patriisq; iuris maxime retinens. Is cum munus non renuisset; nos admonuit, eam sibi rem magnum detrimentum allaturam: propterea quod in societatis uestræ legibus est; ut qui Romæ annum absunt, collegij prouentibus ne iuuentur. Id cum nobis magnopere indignum atq; illiberale sane sit uisum; eos omnino, qui Ro. reip. magno cum labore operam impẽdunt, suorum sacerdotiorum fructibus deici: uobis singulis & societati uestræ mandamus; ut nihil ea de causa, quod is Romæ abfuturus sit, de illius sacerdotij prouentibus detrahatis: sed operam adhibeatis; ut omne id, quod præsenti curatur, ad absentem integrum & solidum perueniat. Prid. Cal. Aprilium. MDXVII. Anno quinto. Romæ.

Carolo Hispaniæ Regi. 7

DEDIMVS paucis ante horis ad te hodie litteras: quibus tibi significauimus, nos, ut tuis postulatis satisfaceremus, Episcopum Cameracensem designatum ad amplissimam Cardinalatus dignitatem legisse: Deq; nostri in te animi propẽsione omnibus in rebus ab huius reip. dignitate non alienis multa in easdem litteras coniecimus: cum de ijs tamẽ subantea cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tea cum Episcopo Syracusano & Hieronymo Vicco Legatis tuis essemus diligenter loquuti. Quæ cum ita se habeant; uideasq; id me propemodum agere, ut tibi nihil negem: æquum est eundem te animum nostris in rebus præ te ferre, uelleque mihi quibus in rebus honeste possis, auctoritatem & liberalitatem tuam non claudere. Id etsi existimem ob eximiam tuam maiorumq; tuorum in Romanos Pont. pietatē te esse facturum; præsertim cum ego te tam officiose tamq; amanter prouocem: hortor tamen meo, hoc est paterno iure idem, quod antea non unis litteris sum hortatus; atq; ut expressius animi mei sensum testatum apud te faciam, plane te rogo, mandes, ut Bernardo Bibienæ Cardinali tam spectatæ uirtutis uiro, tam mihi grato, quàm scis, Caurienſis Ecclesiæ possessio aliquando tādem tradatur: neq; utriusque nostrum in eo spem expectationemq; tandiu differas; dum & muneris tui gratia & uoluptas mei ex eius animo effluat atq; depereat die: accidatq; id, quod illis solet accidere, qui biduum aut triduum stomacho ieiuno fuerunt: nulla enim amplius capiendi cibi ducuntur auiditate: neq; uescentes uoluptatem ullam sentiunt propterea, quod esca sibi in tempore non allata ipsum etiam edendi prope sensum fractum debilitatumq; amiserunt. Sic enim tu si Bernardo Cardinali multos dies bene facere prætermiseris; erit illud quidem beneficium atq; munus quoquo tēpore; sed amittet opinor suauitatem illam atq; dulcedinem, quam secū statim ueniens attulisset. Id ne fiat;

fiat; adhuc in tua manu est: sed non multum diu erit. Quod cum feceris; plura erunt, quæ te merito delectent: primum huius reip. dignitatis rationem te habuisse: deinde Ferdinandi aui tui optimi clarissimiq; Regis uoluntati satisfeciſſe: ad hæc præstantē hominem, deq; te tuisq; omnibus optime meritū tuo beneficio tibi deuinxisse: postremo tam mihi gratū fecisse, ut nihil possit esse gratius. Hæc quanti facienda tibi sint, æstimare te malo, quàm me scribere. Vale igitur: & nos dilige: si te & amari a nobis & pluris fieri quotidie perspicis. Dat. Cal. April. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 8

RENVNCIATVM nobis est Ecclesiæ Placentinæ, quæ in tuis Hispaniæ Regnis est, Episcopum uita functum esse. Id tametsi minus certis auctoribus est perlatum; uolui tamen ad te scribere; ut si ita esset, uelles, ut eius Ecclesiæ interuentu Bernardini Cardinalis. S. Crucis controuersia, quam cum Federico Portugali propter Ecclesiam Saguntinam tandiu habuit, sedaretur & terminaretur; dum hāc ipsam alteri eorum nobis permitteres concedendam. Ita enim & reliquos fratres meos R. R. Cardinales qui quidem omnes pro Bernardino laborant, quotidieq; me postulationibus commendationibusq; suis onerant; & te ipse, cui litteras mittere his de rebus non desistimus, magna molestia liberaris; & mihi

mihi gratißimum feceris. Erit etiam id prudentis Regis, & ſuorum pacis & quietis cupidi uere proprium. Dat. tertio Non. April. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Laurentio Medici fratris filio. 9

NIHIL nobis gratius & iocundius afferri potuit tuis litteris: quibus ſcribis, de medicorum omnium ſententia uulnus tibi omnino non penetrare, breuiq; coaliturum, & te ualentem futurũ. Quod quidem etſi ita fore ſpem in Dijs immortalibus haberemus, tuiq; omnes idem nobis ſignificarent: magna tamen lætitia nos affecit is medicorum conſenſus, tuæq; litteræ, manu præſertim tua ſcriptæ, neque uacillantibus litterulis: quæ nos ea de re certiores fecerunt. Itaq; maximas quidem gratias DEO Opt. Max. ago; agamq; dum uiuam: qui te tam præſenti periculo eripuit: precorq;, quod reliquum eſt, ut is mihi te & matri & tuis omnibus ſaluum atque ſoſpitem ſiſtat. Interim bono animo es: quo te tamen eſſe iam uideo: nihilq; cogites, præter proſperam & celerem ſanationem. Nos porro tibi usq; hinc, quod noſtri muneris eſt, manu quidem noſtra in crucis effigiem ducta, uulnus, qua poſſumus, obſignamus, beneq; ominamur. Itaq; fili optime atq; exoptatiſſime uale. Dat. Non. April. Anno V. Roma.

Franciſco

Franciſco Gallorum Regi. 10

ACCEPI tuis cum litteris & canes uenaticos ad perquirendas feras, & caſſes ex tela ad concludendas idoneos; quos miſiſti: utrunq; munus & numero & pulchritudine ſane Regium, & mihi apprime gratum uel per ſeſe, uel quod abs te proficiſcitur. Itaq; & ijs iam ſum bis terue uſus multa cum uoluptate: quos mihi etiam probatiores fecit Barderiæ familiaris tui, qui eos attulit, induſtria: & utar poſthac, cum per negotia occupationesq; meas exire Roma mihi licebit. Omnino enim experior tum equitationem illam, tum auocationem animi, quam ſibi uendicat tãtiſper uenatio, ualde mihi proficere ad ualetudinem uiresq; corporis uel firmandas uel reſtituendas. Quare cum eo de munere, tum de cura, quam geris de ſalute mea, ualde te amo. Hortor autem; etiam ſi minus neceſſe eſt; ut quando ego te uera ſolidaq; beneuolentia proſequor, tu me amare magnopere te oſtendis, perſtemus uterq;, quemadmodum quidem facimus, in eodem tum inter nos, tum erga remp. ſenſu: ut & nobis ipſi & DEI Eccleſiæ eſſe uſui & dignitati poſſimus. Dat. Idibus Aprilib. Anno quinto. Roma.

Prospero Columnæ Cauio. 11

INTELLEXI, quod quidem mihi, ut debuit, permoleſtum fuit; nonnulla Latij loca tuis a militibus impudẽter exagitari; & cum prædas abigi; tum cædes etiam ab eis perpetrari magna cum mea cõtumelia Latinorumq; hominum perturbatione & querela. Quorum etſi pro mea in te beneuolentia multa fieri te ignorante facile mihi ipſe perſuadeo: non poſſum tamen populis in mea & reip. fide degentibus, opemq; noſtram implorãtibus deeſſe. Quamobrem quanto maiore poſſum ſtudio te hortor; ut eos tuos milites ab eiuſmodi uel cædibus uel rapinis contineas: tum quæ ablata nullo iure ſunt, ea cures ut reſtituantur. Eſt enim tui officij atq; muneris; ut quæ paſſim temere ſceleráteq; per tuos homines admittuntur; ijs tua prudentia tuaq; animaduerſione finis imponatur. In quo tu ſi negligentior, quod nolim, fueris; cogar ipſe, quibus potero rationibus, ei rei occurrere; teq; tam paruifacere; quàm tu meam auctoritatem uideberis uel neglexiſſe, uel etiam contempſiſſe. Dat. ſeptimo Cal. Maias. Anno quinto. Roma.

Latino Iuuenali meo apud Venetos Internũcio. 12

HERI de morte Epiſcopi Malfetani cum mihi eſſet renunciatum; fuere, qui dicerent, eſſe in iſta urbe

urbe apud certos homines quandam pecuniæ ſummam; quam Epiſcopus mutui nomine depoſuerit. Quæ quidem ſumma quoniam fiſco noſtro debetur; inteſtatus enim deceßit Epiſcopus; mando tibi, ut Leonardum Lauredanũ Principem Venetiarum adeas; petasq; ab eo meis uerbis; det operam, ut eius pecuniæ integrum tibi curetur. Qua de re eis, a quibus pecunia exigetur, uolo te poſſe ſyngraphã conficere, nominaq; perinde libera facere, ac ſi ipſe ſcribendo affuiſſem. Dat. ſexto Cal. Maias. Anno quinto. Roma.

Ioanni Bernæ Heluetio. 13

LITTERAE tuæ; quibus me de tua egregia in nos uolũtate certiorem facis; etſi ſerius, quàm debuerant, ſunt redditæ, mihi tamen periocundæ fuerunt. Valde enim lætor bonos & fortes homines, & uirtutibus perornatos ac magni animi uiros, ut tu es, etiam religione præditos eſſe, & DEI Eccleſiæ cupidos & obſeruantes uideri. Itaq; oblationes tuas libenti animo accipio; cumq; opus erit, & quanti te faciam, & quid te uelim mea cauſa facere, uel de filio tuo magna pietate adoleſcente, uel ex aliquo meorum intelliges. Dat. Cal. Maijs. Anno quinto. Roma.

Sebastiano Ferrerio Quæstori Regio Galliæ Cisalpinæ. 14

QVOD de me bene mereri non intermittis; est mihi plane gratum: tuaq; ista & Bonifacij Episcopi Hipporegini filij tui et pietas & studium mihi uehementer probatur. Dabo etiam operam, ut uos officia uestra bene posuisse cognoscatis. Dat. Cal. Maij. Anno quinto. Roma.

Ameto Beno Cercinæ Insulæ domino. 15

GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt, quas de mense Martio ad me dedisti. Ex ijs enim quasi quoddam uerissimum testimonium habui & multæ uirtutis tuæ, neq; minimæ in me Romanamq; remp. obseruantiæ: ita & prudenter & appositè ad ea respondisti, quæ Aloistius Fatinus Venetus familiaris meus tecum egerat meis uerbis. Quod mihi officium liberalitasq; tua periocũda sane accidit: Dominúmque tibi ea de re & propitium & beneficum cupio esse. Ad ea uero, quæ scribis, acceßit etiam plurimus & accuratißimus eiusdem Aloisti sermo: quem quidem libenter audiuimus. Ipsi autem isthuc atque ad te reuertenti mãdata dedimus ea; quæ nostra utriusque interesse æque existimo. Cæterum accepi munuscula tua amoris scilicet & beneuolentiæ, ut scribis, inditium: eaq; & grata & iocunda mihi fuere. Vale:

Vale: & Dominum dilige. Dat. sexto Non. Maias. Anno quinto. Roma.

Comiti Potentiæ. 16

EX litteris Bernardi Bibienæ Cardinalis Legati cognoui, quàm diligenter quamq; strenue te geras; quàm nullos labores, nulla pericula fugias, ut mihi usui & dignitati esse poßis. Quod tametsi minime mirum fuit ijs; qui te, qui mores & probitatem tuam animiq; tui fortitudinem dudum cognitam & perspectam habent: quorum ego ex numero iampridem sum; cui nihil est uirtute porro tua exploratius: accidit tamen mihi quidem sane gratißimum. Quare uelim tibi persuadeas; me & istius tuæ diligentiæ uigilantiæ fidei laborum meritorum memoriam conseruaturum: & in tua uirtute atque constantia tuorumq; militum robore multo maximam huius belli recte conficiendi spem expectationemq; posuisse. Dat. sexto Non. Maias. Anno quinto. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 17

BIS iam ad te litteras dedimus de ea uictoria; quam quidem maximam atq; clarißimam Rex Turcarum contra Sultanum Aegypti Regem unam atque alteram prosperrimis euentis est consequutus: hortatique sumus te; ut in suscipiendo in eiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

hostem bello, quod in postrema Lateranensis Concilij rogatione Senatus decreuit, auctoritatem consiliáque tua nobiscum coniungeres: atque ut res ad aliquas aliquando tractationes deduceretur; aut Legatos ampla cũ potestate ad nos mitteres; aut idonea mandata ijs, quæ opus essent, conficiendis ad eos, quos hic habes, transmitteres. Id etsi te pro tua pietate atque prudentia animique magnitudine curaturum plane confido: Quoniam tamen non unis ex locis, neque leuissimis auctoribus idem nobis significantibus certiores facti sumus, Turcarum Regem non Sultani modo Regno ditioneq; omni potiturn Aegypti & Syriæ maximarum opulentissimarumq; prouinciarum Regem atq; Dominum esse factum: sed classem etiam centum eoq; amplius triremium, cæterarumq; longarum nauium aptorumq; ad bella nauigiorum prope innumerabilium omni apparatu tormentisq; in primis bellicis egregie instructam suis e portubus eduxisse: his te etiam literis id, quod antea feci, hortor, ac per DEI matris testata nobis sæpius uiscera oro obsecroq;; ut uel missis Romam alijs Legatis tuis, uel eis, quos hic habes, facultate addita des operam, ut una cum reliquis Christianis Regibus atque Principibus constituere, quæ sunt constituenda, celeriter atq; in tempore ponimus. Non enim dubito; neque quisquam recte sentiens existimare aliter potest; quin ille; cum primum rebus suis erit utile, commodeq; poterit; eã suam tantam tamq; opportunam classem in nostrum

sit excidium uastitatemq; conuersurus. Itaque ne a Domino suprema die quasi serui nequàm talentis ab eo traditis male usos fuisse deprehẽdamur: aut etiam ne iam nunc quidem tanquàm indignos, quibus gregem suum regendum fouendumq; permiserit, idem nos ignauiæ atque inertiæ redarguat & condamnet Dominus: ante quàm lupus fame rabidus, sanguinemq; ouium rore baptismatis respersarum sitiens, qui iam e sylua siccis faucibus est egressus, eas prædatum & depopulatum ueniat; paremus ipsi, quæ paranda sunt: ut postea in tempore unà omnes, pro uirili sua quilibet, in communem utilitatem uires opesq; nostras explicemus. Quod si facere cæteri Christiani Reges debent, ut profecto debent: inita præsertim DEI Opt. Max. beneficio teq; in primis adnitente, inter ipsos concordia, sedatisq; controuersijs & disceptationibus omnibus: quid à te cum maximus maximeq; Christianus sis, omnes homines non solum sperent, sed iure prope suo etiam expectant; te latere non existimo. Quare per DEOS atq; homines excita te, accelera, accingere, atque ad bellum iam para; nostrisq; gentibus, quæ in te unum oculos maxime omnium coniecerunt, profer ostendeq; te: ut non plus fortunam, quàm uirtutem admirentur tuam: neq; minus quod optimus sis, quàm quod maximus, ueris laudibus in cœlum ferant. Sed de communi bello hactenus. Cæterum quoniam allatum ad nos est quadraginta hostium biremes inter Corsicæ atq; Sardiniæ littora nuper uisas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mare illud omnẽ insulasq; ipsas metu atq; formidine impleuisse: peto abs te; ut quicquid habes Genuæ atq; Maßiliæ lõgarum nauium; habere autem te aliquas certo scio; eas imperes mihi præsto esse: ut cum mea cumq; Caroli Regis classe ad nostras communiter oras tuendas coniungi poßint. Id quo celerius cõfeceris: eo de hac omnino rep. in quam quidem optimi clarißimiq; Reges maiores tui plurima atq; maxima beneficia contulerunt; meritus amplius atque uberius fueris. Verum hæc atque alia de Ludouico Episcopo Bellouacorum Legato meo latius intelliges. Vale igitur mi Rex: gloriæq; tuæ ueræ atque solidæ hoc est hominibus iuuandis, mentem omnem tuam da: neq; horam unam sine ijs cogitationibus transi. Dat. septimo Id. Maias. Anno quinto. Romæ.

Ioanni Paulo Balioni, Perusiam. 18

PVTO te iam intellexisse, per hostes reip. ea parari; quibus istius oppidi nobis charißimi otium statusq; conuelli poßit. Qui sane nuncius quoniam nobis moleßtißimus fuit non tam quidem, quod ullas eorum copias apparatúmue pertimescamus; quàm quod maxime cupimus Perusinos ciues atq; incolas ne minima quidem turba tangi & commoueri: semper enim fidem suam & officium reip. præstiterunt: quin tibi quoq; mentem pupugerit, non dubito. Sed uolo te bono animo esse; Idq; tuis ciuibus dicere meis uerbis,

uerbis, bono & ipsi animo ut sint; neq; rumore ullo eius rei perterreantur. Nam & nos uires nostras omnes comparabimus ut irriti hostium conatus efficiantur: & Galliæ atq; Hispaniæ Regum copias, quæ mihi præsto esse iussæ sunt, celeriter isthò mittam; ut uobis opem atq; suppetias ferant. Te uero etiam atq; etiam hortor, quam potes manum cogas, iubeasq; in armis esse: ut dum ij, quos dico, milites conueniunt; oppidum præmuniant, præsidioq; sint; quo minus hostis audeat eò accedere. Reliquum est, ut intelligas, me isthuc Antonium Puccium mittere ampla cum potestate: ut si qua paranda erunt; quæ per te, aut per eum, qui pro legato est, aut per Decuriones nequeant fieri; ea ipse imperet edicto meo; uobisq; singulis auctoritatem meam communicet: quo celerius atq; facilius omnia conficiantur. Quæ cum ita constituta sint; existimare tamen debes multum me in tua fide & uirtute bellica istius oppidi defendendi opis atq; auxilij reposuisse. Prid. Id. Maias. Anno quinto. Romæ.

Decurionibus Tudertinis. 19

EX meorum litteris & rumore nuncio admoneor, Franciscum Mariam eiusq; fœderatos cogitare, quibus modis Perusinæ ciuitatis mihi multis de causis merito charißimæ statũ opprimere atq; peruertere poßint. Id ne accidat; & meam, quam habeo militum manum satis magnam, & Galliæ atque Hispaniæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hispaniæ Regum sociorum milites, qui mihi parent, festinare illuc iussi: ut illorum conatibus se opponerent, eosq; irritos & inanes facerent. Quod quidē pro ea, quam in Domino spem habeo, confido breui fore. Sed quoniam propter locorum uicinitatem, uestrorumq; ciuium fortitudinem maximo Perusinis adiumento atq; præsidio esse municipium istud facile potest: magnopere uos hortor; ut quicquid parari atq; confici hoc tempore ad illorum usum atque auxilium per uos potest; id omne diligenter atque celeriter administretis: existimetisq; tam mihi gratum facere; quàm si pro mea ipsius defensione, uel Romæ urbis propugnatione eum laborem suscepissetis. Non sane adest semper ullis hominibus opportunitas de Romanis Pontificibus bene merendi. Quare cum hoc sit tempus ad eam rem aptissimum; ut melius atq; commodius nullum possit aliud reperiri: erit uestræ prudētiæ omnes uestras cogitationes adhibere, ut nūc quidem maxime mihi & reipub. usui fuisse uideamini. Dat. Prid. Id. Maias. Anno quinto. Roma.

Ioanni Paulo Balioni, Perusiam. 20

Quod ductu auspicioq; tuo Perusini eiues sumptis armis in reip. hostes impetum fecerint; eósque fortiter & uiriliter pugnando magna cum illorum clade atq; pernicie reiecerint, fuderint, & prosperrimo euentu parta uictoria in oppidum se receperint:

perint: Lętor: eaq; de re cum tibi gratulor, qui tantam rem egeris; tum ciuitati isti; quod & suum in nos officium fidemq; præstitit, & se ab audacissimis hostibus magno animo est tutata. Vtriq; autem gaudeo; propterea quod uestra in remp. merita isto facinore confecto præclare amplificauistis. Itaque decretis supplicationibus DEO Opt. Max. gratias egimus: qui uobis tātum animi tantumq; uirium subministrarit; quantum satis fuit; ut & eius & uestros & reip. hostes audaciæ suæ pœniteret. Quos quidem arbitror in uos nihil amplius molituros. Sed si refectis uiribus uos lacessere non desinent: aderunt iam iamq; nostri Regumq; sociorum milites: quibus mandauimus, ut ad uos defendendos maturarent. Quos si expectabunt; facile eos confido suorum conatuum pœnas daturos. Mitto etiam Tuderatum, quibus tamen antea scripseram, Herculem Episcopum Vrbeuetanum designatum propinquum tuū: qui eo in oppido alijsq; locis istius prouinciæ, quæ paranda sunt, comparet: ut si hostis illò flexerit, operam se lusisse cognoscat. Hæc ipse ut intelligeretis, has ad uos litteras dedi: Vos, ut ad me quotidie litteræ a uobis afferantur, quæ me singulis de rebus erudiant, curatote. Dat. XVI. Cal. Iunias. Anno quinto. Roma.

Senensibus.

Senensibus. 21

SI qui uobis urbiq; isti præclaræ negotium facessere conantur, hostes reipub. non essent; quorum Duci igni & aquæ interdictum sit: uobis esse uerendũ arbitrarer, nè quam ab illis contumeliam acciperetis: nec animo pacato essem; dum ista decernerentur. Nũc uero; cum & illi eiusmodi sint; ut quoquo se uertant, odia in se hominum exardescere uideant; & ego ad uos defendendos non minorem sim curam adhibiturus, quàm si pro urbe Roma laborarem: bono animo debetis esse: existimareq;, cum ij Perusiam frustra tentarint; ipsorum conatus in uos nihilo magis efficaces futuros. Nam præter quàm quod meæ uobis opes & facultates omnes atque copiæ suppeditabunt: mittam etiam ad uos defendendos eam manum, quam uterq; Rex mihi præsto esse uoluit suorum militum: quæ cum mea manu coniuncta est; & unà omnes pro rep. bellum gerunt. Hæc ad uos ilico scripsi; cum ad me esset allatum illos ad uos cogitare Perusinis e finibus se conuertere. Quod si fecerint; nostri milites eos subsequentur: sic enim iam imperaui: neq; procedere permittent. Vobis tamen sum auctor; ut ea cogitetis, paretis; quæ per uos fieri poterunt: ne ab illis imparati offendamini. Nam si primi eorum impetus sustinebũtur; omnia erunt confecta: non enim poterunt consistere. Singulis autem de rebus quid egeritis, quorum

rum uobis opus sit; quæ fieri per nos uelitis; scire cupio. Itaq; uestras litteras auide expecto. Dat. XV. Cal. Iunias. Anno quinto. Roma.

Ludouico Tudertino. 22

GRATA mihi opera studiumq; tuum fuit; quod in oppido isto muniendo, ne ei noceri ab hostibus posset, ex Antonij Puccij litteris te adhibuisse cognoui: eoq; gratior mihi tua ista sane cura atque iocundior accidit; quo difficiliori tempore uirtus enituit tua: cumq; alij partim timore periculi, partim inertia sua, nonnulli etiam perfidia uel e medio se subduxerint, uel cum hostibus se cõiunxerint: tu non modo in officio permansisti: sed præclare etiam te gessisti; eaq; magno & præstanti animo curauisti; quamobrem resp. istis in locis nullam insignem contumeliam posset accipere. Quod si me bonum uirum, si gratum scis esse: debes existimare officium te tuum bene atq; utiliter posuisse. Quãquàm quidem, etsi ego nihil horum sim, te tamen rectissime officio functum esse omnes homines dixerint: qui Romano Pont. qui DEI Ecclesiæ, qui Petro et Paulo CHRISTI sociorum Principibus, quorum numine hoc Imperium regitur, nauasse operam es existimandus. Sed hæc hactenus. Quod superest, te hortor; ut tui similis pergas esse. Quid te facere oporteat; uel uirtus tua fideq; in nos & studium te docebit: uel ab ipso Antonio facile cognosces. Dat. XV. Cal. Iunias. Anno quinto. Roma.

Francisco

Francisco Regi Galliarum. 23

CVM comperissemus Bendinum Saulum & Alphonsum Petrutium Cardinales, qui a me unice diligebantur, in uitam meam conspirauisse; deq; nobis dolo malo occidendis cogitauisse, operamq; suam ad eam rem adhibuisse: hodie comprehendi eos iussimus, atque in arce, quam Hadriani molem uocant, in custodia tandiu esse; dum legitimæ de eo probationes haberi conficiq; possent. Id uolui tibi notum esse; ut scires quā ob causam statuerim eos esse cōprehendendos. Cui etiam probationes ipsas, cum primum erunt confectæ, describendas mittendasque curabo. Quemadmodum & ipse cum Episcopo Dionysiano Legato tuo loquutus sum: & Ludouicus Episcopus Bellouacorum Legatus meus te docebit. Dat. quartodecimo Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Comiti Potentiæ Præfecto Hispanarum copiarū. 24

DISCESSERE Perusia hostes nostri: neque quo pergere, aut quid aggredi cogitent, sciri etiam dum potest. Quoniam autem statutū mihi est, eos, quoquo tendant, persequi: magnopere te hortor, eorum extremum agmen celeriter atque acriter insequare: omneq; genus molestiæ per tuos equites, qui paratissimi sunt, illis inferas: ne consistere aut quiescere ullis in locis possint. Quod facies cum mea causa,

causa, qui te magnopere amo & facio sane plurimi; tum Regis tui nomine: cuius uoluntas atque auctoritas, & me hercule etiam honor hoc in bello maxime uersantur. Reliqua & hinc ab Legatis Regijs, & isthic a Bernardo Bibiena Cardinale Legato cognosces. Vndecimo Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Sissæ Præfecto Gallorum militum. 25

CVM Perusino ex agro nostri hostes profecti sint; neque quo, sciri possit: optimum esse duxi eos insequi, ultimumq; agmen cōuellere; nihilq; eis molestiæ, nihil detrimenti non adhibere. Id cum meam Caroliq; Regis manum; tum te maxime uelim facere: omnemq; curam in eo ponere, ne uos effugiant. Nam; ut nūc quidem se res habet; eo accepto ab illis apud Perusiam incommodo & plaga turpissimum nobis erit; si qui reliqui sunt, integri in tuta se receperint. Itaq; urge, atq; adnitere; ut quos Perusini parua manu fudere, uos legitimo exercitu deletis. Hoc esse uobis non difficilius sane debet; quàm id illis fuit. Quanquàm in hoc sunt omnia. Nam qui hostem fugat; is est laudi proximus: qui opprimit; omnem gloriam est assequutus. Dat. x1. Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Petro Nauarro Cantabro. 26

EX Oddi ciuis Florentini familiaris tui sermone cognoui id, quod mihi notum atq; perspectum iampridem

iampridem erat; ardere scilicet te desiderio egregiam aliquam atq; insignem operam in Christianæ reip. utilitatem incrementumq; nauandi: eaq; propter agitare te animo, classe quàm poteris ualida comparata cõtra Pœnos Maurosq; proficiscí. Equidem piam istam atq; persanctam animi inductionem tui plurimis cum uirtutibus & præstanti fortitudine, bellicisq; artibus prope omnibus coniũctam probo efferoq; magnis laudibus; facioq;, uti debeo, sane plurimi. Puto tamen propter Turcarum Regis classem; quam is paratam iam atq; instructam eduxisse dicitur, illud in commune fore utilius, si te classemq; tuam eò compares: ut nostram ei classem opponere, si opus erit, facilius & exploratius te adiuuante poßimus. Quam ad rem si cogitationes tuas conferes; quicquid per me curari efficiq; poterit, ut uirtuti tuæ adiumenta subministrentur; id tibi omne libentißime polliceor. Quemadmodum ab Oddo ipso, qui cum sum ijs de rebus diligenter loquutus, poteris cognoscere. Dat. sexto Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 27

SVPERIORE anno ad te scripseram cupere me pro tui Regni commodo, dares operam, atque efficeres auctoritate tua; ut ea controuersia; quam Antonius Stuniga Didacusq; Toletanus Ducis Albæ filius de Castellæ Prioratu ordinis Hierosolimitanorum

rum plures iam annos animis infensißimis exercuerant, aliquando tandem componeretur. Quod quidem propter utriusq; gentis atque familiæ splẽdorem Regno isti admodum salutare præuidebam futurum. Idem etsi nunc quoque etiam atque etiam cupio propter eam, quam dixi causam; quæ quanti abs te facienda sit, ipse optime intelligis: Tamẽ quoniam accidere facile poterit propter cõtrouersiæ difficultatem, quæ quidem magna est, ut res ad exitum perduci nõ poßit: litteras Romanorum iudicum, quibus possessio eius Prioratus Antonio iubetur dari, his ipsis cum litteris ad te mitto, cum ne cuiuspiam iura, quæ optima sunt, supprimantur: tum ut ipse melius intelligas eius causæ statũ: demum etiam, ut harum litterarum auctoritate illos perducere ad concordiam poßis. Quod si fiet; & te prudenter fecisse existimabo: & mihi erit uehementer gratum. Dat. Prid. Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Prospero Columnæ Cauio. 28

ET si æquius profecto erat me ad te nihil omnino iterum eadem de re scribere: sed cum uiderem meas priores apud te litteras parum ualuisse; nihilo q; minus a tuis militibus agros Latinorum uastari, prædas abduci, cædes fieri; quàm ante quã scripsissem fiebat: debebam meorum populorum incolumitati

lumitati per me ipse consulere; utcunq; tibi ea res damno atq; dedecori esset futura: tamen quoniam meum in te amorem et beneuolẽtiam exuere usque quaq; non potui, quemadmodum quidem tu omnem tuam in me obseruantiam uidere funditus abiecisse: mallemq; ut tu tibi præciperes, continereq; te quidem primum, deinde tuos milites; quàm mihi esset aut in te aut in illos animaduersione utẽdum: hanc tibi epistolam conscripsi; ut te admonerem: si quid ea res proficere & iuuare posset. Itaq; mando tibi atq; impero; cures, efficias, nè quid ishhinc eiusmodi posthac ad nos perferatur; quod cum te turpe sit facere; tum sit ipsum indignum tuæ familiæ celebritate ac nomine: quæ quidem et prudens, & gratuis, & temperata semper est habita. Id si feceris; profecto consulueris cum famæ, si modo aliquid esse bonum nomen et rectam hominum æstimationem putas; tum etiam saluti tuæ: quæ si tibi curæ non erit; mihi eam non fuisse minus mirabere. Quanquàm & fuit illa certe adhuc quidem mihi curæ plus aliquanto, quàm tibi; qui quæ meritus es, in te statuere distuli; cum tu male mereri ualde festines: & quoad tu uoles in eadem erga te uoluntate permanebo. Si non feceris: te nullam mei, nullam reip. habere rationem uoluisse DEOS atq; homines testatus, equidem animo non libente, sed tamen statuam in te, quæ erunt statuenda. Dat. quinto Id. Iun. Anno quinto. Roma.

Sissæ

Sissæ Præfecto Gallorum militum. 29

QVAE adhuc quidem egisti, ut contra hostes reipub. maximo nobis usui esse posses; ea mihi omnia ualde probantur. Nunc autem quoniam rumor est, & quidem satis certus, eos in Metaurensium fines reuerti; ut exercitum eum, cui Legatus meus præest, opprimant; te hortor, ut collectis nostris copijs omnibus, quæ isthic sunt, eos insequare; extremosq; qua poteris lacessendo moram & impedimentum illis afferas: ut cum aggredi Legatum copiasq; eius uolent; te a tergo habeant; a quo sibi timendum putent. Id erit mihi uehemẽter gratum. Reliqua quæ agenda erunt, cum id egeris, de Legato intelliges, uel etiam per te ipse cognosces. Prid. Cal. Iun. Anno quinto. Roma.

Vitellio Tifernati. 50

QVOD mihi reiq; pub. in defendendo oppido Perusia fidem studium operamq; tuam præstitisti; ualde te laudo: idq; mihi plane gratissimum accidit. Sed eius rei memoriam illud in tempus retinebimus; quo tibi amor in te meus usui & dignitati esse possit. Nunc quoniam perfertur ad me hostem in Metaurenses se referre; Sissæ Præfecto Regio scripsi, ut unà cum mea manu omni eum sub-

sequeretur, extremisq; insisteret: ut cum aggredi Legatum uolent, si modo uolent; illum a tergo sciãt esse; a quo sibi sit cauendum. Quamobrem tibi mando; ut quàm primum quamq; celeriter cum illo te coniungas: consiliumq; hoc meum studio diligentiaq; tua, quantum poteris, iuues. Poteris autem, quæ tua uirtus est, sane plurimum. Dat. Prid. Cal. Iul. Anno quinto. Roma.

Heluetijs. 31

CVM omni uos tempore cognouerim non solum animi robore ac fortitudine, sed etiam religione præditos huius reip. maxime omnium obseruantes amantesq; fuisse: scirem autem non latere uos quot & quàm graues impressiones audacissimi homines, quibus a sacris interdictum sit, in nos atque proxime in remp. fecerint: qui urbes nostras obsidere, capere, uastare agros, rapinis, cædibus polluere atq; fœdare omnia non destiterunt: eáque de causa coactum impẽsas maximas me fecisse: existimaui minime uobis mirum uideri; si pẽsiones eæ, quæ a me debebantur, nondum uobis essent persolutæ. Illud etiam mihi sæpius in mentem uenit pro uestra pietate atq; beneuolentia, magnam uos molestiam, magnum laborem accepisse, cum cognouissetis quàm hostiliter ijdem illi paratissimi homines CHRISTI rem peterent, diriperent, ferro atque igni

igni depopularentur: quàm mihi succẽsuisse, si tardior in præstanda uobis mea fide fuerim. Quæ cum ita se habeant; simq; adhuc quidem ipse in eisdem difficultatibus, eodemq; iacter atq; impellar mari: curabo tamen; nec curabo solum, sed etiam efficiam, ut cito, quicquid uobis debeo, dependatur. Neq; tamen interea petere a uobis non audebo; quæ petenda sunt; uel quia ipse uobis omnia tribuo; uel quia uos Romanis quidem Pont. nunquàm defuistis; uel quod malo uestræ nationi me debere, quàm ullis omnino hominum omnium. Petenda autem sunt hæc; primum quidem, ut octies mille uestrorum peditum delectum ex ijs, qui fortissimi paratissimiq; sunt, ad nos defendendos haberi iubeatis: deinde ut quanto celerius fieri potest, ij se in uiam dent, magnisq; itineribus ad nostros exercitus se cõferant. Quemadmodum ab Ennio Episcopo Verulano & Iacobo Gambaro Legatis meis opus esse intelligetis: qui uos omnibus de rebus docebunt; stipendiaq; ad eos milites subministrabunt. Reliquum est; ut quam uirtutem quamq; diligentiam alijs tempestatibus in reip. rebus ostendistis; eandem nunc, aut eo etiam maiores, hac in cura sanandæ reip. adhibeatis; quo & huius morbi uis acrior, quàm aliorũ; & ipsa diuturnitate ægritudinis debilior est nunc quidem quàm unquàm antea fuerit: addo etiam quo cæteræ medicinæ minus eam subleuauerunt. Itaq; uos flagitat: uos expectat: in uo-

bis unis ſpem ſalutis omnem contulit atq; repoſuit ſuæ: quæ ne deſtituatur; erit ueſtræ probitatis ueſtræq; fidei. Cal. Iunijs. Anno quinto. Roma.

Egidio Viterbienſi Auguſtinianorum Eremitarum Magiſtro in Ciminios. 32

MIHI uero & quod ordinem familiámque tuam tãtopere commendas, eſt gratum: lætor enim cum uideo tibi eos, quibus præes, eſſe chariſſimos: & illud ipſum, de quo me admones, ualde probatur. Itaque faciam; quod te uelle intelligo. Nam id mihi ſatis eſt ſcire me ſcilicet uelle te a me aliquid impetrare, qui omnino nihil potes iam aut uelle ipſe, quod pulchrum & honeſtum non ſit, aut ab altero petere, quod non ſit petendum. Sed de eo etiam loquemur inter nos, cum unà erimus. Erimus autẽ ante quã dies poſtulati tui ueniat. Quod autem cupis non inuideri tibi illos tuos exoptatiſſimos dies latebraſq; iſtas: equidem illud præſtabo, ut te non interpellem: ut tibi non inuideam, facere non poſſum, tantis præſertim caloribus urbanis: qui iam incubuerunt. An tu, cum hoc æſtu in ſyluam illam denſam atque horridam te abdideris; in qua frigus opaciſſimum uel meridianis horis ſentias, putas fieri poſſe, ut tibi non inuideatur? Ego autem ſubinuideo cum multa; tum illud, quod ais, tua te ad ſtudia tuasq; litterulas auidiſſime reuer-

tentem

tentem mirabiliter iuuari iſta loci atque ſyluæ taciturnitate & ſolitudine: in qua nihil, quod nolis, uideas; nihil tuis auribus obſtrepet, præter auicularum cantus; qui te etiam magnopere delectent. Quod cum ita ſit; effice, ut extet fructus otij tui: ſcribe aliquid te dignum; quod profecto facis: remq; pub. quam me hercule tot annos ſermone quidem plurimum concionibusq; iuuiſti tuis; etiam ſcriptis iuua: ſociosq; tuos, quibus domum iſtam cum phano tua impenſa exædificaſti; quam ſyluæ maximæ circumfuſa undique quaſi tuetur, ne adiri temere poſſit; ſic tuis præceptis inſtitue: ut quemadmodum tu optime omnium feciſti; ſic illi ſua ſtudia in communem utilitatem aliquando conferant. Quod tamen iam multi multis in locis faciunt; quos audio etiam Egidianos uocari: de quo tibi gratulor. Sed hæc hactenus. Tu uelim; quod commodo tuo fiat; dum iſthic eris, ſcribas ad me quàm ſæpiſſime. Nam cum me omnes tuæ litteræ magnopere ſemper delectent; omnino ijs Ciminienſibus ita detineor, nihil ut mihi uideatur fieri poſſe delectabilius. Itaque admirabilis tua illa ſuauitas orationis incredibiliſq; facũdia ad me iſthinc etiam amabilior proficiſcitur: ut loco ipſo augeri uideatur. Dat. Nonis Iunijs. Anno quinto. Roma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Episcopo Curiensi Heluetio. 33

DELIBERATVM nobis est certum peditum numerum ab Heluetijs socijs nostris accersitum cũ nostra manu coniungere: quo facilius reip. hostes audacter nimium intemperatèque in eius ditionem debacchantes repellere propulsareq; posſimus. Ea de re & illis proxime scripsimus; & nunc Gasparem Silinum peditum Heluetiorum cohortis nostræ Præfectum & Ioannem Diospachium eiusdem nationis homines ad eos mittimus; qui negotium procurent. Verum quoniam satis mihi cognitum est, qua sis ipse apud tuos homines omnemq; istam fortissimam præstantissimamq; nationem auctoritate & gratia, quantumq; me omni tempore obseruaueris, colueris: te hortor, ut petitionem meam rémque hanc totam cura opera diligentiaq; tua iuues; efficiasq;, ut celeritas in primis & delectu habendo & militibus mittendis adhibeatur: quemadmodum de Silino & Diospachio cognosces: quibus mandaui, ut tibi salutem dicerent meis uerbis. Dat. Nonis Iunijs. Anno quinto. Roma.

Sebastiano Ferrerio Regio Quæstori Galliæ Cisalpinæ. 34

QVOD tam officiose tamq; amanter omnes tuas opes, fortunas, omne studium, operam, diligentiamq;

gentiamq; tuam mihi & reip. polliceris ijs in litteris, quas nuper ad Episcopum Hipporeginum filium tuum dedisti: non solum ualde te amo: nam id quidem perdiu est, cum tibi a me tribuitur, ut summo te amore beneuolentia necessitudine prosequar: sed etiam tibi gratias ago, eas quidem, quas debeo; magnas scilicet. Sentio enim planeq; uideo, quo in me animo sis; quantamq; tibi mei labores molestiam ægritudinemq; afferant. Sed hæc breui spero sanabuntur: eiusmodi; curis & difficultatibus liber; quibus nunc ualde me hercule conficior; & usui & uoluptati esse tibi atq; tuis facile potero: ut tibi gratias nõ solum agam, sed plane etiam referam: quemadmodum quidem cupio. Interea uero ut aliqua ex parte utar etiam tuis officijs tuaq; diligentia; quoniam ab Heluetijs petij, ut ad me certam manum suorum mittum mitterent, quibus hoc in bello audacissimorum hostium uti posſim; tu uelim rem hanc modis omnibus apud illos iuues, cum ut recte, tum etiam atq; etiam ut celerrime conficiatur. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Octauo Id. Iun. Anno quinto. Roma.

Egidio Viterbiensi Augustinianorum Eremitarum Magistro. 35

CVM mihi Cornelius Benignus tuus; quem ego ualde diligo: scio enim & te ab illo mirabiliter amari,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter amari, & illum abs te: etsi iure id quidem: est enim optimis & perelegantibus & moribus & litteris: eius etiam sermo & grauis & prudens & plane Romanus me mirifice delectat. Sed cum is mihi dixisset uelle se ad te proficisci; peteretque si quid uellem: hanc epistolam conscripsi non tam quidem ocioſus; nam id perraro accidit; quàm cupidus legendi tuas litteras, eásque præsertim, quæ isthinc ueniunt. Olere enim mihi propemodum uidentur syluam illam tuam & esculorum umbram qua scribens tegeris, & amœnitatem loci. His autem litteris pro meo in te amore hoc intelliges, cogitare me Senatum cogere, ut illum ordinem augeam, asciscamq; eo in collegio aliquot, qui mihi ualde probantur; aliquot etiam, quos reip. necessitas postulat. Puto autem te cognoscere cuiusmodi ea necessitas sit. De eo uelim cogites; rescribasq; mihi; quid sentias. Nondum enim statui quo die. Quod cum erit, faciam te de eo meis litteris certiorem. Tertiodecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 36

CERTIOR factus sum iuberi te per Regias litteras; ut cum ijs copijs omnibus, quas isthic habes, te ad Regni terminos, qui ad Picenum sunt, conferas: ut mihi esse usui atque præsidio possis. Id cum

cum ita sit; peto abs te; diligentiam omnem adhibeas tuam; ut quanto citius fieri potest, te itineri atque uiæ des: ut mihi & reip. suorum hostium audacia atque perfidia laboranti præsto in tempore sis. Ageremus tecum pluribus: nisi & ipse per te cognoscere, quantum momenti positum in celeritate sit rerum bellicarum: & perspecta nobis plurimis maximisq; in rebus esset tua in nos obseruantia: De quibus cũ bene sæpe antea merueris; certe hac in re recte atque celeriter confecta propter periculorum, quæ impendere uidentur, timorem, omnia prope merebere. Tertiodecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Nicolao Scombergio Augustiniano. 37

DVDVM est, cum nobiscum agitur, ut affinitatem cum Bißiniani Principe optimæ spei adolescente nobis esse ineundam statuamus; & Magdalenæ sororis meæ filiam ei despondeamus. Ego uero cum intellexissem a Principis patre aliquot ante annis, dum is puer esset nescio quid de ducenda Raimundi Cardonæ uxoris sorore, cum adoleuisset, nam ea quoque infans erat, actum tractatumq; fuisse: ei rei adhibere aures nolui: ne Proregis bene de me meriti animus offenderetur. Nũc autem, quoniam renunciatum nobis est, Principem omnino adduci non posse, ut uelit eam uxorem ducere;

ducere: Regemq; Carolum intellecta re, remisisse ipsi, ut in eo liber suiq; iuris esset: inclinare etiam Principis animum ad sororis meæ filiam: mando tibi; ut Regi narres hæc, quæ dixi, omnia. Quæ si uera, quod ad ipsum attinet, sunt: eum hortabere non solum ut uelit, sed etiam Principi ad se in præsentia uenienti ostendat sibi placere, ut propinquitas eiusmodi inter nos atque illum constituatur: idq; se ratum & probatum habiturum. Duodecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Egidio Viterbiensi Augustinianorum Eremitarum Magistro. 18

Scripseram ad te proximis litteris cogitare me Senatum uocare Cardinalium creandorum causa: neque tamen statutum mihi esse quo die: sed cum statuissem, tibi significaturum. Eas ad literas tantummodo mihi rescripsisti, probare te consilium meum. Scire enim nihil me, nisi quod è rep. sit, esse facturum. Ego uero scripseram, ut elicerem abs te, cuperesne ipse in Cardinalium collegium cooptari. Id quoniam reticuisti uel pudore tuo atque modestia, qua semper magnopere abūdas; uel quod eius rei nulla te cupiditas teneat: utrumlibet Letor; uel pudentem esse te, uel ambitione carere, præsertim earum rerum; quarum adipiscendarum desiderio plærique ita ducuntur, ut etiam

etiam insaniunt. Itaq; confirmasti etiam tu quidem mihi tuo silentio consilium meum. Perdiu enim est, cum te legere in Cardinalium ordinem cogito, cum ut tuorum laborum magna cum reip. utilitate triginta totos annos susceptorum, hāc tibi quasi mercedem persoluam, quam possum maximam atque amplissimam: tum ut te resp. sic utatur, ut ex te fructus uberrimos capere possit. Puto autem reip. maiori & usui & honori fore dignitatem tuam, uàm tibi ipsi. Maior enim atq; illustrior iam est uirtus tua; quàm quæ magistratu illo egeat. Ordo uero ipse talibus uiris, ut tu es, egere mihi quidem magnopere uidetur. Quare plus tu ordini, quàm tibi ordo, ornamenti afferes. Efficiam igitur id nunc; quod dudum, ut dixi, meditor: teq; cum reliquis, qui a me creandi sunt, Cardinalem nominabo. Id erit Cal. Quintilibus. Quem ad diem mando tibi Romæ ut sis: ut te statim uidere atque amplecti possim. Dat. octauo Cal. Quintilis. Anno quinto. Roma.

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 19

Et amor uetus erga te Senatumq; istum gratissimum & sapientissimum meus plurimis uestris atque maximis & antiquis & recentibus auctus et confirmatus officijs, & urbis tuæ claritas amplitudoq; reip. me impulere; ut, quod tibi & usui & dignitati

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignitati fore magnopere intelligebam; quódque te uehementer cupere Marcus Minius Legatus tuus sæpe mihi significauerat; id tibi hoc tempore tribuerem: ut aliquem ex tuis ciuibus in Cardinalium collegium cooptarem. Itaq; hodie de fratrum meorum E. R. Cardinalium consilio Franciscum Pisanum ciuem tuum Cardinalē creaui cum ipsum optimis moribus, singulari pietate adolescentem; tum Aloisii Pisani filium magni & clari uiri: ut cum duos eius ordinis ciues tuos haberes; quorum alter senex iam esset, & præter hoc fractis & exiguis aduersa ualetudine corporis uiribus uteretur; alter plena ætate uirum ageret: iste adolescens illis ipsis quasi submissus atq; sublectus magis etiam uestros animos confirmaret; non defore multorum annorum spatio ex tua ciuitate, qui eum magistratum gereret. Quod eo libentius feci; quod uolebam omnes homines intelligere te a me fieri plurimi. Reliquum est; ut & ego & tu DEVM Opt. Max. precemur; ut declarationem hanc susceptam a me tua causa, & tibi & mihi & reipub. fortunet. Dat. Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Ioanni Iacobo Triultio. 40

CVM animo repeteremus, quanta cura, quãto; studio nobiscum sæpe egeris, ut Augustinum Triultium propinquum tuum in Cardinalium ordinem

dinem legere atque adsciscere uellemus: cum tuis precibus impulsi, tum ipsius allecti uirtutibus, religione, optimis præstantißimisq; moribus, demum etiam uestræ familiæ cum nostra familia consuetudine officiorumq; prope omnium coniunctione suadente hodie de fratrum meorum R. R. Cardinalium consensu Augustinum Triultium Cardinalem nominaui; atq; in amplißimum eius ordinis collegiũ cooptaui. Spem autem in Domino habebamus, fore, is ut honor; qui quidem longe maximus ex ijs, qui a Romano Põtifice atq; ab hac repub. dari possunt, summoq; proximus est; & ipsi & uestræ familiæ, & DEI Ecclesiæ, nobisq; omnibus & usui & uoluptati esset futurus. Cuius rei afferre tibi ego quoq; nuncium uolui ut non solum de necessarij tui ad eum dignitatis gradum prouecti incremento & amplitudine; sed etiam de mea in te gentémque tuam optima cupidißimaq; uoluntate, quam tamen perspicere potuisti, meis etiam litteris fieres certior. Vndecimo Cal. Quintil. Anno quinto. Roma.

Prolegato Perusiæ. 41

RECTE abs te factum est, quod me de Ioannis Tadei Balionis hæreditate, quid fieri uellem, consuluisti; quidq; ipse ea in re egeris, mihi tuis litteris significauisti. Quibus litteris ita tibi respondeo:

spondeo: primum quidem laudare me curam diligentiamq; tuam, qua usus es, ne inter patrem & filium lis ulla & disceptatio existeret; præsertim in tuorum edictorum cõtumeliam: deinde uelle me, ut omnium primum atque potißimum ex interfecti hæreditate nomina, si qua sunt, dissoluantur. Quibus dissolutis, quæ supererunt; siue numi, siue Prædia, siue quid aliud sint; ea Horatio Balioni omnia, eorumq; possessionem dari atque tradi uolo: nam ei dono dedimus. Hæc uero ipsa, quæ tibi mando singula, Ioanni Paulo Balioni declarabis meis uerbis: hominemq; hortaberis, ne donationi ei meæ ulla ex parte auersum se atq; difficilem præbeat, in filij præsertim sui utilitatem rebus cedentibus. Deque eo, quid egeris, facies me tuis litteris certiorem. Tertio Non. Quintil. Anno quinto. Roma.

Heluetijs. 42

PENSIONVM uestrarum numos, quarum dies præterierunt ad diem sextum Nonarum Quintilium ad uos misi, non tam quidem commode pro meis maximis impensis & præsenti reipub. statu, quàm libenter. Meus enim in uos animus is est nũc, etsi premor teneorq; rerum omnium difficultatibus; qui erat antea, quique semper est futurus. Quod cum ita se habeat; illud mihi magis mirum accidit, de quo proxime certior factus sum; adhiberi

beri a quibusdam uestrorum ciuium difficultates, & moras in eo delectu habẽdo militibusq; cogendis ad nosque mittendis; quos petieram, quique iam per meos homines permissu uestro contrahebantur: præsertim cum huius opportunitas omnis atque utilitas uestri auxilij ita posita in celeritate sit; ut si hæc una desiderabitur; & labor meus frustra susceptus, & impensa omnis incassum facta esse profecto uideatur. Quod ne accidat; non iam minus curare uos oportet; qui semel iuuandæ reip. curam atque prouinciam suscepistis; ne probitati fideique uestræ nota hæc atque calumnia tribuatur: quam me a uobis petere; ut cuius reip. libertatem tutati adhuc quidem semper fuistis, cuiusq; libertatis defensores & habemini & uocamini; eidem nunc inimicorum suorum audacia laboranti, uosque sibi, ut solita est, aduocanti, opem uestram esse præstandam statuatis. Quod rectißime fiet; si celeriter eam uestrã manum ad nos proficisci mandaueritis. Id ut curetis, morasq; omnes & impedimenta reijciatis, etiam atq; etiam a uobis peto. Nonis Quintil. Anno quinto. Roma.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 43

EA, quæ Siciliæ Prorex cum Hispanorum militum Præfectis, qui cum Francisco Maria sunt, tractauerit, egerit; de Legatis Regijs intelliges. Nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

peto abs te & quidem uehementer; ut quanto celerius fieri potest, cum ea, quam habes manu, Piceno appropinques: ut & auctoritate tua, quæ magna est, iuuare negotium; & quæ inchoata modo ab illo sunt, perficere tua uirtute possis. Quod ipsum nõ mihi solum reiq; pub. sed tuo Regi etiam, cuius auctoritas dignitas honor hac in re una cum nostro uersatur; esse gratissimum debebit. Quemadmodum ipsis ab Legatis tibi perscribetur: quorum ad litteras te reijcio. Prid. Id. Quintil. Anno quinto. Roma.

Heluetijs. 44

Et si non dubitabamus uos ijs litteris, quas Nonis dedimus, quantum mihi celeritate uestra opus esset, admonitos, quæ postulabamus de mittendis ad nos uestris militibus, iam curauisse: nostrum tamen erga uos paternum amantissimumq; animum repetentibus uisum nobis est has etiam ad uos esse litteras dandas: quibus uos diligẽtius commonefaceremus; ut cum antea uel in leuissimis huius reip. causis nunquàm ei opem uestram atque subsidia recusauissetis; uelletis nunc grauissimis eius in difficultatibus durissimoq; tempore non deesse: præsertim cum uester honor uestræq; fidei existimatio in eo maxime agi uersariq; uideatur. Nam si Francisco Mariæ contra nos remq; pub. arma capienti

capienti uestri aliquot milites adhæserunt; illóque omnia medijs in reip. uisceribus miscente atq; turbante eos uestros milites non reuocauistis: nunc autem nobis milites uestros postulantibus, ut nos remq; pub. tueri atque defendere possimus, nihil omnino conceditis, neque uestris uti posse militibus permittitis: hæc cum intellecta erunt, cum audientur; quid de uobis homines existimaturi sint, per uos ipsi facile perspicere potestis. Quod si non recordamini esse uos illos ipsos; qui huius reip. dignitatis propugnatores & haberi & dici uoluistis: eos tamen esse uos obliuioni ne mandetis; qui pusilli quidem primo atque infantes baptismatis consperst unda Christianos fore uos admurmurauistis: quique deinde pueri CHRISTVM DEVM Dominumq; nostrum consalutauistis: posteaq; semper CHRISTI Ecclesiam, moremq; nostrum sacrorum, & Romanos Pontifices, remq; p. hanc eandem, quæ nunc premitur, tot magnorum hominum præclaris rebus gestis sanguineq; sanctam atq; coalitam coluistis: uerendum uobis ut sit; ne, si reip. ipsi tantopere nũc quidem laboranti opemque uestrã flagitãti nõ succurritis, succurritis dico? immo etiã si ei succurrere cupientibus impedimento estis, ne facere id possint: non minus ipsi, quàm qui bellũ contra nos gerunt, in eam admisisse uideamini. Itaque uestra illa tam præclara nomina tum Christianorum, tum reip. defensorum contempsis-

se etiam & abiecisse redarguamini. Quare si uestra uobis dignitas, si gloria, si tituli magnis uestris parti laboribus, si existimatio fortitudinis & fidei; quarum duarum uirtutum quæ nam in uobis maior atq; spectatior adhuc quidem fuerit, nõ est facile dicere; si religio, si cætera, quæ hominibus honestatem pariunt, uobis chara & iocunda sunt, defendite hoc tẽpore hoc Imperiũ, quod semper estis tutati; permittite uestris militibus, ut se ad nos conferre possint; quod nunquàm antea prohibuistis: occasionemq; hãc bene gerendæ reip. ne prætermittite; quæ quidem breuissima est, ut sæpe ad uos scripsi. Sed nõ committam, ut dum plura, quàm necesse est, ea de re in hanc epistolam conijcio; minus cõfidere uidear uestræ uel fidei uel pietati, quã oportet. Itaque finem faciam scribendi. Vnum dicam; quod tamen sæpe iam dixi: sed dicam etiam atque etiam: neq; enim nimium dici potest id, quod magnopere interest fieri: Celeritate opus est: atq; ita opus est; ut in una ea plane sint omnia; Quam urgebitis: & ualebitis. Septimo Id. Quintil. Anno quinto. Roma.

Præfecto militum Hispanorum. 45

Ex tuis litteris cognoui, quo in me animo esses, quantaq; uolũtate tenereris operam studiumque tuum magna aliqua in re mihi nauandi: quam quidem

quidem libentissime accipio. Itaque mandaui Roberto Boscheto ut te ea de re conueniret; consiliumque meum, quod illi notum feceram tibi exponeret, te uero magnopere hortor: ut quod is abs te meis uerbis petet, id celeriter explices. Tibi autem polliceor fidemq; meam his obstringo litteris; quicquid is tibi recipiet se curaturum, si rem confeceris; id nos omne ratum & probatum habituros. Sed etiam præter id sperare te omnia uolumus; quæcunque tibi & usui & honori futura sint, de me facile impetraturum. Idib. Quintilibus. Anno quinto. Roma.

Alphonso Duci Ferrariẽsium. 46

Beltramvs Episcopus Adriæ Legatus tuus mihi dixit cupere te; ut Heluetij, qui accepto reip. stipendio traiecturi sunt in Vmbriam & Picenum per ditionem tuam, non uno agmine iter faciant; sed pluribus, atq; ijs eiusmodi, nullum ut agmen plus ter mille pedites habeat: cum ut loca tua minus conterantur, possintq; facilius non maximum numerum alere: tum ut ipsi etiam commodius excipiantur. Quod eum mihi æquissimum sit uisum; scripsi ilico ijs, quos Heluetijs duces itinerum dedi; ut in plures discreti partes iter facerent, neque omnes tuos fines ingrederentur eodem die: ne uel una continensq; multitudo eodem

loco, uel eodem tempore pluribus in locis excipiẽda molestiam & sumptum tuis hominibus grauiorem exhiberet; quàm tu uelles, quàmq; oportet. Itaque curarent; ut tibi oneri quàm minimum essent. In quo cum tibi ego satisfecerim, æquum erit animaduerti abs te; ut quæ militibus in uia dari solent, illis in tempore parentur. Tum & illud: ut cum separatim ituri sint, tuto per tuam ditionem iter faciant. Idibus Quintil. Anno quinto. Roma.

Francisco Pisano Veneto Cardinali. 47

CVM te ad remp. gerendam amplißimo in loco atque ordine animo libentißimo admiserimus; magnopere te conuenit earum rerum, quibus in rebus dignitas libertasq; reip. uersatur, curam nobiscum procurationemq; suscipere. Quare cum in fructibus monasterij Arbẽsis ratione Salinarũ prouenientibus, qui quidem Petro Bembo familiari ab Epistolis meo & ciui tuo satis iniuste retinentur, ipsius iura optima reiq; pub. dignitas offendantur: Antonio Marcello Franciscinorum societatis & familiæ Magistro isthuc reuertenti mandaui; ut tibi mentem meam ea in re, quidq; te uellem facere, ostenderet. Hortor itaque te; ut hac in causa; in qua quidem te ad partem curarum publicarum nũc primum aduoco, cum æquitati & iustitiæ, tum

mihi & reip. satisfacias: patremq; tuum uirum egregium, & reliquos quos oportebit, adhibeas, rogesq; efficiant; ut quod uolumus, uel potius quod ipsa æquitas postulat, aliquando tandem consequamur. Erit id quidem nobis abs te cum per se ipsum, tum quod esse illud quasi uirtutis tuæ specimen experimentumque putabimus, plane gratißimum. Duodecimo Cal. Sextiles. Anno quinto, Roma.

Familiæ Rodulphorum, Florentiam. 48

QVAS mihi Iulianus Rodulphus gratias egit uestris uerbis, quod in uestram familiam Cardinalatum intulissem, Nicolaum Rodulphum sororis meæ filium in Cardinalium collegium asciscendo: eæ mihi gratæ atque iocundæ fuerunt: uestrumq; id officium atque ea animorum declaratio, quàm tamen multo antea perspectam habebamus: magna enim & præclara documenta uestri erga nos amoris & pietatis summæq; obseruantiæ sæpe dedistis: iocundiorem mihi eam ipsam meam nominationem atq; iudicium fecit. Quemadmodum ab ipso Iuliano intelligetis: qui cum sum prolixius his de rebus loquutus. Vndecimo Cal. Sextilis. Anno quinto, Roma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CVM Gaſpar Silinus Heluetiorum Cohortis Prætoriæ Præfectus in perducendis ad nos Heluetijs peditibus & fide & diligentia egregie nobis ſatisfecerit: petatq; a nobis per litteras; ut quo ardentius ij milites officio fungantur ſuo, mandemus, ut eis ſtipendium tam in tempore Quæſtores noſtri dent, ut diem laxam uelle facere non uideantur: tum etiam quia ſecum aliquot milites habet & uirtute & militari diſciplina magnopere præſtantes; operam adhibeamus, ijs ut ipſe paulo uberius ſtipẽdium dare poſſit eo ſtipendio, quod uulgo atq; paſſim meretur: denique quoniam multi præter delectos non mali quidem milites ſponte ad ſe confluxerunt putatq; ipſe ex reip. uel uſu uel dignitate non poſſe ſe illos pedites miſſos facere; iubeamus eis etiam a Quæſtoribus ſubminiſtrari: Hæc cum is a me contendat expetatq; omnia; mãdo tibi; ut omnibus ijs de rebus poſtulatiſq; Silinidis id conſtituas; quod tibi ex uſu & ex dignitate noſtra uideatur eſſe. Sexto Id. Sextilis. Anno quinto. Roma.

Ioanni Franciſco Pico Mirandulæ domino. 50

TVRPEM ſane rem téque patre ac ueſtra familia indignam feciſſe filium tuum, litteræ mihi uenerunt:

uenerunt; qui armatorum hominum manu in uillam, quæ in Carpenſi agro eſt Eccleſiæ Bononienſis, cui quidem Eccleſiæ Achilles Cardinalis Trauſtyberinus præeſt, impetu facto, magnum frumenti numerum perfractis horreis aſportauit nulla boni & æqui, nulla Cardinalis magni & clari uiri, nulla reipub. ratione habita, legum, iudiciorum, nulla mei; quem uereri quidem certe pro meo in te amore prope ſingulari ſaltem debuerat. Ea de re filijq; tui latrocinio & ſcelere cum apud me Cardinalis grauiter queſtus eſſet: dixi ei me tecum acturum, ut ipſi ablatum quod erat, reſtitueres. Cæterum ignoſceret puero nõ nimium pudẽti propter patrem ſumma uirtute præſtantiq; religione hominem. Quod quidem nunc facio: teq; non hortor ſolum, ſed tibi etiam mando, cures, ut Cardinali integrum ſine mora ſineq; tergiuerſatione, uel reſtituatur, uel dependatur. Quod ſi facere neglexeris; ſcire te uolo, cum me Cardinali bene de me deq; rep. merito non defuturum: tum reip. dignitatis libertatiſq;, quibus modis potero, rationem habiturum eisq; ſatisfacturum. Sexto Cal. Septemb. Anno quinto. Roma.

PETRI

PETRI BEMBI EPISTOLARVM LEONIS DECIMI PONT. MAX. nomine scriptarum,

LIBER SEXTVSDECIMVS.

Carolo Hispaniæ Regi. 1

GRATISSIMVS mihi nuncius is fuit; qui te Morinorum e litoribus in Hispaniam transmittentem idonea tempestate soluisse me certiorem fecit. Confido enim te iam traiecisse: atq; in tua illa Regna, quæ te diu uidere concupiuerunt, saluum sospitemq; peruenisse. Quibus a Regnis multa tibi, multa reip. Christianæ utilia spero fore. Itaque ea de nauigatione tua, si modo recte confecta est, ualde lætor: quemadmodum de legatis meis cognosces: qui tibi meis uerbis plurimam salutem dicent. Ii tibi etiam significabunt me bellum id, quod Franciscus Maria mihi reiq; pub. intulerat, sedauisse. Quod eo libentius feci; ut sumĕdo in Turcas bello dare operam aliquando mihi liceat. Quam ad rem te hortor, cogitationes omnes conuertas tuas: ut communi consilio & cura agere iuuareq; remp. possimus. Non. Nouemb. Anno quinto. Roma.

Francisco

Francisco Pisano Cardinali. 2

AB exemplo litterarum, quas ad Leonardum Lauredanum Ducem Venetiarum dederam; quibus quidem illi reiq; isti pub. Hieronymum Lazaram Patauinum exulem maiorem in modum commendabam; quo studio tenear, ut ei a Senatu isto ignoscatur, facile intelliges. Qua in re quoniam perspecta mihi est tua patrisque tui clari uiri apud istam remp. auctoritas; uelim ut tu atque ille ita eum tuendum fouendumq; mea causa suscipiatis; ut existimetis gratissimum mihi fore; si is uestra ope adiutus istius urbis Senatusq; grauissimi clementiam se non frustra imploraſſe me commendante cognoscet. Tertio Id. Nouĕb. Anno V. Roma.

Senatui Mediolanensi. 3

VESTRAS ad litteras; quibus Parmæ Magistratus, quod cum armatis hominibus in Brixellensem agrum incursionem fecerit, factum excusatis; ita uobis respondeo: non debuisse illum, propterea quod Brixellĕses eius postulationibus satisfacere noluerint, ferro eos aggredi; uelleq; ius de nostris hominibus sibi ipsum ui atq; iniuria constituere. Apud me queri de eorum intemperantia debebat; atque a me petere, ut stare eos meis de ea

salis

Universidad de Deusto
Biblioteca

salis quæstione, qua de agebatur, litteris iussionibusq; compellerem. Itaq; cum suarum in Brixellenses iniuriarum, tum Brixellenstum in Parmenses; si quæ tamen fuere illorum iniuriæ; turbarúmque omniũ unus ipse auctor atque caput fuit. Quare eius criminis uniuersi culpa remitti quidem illi facile potest: excusari eluiq; non potest. Quod ad salis tamen quæstionem attinet: mando Mutinæ Regijq; Magistratui; curet; ut Brixellenses intra eam consuetudinem, qua sub Atestinis Ducibus utebantur, nunc etiam se contineant: iubeatq; illos; uel cogat etiam, si opus erit; ut earum mearum litterarum, quas allegatis, scripto audientes sint: neque mihi ea de re permittat negotium & molestiam adhiberi. Octauo Id. Decembris. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 4.

QVOD meæ cõsilij tui comprobatio & collaudatio de partitione Episcopatus Toletani grata tibi magnopere fuerit: sane lætor. Equidem in eo mihi usus sum merito tuo te laudauisse: cum ea, quæ ipse tuis Hispaniæ Regnis conducere ad quietem & otium perspiciebam; te cognoscerem diligenter consyderauisse; atq; a nobis ut ita statuere uellemus, per Legatos tuos perq; litteras petijsse. Non enim quæ tuarum rerum & populorum usum dignitatemq;

dignitatemq; continent; ea nobis minus curæ sunt propter meum in te amorem; quàm quæ ad me ipsum pertinent. Itaque primo Senatus die rem ex tua sententia libentissime conficiam. Quod autem ad eas tuas litteras attinet; quibus scribis magnam tibi admirationem eas meas litteras attulisse, quas ad Episcopum Cæsaraugustanum dederam: si causas eius rei omnes seriemq; cognouisses; quas illi dixeram, cui eas litteras dedi, mandauiq; ut te de ijs certiorem faceret: nihil te profecto commouisses. Accidit autem perincommode; quod is, qui litteras a me cum mandatis acceperat, ante quàm se ad te conferret, mortem obiens officio fungi non potuit. Itaque ea, quæ te scire magnopere uolebam, ad te non sunt perlata: quæ tu si intellexisses; meam illam ueterem in te beneuolentiam illis ipsis in rebus, quæ tibi molestiam attulerunt, facile agnouisses. Quanquàm quidem utcunque te reliqua omnia latuerint: ea una conditio, quæ erat in meis litteris; ut te libente fierent, quæ mandabam; sin autem tu nolles, non fierent; satis te certum facere debuit; nos, nisi quod tu probares, nihil statuere uoluisse. Itaque minus necesse erat te a me petere; ne posthac aliquid, quamobrem ulla animi mei erga te alienatio facta uideri posset, cuipiam concederem: cum illud ipsum, quod te nunc mouet, constantis meæ in te beneuolentiæ perpetuæq; uoluntatis magnum tibi & luculentum indicium

cium præbeat: si recte sit consyderatum. Necesse autem fortasse erit propter id ipsum, me abs te petere; ne ipse cuipiam de nostro in te animo non recte interpretanti aures præbeas. Nam si de me nihil, nisi ex tua uoluntate sanciente non optime iudicas: quid porro fiet; cum aliquid tantummodo ex huius Reip. dignitate statuemus? Peto igitur abs te mi fili; nè quid ipse de mea in te uoluntate, nisi ex tuo in me animo iudices; neue alijs temere iudicantibus fidem habeas, tandiu saltem; dum id uerum sit, nec ne, scire possis: scies autem ilico; si a me petendum existimabis: Nihil enim te celabimus. Tum illud perfice; ut mentem & cogitationem tuam ad ea, quæ præsenti consilio magnopere indigent, in propulsandis Christianæ reip. periculis nobiscum intendas: teque ad bellum in Turcas communi consilio suscipiendum para. De nobis quidem certe omnia, quæ a patre amantissimo sunt expectanda, tibi ipse poteris omni tempore rectissime polliceri. Dat. Non. Cal. Ian. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Episcopo Ouetensi. 5

ALTERIS meis ad te litteris scripsi; quo in loco Franciscum Pealosam cantorem meum haberem; quámque eo nostris in sacris & cerimoniarum celebritate familiariter ac prope quotidie uterer.

uterer. Itaque non erimus nunc quidem ea in re tibi ostendenda longiores. Verum cum is magnopere cupiat, ut Archidiaconatus Chermonæus, quem obtines in Ecclesia Hispalensi, sibi mãdes ut conferatur: tibiq; ipse reponere fructus Archidiaconatus uelit alijs in sacerdotijs, quæ tantidem æstimẽtur: petántque idem abs te alij perfamiliares tui: uelim des ei te facilem ea in re hortatu meo, hominiq; plane industrio & mihi grato commodes. Omnino cur ipse tantopere id cupiat, non uideo. Sed si ei satisfeceris; erit mihi ualde gratum. Septimo Cal. Ian. Anno quinto. Roma.

Odoni Lutrechæ. 6

QVOD pro meo in te amore, tuaq; in me beneuolentia & pietate pròque nostris utriusque rebus atque causis antea factum oportuit; ut haberem apud te aliquem probum uirum; qui mea et reip. negotia procuraret: id nunc tandem ut fieret, curaui. Mitto igitur ad te Aloisium Alemãnum ciuem Florentinum & integritate & uirtute præditum iuuenem: qui apud te sit meo & reip. nomine. Prid. Cal. Ian. MDXVII. Anno quinto. Roma.

Ludouico

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ludouico Regi Pannoniæ. 7

LEGI tuas litteras: quarum in extremo erat, te Franciscum Marsupinum mihi legauisse: quod quidem ego libentißime cognoui. Nam & cupiebã esse aliquem apud me interpretem tuum: qui cum agere singulis horis possem cum alia sane permulta; tum ea certe atque in primis, quæ ad bellum Byzantium pertinerent: & Marsupinus ipse; qui mecum prope quadriennium in rerum Pannonicarum procuratione familiariter est uersatus; & fidem mihi suam, & diligentiam; addo etiam & prudentiam & probitatem magnopere probauit. Cui quidem; ut iam ipso uti eo nomine inciperem; quædam senatusconsulta communicaui; quibus habendis Regum Legati interfuerunt; in communis belli usum agitata: quorum ille seriem se ad te perscripturum recepit. Quæ tu sic accipies; ut si quid ipse uel addere uel demere eis uoles, scribas ad nos quàm celeriter animi tui sensum atque sententiam. Sin tibi omnia probabuntur; des operam; ut quæ curare te ijs in rebus oportebit, ita curentur; ut te appareat, quanto ipse hosti propinquus magis expositúsque es alijs Regibus; tanto etiam uegetiorem et paratiorem ad tua obeunda munera partémque belli prosiluisse. Priori tuarum litterarum paginæ reliquisq; partibus nihil attinet me rescribere: nam

re: nam ijs ad superiores meas ad te litteras respondisti. Vale igitur mi Rex: teque ad remp. obeundam magno & inuicto animo para. Septimo Id. Ian. MDXVII. Anno quinto. Romæ.

Raimundo Cardonæ Proregi Neapolis. 8

SCRIBIMVS Francisco priori Barensi, & Michaëli Gelindo canonico Tirasonensi: mandamusq; ijs; ut in ius Romam uocent Romanorum Iudicum uerbis Aloisium Carraffam equitem societatis Hierosolimitanorum Ioannis Francisci Rogerij item eius societatis equitis nomine: quemadmodum ex iudicum scripto, quod est in meis litteris, oportere fieri latius intelligent. Qui quidem Rogerius cum in meis familiaribus eo loco sit, ut a latere curáque mea nunquãm discedat; ualde cupio, ne ab aduersario eludatur cauillatione litis aliqua & effugio iudicij: quibus ille rebus multum uidetur confidere. Quapropter peto abs te; ut Frãcisco & Michaëli des extuis aliquem, cuius auctoritas contemni non possit: qui una cum ijs tandiu sit; dum illum sisti iubeant, quoquo loco sit. Id erit mihi abs te etiam atque etiam gratum. Quinto Id. Ian. MDXVIII. Anno quinto. Romæ.

Episcopo Burgensi. 9

NON unis ex tuis & Curtadi litteris optimum tuum in nos animum & uoluntatem cognoui: quæque tu fratérque tuus mihi pollicebamini in communem belli gerendi utilitatem; ea omnia libentißime percepi. Quibus de rebus utrunque uestrum satis collaudare uix mihi uideor posse: uel potius plane non possum. Quid enim uel opportunius ad ea, quæ impendent Christianæ reip. pericula sustinenda, uel esse per se laudabilius potest: quàm uestri similes existere: qui non solum aut uelint reip. causa omnia, aut nihil recusent, quod ex usu belli sit; sed etiam opes suas omnes, operam, studium, diligentiam, laborem, uitam ipsam in commune proferant; spontéque mihi tam liberaliter tamque amanter polliceantur? Quare ut dixi, uobis laudandis satis mihi esse nulla oratio potest. Sed tamen & pie quidem, maximéque ex rei Christianæ dignitate facere te atque illum statuo; qui iam nunc paratos esse uos ad mandata reip. capessenda profiteamini: & ipse cum erit tempus, uirtutem uestram magni, ut debeo, æstimans, quid faclo opus sit, reddam uos meis litteris certiores. Prid. Id. Ianuarias. MDXVIII. Anno quinto. Roma.

Francisco

Francisco Gallorum Regi. 10

QVOD meorum cogitationes amorem erga te suum ueterémque necessitudinem nodo etiam firmiore uinciendi libentißime cognoueris; ualde lætor. Nihil est enim quod magis cupiam; quàm cum te ipse tantum diligam, quantum tu intelligere potuisti, me perspicere meos etiam omnes tecum esse quàm coniunctißimos. Itaque Laurentij Medicis fratris mei filij nuptiarum causam læto te animo & lubenti suscepisse; & ipsi iam gratulor; & tibi gratias ago. Non enim dubito; quin, quod tu semel curandum sumpseris, recte id atque celeriter conficiatur. Quare nihil tibi quidem nunc eo nomine separatim mando; nihil præcipio. Totam tibi rem túaque tum fidei, tum liberalitati permitto & trado. Agas tu, cogites, statuas, ut lubet: & statues quidem puto ex nostra dignitate. Illud te rogo: ut quàm nobis ipsis animorum nostrorum conglutinationem & usui & uoluptati putamus fore; eam perinde nobis esse suscipiendam statuamus; ut quo ipsi coniunctiores erimus inter nos, eo plus opis atq; præsidij in communem Christianæ reip. utilitatem utrique simus allaturi. Decimosexto Cal. Februarias. Anno quinto. Roma.

Ioanni Albaniæ populorum Duci. 11

LEGI tuas litteras ad Petrum Cardinalem Anconitanum datas: quæ mihi uoluptatem attulerunt. Cognoui enim ex ijs id, quod antea sermone multorum afferebatur; te scilicet & prudentem uirum esse, & temperantem, & pietate ac religione præditum, atque huius in primis reip. magnopere obseruantem, quas quidem te uirtutes habere; quo maior es, & quo pluribus imperas; eo lætor equidem uehementius. Erunt enim eum illustriores ipsæ per se; tum etiam fructuosiores: neque solum re, sed exemplo etiam iuuabunt: cum te ultimis in terris positum, & gentibus horridiusculis præpositum abundare tamen maximis plurimisque uirtutibus nostri delicatiores Reges intelligent. Quare uelim scias & amari te a me, & magni etiam fieri: tum me cupere ductum istum tuum & Regnum bene tibi atque fœliciter euenire. Quod autem ad postulationes tuas attinet; quas mihi quidem studiose ac diligenter idem Cardinalis commendauit: uolo te existimare, quantum reip. rationes patientur, tibi me omnia libenti propensoque animo concessurum; & uel tuæ dignitatis uel gentium & populorum tuorum otio & tranquillitati amantissime consulturum: quos tibi populos tuæque fidei atque iustitiæ magnopere commendo

re commendo. Decimoquinto Cal. Febr. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 12

ADRIANVM Episcopum Dertusensem in Cardinalium collegium libenter cooptauimus cum propter ipsius singularem sacrarum litterarum doctrinam, probatissimosque mores & uirtutum plurimarum præstantiam; tum ut tibi morem gereremus remque omnium gratissimam faceremus: cum probum uirum, & doctum ac prudentem hominem, Magistrum etiam & præceptorem tuum in amplissimum huius reip. dignitatis gradum adscisceremus. Qua quidem de re magis magisque in dies lætor. Spero enim fore; ut ea hominis dignitas & tibi & mihi & reip. usui & uoluptati sit futura. Sed cum ego iam quæ meæ erant partes in ornando illo eas amantissime impleuerim: tuum erit deinceps dare operam; ut homo optime de te meritus, magnus nunc uir, & in Magistratu eminenti positus, fortunarum suarum tenuitati, uel potius; ut iam id, quod est, dicatur; paupertati; quæ tot annos eius uitæ socia nec bella nec placabilis fuit; possit nunciam remittere: atque aliquando tandem, perinde ut illa dignitas postulat, quam tueri debet; laxe ac liberaliter uiuere. Qua in re sic tibi illum commendo, quasi res mea, non ipsius

agatur. Nam quas tu in eum commoditates liberalitatésque conuleris; de ijs ego tibi me spondeo libentißime debiturum. Sed uelim id; quemadmodum te quidem facere tantum Regem tamque fortunatum decet; & celeriter & liberalißime facias. Octauo Cal. Febr. Anno quinto. Romæ.

Carolo Hispaniæ Regi. 13

IOANNEM Iordanum Vrsinum uirum & rectum & alti animi, & in sua gente atq; familia facile principem, & propinquum meum, amaui, uti debui, plurimum; eiúsque causa uolui semper omnia. Is ægrotus cum esset; liberos aliquot, quos habebat, sibi hæredes instituit: paulóq; post uita functus est. Quos ego omnes perinde mihi tuendos & fouendos suscepi; non ut propinquos & necessarios meos, sed potius ut filios mihi esse illos existimarem. Itaque cum ij nescio quid oppidulorum in tuo Neapolitano Regno habeant: peto a te; ut eos mea causa recipias in fidem et clientelam tuam: putésque, quicquid ij abs te suis in rebus utilitatis ornamentiq; consequētur; id te mihi omne tribuisse, in méque contuliße. Tantundem enim uel eo etiam amplius tibi me debere profitebor. Quarto Id. Martias. Anno quinto. Romæ.

Latino

Latino Iuuenali meo apud Venetos Internūcio. 14

SCRIPSI superioribus mensibus ad Leonardum Lauredanum; uellet Hieronymo Lazaræ ciui Patauino eas fortunas restituere, quæ ablatæ illi proximo bello ab ista rep fuerunt; atque ipsum ab exilio reuocare, patriæq; reddere rogatu meo. Eam restitutionem quoniam differri audio; mando tibi, ut omnem tuam curam operam diligentiam adhibeas in Hieronymo meis uerbis iterum Duci reiq; isti pub. commendando: nihilq; prætermittas; quod prodesse illi tum ad eas fortunas, tum uero etiam ad gratiam istius ciuitatis recuperādam possit: affirmésque Senatum istum in eo mihi rem apprime magnoperéque gratam esse facturum. XV. Cal. April. MDXVIII. Anno quinto. Romæ.

Magistratui Bononiæ. 15

LEONARDVS Lauredanus Venetiarum Princeps petijt a me; ut sibi emere ex agro isto atq; educere per suos procuratores liceret lini Spartici seminis ad rudentes faciendos idonei modios ducentos. Mando igitur tibi; ut ei ea in re commodes; procuratoribusq; eius facultatem des emēdi educendiq; id seminis, quod postulat, nullo por-

Universidad de Deusto
Biblioteca

torio, nullo uectigali. Quod tamen publicani, si uolent, mihi solutum in rationibus ponunto. Quinto. Id. Martias. Anno quinto. Roma.

Carolo Hispaniæ Regi. 16

MIROR cur te difficilem præbeas in possessione monasterij Leonardini, quod in tuo Neapolitano Regno est, Egidio Cardinali tradenda; cui monasterium contulimus: cum latere te nō debeat, Sacerdotia omnia, quorum Præfecti apud Romanos Pont. mortem obierint, eosdem Pontifices sine ulla Regum aut Principum recusatione, quibus uoluerint, semper dedisse, semper illa sui iuris habuisse. Quanquam quidem ipsius Egidij ea dignitas atque nomen est; ut si Sacerdotium illud tuo non dicam in Regno, sed in patria uel etiam in domo ipsa ædibúsque tuis esset; pœnitere te minime debuerit, hominem omnium prope bonarum artium & disciplinarum doctrina præditum, optime de re Christiana per triginta annos meritum, magna ipsum auctoritate, singulari dignitate uirum ei sacerdotio esse præpositum: propter quod is te familiaritate atque necessitudine quàm maxime contingeret, Quare uel reip. cui tu plurimum debes; uel Cardinalis causa, cui omnes homines debent; uel omnino mea, cuius auctoritas hac in re magnopere uersatur; peto abs te; mandes, ut statim Cardinalis

nalis procuratores in monasterij possessionem admittantur: ne te ipse minus in me rectum & iustū esse intelligam; quàm priores Romani Pontifices maiores tuos in se largos atque beneficos habuerint: præsertim cum tu me nulla in re adhuc quidē non tui amantissimum tibiq; indulgentissimum, in teque liberalissimum sis expertus. Idib. Mart. MDXVIII. Anno quinto. Roma.

Gabrieli Veneto ordinis Augustinianorum Eremitarum Promagistro. 17

POSTEAQVAM proxima æstate Viterbiensem Egidium ex Augustinianorum Eremitarum societate, cuius ipse Magister aliquot annos fuit, in fratrum meorum E. R. Cardinalium ordinem & collegium assciuimus: ea nos in primis hos ipsos totos menses cogitatio tenuit; ecquemnam dignum haberemus, quem in Egidij locum eius societatis Promagistrum sublegeremus; quoad præstitutum lege tempus ferēdorum suffragiorum ueniret: quo tempore ordo ipse omnis atque societas eum de more legere & creare Magistratum rite posset. Nā & ipsa societas maxima atque amplissima; quæ quidem in prouincias duodetriginta discreta domos mille tercentum nonaginta tres, & præclara Collegia permulta habet; suo hercle iure poscere a nobis publice magnam curam uidebatur deligendi ex

tanto

tanto grauissimorum & doctiss. hominum cœtu atque numero eius unius, qui ei societati recte atque utiliter præficeretur: & amor certe meus atq; beneuolentia, qua semper eum ordinem colui, meáque uetus cum illo necessitudo quædam atque coniunctio me priuatim submonebat; ut nihil prætermitterem eo in homine perquirendo uel diligentiæ uel laboris; dum id, quod uolebam maximeq; cupiebam, efficerem; ut qui & probior sanctiorq; cæteris, & prudentior et plane doctior esset; eum sublegerem & Magistri loco esse iuberem. Is cum tu unus præter cæteros & ipsius Egidij prædicatione & multorum prudentium uirorum testimonio lõgis habitis disputationibus eo dignus munere uideare: Promagistrum te societatis Augustinianorum usq; ad suffragiorum tempus in Egidij locum sublego: immunitatesque omnes, antelationes, dignitates, pensiones omnes, stipendia commoda Magistrorum reliquorum ad te deferri uolo. Qua in re cum facile uideas, ipse quanti te feceris: erit tuæ prudentiæ dare operam; ut quam de te apud omnes homines expectationem hoc meo tam illustri iudicio excitaui; eam tu iustitia continentia diligentiaque tua non solum tueare, sed etiam augeas. Et quoniam ex multorum sermonibus admoneor id, quod mihi pergratum fuit intellexisse; est enim probitatis, innocentiæ, optimi pacatique animi, & sedatæ atque compositæ mentis

tæ mentis indicium; tui te ordinis & societatis Magistratus, dignitates, munera non modo nunquàm appetiuisse; sed etiam post actam semel multa cum tua laude & dignitate eius Collegij, quod Venetijs est, tua scilicet in patria Præfecturam publice tibi non petenti delatam omnes reliquas Præfecturas obstinate reiecisse, omnibus muneribus renunciauisse: uixisse autem tuis in optimarum artium & sacrarum litterarum studijs innocenter atq; tranquille cognitioni magis quàm actionibus deditum: itaque facile factu esse hunc ipsum etiam honoris & dignitatis gradum, qui uestrorum omnium est summus, abs te reiectum iri: scire te plane uolo, nullam me tibi huius muneris reijciendi facultatem permissurum. Itaque excita te; expergiscere: quámque tibi sponte defero, tuæ societatis late quidem patentis, atque in omnes mundi sese plagas extendentis tuendæ regendæque curam atque prouinciam; ad eam te & ineundam læto atque alacri, & obeundam forti ac præstanti animo para. Dat. Decimo. Cal. Februarias. MDXVIII. Anno quinto. Roma.

Gabrieli Veneto ordinis Augustinianorum Eremitarum Promagistro. 18

LITTERAE tuæ & grauiter & prudenter scriptæ; quibus mihi de munere tibi sponte

a me

Universidad de Deusto
Biblioteca

a me delato gratias maximas agens excusas te, affersq; causas; quamobrem adire Magistratum non possis; petisque in eo dari a me ueniam uel naturæ tuæ otio magis & quieti, quàm negotio & laboribus assuetæ; uel ingenio perpusillo perque tenui tuo, qui magna omnia & grandia reformidas: uel infirmæ ualetudini qua uteris: ut tibi uere scribam, quod sentio, magna me uoluptate affecerunt. Nam & te non efferri ulla regendi alios cupiditate, quod omnes plærique homines faciunt; ualde lætor: & uires tuas sedate atque composite perpendentem eas te imbecillas putare; si non est perfectæ uirtutis; est certe cum magnæ probitatis, tum uero etiam non mediocris prudentiæ: Quas in te facultates esse tametsi intelligebam sermonibus & prædicatione omnium: tamen tuis etiam ex literis eas me præclare agnouisse uehementer gaudeo. Nam quod scribis infirmo te corpore esse, tum incommoda ualetudine creberrime uexari: de eo, cum animo usquequaque ualeas, minus laboro. spero enim Dominum uires tibi atque neruos subministraturum: quibus maxime suum, quod modo tibi iugum imposuit dante eo & alligante me; ferre fortiter atque utiliter possis. Itaque tua ista tam diligens excusatio illud perfecit; ut te multo etiam plus amarem plurisque facerem, quàm antea: ut tibi ueniam darem, non est consequuta. Quin etiam, credas mihi uelim, confirmauit illa quidem

quidem certe auxitque meam ea in re uoluntatem atque sententiam: stimulúmque addidit: ut quoniam per hæc tempora nemo est auditus, de uestris hominibus loquor, qui hoc imperium spreuerit; plurimi, qui ardenter appetiuerint; magis magisque cuperem tuo te ordini societatique præesse. Neque enim uereor; ne uel qui parui totam rem feceris, auaritia; uel qui te ipse non respexeris, amore aut odio aliorum ducare in dandis honoribus magistratibúsque deferendis: uel iniuste quid facias in iurisdictione atque animaduersionibus: qui nihil facere postules, nihil appetas, nihil cupias. Etenim qui recte sibi ipse moderatur atq; imperat; hic iam non in alios æquissimus iustissimusq; esse prope non potest: huic credenda imperia sunt: hunc præesse cæteris maxime omnium conuenit. Quare mando tibi ea lege, quæ de spreto imperio est; ut Magistratum statim ineas: ne quid tibi posthac de uenia sperandum putes. Atque ut iam tibi aliquid præcipiam; in quo multo maxima atq; amplissima tui muneris pars iam nunc exerceatur: uolo te eam curam suscipere; ut Martinum Luterium tuæ societatis sacerdotem; quem scire te existimo in Germania nouas res moliri, noua dogmata nostris populis tradere, quibus utantur; ab incepto, si potes, reuoces auctoritate ea, quam tibi Præfectura dat, cum scriptis ad eum litteris, tum per doctos & probos internuncios; quos te illic

illic habiturum multos puto: qui placare hominem conentur. Id si celeriter feceris; non erit puto difficile modo natam flammam extinguere. Parua enim omnia atque surgentia paulum magnos uehementésque impetus non sustinent. Sin differes, & malum uires sumpserit; uereor, ne cum uelimus adhibere incendio remedia, non possimus. Gliscit enim indies labes; fortiórque fit atque robustior: nihil ut magis esse nobis timendum uideatur, quàm mora. Sed singula tibi me mandare hac in re non necesse esse arbitror. Tua te uirtus, tua religio, tua pietas, tua singularis doctrina, quid te facere oporteat, facile admonuerint. Totum hoc mando; ut omnem tuam mentem, cogitationem, studium, operam; omnem denique cum diligentiam, tum laborem adhibeas tuum; ut, quod uolumus, consequamur. Id iure abs te postulatur, uel quia imperium in illum iam habes; uel quia ipse cæteris & prudentior es & doctior; uel quoniam reip. maxime interest, cuius tu Magistratum geris; uel etiam propterea, quia ego id in primis fieri cupio: qui quidem tam te amo, & tibi tantum tribuo; ut nihil plane sit, quod mihi non uel priuatim debeas. Dat. Tertio Non. Febr. MDXVIII. Anno quinto. Roma.

Francisco

Francisco Gallorum Regi 19

ET litteræ tuæ Pridie Cal. Februarias datæ; quibus ad me scripsisti id, quod tamen antea intellexeram, DEVM Optimum Maximum prolem tibi masculam concessisse; & Antonij Coxæ ea de re ad me missi sermo periocundus lætitiam uoluptatémque mirificam meam superioribus perceptã diebus conduplicauerunt. Egi igitur Domino iterum atque sæpius gratias: qui tui populorúmque tuorum istiúsque Regni maximi atque amplissimi rationem habuerit; hæredémque illis ex te natum dederit. Quod etsi existimo alijs etiam de causis, quæ fortasse nos lateant, ita illum statuisse: puto tamẽ ei magnopere patrem te fieri propterea placuisse; ut liberiori animo & solutiori ad rem suam pub. & tuendam & amplificandam, & bellum suis hostibus inferendum dare te totum posses. Quod ut facias iam te ipse libentius atque ardentius cohortabor. Sed quoniam ad te hac ipsa de re proxime litteras dederam; Antonium quidem ipsum libentissime uidi: eiq; ad te reuertenti mandaui; ut tecum et cum Claudia Regina uxore tua eo de partu atque puero amabiliter gratularetur meis uerbis. Cui quidem puero & quia ex uobis genitus est, & quod ei tantum Regnorum est iam propositum ad imperandum; et hos ipsos decem dies bene precatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

catus sum; & precari posthac non desinam. Valete parentes optimi atque maximi cum uestro bene suscepto filiolo, uestra spe, uestris amoribus. Dat. Decimoquarto Cal. Mart. MDXVIII. Anno quinto. Roma.

Regij Lepidi Magistratui. 20

IVLIA Strotia uirgo pudore amabili moribusq; lectissimis Herculis Strotij magni & clari uiri filia, patre mortuo in Philibertæ Sabaudiæ fratris mei uxoris familiaritate eius uiro uiuente probe ac diligenter fuit. Eamq; ob rem & illam tueor; & bene ei euenire admodum cupio. Quam cum Barbara Taurella eius mater in ista ciuitate dare nuptui cogitet; quod tu ab eius Internuncio latius intelliges; uolo ut ei faueas ea in re: auctoritateq; mea omnem tuam operam apud Albertum Gazolum ciuem Regiensem interponas; ut mater in filia eius nato despondenda id, quod optat, consequatur. Erit id mihi ab ipso Alberto plane gratissimum: quod quidem sum ei omnibus eius in rebus non libenter solum, sed etiam liberaliter ostensurus. Dat. quinto Id. Septemb. MDXVIII. Anno sexto. Roma.

Leonardo

Leonardo Lauredano Venetiarum Principi. 21

DE Paulo Victorio reip. classis Præfecto, quē Pyratæ Pœni captiuum fecerant, ex Aphrica redeunte cognoui, quàm amanter, quamq; eum liberaliter Petrus Michaël istius reip. longarum nauium ad ea loca cōparatarum item Præfectus magno pretio redemerit: quamq; nonnulli alij ciues tui, quos unà cum ipso ad me uenientes libenter uidi, eam ad rem conficiendam studiose ac diligenter suam operam adhibuerint. Quæ sane omnia cum ab illo primum, deinde etiam ab reliquis omnibus grata mihi & iocunda ceciderunt: quippe, qui longinquis in regionibus positi mercaturamq; exercētes in alieno homine recuperando tantum pecuniæ tamq; celeriter erogarint: tum uero eo etiam iocundiora fuerunt: quod quæ ab homine uestro publice missō in meos profecta sunt; ea mihi quidem ab uniuersa certe rep. in me ipsum collata prope uidentur. Itaque quo te urbemq; istam præclaram magis diligo; eo gratius mihi accidit, a uestris hominibus in alieno orbe mei atque huius reip. habitam fuisse rationem. Quare has ad te litteras dedi, non solum ut tibi id significarem, nihil mihi accidere gratius ea liberatione potuisse: sed etiam illud, ciuitatem istam in eo de me bene meritam fuisse: idq; me omni tempore libentissime et confessio-

ne testaturum & officijs repositurum. Dat. Septimo Cal. Ian. MDXIX. Anno Septimo. Romæ.

Gabrieli Veneto ordinis Augustinianorum Eremitarum Magistro. 22

EXPECTABAM suffragiorum tuorum euentum: dies enim præterierat: cum ecce tuas litteras: in quibus multa iocunda; aliud alio lætius. Primum Egidium Cardinalem e legatione Hispanienſi reuertentem Venetias appulisse: cui obuiam ab uniuerso Senatu sit itum strato atque tranquillo mari: ipsum exceptum publice ædibus apparatissimis. Sed id non miror. Nam & ista urbs inclaros uiros perhospitalis; & is ab ea magno in honore semper est habitus. Illud mirum; tam in tempore longinquis è regionibus illum uenisse, ut tuis suffragijs interesset. O aduentum peropportunum. Deinde plus undecies centum tui ordinis uiros ad ea ferenda suffragia conuenisse. Postremo horum ipsorum nutriendorum tibi sumptum publice subministratum. Hæc omnia mihi iocunda: non enim assolent fieri: neque nos tam frequentes Augustinianos alibi conuenisse: neque tam multos dies unà fuisse; neque tantos eis publice sumptus unquàm meminimus subministratos. Quod uero tu horum omnium suffragijs renunciatus sis totius

totius ordinis Magister; ut ne unum quidem omnino suffragium te reiecerit; id sane mihi prope miraculo fuit: neque solum mihi; sed ijs etiam, qui mecum aderant, cum tuas legi litteras: in primisque Ruffo Cardinali amantissimo tui: qui continere se non potuit, quin exclamaret, eius generis nihil simile his temporibus accidisse. Qua in re cum tibi gratulor, non tam quidem, quod is tibi magistratus obuenerit: nam tu illum semper contempsisti; quàm quod tam honorifice delatus tantòque consensu ordinis; ut nemo repertus sit ex tanto hominum numero, qui te dignum eo munere non existimarit: Tum mihi etiam gaudeo: cuius de te præiudicium ordo omnis atq; societas sic probarit, atque ita sit secuta; ut quam de te opinionem ipse habueram; eam omnes homines habuisse uiderentur. Quod cum ita sit; magna tibi adhibenda cura est; ut in obeunda Præfectura eum te socij tui esse omnes intelligant; quem ante Præfecturam fore tam constanter crediderunt. Magnum tibi onus ista tam illustris tamq; mirifica tuorum sociorum significatio imposuit: magnum etiam testimonium de te meum: ut non tam gloriæ tibi futurum sit; si recte feceris; quàm turpitudini, si secus. Nam quem homines esse bonum uirum & rectum putant, is si bene aut iuste quid egerit; nihil admirantur: plurimi etiam tanquàm iure suo ab eo id expetunt. Si prauitate aut iniusti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia ducatur; tum uero non tam quidem illos, in quos inique aggressus est facere; quàm se ipsi esse lusos & deceptos putant. Sed hoc non tam ideo scribo; quod uerear, ne expectationi hominum respondeas: quàm quo accendare, ut pulcherrime atque amplissime respondeas. Cæterum quod me ordo rogat; ut quæ ipse in te præficiendo iusserit, statuerit; ea probem; ita feci: uerbaq; ipsa mea huic epistolæ iussi adscribi. Tu ualebis; & DEVM timebis; & iustitiam diliges.

CVM Gabriel Venetus ordinis Augustinianorum Eremitarum Promagister cõuentum sociorum Venetijs habuerit: eumq; ad conuentum undecies centum eius ordinis uiri omnibus è regionibus accesserint: cúmque Gabriel Venetus ob uirtutem & probitatem suffragiorum die omnibus ad unum suffragijs undecies centum hominum sociorum declaratus fuerit eius ordinis Magister: Leoni Decimo Pontifici Maximo eam declarationem ratam et probatam esse; placereq;, ut is Magistratum ineat. Dat. Nonis Iunijs. MDXIX Anno septimo. Roma.

Isabellæ Mediolanensium Duci uiduæ. 23

CVM exploratum haberemus Aeneam Pium Gonzagam iuuenem industrium et familiarẽ meum esse tibi iampridem magnopere deditum: uoluimus ut is

ut is tibi Romam atque ad nos uenienti obuiam proficisceretur; salutaretq; te meis uerbis: comitaretur q;, quandiu in nostris reip. locis esses. Cui etiam mandaui; ut de meo in te paterno amore uetereq; beneuolentia a meis maioribus tuorum maiorum amantissimis mihi quasi per manus tradita te certiorem faceret. Tibi quidem comitatuiq; tuo hoc in itinere prospera omnia euenire ualde cupio: teq; ipsam maxime expecto. Dat. Septimo Id. Octob. MDXX. Anno octauo. Roma.

Adriano Cardinali Dertusensi. 24

INTELLEXI ex Legati mei litteris, qua sollicitudine esses propter uehemẽtem istorum populorum motum: cum tibi neque decedere Hispania, ut statueras; neque manere, quemadmodum uoluisses, plane licuerit: uerseris autem in maximarum turbarum & molestiarum fluctibus: uideasq; quotidie aliquid eorum; quæ te magnopere angunt, propterea quod plurimarum & clarissimarum urbium & populorum statum quietemq; multorum annorum spatio confirmatam sic labefactant; ut nisi Dominus prohibuerit, maior earum meliorq; pars uideatur esse celeriter ruitura. Equidẽ pro meo in te amore ualde doleo mœreoq; tuam uicem. Vellem autem; ut erat quidem æquius, & ut tua uirtus bonitasq; postulabant; te in tuto esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc ſane tempore tam miſero tamq; turbulento: neque tangi commoueriq; ipſum propter aliorum temeritatem atque inſanias. Sed quoniam ea conditione nati ſumus, omnibus ut caſibus atque periculis propoſita ſit uita noſtra: ferre debes moderate, quæ euenerunt; quorum nihil contractum ſit tua culpa: præſertim cum ipſe ita uitam inſtitueris tuam, ita aliquot iam annos te exercueris magnis tractandis rebus populisq; iuuandis; nullum ut laborem fugere, per quem illorum otio conſulas; nullum euitare periculum, in quo ſalus populorum contineatur; honeſte iam poſſis. Hortor igitur te; ut quemadmodum in tempeſtate nauium ductores boni atque induſtrij faciunt: qui tametſi uim uentorum ferre non ualent; a clauo tamen non recedunt; non tam quidem ut eum curſum teneant, quẽ uolunt; quàm ne omnino uentis furentibus ſe permittãt, citóque pereant: Itaque flectunt illi quidem nauim ſæpe uel dextrorſum uel ſiniſtrorſum; cum tamen recta ire cupiant. Sic tu nunc remittas cenſeo multum de tuo iure populis furore percitis; laxesq; de ſeueritate illa tua, quam ipſe retinere iam non potes; de iuſtitia, quam illi non uerentur; de moderatione tua; addo etiam de tuis moribus. Sed nequaquam te ab illorum gubernaculo amoueas propterea, quod ij ſe regi non ſinant. Sinent enim paulo poſt, cum reſipuerint; id, quod plerumque fert dies: regesq; tu illos, & plane duces, quò uoles. Quod

les. Quod non faceres; ſi deſperauiſſes; puppimq; Hiſpaniæ, in qua nunc es, reliquiſſes. Quanquam, ut cunque ſe iſti nunc tumultus habent; magnam tu certe atque ueram & ſolidam laudem probitatis prudentiæ continentiæ apud iſtas nationes conſequere: quæ te unum ex tot milibus alienum ſane hominem in tanta rerum mutatione, tanto ardore animorum et diſſenſione uoluntatum non ſolum eſſe iſthic patiuntur, ſed etiam precibus omnibus retinent, neque recedere permittunt: ita te unum obſeruare, ita prorſus colere amareq; uidentur. Mihi quidem optatiſſimum accideret; ſi te tanto ex labore furentibus hominibus ſeruiendi, non enim poſſum dicere imperandi: tam graui onere leuare uel meo aliquo magno incommodo & labore poſſem. Id ego quoniam hoc tempore quemadmodum fiat non perſpicio: ſperare debes tu, DEVM Optimum Maximum; cui quidem bene agendo beneq; ſentiendo hoſtiam maximam facis; tibi certe in iſtis erumnis uerſanti non defuturum. Quod uero ad me attinet: ſi quid in nobis tibi eſſe opis & præſidij cognoſces: id omne reliquáque omnia pietati tuæ atque uirtuti uno uerbo pollicemur. Duodecimo Cal. Nouemb. MDXX. Anno octauo, Romæ.

N. 25

NON potuit gratior afferri uobis nũcius Damiano ciue uestro; quem ad me magna celeritate misistis. Is enim mihi uestris uerbis renunciauit Selinum Turcarum Regem mortem obijsse. Eum igitur multa mihi & ordine & prudenter exponentem libentißime audiui: Egiq; DEO Optimo Maximo gratias: qui suis populis nobisq; omnibus imminentem formidabili potentia audacia crudelitate hostem submouit. Amaui autem ea de re amorem erga me uestrum & diligentiam. Quæ quidem cum sæpe alias mihi gratißima fuit: tum certe hoc tempore acceßit sane etiam iocundißima: quo maxime Regem illum acrem et uegetum pertimescebam: cum nihil adhuc quidem nostri Reges in communem utilitatem, præter spem pollicitationesq; contulissent. Sed hæc hactenus. Hortor autem uos; ut si qua alia isthuc uel Bizantio uel omnino ex Asia perferentur, quæ scire me oportere uobis uideri posßit; statim ad me omnia perscribatis. Ea enim uera, ut soleo existimabo; quæ de uobis accepero. Reliqua ex Damiano cognoscetis: quem uobis libentem remitto. Sexto Id. Decemb. MDXX. An. octauo. Roma.

Francisco

Francisco Regi Gallorum. 26

CVM Bernardus Bibiena Cardinalis aliquot iam dies ex stomacho laboret: magisq; timore quodam suo, quàm morbi ui urgente, breui se existimet moriturum: scribit ad te, mittitq; Ioannem Franciscum Valerium familiarem suum magnis itineribus: petitq; abs te multis precibus; ut qua liberalitate in se uiuentem fuisti, ea in morientem sis: desq; illi, ut Ecclesiam Constantiensem, quam abs te habet, tradere sororis suæ filio posßit. Eæ sunt enim fortunarum eius & domus & familiæ rationes; ut si id abs te non impetret; maiorem suorum charioremq; sibi partem in egestate sit atq; in discrimine relicturus: ipse uero nec æquo nec pacato animo è uita migraturus; qui hoc moriens uideat. Id etsi ipsum per se pro sua in te mirifica singularisq; obseruantia, cuius ipsi testes optimi sumus, proq; tuo in se amore, naturæq; tuæ indefessa liberalitate magnoq; animo esse facile impetraturum existimem: uolui tamen ipse quoque idem abs te petere & requirere. Quanquam enim nihil dum sane uideo; quo quidem de illius uita sit omnino magnopere timẽdum: hortor tamen te non sane uel mediocriter, uel usitato genere hortandi; sed quodam singulari planeq; accuratißimo: uelis; ut, si id accidat, quod ipse suspicatur; tua in

illum

illum munificentia tuumq; præclarum munus non statim neque una cum ipsius uita extinguatur : præsertim cum ei tam breue temporis spatium illo ipso tuo munere frui licuerit: ut ante amissum uideri possit ; quàm quale quantúmue fuerit, percipi ab ipso cognosciique potuerit. Multæ quidem sunt causæ ; quamobrem inducor id summopere ut cupiã, quemadmodum ipse optat, confici. Primum, quia Cardinalis ipse, propterea quod est alti profusiq; animi, multum æris alieni contraxit : ut si id dissoluendum sit, fratrum sororumq; eius filij & puellæ quædam uirgines, quas ipse dare nuptui parabat, magnam ex eo iacturam faciant, magnum detrimentum patiantur, necesse sit, uel potius etiam maximum. Quibus omnibus abunde consultum erit, si sororis eius filio ea in re per te consuletur. Deinde quod Cardinalis familia ; quam quidem ipse ex humili certe loco traxerat ad satis altũ & spectabilem gradum ; si eum Episcopatum retinebit ; multum quidem splendoris & gratiæ illo etiã mortuo retinebit. Ad hæc accedunt adolescentis ipsius ; quem honestare ecclesia ista uult ; optimi elegantissimiq; mores, egregia bonarum artium doctrina, summa uirtus, mirificum ingenium : ut ipse iam per sese satis dignus omni quidem tuo munere et liberalitate uideatur : quem Cardinalis ita diligit ; ut in eo uno omnem prope posteritatis suæ spem posuerit : atque ipse iam nunc in eius pietate atque

uirtute

uirtute libentissime conquiescat. Postremo illud me uehementer mouet ; quo moueri te etiam arbitror : ut ipse, si moriendum ei sit, hanc secum lætitiam, hoc mortis solatium ferat ; decedátque animo quàm æquissimo & quàm pacatissimo. Quæ quidem omnia non tam propterea colligo ; quod nõ illud unum existimem apud te plurimum naliturũ, amorem scilicet erga illum tuum, itémque incredibilem ipsius in te cultum, quod initio dixi : sed ut mihi ipse, qui id magnopere cupio, satisfaciam : ne perfamiliari ac perneceſſario meo mihiq; charissimo & suauissimo atque in omni uitæ munere probatissimo meæ beneuolentiæ meúsque amor hoc extremo eius uitæ tempore, si hoc extremum erit ; plane defuisse uideatur. Reliqua ex ipso Valerio cognosces. Quarto Id. Octob. MDXX. Anno octauo. Roma.

Ludouicæ Regis matri. 27

Ex meis ad Franciscum Regem filium tuum litteris, & ex Valerij sermone ; qui a Bernardo Bibiena Cardinali magna celeritate ad illum atque ad te missus has tibi litteras reddidit ; quid ab illo utrique magnopere petamus, intelliges. Quod tametsi Cardinalis pro summa sua in illum beneuolẽtia atque illius in se uoluntate facile se impetraturum confidit : optat tamen illud ipsum per te consequi.

sequi. Ego uero; qui ut Cardinali hoc præcipue tempore satisfiat; quod ipse omnium ultimum sibi fore tempus arbitratur; æque atque ille, propemodum laboro: omni meo studio, omni animi mei cura & diligentia te hortor, petitionem eius iuues, tam iusta præsertim in re, tam plena pietatis, tam digna, quæ a tam magno tamq; alti animi Rege, tam ab illo culto impetretur. Id si tu, quemadmodũ spero, confeceris; erit mihi abs te non solum gratissimum; sed etiam in hoc mœrore, quo sum propter uitæ hominis omnium mihi charissimi periculum, certe iocundissimum. Quarto Id. Octob. MDXX. Anno octauo. Roma.

Philibertæ Sabaudiæ. 28

QVOD singulari studio pristinaq; tua illa mirifica pietate & colas usquequaq; nos & obserues; quemadmodum ex tuis litteris et ex Internuncij tui sermone facere te cognoui; sane gaudeo: lætorq; & religione tua & firmitate animi atque constantia. Itaq; exploratum tibi esse uolo; me nunc quidem eandem illam meam uere paternam in te beneuolentiam exercere; quam iampridem perspicere potuisti: Idq; ita se habere, omnibus tuis in rebus omni tempore omnes homines ut intelligãt; libenter atq; amanter curabo. Quarto Non. Octob. MDXX. Anno octauo. Roma.

Senatui

Senatui Regio Mediolanensi. 29

VENIENTI ad uos missu meo Latino Iuuenali; qui est ex meis intimis maximeq; familiaribus; ijs de causis, quas ab ipso cognoscetis magnis quidem certe, sed apertis & explicatis; has dare litteras uolui: quibus uos magnopere hortarer; ut ijs in rebus, quas a uobis requiret, beneuolentiam erga me uestram præstetis: atq; ipsum ita libenter audiatis; ut appareat eum, qui mihi propter suas egregias exploratasq; uirtutes atque in Ro. remp. studium est sane multo charissimus; a uobis etiam fieri plurimi. Sexto Cal. April. MDXXI. Anno nono. Roma.

Francisco Gallorum Regi. 30

CHRISTOPHORVS Longolius homo Gallus & cum tibi notus, tum uero etiam deditissimus, optimarum artium studijs, quibus a puero in Gallia incubuerat, egregie eruditus, Græcarum litterarum facilius adipiscendarum causa Romam aliquot ante annis uenit. Quibus quidem litteris mirificam operam triennium cum dedisset; suique interea ingenij & doctrinæ & plane uirtutis nomine ac morum probitate in meam familiaritatem cum uenisset; nobis non solum uolentibus,

bus, sed eius etiam studia stipe annua fouentibus Patauium se contulit: ut ea quoque in urbe celeberrimóque doctrinarum omnium ludo sese coleret. Qua in urbe ita nunc quidem proficit; omnes ut homines, quibus est ipse notus atq; cognitus; est autem prope uniuersæ iam Italiæ; magna sui spe expectationeq; impleuerit: cogatq; credere, si uita ei suppetat, in maximum clarissimumq; uirum ac nostris temporibus satis quidem eruditis longe præstantem breui illum facile euasurum; uel potius iam euasisse. Quæ cum ita sint; ego autem intelligam tam docto & claro iuueni nullas opes esse; quibus se alere, suaq; studia & uirtutes non solum illustrare, quod erat profecto æquissimum, uerum ne sustentare quidem ipse per se possit: si unquam alias, nunc quidem plane diligentissime te hortor; uelis pro tua liberalitate uere regia et propẽso in claros excellentesq; uiros insigniq; doctrina præditos animo mandare atque efficere; ut ex primo quoq; tempore Præfectos amissuris in ditione tua sacerdotijs aliquod eius tam singulari uirtute dignum illi sacerdotium tribuatur: quo is munere tibi deinctus confectis suis studijs, quæ iam iámque, ut audio, conficiet; & ad te reuerti id, quod ipse in primis cupit, & tibi præclaram aliquam nauare operam commode & pacato animo possit. Quanquàm ne nos quidem interea aut ullo etiam tempore eius hominis commoda, cum se occasio dederit,

derit, sumus me hercule neglecturi; neq; sane curam, quam de illo semel susceptimus abiecturi. Id si tu, ut confidimus, curaueris, apud ipsum præclarissime posueris. Polliceor enim tibi, ac plane recipio, te magnos ex tuo beneficio uberrimosq; fructus, sempiternæ scilicet laudis atq; memoriæ, breui tempore percepturum. Mihi autem; qui excellenti doctrina uiros præsertim cum probitate coniuncta in primis colere & diligere consueui tam gratum feceris; ut ipse abs te in eo beneficium me accepisse sim existimaturus. Quemadmodum ab Legatis tuis, quibuscum ea de re loquutus sum, latius intelliges. Dat. Octauo Idus Apri. MDXXI. Anno Nono. Romæ.

FINIS.

NEQVID lector desiderares, addidimus tibi indicem eorum, ad quos scriptæ sunt epistolæ a Petro Bembo. Eumq; diuisimus in duas partes, altera complexi quas familiariter suo, altera quas Pontificis Leonis nomine emiserat. Videmurq; ita recte fecisse, ne ordinem, ac uelut Historiæ seriem interturbaremus, dein ut foret facile unicuique quam desideraret Epistolam, ex nomine eius cui inscribitur inuenire.

A

Angelo Politiano. 11.
Angelo Gabrieli. 24.25.26.28.30.
Antonio Bolduo. 31.
Andrioni Artusino. 33.34.
Antonio Rontionio. 36.
Alberto Pio. 49.
Alexandro Cribello. 151.
Antonio Bernerio. 244.
Andreæ Triuisano. 259.
Andreæ Alciato. 264.266.267.268. 269.
Alberto Cardinali Brandeburgensi. 283.
Antonio Florebello. 289.
Alexandro Cardinali Farnesio. 293.307.309.311.
Antonio Perrenoto. 319.321.
Adamo Carolo. 348.366.369.

Ant.° Eparcho Corcyræo. 352.
Aloiſio ſtunicæ. 359.361.
Alphonſo Idiaqui. 362.
Auguſtino Triultio. 367.
Alphonſo Cardinali Luſitaniæ. 379.
Antianis Bergomi. 387.

B

Bernardo Bembo patri. 5.7.
Eidem, & Paulo Piſano. 6.
Bartholomeo Agolanti. 34.
Bartholomeo Comino. 74.
Bernardino Sandrio. 249.255.
Bartholomeo Riccio. 275.368.
Bartholomeo Caſtellano. 276.279
Bernardo Cardinali Tridentino. 285.
Benedicto Accolto. 331.332.
Benedicto Varicenſio. 336.
Baſilio Zanco. 380.

C

Cardinali Sanctæ Crucis. 152.156.
Chriſtophoro Longolio. 198.200.205.
Colæ Bruno ſuo. 233.234.
Caterinæ Landæ. 241.
Eadem Petro Bembo. 242.
Carolo Vtenhouio. 253.
Conſtantio Syluio. 272.
Coſmo Gherio. 312.313.315.316.
Carolo.V. Imperatori. 356.
Canonicis, & ſocietati Eccleſiæ Bergomat. 386.

D

Dominico Grimano. 40.41.
Danti Tertio Aligero. 148.
Dominico Contareno. 172.
Dominico Bonfilio. 350.
Domino de Frãgipanibus. 370.
Damiano Luſitano. 377.395.
Danieli Barbaro. 390.

E

Epiſcopo Quinqueccleſienſi. 193.
Eraſmo Roterodamo. 250.321.322.324.
Egidio Cardinali. 261.
Egnatio. 287.

F

Franciſco Bragadeno. 140.

Federico Fregoſio. 161.165.167.169. 170.257.
Federico Veterano. 182.
Franciſco Victorio. 229.230.
Franciſco Bonæfidei. 231.
Fuluio peregrino. 289.
Franciſco Belino. 291.
Franciſco Bonero. 301.
Franciſco Maurolyco. 338.342.
Franciſco Molſæ. 344.

G

Gabrieli Fanenſi. 51.52.54.55.57.
Guido Vbaldo Feretrio. 141.
Georgio Caßiano. 178.
Gulielmo Budæo. 193.196.
Gabrieli Veneto. 209.247.
Georgio Seluæ. 290.
Georgio Sabino. 306.388.
Georgio Loxano. 317.318.
Garſilaſſo Hiſpano. 333.
Gonſalo Pireſio. 365.366.
Georgio Giraldo. 369.
Georgio Cœlio. 381.
Gregorio Corteſio. 382.

H

Hieronymo Saorniano. 13.
Hieronymo Donato. 37.15.
Herculi Strotio. 76.77.78.79.80.82
Herculi Pio. 128.
Hieronymo Bononio. 131.
Herculi Gonzagæ. 238.239.243.245. 354.
Hieronymo Nigro. 270.
Hieronymo Frobenio. 286.

I

Ioanni Alexãdro Vrticio. 1.3.4.
Ioanni Baptiſtæ Stato. 13.16.
Ioanni Cynthio. 23.
Ioanni Baptiſtæ Portenſi. 41.
Ioanni Aurelio. 66.131.
Ioãni Frãciſco Benedicto. 83.
Iacobo Sadoleto. 86.89.90.94.98.102. 107.111.113.116. 118.119.120.122. 124.125.
Iacobo Syncero Sanazaro. 144.
Ioanni Franciſco Buranæ. 150.
Ioanni Gozadino. 157.
Ioanni Baptiſtæ Pio. 158.
Iulio Tomarotio. 160.

Ioanni Baduario. 161.
Ioanni Medici. 179.
Iulio Secundo Pontifici. 185.
Iacobo Banniſio. 191.
Ioanni Baptiſtæ Fideli. 273.
Ioanni Chryſoſtomo Monacho. 280.
Ioacchino principi Brandeburgenſium. 281.
Iacobo & Ioanni Baptiſtæ Lomellinis. 394.
Iouitæ Rapicio. 396.

L

Ludouico Teſtiræ. 85.
Leandro Alleſio. 129.
Locum tenenti Magiſtri Rhodiorum. 190.
Lazaro Bonamico. 232.233
Lazaro Baifio. 260.
Laurentio Maſſulo. 385.

M

Marco Sanuto. 17.
Eidem, & Paulo Piſano. 22.
Marco Antonio Sabellico. 46.
Marino Georgio. 83.
Marco Cornelio. 129.
Michaëli Barotio. 305.
Michaëli Maio. 363.
M. Hieronymo Vidæ. 372.
Marcello Ceruino. 376.

N

Nicolao Domineo. 18.
Nicolao Prendilaquæ. 147.
Nicolao Perrenoto. 357.

O

Octauiano Fregoſio. 183.

P

Paulo Piſano. 19.21.
Petro Barotio. 47.48.
Placidio Amerino. 59.60.
Phædræ Volaterrano. 84.
Phihippo Beroaldo minori. 132.136.138.
Petro Frăciſco Flaminio. 146.
Paulo de Canali. 156.
Petro Flaminio. 162.
Petro Briſſoni. 228.
Preſbytero Albino. 290.

Paulo Tertio Pontifici. 295.298.300.
Petro Paulo Vergerio. 303.
Paulo Sadoleto. 325.326.327.
Paulo Petræ Sanctæ. 355.
Paulo Archiepisc.° Strigoniæ. 371.
Petro Kmythæ. 375.

R

Rutilio Zeno. 191.
Reginaldo Polo. 210. 212. 215. 218. 220. 221. 223. 224. 225.
Romulo Amasæo. 235.
Ranutio Farnesio. 392.

S

Sigismondo Fulginati. 176.177.
Sebastiano Corrado. 257.
Sigismondo Regi Poloniæ. 374.
Scipioni Capicio. 391.

T

Tryphoni Gabrieli. 43.45.
Torquato Bembo. 384.386.

V

Valerio Superchio. 61.62.63.65.
Vincentio Quirino. 68.
Eidē, & Angelo Gabrieli. 71.
Vberto Gambaræ. 147.
Victori Fausto. 253.
Victori Superantio. 272.
Victori Trincauello. 337.
Vbaldino Bandinello. 351.

A

Antonio Cardonæ. 23. 26.
Ant.° Mariæ Palauicino. 39. 247.
Altobello Episcopo Polæ. 41.
Alphonso Atestino. 45. 68. 80. 84. 85. 154. 255. 264. 269. 350. 433. 501.
Alberto Societatis Mar. Theuton. magistro. 52. 54.
Altosaxo Heluetiorũ duci. 99.
Anselmo Crafesio. 99.
Angelo Cospo. 112.
Ant.° Abbati Sancti Bertini. 125. 351. 385.

Achilli Crasso. 136.138.
Antonio Cardinali Bononiensi. 161.167.198.
Antonio Volteio. 181.
Andreæ Burgio. 205.
Alphõso Cardinali Senẽsi. 261.456.
Alberto Cardinali Gallo. 270.
Aloisiæ Regis Gallorum matri. 295.341.
Antonio Sanctæ Crucis. 317.
Agnesinæ Montis Feretrianæ. 401.
Ameto Beno. 468.

B

Bernardino Seuerinati. 35.
Bartholomeo Liuiano. 181.188.
Brensellæ Pago Heluetiorum. 191.
Burgheso Petrutio Senẽsi. 206.
Baldessari Castilionio. 207.
Bernardo Bibienæ Cardinali. 318.411.504.
Boiorum Duci. 390.391.
Brixellanis. 423.

C

Ciuib. & mercatorib. Lucensibus. 57.
Claudiæ Ludouici Regis filiæ. 190.
Carolo duci Allobrogum. 233.236.335.408.
Comiti Genuensium. 234.236.
Canonicis et Societati Ecclesiæ Veronensis. 243.
Classis Præfecto. 271.
Cardinalibus absentibus. 339.
Carolo Hispaniarũ Regi. 355.378.386.399. 422.431.441.445. 448.449.461.463. 480.506.508.517. 518.520.
Cardinali Toletano. 423.
Ceurio. 439.443.

D

Duci et Decurionibus Genuæ. 15.291.
Daciæ Regi. 48.
Dominico Cardinali Grimano. 134.139.
Decurionib. & Magistratui Municipij Asculani. 219.

Dauidi Regi Abißinorum. 271.
Dominico Cardinali Iacobatio. 340.
Decurionibus Eugubinis. 410.
Duci Grauinæ. 413.
Decurionibus Tudertinis. 473.

E

Epiſcopo Eſcrmiæ deſig. 13.
Euangeliſtæ Taraſconio, & Iacobo Gambaro. 57.
Epiſcopo Feltrinorum, Magiſtratui Placentiæ, & Paulo Sumontio. 142.
Epiſcopo Ceruiæ. 164.
Ennio Epiſc.° Verulano. 186. 367.
Epiſcopo Veſprimiēſium. 304. 356. 374. 392.
Emerico Pannoniæ Palatino Principi. 306.
Epiſcopo Foroliuienſium. 351.
E. N..... 430.
Epiſcopo Pacenſi. 435. 448.
Epiſcopo Saguntino. 458.
Egidio Viterbienſi. 486. 489. 492.
Epiſcopo Curienſi. 488.
Epiſcopo Ouetenſi. 510.
Epiſcopo Burgenſi. 514.

F

Franciſco Gonzagæ. 8. 47. 66. 129. 152. 260. 365. 436.
Ferdinādo Hiſpaniæ Regi. 34. 131. 168. 203. 227. 262. 324.
Franciſco Pulicæ. 40.
Franciſco Mariæ Vrbinatium Duci. 42. 85. 89. 96. 149. 164. 216. 261. 274. 317. 322. 329.
Fabritio & Marco Antonio Columnæ. 151.
Franciſco Hernādo Aualo. 152.
Federico Archiepiſcopo Salernitanorum. 169. 383. 417.
Fabritio Carreto. 193. 195. 220. 258. 286. 312. 413. 439.
Federico Lando. 242.
Franciſco Gherino. 288.
Franciſco Regi Galliæ. 294. 321. 330. 333. 336. 340. 349. 391. 393. 408. 415. 416. 418. 419. 438. 446. 453. 465. 469. 478. 515. 527. 537. 541.
Franciſcæ Triultiæ. 363
Faliſcis. 381.
Franciſco Pittæ. 382.

Focaris mercatoribus Germanis. 429.
Francisco Pisano. 502.507.
Familiæ Rodulphorum. 503.

G

Guidoni Magno Magistro & Conuentui Rhodio. 18.38.77.79.
Guido Vainæ. 66.
Gulielmo Marchioni Mõtisferrati. 158.167.428.
Galeatio Palauicino. 210.251.427.
Guido Rangonio. 225.
Grauiscis. 381.
Genuensibus. 397.
Gulielmo Gallo Medico. 420.
Gabrieli Veneto. 521.523.530.

H

Henrico Regi Britanniæ. 30.139.254.450.
Hippolyto Cardinali Atestino. 49.
Hannibali, & fratribus Bentiuolis. 58.
Heluetiorum pagis duodecim. 61.
Heluetijs. 86.101.145.165.
267.268.292.325.
327.372.484.496.
498.
Herculi Marescotto. 106.113.
Hannibali Bentiuolo. 114.
Hannibali Paleotto. 240.
Henrico Nolæ Comiti. 327.
Heluetijs fœderis Grisij. 348.
Heluetijs pagorum octo. 357.
Hominibus Sãcti Martini. 405.
Hadriano Episcopo Dertusensi. 459.533.

I

Iuliano Medici. 24.335.
Ioanni Boiardo. 35.131.
Ioanni Paulo Balioni. 40.218.369.388.
472.474.
Ioacchino Marchioni Brãdeburgensi. 94.183.
Ioanni Saxatello. 126.214.255.
Ioanni Petro Gonzagæ. 160.213.
Internuncio Hispanienſi, Episcopo Consentino. 168.
Iacobo Ciui Bononiensi. 218.
Ioanni Lunæ. 232.

Internuncijs apud regem Hiſpaniarum noſtris. 262.
Iano Parrhaſio. 270.
Ioanni Neroni. 275.
Ioanni Iordano Vrſino. 297.
Ioanni Blaßiæ. 314.
Ioanni Franciſco Pico. 362.504.
Iſabellæ Aragoniæ. 368.
Iacobo Banniſio. 371.
Ioanni Georgio Triſsino. 430.
Ioanni Bernæ. 467.
Ioanni Iacobo Triultio. 494.
Ioanni Albaniæ populorũ duci. 516.
Iſabellæ Mediolanenſium duci Viduæ. 532.

L

Leònardo Lauredano. 7.10.63.69.138. 203.229.263.305. 307.320.417.454. 455.493.529.
Lucretiæ duci Ferrarienſium. 104.155.
Laurentio Maluitio. 113.
Laurentio Medici. 144.254.260.315. 388.464.
Laurentio epiſcopo Feltrinorum. 36.176.241.286.
Ludouico Galliæ Regi. 188.235.265.273.
Liuoniæ magiſtro. 245.
Ludouicæ Tornaboniæ. 248.
Legato Auinionenſi. 253.
Ludouico Canoſſæ. 277.415.
Laurentio Tuccio. 298.
Latino Iuuenali. 310.466.519.
Ludouico Areoſto. 316.
Ludouico Comiti Sancti Bonifacij. 345.
Ludouico Pannoniæ, Boëmiæq; Regi. 373.457.512.
Ludouico Firmano, & Hieron. Brancadoriæ. 425.
Ludouico Tudertino. 477.
Ludouicæ Regis matri. 539.

M

Marco Antonio Columnæ. 21.65.106.330.337.
Magiſtratibus Regij Lepidi. 22.62.120.130.159. 221.528.

Octouiris Reipub. Florent. 437.

P

Petro Bibienæ. 9.37.43.62.93.135. 170.
Prospero Columnæ. 16.386.466.481.
Prolegato Piceni. 16.
Paulo Capello Veneto. 17.
Paulo Germano. 50.204.
Præfectis militum, eorúmque Vicarijs. 70.
Pontis Curui Magistratibus. 166.
Proregis Neapolitani Vicario. 183.193.
Promagistro Rhodio in Regno Neapolitano. 199.217.
Petro Remiræ. 200.
Parmensibus dono aliquo Reipub. affectis. 211.
Priori Galliæ Cisalpinæ. 221.
Paulo Victorio. 224.
Philibertæ ducis Allobrogum Sorori. 234.407.540.
Pindaro Santesio. 237.
Petro Mariæ Scotto. 249.
Philippo Capello, & eius patruelibus. 251.

Petro Nauarro Cantabro. 266.419.479.
Philippo Gualterotto. 310.
Populoniæ Domino. 318.
Prolegato Vmbriæ. 322.
Petro Ioanni Gall. Classis Præfecto. 406.
Procuratori Cardinalis Seduni. 418.
Palauicino Antonij Mariæ filio. 426.
Præfecto Militum Hispanorum. 435.500.
Prolegato Perusiæ. 459.495.
Potentiæ Comiti. 460.469.478.

R

Raimundo Cardonæ. 14.22.27.33.73.75. 145.148.161.182. 191.207.312.321. 338.445.490.497. 513.
Raphaello Besalù et Socijs. 38.
Rufino Regij Lepidi Magistratui. 56.
Regij Lepidi & Parmæ Magistratui. 119.184.
Recanatensibus. 231.
Reipub. Florentinæ. 258.315.326.

Raphaello Vrbinati. 252.323.
Raphaello Petrutio. 320.
Regi Luſitaniæ. 345.
Raphaello Medici. 421.

S

Sigiſmundo Poloniæ Regi. 10.28.50.244.379.
Sacris Virginibus Muratarum Florentiæ. 32.
Sixto Cardinali. 118.128.
Sigiſmundo Gonzagæ. 126.129.
Singulis ijs, qui Creandi Imperatorem ius habẽt. 175.
Sebaſtiano Ferrerio. 270.287.468.488.
Sigiſmundo Trotto. 314.
Societati & Canonicis tẽpli Romani Apoſtolor. Principis. 460.
Senenſibus. 476.
Siſſæ Præfecto Gallor. Militum. 479.483.
Senatui Mediolanenſi. 507.541.

T

Thomæ Campegio. 20.
Thomæ Epiſcopo Feltrinorum. 45.65.179.202.299.389.
Troilo Rubeo. 211.
Thomæ Cardinali Strigonienſi. 280.375.402.

V

Vladislao Pannoniæ, Boëmiæq; Regi. 27.120.177.239.
Verruchianæ arcis Præfecto. 278.303.353.111.
Vni ex Primatibus Heluetiorum. 187
Vgoni Pepulo. 224.
Vito Frusto. 289.
Vincentio Granatæ. 328.
Vincentio Martinæ. 344.
Viterbienſibus. 380.
Vrbinatibus. 396.
Vitellio Tiphernati. 483.

Series chartarum.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN.

VENETIIS Apud Gualterum Scottum.
M D L I I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca